

ഇക്ഷ്വാകുവംശത്തിന്റെ യുവരാജാവ്

‘Amish is India’s
first literary popstar.’
- Shekhar Kapur

അമീഷ്

രാമചന്ദ്ര ചരിതം 1

ഇക്ഷ്വാകുവംശത്തിന്റെ യുവരാജാവ്

'Amish is India's
first literary popstar.'
- Shekhar Kapur

അമീഷ്

ഇക്ഷ്വാകുവംശത്തിന്റെ യുവരാജാവ്

SINCE 1966

Ikshwa kuvamsathinte Yuvarajavu

Fiction

Annish

Translator : **Bindu B. Menon**

Editor : **K.G. Raghunath**

Malayalam

First Edition: March 2016

Reprint: September 2016

Cover: Westland Ltd.,

Typesetting: Poorna Publications

978-81-300-153-2

7624 (9-2016) 194. II. e

First published in English in India by westand ltd, 2015

Published in Malayalam by Poorna Publications 2016

First e-pub edition: 2017

Copyright © Amish Tripathi 2015

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in or introduced into a retrieval system, or transmitted in any form, or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise without the prior written permission of the copyright holder.

This book is sold subject to the condition that it shall not, by any way of trade or otherwise, be lent, resold, hired out, or otherwise circulated without the author's prior written consent, in any form of binding or cover other than that in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser and without limiting the rights under copyright reserved above, no part of this publication may be reproduced, stored in or introduced into a retrieval system, or transmitted in any form or by any means (electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise), without the prior written permission of the copyright owner, except in the case of brief quotations embodied in critical articles or reviews with appropriate citations.

Published by:

POORNA PUBLICATIONS, KOZHIKODE

TBS Building, G.H. Road, Kozhikode-673001

Ph: 7560822223, 0495-2720085, 2720086, 2721025

Branches: **Kannur** 9656000373, **Kalpetta** 04936-203842

Thrissur 9656000373, **Kottayam** 0481-2585612

Thiruvananthapuram 0471-2570504

e-mail: tbsbooksgmail.com

Online Bookstore: www.tbsbook.com

ചരിത്ര നോവൽ
അമീഷ്

വിവർത്തനം
ബിന്ദു ബി. മേനോൻ

ഇക്ഷ്വാകുവംശത്തിന്റെ യുവരാജാവ്

പൂർണ്ണ പബ്ലിക്കേഷൻസ്, കോഴിക്കോട്
കോഴിക്കോട് ■ കണ്ണൂർ ■ കൽപ്പറ്റ ■ തൃശ്ശൂർ ■ കോട്ടയം ■ തിരുവനന്തപുരം

അമീഷ് ത്രിപാഠി

കൊൽക്കത്തയിലെ ഇന്ത്യൻ ഇൻസ്റ്റിറ്റ്യൂട്ട് ഓഫ് മാനേജ്മെന്റിൽ നിന്ന് ബിരുദം നേടിയ ശേഷം ബാങ്കിംഗ് രംഗത്ത് പ്രവർത്തിക്കുമ്പോഴാണ് അമീഷ് എഴുത്തിലേക്ക് കടന്നുവരുന്നത്. മെലൂഹയിലെ ചിരഞ്ജീവികൾ ആണ് ഇദ്ദേഹത്തിന്റെ ആദ്യകൃതി, മെലൂഹ വൻവിജയമായതോടെ ബാങ്കിംഗ് ജോലി ഉപേക്ഷിച്ച് അമീഷ് മുഴുവൻ സമയ എഴുത്തുകാരനായി. നാഗന്മാരുടെ രഹസ്യം, വായു പുത്രന്മാരുടെ പ്രതിജ്ഞ എന്നീ രണ്ടു തുടർകൃതികൾ കൂടി അദ്ദേഹം എഴുതി. ആ കൃതികളും വൻവിജയമായി. ഇപ്പോൾ മുംബൈയിൽ താമസിക്കുന്നു.

ഭാര്യ : പ്രീതി

മകൻ: നീൽ

ബിനു ബി. മേനോൻ

ബി. ബാലകൃഷ്ണമേനോന്റെയും രാധാ ബി.മേനോന്റെയും മൂത്തമകളായി പെരുമ്പാവൂരിൽ ജനിച്ചു. പത്രപ്രവർത്തനത്തിലും റേഡിയോ ജേണലിസത്തിലും പോസ്റ്റ്ഗ്രാജേറ്റ് ഡിപ്ലോമ. ഇംഗ്ലീഷിൽ ബിരുദാനന്തരബിരുദം. വിവിധ മാധ്യമങ്ങളിൽ റിപ്പോർട്ടറായും, സബ് എഡിറ്ററായും, അസിസ്റ്റന്റ് എഡിറ്ററായും പ്രവർത്തനപരിചയം. ഏഷ്യാനെറ്റ്, ആകാശവാണി എന്നിവയിലും പ്രവർത്തിച്ചു. നിരവധി കലാസാഹിത്യ പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ ഭാഗഭാക്കായിട്ടുണ്ട്. ഇപ്പോൾ സ്വതന്ത്ര പത്രപ്രവർത്തനം, വിവർത്തനം എന്നീ മേഖലകളിൽ സജീവം.

കൃതിക: കുറിഞ്ഞിപ്പൂക്കൾ (കഥാസമാഹാരം) ഹിരോഷിമയുടെ ദുഃഖം (വിവർത്തനം)

ഭർത്താവ് : ദീപക് മേനോൻ (CNNIBN) Onlinedt:editor

മകൻ : ദീപേന്ദു

വിലാസം : 1.C. Pocket D.

SFS Flat, Mayur Vihar, Phase-III

New Delhi-110096

പ്രസാധകക്കുറിപ്പ്

നോവൽ രചനാരംഗത്ത് പുതിയ തരംഗങ്ങൾ സൃഷ്ടിച്ച എഴുത്തുകാരനായ അമീഷ് (തിപാറി) രാമായണകഥാധിഷ്ടിതമായി എഴുതിയ 'Scion of Ikshvaku' എന്ന പുതിയ നോവലിന്റെ മലയാളപരിഭാഷ പ്രസിദ്ധീകരിക്കാൻ സാധിച്ചതിൽ ഞങ്ങൾക്ക് അതിയായ സന്തോഷവും അഭിമാനവും ഉണ്ട്. ശിവപുരാണത്തെ ആസ്പദമാക്കി ഇതേ ഗ്രന്ഥകാരൻ രചിച്ച 'നാഗന്മാരുടെ രഹസ്യം' 'വായുപുത്രന്മാരുടെ ശപഥം', 'മെലുഹയിലെ ചിരഞ്ജീവികൾ' എന്നീ നോവൽത്രയത്തെ രണ്ടു കൈയും നീട്ടി സ്വീകരിച്ച വായനക്കാർ ഈ പരിഭാഷയ്ക്കും ഹൃദ്യമായ വരവേല്പു നൽകുമെന്ന് ഞങ്ങൾക്ക് ഉറപ്പുണ്ട്. ഈ വിശിഷ്ടകൃതി മലയാളത്തിൽ പ്രസിദ്ധീകരിക്കാനുള്ള അനുവാദം തന്നെ വെസ്റ്റ്ലാൻഡ് ലിമിറ്റഡിനും, ശ്രീ. അമീഷ് (തിപാറിക്കും പരിഭാഷ നിർവ്വഹിച്ച ശ്രീമതി ബിന്ദു മേനോനും പരിഭാഷയുടെ സൂക്ഷമ പരിശോധന നടത്തിയ ശ്രീ. കെ. ജി. രഘുനാഥിനും നന്ദി രേഖപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട് ഈ ഗ്രന്ഥം വായനക്കാർക്ക് സമർപ്പിക്കുന്നു.

കോഴിക്കോട്

22. 02. 2016

എൻ. ഇ. മനോഹർ

പൂർണ്ണ പബ്ലിക്കേഷൻസ്

To my father, Vinay Kumar Tripathi,
and my mother, Usha Tripathi

*Khalil Gibran said that parents are like a bow;
And children like arrows.*

*The more the bow bends and stretches, the farther the arrow flies, I fly, not because I am special, but
because they stretched for me.*

ഓം നമശിവായ
ഈ പ്രപഞ്ചം ഭഗവാൻ ശിവനെ പ്രണമിക്കുന്നു
ഞാൻ ഭഗവാൻ ശിവനെ പ്രണമിക്കുന്നു

"രാമരാജ്യവാസി ത്വം, പ്രോച്ഛായസ്വ തേ ശീറാം
ന്യായർഥം യുധ്യാസ്വ , സർവേഷു സമം കര
പരിപാലയാ ദുർബലം , വിധി ധർമ്മം വരം
പ്രോച്ഛായസ്വ തേ ശീറാം
രാമരാജ്യവാസി ത്വം "

രാമന്റെ രാജ്യത്തിലാണ് നീ വസിക്കുന്നത്.
നിന്റെ ശിരസ്സ് ഉയർത്തി പിടിക്കുക
ന്യായത്തിന് വേണ്ടി യുദ്ധം ചെയ്യുക.
സർവരെയും തുല്യതയോടെ കാണുക

ദുർബലരെ സംരക്ഷിക്കുക, ധർമ്മം ആണ് എല്ലാത്തിനും
മുകളിൽ എന്നു അറിയുക.

നിന്റെ ശിരസ്സ് ഉയർത്തി പിടിക്കുക
രാമന്റെ രാജ്യത്തിലാണ് നീ വസിക്കുന്നത്.

കഥാപാത്രങ്ങളും പ്രധാന ഗോത്രങ്ങളും (അക്ഷരമാലാ ക്രമത്തിൽ)

അരിഷ്ടനേമി : മലയപുത്രന്മാരുടെ സൈന്യാധിപൻ, വിശ്വാമിത്രന്റെ വലംകൈ.

അശ്വപതി : വടക്കു പടിഞ്ഞാറേ കേകയ രാജ്യത്തെ രാജാവ്, ദശരഥന്റെ വിശ്വസ്തനായ മിത്രം, കൈകേയിയുടെ പിതാവ്.

ഭരതൻ : രാമന്റെ അർദ്ധസഹോദരൻ , ദശരഥൻ കൈകേയിമാരുടെ പുത്രൻ

ദശരഥൻ : കോസലത്തിലെ ചക്രവർത്തിയും സപ്തസിന്ധുവിലെ പരമാധികാരിയും, കൌസല്യ, കൈകേയി, സുമിത്ര എന്നിവരുടെ ഭർത്താവ്, രാമൻ, ഭരതൻ, ലക്ഷ്മണൻ , ശത്രുഘ്നൻ എന്നിവരുടെ പിതാവ്.

ജനകൻ : മിഥിലയിലെ രാജാവ് , സീത, ഊർമ്മിള എന്നിവരുടെ പിതാവ്

ജടായു : മലയപുത്ര ഗോത്രത്തിലെ നേതാവ്, രാമന്റെയും സീതയുടെയും നാഗസുഹൃത്ത്

കൈകേയി : കേകയത്തിലെ രാജാവു അശ്വപതിയുടെ പുത്രി, ദശരഥന്റെ ഭാര്യമാരിൽ രണ്ടാമത്തെയാൾ, ദശരഥന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട

ഭാര്യ. ഭരതന്റെ മാതാവ്.

കൌസല്യ : ദക്ഷിണ കോസലത്തിലെ രാജാവ് ഭാനുമാന്ദവനെയും മഹേശ്വരിയുടെയും പുത്രി, ദശരഥന്റെ പ്രഥമ പത്നി , രാമന്റെ മാതാവ്

കുബേരൻ : രാവണന് മുൻപ് ലങ്കയിലെ ഭരണാധികാരിയും വ്യാപാരിയും.

കുംഭകർണൻ : രാവണന്റെ സഹോദരൻ. ഒരു നാഗൻ ആണയാൾ (വൈരുദ്ധ്യത്തോടെ ജനിച്ച മനുഷ്യൻ)

കുശഡുജ് : സംഖാശ്യയിലെ രാജാവ് , ജനകന്റെ ഇളയ സഹോദരൻ

ലക്ഷ്മണൻ : ദശരഥന്റെ ഇരട്ട പുത്രന്മാരിൽ ഒരാൾ: ദശരഥന്റെയും സുമിത്രയുടെയും പുത്രൻ, രാമന്റെ വിശ്വസ്തൻ, പിന്നീട് ഊർമ്മിളയെ വിവാഹം കഴിച്ചു.

മലയപുതന്മാർ : ആറാം വിഷ്ണുവായ പരശുരാമഭഗവാൻ അവശേഷിപ്പിച്ചു പോയ ഗോത്രം.

മന്ഥര : സപ്തസിന്ധുവിലെ ഏറ്റവും ധനികയായ വ്യാപാരി, കൈകേയിയുടെ മിത്രം.

മൃഗാസ്യ : ദശരഥന്റെ സൈന്യത്തിലെ സേനാധിപൻ, അയോദ്ധ്യയിലെ പ്രഭുക്കന്മാരിൽ ഒരാൾ

നാഗൻമാർ : ഭയപ്പാടോടെ മറ്റുള്ളവർ കണ്ടിരുന്ന ജന്മനാ വൈരുദ്ധ്യങ്ങളോടെ മനുഷ്യവംശത്തിൽ പിറന്നവർ.

നിലാഞ്ഞ്ജന : അയോദ്ധ്യയിലെ രാജകുടുംബാംഗങ്ങളെ ചികിത്സി ക്കുന്ന വനിതാഭിഷഗ്വര, ദക്ഷിണ കോസലത്തിൽ നിന്നും വന്നവൾ,

രാവണൻ : ലങ്കയിലെ രാജാവു, വിഭീഷണൻ, ശൂർപ്പണഖ, കുന്ദകർണൻ എന്നിവരുടെ സഹോദരൻ

രാമൻ : അയോദ്ധ്യയിലെ ദശരഥചക്രവർത്തിയുടെയും (കോസല രാജ്യത്തിന്റെ തലസ്ഥാനം)

അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രഥമ പത്നി കൌസല്യയുടെയും പുത്രൻ ദശരഥ പുത്രന്മാരിൽ നാലുപേരിൽ മുത്തയാൾ , പിന്നീട് സീതയെ വിവാഹം കഴിച്ചു.

രോഷ്ണി : മന്ഥരയുടെ പുത്രി : പ്രതിബദ്ധതയുള്ള ഭിഷഗ്വര, ദശരഥന്റെ നാലു പുത്രന്മാരുടെയും രാവി സഹോദരി.

സമീചി : മിഥിലയിലെ സമാധാനപാലനത്തിന്റെയും മര്യാദ ചട്ടങ്ങളുടെയും മുഖ്യൻ.

ശത്രുഘ്നൻ : ലക്ഷ്മണന്റെ ഇരട്ട സഹോദരൻ. ദശരഥൻ സുമിത്രമാരുടെ മകൻ.

ശൂർപ്പണഖ : രാവണന്റെ അർദ്ധ സഹോദരി പിന്നീട് ലക്ഷ്മണനെ വിവാഹം കഴിച്ചു

സീത : മിഥിലയിലെ ജനകരാജാവ് ദത്തെടുത്ത മകൾ, മിഥിലയിലെ പ്രധാനമന്ത്രി, പിന്നീട് രാമനെ വിവാഹം കഴിച്ചു.

സുമിത്ര : കാശിരാജാവിന്റെ പുത്രി, ദശരഥന്റെ ഭാര്യമാരിൽ മൂന്നാം ഭാര്യ. ഇരട്ടകളായ ലക്ഷ്മണൻ ശത്രുഘ്നൻ എന്നിവരുടെ മാതാവ്

വസിഷ്ഠൻ : അയോദ്ധ്യയിലെ രാജഗുരു, രാജപുരോഹിതൻ, നാലു രാജകുമാരന്മാരുടെയും ഗുരു

വായുപുത്രന്മാർ : മുൻ മഹാദേവൻ രുദ്രപ്രഭുവിന്റെ അവശേഷിപ്പിച്ചു പോയ ഗോത്രം.

വിഭീഷണൻ : രാവണന്റെ അർദ്ധസഹോദരൻ

വിശ്വാമിത്രൻ : ആറാം വിഷ്ണു പരശുരാമ പ്രഭു
അവശേഷിപ്പിച്ചു പോയ ഗോത്രമായ മലയപുത്രന്മാരുടെ മുഖ്യൻ,
രാമന്റെയും ലക്ഷ്മണന്റെയും താത്ക്കാലിക ഗുരു

ഊർമിള : സീതയുടെ ഇളയ സഹോദരി , ജനകന്റെ
രക്തത്തിൽ പിറന്ന പുത്രി.

ഉള്ളടക്ക പട്ടിക

ഒന്ന്
രണ്ട്
മൂന്ന്
നാല്
അഞ്ച്
ആറ്
ഏഴ്
എട്ട്
ഒൻപത്
പത്ത്
പതിനൊന്ന്
പ്രന്തണ്ട്
പതിമ്മൂന്ന്
പതിനാല്
പതിനഞ്ച്
പതിനാറ്
പതിനേഴ്
പതിനെട്ട്
പത്തൊൻപത്
ഇരുപത്
ഇരുപത്തി ഒന്ന്
ഇരുപത്തി രണ്ട്
ഇരുപത്തിമൂന്ന്
ഇരുപത്തിനാല്
ഇരുപത്തിയഞ്ച്
ഇരുപത്തിയാറ്
ഇരുപത്തിയേഴ്
ഇരുപത്തിയെട്ട്

ഇരുപത്തിയൊമ്പത്
മുപ്പത്

Acknowledgements

I don't agree with everything that John Donne wrote, but he was right on one count: "No man is an island." I am lucky to be connected to many others who keep me from being 'rifted'. For creativity has no greater sustenance than the love and support of others. I'd like to acknowledge some of them.

Lord Shiva, my God, for blessing me with this life and all there is in it. Also, for bringing Lord Ram (who my grandfather, Pandit Babulal Tripathi, was a great devotee of) back into my life.

Neel, my son, my blessing, my pride, my joy. He gives me happiness by simply being who he is.

Preeti, my wife; Bhavna, my sister; Himanshu, my brother-inlaw; Anish and Ashish, my brothers, for all their inputs to the story. My sister Bhavna deserves special mention for her dedication and the time she gave while advising me on the philosophies in the book. My wife Preeti deserves my eternal gratefulness, as always, for her brilliant marketing advice.

My family: Usha, Vinay, Meeta, Donetta, Shernaz, Smita, Anuj, Ruta. For their consistent faith and love.

Sharwani, my editor. We have a strange relationship. Fun and laughter in normal times; we fight with each other passionately when we edit. It's a match made in heaven!

Gautam, Krishnakumar, Preeti, Deepthi, Satish, Varsha, Jayanthi, Vipin, Senthil, Shatrughan, Sarita, Avani, Sanyog, Naveen, Jaisankar, Gururaj, Sateesh and the fantastic team at Westland, my publishers. They have been partners from the beginning.

Anuj, my agent. Big man with an even bigger heart! The best friend an author could have.

Sangram, Shalini, Parag, Shaista, Rekha, Hrishikesh, Richa, Prasad and the team at Think Why Not, the advertising agency for the book. They made the cover, which I think is fantastic! They also made most of the marketing material for the book, including the trailer. They are among the best ad agencies in the country.

Hemal, Neha and the Oktobuzz team, the social media agency for the book. Hardworking, super smart and intensely committed. They are an asset to any team.

Jaaved, Parthasarthy, Rohit and the rest of the production team of the trailer film. Brilliant guys. Trust me, the world will soon be their oyster.

Mohan, a friend, whose advice on communication matters is something I always treasure.

Vinod, Toral, Nimisha and the great team at Clea PR for the work that they did on the PR efforts for the book.

Mrunalini, a Sanskrit scholar, who works with me. My discussions with her are stimulating and enlightening. I learn a lot from her.

Nitin, Vishal, Avani and Mayuri for their hospitality in Nashik where I wrote parts of this book.

And last, but certainly not the least, you the reader. Thank you from the depths of my being for the support you've given to the Shiva Trilogy. I hope I don't disappoint you with this book, the first in a new series. Har Har Mahadev!

ഒന്ന്

കാലം ബി.സി.3400;

സ്ഥലം: ഗോദാവരിയുടെ തീരം

രാമൻ, തന്റെ മെലിഞ്ഞ കരുത്തുറ്റ ദേഹം ആകാവുന്നത്ര കുനിച്ച് പതുങ്ങി നിന്ന് വില്ലു കുലച്ച്, ശരീരഭാരം വലതു മുട്ടിലേക്കുണി, ലക്ഷ്യത്തിലേക്ക് അമ്പെയ്യാനായി കാത്തിരുന്നു. വില്ലിന്റെ ഞാൺ നേരത്തെ വലിക്കരുതെന്ന് അയാൾക്കറിയാം. പേശികളെ അനാവശ്യമായി അയാൾ ആയാസപ്പെടുത്തിയില്ല. കൃത്യമായ നിമിഷത്തിനായി ഇനിയും കാത്തിരിക്കണം. അമ്പ് എയ്താൽ അത് കൊള്ളേണ്ടിടത്ത് കൊണ്ടിരിക്കണം.

"ഏട്ടാ, അത് നീങ്ങുന്നുണ്ട്. " ലക്ഷ്മണൻ ജ്യേഷ്ഠന്റെ ചെവിയിൽ മന്തിച്ചു.

രാമൻ ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. അയാളുടെ കണ്ണുകൾ ലക്ഷ്യത്തിൽ ഉറച്ചിരുന്നു. കുടുമയിൽനിന്നും നെറ്റിയിലേക്കു വീണ മുടിയിഴകൾ കാറ്റിൽ ഇളകിക്കൊണ്ടിരുന്നു. നീളമുള്ള താടിയും വെളുത്ത അംഗവസ്ത്രവും കാറ്റിലിളകി.

കാറ്റിന്റെ ശക്തിയും ദിശയും കണക്കാക്കി വില്ലിന്റെ സ്ഥാനം രാമൻ ഉറപ്പുവരുത്തി. അമ്പെയ്യുമ്പോൾ വസ്ത്രം

തടസ്സമാകരുതെന്നുകരുതി അയാൾ തന്റെ വെളുത്ത ഉത്തരീയം ഒരു വശത്തേക്ക് മാറ്റിയിട്ടു.

എന്തോ അപായസൂചന ലഭിച്ചതുകൊണ്ടാകാം, മാൻ ഒരുനിമിഷം തലയുയർത്തി അനങ്ങാതെ നിന്നു. തുടർന്ന് ശക്തമായി ചുരമാന്തുന്നതിനിടയിൽ അതിന്റെ ചീറ്റൽ രാമന് കേൾക്കാമായിരുന്നു. ചുറ്റുപാടും ശാന്തമായിരുന്നതിനാൽ നിമിഷങ്ങൾക്കകം അത് വീണ്ടും ഇലകൾ തിന്നാൻ തുടങ്ങി. ഒപ്പമുണ്ടായിരുന്ന മാൻകൂട്ടം കുറച്ചുകലേക്ക് നീങ്ങിയത്, കാട്ടിലെ ഇലച്ചാർത്തുകൾക്കിടയിലൂടെ അവ്യക്തമായാണ് അവർ കണ്ടത്.

"ഭഗവാൻ പരശുരാമന്റെ അനുഗ്രഹത്താൽ അതിന്റെ സഹജ വാസനകളെ അതവഗണിച്ചിരിക്കുന്നു." ലക്ഷ്മണൻ പതുകെ പറഞ്ഞു.

"ദൈവത്തിനു നന്ദി. നമുക്കിപ്പോൾ നല്ല ഭക്ഷണമാണാവശ്യം. മിണ്ടാതിരിക്കൂ..."

ലക്ഷ്മണൻ പെട്ടെന്ന് നിശ്ശബ്ദനായി. ഈ മൃഗത്തെ വേട്ടയാടേണ്ടത്, അത്യാവശ്യമാണെന്ന് രാമനറിയാമായിരുന്നു. മുപ്പതുദിവസമായി രാമനും സീതയും ലക്ഷ്മണനും നിർത്താതെയുള്ള ഓട്ടത്തിലായിരുന്നു. അവരോടൊപ്പം മലയവംശജരായ മലയന്റെ മക്കൾക്ക് നേതൃത്വം കൊടുത്തു കൊണ്ടു ജടായുവുമുണ്ടായിരുന്നു.

വിഭീഷണനുമായും ശൂർപ്പണഖയുമായും ഏറ്റുമുട്ടേണ്ടിവന്നത് കൂടുതൽ കുഴപ്പങ്ങളുണ്ടാക്കുമെന്ന് ജടായു മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. തിരിച്ചടിക്കുള്ള സാധ്യതയുള്ളതുകൊണ്ട്, എത്രയും പെട്ടെന്ന് ഇവിടെനിന്നു രക്ഷപ്പെടാൻ ജടായു, രാമനെ നിർബന്ധിച്ചിരുന്നു. വിഭീഷണനും ശൂർപ്പണഖയും ലങ്കയിലെ ഉഗ്രകോപിയായ രാക്ഷസരാജാവ് രാവണന്റെ കൂടപ്പിറപ്പുകളാണ്. രാവണൻ ഉറപ്പായും പ്രതികാരം ചെയ്തിരിക്കും.

ഗോദാവരിക്ക് സമാന്തരമായി, ദണ്ഡകത്തിലെ കൊടുംകാടായ ദണ്ഡകാരണ്യത്തിന്റെ കിഴക്കോട്ടാണ് അനുജനെയും സീതയെയും കൂട്ടി രാമൻ ഓടിയത്. ആ ഓട്ടത്തിനിടയിൽ ഏറെദൂരം അവർ പിന്നിട്ടുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. അത്ര എളുപ്പം ആർക്കുമവരെ കണ്ടെത്താനോ പിന്തുടരാനോ ആകില്ലെന്നുറപ്പായപ്പോഴാണ് ആ ഓട്ടം അവസാനിപ്പിച്ചത്.

മാത്രമല്ല, ഈ അരുവികൾക്കും ജലാശയങ്ങൾക്കും അരികിൽനിന്നും അകന്നുപോയാൽ മൃഗങ്ങളെ വേട്ടയാടാനുള്ള നല്ല അവസരം നഷ്ടപ്പെടുമെന്നതിനാൽ ദണ്ഡകാര്യബൃത്തിൽത്തന്നെ, ഓട്ടം അവർ അവസാനിപ്പിച്ചു.

അയോധ്യയിലെ രാജകുമാരന്മാരാണ് രാമനും ലക്ഷ്മണനും, രഘുവിന്റെ പിൻഗാമികൾ, രഘുവംശത്തിന്റെ ക്ഷാത്രപാരമ്പര്യത്തെ അഭിമാനത്തോടെ സംരക്ഷിക്കേണ്ട അനന്തരാവകാശികളാണവർ. അവർക്ക് സന്ധ്യങ്ങളും പഴങ്ങളും ഇലകളും മാത്രംകഴിച്ച ശക്തി സംഭരിക്കാനാകില്ല.

മാൻ, ഇളം തളിരുകൾ തിന്നു സന്തോഷത്തിൽ മതിമറന്നു അനങ്ങാതെ നിൽക്കുകയാണ്. ആ സമയം അമ്പയക്കാൻ പറ്റിയ സമയമാണെന്ന് രാമന് മനസ്സിലായി. ഇടതുകൈയിൽ വില്ല് ഉറപ്പിച്ച് പിടിച്ച് വലതു കൈ കൊണ്ടു ഞാൺ, തന്റെ ചുണ്ടോടടുക്കുംവരെ അയാൾ വലിച്ചു പിടിച്ചു. ഗുരു, വസിഷ്ഠമഹർഷി പഠിപ്പിച്ച അതേ രീതിയിൽ രാമന്റെ കൈമുട്ട് ഭൂമിക്ക് സമാന്തരമായി ഉയർന്നിരുന്നു.

'കൈമുട്ടിന് ബലം കുറവാണ്. അത് ഉയർന്നുതന്നെ നിൽക്കണം. എല്ലാശക്തിയും പിന്നിലെ പേശികളിൽനിന്നാണ് വരേണ്ടത്. പുറം ഭാഗത്തിന് കരുത്ത് കൂടുതലാണ്.

' ഞാൺ പരമാവധി പിന്നിലേക്ക് വലിച്ച്, കൂടുതൽ ശക്തിയോടെ, രാമൻ ഞാൺ വിട്ടു. അമ്പ് മരങ്ങൾക്കിടയിലൂടെ ഒരു ശീൽക്കാര ശബ്ദത്തോടെ പറന്ന് മാനിന്റെ കഴുത്തിൽ ശക്തിയായി തറച്ചു. ഒരു കരച്ചിൽപോലും പുറപ്പെടുവിക്കാനാകാതെ അത് കുഴഞ്ഞുവീണു. ഞൊടിയിടയിൽ കരുത്തനായ ലക്ഷ്മണൻ ഉറയിൽനിന്നുറിയ വാളുമായി ശബ്ദമുണ്ടാക്കാതെ മുന്നോട്ടു കുതിച്ചു. നിമിഷങ്ങൾക്കുള്ളിൽ അയാൾ മാനിനരികിലെത്തി. ആ മൃഗത്തിന്റെ വാരിയെല്ലുകൾക്കിടയിലൂടെ ഹൃദയത്തിലേക്ക് വാൾ ആഞ്ഞു കുത്തിയിറക്കി. മാൻ മരിച്ചുവെന്നുറപ്പായപ്പോൾ എല്ലാ നായാട്ടുകാരും കാലങ്ങളായി ചെയ്യുന്ന ആചാരവാക്കുകൾ പശ്ചാത്താപത്തോടെ, വേട്ടമൃത്തിന്റെ തലയിൽ മെല്ലെ തടവിക്കൊണ്ടു ലക്ഷ്മണൻ മെല്ലെ മന്ത്രിച്ചു.

'കുലീനനായ മൃഗമേ നിന്നെ വധിച്ചതിന് എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ നിന്റെ ശരീരം എന്റെ ജീവനെ നിലനിർത്തുമ്പോൾ, മോക്ഷം ലഭിക്കുന്നതുവരെ നിന്റെ ആത്മാവു ഇനിയും യാത്രതുടരട്ടെ'

ലക്ഷ്മണൻ മാനിന്റെ ദേഹത്തുനിന്നും അമ്പ് വലിച്ചുരി വൃത്തിയാക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കെ രാമൻ സഹോദരന്റെ അരികിലെത്തി.

'ഇതിനിയും ഉപയോഗിക്കാം' ആകാശത്തിലൂടെ ചിലച്ചുകൊണ്ട് പറന്നുപോകുന്ന പക്ഷികളെ നോക്കുന്നതിനിടയിൽ വൃത്തിയാക്കിയ അമ്പു വാങ്ങി ആവനാഴിയിലേക്ക് ഇട്ടുകൊണ്ട് രാമൻ മന്ത്രിച്ചു. പക്ഷികൾ കൂട്ടത്തോടെ ചിലച്ചുകൊണ്ടേയിരുന്നു. അകലെയെന്നുമേയുന്ന മാൻ കൂട്ടവും പരിഭ്രമമെന്നും കാണിച്ചില്ല. അവരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഒരാളെ കൊന്നത് അവർ അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. നല്ല ഒരു നായാട്ടു സാധ്യമായതിന് രുദ്രഭഗവാനെ രാമൻ മനസാ വന്ദിച്ചു. അവരുടെ വാസസ്ഥലം ആരും അറിയാതിരിക്കുക എന്നത് വളരെ പ്രധാനമായിരുന്നു.

മാനിന്റെ കാലുകൾ നീളമുള്ള ഒരു കഴിയുടെ നടുവിൽ, കട്ടിയുള്ള വള്ളികൊണ്ടു ചേർത്തുവരിഞ്ഞുകെട്ടി. കഴിയുടെ ഒരറ്റം തോളിലേറ്റി രാമൻ മുന്നിലും മറ്റേയറ്റമെടുത്ത ലക്ഷ്മണൻ പിന്നാലെയും കൊടും കാട്ടിലൂടെ നടന്നു. അവർക്കിടയിലായി കഴയുടെ നടുവിൽ മാനിന്റെ ചലനമറ്റു ദേഹം തൂങ്ങിയാടുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

"ഹാവു... കുറെ ദിവസത്തിനുശേഷം ഒരുഗ്രന്ഥ ഭക്ഷണം." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

രാമന്റെ ചുണ്ടിൽ ഒരു ചെറുചിരി വിടർന്നെങ്കിലും അയാൾ നിശ്ശബ്ദനായിരുന്നു.

"ഇതിനെ നന്നായൊന്ന് പാചകംചെയ്യാൻ നമുക്കൊക്കില്ലേ ജ്യേഷ്ഠാ?"

"ഇല്ല, കഴിയില്ല. പുക ഉയർന്നാൽ നമ്മുടെ വാസസ്ഥാനം അവർ കണ്ടുപിടിക്കും."

"നമ്മൾ അത്രക്ക് ജാഗ്രത കാണിക്കണോ? ഇതുവരെ അവർ ആക്രമിക്കാൻ വരാത്ത സ്ഥിതിക്ക്, നമ്മളെ കണ്ടുപിടിക്കാൻ അവർക്കായില്ലെന്നുറപ്പല്ലേ. മാത്രമല്ല നമ്മൾ മറ്റാരോടും വഴിയിലെങ്ങും ഏറ്റു മുട്ടിയിട്ടുമില്ലല്ലോ..? പിന്നെങ്ങനെ നമ്മൾ എവിടെയാണെന്ന് അവരറിയും? ദണ്ഡകത്തിലെ കാടുകൾ പെട്ടെന്നാർക്കും കടന്നുവരാനാവാത്ത നിബിഡവുമാണ്."

"ഒരു പക്ഷേ, നീ പറയുന്നതു ശരിയാകാം. പക്ഷേ, ഒരു പരീക്ഷണത്തിന് ഇപ്പോൾ ഞാനില്ല. ഈ അവസ്ഥയിൽ സുരക്ഷിതമായിരിക്കുക എന്നതാണു പ്രധാനം." രാമന്റെ വാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ ലക്ഷ്മണനു നിരാശതോന്നിയെങ്കിലും അയാൾ ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല.

"എന്തായാലും തളിരിലയും ഔഷധച്ചെടികളും തിന്നുന്നതിനെക്കാൾ ഭേദമാണിത്. അനുജനെ തിരിഞ്ഞു നോക്കാതെ രാമൻ പറഞ്ഞു.

"അതിലൊരു സംശയവുമില്ല ". ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

ജ്യേഷ്ഠാനുജന്മാർ ഏറെദൂരം നിശബ്ദരായി നടന്നു.

"ഏട്ടാ, എന്തോ ഗുഡ്വോലോചന നടക്കുന്നുണ്ട്. എന്താണെന്ന് എനിക്കു മനസ്സിലാകുന്നില്ല. ഒരുപക്ഷേ, ഭരതേട്ടൻ...?"

"ലക്ഷ്മണാ" രാമന്റെ ശബ്ദത്തിൽ ഒരു ശാസന ഒളിഞ്ഞിരുന്നു.

രാമനെ നാടുകടത്തിയശേഷം ഭരതനെയാണ് പിതാവായ ദശരഥൻ, അയോദ്ധ്യയിലെ രാജാവായി അഭിഷേകം ചെയ്തത്. രാമൻ കഴിഞ്ഞാൽ മുത്തയാൾ ഭരതനാണ്. ഇളയവരാണ് ലക്ഷ്മണനും ശത്രുഘ്നനും. അവരാകട്ടെ വ്യത്യസ്തമായ കുറുകൾ പുലർത്തുന്ന ഇരട്ടകളും! അക്കാരണത്താൽ പരസ്പരം വഴിപിരിഞ്ഞുവരും. അയോദ്ധ്യയിലെ രാജധാനിയിൽ ഭരതനൊപ്പംനിൽക്കാൻ ശത്രുഘ്നൻ തീരുമാനിച്ചപ്പോൾ ഒരു സങ്കോചവും കൂടാതെ രാമനൊപ്പം കഠിനമായ വനവാസമാണ് ലക്ഷ്മണൻ സ്വീകരിച്ചത്.

പക്ഷേ, ഭരതനോടുള്ള രാമന്റെ അന്ധമായ സ്നേഹത്തിൽ, സ്വതേ, എടുത്തുചാട്ടക്കാരനായ ലക്ഷ്മണന് സന്ദേഹമുണ്ടായിരുന്നു. നീതിമാനായ ജ്യേഷ്ഠനോട്, ഭരതന്റെ

കുത്രന്തങ്ങളെക്കുറിച്ച് മുന്നറിയിപ്പ് കൊടുക്കേണ്ടത് തന്റെ കടമയാണെന്ന ഭാവമായിരുന്നു ലക്ഷ്മണന്,

"ഏട്ടന് ഞാൻ പറയാൻവരുന്നതു കേൾക്കുന്നത് ഇഷ്ടമാകില്ലെന്നറിയാം. പക്ഷേ, എനിക്കുറപ്പാണ്, അയാൾ എന്തോ ഒരു കെണി ഒരുക്കിയിട്ടുണ്ട്..." രാമന്റെ ശാസന മനസ്സിലാക്കിയിട്ടും ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"ശരി, അതിലെത്ര സത്യമുണ്ടെന്ന് നമുക്കു കണ്ടുപിടിക്കാം." ലക്ഷ്മണന്റെ വാക്കുകളെ പൂർത്തിയാക്കാൻ അനുവദിക്കാതെ രാമൻ പറഞ്ഞു.

"പക്ഷേ, നമ്മളെ സഹായിക്കുന്നവരെയാണ് ആദ്യം നമ്മൾ കണ്ടേത്തേണ്ടത്. ജടായു പറഞ്ഞത് ശരിയാണ്. ഈ പ്രദേശത്തുള്ള മലയപുത്രരുടെ താവളം കണ്ടേത്തേണ്ടത് അത്യാവശ്യമാണ്. അവരെങ്കിലും നമ്മളെ സഹായിക്കുമെന്ന് വിശ്വസിക്കാം. സത്യത്തിൽ ആരെയാണ് കൂടുതൽ വിശ്വസിക്കേണ്ടതെന്ന് എനിക്കറിയില്ലേട്ടാ. ഒരു പക്ഷേ, നമ്മുടെ ശത്രുക്കളെ ആ കഴുകൻ മനുഷ്യൻ ജടായു സഹായിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലോ?"

ജടായു ഒരു നാഗനാണ്. വൈരുപ്യത്തോടെ ജനിച്ച മനുഷ്യരിൽ പെട്ടയാൾ. മറ്റ് നാഗന്മാരേപ്പോലെ ജടായുവിനും ജന്മനാ അനേകം വൈരുപ്യങ്ങളുണ്ടായിരുന്നു. നർമ്മദാനദിയുടെ വടക്കായി ഏഴു നദികളുടെ നാടെന്ന് അറിയപ്പെടുന്ന സപ്തസിന്ധുവിൽ, എല്ലാവരും ഭയക്കുകയും വെറുക്കുകയും ചെയ്യുന്ന, ഭ്രഷ്ടരാക്കപ്പെട്ട ഒരു വർഗ്ഗമാണ് നാഗന്മാർ. ജടായുവിന്റെ വായ, കട്ടിയുള്ളതും കൂർത്തതുമായ ഒരു കൊക്കുപോലെ തള്ളിനിന്നിരുന്നു.

തലമുടിയില്ലായിരുന്നുവെങ്കിലും, മുഖത്തു മുഴുവൻ മൃദുവായ രോമം ഉണ്ടായിരുന്നു. മനുഷ്യനാണെങ്കിലും ജടായുവിനെ കണ്ടാൽ ഒരു കഴുകനെപ്പോലെ തോന്നുമായിരുന്നു. ജടായുവിനെ രാമൻ കൂടുതൽ വിശ്വസിക്കാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു.

"സീതയ്ക്ക് ജടായുവിനെ വിശ്വാസമാണ്. എനിക്കും ജടായുവിനെ വിശ്വാസമാണ്. അതിനാൽ നീയും അയാളെ വിശ്വസിക്കണം." ഒരവസാനവാക്കെന്നപോലെ രാമൻ പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണൻ നിശ്ശബ്ദനായി. അവർ വീണ്ടും കുറെദൂരം നടന്നു.

"ജ്യേഷ്ഠാ, അങ്ങിനെ ഭരതേട്ടൻ പ്രവർത്തിക്കുമെന്നു കരുതുന്നത് യുക്തിരഹിതമാണെന്നു തോന്നുന്നതെന്തുകൊണ്ടാണ്?"

'ശ്ല!' അത്തരം വാക്കുകൾ കേൾക്കുന്നത് തനിക്കിഷ്ടമല്ലെന്ന അർത്ഥത്തിലാണ് രാമൻ ശബ്ദമുണ്ടാക്കിയത്.

"ശ്രദ്ധിക്കൂ." ലക്ഷ്മണനോട് നിശബ്ദനാകാൻ ആംഗ്യം കാണിച്ചു കൊണ്ട് രാമൻ പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണൻ തന്റെ ചെവി വട്ടംപിടിച്ചു. അയാളുടെ ശരീരത്തിലൂടെ ഒരുമിന്നൽപ്പിണർ പാഞ്ഞു കയറി. ആരോ ഭയന്ന്, അലറിക്കരയുന്ന ശബ്ദം അവർ കേട്ടു. ഭയത്തോടെ രാമൻ ലക്ഷ്മണനെ നോക്കി. ദൂരെ നിന്നായതിനാൽ ആ കരച്ചിൽ വളരെനേർത്തതായിരുന്നെങ്കിലും അത് സീതയുടെ ശബ്ദമാണെന്ന് അവർ വേഗത്തിൽ തിരിച്ചറിഞ്ഞു. അവൾ തന്റെ ഭർത്താവിനെ കരഞ്ഞു വിളിക്കുകയാണ്.

രാമനും ലക്ഷ്മണനും മാനിനെ താഴെയിട്ട് പരിഭ്രാന്തിയോടെ മുന്നോട്ടോടി. താത്ക്കാലിക വാസസ്ഥലത്തുനിന്നും അവർ വളരെ ദൂരെയാണുള്ളത്. അസ്വസ്ഥരായി ബഹളംവയ്ക്കക്കുന്ന പക്ഷികളുടെ ശബ്ദത്തേക്കാൾ ഉച്ചത്തിലായി സീതയുടെ ശബ്ദം അവർക്ക് കേൾക്കാമായിരുന്നു.

'രാമാ.....!'

സീതയുടെ ചിലമ്പിച്ച ശബ്ദം വ്യക്തമായും അവർകേട്ടു.

'സീതേ', രാമൻ ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ അലറിവിളിച്ചുകൊണ്ട് കാട്ടിലൂടെ ഓടി.

യുദ്ധസന്നദ്ധനായി ലക്ഷ്മണൻ തന്റെ വാൾ ഉറയിൽനിന്നുരി.

'രാമാ.....'

'അവളെ വെറുതെ വിടു' തടസ്സമായിനിന്ന വള്ളിപ്പടർപ്പുകളെ വെട്ടിയരിഞ്ഞ്, രാമൻ കോപത്തോടെ ഉറക്കെ പറഞ്ഞു .

'രാമാ'....

'സീതേ ...' രാമൻ തന്റെ വില്ല മുറുകെ പിടിച്ചു. അവരുടെ താമസസ്ഥലത്തെത്താൻ ഇനിയും കുറച്ചുദൂരമേയുള്ളൂ.

'രാ...'

വിളിച്ച വാക്ക് പൂർണ്ണമാകാതെ സീതയുടെ ശബ്ദം നിന്നു.

അരുതാത്തതൊന്നും ചിന്തിക്കാതിരിക്കാൻ ശ്രമിച്ചുകൊണ്ട് തകർന്ന ഹൃദയവുമായി അയാൾ കുതിക്കുകയായിരുന്നു. ആശങ്കകൾ മനസ്സിൽ ഇരുണ്ടുകൂടി. പെട്ടെന്ന്, കറങ്ങുന്ന യന്ത്രപങ്കയുടേതുപോലെ, ഉച്ചത്തിലുള്ള ശബ്ദം അവർ കേട്ടു. ഇതിന് മുൻപ് എപ്പോഴോ ആ ശബ്ദം അവർ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. രാവണന്റെ പറക്കും വാഹനമാണത്. അതുപൂർവ്വമായ പുഷ്പക വിമാനം.

'അരുത്.... " ഓടുന്നതിനിടയിൽ തന്റെ വില്ല്യ മുറുകിക്കൊണ്ടു രാമൻ അലറി. അയാളുടെ കണ്ണിൽനിന്നും കണ്ണീർ അടർന്നുവീണു. അവരുടെ വാസസ്ഥലത്തേക്ക് സഹോദരന്മാർ പാഞ്ഞു കയറി. അത് പൂർണ്ണമായും തകർന്ന നിലയിലായിരുന്നു. അവിടെല്ലാം ചോര വീണു കിടന്നിരുന്നു.

"സീതേ..." രാമൻ വിളിച്ചു.

പുഷ്പകവിമാനം അപ്പോഴേക്കും ആകാശത്തേക്ക് അതിവേഗം പൊങ്ങിയിരുന്നു. രാമൻ മുകളിലേക്കുനോക്കി വിമാനത്തിനുനേരെ പെട്ടെന്ന് അമ്പെയ്തു. ക്രോധത്താലുള്ള, നിസ്സഹായവും ദുർബലവുമായ ഒരു തിരിച്ചടി. അപ്പോഴേക്കും വിമാനം വളരെ ഉയരത്തിലെത്തിയിരുന്നു.

"സീതേ..." രാമൻ അലറിവിളിച്ചു.

എന്താണുണ്ടായതെന്നറിയാൻ ലക്ഷ്മണൻ ഭ്രാന്തനെപ്പോലെ അവിടെ മുഴുവൻ അലഞ്ഞു നടന്നു. കൊല്ലപ്പെട്ട പടയാളികളുടെ ശരീരങ്ങൾ അവിടെയെങ്ങും ചിതറിക്കിടന്നിരുന്നു. പക്ഷേ സീതയെ അവിടെയെങ്ങും കണ്ടില്ല.

"കുമാ...രാ ... രാമാ..." ബലഹീനമായ ആ ശബ്ദം രാമൻ തിരിച്ചറിഞ്ഞു. അയാൾ മുന്നോട്ടു കുതിച്ചു. രക്തത്തിൽ കുളിച്ച അംഗഭംഗം വന്ന നാഗൻ ജടായുവാണ്.

"ജടായു..."

അതീവ ഗുരുതരമായി മുറിവേറ്റ ജടായു സംസാരിക്കാൻ ഏറെ പണിപ്പെട്ടു.

"അയാളാണ്..."

"എന്ത്? "

"രാവണൻ, അയാളാണ് ദേവിയെ തട്ടിക്കൊണ്ടു പോയത്."
ദൂരേക്ക് ഒരു പൊട്ടുപോലെ മായുന്ന വിമാനത്തെ രാമൻ
ക്ഷോഭത്തോടെ നോക്കി. ദയനീയമായി വിളിച്ചു...

'സീതേ!!!'

രണ്ട്

കാലം: ആദ്യ സംഭവങ്ങൾക്കും 33 വർഷങ്ങൾക്ക് മുൻപ്,
സ്ഥലം: ഭാരതത്തിലെ പടിഞ്ഞാറൻ സമുദ്രത്തിലെ കരാചിപ
തുറമുഖം.

"ഭഗവാനെ പരശുരാമാ, അനുഗ്രഹിക്കേണമേ!." സപ്തസിന്ധുവിലെ സർവാധിപൻ നാൽപ്പതുക്കാരനായ കോസലരാജൻ, ദശരഥൻ പ്രാർത്ഥിച്ചു.

സപ്തസിന്ധുവിലെ ചക്രവർത്തി, തലസ്ഥാനമായ അയോധ്യയിൽ നിന്ന് രാജ്യത്തിനു കുറുകെ സഞ്ചരിച്ച് പടിഞ്ഞാറെതീരത്തേക്ക് പടനീക്കം നടത്തിയിരിക്കുകയാണ്. കലാപകാരികളായ ചില കച്ചവടക്കാർക്ക്, തക്ക ശിക്ഷകൊടുത്ത് രാജനീതി എന്തെന്ന് അവരെ പഠിപ്പിക്കാനാണ് സൈന്യസമേതമുള്ള യാത്ര. യുദ്ധോത്സുകനായ ദശരഥൻ, പിതാവ് അജൻ ശക്തമാക്കിയ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ വിസ്തൃതി വർദ്ധിപ്പിക്കാനുള്ള ശ്രമത്തിലായിരുന്നു.

ഭാരതത്തിലെ വിവിധ ഭാഗങ്ങളിലുള്ള രാജ്യങ്ങൾ കീഴടക്കി, രാജാക്കന്മാരിൽനിന്നും കപ്പംവാങ്ങിയും, ചില രാജാക്കന്മാരെ സ്ഥാനഭ്രഷ്ടരാക്കിയും തന്റെ മേൽക്കോയ്മ അംഗീകരിപ്പിച്ചുകൊണ്ടാണ് ദശരഥ രാജാവ് വിശ്വചക്രവർത്തിയായി വാഴ്ചത്തപ്പെട്ടത്.

"പ്രഭോ, ഈ ഗ്രാമം മാത്രമല്ല നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്; നമ്മൾ നിൽക്കുന്നതിന് അൻപതുമൈൽ ചുറ്റളവിലുള്ള എല്ലാ ഗ്രാമങ്ങളും ശത്രുക്കൾ നശിപ്പിച്ചു കഴിഞ്ഞു. ചത്തമൃഗങ്ങളുടെ ശരീരമിട്ടു കിണറുകളിലെല്ലാം മലിനപ്പെടുത്തി. വിളകൾ നിഷ്ക്കരുണം കത്തിച്ചു ചാമ്പലാക്കി. എല്ലാഗ്രാമങ്ങളും അവർ തകർത്ത് തരിപ്പണമാക്കി." ദശരഥന്റെ സർവ്വ സൈന്യാധിപൻ മൃഗാസ്യൻ പറഞ്ഞു.

"ഭൂമി എരിച്ചുകളഞ്ഞുള്ള യുദ്ധതന്ത്രം." കേകയരാജാവായ അശ്വപതി പറഞ്ഞു.

അശ്വപതി, ദശരഥന്റെ മിത്രം മാത്രമല്ല, ദശരഥന്റെ പത്നിയും തനിക്ക് ഏറ്റവും പ്രിയപ്പെട്ടവളുമായ കൈകേകിയുടെ പിതാവു കൂടിയാണ്.

"അതെ, അതെ. നമുക്ക് ഭക്ഷണമാകേണ്ടതെല്ലാം അഗ്നിക്കിരയായിക്കഴിഞ്ഞു. ഇങ്ങനെയായാൽ അഞ്ചുലക്ഷം ഭടന്മാരുള്ള നമ്മുടെ സൈന്യത്തെ തീറ്റിപ്പോറ്റാൻ നമുക്കാകില്ല." അവരോടൊപ്പമുള്ള മറ്റൊരു രാജാവു പറഞ്ഞു.

"നാശം, ആ അപരിഷ്കൃതനായ കച്ചവടക്കാരൻ കുബേരൻ എങ്ങിനെയാണ് ഈ സൈനികതന്ത്രമൊക്കെ മനസ്സിലാക്കിയത്? ദശരഥൻ ചോദിച്ചു. വൈശ്യരോടുതോന്നിയ ക്ഷത്രിയസഹജമായ പൂച്ചും മറച്ചു വയ്ക്കാൻ ദശരഥനായില്ല.

സപ്തസിന്ധുവിലെ രാജാക്കന്മാർ യുദ്ധം വിജയിച്ച് പിടിച്ചെടുക്കുന്ന ധനം അവർക്ക് സ്വന്തമാണ്. എന്നാൽ, കച്ചവടലാഭത്തിലൂടെ നേടുന്ന ധനം പിടിച്ചെടുക്കാനുള്ള അവകാശം രാജാക്കന്മാർക്കില്ല. കച്ചവടത്തിലൂടെ ചൂഷണംചെയ്യുന്ന വൈശ്യർ, എപ്പോഴും അവഹേളിക്കപ്പെട്ട കൂട്ടരായിരുന്നു. അവരുടെമേൽ കർക്കശമായ നിയന്ത്രണങ്ങളും രാജാവ് ഏർപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. സപ്തസിന്ധുവിലെ തറവാടിത്തമുള്ളവർ, അതുകൊണ്ട് തങ്ങളുടെ കുട്ടികളെ വ്യാപാരികളാക്കാൻ ഇഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. യോദ്ധാക്കളാവാനോ, അല്ലെങ്കിൽ മറ്റേതെങ്കിലും തൊഴിലിലേർപ്പെടാനോ ആണ്, അവർ മക്കളെ പ്രേരിപ്പിച്ചത്. അതിനാൽ പല രാജ്യങ്ങളിലെയും വണിക്കുകളുടെ വംശം വർഷങ്ങളായി ക്ഷയിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

യുദ്ധങ്ങളിൽനിന്നും ആവശ്യത്തിന് ധനം ലഭ്യമാകാതെ
ഖജനാവ് പെട്ടെന്നു ശൂന്യമായി. ലാഭമുണ്ടാക്കാൻ
അനുയോജ്യമായ ഏതവസരത്തിലും ലങ്കയിലെ വ്യാപാര
രാജാവായ കുബേരൻ, സപ്തസിന്ധുവിലെ എല്ലാ
രാജ്യങ്ങൾക്കും തന്റെ സമ്പത്തും വിദഗ്ദ്ധസേവനങ്ങളും
വാഗ്ദാനം ചെയ്തിരുന്നു. ഭീമമായ വാർഷിക പ്രതിഫലം വാഗ്ദാനം
ചെയ്തുകൊണ്ട്, അയോദ്ധ്യയിലെ രാജാവായിരുന്ന അജൻ,
കുത്തക വ്യാപാരാവകാശം കുബേരന് നൽകിയിരുന്നു. ആ
പ്രതിഫലത്തുക സപ്തസിന്ധു സാമ്രാജ്യത്തിലെ, തന്റെ
അധീനതയിലുള്ള എല്ലാ രാജ്യങ്ങൾക്കും അജൻ വിതരണം
ചെയ്തിരുന്നു. സാമ്രാജ്യത്തിൽപ്പെട്ട മറ്റ് രാജ്യങ്ങളുടെ
സാമ്പത്തിക സ്രോതസ്, അയോദ്ധ്യ ആയതിനാൽ
അയോദ്ധ്യയുടെ കീർത്തി പെരുകിക്കൊണ്ടിരുന്നു. എന്നാൽ,
ദശരഥൻ രാജാവായപ്പോൾ, അയോദ്ധ്യക്കു കൊടുക്കാനുള്ള
വാർഷിക വിഹിതംപോലും കുബേരൻ ഏകപക്ഷീയമായി
വെട്ടിക്കുറച്ചു.

വെറുമൊരു കച്ചവടക്കാരന്റെ ഈ ധാർഷ്ട്യത്തിന് തക്ക
ശിക്ഷകൊടുക്കാനാണ് സാമന്തരാജാക്കന്മാരെ സ്വന്തം
സൈന്യവുമായി ഏകോപിപ്പിച്ച് ദശരഥൻ കരാചപയിലേക്ക്
പടനയിച്ചത്.

"സത്യത്തിൽ കുബേരനല്ല പ്രഭോ, ഇതിനുപിന്നിൽ
ചരടുവലിക്കുന്നത്." മൃഗാസ്യൻ പറഞ്ഞു.

"പിന്നെ ആരാണ്? " ദശരഥൻ ചോദിച്ചു.

"അയാളെപ്പറ്റി നമുക്ക് അത്രക്കൊന്നും അറിവില്ല.
കേട്ടിടത്തോളം അയാൾക്ക് മൂപ്പതുവയസ്സിലധികം
പ്രായമുണ്ടാവില്ല. കുബേരന്റെ വ്യാപാര സുരക്ഷാസേനയുടെ
തലവനായി അയാൾ ചേർന്നിട്ട് അധികമായിട്ടില്ല. കുറഞ്ഞ
കാലംകൊണ്ട് കൂടുതൽ ആളുകളെ സൈന്യത്തിൽ ചേർത്ത്
ശക്തമായൊരു സേനയ്ക്കും അയാൾ രൂപംനൽകിയിട്ടുണ്ട്.
എന്റെ അറിവിൽ അയാളാണ് നമുക്കെതിരെ തിരിയാൻ
കുബേരനെ പ്രേരിപ്പിച്ചത്."

"എനിക്കെതിൽ അദ്ഭുതമൊന്നും തോന്നുന്നില്ല.
സപ്തസിന്ധുവിന്റെ ശക്തിക്കെതിരെ പ്രവർത്തിക്കാനുള്ള

യെര്യമൊന്നും ആ പൊണ്ണത്തടിയൻ കുബേരനുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല." അശ്വപതി പറഞ്ഞു.

"അയാൾ ആരാണ്? എവിടെനിന്നാണ് അയാൾ വരുന്നത്? ദശരഥൻ ചോദിച്ചു.

"അയാളെക്കുറിച്ച് അധികമൊന്നുമറിയില്ല പ്രഭോ." മൃഗാസ്യൻ പറഞ്ഞു.

"അയാളുടെ പേരെങ്കിലും അറിയാമോ?"

"അതറിയാം. രാവണൻ എന്നാണ് അയാളുടെ പേര്."

അയോദ്ധ്യയിലെ കൊട്ടാരത്തിന്റെ തളത്തിലൂടെ കൊട്ടാരം ചികിത്സക നീലാഞ്ജന തിരക്കിട്ട് ഓടിപ്പോയി. കൊട്ടാരത്തിൽ ഉടൻ ഹാജരാകാനാവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ട്, രാജാവിന്റെ പ്രഥമപതി കൗസല്യയുടെ സ്വകാര്യ കല്പന അവർക്ക് ലഭിച്ചത് സന്ധ്യകഴിഞ്ഞിട്ടാണ്.

ദക്ഷിണകോസലത്തിലെ രാജാവിന്റെ പുത്രി കൗസല്യയെ ദശരഥൻ വിവാഹം കഴിച്ചിട്ട്, പതിനഞ്ചുവർഷം കഴിഞ്ഞിരുന്നു. സൗമ്യവും അടക്കവുമുള്ള പ്രകൃതമാണ് കൗസല്യക്കുള്ളത്. പക്ഷേ, പതിനഞ്ചു വർഷമായിട്ടും ചക്രവർത്തിക്ക് അനന്തരാവകാശിയെ നൽകാൻ കഴിയാത്തതിലുള്ള ദുഃഖം കൗസല്യയെ അലട്ടിയിരുന്നു. തനിക്കൊരു അനന്തരാവകാശി ഇല്ലാത്തതിന്റെ നിരാശയിലാണ് കേകയരാജ്യത്തെ അതിശക്തനായ രാജാവും തന്റെ അടുത്ത സുഹൃത്തുമായ അശ്വപതിയുടെ പുത്രി കൈകേയിയെ ദശരഥൻ വിവാഹം കഴിച്ചത്. അതിസുന്ദരിയായ കൈകേയിയുടെ ആകാശസൗഷ്ഠവത്തിൽ രാജാവ് മതിമയങ്ങി കഴിഞ്ഞെങ്കിലും കൈകേയിയിലും രാജാവിന് സന്തതികളുണ്ടായില്ല.

ദശരഥൻ പിന്നീട് വിവാഹം കഴിച്ചത് കാശിയിലെ രാജകുമാരി സുമിത്രയെയാണ്. കർക്കശക്കാരിയാണെങ്കിലും വിനയമുള്ളവളായിരുന്നു സുമിത്ര. അക്രമരാഹിത്യത്തിന് പേരുകേട്ട പുണ്യനഗരമായ കാശി, രുദ്രഭഗവാന്റെ ആത്മാവിനെ

കൂടിയിരുത്തപ്പെട്ട നഗരമായിരുന്നു. പക്ഷേ, സുമന്ത്രയ്ക്കും അനന്തരാവകാശിയെ സമ്മാനിക്കാനായില്ല.

അനന്തരാവകാശിയില്ലാതെ ദശരഥൻ നിരാശനായിരിക്കുമ്പോഴാണ് കൗസല്യ ഗർഭിണിയായ വാർത്ത അയാളുടെ കാതിലെത്തുന്നത്. അപ്പോൾ അവരുടെ ആഘോഷത്തിനതിരില്ലായിരുന്നു. എങ്കിലും യാതൊരു ബുദ്ധിമുട്ടും കൂടാതെ കുഞ്ഞിനെ പ്രസവിക്കുന്നതിൽ രാജ്ഞിക്ക് വേവലാതിയും ഉത്കണ്ഠയുമുണ്ടായിരുന്നു. തന്റെ പിതാവിന്റെ കൊട്ടാരത്തിൽനിന്നു വന്നവരാണ് കൗസല്യയെ ശുശ്രൂഷിക്കാൻ ഒപ്പമുണ്ടായിരുന്നത്. രാജചികിത്സകയായ നീലാഞ്ജന അവരിൽ പ്രധാനിയാണ്. ഒരു അനന്തരാവകാശി അപ്പോഴുണ്ടാകുന്നതിലെ രാഷ്ട്രീയ അനുമാനങ്ങൾ അറിയാവുന്നതുകൊണ്ട് വിപുലമായ സുരക്ഷയാണ് കൗസല്യ ഒരുക്കിയിരുന്നത്. ഇത് ആദ്യമായല്ല നീലാഞ്ജനയെ കല്പന കൊടുത്തു വിളിപ്പിക്കുന്നത്. അനാവശ്യമായ കാര്യങ്ങളോർത്ത് ഭയപ്പെടുമ്പോഴൊക്കെ അവരെ വിളിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. അവർ അർപ്പണബോധത്തോട് ഒരു തരത്തിലുമുള്ള നീരസവും കാണിക്കാതെ കുറോടെ തന്റെ ജോലി ചെയ്തു.

ഇപ്രാവശ്യം യഥാർത്ഥമായിത്തന്നെ ഭവിച്ചു. രാജ്ഞിക്കു പ്രസവവേദന തുടങ്ങി.

സുഖമായി ഒരാൺകുഞ്ഞിനെ പ്രസവിക്കണം! ഓടുന്നതിനിടയിലും നീലാഞ്ജന പരശുരാമനോടു പ്രാർത്ഥിച്ചു.

— ❦ —

"നിന്റെ ലാഭത്തിന്റെ പത്തിൽ ഒൻപതും നമ്മുടെ വാർഷിക വിഹിതമായി പുനസ്ഥാപിക്കുവാൻ ഞാൻ നിന്നോടു കൽപ്പിക്കുന്നു. പകരമായി ഞാൻനിന്നെ ജീവിക്കാൻ അനുവദിക്കാം". ദശരഥൻ ദുഃസ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു.

ഒത്തുതീർപ്പിലെത്താനുള്ള അവസാനശ്രമമെന്നനിലയിൽ, ഒരു ദൂതനെ കുബേരനരികിലേക്ക് ദശരഥൻ അയച്ചിരുന്നു. കുബേരനും ദശരഥനും നേരിട്ടുള്ള കൂടിക്കാഴ്ചയ്ക്ക് അങ്ങനെയാണ് വഴിതുറന്നത്.

കരാചപ കോട്ടയ്ക്കും ദശരഥന്റെ സൈനികത്താവളത്തിനും ഇടയിലുള്ള ഒരു കടൽത്തീരമായിരുന്നു കൂടിക്കാഴ്ചക്കായി തെരഞ്ഞെടുത്തത്. അശ്വപതി, മൃഗാസ്യൻ, തുടങ്ങി ഇരുപതോളം പടയാളികളടങ്ങുന്ന സുരക്ഷാസൈന്യം ദശരഥനൊപ്പമുണ്ടായിരുന്നു. കുബേരനും സേനാ മേധാവി, രാവണനോടൊപ്പം ഇരുപതു പടയാളികൾക്കൊപ്പമാണ് എത്തിയത്.

കൂടാരത്തിനുള്ളിലേക്ക് തടിയനായ കുബേരൻ തന്റെ ദേഹവും വച്ച് കഷ്ടപ്പെട്ടു കടന്നുവരുന്നത് കണ്ടപ്പോൾ സപ്തസിന്ധുവിലെ പടയാളികൾക്ക് പരിഹാസമടക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. എഴുപതുകാരനായ ലങ്കയിലെ ആ വ്യാപാരിക്ക് വലിയ ശരീരത്തിനു ചേരാത്ത ശിശുസഹജമായ മുഖമാണുണ്ടായിരുന്നത്. തലയിൽ അവിടവിടെമാത്രമേ മുടി ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. മൃദുവായ വെളുത്തചർമ്മം അയാളുടെ പ്രായം നന്നേ കുറച്ചുകാണിച്ചു. നല്ല കടുംപച്ചമുണ്ടും ഇളംചുവപ്പുനിറമുള്ള ഉത്തരീയവുമാണ് അയാൾ ധരിച്ചിരുന്നത്. അമിതമായി ആഭരണങ്ങൾ, അയാൾ വാരിവലിച്ചണിഞ്ഞിരുന്നു.

'ഈ വിഡ്ഢിയായ പൊങ്ങച്ചക്കാരൻ, എന്നെ തോൽപ്പിക്കാനാകുമെന്ന് അയാൾ കരുതുന്നുണ്ടാകുമോ? അയാളുടെ പൗരുഷമില്ലാത്ത പ്രകൃതം കണ്ടപ്പോൾ ദശരഥൻ കുബേരനെക്കുറിച്ച് ചിന്തിച്ചു.

"മഹാപ്രഭോ, ആ നിലയിൽ ലാഭവിഹിതം നൽകാൻ ബുദ്ധിമുട്ടാണ് ഞങ്ങളുടെ ചെലവ് വല്ലാതെ ഉയരുകയും ലാഭം വിചാരിച്ചത്ര ..." കുബേരൻ വികാരപരവശനായി പറഞ്ഞു.

"നീ വൃത്തികെട്ട വ്യാപാരതന്ത്രങ്ങൾ എന്നോടു പ്രയോഗിക്കരുത്. ഞാൻ കച്ചവടക്കാരനല്ല; ചക്രവർത്തിയാണ്. സംസ്കാരമുള്ളവർക്ക്, അതിന്റെ വ്യത്യാസമറിയാം." ദശരഥൻ മേശയിൽ ആഞ്ഞിടിച്ചുകൊണ്ട് ഉച്ചത്തിൽപ്പറഞ്ഞു.

കുബേരൻ ചിന്താവിവശനാകുന്നത് ദശരഥൻ ശ്രദ്ധിച്ചു. കരാചപയി ലേക്കുള്ള വമ്പൻ പടനീക്കം അയാളെ അമ്പരപ്പിച്ചിരുന്നു. ഇത്രത്തോളം വരെ കാര്യങ്ങളെത്തുമെന്ന് ആ കച്ചവടക്കാരൻ കരുതിയിട്ടുണ്ടാവില്ല. കർക്കശമായ

വാക്കുകൾകൊണ്ട് കുബേരനെ അയാളുടെ നിലപാടിൽ നിന്നും പിന്തിരിപ്പിക്കാമെന്ന് ദശരഥൻ വിചാരിച്ചു.

ന്യായമായ നിലയിൽ ലാഭത്തിന്റെ രണ്ടുശതമാനം കൈവശം വയ്ക്കാൻ കുബേരനെ അനുവദിക്കാമെന്നും ചില സമയത്ത് ചില വിട്ടുവീഴ്ചകൾകൊണ്ട് പ്രശ്നത്തിന് കുറച്ചൊരു പരിഹാരിഹാരം കാണാൻ കഴിയുമെന്നും ദശരഥൻ ഊഹിച്ചു.

"തെറ്റുകൾ പൊറുത്ത് എനിക്കു നിന്നോട് ദയകാട്ടാനാകും. പക്ഷേ, നിന്റെ പിടിവാശി ഉപേക്ഷിച്ച് എന്നെ നീ അനുസരിക്കണം." വളരെ തീക്ഷ്ണമായ രീതിയിൽ ദശരഥൻ പറഞ്ഞു.

കുബേരന്റെ തൊണ്ട വരണ്ടിരുന്നു. അയാൾ വിവശതയോടെ ഒളികണ്ണിട്ട് തന്റെ വലതുഭാഗത്ത് നിർവികാരനായിരുന്ന രാവണനെ നോക്കി. രാവണന്റെ ഉയരമുള്ള ശരീരം ഭയംജനിപ്പിക്കുന്നതായിരുന്നു. അയാളുടെ തവിട്ടുനിറമുള്ള ശരീരത്തിൽ യുദ്ധംചെയ്ത് മുറിവേറ്റ പാടുകളും വസൂരിയുടെ കലകളും വ്യക്തമായി കാണാമായിരുന്നു. കനത്ത താടിക്കും, മുഖത്തെ പാടുകൾ മറയ്ക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഇരുവശങ്ങളിലും താഴേയ്ക്കിറങ്ങിയ മീശ, അയാളുടെ ഭീഷണമായ രൂപത്തെ കൂടുതൽ തീക്ഷ്ണമാക്കി. വെളുത്ത മുണ്ടും വെണ്ണയുടെ നിറമുള്ള അംഗവസ്ത്രവുമായിരുന്നു അയാൾ ധരിച്ചത്. ശിരസ്സിലണിഞ്ഞ തലപ്പാവിന് ഇരു വശങ്ങളിലും ആറിഞ്ചു നീളമുള്ള ഭയപ്പെടുത്തുന്ന ഓരോ കൊമ്പുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു.

തന്റെ സേനാമേധാവി ഒട്ടും കൂസലില്ലാതിരിക്കുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ കുബേരൻ നിസ്സഹായതയോടെ ദശരഥനെ നോക്കി.

"മഹാപ്രഭോ, ഞങ്ങൾ ഒരുപാട് പ്രശ്നങ്ങളെ നേരിടുന്നതുകൊണ്ട് ഞങ്ങളുടെ നിക്ഷേപ മൂലധനം..." കുബേരൻ പറഞ്ഞു.

"കുബേരാ, നീ എന്റെ ക്ഷമ പരിശോധിക്കുകയാണ്. സപ്തസിന്ധുവിലെ ചക്രവർത്തിയെയാണ് നീ പ്രകോപിപ്പിക്കുന്നത്. രാവണനെ ശ്രദ്ധിക്കാതെ കുബേരനെ നോക്കി ദശരഥൻ പറഞ്ഞു.

"എന്നാലും എന്റെ പ്രഭോ."

"നോക്ക്, നീ ഞങ്ങൾക്കവകാശമായി കിട്ടാനുള്ള ലാഭവിഹിതം തുടർന്നും നൽകാൻ തയ്യാറല്ലെങ്കിൽ നാളെ ഈസമയം നിന്റെ ജീവൻ കാണില്ല. ആദ്യം നിന്റെ ദുർബ്ബലമായ സേനയെ ഞാൻ തോൽപ്പിക്കും. പിന്നെ, ശപിക്കപ്പെട്ട ആ ദ്വീപിലേക്കുവന്ന് നിന്റെ നഗരത്തെ അഗ്നിക്കിരയാക്കും."

"പക്ഷേ, ഞങ്ങളുടെ കപ്പലുകളുടെ ചെലവും തൊഴിൽക്കൂലിയും, പല പ്രശ്നങ്ങളുള്ളതിനാൽ..."

"നിന്റെ പ്രശ്നങ്ങളൊന്നും എനിക്കറിയാം." ദശരഥൻ കോപത്തോടെ ഉച്ചത്തിൽ പറഞ്ഞു.

"താങ്കൾ സമ്മതിക്കും, നാളെ കഴിഞ്ഞാൽ" രാവണൻ മൃദുവായി പറഞ്ഞു.

ദശരഥൻ രാവണനെ രൂക്ഷമായി നോക്കി. തന്റെ സംഭാഷണത്തിനിടയിൽകയറി സംസാരിച്ച സേനാധിപതിയുടെ ധിക്കാരം ദശരഥനെ ചൊടിപ്പിച്ചു.

"നിനക്കെങ്ങനെ ധൈര്യംവന്നു ഇങ്ങനെ സംസാരിക്കാൻ...?"

"നിങ്ങൾക്ക് എങ്ങിനെ ധൈര്യം വന്നു ദശരഥാ?" ശബ്ദമുയർത്തി രാവണൻ ചോദിച്ചു.

ദശരഥനും അശ്വപതിയും മൃഗാസ്യനും ഞെട്ടലോടെ നിശ്ശബ്ദരായി. കേവലം ഒരു സുരക്ഷാസേനയുടെ തലവൻ സപ്തസിന്ധുവിലെ ചക്രവർത്തിയെ പേരെടുത്ത് വിളിച്ച് സംസാരിക്കാൻ മാത്രം തന്റേടം എവിടെ നിന്നുണ്ടായി?

"ഞാൻ നയിക്കുന്ന സേനയെ തോൽപ്പിക്കാൻ സാധിക്കുമെന്ന് ഭാവനയിൽ കാണാൻ മാത്രം നിങ്ങൾക്ക് എങ്ങനെ ധൈര്യം ഉണ്ടായി?" ഭീകരമെങ്കിലും സമചിത്തതയോടെ രാവണൻ ചോദിച്ചു.

ദശരഥൻ കടുത്തദേഷ്യത്തോടെ ചാടിയെഴുന്നേറ്റു. ഇരിപ്പിടം പിന്നിലേക്ക് പറന്നുപൊങ്ങി വലിയ ശബ്ദത്തോടെ താഴെവീണു.

"നീ കേവലമൊരു നിസ്സാരനാണ്. നാളെ യുദ്ധഭൂമിയിൽ ഞാൻ നിനക്കുവേണ്ടി കാത്തുനിൽക്കും." രാവണനുനേരെ വിരൽചൂണ്ടി ദശരഥൻ പറഞ്ഞു.

മെല്ലെയെങ്കിലും ഭീഷണമായ രീതിയിൽ രാവണൻ തന്റെ ഇരിപ്പിടത്തിൽനിന്നും എഴുന്നേറ്റു. അയാൾ കഴുത്തിലണിഞ്ഞ സ്വർണനൂലിൽ കൊരുത്ത ഒരു പതക്കം കണ്ട് ദശരഥൻ ഒന്നു

നടുങ്ങി. മാലയിൽ കോർത്തിട്ടിരുന്ന് രണ്ടു മനുഷ്യവിരലുകളുടെ അസ്ഥിയായിരുന്നു. അതിലെ കശേരുകൾ സ്വർണംകൊണ്ട് കെട്ടിയിരുന്നു. ആ മാലയിൽ നിന്നും പൂർവാധികം ശക്തിയാർജ്ജിക്കുംപോലെ രാവണൻ കാണപ്പെട്ടു.

ദശരഥൻ രാവണനെ തുറിച്ചുനോക്കി. ശത്രുക്കളുടെ ചോരയും നീരും കുടിക്കുന്ന രാക്ഷസന്മാരെക്കുറിച്ച് ദശരഥൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. പക്ഷേ, ഇവിടെ ഒരാൾ, ഒരു യോദ്ധാവ്, അയാളുടെ ശത്രുവിന്റെ ശരീരഭാഗം ആഭരണമായി അണിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഈ ഭീകര ജീവി ആരാണു്?

"ഞാൻ കാത്തിരിക്കും തീർച്ച." ദശരഥൻ ഭീതിയോടെ നോക്കുന്നതുകണ്ട് നേരിയ പരിഹാസത്തോടെ, ശബ്ദംമാറ്റി രാവണൻ പറഞ്ഞു. "നിന്റെ ചോരകുടിക്കുവാൻ ഞാൻ കാത്തിരിക്കും."

രാവണൻ തിരിഞ്ഞു കൂടാരത്തിന് പുറത്തേക്കുനടന്നു. അയാളെ പിന്തുടർന്ന് ആടിയുലഞ്ഞ് കുബേരനും, അവർക്കുപിന്നാലെ ലങ്കയിലെ സുരക്ഷാഭടന്മാരും കൂടാരം വിട്ടു.

ദശരഥന് കോപം ഇറച്ചുകയറി. "ഈ കീടങ്ങളെ നാളെ നമ്മൾ നിശ്ശേഷം നശിപ്പിക്കും. പക്ഷേ, ആരും ആ മനുഷ്യനെ തൊടരുത്." ദശരഥൻ ദേഷ്യത്തോടെ പുറത്തേക്ക് പോയ രാവണനെ ചൂണ്ടി പറഞ്ഞു.

"അയാളെ ഞാൻ തന്നെ കൊല്ലും, ഞാൻ മാത്രം".

സന്ധ്യയായിട്ടും ദശരഥന്റെ കോപം അടങ്ങിയില്ല. "ഞാൻ അവന്റെ ശരീരം സ്വയം കൊത്തിയിരിഞ്ഞു നായ്ക്കൾക്കിട്ട് കൊടുക്കും" ദശരഥൻ അലറി.

അയോധ്യയുടെ സൈനികത്താവളത്തിലെ രാജകീയ കൂടാരത്തിൽ, ദേഷ്യത്താൽ തിളച്ചുമറിയുന്ന തന്റെ ഭർത്താവ് അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും നടക്കുന്നത് കൈകേയി നിസ്സംഗമായി നോക്കിയിരുന്നു. ദശരഥന്റെ എല്ലാ യുദ്ധയാത്രകളിലും കൈകേയി അദ്ദേഹത്തെ അനുഗമിച്ചിരുന്നു.

"എന്നോടങ്ങനെ സംസാരിക്കാൻ അവനെങ്ങനെ ധൈര്യം വന്നു?"

കൈകേയി ദശരഥനെ സ്നേഹപൂർവ്വം നോക്കിയിരുന്നു. പൊക്കമുള്ള, ഇരുണ്ട സുന്ദരനായ ക്ഷത്രിയനായിരുന്നു ദശരഥൻ, മീശ, ദശരഥന്റെ ആകർഷകത്വം കൂട്ടിയിരുന്നു. പേശീബലമുണ്ടെങ്കിലും പ്രായം, ആ ബലിഷ്ഠശരീരത്തെ പതിയെ ആക്രമിക്കാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു. തലയിൽ അവിടവിടെ കാണപ്പെട്ട വെളുത്തമുടികൾക്കൊപ്പം ശരീരപേശികൾ ഇളകിയാടാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു. മുനിമാർ വളരെ രഹസ്യമായി തയ്യാറാക്കിയ സോമരസത്തിനുപോലും വർഷങ്ങളായി തുടരുന്ന യുദ്ധങ്ങളും മദ്യപാനവും നൽകിയ ചുളിവുകളെ മായ്ക്കാൻ സാധിച്ചില്ല.

"ഞാൻ സപ്തസിന്ധുവിലെ ചക്രവർത്തിയാണ്!" ദേഷ്യം നിയന്ത്രിക്കാനാകാതെ തന്റെ നെഞ്ചിലടിച്ച് ദശരഥൻ അലറി, "അവനെങ്ങനെ ധൈര്യം വന്നു?"

ഭർത്താവിനൊപ്പം തനിച്ചാണ് കൂടാരത്തിൽ കഴിയുന്നതെങ്കിലും പൊതുജനമധ്യത്തിൽ പെരുമാറുമ്പോഴുള്ള വിനയം അപ്പോഴും അവർ കാത്തുസൂക്ഷിച്ചു. ദശരഥൻ ഇത്രയും കുപിതനാകുന്നത് മുന്പൊരിക്കലും കൈകേയി കണ്ടിട്ടില്ലായിരുന്നു.

"എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ടവനെ, കോപത്തെ നാളേക്കു സൂക്ഷിക്കൂ. ഭക്ഷണം കഴിക്കൂ. വരാനിരിക്കുന്ന യുദ്ധത്തിനായി ശക്തിയുണ്ടാകാൻ അതാവശ്യമാണ്." കൈകേയി പറഞ്ഞു.

"ആ നീചനായ കുലിപ്പടയാളി, ആരെയാണ് വെല്ലുവിളിച്ചതെന്ന് അവനറിയും. ജീവിതത്തിൽ ഒരു യുദ്ധവും ഞാൻ പരാജയപ്പെട്ടിട്ടില്ല." ദശരഥൻ സംസാരം തുടർന്നുകൊണ്ടിരുന്നു.

'നാളെയും അങ്ങുതന്നെ യുദ്ധം ജയിക്കും." കൈകേയി പറഞ്ഞു.

"അതെ. നാളെ ഞാൻതന്നെ ജയിക്കും. അവന്റെ ശരീരം അരിഞ്ഞു തെരുവുനായകൾക്കും ഓടയിലെ പന്നികൾക്കും ഞാനെറിഞ്ഞു കൊടുക്കും."

"തീർച്ചയായും. എന്റെ പ്രിയപ്പെട്ടവനെ, അതങ്ങ് തീർച്ചപ്പെടുത്തിക്കഴിഞ്ഞു."

കോപംകൊണ്ട് ദശരഥൻ, ആ കൂടാരം തകർത്ത് പുറത്തുപോകുമെന്ന് അവൾക്കുതോന്നി. കൈകേയിക്ക് അത് കണ്ടുനിൽക്കാൻ പ്രയാസമായിരുന്നു.

"ദശരഥാ..." കർക്കശസ്വരത്തിലാണ് അവർ വിളിച്ചത്.

ദശരഥൻ അയാളുടെ കോപമടക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. വളരെ അപൂർവ്വം സന്ദർഭത്തിൽ മാത്രമേ കൈകേയി ശബ്ദമുയർത്തി സംസാരിക്കാറുള്ളൂ. കൈകേയി അയാളുടെ കൈകളിൽ പിടിച്ച് ഊൺ മേശക്കരികിലേക്ക് കൊണ്ടുവന്ന് ഇരിപ്പിടത്തിലിരുത്തി അയാൾക്കിഷ്ടമുള്ള ഭക്ഷണം അവൾതന്നെ അയാൾക്കുനൽകി.

"കൃത്യമായി ഭക്ഷണം കഴിക്കാതെയും ശരിക്കുറങ്ങാതെയും ആ രാക്ഷസനെ തോൽപ്പിക്കാൻ നിങ്ങൾക്കാകില്ല." അവൾ സ്നേഹത്തോടെ പറഞ്ഞു.

ദശരഥൻ വായ മെല്ലെ തുറന്നു. കൈകേയി തന്റെ കയ്യിലിരുന്ന ഭക്ഷണം അദ്ദേഹത്തിനു വായിൽ വച്ചുകൊടുത്തു.

മുൻ

രാജ്ഞി കൗസല്യ വിശ്രമിക്കുകയായിരുന്നു. അവർ നന്നേ ക്ഷീണിതയായിരുന്നു. നാൽപ്പതുവയസ്സാകാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾത്തന്നെ, തിളക്കമുള്ള ഇരുണ്ടദേഹത്തിന് ചേരാത്തവിധം അവരിൽ അകാലനര പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടിരുന്നു. കൃശഗാത്രയായിരുന്നെങ്കിലും ഒരുകാലത്ത് അവർ ആരോഗ്യവതിയായിരുന്നു.

അടുത്ത തലമുറക്ക് ജന്മം കൊടുക്കുവാനുള്ള സ്ത്രീയുടെ കഴിവിനെ ഭാരതീയസംസ്കാരം എപ്പോഴും വാഴ്ത്തിയിരുന്നു. എന്നാൽ തനിക്കൊരു പുത്രന് ജന്മം കൊടുക്കാൻ കഴിയാതെപോയതിൽ അവർ നിരാശയിലായിരുന്നു. പ്രഥമപത്നിയായിട്ടും കൗസല്യയെ, ചടങ്ങുകളിൽ മാത്രമാണു ദശരഥൻ അംഗീകരിച്ചിരുന്നത്. മറ്റെല്ലാ അവസരങ്ങളിലും അകറ്റി നിർത്തപ്പെട്ടതിൽ കൗസല്യ ഏറെ വേദനിച്ചിരുന്നു. ദശരഥൻ കൈകേയിക്കായി യഥേഷ്ടം നൽകിയിരുന്ന സമയത്തിന്റെ ചെറിയ ഒരംശം മാത്രമേ, കൗസല്യ ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നുള്ളൂ.

ദശരഥന്റെ പ്രഥമസന്താനത്തിന് ജന്മംനൽകുന്നതിലൂടെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയത്തിൽ തനിക്കിടംനേടാൻ സാധിച്ചെക്കുമെന്ന് അവൾ പ്രത്യാശിച്ചു. അവരുടെ ദേഹം ക്ഷീണിച്ചിരുന്നെങ്കിലും മനസ്സ് ആനന്ദത്താൽ ഉണർന്നിരുന്നു.

പതിനാറു മണിക്കൂറിലധികം അനുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന പ്രസവ വേദനയ്ക്കുപോലും അവരുടെ മനസ്സിനെ ക്ഷീണിപ്പിക്കാനായില്ല. കുഞ്ഞിനെ ശസ്ത്രകിയയിലൂടെ പുറത്തെടുക്കാനായി കൊട്ടാരം ചികിത്സക അനുവാദം ചോദിച്ചപ്പോൾ അവർ ശസ്ത്രക്രിയ വേണ്ടെന്ന് ഉറപ്പിച്ചു പറഞ്ഞു.

"എന്റെ കുഞ്ഞ് സ്വാഭാവികമായി തന്നെ ജനിക്കും." ദുഃസ്വരത്തിൽ കൗസല്യ പറഞ്ഞു.

സ്വാഭാവിക പ്രസവത്തിലൂടെ കുഞ്ഞിനു ജന്മംകൊടുക്കുന്നതാണ് മംഗളകരമായി കരുതപ്പെട്ടിരുന്നത്. തന്റെ പുത്രനു ഭാവിയിൽ ഒരു കോട്ടവും ഉണ്ടാകരുതെന്ന് അവർ ആഗ്രഹിച്ചു.

"ഒരുനാൾ അവൻ രാജാവായും. അവൻ ഭാഗ്യവുമായി വരുന്നവനായിരിക്കും." കൗസല്യ പറഞ്ഞു.

നീലാഞ്ജന ഒന്നും പറയാതെ ദീർഘമായി നിശ്വസിച്ചു. രാജാവിന്റെ പിറക്കുവാൻ പോകുന്നത് ഒരു ആൺകുഞ്ഞാണോയെന്ന് അവർക്കു യാതൊരുറപ്പുമില്ലായിരുന്നു. കൗസല്യയുടെ സന്തോഷവും ഉത്സാഹവും കെടുത്താൻ അവർ ആഗ്രഹിച്ചില്ല. വേദനയുടെ കഠിനവും ലഘൂകരിക്കുന്ന ചില ഔഷധക്കുട്ടുകൾ നൽകി കൗസല്യക്കരികിൽ അവർ പ്രതീക്ഷയോടെ കാത്തിരുന്നു.

മദ്ധ്യാഹ്നത്തിനുമുമ്പ് പ്രസവം നടക്കണമെന്നു നീലാഞ്ജന ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നു. ഉച്ചക്കുശേഷമാണ് കുഞ്ഞ് പിറക്കുന്നതെങ്കിൽ ജീവിതത്തിൽ ഒരുപാട് കഷ്ടപ്പാടുകൾ അവൻ അനുഭവിക്കേണ്ടിവരുമെന്ന് രാജജ്യോത്സ്യൻ നീലാഞ്ജനയോട് പ്രവചിച്ചിരുന്നു. അതെ സമയം, മദ്ധ്യാഹ്നത്തിനുമുമ്പാണ് കുഞ്ഞ് പിറക്കുന്നതെങ്കിൽ അവൻ ജനങ്ങൾക്കിടയിൽ സമ്മതനായിരിക്കുമെന്നും, ആയിരമായിരം വർഷങ്ങൾ കഴിഞ്ഞാലും അവന്റെ പ്രസിദ്ധി നിലനിൽക്കുമെന്നും പ്രവചിച്ചിരുന്നു.

ആറുമണിക്കൂർ ഇടവേളകളിൽ സമയം കാണിക്കുന്ന നാഴിക ദീപത്തെ നീലാഞ്ജന ഉറ്റു നോക്കി. സൂര്യൻ ഉദിച്ചു കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. രണ്ടാം യാമത്തിലെ മൂന്നാം മണിക്കൂറാണിപ്പോൾ. അടുത്ത മൂന്നുമണിക്കൂറിൽ

മദ്ധ്യാഹ്നമാകും. ഉച്ചക്കുമുൻപ് അരമണിക്കൂർകൂടി ക്ഷമിക്കാൻ നീലാഞ്ജന തീരുമാനിച്ചു. കുഞ്ഞ് ഇനിയും പുറത്തുവന്നില്ലെങ്കിൽ ശസ്ത്രക്രിയയുമായി മുന്നോട്ട് പോകാമെന്ന് അവർ തീരുമാനിച്ചു.

ഒരുതവണകൂടി പ്രസവവേദനകൊണ്ട് കൗസല്യ പുളഞ്ഞു. പക്ഷേ, ചുണ്ട് കൂട്ടിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ട് തന്റെ കുഞ്ഞിനിടാൻ തെരഞ്ഞെടുത്ത പേർ അവൾ മന്ത്രിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. അതവൾക്ക് കൂടുതൽ ശക്തിനൽകി. കാരണം അവൾ തിരഞ്ഞെടുത്തത് ഒരു സാധാരണ പേരായിരുന്നു. അത് ആറാം വിഷ്ണുവിന്റെ നാമമായിരുന്നു.

നന്മ, വിശ്വത്തിലെങ്ങും പ്രചരിപ്പിക്കുന്ന മഹാത്മാരായ നേതാക്കൾക്കു നൽകുന്ന ഒരു പദവിയാണ് വിഷ്ണു എന്ന നാമം. ആ പദവിലഭിച്ച ആറാമത്തെ വ്യക്തിയാണ് പരശുരാമൻ പ്രഭു. സാധാരണക്കാർ അങ്ങിനെയാണ് അദ്ദേഹത്തെ ഓർക്കുന്നത്. മഴു അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട ആയുധമാണെന്ന കാരണത്താൽ ആറാം വിഷ്ണുവിന്റെ പേരിനൊപ്പം പരശു എന്ന പദം ചേർക്കപ്പെട്ടു. പരശുരാമന്റെ ജനന സമയത്തെ പേരും രാമൻ എന്നായിരുന്നു. ആ പേരാണ് ഇപ്പോൾ കൗസല്യയുടെ മനസ്സിൽ മുഴങ്ങിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നത്.

രാമാ ...രാമാ ...രാമാ ...രാമാ ...

രണ്ടാം യാമത്തിലെ നാലാം മണിക്കൂർ ദശരഥൻ പടയാരുക്കത്തിന് സജ്ജനായി. ധാർമ്മികരോഷം മനസ്സിൽനിന്നു മായാത്തതിനാൽ അയാൾക്ക് തലേദിവസം ഉറങ്ങാൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഇന്നുവരെ ഒരു യുദ്ധവും ദശരഥൻ തോറ്റിട്ടില്ല. പക്ഷേ, ഇക്കുറി വെറും വിജയമല്ല അയാൾ ആഗ്രഹിച്ചത്. പണത്തിനുവേണ്ടി എന്തും ചെയ്യാൻ മടിക്കാത്ത ദുഷ്ടനായ ആ കച്ചവടക്കാരനെ തോൽപ്പിച്ച് പ്രായശ്ചിത്തംചെയ്യിക്കുക എന്നതായിരുന്നു ലക്ഷ്യം.

കുബേരൻ, തന്റെ കോട്ടയ്ക്കു ചുറ്റും മുൾച്ചെടികൾ നട്ടുവളർത്തിയിരുന്നതിനാൽ, യുദ്ധത്തിനായി തന്റെ സൈന്യത്തെ 'സൂചി വൃഗ്ഗഹം' ചമച്ചാണ് ദശരഥൻ തയാറാക്കി

നിർത്തിയത്. തുറമുഖ നഗരത്തിലേക്ക് കരയിലൂടെ പ്രവേശിച്ച് അവരെ ആക്രമിക്കുക അസാധ്യമായിരുന്നു. എന്നാൽ, കോട്ടയുടെ മുന്നിലുള്ളവഴിയിലൂടെ പ്രവേശിച്ച് മുൾചെടികൾ മാറ്റുവാൻ ദശരഥന്റെ സൈന്യത്തിനു സാധിക്കും. എന്നാൽ, അതിനു ആഴ്ചകൾ വേണ്ടിവന്നേക്കും. കരാചിപക്ക് ചുറ്റുമുള്ള പ്രദേശം മുഴുവൻ കുബേരന്റെ സൈന്യം തീയിട്ടു നശിപ്പിച്ചിരുന്നു. അവിടെയെങ്ങും കുടിക്കാൻ വെള്ളമോ ഭക്ഷണമോ ലഭിക്കുക അസാധ്യമായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് കരുതിവച്ച ഭക്ഷണം തീരുംമുമ്പെ എന്തുവന്നാലും അവർക്ക് ആക്രമണം നടത്തിയേ മതിയാകൂ.

ദശരഥൻ കോപംകൊണ്ട് ജ്വലിച്ചിരുന്നു. അയാളുടെ ക്ഷമ നശിക്കാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു. കരാചിയിലേക്ക് കടക്കുവാനുള്ള കരമാർഗ്ഗമുള്ള ഏകവഴിയിലൂടെ എത്രയും പെട്ടെന്നു ആക്രമണം നടത്താൻ അദ്ദേഹം തീരുമാനിച്ചു.

കടൽക്കരയിലൂടെയാണ് ആ വഴിയിലെത്തേണ്ടത്. സാധാരണ കടൽത്തീരങ്ങളെക്കാൾ കൂടുതൽ വീതി കരാചി കടൽക്കരയ്ക്കുണ്ടെങ്കിലും വലിയ ഒരു സൈന്യവ്യൂഹത്തിനു കടക്കാനുള്ള വീതി ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അതുകൊണ്ടാണ് ബുദ്ധിപൂർവ്വം, ദശരഥൻ 'സൂചിവ്യൂഹം' ചമക്കാൻ തീരുമാനിച്ചത്. ഏറ്റവും സമർഥരായ പടയാളികൾ മുൻനിരയിൽ ചക്രവർത്തിക്കൊപ്പം നിരക്കും. ബാക്കിയുള്ള പടയാളികൾ അവർക്ക് പിന്നിൽ നീളത്തിൽ അണിനിരക്കും, തിരിയുന്ന തരത്തിലാണ് സൈന്യത്തെ ആസൂത്രണം ചെയ്തത്. ആദ്യനിരയിലുള്ളവർ, എതിരാളികളെ നേരിട്ട്, ഇരുപത് നിമിഷം കഴിയുമ്പോൾ അവർ പിന്മാറി തൊട്ടടുത്ത നിരയിലെ പടയാളികളെ മുന്നോട്ടേക്കു നയിക്കും. യാതൊരു ദയയുമില്ലാതെ കുബേരന്റെ സൈന്യത്തെ തല്ലിത്തകർക്കണമെന്നത് സപ്ത സിന്ധുവിലെ ധീരന്മാരായ പടയാളികളുടെ ആഗ്രഹമായിരുന്നു.

"തിരുമനസ്സേ ഈ യുദ്ധതന്ത്രത്തെ കുറിച്ച് അങ്ങയ്ക്ക് ഉറപ്പുണ്ടോ? അശ്വപതി തന്റെകുതിരയെ ദശരഥന്റെ അടുത്തേക്ക് ആനയിച്ച് കുതിരപ്പുറത്തിരുന്ന് അതിനെ മെല്ലെ തലോടിക്കൊണ്ട് ചോദിച്ചു. സാധാരണ ഉത്സാഹത്തോടെ എന്തും

പറയുന്ന ഭാര്യാപിതാവ് ഇന്ന് വളരെ ജാഗ്രതയോടെ സംസാരിക്കുന്നതുകേട്ട് ദശരഥൻ അതിശയിച്ചു. ഭാരതത്തിൽ നടത്തിയ എല്ലാ പടനീക്കങ്ങളിലും ദശരഥനൊപ്പംനിന്ന് വിജയം വരിച്ച ശക്തനായ മിത്രമാണ് അശ്വപതി.

"അശ്വപതി രാജാവേ, ഇതേക്കുറിച്ച് നിങ്ങൾക്ക് വീണ്ടുവിചാരമുണ്ടായതെന്തുകൊണ്ടാണ്?"

"നമ്മുടെ സേനയുടെ മുഴുവൻ ശക്തിയും നമുക്കുപയോഗിക്കാൻ കഴിയുമെന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. കാരണം മുന്നിൽ യുദ്ധം ചെയ്യുന്ന പടയാളികളുടെ പിന്നിലാണ് മുഴുവൻസൈന്യവും. അത് എത്രമാത്രം ബുദ്ധിപരമായിരിക്കും?"

"എന്നെ വിശ്വസിച്ചാലും. ഇതുമാത്രമേ നമുക്ക് വഴിയുള്ളൂ." ആത്മവിശ്വാസത്തോടെ ദശരഥൻ പറഞ്ഞു. ആദ്യത്തെക്കൂട്ടർക്ക് വിജയിക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ലെങ്കിൽപോലും പിന്നാലേയുള്ള പടയാളികൾ തിരമാലപോലെ മുന്നോട്ട് വന്ന് കുബേരന്റെ അവസാനത്തെ ഭടനെവരെ കൊന്നൊടുക്കും. അധികനേരം നമുക്ക് കാത്തിരിക്കേണ്ടിവരില്ലെന്നാണ് എന്റെ വിശ്വാസം. ആദ്യശ്രമത്തിൽതന്നെ അവരെ ഞാൻ ഉന്മൂലനം ചെയ്തിരിക്കും."

ഇടത്തുഭാഗത്ത് രണ്ടു കിലോമീറ്റർ അപ്പുറത്തായി കടലിൽ നങ്കുരമിട്ട കുബേരന്റെ കപ്പലുകളെ അശ്വപതി നോക്കി. അതിന്റെ ആകൃതിയിൽ എന്തോ ഒരു പ്രത്യേകത ഉണ്ടായിരുന്നു. ആ കപ്പലുകളുടെ മുൻഭാഗത്തെ തൂഴകൾക്ക് സാധാരണയിലേറെ വീതിയുണ്ടായിരുന്നു. ഈ കപ്പലുകൾ എന്തു പങ്കായിരിക്കും യുദ്ധത്തിൽ വഹിക്കുക?

"ഭയപ്പെടാൻ ഒന്നുമില്ല." ദശരഥൻ ഭാര്യാപിതാവിനെന്നോക്കി പുഞ്ചിരിച്ചു. പല കടൽ യുദ്ധങ്ങളിലും ദശരഥൻ പങ്കെടുത്തിട്ടുണ്ട്. കടൽയുദ്ധത്തിൽ അശ്വപതിക്ക് ആ മുൻപരിചയമില്ല.

"ഇതുവരെയും ആ വിപ്ലവകരമായ കപ്പലിൽനിന്നും കടലിലേക്ക്, തുഴ വള്ളങ്ങൾ ഇറക്കിയിട്ടില്ല. കൂടുതൽ വള്ളങ്ങൾ ഉണ്ടെങ്കിൽത്തന്നെ അത് യുദ്ധത്തിനെത്തിക്കേണ്ട സമയം അതിക്രമിച്ചിരിക്കുന്നു. വള്ളങ്ങൾ കടലിലിറക്കി അതിൽ പട്ടാളക്കാരെ കയറ്റി യുദ്ധരംഗത്തേക്ക് തുഴഞ്ഞെത്താൻ

മണിക്കൂറുകൾ വേണ്ടിവരും. ആ സമയംകൊണ്ട് കോട്ടക്കുള്ളിലെ പട്ടാളക്കാരെ നാം പൂർണ്ണമായും കൊന്നൊടുക്കിയിരിക്കും."

"കോട്ടയുടെ പുറത്തുള്ളവരെ..." കരാചപയിലേക്ക് കൈചൂണ്ടിക്കൊണ്ട് അശ്വപതി ദശരഥനോട് തന്റെ സംശയം പ്രകടിപ്പിച്ചു.

വളരെ ഭംഗിയായി രൂപകൽപ്പന ചെയ്യപ്പെട്ട സുരക്ഷിതമായ കോട്ടയുടെ ചുവരുകൾക്കുള്ളിൽനിന്നുള്ള യുദ്ധനീക്കം വളരെ തന്ത്രപൂർവ്വം രാവണൻ വേണ്ടെന്നുവച്ചു. കോട്ടമതിലിനോടു ചേർന്ന് സേനയെ വിന്യസിക്കുന്നതിനു പകരം അൻപതിനായിരത്തോളംവരുന്ന സൈന്യത്തെ നഗരത്തിനുപുറത്തുള്ള കടൽതീരത്ത് വളരെ കൃത്യതയോടെ രാവണൻ വിന്യസിച്ചിരുന്നു.

"ഇന്നുവരെ ഞാൻ കണ്ടതിൽവെച്ച ഏറ്റവും വിചിത്രമായ ഒരു തന്ത്രം. അയാളുടെ സൈന്യത്തിന് തൊട്ടുപിന്നിലാണ് കോട്ടമതിൽ, അതിനാൽ പിൻമാറാൻപോലും അവർക്കിടംകിട്ടില്ല. എന്തുകൊണ്ടാണ് അവർക്കെന്നുകൂലമായ മികച്ച യുദ്ധതന്ത്രങ്ങൾ രാവണൻ വേണ്ടെന്ന് വയ്ക്കുന്നത്?" വളരെ ശ്രദ്ധയോടെ നോക്കിക്കൊണ്ട് അശ്വപതി പറഞ്ഞു.

ദശരഥൻ പരിഹാസത്തോടെ ചിരിച്ചു. 'എടുത്തു ചാട്ടക്കാരനായ ഒരു വിഡ്ഢിയാണയാൾ. എന്നെ ഒരു പാഠം പഠിപ്പിക്കുവാനുള്ള ശ്രമത്തിലാണവൻ. പക്ഷേ, എന്റെ വാൾ അവന്റെ ചങ്കിലേക്കിറക്കുമ്പോൾ ഞാനവനെ പാഠം പഠിപ്പിക്കും.'

രാവണന്റെ പട്ടാളക്കാരെ വീക്ഷിക്കാനായി അശ്വപതി കോട്ടയുടെ നേരെ തല തിരിച്ചു. അത്ര ദൂരെനിന്നുപോലും രാവണനെ കാണാം. ഭയപ്പെടുത്തുന്ന കൊമ്പൻ തലപ്പാവുധരിച്ച പടയാളികൾക്ക് നിർദ്ദേശങ്ങൾ നൽകി രാവണൻ ഏറ്റവും മുന്നിലാണ് നിൽക്കുന്നത്.

അശ്വപതി സ്വന്തം സൈന്യത്തെ ഒന്നുനോക്കി. യുദ്ധവെറിപൂണ്ട പടയാളികൾ ശത്രുക്കൾക്കെതിരെ അസഭ്യവാക്കുകളാണ് അലറി വിളിക്കുന്നത്. അങ്ങിനെ ഒരു രീതി യുദ്ധത്തിന് മുമ്പുള്ളതാണ്. അയാൾ വീണ്ടും രാവണന്റെ സൈന്യത്തിന് നേരെ തലതിരിച്ചു. അവരാകട്ടെ, ജാഗ്രതയോടെ നിശ്ശബ്ദരായി,

ചലനമറ്റവരെപ്പോലെ നിൽക്കുന്നു. സൈനിക അച്ചടക്കത്തിന്റെ ഉജ്ജ്വലമായ ആ പ്രകടനം കണ്ടപ്പോൾ, അശ്വപതിയുടെ നട്ടെല്ലിലൂടെ ഒരുമിനൽ കടന്നുപോയി. ദശരഥനെ കുറുകാനായി ഒരുക്കിയ ചൂണ്ടയാണ് ആ പടയാളികൾ, എന്ന ചിന്ത അയാളെ അലട്ടി.

ചൂണ്ടയിലേക്ക് കൊത്തുവാൻ ആയുസ്സു മത്സ്യമാണ് നിങ്ങളെങ്കിൽ അതിന്റെ അന്ത്യമത്ര ശുഭമായിരിക്കില്ല.

തന്റെ ഭയം, ദശരഥനോട് പങ്കുവയ്ക്കാനായി അശ്വപതി തിരിയുമ്പോഴേയ്ക്കും ദശരഥൻ കുതിരപ്പുറത്തുകയറി അകലേക്ക് പോയിരുന്നു.

സൈന്യത്തിന്റെ ഏറ്റവും മുന്നിലെത്തിയ ദശരഥൻ തന്റെ സേനയെ ആത്മവിശ്വാസത്തോടെ ആകെയൊന്നു വീക്ഷിച്ചു. ഊരിപ്പിടിച്ചുവാളുമായി എല്ലാവരും തന്റേടത്തോടെ യുദ്ധത്തിനു തയ്യാറായി നിൽക്കുകയാണ്. കുതിരകൾ പോലും യുദ്ധാവേശത്താൽ വെറുപൂണ്ട് നിൽക്കുന്നു. കടിഞ്ഞാൺ മുറുകെ പിടിച്ച് ബലം പ്രയോഗിച്ചാണ് പടയാളികൾ കുതിരകളെ നിയന്ത്രിക്കുന്നത്. ഉടൻ അരിഞ്ഞുവീഴ്ത്തുന്ന ശത്രുവിന്റെ രക്തഗന്ധം ദശരഥനും സൈന്യവും ഇപ്പോഴേ അനുഭവിക്കാൻ തുടങ്ങി. വിജയദേവത അനുഗ്രഹിക്കുവാനായി കാത്തുനിൽക്കുകയാണവർ.

'യുദ്ധത്തിനുള്ള പെരുമ്പറ മുഴങ്ങട്ടെ.'

രാവണൻ നയിക്കുന്ന ലങ്കയുടെ സൈന്യത്തെ ദശരഥൻ ദൂരനിന്നു വീക്ഷിച്ചു. കോപം അയാളുടെ ഉള്ളിൽ പതഞ്ഞു പൊന്തി. ദശരഥൻ, ഉറയിൽനിന്ന് വാളൂരി മുകളിലേക്ക് ഉയർത്തിപ്പിടിച്ച്, ഉച്ചത്തിൽ, കോസലത്തിലെയും അതിന്റെ തലസ്ഥാനമായ അയോദ്ധ്യയിലെയും പോർവിളിയുയർത്തി.

"അയോധ്യ വിജയിക്കട്ടെ!"

'അജയ്യരായ അയോദ്ധ്യാനഗരത്തിലെ ജേതാക്കളിതാ വരുന്നു!'

തന്റെ പടയാളികളെല്ലാവരും അയോദ്ധ്യാവാസികളായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും കോസലരാജന്റെ കൊടിക്കീഴിൽനിന്നു

യുദ്ധംചെയ്യുന്നത് അവർക്ക് അഭിമാനമായിരുന്നു. അവർ പോർവിളി ഏറ്റുവിളിച്ചു.

"അയോധ്യ വിജയിക്കട്ടെ"

"കൊന്നൊടുക്കുക, ഒട്ടും ദയകാണിക്കരുത്." ദശരഥൻ, വാൾ താഴ്ത്തി, കുതിരയെ മുന്നോട്ട് നയിച്ചുകൊണ്ട് ഗർജിച്ചു.

"ഒട്ടും ദയകാണിക്കരുത്" ഉത്സാഹത്തോടെ കുതിരകളെ തെളിച്ചുകൊണ്ട്, ധീരനായ അവരുടെ ചക്രവർത്തിയുടെ തൊട്ടുപിന്നാലെച്ചെന്ന് ആദ്യനിരയിലെ പടയാളികളും പോർവിളിച്ചു.

സൂചിവ്യൂഹത്തിൽ അണിനിരന്ന സപ്തസിന്ധുവിന്റെ സൈന്യത്തിന്റെ മുന്നിലായിരുന്നു ദശരഥനും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഏറ്റവും മികച്ച പടയാളികളും, അവർ കടൽത്തീരത്തുകൂടി ശത്രുസൈന്യത്തിനുമുന്നെ പാഞ്ഞെടുക്കുമ്പോഴും രാവണന്റെ സൈന്യം നിശ്ചലരായി നിന്നു.

നൂറുവാര അകലെ ശത്രുസൈന്യം എത്തിയതും മുന്നിൽനിന്ന രാവണൻ അപ്രതീക്ഷിതമായി തന്റെ കുതിരയെ തിരിച്ച് പിന്തിരിഞ്ഞോടി. പക്ഷേ, അപ്പോഴും അയാളുടെ പടയാളികൾ അചഞ്ചലരായിരുന്നു. രാവണന്റെ ഈ നീക്കം ദശരഥനെ കൂടുതൽ ചൊടിപ്പിച്ചു. ലങ്കയുടെ സൈന്യത്തിന്റെ മുൻനിരയിലുള്ളവരെ അരിഞ്ഞുതള്ളി എത്രയും പെട്ടെന്നു രാവണന്റെ അരികിലെത്താൻവേണ്ടി കൂടുതൽ വേഗത്തിൽ കുതിരയെ ഓടിച്ചുകൊണ്ട് ദശരഥൻ ഉച്ചത്തിൽ അലറി.

ഈ നീക്കമായിരുന്നു കൃത്യമായും രാവണൻ മനസ്സിൽകണ്ടതും. ലങ്കയുടെ സൈന്യം പെട്ടെന്നു ഉച്ചത്തിൽ അലറിവിളിച്ചു. വാളുകൾ അവർ ഉറയിലിട്ട് അടുത്തു സൂക്ഷിച്ചിരുന്ന ഏകദേശം ഇരുപതടിയോളം നീളമുള്ള കുന്തങ്ങൾ എടുത്തുയർത്തി, തടിയും ലോഹവും കൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ട ഭാരമുള്ള കുന്തം, രണ്ടു പടയാളികൾചേർന്നാണ് ഉയർത്തിയത്. തങ്ങൾക്കുമുന്നെ പാഞ്ഞെടുക്കുന്ന ദശരഥന്റെ സൈന്യത്തിനുമുന്നെ ചെമ്പിൽതീർത്ത കുന്തത്തിന്റെ കുർത്തമുന നീട്ടിപ്പിടിച്ചു.

ഈ ആക്രമണം തീരെപ്രതീക്ഷിക്കാതെ വേഗത്തിൽ കുതിച്ചുവന്ന കുതിരകളെ കുന്തത്തിന്റെ കുർത്തമുനകൾ കുത്തിപ്പിളർന്നു. കുതിരകൾ കൂഴഞ്ഞ് വീണത്തോടെ

കുതിരപ്പുറത്തിരുന്ന് പടയാളികൾ നിലത്ത് തെറിച്ച് വീണു. അവർ എഴുന്നേറ്റ് ലങ്കയുടെ പടയാളികളുമായി നേർക്കുനേരെ പയറ്റാൻ തുടങ്ങി. എന്നാൽ, അപ്പോൾ കരാചപകോട്ടയുടെ മുകളിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ട ലങ്കയുടെ പടയാളികൾ അവിടെനിന്നും സപ്ത സിന്ധുവിന്റെ സൈന്യത്തിന് നേരെ തുരുതുരാ ശരങ്ങൾ വർഷിച്ചു. ദശരഥൻ തനിക്ക് നേരെവന്ന പടയാളികളെ അരിഞ്ഞു തള്ളുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

ലങ്കയിലെ പോരാളികളുടെ വാൾമുനകൊണ്ടും, കോട്ടമുകളിൽനിന്നു പെയ്ത ശരങ്ങളേറ്റും തന്റെ പടയാളികൾ മരിച്ചുവീഴുന്നത് ദശരഥൻ അറിയുന്നുണ്ടായിരുന്നു. പിൻനിരയിലെ പടയാളികളോട് വേഗത്തിൽ മുന്നോട്ടുവരാനുള്ള അടയാളം കാണിക്കുവാൻ ഒപ്പമുള്ള ധ്വജപാലകനോടു ദശരഥൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു.

പക്ഷേ, കാര്യങ്ങൾ കൂടുതൽ വഷളായിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

ദൂരെ നങ്കുരമിട്ടിരുന്ന ലങ്കയുടെ കപ്പലുകളിലെ പട്ടാളക്കാർ ആകസ്മികമായി നങ്കുരമുയർത്തി, വേഗത്തിൽ കടൽത്തീരത്തേക്കു തുഴയുവാൻ തുടങ്ങി. കാറ്റ് പിടിച്ച് വേഗം കൂട്ടുന്നതിന് അവരുടെ കപ്പലിലെ കൊടിമരം പൂർണ്ണമായും ഉയർത്തിയിരുന്നു. പൊടുന്നനെ, ദശരഥന്റെ സേനയ്ക്കുനേരെ, ലങ്കയുടെ കപ്പലിൽനിന്നും മഴപോലെ ശരങ്ങൾ വർഷിക്കാൻ തുടങ്ങി. സപ്തസിന്ധുവിലെ സേനാവ്യൂഹത്തെ ലങ്കയുടെ വില്ലാളികൾ നിലംപരിശാക്കി. ലങ്കയുടെ കപ്പലുകൾ ഇത്രവേഗത്തിൽ കരയ്ക്കടുക്കുമെന്ന് ദശരഥൻ ഒട്ടും പ്രതീക്ഷിച്ചില്ല. കടലിൽനിന്നും കരയിലേക്കു കയറുവാൻ പാകത്തിന് തയ്യാറാക്കപ്പെട്ട കപ്പലുകളായിരുന്നു അവരുടേത്.

കരയിലേക്കു കയറുമ്പോഴുണ്ടാകുന്ന ഉലച്ചിലില്ലാതാക്കാൻ കപ്പലുകളുടെ ഉടലുകൾ പ്രത്യേക തരത്തിലാണ് കുബേരന്റെ വിദഗ്ദ്ധരായ പണിക്കാർ രൂപപ്പെടുത്തിയിരുന്നത്. ദശരഥന്റെ സേനാധിപന്മാർക്ക് ഇതെക്കുറിച്ചൊന്നും ധാരണയില്ലായിരുന്നു. അതിവേഗത്തിൽ ശക്തിയോടെ കപ്പലുകൾ കരയിലേക്കു കയറുമ്പോൾ അവയുടെ അണിയങ്ങൾ മുകളിൽനിന്നും ഉരുണ്ടു താഴേക്കെത്തി. കുറ്റൻ വിജാഗിരികൾകൊണ്ട് കപ്പലുകളുടെ ഉടലുകളിൽ പിടിപ്പിച്ചവ ആയിരുന്നു ആ അണിയങ്ങൾ.

കരയിലേക്ക് ഒരു നീക്കുപാലം പോലെയവ പ്രവർത്തിച്ചു. പടിഞ്ഞാറു നിന്നും ഇറക്കുമതി ചെയ്ത അസാമാന്യ വലിപ്പമുള്ള കുതിരപ്പുറത്തിരുന്ന പടയാളികൾ കപ്പലിൽനിന്നും കരയിലേക്ക് പാഞ്ഞുകയറി. ശത്രുവിനെ നിർദ്ദയം അരിഞ്ഞുതള്ളി.

മുൻനിരയിലെ സേനക്കുണ്ടായ നാശനഷ്ടം ദശരഥൻ ശ്രദ്ധിച്ചു. എന്നാൽ സൈന്യത്തിന്റെ പിൻഭാഗത്തുനിന്നും എന്തോ അപകടം സംഭവിക്കുന്നതായി ദശരഥനു മനസ്സിലായി. തന്റെ പിൻഭാഗത്തു നിന്നും എന്തോ തന്നെ പിന്തുടരുന്നുവെന്ന് അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി. തന്റെ പോരാളികളെ ഒരുനിമിഷം ശ്രദ്ധിക്കുന്നതിനിടയിൽ തന്റെ നേർക്ക് പാഞ്ഞുവന്ന ലങ്കയുടെ ഒരു പടയാളിയുടെ വെട്ട് തടഞ്ഞ് കഠിനമായ കോപത്തോടെ അലറിക്കൊണ്ട് അയാളുടെ പടച്ചട്ടയിലെ വിടവിലൂടെ തന്റെ വാൾ കുത്തിയിറക്കി. കുത്തേറ്റ അയാൾ നിലത്തു വീണു. അയാളുടെ വയർ പിളർന്ന് കൂടൽമാല പുറത്തുവന്നു. രക്തത്തിൽ കുതിർന്നു മരിച്ചുവീണ ആ പടയാളിയോട് യാതൊരു ദയയും ദശരഥന് തോന്നിയില്ല.

ഇല്ലാ ...ദശരഥൻ അലറി, കരുത്തനായ ആ പടയാളിയുടെ അന്ത്യം ദശരഥനെ തെല്ലും തളർത്തിയില്ല.

കരാചപ കോട്ടയുടെ മുകളിൽനിന്ന് അമ്പെയ്യുന്ന വില്ലാളികളുടെയും താഴെ നിരന്ന ലങ്കയുടെ കാലാൾപ്പടയുടേയും ഇടയിൽപ്പെട്ട ദശരഥസൈന്യം നാമാവശേഷമായി. തന്റെ പടയാളികൾ അണിചിതറി പിന്തിരിഞ്ഞോടുകയാണ്. സ്വപ്നത്തിൽപോലും പ്രതീക്ഷിക്കാത്ത രംഗമാണ് വീരനായ സൈന്യാധിപൻ കണ്ടത്.

"അരുത് ...ദശരഥൻ ഇടിമുഴങ്ങുന്നത് പോലെ അലറി പോരാടു പോരാടു നമ്മൾ അയോദ്ധ്യക്കാരാണ്, അജയ്യരാണ് നമ്മൾ."

ദശരഥൻ വാൾ വീശി, ഒരു കുറ്റൻ പടയാളിയുടെ തല ഒറ്റയടിക്ക് വെട്ടിയെടുത്തു. ഇരമ്പിക്കയറുന്ന രാവണസൈന്യത്തിലെ ഒരുത്തിനുനേരെ തിരിയവേ, തന്റെ സർവനാശത്തിനു ഹേതുവായ ആ രാക്ഷസനെ അദ്ദേഹം കണ്ടു. കുതിരപ്പുറത്തിരുന്നു രാവണൻ, തന്റെ അശ്വസേനയെ ഇടതുഭാഗത്ത് കടൽക്കരയിലൂടെ നയിക്കുകയായിരുന്നു.

ലങ്കാസൈന്യത്തിന്റെ ആ ഒരു പാർശ്വഭാഗം മാത്രമായിരുന്നു പ്രത്യാക്രമണം അഴിച്ചു വിട്ടത്. അയോധ്യയുടെ കാലാശ്ഠപ്പട ഒരുമിച്ചുകൂടി പോരാടുന്നതിന് മുൻപായി, ഭ്രാന്തുപിടിച്ചതുപോലെ അലറിക്കൊണ്ട് രാവണനും അയാളുടെ അശ്വസൈന്യവും അവരെ നിഷ്ഠൂരമായി അരിഞ്ഞുവീഴ്ത്തി. ഇതൊരു യുദ്ധമല്ല, വെറും കൂട്ടക്കൊലയാണെന്ന് ദശരഥനുതോന്നി, താൻ പരാജയപ്പെട്ടു എന്നു ദശരഥന് മനസ്സിലായി. തോൽവി നേരിടുന്നതിലും നല്ലത് താൻ മരിക്കുന്നതാണ്. പക്ഷേ, അയാൾക്കുള്ളിൽ ഒരു അവസാന ആഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്നു. താൻ വെട്ടി മാറ്റിയ രാക്ഷസന്റെ തലയിൽ കാർക്കിച്ചു തൂപ്പി പകരം വീട്ടി സായുജ്യമടയണം.

'ആ...ആ' ദശരഥൻ അലറി, തനിക്കുനേരെ ചാടിവീണ ഒരു പടയാളിയുടെ കൈപ്പത്തി വെട്ടിയിരിഞ്ഞ്, രാവണന്റെ അരികിലെത്താൻ മുന്നോട്ടുകുതിച്ചു. തന്റെ കാൽവണ്ണയിൽ ഒരു പരിച ശക്തമായി വന്നു പതിച്ചത് അദ്ദേഹമറിഞ്ഞു. ഒപ്പം ഒച്ചത്തിൽ തന്റെ എല്ല് തകരുന്നതും. യുദ്ധത്തിന്റെ നീതിതെറ്റിച്ച ആ ലങ്കക്കാരന്റെ തല വെട്ടി മാറ്റി, ശക്തനായ ആ ചക്രവർത്തി അലറി വിളിച്ചു.

അദ്ദേഹം പിന്നോട്ടുതിരിഞ്ഞു. പക്ഷേ ഒടിഞ്ഞ കാൽ നിലത്തുറച്ചില്ല. ദശരഥൻ മുന്നോട്ട് വീണു. ആ വീഴ്ചക്കിടയിൽ തന്റെ നെഞ്ചിലേക്കു എന്തോ തറച്ചു കയറുന്നതായി അദ്ദേഹത്തിനുതോന്നി. പിന്നിൽനിന്ന് ആരോ കുത്തിയതാണ്. വാൾമുന അധികം ആഴത്തിൽ പോയിട്ടില്ല. അതോ വിചാരിച്ചതിലും ആഴത്തിൽ ഇറങ്ങിയതായിരിക്കുമോ? ഒരുപക്ഷേ, തന്റെ ശരീരം ആ വേദന അറിയാത്തവിധം മരവിച്ചതാണോ?

ഇരുട്ടുവന്നു പൊതിയുന്നതായി ദശരഥനു തോന്നി, തൊട്ടരികിൽ നേർക്കുനേർ പോരാടിക്കൊണ്ടിരുന്ന പടയാളികളുടെ മേലേക്ക് അദ്ദേഹം വീണു. തന്റെ കണ്ണുകൾ പതുക്കെ അടയുന്നതിനിടെ താൻ എന്നും ആരാധിക്കുന്ന, വിശ്വസവിധാവായ സൂര്യഭഗവാനോടു അദ്ദേഹം പ്രാർഥിച്ചു"

"ഇത് സഹിക്കുവാനായി എന്നെ ജീവിക്കാൻ അനുവദിക്കരുത് സൂര്യഭഗവാനെ, മരിക്കുവാൻ എന്നെ അനുവദിക്കൂ, മരിക്കുവാൻ

എന്നെ അനുവദിക്കൂ..."

ഇതൊരു ദുരന്തമാണ്

സംഭ്രാന്തിപൂണ്ട അശ്വപതി, ശവശരീരങ്ങൾക്കിടയിലൂടെ തന്റെ ഏറ്റവും ധീരന്മാരായ കുതിരപ്പടയാളികളെ കൂട്ടി അതിവേഗത്തിൽ കരാചപ കോട്ടക്ക് പുറത്ത്, ദശരഥൻ വീണു കിടക്കുന്ന ഭാഗത്തെത്തി.

യുദ്ധം തോറ്റെന്നു അശ്വപതിക്ക് മനസ്സിലായി. അയാളുടെ കൺമുന്നിൽ വെച്ച്, സപ്തസിന്ധുവിലെ അനേകം പടയാളികൾ കൊല ചെയ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇപ്പോഴയാളുടെ ആകെ ലക്ഷ്യം തന്റെ മരുമകൻ ദശരഥനെ രക്ഷിക്കുക എന്നതു മാത്രമാണ്. തന്റെ മകൾ കൈകേയി വിധവ ആയിക്കൂട. യുദ്ധഭൂമിയിലൂടെ അതിവേഗത്തിൽ കുതിരയെ പായിക്കുമ്പോഴും കരാചപ കോട്ടമതിലിൽ നിന്നും മഴപോലെ വർഷിക്കുന്ന ശരങ്ങളിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെടാൻ അവർ പരിചകൾ ഉയർത്തിപ്പിടിച്ച് ദേഹം മറച്ചു പിടിച്ചിരുന്നു.

'അതാ അവിടെ...' ഒരു പടയാളി വിളിച്ചു പറഞ്ഞു.

രണ്ടു പടയാളികളുടെ ശവശരീരങ്ങൾക്കിടയിലായി ദശരഥന്റെ ചലന മറ്റുദേഹം അശ്വപതി കണ്ടു.

തന്റെ മരുമകൻ കയ്യിലെ വാൾ ഇറുകെ പിടിച്ച് അവിടെ കിടക്കുന്നു. കേകയ രാജാവ് കുതിരപ്പുറത്തു നിന്നു വേഗത്തിൽ ചാടിയിറങ്ങി അദ്ദേഹത്തിന് സംരക്ഷണം നൽകി. ഗുരുതരമായി മുറിവേറ്റ ദശരഥ ചക്രവർത്തിയെ അശ്വപതി രണ്ടു പടയാളികളുടെ സഹായത്തോടെ എടുത്തുയർത്തി തന്റെ കുതിരയുടെ പിന്നിലിരുത്തി വേഗത്തിൽ ചാടി കുതിരപ്പുറത്ത് കയറി, യുദ്ധഭൂമിക്കു പുറത്തുള്ള മുള്ളുകൾ നിറഞ്ഞ ഭാഗത്തേക്ക് പാഞ്ഞുപോയി.

അവിടെ മുൾച്ചെടികൾക്കിടയിലുള്ള വഴിയിൽ തന്റെ രഥവുമായി കൈകേയി ഒട്ടും കുലുക്കമില്ലാതെ, കാത്തുനിന്നിരുന്നു. വല്ലാത്ത ഒരു ശാന്തതയോടെ പിതാവിന്റെ കുതിര അടുത്തേക്കെത്തിയതും അവൾ ഓടിച്ചെന്നു ദശരഥന്റെ

മുറിവേറ്റ ശരീരത്തെ തന്റെ രഥത്തിലേക്ക് കയറ്റി. അനവധിമുറിവേറ്റുനിൽക്കുന്ന തന്റെ പിതാവിനെ അവൾ ഒന്നു നോക്കിയതുപോലുമില്ല. വേഗത്തിൽ കടിഞ്ഞാൺ കയ്യിലെടുത്ത് കുതിരകൾക്കു നേരെ അവൾ ചാട്ടവീശി.

ഹാ .... കുറ്റിച്ചെടികൾക്കിടയിലൂടെ പായുന്നതിനിടയിൽ കൈകേയി നിലവിളിച്ചു. കുതിരകളുടെ ദേഹത്ത് മുളളുകൾ യാതൊരു ദയയും ഇല്ലാതെ തറച്ചു കയറി രക്തവും മാംസവും ചിന്തി. പക്ഷേ, കൈകേയി കുതിരകളെ കൂടുതൽ കൂടുതൽ ശക്തിയോടെ അടിച്ചുകൊണ്ടേയിരുന്നു. ചോരയിൽ കുളിച്ച് ക്ഷീണിച്ചു കൂഴഞ്ഞ് കുതിരകൾ തെളിഞ്ഞ പ്രദേശത്തേക്ക് കടന്നപ്പോൾ കൈകേയി കടിഞ്ഞാൺ വലിച്ചു.

കൈകേകി പിന്നിലേക്കു നോക്കി. മുളളുകൾക്കപ്പുറത്തുള്ള യുദ്ധഭൂമിയിൽ അവളുടെ പിതാവിനെയും കൂടെയുള്ള അംഗരക്ഷകരെയും രാവണന്റെ കുതിരപ്പടയാളികൾ പിന്തുടരുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അച്ഛൻ ചെയ്യുന്നതെന്തെന്ന് കൈകേയിക്ക് മനസ്സിലായി. തന്നെ പിന്തുടരാതിരിക്കാനായി രാവണന്റെ പടയാളികളെ അദ്ദേഹം തടഞ്ഞുനിർത്തുകയാണ്. സൂര്യൻ ഉച്ചസ്ഥായിയിൽ എത്തിയിരുന്നു.

'നിന്റെ ഭക്തനു ഇങ്ങനെ സംഭവിക്കാൻ നീ എന്തിന് അനുവദിച്ചു? "നീ നശിച്ചു പോകട്ടെ സൂര്യഭഗവാനെ' കൈകേയി സൂര്യനെ ശപിച്ചു.

അവൾ ബോധശൂന്യനായി കിടക്കുന്ന തന്റെ ഭർത്താവിനരികിലിരുന്നു. തന്റെ ഉത്തരീയത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗം ചീന്തിയെടുത്ത് ദശരഥന്റെ നെഞ്ചിലെ ആഴമുള്ള മുറിവ് വരിഞ്ഞുകെട്ടി രക്തത്തിന്റെ ശക്തമായ ഒഴുക്ക് ഒരു വിധം തടഞ്ഞതിനുശേഷം അവൾ വീണ്ടും കടിഞ്ഞാൺ കയ്യിലെടുത്തു. അവൾക്ക് ഉറക്കെ കരയണമെന്നുതോന്നി. പക്ഷേ, ഇത് അതിനുള്ള സമയമല്ല. തന്റെ ഭർത്താവിനെ രക്ഷിച്ചേ മതിയാകൂ.

തന്റെ കുതിരകളുടെ ദേഹത്തുനിന്നും ചോര ഒഴുകുന്നുണ്ടായിരുന്നു. മുളളുകൾക്കൊണ്ട് തൊലിയുടർന്ന ഭാഗങ്ങളിൽ മാംസം പുറത്തു തുങ്ങിക്കിടന്നു. മുളളുകൾക്കിടയിലൂടെ വളരെ വേഗത്തിൽ രഥം വലിച്ചു

വന്നതിനാൽ അവ കിതയ്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. വിശ്രമിക്കുവാനുള്ള സമയം ആയിട്ടില്ല.

'എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ' കൈകേയി മന്ത്രിച്ചു. ചമ്മട്ടി വായുവിലൂടെ ക്രൂരമായി മുളിക്കൊണ്ടു കുതിരകൾക്കുമേൽ വീണ്ടും പതിച്ചു.

കരഞ്ഞുകൊണ്ട് കുതിരകൾ നീങ്ങാൻ വിസമ്മതിച്ചെങ്കിലും ചാട്ട വീണ്ടും വീശിയപ്പോൾ രഥം പതുക്കെ മുന്നോട്ട് നീങ്ങി.

'വേഗത്തിൽ...' അതിവേഗത്തിലോടാനായി അവൾ കുതിരകളെ നിഷ്ക്കരുണം അടിച്ചുകൊണ്ടേയിരുന്നു.

തന്റെ ഭർത്താവിനെ രക്ഷിക്കാനുള്ള ശ്രമത്തിലായിരുന്നു അവൾ, പെട്ടെന്നു ഒരസ്ത്രം ശക്തിയോടെ രഥത്തിന്റെ മുൻഭാഗത്ത് വന്നു തറച്ചു. ഭയപ്പാടോടെ കൈകേയി തിരിഞ്ഞുനോക്കി. രാവണന്റെ അശ്വസൈന്യത്തിലെ ഒരു പടയാളി കൂട്ടംവിട്ട് അവളെ പിന്തുടരുകയാണ്.

വേഗം വേഗം... കൈകേയി തിരിഞ്ഞുനോക്കിയിട്ട് കുതിരകളെ കഠിനമായി ചാട്ടുകൊണ്ടിട്ടു. കുതിരകളെ ഭ്രാന്തമായി പായിക്കുന്നതിനിടയിലും തന്റെ ശരീരംകൊണ്ട് ഭർത്താവിനെ മറച്ചുപിടിക്കാനുള്ള മനസൈമര്യം അവൾ കാണിച്ചിരുന്നു. 'ആയുധധാരിയല്ലാത്ത ഒരു സ്ത്രീയെ ആക്രമിക്കാനൊന്നും രാവണന്റെ പരാക്രമികളായ രാക്ഷസന്മാർ മുതിരില്ല.'

പക്ഷേ, അവൾക്ക് തെറ്റി. തന്റെ മുതുകിൽ തറക്കുംമുൻപ് ഒരു ബാണത്തിന്റെ ഹുങ്കാരം കൈകേയി കേട്ടു. ആ ആഘാതത്തിൽ അവളുടെ ശരീരം മുന്നോട്ട് കുനിഞ്ഞുപോയി. വേദനകൊണ്ട് അലറിക്കൊണ്ട് അവൾ ആകാശത്തേക്കു നോക്കി. പെട്ടെന്നുതന്നെ അവൾ സമനില വീണ്ടെടുത്തു.

'അതിവേഗത്തിൽ!' കുതിരകളെ അടിക്കുന്നതിനിടയിൽ അവൾ ഉച്ചത്തിൽ ആക്രോശിച്ചു.

മറ്റൊരു ബാണം, ചെവിയുടെ അരികിലൂടെ അണുകിടവൃത്യാസത്തിൽ അവളുടെ ശിരസ്സിൽ തറയ്ക്കാതെ മുളിക്കടന്നുപോയി. രഥത്തിന്റെ വേഗതയിലും ദശരഥന്റെ ചലനമറ്റ ശരീരത്തെ അവൾ ഒന്നു നോക്കി. നഗരാതിർത്തിയിലേക്കു കടന്ന രഥം നിരപ്പല്ലാത്ത വഴികളിലൂടെ അതിവേഗം പാഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു.

'വേഗത്തിൽ.'

മറ്റൊരു ശരംകൂടി പാഞ്ഞു വരുന്നത് അവളറിഞ്ഞു. ഒരു തൊടിക്കുളളിൽ അത് അവളുടെ വലതു കയ്യിലെ ചുണ്ടുവിരൽ അരിഞ്ഞു കൊണ്ട് കടന്നുപോയി. അവളുടെ കയ്യിൽനിന്നും ചമ്മട്ടി നിലത്തുവീഴാതെ, കടുത്ത വേദനസഹിച്ച് ചമ്മട്ടി ഇടത്തെകയ്യിലേക്ക് മാറ്റി രക്തത്തിൽ കുളിച്ച വലം കയ്യിലേക്ക് കടിഞ്ഞാൺ കൈമാറി. വീണ്ടു ചമ്മട്ടി വീശി.

'പോകൂ നിങ്ങളുടെ ചക്രവർത്തിയുടെ ജീവൻ അപകടത്തിലാണ്'

മറ്റൊരു ശരത്തിന്റെ മൂളൽ അവൾ കേട്ടു. എന്നാൽ, ഇത്തവണ അത് ലക്ഷ്യം കണ്ടില്ല. തന്നെ പിന്തുടർന്ന ശത്രുവിന്റെ വേദനയോടെയുള്ള നിലവിളിയും അപ്പോൾ അവൾ കേട്ടു. തിരിഞ്ഞുനോക്കിയപ്പോൾ അവന്റെ വലംകണ്ണിൽ ഒരമ്പ് തറച്ചിരിക്കുന്നു. അവനരികിലേക്ക് ഒരു സംഘം കുതിരപ്പടയാളികൾ പാഞ്ഞടുക്കുന്നുണ്ട്. അയോദ്ധ്യയിലെ വിശ്വസ്തരായ ഭടന്മാരെയും അവൾ കണ്ടു. അവരുടെ അമ്പുകളേറ്റ അക്രമി, കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നും താഴെക്ക് വീണു. എന്നാൽ, അയാളുടെ കാൽ, കുതിരപ്പടിയിൽ കുരുങ്ങിക്കിടന്നിരുന്നതിനാൽ കുതിര അവനെ വലിച്ചിഴച്ച് കുറെദൂരം ഓടി. ആ ഓട്ടത്തിൽ, അവന്റെ തല, വഴിയിൽ പൊന്തി നിന്ന കല്ലുകളിൽ ആഞ്ഞടിച്ചു ചിതറി. തന്നെ മുറിവേൽപ്പിച്ച പടയാളിയുടെ ദാരുണ അന്ത്യം ആസ്വദിക്കാനുള്ള സമയം അവൾക്കില്ല.

"ദശരഥനെ" രക്ഷിച്ചേ മതിയാകൂ. രക്ഷിക്കണം വീണ്ടും കൈകേയി മുന്നോട്ട് നോക്കി. ചാട്ടവർ ഉയർത്തി.

നീലാഞ്ജന കുഞ്ഞിന്റെ മുതുകത്ത് ഇടതടവില്ലാതെ തട്ടിക്കൊണ്ടേയിരുന്നു. അവൻ ഇപ്പൊഴും ശ്വസിക്കുന്നില്ല.

'ശ്വാസമെടുക്കൂ...'

പ്രസവത്തിനായി കൗസല്യ ഏറെ സമയം കഷ്ടപ്പെട്ടതുകൊണ്ട് അവൾ ക്ഷീണിച്ചാണ് കിടന്നത്. "എന്റെ കുഞ്ഞിനു എന്താണ് സംഭവിച്ചത്?. എന്താണ് കുഴപ്പം? ആകാംക്ഷയോടെ കുഞ്ഞിനെ

നോക്കി കൈമുട്ടിൽ ഊന്നി എഴുന്നേൽക്കാൻ ശ്രമിച്ചുകൊണ്ട് അവൾ ചോദിച്ചു.

"രാജ്ഞിയോട് വിശ്രമിക്കുവാൻ പറയൂ?" തന്നെ ഒളിഞ്ഞുനോക്കിയ പരിചാരികയെ നീലാഞ്ജന ശാസിച്ചു.

പരിചാരിക രാജ്ഞിയുടെ തോളിൽ പിടിച്ച് നേരെ കിടത്തുവാൻ സഹായിച്ചു. ക്ഷീണിതയായിരുന്നുവെങ്കിലും കൗസല്യ കിടക്കാൻ വിസമ്മതിച്ചു. "അവനെ എനിക്കു തരൂ."

നീലാഞ്ജന രാജ്ഞിയുടെ അരികിലേയ്ക്ക് തിരക്കിട്ടുചെന്ന് കുഞ്ഞിനെ അവരുടെകയ്യിൽ കൊടുത്തു. കൗസല്യ മകനെ മാറോടു ചേർത്തുപിടിച്ചു. ഉടനെ കുഞ്ഞ് അനങ്ങുകയും കൗസല്യയുടെ നീളൻ മുടിയിൽ മുറുകെപിടിക്കുകയും ചെയ്തു.

"രാമാ..."കൗസല്യ ഉറക്കെ വിളിച്ചു.

ശക്തമായ കരച്ചിലോടെ തന്റെ പുതിയജീവിതത്തിന്റെ ആദ്യശ്വാസം രാമൻ വലിച്ചെടുത്തു.

"രാമാ..."കൗസല്യ ഉറക്കെ സ്നേഹവായ്പ്പോടെ വിളിച്ചു. കൗസല്യയുടെ കണ്ണിലൂടെ കണ്ണീർ പ്രവഹിച്ചു.

രാമൻ അമ്മയുടെ മുടി ഇറുക്കിപ്പിടിച്ച് ഉച്ചത്തിൽ കരഞ്ഞു. പതക്കെ വായ്തുറന്ന് പാല് നുണയുവാൻ തുടങ്ങി.

അണപൊട്ടിയതുപോലെ, കുഞ്ഞിനെപ്പോലെ നീലാഞ്ജന സന്തോഷത്തോടെ ഏങ്ങിക്കരഞ്ഞു. അവളുടെ തമ്പുരാട്ടി സുന്ദരനായ ഒരു രാജകുമാരന് ജന്മം നൽകിയിരിക്കുന്നു.

ആനന്ദത്തിന്റെ ഉച്ചാവസ്ഥയിലും നീലാഞ്ജന ആചാരപ്രകാരം ചെയ്യേണ്ട കാര്യങ്ങൾ മറന്നില്ല. കുഞ്ഞ് ജനിച്ചസമയം കൃത്യമായി രേഖപ്പെടുത്തേണ്ടതുണ്ട്. കൊട്ടാരം ജ്യോതിഷിക്ക് അത് അത്യാവശ്യമാണ്. അവർ ശ്വാസമടക്കിപ്പിടിച്ചാണ് സമയംനോക്കാൻ പ്രഹാരദീപത്തിനടുത്തേക്കു പോയത്.

"രുദ്രഭഗവാനെ, കനിവുണ്ടാകണമേ..."

അപ്പോൾ കൃത്യം നട്ടുച്ചയായിരുന്നു.

"എന്താണ് അർത്ഥമാക്കുന്നത്?" നീലാഞ്ജന ചോദിച്ചു. ജ്യോതിഷി അനങ്ങാതിരുന്നു.

ചക്രവാളത്തിനപ്പുറത്തേക്കു മറയുവാൻ സൂര്യൻ ഒരുങ്ങിനിന്നു. കൗസല്യയും രാമനും സുഖമായി ഉറങ്ങുകയാണ്. രാമന്റെ ഭാവിയെക്കുറിച്ചറിയാനാണ് നീലാഞ്ജന ജ്യോതിഷിയുടെ മുറിയിലെത്തിയത്.

"നട്ടുച്ചക്കു മുമ്പ് കുഞ്ഞ് പിറന്നാൽ അവനെ മഹാമാരിലൊരാളായി ലോകം വാഴ്ത്തുമെന്നും, നട്ടുച്ചക്ക് ശേഷമാണ് പിറന്നതെങ്കിൽ അനേകം കഷ്ടപ്പാടുകളിലൂടെ കടന്നുപോകേണ്ടിവരുമെന്നും അങ്ങ് പറഞ്ഞിരുന്നു."

"അവൻ കൃത്യമായും നട്ടുച്ചയ്ക്കുതന്നെയാണ് പിറന്നതെന്ന് നിങ്ങൾക്ക് തീർച്ചയുണ്ടോ..?" ജ്യോതിഷി ചോദിച്ചു.

"എനിക്കുറപ്പുണ്ട്. നട്ടുച്ചക്കുതന്നെ."

ദീർഘമായി നിശ്വസിച്ചുകൊണ്ട് ജ്യോതിഷി ധ്യാനനിരതനായി.

"എന്താണിതിന്റെ അർത്ഥം. അവന്റെ ഭാവി എന്താകും? അവൻ മഹാനാകുമോ..? അവന് നിർഭാഗ്യങ്ങൾ അനുഭവിക്കേണ്ടിവരുമോ?" നീലാഞ്ജന ചോദിച്ചു.

"എനിക്കറിയില്ല. "

"അറിയില്ല എന്നു നിങ്ങൾ പറഞ്ഞതിന്റെ അർത്ഥമെന്താണ്?:"

"എനിക്കറിയില്ല." തന്റെ ദേഷ്യമടക്കാനാകാതെ ജ്യോതിഷി പറഞ്ഞു. നീലാഞ്ജന ജാലകത്തിലൂടെ വിശാലമായ ഉദ്യാനത്തിലേക്ക് നോക്കിനിന്നു. അയോധ്യയിലെ ഏറ്റവും ഉയർന്ന മലയുടെ മുകളിലാണ് കൊട്ടാരം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. നഗരാതിർത്തിയിലെ മതിലിനപ്പുറമുള്ള ജലാശയത്തിലേക്ക് വെറുതെ കണ്ണോടിച്ചു. എന്താണ് ചെയ്യേണ്ടതെന്നു നീലാഞ്ജന തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ജനനസമയം അടയാളപ്പെടുത്തേണ്ടത് അവരുടെ ചുമതലയായിരുന്നു. പക്ഷേ, അത് നട്ടുച്ച എന്നു രേഖപ്പെടുത്തേണ്ട കാര്യമില്ല. അതുകൊണ്ടാർക്കും. ഒരു ഗുണവുമില്ല. അവൾ തന്റെ തീരുമാനം ഉറപ്പിച്ചു. രാമൻ നട്ടുച്ചക്ക് ഒരു നിമിഷം മുൻപാണ് പിറന്നത്.

"കുഞ്ഞിന്റെ കൃത്യമായ ജനനസമയത്തെക്കുറിച്ച് നിങ്ങൾ പുറത്തു പറയരുത്."

അതുപറയേണ്ട ആവശ്യം അവൾക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. കാരണം നീലാഞ്ജനയെപ്പോലെ ജ്യോതിഷിയും കൗസല്യയുടെ പിതാവിന്റെ

കൊട്ടാരത്തിൽ നിന്നാണു വന്നത്. അവരുടെ കുറ്റ് ഏത്
ഭാഗത്താണെന്നു വ്യക്തമാണ്.

"തീർച്ചയായും" ജ്യോതിഷി പറഞ്ഞു.

നാല്

വസിഷ്ഠമഹർഷി അയോധ്യയുടെ മുൻഭാഗത്തെ പ്രധാനകവാടത്തിലേക്ക് അംഗരക്ഷകരോടൊപ്പം വരുന്നതുകണ്ട്, കാവൽ നിന്ന പടയാളികൾ ജാഗ്രതയോടെ നിന്നു. മഹാനായ അയോധ്യയുടെ രാജഗുരു എവിടേക്കാണ് തിരക്കിട്ട് രാവിലെ പോകുന്നത്?

സുരക്ഷാഭടന്മാരുടെ മുഖ്യൻ, ആചാരപൂർവ്വം മഹർഷിയെ താണു വണങ്ങിക്കൊണ്ട് അഭിവാദ്യം ചെയ്തതു.

'മഹാരാജജ്ഞി!'

ആചാരവാക്കുകൾ കേട്ടപ്പോൾ വിനയത്തോടെ തല ചെറുതായൊന്ന് താഴ്ത്തിയെങ്കിലും വസിഷ്ഠമഹർഷി നടപ്പിന്റെ വേഗം ഒട്ടും കുറച്ചില്ല.

നന്നേ മെലിഞ്ഞ ഉയരമുള്ള ശരീരം; ശാന്തവും ആത്മവിശ്വാസം തുളുമ്പുന്നതുമായ നടപ്പ്; പരിശുദ്ധിയുടെ പ്രതീകമായ തൂവെള്ളനിറമുള്ള മുണ്ടും അംഗവസ്ത്രവുമാണ് വേഷം, തല മൂണ്ഡനം ചെയ്തിട്ടുണ്ടെങ്കിലും പിൻ കുടുമ ബ്രാഹ്മണകുലജാതനാണെന്ന് വെളിപ്പെടുത്തുന്നു. മഞ്ഞുപോലെ വെളുത്ത നീണ്ട താടിയും ശാന്തവും ദീപ്തവുമായ മിഴികളും, ശോഷിച്ച മുഖവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിന്റെ ശാന്തതയെ പ്രതിഫലിപ്പിച്ചു.

വസിഷ്ഠമഹർഷി, അയോധ്യനഗരിയുടെ കോട്ടമതിലിനു ചുറ്റുമുള്ള വിശാലമായ തോടിനരികിലൂടെ നടക്കുമ്പോഴും, താൻ

ചെയ്യാനുറച്ച എന്തോ ഗൗരവമായ കാര്യത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ആലോചനയിലായിരുന്നു.

ആറുകൊല്ലം മുൻപ് സപ്തസിന്ധുവിലെ സൈന്യത്തിന്റെ വലിയൊരു ഭാഗത്തെ രാവണന്റെ കിരാതന്മാർ കൊന്നൊടുക്കിയിരുന്നു. അത് അയോധ്യയുടെ കീർത്തിയെ കുറച്ചു നിഷ്പ്രഭമാക്കിയെങ്കിലും ഉത്തരഭാരതത്തിലെ ഒരു രാജ്യവും അയോധ്യയുടെ മേൽക്കോയ്മയെ വെല്ലു വിളിക്കാൻ മുതിർന്നില്ല. ആ ദിവസം അയോധ്യയുടെ അധീനതയിലുള്ള രാജ്യങ്ങളിലെ അനേകം പടയാളികളുടെ ചോരചിന്തിയിരുന്നു. മുറിവേറ്റ ആ രാജ്യങ്ങൾ ദുർബ്ബലമായ അയോധ്യയെ വെല്ലുവിളിച്ചില്ല. അവരും ശക്തരായിരുന്നില്ല. അയോധ്യ ശക്തിപ്പെട്ടിട്ട് ദരിദ്രമായെങ്കിലും സപ്തസിന്ധുവിന്റെ ചക്രവർത്തിയായി ദശരഥൻ തുടരുന്നു.

നിർദ്വയനായ രാവണന്റെ കടുംപിടിത്തം അയോധ്യയെ അക്ഷരാർത്ഥത്തിൽ തകർത്തിരുന്നു. നാണംകെട്ട ആ തോൽവിയെത്തുടർന്ന് അയോധ്യക്ക് നൽകിക്കൊണ്ടിരുന്ന ലാഭവിഹിതം ഏകപക്ഷീയമായി പത്തിൽ ഒന്നാക്കി വെട്ടിച്ചുരുക്കി. മാത്രമല്ല, സപ്തസിന്ധുവിൽനിന്നുള്ള ചരക്കുകൾക്ക് വളരെ തുച്ഛമായ വിലയെ നൽകിയുള്ളൂ. ഉത്തര ഭാരതത്തിലെ അയോധ്യയും മറ്റ് രാജ്യങ്ങളും കൊടും ദാരിദ്ര്യത്തിലേക്ക് വഴുതിവീണപ്പോൾ ലങ്കയിൽ സമ്പത്ത് കുമിഞ്ഞുകൂടിയിരുന്നു. രാക്ഷസ നഗരിയിലെ തെരുവുപോലും സ്വർണം പൂശിയതാണെന്നുള്ള, കേട്ടു കേൾവി ലോകമെങ്ങും പരന്നു.

തന്നോടൊപ്പമുള്ള ഭടന്മാരോടു കൈകൊണ്ടു പിന്നിലേക്ക് മാറുവാൻ വസിഷ്ഠൻ ആംഗ്യം കാണിച്ചു.

വിശാലമായ തോടിന്റെ വശങ്ങളിൽ നീളത്തിൽ നിർമിക്കപ്പെട്ട തണൽ നിറഞ്ഞ മേൽത്തളത്തിലേക്ക് കയറി, കണ്ണെത്താദൂരം പരന്നുകിടക്കുന്ന ജലാശയത്തിലേക്ക് അദ്ദേഹം കണ്ണുകളെ പായിച്ചു. ഒരുകാലത്ത് അവ അയോധ്യയുടെ അപാരമായ സമ്പത്തിന്റെ തെളിവുകളായിരുന്നു. ഇന്നവ ജീർണതയുടെയും ദാരിദ്ര്യത്തിന്റേയും അടയാളമായി മാറിയിരിക്കുന്നു.

നൂറ്റാണ്ടുകൾക്ക് മുൻപാണ് ആ തോട് നിർമ്മിച്ചത്. "അയ്യ തായുസ്" ചക്രവർത്തിയുടെ കാലത്ത്. സരയൂനദിയിലെ ജലംകൊണ്ടു വന്നു നിറച്ചതാണ് ഈ തോട്. അത്യപൂർവമായ അളവുകളുള്ള തോട്. അയോദ്ധ്യയുടെ പുറത്തുള്ള മൂന്നാം ചുമരിനെ ചുറ്റിവളഞ്ഞുകിടക്കുന്ന തോടിന് ഏകദേശം അൻപതു കിലോമീറ്ററോളം നീളവും രണ്ടര കിലോമീറ്റർ വീതിയും വരും. വളരെയധികം ജലം സംഭരിക്കാനുള്ള ശേഷി തോടിനുണ്ടായിരുന്നു. തോടിന്റെ നിർമ്മാണം ആരംഭിച്ച്, ആദ്യ കുറച്ചുവർഷങ്ങളിൽ നദിയുടെ കീഴ്ഭാഗങ്ങളിലെ രാജ്യങ്ങളിലുള്ളവർ വെള്ളം കിട്ടാത്തതിനെ ചൊല്ലി പരാതിപ്പെട്ടിരുന്നു. എന്നാൽ, ആ പരാതികളെ അയോദ്ധ്യയിലെ പ്രബലരായ പട്ടാളക്കാർ മൃഗീയമായി അടിച്ചമർത്തി.

ഈ വൻ തോടിന്റെ പ്രധാന ഉദ്ദേശ്യം സൈനികമേധാവിത്വമായിരുന്നു. ഒരുതരത്തിൽ ആ തോടിനെ 'കിടങ്ങ'നു വിളിക്കാം. കിടങ്ങുകളുടെ കിടങ്ങ്. നഗരത്തെ എല്ലാ വശങ്ങളിൽനിന്നും സംരക്ഷിക്കുന്ന വൻകിടങ്ങ്. അയോദ്ധ്യയിലേക്കുകടക്കാൻ നദിക്കു സമാനമായ, ആഴമുള്ള ഈ കിടങ്ങിലൂടെ കുറുകെ തുഴയേണ്ടിവരും. എന്നാൽ, അത്തരം സാഹസികരായ വിപ്ലവികളെ അയോദ്ധ്യയിലെ ഭടന്മാർക്കു കാണാൻ കഴിയും. അജയ്യമായ കോട്ടയുടെ കുറ്റൻ ചുമരുകൾക്ക് മുകളിൽനിന്നും മഴപോലെ വരുന്ന ശരങ്ങളെ ശത്രുവിന് നേരിടേണ്ടിവരും. നാല് പ്രധാന ദിശകളിലായി കിടങ്ങിന് കുറുകെ നാലു പാലങ്ങളുണ്ട്. ഈ പാലങ്ങളിൽ നിന്നുള്ള വഴികളിലൂടെ പുറംചുമരിലുള്ള നാലു കുറ്റൻ കവാടങ്ങളിലൂടെ നഗരത്തിനുള്ളിലേക്ക് കടക്കാം. വടക്കൻ കവാടം, കിഴക്കൻ കവാടം, തെക്കൻ കവാടം , പടിഞ്ഞാറൻ കവാടം. എന്നിങ്ങനെ ഓരോ പാലവും വിഭജിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഓരോ ഭാഗത്തും സ്വന്തമായി കാവൽ ഗോപുരവും ഉയർത്തുപാലങ്ങളുമുണ്ട്.

ഇതൊക്കെയാണെങ്കിലും ഈ തോട് പ്രതിരോധത്തിനുള്ള ഒന്നായി മാത്രമുള്ളതായി കാണാൻ കഴിയില്ല. അയോദ്ധ്യാവാസികളെ സംബന്ധിച്ചു ആ തോടു പുണ്യമായ ഒന്നായിരുന്നു. ഇരുണ്ട്, ഭയാനകമായ ശാന്തത നിറഞ്ഞ ആ കിടങ്ങ്, സമുദ്രത്തെ ഓർമ്മപ്പെടുത്തുന്നതായിരുന്നു.

പ്രാചീനമായതും ഐതിഹ്യങ്ങളിൽ പരാമർശിക്കുന്നതുമായ സൃഷ്ടിയുടെ സ്രോതസ്സായ, ശൂന്യതയുടെ സമുദ്രവുമായി സാമ്യമുള്ള ഒന്ന്. ഈ പ്രാചീന സമുദ്രത്തിന് നടുവിലായിരുന്നു ആയിരക്കണക്കിന് വർഷങ്ങൾക്ക് മുൻപ് പ്രപഞ്ചം രൂപംകൊണ്ടത്. ശക്തമായ ഒരു വിസ്ഫോടനത്തോടെ ഏകം അഥവാ ഒന്ന്! പിളർന്ന് പലതാകുകയും അതിലൂടെ സൃഷ്ടിയുടെ കാലചക്രത്തിന് തുടക്കമിടുകയും ചെയ്തു.

പരമാത്മാവെന്നും ബ്രഹ്മമെന്നും ഇന്ന് നമ്മൾ വിളിക്കുന്ന ആ ഏകദൈവം. ആ ഏകത്തിന്റെ, നിരാകാരനായ ഒറ്റദ്വൈവത്തിന്റെ, പ്രതി നിധിയായിട്ടാണ് അയോദ്ധ്യാവാസികൾ തങ്ങളുടെ അഭേദ്യമായ നഗരത്തെ കണ്ടിരുന്നത്. സചേതനവും അചേതനവുമായ ഓരോ വസ്തുവിലും പരമാത്മാവ് കുടികൊള്ളുന്നു എന്നാണ് വിശ്വാസം. സ്വന്തം ശരീരത്തിൽ കുടികൊള്ളുന്ന പരമാത്മാവിനെ ഉണർത്തുവാൻ ചില സ്ത്രീകൾക്കും പുരുഷന്മാർക്കു സാധിച്ചു. അവർ ദൈവങ്ങളായി മാറുന്നു. മനുഷ്യർക്കിടയിലുള്ള ഈ ദൈവങ്ങളെ അയോദ്ധ്യയിൽ എമ്പാടുമുള്ള വലിയ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ അനശ്വരരാക്കി വാഴ്ചത്തപ്പെട്ടു. കുറ്റൻ കിടങ്ങുകൾക്കുള്ളിൽ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട ചെറു ദ്വീപുകളിൽ ഇവർക്കായി ക്ഷേത്രങ്ങൾ പണികഴിച്ചു.

എന്നാൽ, എല്ലാ പ്രതീകാത്മകതക്കും കൽപ്പനകൾക്കുമപ്പുറം ഈ കിടങ്ങിന് മറ്റ് പ്രയോജനങ്ങളുണ്ടെന്ന് വസിഷ്ഠനറിയാം. ഉത്തര ഭാരതത്തിൽ ഇടക്കിടെ വെള്ളപ്പൊക്കമുണ്ടാവാറുണ്ട്. ആ സമയം പ്രക്ഷുബ്ധമായ സരയൂനദിയെ കിടങ്ങിലെ നിയന്ത്രണ കവാടങ്ങൾ വഴി ഉള്ളിലേക്ക് തുറന്നുവിടാം. അങ്ങിനെ വളരെ കാര്യക്ഷമമായി, വെള്ളപ്പൊക്കം നിയന്ത്രണവിധേയമാക്കാനും കിടങ്ങ് സഹായിച്ചിരുന്നു.

അതിനും പുറമേ, കലങ്ങിമറിഞ്ഞൊഴുകുന്ന സരയൂനദിയിൽനിന്നും വെള്ളമെടുക്കുന്നതിനേക്കാൾ എളുപ്പമായിരുന്നു ശാന്തമായ കിടങ്ങിൽ നിന്നും വെള്ളമെടുക്കാൻ. ഈ വൻതോട്ടിൽനിന്നും ചെറുതോടുകൾ വഴി അയോദ്ധ്യയുടെ ഉൾനാടുകളിലേക്ക് വെള്ളമെത്തിച്ച് അവിടെയുള്ള കൃഷിയിടങ്ങളിലെ വിളവു വർദ്ധിപ്പിക്കാനും

കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ജലം സമൃദ്ധമായി ലഭിച്ചതുകൊണ്ട് ഒട്ടനവധി കർഷകർക്ക് നിലമുഴുന്ന ആയാസകരമായ ജോലിയിൽനിന്നും മോചനം ലഭിച്ചിരുന്നു. കോസലത്തിലെ വലിയ ജനസംഖ്യയെ തീറ്റിപ്പോറ്റുവാൻ കുറച്ചു കർഷകരുടെ ആവശ്യമേ ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. ബാക്കിയുള്ളവർ കൂട്ടത്തോടെ സേനയിൽ ചേർന്നു. സൈന്യം വളർന്നു; വിദഗ്ദ്ധരായ സൈനിക മേധാവികളുടെ പരിശീലനത്തിൽ അവർ സമർഥരായ യോദ്ധാക്കളായി മാറി. അടുത്തുള്ള പ്രദേശങ്ങളൊക്കെ കീഴടക്കി സൈന്യം മുന്നേറി. ഇപ്പോഴത്തെ ചക്രവർത്തി ദശരഥന്റെ മുത്തച്ഛൻ മഹാനായ രഘു സപ്തസിന്ധുവിനെ മൊത്തമായി കീഴടക്കി ചക്രവർത്തിസമ്രാട്ടാകുന്നതുവരെ അത് തുടർന്നു.

ധാരാളം സമ്പത്ത് കോസലത്തിലേക്ക് ഒഴുകാൻ തുടങ്ങിയതോടെ അനേകം നിർമ്മാണപ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് തുടക്കം കുറിച്ചു. കുറ്റൻ ക്ഷേത്രങ്ങൾ, കൊട്ടാരങ്ങൾ, പൊതുകുളിയിടങ്ങൾ, നാടകശാലകൾ, അങ്ങാടികൾ, എന്നിവ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടു. കല്ലിൽകൊത്തിയ കവിതകൾ പോലെ മനോഹരമായിരുന്നു അവ. അവയെല്ലാം അയോദ്ധ്യയുടെ ശക്തിയും ഖ്യാതിയും വിളിച്ചോതി. കിടങ്ങിനുമുകളിൽ പണികഴിപ്പിക്കപ്പെട്ട വലിയ മേൽത്തളം അതിന് ഉദാഹരണമായിരുന്നു. ഗംഗാ നദിക്ക് അപ്പുറത്തുനിന്നും ഖനനം ചെയ്തെടുത്ത ചുവന്നകല്ലിൽ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട നീളൻ തൂണുകളുടെ മുകളിലാണ് മേൽത്തളം പണിഞ്ഞത്. ഉജ്ജ്വലമായ മേൽക്കൂരകൊണ്ട് മേൽത്തളം മൊത്തം മറച്ചിരുന്നു. അത് മേൽത്തളത്തിലൂടെ സഞ്ചരിക്കുന്ന ആയിരക്കണക്കിന് സന്ദർശകർക്ക് തണലൊരുക്കി.

വിവിധ വർണ്ണങ്ങൾകൊണ്ടുവരച്ച ചിത്രങ്ങളാൽ മേൽക്കൂര മോടി പിടിപ്പിച്ചിരുന്നു. ഇന്ദ്രനെപ്പോലുള്ള പ്രാചീനദൈവങ്ങളുടെ കഥകൾ അയോദ്ധ്യ ആദ്യംഭരിച്ച്, ഇക്ഷ്വാകുവിൽ തുടങ്ങി ഇന്നുവരെയുള്ള രാജാക്കന്മാരുടെ കഥകളെല്ലാം കാലനുക്രമമായി അവിടെ ചിത്രീകരിച്ചിരുന്നു. മേൽത്തട്ട് വിവിധ ഭാഗങ്ങളായി വിഭജിച്ചിരുന്നു. എല്ലാ ഭാഗങ്ങളുടെയും നടുവിലായി ഉജ്ജ്വല രശ്മികൾ പ്രവഹിപ്പിക്കുന്ന ഓരോ കുറ്റൻ

സൂര്യനുമുണ്ടായിരുന്നു. അയോധ്യയിലെ രാജാക്കന്മാർ സൂര്യവംശജരാണ്. സൂര്യഭഗവാന്റെ പിൻഗാമികൾ. സൂര്യനെപ്പോലെ എല്ലാ ദിശകളിലേക്കും അവരുടെ ശക്തി, ശക്തമായി പ്രവഹിച്ചു. ഒടുവിൽ ഒരു മിന്നലാക്രമണത്തിലാണ് അയോധ്യയുടെ പ്രതാപം ലങ്കയിലെ രാക്ഷസന്മാർ നശിപ്പിക്കുന്നത്.

ദൂരെ കിടങ്ങിനുള്ളിൽ പണികഴിപ്പിക്കപ്പെട്ട അനേകം കൃതിമ ദ്വീപുകളിൽ ഒന്നിലേക്ക് വസിഷ്ഠൻ നോക്കി. മറ്റുള്ള ദ്വീപുകളിലെപ്പോലെ ഇവിടെ ക്ഷേത്രങ്ങളില്ല. പക്ഷേ, ഒന്നിനൊന്നു പുറംതിരിഞ്ഞുനിൽക്കുന്ന മൂന്നു കുറ്റൻ പ്രതിമകളുണ്ട്. ഒന്നു മഹാസ്രഷ്ടാവായ ബ്രഹ്മദേവന്റെ പ്രതിമയാണ്. ഇതുവരെയുള്ള മഹാമാരായ ശാസ്ത്രജ്ഞരിൽ അഗ്രഗണ്യൻ. വേദകാലത്തെ പല കണ്ടുപിടുത്തങ്ങളും അദ്ദേഹമാണ് നടത്തിയത്. സമൂഹത്തിനു നിസ്വാർത്ഥസേവനം ചെയ്യണമെന്നും, ജ്ഞാനം നേടാൻ കഠിനമായി യത്നിക്കണമെന്നുമുള്ളത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ധർമ്മ സംഹിതയായിരുന്നു. അതനുസരിച്ചാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശിഷ്യർ ജീവിച്ചത്. വർഷങ്ങൾ കടന്നുപോകവേ ബ്രഹ്മന്റെ ഗോത്രമായി അവർ മാറി. അവരാണ് ബ്രാഹ്മണർ.

ബ്രഹ്മദേവന്റെ പ്രതിമയ്ക്ക് വലതുഭാഗത്തായിട്ടുള്ളത് ആറാം വിഷ്ണുവായി ആരാധിക്കപ്പെടുന്ന പരശുരാമപ്രഭുവിന്റെ പ്രതിമയാണ്. കാലത്തിനനുസരിച്ച് ജീവിതരീതിയിൽ മാറ്റങ്ങൾ വരികയും അത് കാര്യക്ഷമമല്ലാതാകുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ അഴിമതിയും സ്വജനപക്ഷാധ്യായവും സമൂഹത്തിൽ നിറയും. അപ്പോൾ മെച്ചപ്പെട്ട സമൂഹക്രമമെന്തെന്ന് ജനങ്ങളെ പഠിപ്പിക്കുവാനായി ഒരു പുതിയ നേതാവ് മുന്നോട്ട് വരും. നന്മയുടെ സംരക്ഷകരായി കരുതപ്പെട്ട മഹാമാരായ ഈ നേതാക്കൾക്കു പ്രാചീനകാലത്ത് നൽകിവന്നപേരാണ് വിഷ്ണു. ദൈവങ്ങളെപ്പോലെ വിഷ്ണുക്കളെയും ആരാധിച്ചിരുന്നു. നൂറ്റാണ്ടുകൾക്ക് മുൻപ്, ക്രൂരമായ ആക്രമണങ്ങളിലൂടെ അധഃപതിച്ച ക്ഷത്രിയന്മാരുടെകാലത്ത് ഭാരതത്തിന് മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശംനൽകി നയിച്ചത് മുൻ വിഷ്ണു പരശുരാമപ്രഭുവായിരുന്നു. അദ്ദേഹമാണ് അറിവിന്റെ അഥവാ, ബ്രാഹ്മണരുടെ കാലഘട്ടത്തിലേക്ക് ഭാരതത്തെ നയിച്ചത്.

ബ്രഹ്മദേവന്റെ ഇടതുഭാഗത്തായി, പരശുരാമപ്രഭുവിനോടു ചേർന്ന് ത്രിമൂർത്തി സങ്കൽപ്പത്തെ പൂർത്തിയാക്കുന്നതുപോലെ രുദ്രദേവന്റെ പ്രതിമയാണുള്ളത്. ഏറ്റവും ഒടുവിലത്തെ മഹാദേവനായിരുന്നു രുദ്രൻ, തിന്മയെ തകർക്കുന്നവർക്ക് പ്രാചീനകാലത്ത് നൽകിയിരുന്ന പദവിയാണ് മഹാദേവൻ, മനുഷ്യരെ നന്മയിലേക്ക് നയിക്കുക എന്നത് മഹാദേവന്റെ ദൗത്യമല്ല; അത് വിഷ്ണുവിന്റേതായിരുന്നു. തിന്മകളെ കണ്ടെത്തി നശിപ്പിക്കുക എന്നതായിരുന്നു മഹാദേവന്റെ ദൗത്യം. ഒരിക്കൽ തിന്മയെ തുടച്ചുമാറ്റുമ്പോൾ നന്മ കരുത്തോടെ, പുതുമയോടെ പൊട്ടിപ്പുറപ്പെടും.

വിഷ്ണുവിനെപ്പോലെയല്ലായിരുന്നു മഹാദേവൻ. മഹാദേവൻ ഒരിക്കലും ഭാരതവാസി ആയിക്കൂടാ. അങ്ങനെയായാൽ ഈ മഹത് രാജ്യത്ത് ഏതെങ്കിലും ഒരു പക്ഷം അയാൾക്ക് പിടിക്കേണ്ടിവരും. തിന്മ ഉടലെടുക്കുമ്പോൾത്തന്നെ അതിനെ ശരിയായ രീതിയിൽ തിരിച്ചറിയാനായി മഹാദേവൻ പുറംനാട്ടിൽനിന്നുള്ള ആളാകണം. ഭാരതത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറൻ അതിർത്തിക്കപ്പുറത്തുള്ള പരിഹയിൽ നിന്നാണ് രുദ്രദേവൻ വന്നത്. വേദാധിഷ്ഠിതമായ ഇന്നത്തെ ജീവിതത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനഘടകങ്ങളായ തിമൂർത്തികളോടുള്ള ആദരസൂചകമായി വസിഷ്ഠൻ സാഷ്ടാംഗം പ്രണമിച്ചശേഷം കൈകൂപ്പി പ്രാർത്ഥിച്ചു.

'വിശുദ്ധരായ ത്രിമൂർത്തികളെ, എനിക്ക് ശരിയായ മാർഗ്ഗം കാട്ടിത്തരേണേ...! ഞാൻ തെറ്റിനോട് ചെറുത്തുനിൽക്കാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു.'

ത്രിമൂർത്തികളെ നോക്കി പ്രാർത്ഥിക്കുമ്പോൾ പെട്ടെന്നൊരു കാറ്റ് വസിഷ്ഠന്റെ ചെവിയിൽ ചൂളംകുത്തി. അദ്ദേഹത്തിനു ചുറ്റുംകറങ്ങി. കൊട്ടാരക്കെട്ട് മോടിയോടെ നിലനിർത്താൻ അയോധ്യയുടെ രാജാധികാരത്തിന് ഇപ്പോൾ കഴിയുന്നില്ല. നിലത്തെ വെണ്ണക്കല്ലിന്റെ തിളക്കം പഴയതുപോലെ ഇല്ലാതായിരിക്കുന്നു. അവയിൽ അവിടവിടെ ചെറുകുഴികൾ രൂപപ്പെട്ടിരുന്നു. വിഗ്രഹങ്ങളുടെ നിറം മങ്ങിയിരുന്നു. ബ്രഹ്മാവിന്റേയും പരശുരാമന്റേയും, രുദ്രന്റേയും കിരീടങ്ങളിൽ പതിച്ചിരുന്ന സ്വർണ്ണപാളികൾ അടർന്നുവീഴാറായിരിക്കുന്നു. വേണ്ടവിധം പരിചരിക്കാത്തതുകൊണ്ട് എല്ലാ ശോഭയും

നഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അയോധ്യയുടെ ഭരണകൂടം സാമ്പത്തികപ്രയാസം അനുഭവിക്കുകയാണ്.

ഭരണം ഭംഗിയായി നിറവേറ്റാനുള്ള പണംപോലും അധികാരികളുടെ കൈവശമില്ലെന്ന് വസിഷ്ഠനറിയാം. അതിനുള്ള മനസ്സും അവർക്ക് നഷ്ടമായിരുന്നു. വിശാലമായ കിടങ്ങിലെ വെള്ളം വറ്റാൻ തുടങ്ങിയതോടെ അടിയിലെ മാലിന്യങ്ങൾ തെളിഞ്ഞുകാണാൻ തുടങ്ങി. ജനപ്പെരുപ്പത്താൽ അയോദ്ധ്യാനഗരം വീർപ്പുമുട്ടുകയാണ്. ഈ വൻതോട്ട് ഇത്രയ്ക്കും മലിനമാകുമെന്ന് കുറച്ചുവർഷംമുമ്പ് ആരും ചിന്തിച്ചിട്ടുണ്ടാവില്ല. അയോദ്ധ്യയിലെ പാവപ്പെട്ടവർക്കുവേണ്ടി ഒരു വീടുപോലും ഉണ്ടാക്കാൻ കഴിയുന്നില്ല. സംഭവിക്കാൻ പാടില്ലാത്തതാണ് സംഭവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നത്.

'ദേവാ... പരശുരാമാ, പുതിയൊരു ജീവിതം ഞങ്ങൾക്കാവശ്യമാണ്. ദേശഭക്തരുടെ വിയർപ്പും ചോരയുംകൊണ്ട് എന്റെ രാജ്യം പുനർജീവിക്കണം. വിപ്ലവകരമായ ഒരു മാറ്റമാണ് ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നത്. ദേശഭക്തരെ ചിലപ്പോൾ സ്വന്തം നാട്ടുകാരതന്നെ ദേശദ്രോഹികൾ എന്നു വിളിക്കും. ചരിത്രം അവസാന വിധി എഴുതുന്നതുവരെമാത്രം.'

മട്ടുപ്പാവിന്റെ പടികളിൽ പറ്റിയിരുന്ന ചെളി വസിഷ്ഠൻ തന്റെ തള്ളവിരൽകൊണ്ടു തൊട്ട് നെറ്റിയിൽ ഒരു ഗോപിക്കുറിവരച്ചു.

'എനിക്കു എന്റെ ജീവനെക്കാൾ വലുത് ഈ മണ്ണാണ് ഞാൻ എന്റെ രാജ്യത്തെ സ്നേഹിക്കുന്നു. എന്റെ ഭാരതത്തെ ഞാൻ സ്നേഹിക്കുന്നു. എന്താണോ ചെയ്യേണ്ടത് അത് ഞാൻ ചെയ്തിരിക്കുമെന്ന് ശപഥം ചെയ്യുന്നു. എന്റെ ദേവാ, എനിക്കതിനുള്ള ധൈര്യം തരു.'

പ്രാർഥനാമന്ത്രങ്ങൾ മൃദുതാളത്തോടെ കാറ്റിലൂടെ അവിടെങ്ങും പ്രതിധ്വനിക്കാൻ തുടങ്ങവേ, മഹർഷി വലതുഭാഗത്തേക്ക് തിരിഞ്ഞുനോക്കി. കുറച്ചുകലെ, വിശുദ്ധിയുടെ നിറമായ നീല അങ്കിധരിച്ച ഭക്തരുടെ ചെറുസംഘം ഭയഭക്തിയോടെ നടന്നുനീങ്ങുന്നു. ഈ ദിവസങ്ങളിലെ അസാധാരണമായ കാഴ്ച്ചയായിരുന്നു അത്. സമ്പത്തും ശക്തിയും ക്ഷയിച്ചതിനൊപ്പം സപ്തസിന്ധുവിലെ ജനങ്ങളുടെ

ആത്മീയോത്സാഹവും നഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നു. ദൈവങ്ങൾപോലും തങ്ങളെ കൈവിട്ടെന്നു പലരും ചിന്തിച്ചു. അതല്ലെങ്കിൽ എന്താണ് തങ്ങളിങ്ങനെ കഷ്ടപ്പെടാൻ കാരണം?

ഭക്തർ ആറാമത്തെ വിഷ്ണു, പരശുരാമദേവന്റെ നാമം ജപിക്കുവാൻ തുടങ്ങി.

രാമ രാമ രാമ രാമ രാമ രാമ ...

രാമ രാമ രാമ രാമ രാമ രാമ ...

അതൊരു ലളിതമായ മന്ത്രമായിരുന്നു. 'രാമനാമം ചൊല്ലുന്നു.' വസിഷ്ഠൻ പുഞ്ചിരിച്ചു. അതൊരു നല്ല ലക്ഷണമായിരുന്നു.

പരശുരാമദേവാ, നന്ദി. അങ്ങയുടെ അനുഗ്രഹങ്ങൾക്ക് നന്ദി!

ആറാമത്തെ വിഷ്ണുവിന്റെ പേരുകാരനായ അയോദ്ധ്യയിലെ മുത്ത രാജകുമാരനിലാണ് വസിഷ്ഠൻ തന്റെ പ്രതീക്ഷകൾ ഉറപ്പിച്ചിരുന്നത്. ആറു വയസ്സുകാരൻ രാമനിൽ. കൗസല്യാരാജ്ഞി കുഞ്ഞിനുനൽകിയ രാമനെന്ന നാമം വികസിപ്പിച്ചു രാമചന്ദ്രൻ എന്നുമാറ്റുവാൻ നിർബന്ധിച്ചത് വസിഷ്ഠനായിരുന്നു. ചന്ദ്രന്റെ പിൻഗാമികളായ, ചന്ദ്രവംശത്തിൽ പിറന്നവരാണ് കൗസല്യയുടെ മാതാപിതാക്കൾ, ദക്ഷിണ കോസലത്തിലെ രാജാവ് ഭാനുമനും അമ്മ കുരുരാജകുടുംബത്തിലെ മഹേശ്വരിയും. രാമന് മാതൃകുടുംബത്തോട് തനിക്കുള്ള കൂറ് പ്രകടിപ്പിക്കാൻ ഈ പേരിലൂടെ സാധിക്കുമെന്ന് വസിഷ്ഠൻ കരുതി. രാമചന്ദ്രൻ എന്നാൽ 'ചന്ദ്രന്റെ തിളങ്ങുന്ന മുഖം' എന്നാണർത്ഥം. സൂര്യന്റെ വെളിച്ചം കൊണ്ടാണ് ചന്ദ്രൻ പ്രകാശിക്കുന്നത്. അപ്പോൾ ആരാണ് ചന്ദ്രന്റെ തിളക്കത്തിനു കാരണം? സൂര്യൻ. അത് തികച്ചും ഉചിതമാണ്. രാമചന്ദ്രൻ ഒരു സൂര്യവംശനാമംകൂടിയാണ്. കാരണം അവന്റെ അച്ഛൻ ദശരഥൻ സൂര്യവംശജനാണ്.

പേരുകൾ നമ്മുടെ ഭാവി നിർണ്ണയിക്കുമെന്ന് പ്രാചീനമായ ഒരു വിശ്വാസമുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് രക്ഷിതാക്കൾ വളരെ സൂക്ഷിച്ചാണ് കുഞ്ഞുങ്ങൾക്ക് പേരുകൾ തെരഞ്ഞെടുക്കുക. പേർ ഒരർത്ഥത്തിൽ കുഞ്ഞിന്റെ ജന്മലക്ഷ്യവും സ്വധർമ്മവുമൊക്കെയായി മാറുന്നു. ആറാം വിഷ്ണുവിന്റെ

പേരുനൽകിയതിലൂടെ കുഞ്ഞിന് ഇതിലുമുയർന്ന ജീവിതലക്ഷ്യം നൽകാനില്ല.

മറ്റൊരുപേരിൽ വസിഷ്ഠൻ തന്റെ പ്രതീക്ഷകൾ ഉറപ്പിച്ചുനിർത്താൻ ഭരതനിലൂടെ ശ്രമിച്ചിരുന്നു. രാമനെക്കാൾ ഏഴുമാസം ഇളപ്പമുള്ള സഹോദരൻ. രാവണനുമായിനടന്ന കടുത്ത യുദ്ധത്തിനിടയിൽ ദശരഥന്റെ പുത്രൻ തന്റെ ഗർഭത്തിൽ ഉണ്ടെന്ന് ഭരതന്റെ അമ്മ കൈകേയിക്ക് അറിയില്ലായിരുന്നു. അത്യുത്സാഹിയും അതിമോഹവുമുള്ള കൈകേയി, സ്വാഭിപ്രായമുള്ളവളാണെന്നു വസിഷ്ഠനറിയാമായിരുന്നു. കൗസല്യ, തന്റെ പുത്രന് വിശേഷപ്പെട്ട പേര് തിരഞ്ഞെടുത്തതോടെ കൈകേയിക്കു നടത്തിയ ഐതിഹാസികനായ ചന്ദ്രവംശജനായ ഭരതന്റെപേര് തന്റെ പുത്രനുവേണ്ടി അവൾ തെരഞ്ഞെടുത്തു.

പുരാതനകാലത്ത് പരസ്പരം പോരാട്ടിച്ചുനിന്ന ചന്ദ്രവംശത്തെയും സൂര്യവംശത്തെയും ഒരു കൊടിയുടെ കീഴിൽ ഒന്നിച്ചണിനിർത്താൻ ചക്രവർത്തി ഭരതന് സാധിച്ചിരുന്നു. വല്ലപ്പോഴുമുള്ള ചെറിയ പോരുകൾ ഒഴിച്ചുനിർത്തിയാൽ, സമാധാനം അവർ നിലനിർത്തിയെന്നുപറയാം. അതിനുദാഹരണമാണ് സൂര്യവംശത്തിൽ പിറന്ന ദശരഥൻ, കൗസല്യ, കൈകേയി എന്നീ ചന്ദ്രവംശത്തിൽനിന്നുമുള്ള രാജകുമാരിമാരെ പത്നിമാരായി സ്വീകരിച്ചത്. സത്യത്തിൽ കൈകേയിയുടെ പിതാവും കേകയത്തിലെ രാജാവുമായ ചന്ദ്രവംശജനായ അശ്വപതിയാണ് ചക്രവർത്തിയുടെ ഏറ്റവുമടുത്ത ഉപദേഷ്ടാവ്.

രണ്ടു നാമങ്ങളിൽ ഒരെണ്ണമെങ്കിലും എന്റെ ലക്ഷ്യം നിറവേറ്റും.

വസിഷ്ഠൻ പരശുരാമദേവനെ വീണ്ടും നോക്കിയത് ആ രൂപത്തിൽ നിന്നും ശക്തി സംഭരിക്കാനായിരുന്നു.

'ഞാൻ തെറ്റുകാരനെന്നു അവർ കരുതുമെന്ന് എനിക്കറിയാം. ഒരു പക്ഷേ, എന്റെ ആത്മാവിനെ അവർ ശപിച്ചേക്കും. എന്നാൽ, സ്വന്തം ആത്മാവിനെക്കാൾ ഒരു നേതാവ് സ്വന്തം നാടിനെയാണ് സ്നേഹിക്കേണ്ടതെന്ന് അങ്ങാണ് പറഞ്ഞത്.

അംഗവസ്ത്രത്തിനുള്ളിൽ ഒളിപ്പിച്ചുവച്ച കത്തി, വസിഷ്ഠമഹർഷി ഉറയിൽനിന്നുരി, പുരാതനമായ ഏതോ

ലിപിയിൽ ജയ് പരശുരാമനെന്ന് ആ കത്തിയിൽ എഴുതിയിരുന്നു.

കത്തി മുറുകെപിടിച്ച് ദീർഘമായി ഒന്നു നിശ്വസിച്ചുകൊണ്ട് തന്റെ ചുണ്ടുവിരലിൽ അതുകൊണ്ട് ആഴത്തിൽ ഒരു മുറിവുണ്ടാക്കി. വിരലിൽ കിനിഞ്ഞ ചോരത്തുള്ളിക്കുതാഴെ തള്ളവിരൽകൊണ്ട് അമർത്തിപ്പിടിച്ച് രക്തത്തുള്ളികൾ തോട്ടിലേക്കിറ്റിച്ചു.

'എന്റെ ചോരയാൽ ഞാൻ ശപഥം ചെയ്യുന്നു. എന്റെ എല്ലാ അറിവുകളെയുംതൊട്ട് ഞാൻ ആണയിടുന്നു. ഈ പരിവർത്തനത്തിൽ ഞാൻ വിജയിക്കും. അതല്ലെങ്കിൽ അതിനുള്ള ശ്രമത്തിനിടെ ഞാൻ മരിക്കും.'

വസിഷ്ഠൻ പരശുരാമദേവനെ അവസാനമായി ഒന്നുകൂടി നോക്കി വണങ്ങിയിട്ട് ആദരവോടെ കൈകുപ്പിയിട്ട് ആദരണീയനായ വിഷ്ണുവിന്റെ അനുയായികൾ പറഞ്ഞതുപോലെ മെല്ലെ പറഞ്ഞു.

"പരശുരാമൻ വിജയിക്കട്ടെ. പരശുരാമന് കീർത്തി ഉണ്ടാകട്ടെ."

അഞ്ച്

കൗസല്യ എന്ന രാജ്ഞി സന്തുഷ്ടയായിരുന്നു. പക്ഷേ, കൗസല്യ എന്ന അമ്മ, ഒട്ടും സന്തോഷവതിയായിരുന്നില്ല. അയോദ്ധ്യയിലെ രാജകൊട്ടാരത്തിൽനിന്നും രാമനു പോകേണ്ടിവരുമെന്നു അവർക്ക് മനസ്സിലായി.

രാമൻ ജനിച്ചദിവസം രാവണനിൽനിന്നും തനിക്കേറ്റ കനത്ത പരാജയത്തിന്, ദശരഥൻ പഴിച്ചത് രാമനെയായിരുന്നു. ആ ഗതികെട്ട ദിവസം വരെ ഒരു യുദ്ധത്തിലും ദശരഥൻ പരാജയപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. ഭാരതത്തിലെ അജയ്യനായ ഭരണാധികാരിയായിരുന്നു അദ്ദേഹം. കർമ്മദോഷമുള്ള ജാതകവുമായാണ് രാമൻ ജനിച്ചതെന്നും അവന്റെ ജന്മംകൊണ്ട് രഘുവിന്റെ ശ്രേഷ്ഠമായ കുലം മുടിയുമെന്നും ദശരഥൻ വിശ്വസിച്ചു. ഇത് തിരുത്താനുള്ള ത്രാണി കൗസല്യക്കില്ലായിരുന്നു.

ദശരഥന്റെ പ്രിയപത്നി എപ്പോഴും കൈകേകിയായിരുന്നു. കരാചപയിലെ യുദ്ധത്തിൽ, ദശരഥന്റെ ജീവൻരക്ഷിച്ചതിലൂടെ ദശരഥന്റെ മേൽ കൂടുതൽ അവകാശം സ്ഥാപിക്കാൻ അവർക്കു സാധിച്ചു. കൈകേയിയും അവളുടെ കൂട്ടാളികളും ചേർന്ന്, 'രാമന്റെ ജന്മദോഷം രാജ്യത്തിന് അശുഭകരമാണെന്ന് ദശരഥൻ വിശ്വസിക്കുന്നു' വെന്നു പറഞ്ഞുപരത്തി. വൈകാതെ അയോദ്ധ്യാനഗരിയിലെ ജനങ്ങളും ദശരഥന്റെ വിശ്വാസത്തിനൊപ്പം നിൽക്കാൻ തുടങ്ങി. രാമന്റെ ജീവിതത്തിലെ എല്ലാ നന്മകളുംകൂടി കുട്ടിവച്ചാൽപോലും 7032-ൽ

ദശരഥനുണ്ടായ തോൽവിയുടെ കറ തുടച്ചുനീക്കാൻ സാധിക്കില്ല, എന്ന സംസാരം എല്ലായിടത്തും ഉയർന്നിരുന്നു. മനുദേവന്റെ പഞ്ചാംഗമനുസരിച്ച് രാമൻ ജനിച്ചതും ദശരഥൻ പരാജയപ്പെട്ടതും ആ വർഷമാണ്.

രാജഗുരു വസിഷ്ഠനോടൊപ്പം രാമൻ കൊട്ടാരം വിട്ടുനിൽക്കുന്നതാണ് നല്ലതെന്ന് കൗസല്യക്കുറിയാം. രാമനെ അംഗീകരിക്കാത്ത അയോദ്ധ്യയിലെ പ്രഭുക്കന്മാരിൽനിന്നും അവൻ അകന്നുനിൽക്കണം. വസിഷ്ഠന്റെ ഗുരുകുലത്തിൽനിന്നും നേടാൻപോകുന്ന അറിവുകൊണ്ട് അവൻ ഉയരണം. ഗുരുകുലം ഗുരുവിന്റെ കുടുംബമാണ്. പക്ഷേ, അത് ഗുരുവി നോടൊപ്പം താമസിച്ചു പഠിക്കുന്ന വിദ്യാലയവുമാണ്. അവൻ തത്ത്വശാസ്ത്രം, ശാസ്ത്രം, ഗണിതം, നീതിശാസ്ത്രം, യുദ്ധതന്ത്രം, അങ്ങനെ സർവ്വകലയും പഠിക്കണം. വർഷങ്ങൾക്ക് ശേഷം തന്റെമേൽ ചൊരിഞ്ഞ അപരാധങ്ങളെ അതിജീവിക്കാൻ കരുത്തുള്ളവനായി അവൻ മടങ്ങി വരും.

രാജ്ഞിക്ക് ഇതൊക്കെ അറിയാം. പക്ഷേ, വാത്സല്യവതിയായ ആ അമ്മക്ക് അവനെ അകന്നിരിക്കാനാകുന്നില്ല. മകനെ മാറോടണച്ചുപിടിച്ച് അവൾ വിതുസ്വാൻ തുടങ്ങി. തന്നെ കെട്ടിപ്പിടിച്ച് ഉമ്മകൾകൊണ്ട് പൊതിയുന്ന അമ്മയെ രാമൻ നിസ്സംഗനായി നോക്കി. ചെറിയ പ്രായത്തിൽ പോലും അസാധാരണമാംവിധം ശാന്തനായിരുന്നു രാമൻ,

പക്ഷേ, ഭരതൻ അങ്ങനെയായിരുന്നില്ല. അമ്മയെ അല്പസമയം വിട്ടുനിൽക്കുമ്പോഴും അവൻ വാവിട്ടു നിലവിളിക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോഴൊക്കെ മകനെ നോക്കി കൈകേയി പറഞ്ഞു.

"നീ എന്റെ പുത്രനാണ്, ഒരു പെൺകുട്ടിയെപ്പോലെ പെരുമാറരുത്. നാളെ രാജാവാകേണ്ട നീ, ആ രീതിയിൽ പെരുമാറ്. അമ്മയ്ക്ക് അഭിമാനമായി നീ മാറണം."

ഈ രംഗങ്ങളൊക്കെ ശ്രദ്ധിച്ചുനിന്ന വസിഷ്ഠൻ മെല്ലെ ചിരിച്ചു.

വികാരതീവ്രതയുള്ള കുഞ്ഞുങ്ങൾ മനസ്സിലുള്ള വികാരത്തെ ശക്തമായി പ്രകടിപ്പിക്കുന്നവരായിരിക്കും. അവർ ഉറക്കെ ചിരിക്കുകയും അതിലുമറക്കെ കരയുകയും ചെയ്യും.

ഇവരിൽ ആരിലൂടെയാണ് തന്റെ ലക്ഷ്യം നേടുവാൻ പോകുന്നതെന്നു ചിന്തിച്ച് ആ സഹോദരങ്ങളെ വസിഷ്ഠൻ ശ്രദ്ധിച്ചു. വൈരാഗിയായ രാമനിലൂടെയോ അതോ തീവ്രവികാരമുള്ള ഭരതനിലൂടെയോ? ദശരഥന്റെ നാലു മക്കളിൽ ഇളയവരായ ഇരട്ടകൾ, ലക്ഷ്മണനും ശത്രുഘ്നനും എപ്പോഴും അമ്മ സുമിത്രക്കൊപ്പമുണ്ടാവും, തങ്ങൾക്കു ചുറ്റും നടക്കുന്നതെന്തെന്നറിയാതെ ആ കുട്ടികൾ ശാന്തരായിരുന്നു. എല്ലാം അവർ വേഗത്തിൽ തിരിച്ചറിയുമെന്ന് വസിഷ്ഠനറിയാം. രാമന്റെയും ഭരതന്റെയും പരിശീലനത്തിന് ഒരു ദശാബ്ദത്തിലധികം കാലം വേണ്ടിവരും. അത്രയും കാലം രാജകുടുംബത്തിൽ നടക്കുന്ന രാഷ്ട്രീയ ഉപജാപങ്ങൾ ഇരട്ടകളെയും പക്ഷം ചേരുന്നതിലേക്ക് നയിച്ചേക്കാം. അതുകൊണ്ട് അവരേയും കൊട്ടാരത്തിൽ നിർത്തുന്നത് ശരിയല്ലെന്ന് മഹർഷി മനസ്സിലാക്കി.

അയോദ്ധ്യയെ കുത്രന്തങ്ങളും ഉപജാപങ്ങളുംകൊണ്ട്, സ്വാർഥമോഹങ്ങൾക്കായി അന്തപ്പുരം കൂടുതൽ ക്ഷയിപ്പിക്കുകയാണ്. ചക്രവർത്തി ക്ഷീണിതനും മനസ്സുപതറിയ അവസ്ഥയിലുമാണ്.

വർഷത്തിൽ രണ്ടു പ്രാവശ്യം, വേനലിലും ശൈത്യത്തിലുമുള്ള അവധിക്കാലത്ത് ഒൻപത് ദിവസത്തേക്ക് രാജകുമാരന്മാർ വീട്ടിലേക്ക് മടങ്ങും.

സൂര്യദേവന്റെ ആകാശയാത്രയിലെ ദിശാമാറ്റമായ ഉത്തരദക്ഷിണ അയനങ്ങൾ, ഒൻപതുദിവസം നീണ്ടുനിൽക്കുന്ന നവരാത്രി ഉത്സവമായാണ് അയോദ്ധ്യ ഗംഭീരമായി ആഘോഷിക്കുന്നത്. വേർപിരിഞ്ഞിരിക്കുന്ന അമ്മമാർക്കും മക്കൾക്കും ആശ്വസിക്കാൻ ആ പതിനെട്ടുദിവസങ്ങൾ മതിയെന്ന് വസിഷ്ഠൻ വിശ്വസിച്ചു. ശരത്കാലത്തും വസന്തത്തിലുമുള്ള വിഷു ഗുരുകുലത്തിൽ ആഘോഷിക്കും.

വസിഷ്ഠൻ ദശരഥനെ കൂടുതൽ ശ്രദ്ധിച്ചു. കഴിഞ്ഞ ആറുവർഷങ്ങൾ ചക്രവർത്തിയിൽ കാലം ഒരുപാട് മാറ്റങ്ങൾ വരുത്തിയിരുന്നു. ദുഃഖം തളം കെട്ടിയ മുഖത്ത് ജര ബാധിച്ച്, തൊലി വലിഞ്ഞുതുങ്ങിയിരുന്നു. കണ്ണുകൾ കുഴിഞ്ഞുതാണ്. മുടി നരച്ച്, ഒരു വൃദ്ധനായി മാറിയിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന് പ്രിയമുള്ള നായാട്ടിന് പോകുവാനോ വ്യായാമം ചെയ്യുവാനോ

സാധിക്കാത്തവിധം യുദ്ധത്തിൽ മുറിവേറ്റുകാൽ, ഒരു വൈകല്യമായി മാറിക്കഴിഞ്ഞു. ഒരുകാലത്ത് സുന്ദരനും ശക്തനുമായ ഒരു പോരാളിയാണെന്നതിന്റെ ഒരു തെളിവും അവശേഷിച്ചിരുന്നില്ല. മദ്യത്തിനടിമയായ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശരീരം കൂനിപ്പോയിരുന്നു. ഏഴുവർഷം മുൻപു നടന്ന ആ ഭീകരയുദ്ധത്തിലൂടെ മാത്രമായിരുന്നില്ല രാവണൻ ദശരഥനെ തോൽപ്പിച്ചത്. അതിനു ശേഷമുള്ള ഓരോ ദിവസവും തോൽപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

"പ്രഭോ, അനുവാദം നൽകിയാലും" വസിഷ്ഠൻ ഉറക്കെ പറഞ്ഞു. അസ്വസ്ഥനായ ദശരഥൻ സമ്മതം നൽകിക്കൊണ്ട് കൈവീശി.

ശൈത്യകാലത്തെ അയനം ആരംഭിച്ചിട്ടു ഒരു ദിവസമേ കഴിഞ്ഞുള്ളൂ. അവരുടെ അർദ്ധവാർഷിക അവധിക്കാലമായതിനാൽ രാജകുമാരന്മാർ അയോധ്യയിലെ കൊട്ടാരത്തിലായിരുന്നു. വസിഷ്ഠനും അവർക്കൊപ്പം കൊട്ടാരത്തിലേക്ക് പോന്നിരുന്നു. അവർ ഗുരുകുലത്തിൽ ചേർന്നിട്ട് മൂന്നു വർഷമായി. സൂര്യന്റെ ഉത്തരദിക്കിലൂടെയുള്ള യാത്ര, ഉത്തരായനം ആരംഭിച്ചു കഴിഞ്ഞു. ആറുമാസത്തിനുശേഷം കൊടുംവേനലിൽ സൂര്യൻ തന്റെ ദിശ ദക്ഷിണദിക്കിലേക്കു മാറ്റം. അപ്പോൾ ദക്ഷിണായനം ആരംഭിക്കും.

അവധിക്കാലമായിട്ടും രാമൻ കൂടുതൽ സമയവും ഗുരുവിനൊപ്പമാണ് ചെലവഴിച്ചത്. പരാതികൾ പറയുകയല്ലാതെ കൗസല്യക്കു കൂടുതലൊന്നും ചെയ്യാനില്ലായിരുന്നു. ഭരതനാകട്ടെ കൂടുതൽ സമയവും കൈകേയിയുടെ അന്തപുരത്തിലാണ്. അവിടെ അവന്റെ സമർത്ഥമായ അമ്മ, അവനെ നിരന്തരമായി പഠിപ്പിക്കലും വിസ്തരിക്കലുമായിരുന്നു. ചെറിയ കുതിരപ്പുറത്ത് സവാരിചെയ്യാൻ ലക്ഷ്മണൻ പഠിച്ചുതുടങ്ങിയിരുന്നു. അവനത് വലിയ ഇഷ്ടമാണ്. ശത്രുഘ്നൻ ഗ്രന്ഥങ്ങൾ വായിക്കാനാണ് താൽപര്യം കാട്ടിയത്.

ഒരുദിവസം കുതിരസവാരി കഴിഞ്ഞ് അമ്മ സുമിത്രയുടെ മുറിയിലേക്ക് ഓടിവരുമ്പോൾ അമ്മ ശത്രുഘ്നനോട് അടക്കിയ ശബ്ദത്തിൽ എന്തോ പറയുന്നത് അവൻ കേട്ടു. അവൻ അതെന്താണെന്നു കേൾക്കാൻ വാതിൽ മറയുടെ പിന്നിൽ ഒളിച്ചുനിന്നു.

"ശത്രുഘ്നാ നീ കാര്യം മനസ്സിലാക്കൂ. നിന്റെ സഹോദരൻ ഭരതൻ നിന്നെ വെറുതെ കളിയാക്കിയതാണ്. അവൻ നിന്നെ വലിയ കാര്യമാണ്. നീ എപ്പോഴും അവനൊപ്പം വേണം."

അമ്മ പറയുന്നത് ശ്രദ്ധിക്കുന്നഭാവത്തിൽ നിന്നെങ്കിലും ശത്രുഘ്നന്റെ ശ്രദ്ധ, കൈയിലിരുന്ന പനയോലകൊണ്ടുള്ള ഗ്രന്ഥം കഷ്ടപ്പെട്ടു വായിക്കുന്നതിലായിരുന്നു.

"ശത്രുഘ്നാ നീ ഞാൻ പറയുന്നതു കേൾക്കുന്നുണ്ടോ? ശബ്ദ മൂയർത്തി സുമിത്ര ചോദിച്ചു.

"ഉവ്വമ്മേ, പക്ഷേ, ഞാൻ കരുതുന്നില്ല. ശത്രുഘ്നൻ പറഞ്ഞു. അവന്റെ വാക്കുകളിൽ ആത്മാർഥത നിറഞ്ഞിരുന്നു. അമ്മ പറഞ്ഞ വാക്കുകളുടെ അവസാനഭാഗം വീണ്ടും അവൻ ആവർത്തിച്ചു. അവന്റെ പ്രായത്തിനപ്പുറം, അസാധാരണമാംവിധം വ്യക്തവും സ്പഷ്ടവുമായിരുന്നു അവന്റെ വാക്കുകൾ. മകൻ താൻ പറയുന്നതൊന്നും ശ്രദ്ധിക്കുന്നില്ലെന്നു സുമിത്രക്ക് നന്നായി മനസ്സിലായി. പക്ഷേ, അവനെ തന്റെ വാക്കുകൾ ശ്രദ്ധിക്കുവാൻ പാകത്തിൽ അനുസരിപ്പിക്കാൻ അവൾക്കു സാധിച്ചില്ല.

ചിരിച്ചുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ അമ്മയുടെ മുറിയിലേക്ക് ഓടിച്ചെന്നു. സന്തോഷംകൊണ്ട് കൂക്കിവിളിച്ച് അവൻ അമ്മയുടെ മടിയിലേക്ക് വലിഞ്ഞുകയറാൻ ശ്രമിച്ചു.

"അമ്മേ, ഞാൻ അമ്മ പറയുന്നതു കേൾക്കാം", തന്റെ ബാലസഹജമായ കൊഞ്ചലോടെ അവൻ പറഞ്ഞു.

"എന്റെ കുട്ടി ഞാൻ പറയുന്നതേ കേൾക്കൂന്ന് അമ്മയ്ക്കറിയാലോ, നീയെന്റെ പൊന്നുമോനല്ലേ." ലക്ഷ്മണനെ ചേർത്തുപിടിച്ച് സുമിത്ര പറഞ്ഞു.

തന്റെ കയ്യിലെ താളിയോലഗ്രന്ഥം വായിക്കുന്നതിനിടയിലും ശത്രുഘ്നൻ അമ്മയെ ഒന്നു നോക്കിയാണ് അവിടെനിന്നും മടങ്ങിയത്.

"അമ്മ എന്നോടു പറയുന്നതൊക്കെ ഞാൻചെയ്യാം." സ്നേഹം തുളുമ്പുന്ന കണ്ണുകളോടെ ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"എന്നാൽ, ഞാൻ പറയുന്നതു കേൾക്കൂ" ലക്ഷ്മണൻ ഒരു കോമാളിയെപ്പോലെ അഭിനയിച്ചു. സുമിത്ര അവന്റെ അടുത്തേക്കു കുനിഞ്ഞു പറഞ്ഞു. "മൂത്തജ്യേഷ്ഠൻ രാമനു നിന്റെ കുട്ട് വേണം."

അപ്പോഴേക്കും സുമിത്രയുടെ ശബ്ദം മാറി. സ്നേഹവും അനുകമ്പയും നിറഞ്ഞ ശബ്ദത്തോടെ അവർ തുടർന്നു.

"രാമൻ നിഷ്കളങ്കനാണ്. അവന്റെ കണ്ണും കാതുമാകാനാണ് ഒരാൾ വേണ്ടത്. അവനെ കൊട്ടാത്തിലെ പലരും ഇഷ്ടപ്പെടുന്നില്ല. മറ്റുള്ളവരുടെ ഉപദ്രവങ്ങളിൽനിന്നും നീ അവനെ രക്ഷിക്കണം. അവനെക്കുറിച്ച് വേണ്ടാത്തതൊക്കെ ആളുകൾ പറയുമ്പോഴും അവരിലെ നന്മ മാത്രമേ അവൻ കാണുന്നുള്ളൂ. ധാരാളം ശത്രുക്കൾ രാമനുണ്ട്. അവന്റെ ജീവിതം നിന്നെ ആശ്രയിച്ചാണ്..." ലക്ഷ്മണനെ നോക്കി സുമിത്ര പതുക്കെപ്പറഞ്ഞു.

"സത്യംനോ? ഭയംകൊണ്ട് മിഴിച്ചുകണ്ണുകളുമായി ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

"അതേ, അമ്മയെ വിശ്വസിക്കൂ മോനേ, അവനെ സംരക്ഷിക്കുവാൻ നീ ഉണ്ടാവുമെന്ന് എനിക്കുറപ്പാണ്. രാമൻ നല്ലവനാണ്. പക്ഷേ, അവൻ എല്ലാവരെയും വല്ലാതെ വിശ്വസിക്കും."

"അമ്മ വിഷമിക്കണ്ട. ഞാനെപ്പോഴും ജ്യേഷ്ഠന്റെ കാര്യം നോക്കും." തിളങ്ങുന്ന കണ്ണുകളോടെ, ചുണ്ട് കുട്ടിക്കെട്ടിച്ചുകൊണ്ട്, നടുനിവർത്തി ഒരു പ്രധാന ദൗത്യം ഏറ്റെടുത്ത പടയാളിയെപ്പോലെ അവൻ പറഞ്ഞു.

സുമിത്ര വാത്സല്യത്തോടെ പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണനെ വീണ്ടും ചേർത്തുപിടിച്ച് പറഞ്ഞു.

"എനിക്കറിയാം നീയത്തു ചെയ്യുമെന്ന്."

"ജ്യേഷ്ഠാ" ലക്ഷ്മണൻ ഉറക്കെ വിളിച്ചു. അവൻ ചെറിയ കുതിരയെ ഓടിക്കാൻ നോക്കുന്നതിനിടെ അവനെ അത് തൊഴിച്ചിരുന്നു. കുട്ടികൾക്കുവേണ്ടിമാത്രം പരിശീലിപ്പിക്കപ്പെട്ട കുതിര അവനെ അനുസരിക്കാൻ വിസമ്മതിച്ചു.

ഒൻപതു വയസ്സുകാരൻ രാമൻ കുറച്ചുകൂടി പൊക്കമുള്ള, തന്റെ കുതിരയെ വേഗത്തിലോടിച്ച് അവന്റെ അരികിലൂടെ പാഞ്ഞുപോയി. കുതിരയുടെ ഗതിക്കൊപ്പം താളാത്മകമായി കുതിച്ചുയർന്നു രാമൻ, ഉച്ചകഴിഞ്ഞ് അയോധ്യയിലെ കുതിരയോട്ടത്തിനുള്ള മൈതാനം ഒഴിഞ്ഞപ്പോൾ കുതിരസവാരി പരിശീലിക്കാൻ അവർ സ്വയം തീരുമാനിച്ചു വന്നിരിക്കുകയാണ്.

"ജ്യേഷ്ഠാ നിർത്തൂ". കുതിരസവാരി അത്ര നിശ്ചയമില്ലെങ്കിലും അറിയാമെന്ന ഭാവത്തിൽ ലക്ഷ്മണൻ വിഷമത്തോടെ അലറി വിളിച്ചു.

ജ്യേഷ്ഠനൊപ്പമെത്താൻ കുതിരയെ ചാട്ടകൊണ്ടിടുകയും കാലു കൊണ്ടു തൊഴിക്കുകയും ചെയ്തു. ലക്ഷ്മണനെ തിരിഞ്ഞു നോക്കി പുഞ്ചിരിച്ചു കൊണ്ട് രാമൻ അനുജനെ താക്കീതുചെയ്തു. "പതുക്കെ ലക്ഷ്മണാ, നേരെ ഓടിക്കൂ."

"നിർത്തൂ..." ലക്ഷ്മണൻ ഉറക്കെ കരഞ്ഞു വിളിച്ചു.

എന്തോ അപകടമുണ്ടെന്ന് രാമന് പെട്ടെന്നു മനസ്സിലായി. ലക്ഷ്മണൻ കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നും താഴെയിറങ്ങിയപ്പോഴേക്കും രാമൻ തന്റെ കടിഞ്ഞാൺപിടിച്ച് കുതിരയെ നിർത്തി.

"ജ്യേഷ്ഠാ... അതിൽനിന്നിറങ്ങൂ."

"എന്താ?"

"ഇറങ്ങൂ" രാമനെ കയ്യിൽപ്പിടിച്ച് ഇറക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നതിനിടെ ആകെ ദേഷ്യം പിടിച്ച് ലക്ഷ്മണൻ ഒച്ചയിട്ടു.

കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നും ഇറങ്ങുന്നതിനിടയിൽ നീരസത്തോടെ രാമൻ ചോദിച്ചു. "എന്താ ലക്ഷ്മണാ ഇങ്ങനെ?"

"നോക്കൂ", ലക്ഷ്മണൻ ആവേശത്തോടെ പറയുകയും ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുകയും ചെയ്തു.

ജീനിയെ കുതിരയുടെ ദേഹത്തേക്കു ഉറപ്പിച്ച് നിർത്തുന്ന ഒരു തുകൽ പട്ടയുണ്ട്. ആ പട്ട കെട്ടഴിഞ്ഞ് ജീനി ഊർന്ന് താഴേക്കു വീഴാറായിരുന്നു

'രുദ്രഭഗവാൻ കാത്തു! കുതിരയെ പായിക്കുന്ന വേളയിൽ കെട്ടഴിഞ്ഞു ജീനി ഇളകിപ്പിണിരുന്നെങ്കിൽ താൻ തെറിച്ചുവീണ് ഗുരുതരമായി മുറിവേൽക്കുകയോ അല്ലെങ്കിൽ മരണംവരെ സംഭവിക്കുകയേചെയ്യുമായിരുന്നു. വലിയൊരു

ആപത്തിൽനിന്നും ലക്ഷ്മണൻ രാമനെ രക്ഷിച്ചു.

ലക്ഷ്മണൻ ചുറ്റുപാടും നിരീക്ഷിച്ചു. അമ്മയുടെ വാക്കുകൾ അവന്റെ കാതിൽ മുഴങ്ങി. "ജ്യേഷ്ഠാ, ആരോ ഏട്ടനെ കൊല്ലാൻ ശ്രമിച്ചതാണ്."

രാമൻ തുകൽപ്പട്ടയും അതിനോടു ചേർന്നുള്ള കൊളുത്തും ശ്രദ്ധയോടെ പരിശോധിച്ചു. അത് മിക്കവാറും തേഞ്ഞത് പൊട്ടാറായിരുന്നു. കേടു വരുത്തിയതായി തോന്നിയില്ല.

രാമൻ ലക്ഷ്മണനെ കെട്ടിപ്പുണർന്നു. "എന്റെ അനുജാ, നന്ദി!"

"ഗൃധ്രാലോചനകളെക്കുറിച്ചൊന്നും ഏട്ടൻ വിഷമിക്കണ്ട." ശാന്തഗംഭീരമായ ഒരു ഭാവത്തോടെ ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു. അമ്മയുടെ താക്കീത് ഇപ്പോൾ അവന് ശരിക്കും ബോധ്യമായി.

"ഞാൻ ജ്യേഷ്ഠനെ സംരക്ഷിക്കും എപ്പോഴും."

ചിരിക്കാതിരിക്കാൻ രാമൻ ആവുന്നത്ര ശ്രമിച്ചു.

"ഗൃധ്രാലോചനയോ? ആരാണ് ഇത്രയും വലിയ വാക്ക് നിന്നെ പഠിപ്പിച്ചത്?"

"തത്രുഘ്നൻ" ചുറ്റുപാടുംനോക്കി ആരുമില്ലെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തി. ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു

"ശത്രുഘ്നനോ. ഓ...?"

"അതേ, ജ്യേഷ്ഠൻ വിഷമിക്കണ്ട. ഈ ലക്ഷ്മണൻ ജ്യേഷ്ഠനെ സംരക്ഷിക്കും."

"ഇപ്പോഴേ ഞാൻ സുരക്ഷിതനാണ്." രാമൻ സ്നേഹത്തോടെ അനുജന്റെ മുർദ്ധാവിൽ ചുംബിച്ചു.

— ❦ —

ഈ സംഭവം കഴിഞ്ഞ് രണ്ടു ദിവസം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കുമാരന്മാർക്കു ഗുരുകുലത്തിലേക്ക് മടങ്ങിപ്പോകേണ്ട സമയമായി. പോകുന്നതിനു തലേ രാത്രിയിൽ രാമൻ, കൊട്ടാരത്തിലെ കുതിരലായത്തിൽ തന്റെ കുതിരയെ

മെരുക്കുവാൻ ചെന്നു. അവൻ നാളെ ദീർഘദൂരം യാത്രചെയ്യാനുള്ളതാണ്. കുതിരകളെ നോക്കുവാൻ അവിടെ ആളുകളുണ്ട്. പക്ഷേ, രാമൻ ഈ ജോലി ഇഷ്ടമായിരുന്നു. അതവൻ ആശ്വാസം നൽകിയിരുന്നു. അയോധ്യയിൽ അവനെ കുറ്റംപറയാത്ത ചുരുക്കം ചിലരിൽ ആ മൃഗങ്ങളും ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു. വല്ലപ്പോഴും അവർക്കൊപ്പം ചെലവിടാൻ അവൻ ഇഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നു. കുളമ്പടിശബ്ദംകേട്ട് അവൻ തിരിഞ്ഞുനോക്കി.

"ലക്ഷ്മണാ..." രാമൻ പേടിയോടെ അലറി വിളിച്ചു. അവന്റെ കുതിരക്കുട്ടിയുടെ പുറത്തുനിന്നും ലക്ഷ്മണൻ തെന്നിവീണു. രാമൻ ഓടിപ്പോയി അവനെ എഴുന്നേൽക്കാൻ സഹായിച്ചു. ലക്ഷ്മണന്റെ താടി പൊട്ടിയിട്ടുണ്ട്. ആഴമുള്ള മുറിവാണ്. എത്രയും പെട്ടെന്നു മുറിവ് കൂട്ടിത്തുന്നണം. മുഖമാകെ രക്തത്തിൽ കുളിച്ചിട്ടുണ്ട്. പക്ഷേ, അവൻ ധൈര്യശാലിയാണ്. മുറിവു പരിശോധിക്കുമ്പോഴും അവൻ കരഞ്ഞില്ല.

"രാത്രി, കുതിരപ്പുറത്ത് സവാരിചെയ്യരുതെന്നു നിനക്കറിയില്ലേ?" രാമൻ അവനെ മൃദുവായി ശാസിച്ചു.

"ക്ഷമിക്കണം ജ്യേഷ്ഠാ, കുതിര പെട്ടെന്ന്"

"സംസാരിക്കണ്ട. ചോര ഒഴുകുന്നത് കണ്ടപ്പോൾ രാമൻ അവന്റെ വാക്കുകളെ തടഞ്ഞു.

"എന്റെ കൂടെ വരു..."

മുറിവേറ്റ അനുജനെയുംകൊണ്ട് രാമൻ നീലാഞ്ജനയുടെ മുറിയുടെ നേരെ തിടുകത്തിൽ നടന്നു. മകനെ കാണാതെ പരിഭ്രാന്തയായി ഓടി നടന്ന സുമിത്രയും പരിചാരികമാരും രക്തത്തിൽ കുളിച്ചുനിൽക്കുന്ന ലക്ഷ്മണനെക്കണ്ട് പരിഭ്രമിച്ചു.

"എന്താ പറ്റിയത്?" മിഴിച്ച കണ്ണുകളോട് സുമിത്ര ഉച്ചത്തിൽ ചോദിച്ചു.

വായുപൂട്ടി ഏതോ ചിന്തയിൽ മുഴുകിയതുപോലെ ലക്ഷ്മണൻ നിന്നു. ജ്യേഷ്ഠൻ, കള്ളം പറയില്ലെന്നു അവനറിയാം. താൻ എന്തു പറഞ്ഞിട്ടും കാര്യമില്ലെന്ന് ബോധ്യമായതിനാൽ

ഭാവനയിൽനിന്നും കഥ ഉണ്ടാക്കി രക്ഷപ്പെടാനുള്ള ഒരു സാധ്യതയും അപ്പോഴില്ല.

"ഇത്രത്ര കുഴപ്പമില്ല ചെറിയമ്മേ, പക്ഷേ നമുക്കിവനെ എത്രയും പെട്ടെന്നു നീലാഞ്ജനാജിയുടെ അടുത്തെത്തിക്കണം." രാമൻ ഇളയമ്മയോടു പറഞ്ഞു.

"എന്താണ് സംഭവിച്ചത്?" സുമിത്ര വീണ്ടും ചോദിച്ചു.

അമ്മയുടെ ദേഷ്യത്തിൽനിന്നും ലക്ഷ്മണനെ രക്ഷിക്കാൻ രാമനു തോന്നി. ആ സമയം തന്റെ മനസ്സാക്ഷി പറഞ്ഞത് അവൻ അനുസരിച്ചു. കുറ്റം സ്വയം ഏറ്റെടുത്തു.

"അത് ചെറിയമ്മേ, രാത്രി എന്റെ കുതിരയെ പരിചരിക്കുന്നതിന് ഞാൻ പോയിരുന്നു. ലക്ഷ്മണനും കൂടെ ഉണ്ടായിരുന്നു. ആ കുതിരക്കു കുറച്ചു കുറുപ്പ് കൂടുതലാണ്. അത് പെട്ടെന്നു പിൻകാലുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണനെ തൊഴിച്ചു. അവൻ എന്റെ പിന്നിൽ നിൽക്കുന്നുണ്ടെന്നു ഞാൻ നോക്കേണ്ടതായിരുന്നു."

"ഇവനെ എത്രയും പെട്ടെന്നു നീലാഞ്ജനയുടെ മുറിയിൽ എത്തിക്കൂ."

'രാമൻ കള്ളംപറയില്ലെന്ന് അമ്മക്കറിയാം. ലക്ഷ്മണൻ കുറ്റബോധത്തോടെ ചിന്തിച്ചു.

ഇടനാഴിയിലൂടെ രാമനും ലക്ഷ്മണനും വേഗത്തിൽ പോകവേ അവർക്കൊപ്പം പോകാൻ തുനിഞ്ഞ പരിചാരികയെ സുമിത്ര കൈകൊണ്ടു തടഞ്ഞു. രാമൻ ലക്ഷ്മണന്റെ കൈയിൽ മുറുകെ പിടിച്ചിരുന്നു. സുമിത്ര അതുകണ്ട് സംതൃപ്തിയോടെ പുഞ്ചിരിച്ചു.

രാമന്റെ കൈ തന്റെ ഹൃദയത്തോട് ചേർത്തുപിടിച്ച ലക്ഷ്മണൻ മന്തിച്ചു

"ഏട്ടാ എപ്പോഴും ഒരുമിച്ച..."

"സംസാരിക്കണ്ട ലക്ഷ്മണാ, ചോര വരും..."

അയോധ്യയിലെ രാജകുമാരന്മാർ ഗുരുകുലത്തിൽ എത്തിയിട്ട് ഇപ്പോൾ അഞ്ചു വർഷമായി. മുതിർന്ന പോരാളികൾക്കൊപ്പം പതിനൊന്നു വയസ്സുള്ള രാമൻ പരിശീലനം നടത്തുന്നത്,

വസിഷ്ഠൻ അഭിമാനത്തോടെ നോക്കിനിന്നു. ആവർഷം മുതൽ യുദ്ധപരിശീലനവും രാമനും ഭരതനും തുടങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു. ലക്ഷ്മണനും ശത്രുഘ്നനും രണ്ടുവർഷം കൂടി അതിനു കാത്തിരിക്കണം. അതുവരെ അവർ തത്ത്വശാസ്ത്രം, ഗണിതം, ശാസ്ത്രം എന്നീ വിഷയങ്ങളഭ്യസിക്കും.

"ഏട്ടാ, മുന്നോട്ടുവന്ന് അയാളെ അടിക്കൂ" ലക്ഷ്മണൻ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു.

വസിഷ്ഠൻ ലക്ഷ്മണനെ പുഞ്ചിരിയോടെ നോക്കിനിന്നു. അവന്റെ കൊഞ്ചിയുള്ള വർത്തമാനം അദ്ദേഹത്തിനിഷ്ടമാണ്. പക്ഷേ, ഇപ്പോൾ അവനത് ഏറെക്കുറെ നഷ്ടമായിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എന്നാൽ, ആ എട്ടു വയസ്സുകാരന്റെ ഊർജസ്വലതക്ക് ഒട്ടും കുറവില്ലായിരുന്നു. തനിക്കേറെ പ്രിയപ്പെട്ട രാമനോടുള്ളകൂറ് ലക്ഷ്മണൻ പുലർത്തി. ഒരു പക്ഷേ, രാമന് ലക്ഷ്മണന്റെ എടുത്തുചാട്ട സ്വഭാവത്തെ നിയന്ത്രിക്കാൻ സാധിക്കുമായിരിക്കും.

മൃദുഭാഷിയും, ബൗദ്ധിക വിഷയങ്ങളിൽ കൂടുതൽ തത്പരനുമായ ശത്രുഘ്നൻ, ലക്ഷ്മണനു സമീപമിരുന്ന താളിയോലഗ്രന്ഥം വായിക്കുകയായിരുന്നു. അവൻ സംസ്കൃതത്തിലുള്ള ഈശോപാസ്യ ഉപനിഷത്താണ് വായിച്ചിരുന്നത്.

അല്ലയോ സൂര്യഭഗവാനെ, സർവ പരിപാലകനായ പ്രജാപതി പുത്രാ, ഏകാന്ത പഥികാ, പ്രപഞ്ച പാലകാ; നിന്റെ കിരണങ്ങൾ അല്പം അടക്കൂ; നിന്റെ പ്രകാശമൽപ്പം കുറയ്ക്കൂ. പ്രഭാപൂരത്തിന് അപ്പുറത്തുള്ള നിന്നിലെ നിന്നെ കാണാനായി എന്നെ അനുവദിക്കൂ. നിന്നിലെ ഈശ്വരൻ ഞാൻ തന്നെയെന്ന് തിരിച്ചറിയട്ടെ."

ആ വാക്കുകളിലെ താത്ത്വികമായ സൗന്ദര്യത്തിൽ മുഴുകി ശത്രുഘ്നൻ സ്വയം പുഞ്ചിരിച്ചു. ശത്രുഘ്നന്റെ സമീപമിരുന്ന ഭരതൻ അവന്റെ നേരെ കുനിഞ്ഞുകൊണ്ട് തലയിൽ ഒന്നു തട്ടി, രാമനുനേരെ ചൂണ്ടി. ശത്രുഘ്നന്റെ കണ്ണുകളിൽ എതിർപ്പ് കാണപ്പെട്ടു. ശത്രുഘ്നൻ താളിയോല തനിക്കരികിൽവെച്ച് രാമനെ നോക്കി.

ഗുരുകുലത്തിനു സമീപം താമസിക്കുന്ന വനവാസികളിൽ ഒരാളെയാണ് രാമനുമായുള്ള വാൾപ്പയറ്റ് പരിശീലനത്തിന് വസിഷ്ഠൻ തെരഞ്ഞെടുത്തത്. ഷോൺ നദിയുടെ ഏറ്റവും പടിഞ്ഞാറ് ഭാഗത്തോടുചേർന്ന, ഗംഗാനദിയുടെ തെക്കുള്ള കന്യാവനങ്ങൾക്കുള്ളിലാണ് ഗുരുകുലം പണിതിട്ടുള്ളത്. അവിടം കഴിഞ്ഞാൽ, നദി കിഴക്കോട്ട് കുത്തന്നെ വളയുകയും പിന്നെ ഉത്തരപൂർവ്വ ദിക്കിലേക്കൊഴുകി ഗംഗയുമായി ചേരും ആയിരക്കണക്കിന് വർഷങ്ങളായി അനവധി ഗുരുക്കന്മാർ ഈ പ്രദേശമാണ് ഉപയോഗിച്ചുവരുന്നത്. വനവാസികൾ ഈ സ്ഥലം സംരക്ഷിക്കുകയും ഗുരുക്കന്മാർക്ക് അവരത് വാടകയ്ക്കു നൽകുകയും ചെയ്തു.

ഗുരുകുലത്തിലേക്കുള്ള ഏകവഴി, നിബിഡമായ പച്ചിലപ്പടർപ്പുകളും കുറ്റൻ അരയാലിന്റെ ഊർന്നിറങ്ങിയ വേരുകളുംകൊണ്ട് പുറംലോകത്തുനിന്നും മറച്ചുപിടിച്ചു. അതിനപ്പുറമുള്ള കാട്ടുപാതയുടെ നടുവിലായി ഭൂമിക്കടിയിലേക്കുപോകുന്ന പടികളുണ്ട്. പടികൾ പച്ചിലക്കാടുകളാൽ മൂടിയ ഒരു കിടങ്ങിലേക്കൊണ് പോകുന്നത്. ആ കിടങ്ങ് ഒരു തുരങ്കമായി കുത്തന്നെയുള്ള മലയുടെ അടിയിലേക്കാണ് പോകുന്നത്. ആ തുരങ്കം ഒരു അരുവിയുടെ കരയിലാണ് അവസാനിക്കുന്നത്. അരുവിക്ക് കുറുകെ ഒരു തടിപ്പാലവും, പാലം കടന്നാൽ പാറക്കെട്ടുനിറഞ്ഞ മലയുടെ വശത്തായി ഏകശീലയിൽ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട ഗുരുകുലവും കാണാം. അവിടം വെളിച്ചം നിറഞ്ഞു നിൽക്കുകയാണ്.

സമചതുരത്തിലുള്ള ഒരു കുറ്റൻ ശിലാപാളി വെട്ടിമാറ്റിയതു പോലെയാണ് കുന്നിന്റെ മുഖം രൂപപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നത്. ഗുരുകുലത്തിലേക്കുള്ള കവാടത്തെ അഭിമുഖീകരിച്ചു പണികഴിപ്പിക്കപ്പെട്ട 20 ചെറു ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ചിലതിൽ വിഗ്രഹങ്ങളുണ്ട്. ചിലത് ഒഴിഞ്ഞു കിടക്കുന്നു. ആറോളം ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ ഓരോന്നിലും മൂൻ വിഷ്ണുമാരുടെ വിഗ്രഹങ്ങളുണ്ട്. ഒന്നിൽ മഹാദേവനായ രുദ്രദേവന്റെ വിഗ്രഹം; മറ്റൊന്നിൽ ബുദ്ധിമാനായ ശാസ്ത്രജ്ഞൻ ബ്രഹ്മദേവനാണ്. മധ്യഭാഗത്തെ ക്ഷേത്രത്തിൽ ദേവരാജനും ഇടിമിന്നലിന്റെ അധിപനുമായ ഇന്ദ്രദേവനേയാണ് പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്നത്.

അഭിമുഖമായി നിൽക്കുന്ന പാറക്കെട്ടുകളിൽ ഒന്നിൽ അടുക്കളയും കലവറയും നിർമ്മിച്ചിരിക്കുന്നു. മറ്റൊന്നിൽ ഗുരുവിനും ശിഷ്യന്മാർക്കുമുള്ള ഉറക്കറികളും.

ആശ്രമത്തിൽ രാജകുമാരന്മാർ സാധാരണക്കാരായാണ് താമസിച്ചത്. അവർ അയോധ്യയിലെ രാജകുമാരന്മാരായിരുന്നുവെന്ന് ആർക്കുമറിയില്ലായിരുന്നു. രാജവംശവുമായി ബന്ധിപ്പിക്കുന്ന എല്ലാ അടയാളങ്ങളും അവിടെ നിഷിദ്ധമായിരുന്നു. കീഴ്ചക്കുമനുസരിച്ചു കുമാരൻമാർക്ക് ഗുരുകുലത്തിൽ പ്രത്യേക പേരുകളുമുണ്ടായിരുന്നു. രാമൻ സുദാസൻ എന്നും ഭരതൻ, വസുവെന്നും, ലക്ഷ്മണൻ പൗരവനെന്നും, ശത്രുഘ്നൻ നലതർദക് എന്നുമുള്ള പേരുകളാണ് സ്വീകരിച്ചത്. ഗുരുകുലം വൃത്തിയാക്കുക, ഭക്ഷണം പാകം ചെയ്യുക, ഗുരുവിനെ ശുശ്രൂഷിക്കുക, എന്നിങ്ങനെ വിദ്യാഭ്യാസത്തോടൊപ്പം ജീവിതലക്ഷ്യങ്ങൾ നേടാനാകും വിധം മറ്റു പ്രവൃത്തികളിലൂടെ വിനയശീലം വളർത്താനും അതിലൂടെ ശരിയായ ജീവിതലക്ഷ്യങ്ങൾ കണ്ടെത്താനും അവർക്ക് കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

"സുദാസാ, നിന്നെ കണ്ടപ്പോൾ നീ തയ്യാറായെന്ന് മനസ്സിലായി." തന്റെ മിടുമിടുക്കന്മാരായ രണ്ടു ശിഷ്യന്മാരിൽ ഒരാളായ രാമനോടായി വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു. തുടർന്ന തനിക്കരികിലിരുന്ന ഗോത്രമുഖ്യനായ വരുണനോടു പറഞ്ഞു.

"വരുണ മൂപ്പാ, കുറച്ചു നേരം അങ്കം കണ്ടാലോ?"

ആ വനപ്രദേശത്തെ ജനങ്ങൾ, നല്ല ആതിഥേയർ മാത്രമല്ല. നല്ല പോരാളികളുമായിരുന്നു. തന്റെ ശിഷ്യന്മാരെ യുദ്ധമുറകൾ പരിശീലിപ്പിക്കുവാൻ വസിഷ്ഠൻ ഇവരുടെ സേവനം ആവശ്യപ്പെടാറുണ്ട്. മത്സരങ്ങളിൽ എതിരാളികളായി ഇവർ സേവനവും നൽകാറുണ്ട്.

"മത്സ്യ" രാമനെതിരായി പരിശീലനം നടത്തുന്ന ഒരു പോരാളിയെ വരുണൻ വിളിച്ചു.

മത്സ്യനും രാമനും പെട്ടെന്നു കാഴ്ചക്കാരുടെ ഭാഗത്തേക്കുനോക്കി വസിഷ്ഠനെയും വരുണനെയും വണങ്ങി. അവർ പരിശീലനവേദിയുടെ അടുത്തേക്കു നടന്നു. ചായപ്പാത്രത്തിൽ മുക്കിവെച്ചിരുന്ന ചായം പൂശുന്ന ചൂലുകൾ

അവരെടുത്തു. എന്നിട്ട് പരിശീലനത്തിനുപയോഗിക്കുന്ന അവരുടെ തടികൊണ്ടുതീർത്ത വാളുകളുടെ അഗ്രത്തിലും വശങ്ങളിലും ചായംപൂശി, ആയുധങ്ങൾ ദേഹത്തുകൊള്ളുമ്പോഴുണ്ടാകുന്ന അടയാളങ്ങളിൽനിന്ന് ആക്രമണത്തിന്റെ ശക്തിയറിയാൻ കഴിയും.

രാമൻ വേദിയുടെ നടുവിലേക്കു കയറിനിന്നു. പിന്നാലെ മത്സ്യനും കയറി. അവർ മുഖാമുഖം നോക്കി, പരസ്പരം വണങ്ങി.

'സത്യം, കർത്തവ്യം, ആദരവ്.' ഗുരു വസിഷ്ഠൻ പഠിപ്പിച്ച, തന്നെ ശക്തമായി സ്വാധീനിച്ച സൂക്തം രാമൻ ആവർത്തിച്ചു.

രാമനെക്കാൾ ഒരടിയിലധികം പൊക്കമുള്ള മത്സ്യൻ പുഞ്ചിരിച്ചു. പിന്നെ പറഞ്ഞു. "എങ്ങനെയും വിജയം നേടും."

രാമൻ തയ്യാറായിനിന്നു. നെഞ്ചുവിരിച്ച്, അനായാസമായി ശ്വാസമെടുത്തുകൊണ്ട് ഇടതുകരം ശരീരത്തിനു അല്പം പിറകിലായി പിടിച്ചിരുന്നു. വാൾപിടിച്ച കൈ, കുറച്ചുയർത്തിപ്പിടിച്ച്, വാളിന്റെ ഭാരത്തെ കൈകളിലെ പേശികൾക്ക് താങ്ങാനാകുംവിധം കൈയുടെ സ്ഥാനം ശരിയാക്കി, ഗുരു വസിഷ്ഠൻ പരിശീലിപ്പിച്ചതുപോലെ നിന്നു. ഏത് ദിക്കിലേക്കും പെട്ടെന്നു തിരിയുവാൻ പാകത്തിന് ശരീരഭാരം അവൻ ഉപ്പുറ്റിയിലാക്കി കാൽമുട്ട് അല്പം മടക്കിനിന്നു. രാമൻ നിൽക്കുന്നതുകണ്ടപ്പോൾ മത്സ്യന് അവനോട് മതിപ്പു തോന്നി. ഈ കുട്ടി വസിഷ്ഠഗുരു പഠിപ്പിച്ച എല്ലാ നിയമങ്ങളും അനുസരിക്കുന്നുണ്ട്.

രാമന്റെ ഏറ്റവും വലിയ സവിശേഷത എതിരാളിയുടെ മേൽ തീക്ഷ്ണതയോടെ തറയ്ക്കുന്ന അവന്റെ കണ്ണുകളായിരുന്നു. 'കൈയെത്തും മുൻപ് കണ്ണെത്തണമെന്ന് ഗുരു വസിഷ്ഠൻ അവനെ നന്നായി പഠിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്.

മത്സ്യന്റെ കണ്ണുകൾ വിടർന്നു. അയാൾ ആക്രമിക്കാൻ ഒരുങ്ങുകയാണെന്നു രാമന് മനസ്സിലായി. മത്സ്യൻ മുന്നോട്ട് കുതിച്ച് തന്റെ നീളം പരമാവധി ഉപയോഗിച്ച് രാമന്റെ നെഞ്ചിനുനേരെ വാൾകൊണ്ട് കുത്താനായി ആഞ്ഞു. അതൊരു മാരകമായ മുറിവാകുമായിരുന്നു. പക്ഷേ, രാമൻ പെട്ടെന്നു ആ വെട്ടൊഴിഞ്ഞ് വലതുഭാഗത്തേക്കു മാറി. തന്റെ വാൾകൊണ്ട്

മത്സ്യന്റെ കഴുത്തിൽ മുറിവുണ്ടാക്കാൻ പാകത്തിൽ മുന്നോട്ടുവീശി, മത്സ്യൻ പെട്ടെന്നു പിന്നോട്ടു മാറി.

"ഏട്ടാ, നീ എന്താ, ആഞ്ഞുവെട്ടാതിരുന്നത്? അതൊരു മാരക മുറിവാകുമായിരുന്നല്ലോ". ലക്ഷ്മണൻ, ഉച്ചത്തിൽ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു.

അഭിനന്ദന സൂചകമായി മത്സ്യൻ ഒന്നു ചിരിച്ചു. ലക്ഷ്മണനും മനസ്സിലാക്കാതിരുന്നത് അയാൾക്ക് മനസ്സിലായിരുന്നു. രാമൻ അയാളെ അളക്കുകയാണ്. സൂക്ഷമതയുള്ള ഒരു യോദ്ധാവാണ്. തന്റെ എതിരാളിയുടെ മനസ്സിനെ ശേഷമേ ശക്തമായ ആക്രമണത്തിന് മുതിരൂ. മത്സ്യന്റെ പുഞ്ചിരിയോട് രാമൻ പ്രതികരിച്ചില്ല. രാമന്റെ കണ്ണുകൾ എതിരാളിയിലായിരുന്നു. അവന്റെ ശ്വാസം ക്രമമായിരുന്നു. തന്റെ എതിരാളിയെ കൊല്ലാനായി വാളോങ്ങുന്നതിനുമുമ്പ് അയാളുടെ പോരായ്മകളെ തിരിച്ചറിയണമെന്ന് രാമനറിയാം.

വാൾ ആഞ്ഞുവീശിക്കൊണ്ട് മത്സ്യൻ ശക്തമായ ആക്രമണം അഴിച്ചു വിട്ടു. ആ ആക്രമണം തടുത്തുകൊണ്ട് രാമൻ പിന്നോട്ടു മാറി. ഇടത്തു ഭാഗത്തുനിന്നും വലതുഭാഗത്തേക്കുമാറി രാമന്റെ തലയെ ലക്ഷ്യമാക്കി മത്സ്യൻ വാൾവീശി, രാമൻ പിന്നോട്ടു മാറി വാൾകൊണ്ട് അത് തടുത്തു.

രാമനെ ചുമരിനോട് ചേർത്തു നിർത്തി ഒരു മാരക മുറിവേൽപ്പിക്കാമെന്ന ലക്ഷ്യത്തോടെ മത്സ്യൻ വാൾ വീശിക്കൊണ്ട് മുന്നോട്ടേക്കു തന്നെ പൊയ്ക്കൊണ്ടിരുന്നു. മത്സ്യന്റെ വെട്ട് ഒഴിഞ്ഞുകൊണ്ട് അവൻ പെട്ടെന്നു വലത്തോട്ട് ചാടി. മെയ് വഴക്കത്തോടെ ശക്തമായി ആഞ്ഞു മത്സ്യന്റെ കൈക്ക് വെട്ടി. വാളിൽ തേച്ചിരുന്ന ചായം മത്സ്യന്റെ കയ്യിൽ പതിഞ്ഞിരുന്നു. അതുമൊരു മുറിവായിരുന്നെങ്കിലും അങ്കം അവസാനിപ്പിക്കാൻ പാകത്തിനുള്ള മുറിവായിരുന്നില്ല.

രാമനിൽനിന്നും കണ്ണുകളെടുക്കാതെ മത്സ്യൻ പിന്നോട്ടു മാറി, പ്രതിരോധിക്കുന്നതാണ് ഇപ്പോൾ നല്ലത്.

"എന്താ, ആക്രമിക്കാൻ നിനക്കു ധൈര്യമില്ലെ?"

രാമൻ പ്രതികരിച്ചില്ല. മുട്ടുവളച്ച്, ഇടത്തുകൈ അരയിൽ വച്ച്, വാൾപിടിച്ചു വലതുകരം മുന്നോട്ട് പിടിച്ചു കൊണ്ട് അവൻ

ആക്രമണത്തിന് വീണ്ടും തയ്യാറായി.

"ജയിക്കാനായി കളിച്ചില്ലെങ്കിൽ നിനക്കു കളി ജയിക്കുവാൻ സാധിക്കില്ല". മത്സ്യൻ കളിയാക്കി.

"ജയിക്കാൻ നിനക്കു ശരിക്കും ആഗ്രഹമുണ്ടോ, അതോ തോൽക്കാതിരിക്കാൻ ഒഴിഞ്ഞുമാറുകയാണോ?"

"നിശബ്ദനാകൂ.." രാമൻ ശാന്തനായി പറഞ്ഞു. അവൻ ശ്രദ്ധയോടെ നിശ്ശബ്ദനായി, തന്റെ ശക്തി സംഭരിക്കുകയായിരുന്നു.

ഈ കൂട്ടിയെ ഇളക്കാൻ ആകില്ല. മത്സ്യൻ ഉന്മേഷത്തോടെ തന്റെ ഉയരത്തിന്റെ സാധ്യത ഉപയോഗിച്ചുകൊണ്ട് രാമനെ കീഴ്പ്പെടുത്താൻ ശ്രമിച്ചു. അത് തടഞ്ഞുകൊണ്ട് രാമൻ വശങ്ങളിലേക്കു മാറി.

രാമൻ ചെയ്യാൻ പോകുന്നതെന്തെന്ന് മനസ്സിലാക്കി, വസിഷ്ഠൻ പുഞ്ചിരിച്ചു. നിലത്തെ കല്ലുകളിൽ ചവിട്ടിവിഴാതിരിക്കാനാണ് രാമൻ ഒഴിഞ്ഞു പിന്നോട്ടു മാറിയതെന്ന് മത്സ്യൻ മനസ്സിലാക്കിയില്ല. നിമിഷങ്ങൾക്കുള്ളിൽ മത്സ്യൻ കല്ലുകളിൽ ചവിട്ടി നിലതെറ്റി വീണു. ആ നിമിഷം രാമൻ കുനിഞ്ഞ് ആ വനവാസിപോരാളിയുടെ നാഭിക്ക് കുറുകെ ശക്തിയായി കുത്തി. ശക്തമായ മുറിവ്, വാൾ തടികൊണ്ടുള്ളതായതു കൊണ്ട് മുറിവുണ്ടായില്ല. ശക്തമായ കുത്തിൽ അയാൾക്ക് നന്നായി വേദനിച്ചു. എങ്കിലും അത് പുറമെ കാണിക്കുവാൻ അയാളുടെ അഭിമാനം അനുവദിച്ചില്ല.

തന്റെ കൊച്ചു ശിഷ്യനിൽ പ്രീതനായ മത്സ്യൻ മുന്നോട്ട് ചെന്നു രാമന്റെ തോളിൽ തട്ടി പറഞ്ഞു. "യുദ്ധത്തിന് മുൻപ് യുദ്ധഭൂമിയുടെ കിടപ്പറിഞ്ഞിരിക്കണം. മൂക്കും മൂലയും വിള്ളലും എല്ലാമറിഞ്ഞിരിക്കണം. ആ അടിസ്ഥാനനിയമം നീ മനസ്സിലാക്കി. ഞാനതു മനസ്സിലാക്കിയില്ല. എന്റെ കുട്ടി, നീ നന്നായി ചെയ്തു."

രാമൻ തന്റെ വാൾ താഴെവച്ചു. വലതു കൈമുട്ട് ഇടംകൈകൊണ്ട് പിടിച്ച്, വലതുകൈകൊണ്ട്, മുഷ്ടി ചുരുട്ടി നെറ്റിതൊട്ട് അവരുടെ പരമ്പരാഗത രീതിയിൽ അഭിവാദ്യം ചെയ്തുകൊണ്ട് കുലീനനായ ആ വനവാസിയോട് തന്റെ ആദരവ് പ്രകടിപ്പിച്ചു. "ആര്യാ അങ്ങയോട് യുദ്ധം ചെയ്യുക എന്നത്, വലിയ ബഹുമതിയായി ഞാൻ കാണുന്നു."

"അല്ല, യുവാവേ, ഈ ബഹുമതി എനിക്കുള്ളതാണ്. ജീവിതത്തിൽ നീ മുന്നേറുന്നത് കാണാൻ ഞാൻ കാത്തിരിക്കും." മത്സ്യൻ പുഞ്ചിരിച്ച് കൈകൂപ്പി നമസ്കരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"അങ്ങയ്ക്ക് ഇവിടെ ഒരു മിടുക്കൻ ശിഷ്യൻ ഉണ്ടല്ലോ ഗുരുനാഥ, അവനൊരു മികച്ച വാൾപ്പയറ്റുകാരൻ മാത്രമല്ല; പെരുമാറ്റംകൊണ്ട് അവനൊരു കുലീനൻ കൂടിയാണ് ആരാണവൻ? വരുണൻ വസിഷ്ഠനു നേരെ തിരിഞ്ഞുകൊണ്ട് ചോദിച്ചു.

"ഞാനത് വെളിപ്പെടുത്തില്ലെന്ന് നിനക്കറിയാം." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

ആ സമയം മത്സ്യനും രാമനും വാളിലെ ചായംകളഞ്ഞ് കഴുകിയുണക്കി, എണ്ണയിട്ട് ഇനിയും ഉപയോഗിക്കാൻ ശരിയാക്കിവെച്ചു.

വരുണൻ മറ്റൊരു യോദ്ധാവിനെ വിളിച്ചു. "ഗൗഡാ ഇനി നിന്റെ ഊഴമാണ്."

"വസു..." ഭരതനോടു വരാൻ ആംഗ്യം കാണിച്ചുകൊണ്ട് അവന്റെ ഗുരുകുലത്തിലെ പേർ വസിഷ്ഠൻ വിളിച്ചു.

അങ്കത്തട്ടിലേക്ക് കയറും മുമ്പെ ഗൗഡ, തട്ട് വണങ്ങി. ഭരതൻ അതൊന്നും ചെയ്യാതെ അങ്കത്തട്ടിലേക്ക് ഓടിച്ചെന്ന്, വാളുകൾ വെച്ച പെട്ടിയുടെ അടുത്തുചെന്ന്, നേരത്തേതന്നെ നോക്കിവെച്ചിരുന്ന നീളമുള്ള ഒരു വാളെടുത്തു. ഉയരമുള്ള തന്റെ എതിരാളിയുടെ നീക്കത്തെ തടക്കാൻ നീളമുള്ള വാൾ അവനെ സഹായിക്കുമെന്ന് അവൻ പ്രതീക്ഷിച്ചു.

ഗൗഡ വാത്സല്യത്തോടെ, ഒരു കുട്ടിയാണല്ലോ തന്റെ എതിരാളി എന്ന ഭാവത്തിൽ പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് ഒരു തടിവാളെടുത്ത്, അങ്കത്തട്ടിന് നടുവിലേക്കു നടന്നു. ഭരതൻ അങ്കത്തട്ടിന്റെ മൂലയിൽവെച്ച ചായം കൊണ്ട് വാളിന് നിറം കൊടുക്കുകയായിരുന്നു.

"പരിശീലനം ഒന്നും വേണ്ടേ?" ഗൗഡ ചോദിച്ചു.

"നമുക്ക് സമയം കളയണ്ട." ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

പുരികമുയർത്തി ഗൗഡ, ഭരതനെ ഒന്നു നോക്കിയശേഷം തന്റെ വാളിൽ ചായംതേച്ചു.

പോരാളികൾ രണ്ടുപേരും അങ്കത്തട്ടിന്റെ നടുവിലേക്കു നടന്നു. യുദ്ധ രീതിക്കനുസരിച്ച് അവർ പരസ്പരം വണങ്ങി. ജ്യേഷ്ഠൻ പറഞ്ഞതു തന്നെ അവനും ആവർത്തിക്കുമെന്നു പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ട്. ഭരതന്റെ ധർമ്മസൂക്തം കേൾക്കാനായി ഗൗഡ കാത്തുനിന്നു.

"സ്വാതന്ത്ര്യത്തോടെ ജീവിക്കൂ, അല്ലെങ്കിൽ മരിക്കൂ." ഭരതൻ തന്റെ നെഞ്ചിൽ ആവേശത്തോടെ അടിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"സ്വാതന്ത്ര്യത്തോടെ ജീവിക്കൂ, അല്ലെങ്കിൽ മരിക്കൂ, ഇതാണോ നിന്റെ സൂക്തം?" പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് അയാൾ ചോദിച്ചു.

ഉള്ളിലെ പക മറച്ചുവയ്ക്കാതെ ഭരതൻ അയാളെ തുറിച്ചു നോക്കി. അപ്പോഴും അലക്ഷ്യമായി ചിരിച്ചുകൊണ്ട്, വനവാസിയായ ആ പോരാളി തല കുനിച്ച് വണങ്ങിയശേഷം തന്റെ സൂക്തം ഉറക്കെ പറഞ്ഞു.

"എന്തു വില കൊടുത്തും വിജയം നേടും."

ഭരതൻ നിൽക്കുന്നതു കണ്ട് ഗൗഡ അമ്പരന്നു. രാമനെപ്പോലെയായിരുന്നില്ല ഭരതൻ. തന്റെ ശരീരം പൂർണ്ണമായും ശത്രുവിനെ അഭിമുഖീ കരിച്ചു ധീരമായി നിൽക്കുകയാണവൻ. വാൾ പിടിച്ച കൈ, അയഞ്ഞു കിടന്നു.

"നീ അങ്കത്തിന് സജ്ജനായല്ലെ നിൽക്കുന്നത്? ഗൗഡ ചോദിച്ചു. ഈ വീണ്ടുവിചാരമില്ലാത്ത കുട്ടിക്കു മുറിവേറ്റാലോ എന്ന വേവലാതി അയാൾക്കുണ്ടായിരുന്നു.

"ഞാനെപ്പോഴേ സജ്ജനാണ്." പുഞ്ചിരിച്ചു കൊണ്ട് ഭരതൻ പറഞ്ഞു. തോൾ ഒന്നു ഒതുക്കി ഗൗഡ തയ്യാറായി നിന്നു. ഗോത്രവംശജനായ യോദ്ധാവിനെ അലസമായി വീക്ഷിച്ചുകൊണ്ട് അയാൾതന്നെ ആദ്യം ആരംഭിക്കട്ടെ എന്ന ഭാവത്തിൽ ഭരതനും നിന്നു.

ഗൗഡ പെട്ടെന്നു മുന്നോട്ടായുകയും തന്റെ വാൾകൊണ്ട് ഭരതന്റെ വയറിൽ ആഞ്ഞുകുത്തുകയും ചെയ്തു. ഭരതൻ നല്ല വഴക്കത്തോടെ ഒഴിഞ്ഞുമാറി, വാൾ ഉയർത്തിക്കൊണ്ട് ശക്തിയോടെ ഒരു അടി ഗൗഡയുടെ വലത്തേ തോളിൽ കൊടുത്തു. ഗൗഡ വേദന പ്രകടിപ്പിക്കാതെ പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പിന്നിലേക്കു മാറി.

"നിന്റെ കൂടൽ ഞാൻ പുറത്തിട്ടേനെ." ഭരതന്റെ ശ്രദ്ധ വയറിന് കുറുകെ തെളിഞ്ഞ ചുവന്ന പാടിലേക്ക് ആകർഷിച്ചുകൊണ്ട് ഗൗഡ പറഞ്ഞു.

"അതിനുമുമ്പ് നിന്റെ കൈ തറയിൽ കിടന്നേനെ." തന്റെ തടിവാൾ ഗൗഡയുടെ കയ്യിലുണ്ടാക്കിയ ചുവന്ന പാടു ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

ഗൗഡ ചിരിച്ചുകൊണ്ട്, വീണ്ടും ആക്രമണത്തിനൊരുങ്ങി. അയാളെ അതിശയിപ്പിച്ചു കൊണ്ട് ഭരതൻ കുതിച്ചു ചാടിക്കൊണ്ട് ഉയരത്തിൽ നിന്നും വാൾ, താഴേക്കു വീശി, അത്യന്തം വിശിഷ്ടമായ ഒരു യുദ്ധമുറയായിരുന്നു അത്. ഗൗഡക്ക് ആ ആക്രമണം തടയുവാൻ സാധിച്ചില്ല. അതൊരു പരിചകൊണ്ട് തടുക്കാനാകുമായിരുന്നു. ഭരതന് അത്രക്ക് ഉയരം ഇല്ലാത്തതിനാൽ ആ വിദഗ്ധമായ ആക്രമണം അത്ര വിജയിച്ചില്ല.

വായുവിൽ കുതിച്ചുയർന്ന ഭരതന്റെ നെഞ്ചിൽ ഗൗഡയുടെ വാൾ ശക്തമായി കൊണ്ടു. അവൻ തെറിച്ച് പിന്നിലേക്കുവീണു. അവന്റെ നെഞ്ചിൽ ഒരു മുറിവുണ്ടായി.

ഭരതൻ ഉടൻ ചാടിയെണീറ്റു. തടികൊണ്ടുള്ള വാളാണെങ്കിലും മുറിവേൽക്കാം. അവൻ വേദനയെ അവഗണിച്ച് ഗൗഡയെ അതിശയിപ്പിച്ചു. ഭരതൻ എതിരാളിയെ ധിക്കാരത്തോടെ തുറിച്ചുനോക്കി.

"അതൊരു നല്ല പ്രയോഗമായിരുന്നു. ഇതുപോലെ ഒന്ന് ഇതിനുമുമ്പ് ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല. പക്ഷേ, അത് ശരിക്കും ചെയ്യുവാൻ നീ കുറച്ചു കൂടി പൊക്കം വയ്ക്കണം."

ഗൗഡയുടെ വാക്കുകളെ അവഗണിച്ച് ഭരതൻ ഗൗഡയെ തുറിച്ചു നോക്കി. കോപം അവനുള്ളിൽ ഇരമ്പുന്നുണ്ടായിരുന്നു. "ഒരു ദിവസം എനിക്കും പൊക്കംവയ്ക്കും. നമ്മളിനിയും യുദ്ധം ചെയ്യും."

"ഉറപ്പായും കൂട്ടി, ഞാനും അതിനു വേണ്ടി കാത്തിരിക്കും." ഗൗഡ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"ഗുരുനാഥ, രണ്ടാളും മിടുക്കന്മാരാണ്. ഇവർ വളർന്നുവരുമ്പോൾ കാത്തിരിക്കാനുള്ള ക്ഷമ എനിക്കില്ല." വരുണൻ വസിഷ്ഠനോട് പറഞ്ഞു.

"എനിക്കുമില്ല." വസിഷ്ഠൻ പുഞ്ചിരിയോടെ പറഞ്ഞു.

സായം സന്ധ്യ ആശ്രമത്തിന്റെ കുറച്ചുകലയായി അരുവിയുടെ കരയിൽ ആലോചനയിൽ മുഴുകി ഇരിക്കുകയായിരുന്നു രാമൻ, സായാഹ്ന സവാരിക്കിറങ്ങിയ വസിഷ്ഠഗുരു വളരെ ദൂരെനിന്നും ശിഷ്യനെ കണ്ടപ്പോൾ അവനരികിലേക്ക് നടന്നു.

രാമൻ, ഗുരുവിനെ വന്ദിച്ചു.

"ഇരിക്കൂ ഇരിക്കൂ. എന്തിനെക്കുറിച്ചാണ് നീ ആലോചിക്കുന്നത്?" വസിഷ്ഠൻ അവനരികിലിരുന്നുകൊണ്ട് ചോദിച്ചു.

"നമ്മൾ ആരാണെന്ന് അങ്ങ് എന്തുകൊണ്ടാണ് മുഖ്യൻ, വരുണനോട് പറയാതിരുന്നത്? അദ്ദേഹത്തെ കണ്ടിട്ടു നല്ലവനാണെന്നു തോന്നുന്നു. എന്തിനാണു നമ്മൾ അദ്ദേഹത്തിൽനിന്നും സത്യം മറച്ചുവയ്ക്കുന്നത്? എന്തിന് നമ്മൾ നുണ പറയണം?"

"സത്യം വെളിപ്പെടുത്താത്തതും നുണ പറയുന്നതും തമ്മിൽ വ്യത്യാസമുണ്ട്." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

"സത്യം വെളിപ്പെടുത്താത്തത് നുണ പറയുന്നതിന് തുല്യമല്ലേ ഗുരുനാഥാ?"

"ഇല്ല. ഒരിക്കലുമല്ല. സത്യം കഷ്ടപ്പാടും വേദനയും നൽകും. അത്തരം അവസരങ്ങളിൽ നിശ്ശബ്ദമാകുകയാണ് ഏറ്റവും നല്ലത്. അതിനെക്കാൾ ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ ഒരു ചെറിയ നുണ പറയുന്നതാകും കൂടുതൽ അഭികാമ്യം."

"പക്ഷേ കള്ളം, പറയുന്നതിന് അനന്തരഫലങ്ങളുണ്ടാകും ഗുരുനാഥാ, അത് മോശം കർമ്മമാണ്."

"ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ സത്യം പറഞ്ഞാലും മോശമായ ഫലമാവും ഉണ്ടാവുക. കള്ളം പറയുന്നത്, ചിലപ്പോൾ ഒരാളുടെ ജീവനെ തന്നെ രക്ഷിച്ചേക്കാം. ചിലപ്പോൾ ഒരാളെ അധികാരത്തിലെത്തിച്ചേക്കാം; അയാൾക്ക് നന്മചെയ്യാനുള്ള അവസരം അതിലൂടെ കിട്ടിയേക്കാം; എന്നും കള്ളം പറയില്ലെന്ന് നീ വാദിക്കുമോ? ഒരു പക്ഷേ, ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞേക്കാം. ഒരു

സത്യസന്ധനായ നേതാവ് സ്വന്തം ആത്മാവിനെക്കാൾ അയാളുടെ ജനങ്ങളെയാണ് സ്നേഹിക്കുക. അത്തരം ഒരു നേതാവിന്റെ മനസ്സിൽ ഒരു സംശയവും കാണില്ല. അയാളുടെ ജനങ്ങളുടെ നന്മയ്ക്കുവേണ്ടി അയാൾ ചിലപ്പോൾ കള്ളവും പറയും."

"പക്ഷേ, ഗുരുനാഥാ, നേതാക്കളെ കള്ളം പറയുവാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന ജനതയ്ക്കുവേണ്ടി യുദ്ധം ചെയ്യേണ്ട ആവശ്യം..." രാമൻ നെറ്റി ചുളിച്ചു കൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"അതൊരു ഉപരിപ്ലവമായ കാര്യമാണ് രാമ, നീ ഒരിക്കൽ ലക്ഷ്മണനു വേണ്ടി കള്ളം പറഞ്ഞില്ലെ? "

അതവനെ സംരക്ഷിക്കണമെന്നുള്ള തോന്നലിൽ ചെയ്തതാണ്. പക്ഷേ, അതേക്കുറിച്ച് ചാർക്കുമ്പോൾ അസ്വസ്ഥത തോന്നാറുണ്ട്. അതാണ് ഗുരുനാഥാ ഞാനിപ്പോൾ അങ്ങയോട് ഇതേക്കുറിച്ച് സംസാരിക്കാനുള്ള കാരണവും."

"അന്നുപറഞ്ഞതുതന്നെ ഇപ്പൊഴും ഞാൻ ആവർത്തിക്കുന്നു. അതേക്കുറിച്ച് ചാർത്തു നിനക്കു കുറ്റബോധം തോന്നേണ്ടതില്ല. വിവേകമെന്നാൽ മിതത്വം പാലിക്കലാണ്. നിരപരാധികളായ മനുഷ്യരെ കൊള്ളക്കാരിൽനിന്നും സംരക്ഷിക്കുവാൻ, ഒരു കള്ളം പറഞ്ഞാൽ അത് തെറ്റാകുമോ? "

"ഗുരുനാഥാ, ഉദാഹരണംകൊണ്ട് കള്ളംപറയുന്നതിനെ ന്യായീകരിക്കുവാനാകില്ല." രാമൻ വിട്ടുകൊടുത്തില്ല. അച്ഛന്റെ കോപത്തിൽനിന്നും എന്നെ രക്ഷിക്കുവാൻ അമ്മ ഒരിക്കൽ ഒരു കള്ളം പറഞ്ഞു. അച്ഛൻ അത് കണ്ടുപിടിച്ചു. അന്നൊക്കെ എന്നും അച്ഛൻ അമ്മയെ കാണാൻ വരാറുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷേ, ആ നുണയോടെയാണ് അമ്മയെ കാണുവാനുള്ള വരവ് അച്ഛൻ നിർത്തിയത്. അച്ഛൻ അമ്മയെ വേണ്ടെന്നു തന്നെ വച്ചു."

ശിഷ്യനെ സങ്കടത്തോടെ ഗുരു നോക്കിനിന്നു. സത്യം പറഞ്ഞാൽ രാവണന്റെ! കൈകൊണ്ടേറ്റ പരാജയത്തിന് രാമനെയാണ് ദശരഥൻ പഴിച്ചത്. കൗസല്യയുടെ അടുത്തേക്കുള്ള പോക്ക് നിർത്തലാക്കാൻ ദശരഥനു ഒരു കാരണം വേണമായിരുന്നു. അതാണ് പരമാർത്ഥം.

വളരെ അളന്നു തൂക്കിയാണ് വസിഷ്ഠൻ തന്റെ ഓരോ വാക്കു പറഞ്ഞത്. "കള്ളം പറയുന്നതു നല്ലതാണ് എന്നല്ല ഞാൻ

നിർദ്ദേശിച്ചത്. പക്ഷേ, ചില അവസരങ്ങളിൽ വിഷത്തിന്റെ ഒരു ചെറുതുളളിക്ക് ഔഷധമായിമാറാൻ സാധിക്കുന്നതുപോലെ, ചില അവസരത്തിൽ ഒരു ചെറുകുളളം ഒരു സഹായമായേക്കാം. സത്യം പറയാനുള്ള നിന്റെ ശീലം വളരെ നല്ലതാണ്. പക്ഷേ, അതിന് നിനക്കു പറയുവാനുള്ള കാരണങ്ങളെന്താണ്? അത് ന്യായമായ കാര്യമാണെന്നാണോ? അതോ ഈ ഒരു സംഭവം കാരണം നീ നുണപറയാൻ ഭയപ്പെടുന്നതാണോ?"

രാമൻ നിശബ്ദനായി, ആലോചനയിൽ മുഴുകി.

"ഇപ്പോൾ നീ ആലോചിക്കുന്നത്, മുഖ്യൻ വരുണന് ഇതുമായി എന്തു ബന്ധമെന്നാകും?"

"അതേ ഗുരുനാഥാ,"

"നമ്മൾ ഗ്രാമമുഖ്യന്റെ വീട്ടിൽപോയത് ഓർക്കുന്നുണ്ടോ?"

"തീർച്ചയായും ഞാനോർക്കുന്നു."

വരുണന്റെ ഗ്രാമത്തിൽ ഗുരു പോയപ്പോൾ കുട്ടികൾ അദ്ദേഹത്തെ അനുഗമിക്കുകയുണ്ടായി. അൻപതിനായിരമാളുകൾ താമസിക്കുന്ന ഒരു ചെറുപട്ടണമായിരുന്നു അത്. ആ കാഴ്ചകൾ രാജകുമാരന്മാരെ ആകർഷിച്ചു. നഗരത്തിന്റെ രീതിയിലാണ് തെരുവുകളെല്ലാം രൂപപ്പെടുത്തിയിരുന്നത്. മുളകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയതാണെങ്കിലും ഉറപ്പുള്ളതും വളരെ ഭംഗിയായി രൂപകൽപ്പനചെയ്തതും എല്ലാവീടുകളും ഒരു പോലുള്ളതുമായിരുന്നു. മുഖ്യന്റേതും സാധാരണ ഗ്രാമീണന്റെ വീടും ഒരേപോലുള്ളതായിരുന്നു. ഗ്രാമത്തിൽ കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ ഇല്ലാത്തതിനാൽ വീടുകൾക്കൊന്നിനും വാതിലുകൾ ഇല്ലായിരുന്നു. കുഞ്ഞുങ്ങളെ അവരുടെ മാതാപിതാക്കൾ മാത്രമല്ല സമൂഹത്തിലെ മുതിർന്നവരും ചേർന്നാണ് വളർത്തുന്നത്.

സന്ദർശനസമയത്ത് മുഖ്യന്റെ ഒരു സഹായിയുമായി വളരെ രസകരമായ ഒരു സംഭാഷണം രാജകുമാരന്മാർ നടത്തി. ആ വീടുകളൊക്കെ ആരുടേതാണെന്ന് അവർക്കറിയാമെന്നായിരുന്നു. ആ വീട്ടിൽ താമസിക്കുന്ന വ്യക്തിയുടേതോ അതോ മുഖ്യന്റേതാണോ, അതോ മൊത്തമായി സമൂഹത്തിന്റെയാണോ? സഹായി വളരെ സരസമായി ഉത്തരം നൽകി.

'ഭൂമി എങ്ങിനെ നമ്മളിൽ ഒരാളുടേതാകും ? ഭൂമിയുടേതാണ് നമ്മൾ.'

"ആട്ടെ, ഈ ഗ്രാമത്തെക്കുറിച്ച് എന്താണ് നിന്റെ അഭിപ്രായം?" വസിഷ്ഠന്റെ ചോദ്യം രാമനെ ചിന്തകളിൽനിന്നുമുണർത്തി.

"എന്തുരസമാണ് ഇവിടുത്തെ ജീവിതം, നഗരവാസികളായ നമ്മളെക്കാൾ സംസ്കാരം ഇവർക്കുണ്ട്. ഇവരിൽനിന്നും നമുക്ക് ഒരുപാട് പഠിക്കാനുണ്ട്."

"ങും. നിന്റെ അഭിപ്രായത്തിൽ അവരുടെ ജീവിതരീതിയുടെ അടിസ്ഥാനമെന്താവും? വരുണന്റെ ഈ ഗ്രാമം എന്തുകൊണ്ടാകും ഇത്ര മനോഹരമായത്?" മാറ്റങ്ങൾക്ക് വിധേയരാകാതെ നൂറ്റാണ്ടുകളായിട്ടും അവർ ഇപ്പോഴും ഒരേപോലെ തുടരാനുള്ള കാരണമെന്താകും?"

"അവർ മറ്റുള്ളവർക്കുവേണ്ടി നിസ്വാർത്ഥതയോടെ കഴിയുന്നു ഗുരോ, അവർക്കുള്ളിൽ സ്വാർത്ഥതയുടെ ഒരു കണിക പോലുമില്ല."

വസിഷ്ഠൻ തല കുലുക്കിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

"അല്ല സുദാസാ, നിയമങ്ങളാണ് അവരുടെ സമൂഹത്തിന്റെ ആധാരം. ഒരിയ്ക്കലും ആ നിയമങ്ങൾ തകർക്കാനാകില്ല. എന്തു വന്നാലും അത് അനുസരിക്കുക തന്നെ വേണം"

"ജീവിതത്തിന്റെ രഹസ്യം കണ്ടെത്തിയതുപോലെ രാമന്റെ കണ്ണുകൾ വികസിച്ചു. "നിയമങ്ങൾ?"

"അതേ രാമ; നിയമങ്ങളാണ് അതിനുള്ള ഉത്തരം! നിയമങ്ങളാണ് ഒരു സമൂഹത്തിനുവേണ്ടി സന്തുഷ്ടമായ ജീവിതം നിർമ്മിക്കുന്നതിനുള്ള അടിത്തറ."

"നിയമങ്ങൾ...?"

"വലിയൊരു നന്മയ്ക്കുവേണ്ടിയാണെങ്കിൽ അപൂർവ്വമായി ഒരു ചെറിയനിയമം മറികടക്കുന്നതിൽ വലിയതെറ്റില്ല എന്നൊരാൾ വിശ്വസിക്കുന്നു. അത് ശരിയല്ലേ? സത്യം പറയട്ടെ, ചില സമയം വലിയ ലക്ഷ്യങ്ങൾക്കുവേണ്ടി ഞാനും നിയമം മറികടന്നിട്ടുണ്ട്. പക്ഷേ, മുഖ്യൻ വരുണന്റെ ചിന്തകൾ മറിച്ചാണ്. പാരമ്പര്യത്തെമാത്രം പിന്തുടർന്നല്ല അവർ നിയമത്തോട് പ്രതിബദ്ധത കാണിക്കുന്നത്. അല്ലെങ്കിൽ, അതു മാത്രമാണു ശരിയെന്ന് അന്ധമായി വിശ്വസിക്കുകയുമല്ല. ഒരു

മനുഷ്യനുള്ളിലെ ശക്തമായ ബോധത്തെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയാണോ വിശ്വാസം? ചെറുപ്പ കാലത്ത് അവനുള്ളിൽ ഉറഞ്ഞുകൂടുന്ന കുറ്റബോധമാണത്. അവരുടെ സമൂഹത്തിൽ, ഒരു നിയമം അതെത്ര ചെറുതായാലും, ഒരു കുഞ്ഞ് ആദ്യമായി ധിക്കരിച്ചാൽ അവൻ അതിനു ശിക്ഷ അനുഭവിക്കേണ്ടിവരുന്നു. എല്ലാ കുട്ടികളും അത് അനുസരിക്കണം. അത് ധിക്കരിച്ചാൽ കൂടുതൽ അപമാനങ്ങൾക്ക് അത് കാരണമാകും. നിന്റെ അമ്മ അനുഭവിച്ച കഷ്ടപ്പാടുകൾ മറ്റുള്ളവർക്ക് പ്രയോജനം ഉണ്ടാക്കുന്നതാണെങ്കിൽ പോലും നുണ പറയുന്നതിന് നിനക്കു ബുദ്ധിമുട്ടുള്ളതുപോലെ വരുന്നതും അത് ചെയ്യുവാൻ ബുദ്ധിമുട്ടായിരുന്നു."

"ആട്ടെ, അപ്പോൾ നമ്മൾ ആരെന്ന് തുറന്നു പറയാതിരിക്കുന്നത് അവരുടെ നിയമവുമായി എങ്ങിനെയോ ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നാണോ?"

"അതെ."

"എന്തു നിയമം?"

"അയോദ്ധ്യയിലെ രാജവംശത്തെ സഹായിക്കുന്നതിന് അവരുടെ നിയമം അവരെ അനുവദിക്കുന്നില്ല. അതെന്തുകൊണ്ടാണെന്ന് എനി ക്കറിയില്ല. അവർക്കുതന്നെ അതിന്റെ കാരണമറിയാമോയെന്നും എനിക്കറിയില്ല. പക്ഷേ ഈ നിയമം നൂറ്റാണ്ടുകളായി നിലനില്ക്കുന്നു. ഇപ്പോഴതുകൊണ്ട് ഒരു കാര്യവുമില്ലെങ്കിലും അവരത് കർശനമായി പിന്തുടരുകയാണ്. അവർക്ക് ഞാനെവിടുനാണ് വരുന്നതെന്ന് അറിയില്ല. അതറിയാൻ അവർ ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ലെന്ന് എനിക്കു ചിലപ്പോഴൊക്കെ തോന്നാറുണ്ട്. ആകെ അവർക്കറിയാവുന്നത് എന്റെ പേര് വസിഷ്ഠൻ എന്നതു മാത്രമാണ്."

രാമൻ തികച്ചും അസ്വസ്ഥനായതുപോലെ കാണപ്പെട്ടു. "നമ്മൾ ഇവിടെ സുരക്ഷിതരാണോ?"

"ഈ ഗുരുകുലത്തിലുള്ളവരെ സംരക്ഷിക്കാൻ അവർ ബാധ്യസ്ഥരാണ്. അതും അവരുടെ നിയമമാണ്. ഇപ്പോൾ നമ്മളെ അവർ സ്വീകരിച്ച സ്ഥിതിക്ക്, അവർ നമ്മെ ഉപദ്രവിക്കില്ല. പക്ഷേ, നിങ്ങൾ നാലുപേരും ആരൊക്കെ എന്നു മനസ്സിലാക്കിയാൽ

ചിലപ്പോഴവർ നമ്മളെ പുറത്താക്കിയേക്കും. അത് നമ്മുടെ ഉദ്ദേശ്യങ്ങൾക്ക് ഭീഷണിയാവും. പ്രബലരായ ശത്രുക്കളെ താരതമ്യപ്പെടുത്തുമ്പോൾ നമ്മൾ ഇവിടെ സുരക്ഷിതരാണ്."

രാമൻ ഗഹനമായ ചിന്തയിലായിരുന്നു.

"സുദാസാ, അതുകൊണ്ട് ഞാൻ നൂണപറഞ്ഞിട്ടില്ല. സത്യം വെളിപ്പെടുത്തിയില്ലെന്നുമാത്രം. അതു രണ്ടുതമ്മിൽ വ്യത്യാസമുണ്ട്.

ആറ്

പ്രഭാതം ഗുരുകുലത്തിലേക്കു കടന്നുവന്നത്, പക്ഷികളുടെ കളികുജനത്തിനൊപ്പമാണ്. രാത്രിഞ്ചരമാരായ മൃഗങ്ങൾ അവരുടെ താവളങ്ങളിലേക്ക് മടങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു. മറ്റുമൃഗങ്ങൾ പകലിനെ സ്വീകരിക്കാൻ തയ്യാറായി. അയോധ്യയിലെ രാജകുമാരന്മാരും നേരത്തെ ഉണർന്നെഴുന്നേറ്റ് ഗുരുകുലം അടിച്ചുവാരി വൃത്തിയാക്കി, കുളിച്ച്, പ്രഭാതപ്രാർത്ഥനയും കഴിഞ്ഞ് ഭക്ഷണം പാചകംചെയ്ത് അവർ ആദരവോടെ ശാന്തരായി, ചമ്രംപടിഞ്ഞ് അർദ്ധചക്രാകൃതിയിൽ ഗുരു വസിഷ്ഠനു ചുറ്റുമിരുന്നു. ഒരു വലിയ ആൽമരത്തിന്റെ തണലിലാണ് ഗുരു പത്മാസനത്തിലിരുന്നത്. പഠനം ആരംഭിക്കുംമുമ്പ് ഗുരുവിനെ വന്ദിക്കുന്ന ശ്ലോകം ചൊല്ലേണ്ടത് പരമ്പരാഗതരീതിയാണ്. അവർ ഗുരുസ്തോത്രം ചൊല്ലിയശേഷം എഴുന്നേറ്റ് ആചാരപൂർവ്വം ഗുരുവിന്റെ പാദംതൊട്ട് വണങ്ങി. അദ്ദേഹം എല്ലാവരെയും അനുഗ്രഹിച്ചു: 'എന്റെ അറിവുകൾ നിങ്ങളിൽ വളരട്ടെ, നിങ്ങളൊരിക്കൽ എന്റെ ഗുരുവായിത്തീരട്ടെ!'

അതാത് ഇരിപ്പിടങ്ങളിൽ രാമനും, ഭരതനും, ലക്ഷ്മണനും, ശത്രുഘ്നനും ഇരുന്നു. രാവണനുമായി ദശരഥന്റെ യുദ്ധം കഴിഞ്ഞിട്ട് പതിമൂന്നു വർഷങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു. രാമന് പതിമൂന്നു വയസ്സായി. കൗമാര പ്രായത്തിലേക്ക് കടന്നതിന്റെ ലക്ഷണങ്ങൾ ഭരതനിലും രാമനിലും പ്രത്യക്ഷമാകാൻ തുടങ്ങി. അവരുടെ

ശബ്ദത്തിന് മാറ്റം വരാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു. പൊടിമീശ കിളിർത്തു തുടങ്ങി. ഉയരം പെട്ടെന്നു കൂടി. അവരുടെ പേശികൾ ദൃഢമാകാൻ തുടങ്ങി.

ലക്ഷ്മണനും ശത്രുഘ്നനും യുദ്ധപരിശീലനം ആരംഭിച്ചിരുന്നു. കുട്ടി കളായിരുന്നപ്പോൾ അവരുടെ ദേഹം, യുദ്ധപരിശീലത്തിന് പര്യാപ്തമായിരുന്നില്ല. ദേവഭാഷയായ സംസ്കൃതത്തിൽ പ്രാവീണ്യം നേടിയ അവർ തത്ത്വശാസ്ത്രം, ശാസ്ത്രം, ഗണിതം എന്നീ വിഷയങ്ങളിലും സാമാന്യ ജ്ഞാനം നേടിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

"സംസ്കാരത്തിന്റെ ആരംഭദശയെക്കുറിച്ച് നിങ്ങൾറിയാമോ"? വസിഷ്ഠൻ ചോദിച്ചു. വായന കുറവാണെങ്കിലും ഉത്തരം പറയാൻ ഉത്സുകനായ ലക്ഷ്മണൻ കൈപൊക്കിയശേഷം പറയാൻ തുടങ്ങി.

"ഈ പ്രപഞ്ചം തന്നെ ആരംഭിച്ചതുമുതൽ."

"അല്ല പൗരവാ.. " ലക്ഷ്മണന്റെ ഗുരുക്കുലനാഥം വിളിച്ചുകൊണ്ട് ഗുരു വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു

"എന്റെ ചോദ്യം പ്രപഞ്ചത്തെക്കുറിച്ചല്ല, നമ്മളെക്കുറിച്ചാണ്. വേദകാലത്തെ ആളുകളെക്കുറിച്ചാണ്."

രാമനും ഭരതനും അപ്പോൾ ശത്രുഘ്നൻ തിരിഞ്ഞുനോക്കി.

"ഗുരുനാഥാ" ശത്രുഘ്നൻ പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. "അത് ആയിരക്കണക്കിന് വർഷംമുൻപ്, പാണ്ഡ്യവംശത്തിലെ രാജകുമാരനായിരുന്ന മനു ദേവന്റെ കാലം മുതലാണ്."

'ഗുരുവിന്റെ പ്രിയപ്പെട്ടവൻ' സന്തുഷ്ടനായ ഭരതൻ പിറുപിറുത്തു. പുസ്തകപ്പുഴുവെന്ന് അവനെ കളിയാക്കാറുണ്ടെങ്കിലും കൊച്ചനുജന്റെ ആ തീക്ഷ്ണമായ ബുദ്ധിയെ അവൻ അഭിനന്ദിച്ചു.

"നിനക്കെന്തെങ്കിലും ഇതെക്കുറിച്ച് പറയാനുണ്ടോ?" വസിഷ്ഠൻ ഭരതനെ നോക്കി ചോദിച്ചു.

"ഇല്ല ഗുരുനാഥാ" ഭരതൻ പെട്ടെന്നുതന്നെ പറഞ്ഞു.

"ശരിയാണ് നലതർദകാ; ബാക്കി കൂടി പറയൂ", വസിഷ്ഠൻ ശത്രുഘ്നന്റെ ഗുരുക്കുലത്തിലെ പേരു വിളിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"ആയിരക്കണക്കിന് വർഷങ്ങൾക്കുമുമ്പ് ഭൂമി സമുദ്രനിരപ്പിനേക്കാൾ വളരെ താഴ്ന്നിരുന്നു. വലിയ അളവ് ജലം

തണുത്തുറഞ്ഞ് മഞ്ഞിന്റെ വലിയ പാളികളാൽ ഉപരിതലം മൂടപ്പെട്ടിരുന്നു എന്നാണ് വിശ്വസിച്ചിരുന്നത്."

"നീ പറഞ്ഞതു ശരിയാണ്; ഒരുകാര്യമൊഴിച്ച്. വിശ്വാസമല്ല, നലതർദകാ. ഹിമയുഗം ഒരു സിദ്ധാന്തമല്ല, അതൊരു വസ്തുതയാണ്." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

"അതേ ഗുരുനാഥാ" ശത്രുഘ്നൻ പറഞ്ഞു. ഭാരതഭൂഖണ്ഡം സമുദ്രത്തിലേക്ക് കുറെ കൂടുതൽ നീണ്ടുനിന്നിരുന്നു. ഭാരത ഭൂഖണ്ഡത്തോട് ചേർന്നുകിടക്കുന്ന രാക്ഷസരാജാവായ രാവണന്റെ രാജ്യമായ ലങ്കാദ്വീപും ഗുജറാത്തും കൊങ്കണവും സമുദ്രത്തിലേക്ക് തള്ളിനിന്നിരുന്നു".

"പിന്നെ"

"പിന്നെ, ഞാൻ മനസ്സിലാക്കിയത് അവിടെ?" വസിഷ്ഠൻ പരുഷമായി ഒന്നു നോക്കിയപ്പോൾ ശത്രുഘ്നനൊന്നു നിർത്തി, കൈകൂപ്പി പുഞ്ചിരിയോടെ പറഞ്ഞു.

"ഹിമയുഗത്തിൽ രണ്ടു മഹാസംസ്കാരങ്ങൾ ഭാരതത്തിൽ നിലനിന്നിരുന്നു. ഒന്നു തെക്കുകിഴക്കൻ ഭാരതത്തിൽ. അതിനെ സംഘതമിഴ് എന്നു വിളിച്ചിരുന്നു. അത് ലങ്കയുടെ കുറച്ചുഭാഗവും ഇപ്പോൾ സമുദ്രത്തിനടിയിലായ വലിയ ഭൂഭാഗവും ചേർന്നതായിരുന്നു. അക്കാലത്ത് കാവേരി നദി വിശാലമായി പരന്നൊഴുകിയിരുന്നു. പാണ്ഡ്യവംശമായിരുന്നു, ഈ ശക്തവും സമ്പന്നവുമായ രാജ്യം ഭരിച്ചിരുന്നത്. രണ്ടാമത്തെ സംസ്കാരം ദ്വാരക, ഗുജറാത്തിന്റേയും കൊങ്കണിന്റേയും തീരംവരെ വിശാലമായി പരന്നുകിടന്നു. ഇപ്പോഴത് സമുദ്രത്തിനടിയിലാണ്. അത് യാദവ രാജവംശമാണ് ഭരിച്ചിരുന്നത്. യദുവിന്റെ പിൻഗാമികൾ".

"പറയൂ. "

"ഹിമയുഗത്തിന്റെ അന്ത്യത്തിൽ, സമുദ്രനിരപ്പ് ക്രമാതീതമായി ഉയർന്നു. 'സംഘതമിഴ്', 'ദ്വാരക' സംസ്കാരങ്ങൾ നശിച്ചുപോയി. അവരുടെ പ്രധാനപ്പെട്ട ഇടങ്ങൾ ഇപ്പോൾ സമുദ്രത്തിനടിയിലാണ്. രക്ഷപ്പെട്ടവർ ഉത്തരദിക്കിലേക്ക് പലായനം ചെയ്തു. നമ്മുടെ ദേശത്തിന്റെ പിതാവായ മനുദേവൻ അവരെ നയിച്ചു. അവർ വീണ്ടും ജീവിതം ആരംഭിച്ചു. അവർ സ്വയം അവരെ, വിദ്യയുടെ ജനതയെന്ന് വിളിച്ചു.

'വേദകാലജനത'. നമ്മൾ അവരുടെ അഭിമാനികളായ പിൻഗാമികളാണ്"

"വളരെ നന്നായിരിക്കുന്നു നലതർദകാ. ഒപ്പം ഒരുകാര്യം കൂടി, ഭൂമാതാവ് നിയന്ത്രിക്കുന്ന സമയത്തിനനുസരിച്ച് ഹിമയുഗം പെട്ടെന്ന് അവസാനിച്ചു. പക്ഷേ, മനുഷ്യനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അതൊരു അപ്രതീക്ഷിത അവസാനമല്ലായിരുന്നു. നമുക്ക് ദശാബ്ദങ്ങൾക്കു മുമ്പുതന്നെ ഇതേക്കുറിച്ചുള്ള അപായസൂചനകൾ ലഭിച്ചിരുന്നു. പക്ഷേ, നമ്മളൊന്നും ചെയ്തില്ല." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

കുട്ടികൾ അതീവ ശ്രദ്ധയോടെ കേട്ടിരുന്നു.

"സംഘംതമിഴിനെപ്പോലെയും ദ്വാരകയെപ്പോലെയും വളരെ കെൽപ്പുള്ള സംസ്കാരങ്ങൾ എന്തുകൊണ്ട് സമയത്തിനനുസരിച്ച് വേണ്ട കാര്യങ്ങൾ നടപ്പാക്കിയില്ല? വരാനിരിക്കുന്ന നാശത്തെക്കുറിച്ച് അവർക്ക് അറിവുണ്ടായിരുന്നുവെന്നു തെളിവുകൾ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ഭൂമാതാവ് ആവശ്യമുള്ള മുന്നറിയിപ്പുകൾ പലതവണ നൽകിയിരുന്നു. സ്വയം സംരക്ഷിക്കാനാവശ്യമായ സാങ്കേതികവിദ്യയെക്കുറിച്ച് അറിവുള്ളവരായിരുന്നിട്ടും അവരൊന്നും ചെയ്തില്ല. കഴിവുള്ള മനു ദേവന്റെ! നേതൃത്വത്തിൽ വളരെ കുറച്ചുപേർ മാത്രം രക്ഷപ്പെട്ടു! എന്തുകൊണ്ട്?"

"അവർ മടിയന്മാരായിരുന്നു." എപ്പോഴത്തെയുംപോലെ ലക്ഷ്മണൻ പെട്ടെന്നു ചാടി മറുപടി നൽകി.

"പൗരവ്, എന്തെങ്കിലും പറയുംമുമ്പ് നീ ഒന്നാലോചിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ" വസിഷ്ഠൻ ദീർഘനിശ്വാസത്തോടെ പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണൻ വിഷമത്തോടെ നിശ്ശബ്ദനായിരുന്നു. "ചിന്തിക്കുവാൻ നിനക്കു കഴിവുണ്ട് പൗരവ് പക്ഷേ, നിനക്കെപ്പോഴും തിരക്കാണ്. ഓർക്കുക. ആദ്യം പറയുന്നതിലും പ്രധാനമാണ് യുക്തമായിരിക്കുക എന്നത്." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

"ശരി ഗുരോ..." ലക്ഷ്മണൻ നിലത്തേക്കു നോക്കി പറഞ്ഞു. പക്ഷേ, അവൻ വീണ്ടും കൈകൾ പൊക്കി.

"അശ്രദ്ധയുള്ളവരും ധാർമ്മികമായി അധപതിച്ചവരുമാണ് ആളുകളെങ്കിൽ?"

"ഇപ്പോൾ നീ ആലോചിക്കുന്നുണ്ട് പൗരവാ. വിരലിലെ നഖംകൊണ്ടല്ല അടഞ്ഞവാതിൽ തുറക്കേണ്ടത്. ശരിയായ താക്കോൽ ഉപയോഗിക്കൂ." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണൻ അതു കേട്ട് അനങ്ങിയില്ല.

"കൃത്യമായ ഉത്തരം പറയാൻ തിരക്കുകൂട്ടരുത്. എപ്പോഴും കൃത്യമായ ചോദ്യം ചോദിക്കുക എന്നതാണ് ശരിയായ വഴി." വസിഷ്ഠൻ വ്യക്തമാക്കി.

"അതെ, ഗുരോ! ഞാനൊന്നു ചോദിക്കട്ടെ. അങ്ങു പറഞ്ഞു. അവർക്ക് നൂറ്റാണ്ടുകളായി മുന്നറിയിപ്പുകൾ ലഭിച്ചിരുന്നു എന്ന്. അവരുടെ ശാസ്ത്രജ്ഞർ ആ മുന്നറിയിപ്പുകളെല്ലാം മനസ്സിലാക്കി വേണ്ടത് ചെയ്തുവെന്ന് ഞാനുഹിക്കുന്നു." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"അതേ, അവർ ചെയ്തിരുന്നു."

"ഈ മുന്നറിയിപ്പുകളെല്ലാം അവർ രാജാക്കന്മാർക്കും കൈമാറിയിരുന്നോ?"

"ഉവ്വ്."

"അക്കാലത്ത് മനുദേവൻ പാണ്ഡ്യരാജാവായിരുന്നോ? അതോ, രാജകുമാരനായിരുന്നോ? വളരെ വിരുദ്ധമായ വിവരങ്ങളാണ് അതേക്കുറിച്ച് ഞാൻ കേട്ടിട്ടുള്ളത്."

അത് ശരിവയ്ക്കുന്നത് പോലെ വസിഷ്ഠൻ പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു. "മനുദേവൻ ഇളയ രാജകുമാരന്മാരിൽ ഒരാളായിരുന്നു."

"അതെ,"

"എന്നിട്ടും രാജാവല്ല, അദ്ദേഹമാണ് ജനങ്ങളെ രക്ഷിച്ചത് അല്ലേ?"

"അതെ."

"ജനങ്ങളുടെ സുരക്ഷയ്ക്കായി രാജാവല്ലാതെ മറ്റൊരാൾ നേതൃത്വം നൽകിയിരുന്നു. രാജാവ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജോലി ചെയ്തിരുന്നില്ല. സംഘംതമിഴിന്റെയും ദ്വാരകയുടെയും തകർച്ചയുടെ ഉത്തരവാദിത്വം മോശമായ നേതൃത്വത്തിനാണ്."

"ഒരു മോശം രാജാവ് മോശം വ്യക്തിയാണെന്ന് നീ കരുതുന്നുണ്ടോ? വസിഷ്ഠൻ ചോദിച്ചു.

"ഇല്ല." ഭരതനാണ് പറഞ്ഞത്.

"ചിലപ്പോൾ, ആദരണീയരായ വ്യക്തികൾ, കഴിവുകെട്ട ഭരണാധി കാരികളാണെന്ന് തെളിയിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. മറിച്ച്, മോശം സ്വഭാവമുള്ളവർ, നല്ല ഭരണാധികാരിയുമാകാറുണ്ട്."

"തീർച്ചയായും. ജനങ്ങൾക്കുവേണ്ടി എന്തു ചെയ്യുന്നു എന്നതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ വേണം ഒരു രാജാവിനെ നമ്മൾ വിലയിരുത്താൻ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വകാര്യജീവിതവുമായി അതിനൊരു ബന്ധവുമില്ല. പക്ഷേ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ പൊതുജീവിതത്തിന് ഒരു ലക്ഷ്യമേയുള്ളൂ. തന്റെ ജനതയുടെ ജീവിതം മെച്ചപ്പെടുത്താനാവശ്യമായ കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യുക."

"അത് സത്യമാണ്." ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

വസിഷ്ഠൻ ദീർഘമായി നിശ്വസിച്ചു.

"അങ്ങിനെയെങ്കിൽ രാവണൻ അയാളുടെ ജനങ്ങൾക്ക് ഒരു നല്ല രാജാവാകുമോ?"

വസിഷ്ഠന്റെ ചോദ്യത്തോടെ അവിടെ പരിപൂർണ്ണ നിശ്ശബ്ദത പരന്നു.

രാമൻ ഉത്തരം പറഞ്ഞില്ല. അവനുള്ളിൽ രാവണനോടു വല്ലാത്ത വെറുപ്പായിരുന്നു. അത് അയോദ്ധ്യയെ അയാൾ നശിപ്പിച്ചതുകൊണ്ട് മാത്രമായിരുന്നില്ല, അയാൾ രാമന്റെ ഭാവികുടിയാണ് നശിപ്പിച്ചത്. രാവണന്റെ വിജയം അവന്റെ ജനനവുമായി ചേർത്തുവയ്ക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. അവന്റെ പിതാവിനും അയോദ്ധ്യയിലെ ജനങ്ങൾക്കും അവൻ അപശകുന്നമായിരുന്നു.

ഒടുവിൽ ഭരതൻ സംസാരിച്ചു. "നമുക്ക് അംഗീകരിക്കാൻ കഴിയില്ലെങ്കിലും രാവണൻ നല്ലൊരു രാജാവാണ്. അയാളുടെ ജനങ്ങളാൽ സ്നേഹിക്കപ്പെടുന്ന രാജാവ്. സമുദ്രവ്യാപാരത്തിലൂടെ പുരോഗതി കൊണ്ടുവന്ന അയാൾ കഴിവുള്ള ഭരണാധികാരിയാണ്. തന്റെ നിയന്ത്രണത്തിലുള്ള തുറമുഖങ്ങൾ അയാൾ വളരെ കാര്യക്ഷമമായി പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്നു. അയാളുടെ തലസ്ഥാനത്തെ വീഥികൾ സ്വർണ്ണം കൊണ്ട് പൊതിഞ്ഞിരിക്കുന്നുവെന്ന

കെട്ടുകഥകൾവരെ കേൾക്കുന്നു. അങ്ങനെ രാജ്യത്തിന് സുവർണ്ണലങ്ക എന്ന പേരും ലഭിച്ചു. അയാൾ നല്ല രാജാവാണ്."

"ഇനി മറ്റൊരു രാജാവിനെക്കുറിച്ചു പറയാം. വിഷാദരോഗത്തിലേക്ക് കുപ്പുകുത്തിയ വളരെ നല്ലൊരു മനുഷ്യൻ. തന്റെ വ്യക്തിപരമായ ദൗർബ്ബല്യം അദ്ദേഹം ജനങ്ങളിലേക്കു പകർന്നു. അദ്ദേഹം കഷ്ടപ്പെടുന്നതുകൊണ്ട് ജനങ്ങളും കഷ്ടപ്പെടുന്നു. പറയൂ അങ്ങിനെയെങ്കിൽ അദ്ദേഹം നല്ല രാജാവാണ്?"

ആരെക്കുറിച്ചാണ് വസിഷ്ഠൻ പരാമർശിച്ചതെന്ന് വ്യക്തമായിരുന്നു. കുറെ നേരം വിദ്യാർത്ഥികൾ നിശബ്ദരായിരുന്നു. ഉത്തരം നൽകാൻ അവർ ഭയപ്പെട്ടു.

"അല്ല, അദ്ദേഹം നല്ല രാജാവല്ല." ഭരതൻ കൈ ഉയർത്തി പറഞ്ഞു.

വസിഷ്ഠൻ തല കുലുക്കി. 'ജന്മനാ വിപ്ലവകാരിയായ ഒരുവന്റെ ധൈര്യം'.

"ഇന്നത്തേക്ക് ഇത്രയും മതി. "ഇനി നിങ്ങളുടെ ഗൃഹപാഠമാണ്. ഇന്ന് ചർച്ച ചെയ്തത് വീണ്ടും ആലോചിച്ചു നോക്കുക." കൂടുതലൊന്നും പറയാതെ വസിഷ്ഠൻ അന്നത്തെ പഠനം അപ്രതീക്ഷിതമായി അവസാനിപ്പിച്ചു.

"എന്റെ ഊഴമാണ് ജ്യേഷ്ഠാ..." രാമന്റെതോളിൽ മെല്ലെ തട്ടിക്കൊണ്ടു ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

"ക്ഷമിക്കൂ..." തന്റെ കയ്യിലെ പൊതി അരയിലെ പട്ടയിലേക്ക് വച്ചുകൊണ്ട് രാമൻ പറഞ്ഞു.

നിലത്ത് മുറിവേറ്റു കിടന്ന മൂയലിനു നേരെയായിരുന്നു ഭരതന്റെ ശ്രദ്ധ. അവൻ ആദ്യം ആ മൃഗത്തെ ബോധം കെടുത്തി, അതിന്റെ കൈപ്പത്തിയിൽ തറച്ചുകയറിയിരുന്ന മരച്ചീജ് വലിച്ചെടുത്തു. മുറിവ് അഴുകാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു. അണുബാധയേൽക്കാതിരിക്കാൻ അവൻ മുറിവിൽ പച്ചമരുന്ന് പുരട്ടി. പെട്ടെന്നൊന്നും പഴയതുപോലാകാൻ അതിനു സാധിക്കില്ല.

ഭരതൻ തന്റെ കൈകൾ ഔഷധച്ചെടികളുടെ ഇലകളാൽ വൃത്തിയാക്കവേ രാമൻ മൂയലിനെ മരത്തിന്റെ മറവിൽ വച്ചു. അല്ലെങ്കിൽ അതിനെ ആരെങ്കിലും ഇരയാക്കുമെന്ന് രാമനറിയാം.

"അത്, ജീവിക്കും." അവൻ ഭരതനെ നോക്കി പറഞ്ഞു.

ഭരതൻ പുഞ്ചിരിച്ചു. 'രുദ്രഭഗവാന്റെ അനുഗ്രഹം'

രണ്ടാഴ്ച കൂടുമ്പോൾ നടത്തുന്ന വനാന്തര യാത്രയിലായിരുന്നു. രാമനും ലക്ഷ്മണനും, ഭരതനും ശത്രുഘ്നനും, അവർ മുറിവേറ്റ മൃഗങ്ങളെ ശുശ്രൂഷിക്കും. ഒരിക്കലും വേട്ടയാടുന്ന മൃഗത്തെ അവർ കൊന്നില്ല മുറിവേറ്റ മൃഗത്തെ അവരുടെ കഴിവിനൊത്ത് സഹായിച്ചു.

"ഏട്ടാ..." കുറച്ചു ദൂരെനിന്ന് ജ്യേഷ്ഠന്മാരുടെ പ്രവൃത്തികളെ സാകുതം വീക്ഷിച്ചു ശത്രുഘ്നൻ വിളിച്ചു.

രാമനും ഭരതനും തിരിഞ്ഞുനോക്കി.

കുറച്ചുകലെ ശത്രുഘ്നനു പിന്നിലായി ഉന്മേഷമില്ലാതെ ലക്ഷ്മണൻ അശ്രദ്ധനായി ഒരു മരത്തിന് കല്ലെറിയുന്നതാണ് അവർ കണ്ടത്.

"ലക്ഷ്മണാ. പിന്നിലൊറ്റപ്പെട്ടുപോകരുത്. നമ്മൾ ആശ്രമത്തിലല്ല, ഇത് കാടാണ്. ഒറ്റയ്ക്കു നടന്നാൽ അപകടമാണ്." രാമൻ പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണൻ അസ്വസ്ഥതയോടെ ദീർഘമായി നിശ്വസിച്ചുകൊണ്ട് സംഘത്തിനൊപ്പം ചേർന്നു.

"പറയൂ. ശത്രുഘ്നാ. എന്താ..?" രാമൻ, അനുജനുനേരെ തിരിഞ്ഞു ചോദിച്ചു.

"ഭരതേട്ടൻ മൂയലിന്റെ മുറിവിൽ ജാത്യാദി തൈലമാണ് പുരട്ടിയത്. അതിനെ, വേപ്പിന്റെ ഇലകൾ കൊണ്ട് പൊതിഞ്ഞില്ലെങ്കിൽ മരുന്നിന്റെ പ്രയോജനം ലഭിക്കില്ല."

"നീ പറഞ്ഞത് ശരിയാണ് ശത്രുഘ്നാ." രാമൻ പറഞ്ഞു.

ഭരതൻ വേപ്പില അവന്റെ തോൽ പട്ടയ്ക്കുള്ളിൽനിന്നെടുക്കുമ്പോഴേക്കും രാമൻ മൂയലിനെ എടുത്തുകൊണ്ടു വന്നു.

"ഈലോകത്ത് നിനക്കറിയാത്തതായി വല്ലതുമുണ്ടോ ശത്രുഘ്നാ?" ഭരതൻ ശത്രുഘ്നനെ നോക്കി പരിഹാസത്തോടെ

ചോദിച്ചു.

"അങ്ങിനൊന്നുമില്ല." ശത്രുഘ്നൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

ഭരതൻ മൂയലിന്റെ മുറിവിൽ വേപ്പില പൊതിഞ്ഞു വീണ്ടും മുറിവ് വച്ചുകെട്ടി, മരത്തിന്റെ മറവിൽ കൊണ്ടുവച്ചു.

"രണ്ടാഴ്ച കൂടുമ്പോഴുള്ള നമ്മുടെ ഈ വൈദ്യസഞ്ചാരം മൃഗങ്ങളെ സഹായിക്കുവാനാണോ അതോ, നമ്മുടെ മനസ്സാക്ഷിയെ ബോധിപ്പിക്കാനാണോ എന്നാണ് ഞാനാലോചിക്കുന്നത്." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"മനസ്സാക്ഷിയെ ആശ്വസിപ്പിക്കുവാനാണ്. നമ്മൾ മനസ്സാക്ഷിയെ അവഗണിക്കുന്നില്ലല്ലോ." വക്രിച്ച ഒരു ചിരിയോടെ ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

രാമൻ തലകുലുക്കി. "നീ എന്തിനാണ് ദോഷൈകദൃക്കാകുന്നത്?

"നിങ്ങളെന്താണ് ഒട്ടും ദോഷൈകദൃക്കാകാത്തത്?"

പരാജയപ്പെട്ടതുപോലെ രാമൻ പുരികമുയർത്തി നടന്നു. പിന്നിലായി ഭരതനും ലക്ഷ്മണനും ശത്രുഘ്നനും രാമനൊപ്പം നടന്നു. "മനുഷ്യ വംശത്തെക്കുറിച്ചറിഞ്ഞിട്ടും ദോഷൈകദൃക്കാകാൻ എന്തുകൊണ്ടാകുന്നില്ല? ഭരതൻ ചോദിച്ചു.

"മഹത്കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യാൻ നമുക്കാകും ഭരതാ, അതിനാവശ്യം പ്രചോദനം നൽകുന്ന ഒരു നേതാവാണ്." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ജ്യേഷ്ഠാ, മനുഷ്യരിൽ നന്മയില്ലെന്നല്ല ഞാൻ പറയുന്നത്. ഉണ്ട്. അത്രത്തോളംതന്നെ കൂടിലതയുമുണ്ട്. ചിലപ്പോൾ എനിക്ക് തോന്നാറുണ്ട്, ഈ മനുഷ്യകുലംതന്നെ നിലനിൽക്കാത്തതാണ് ഈ ഭൂമിക്ക് നല്ലതെന്ന്."

"അതിത്തിരി കൂടിപ്പോയി, നമ്മൾ അത്രക്ക് മോശമല്ല."

ഭരതൻ മെല്ലെ ചിരിച്ചു. "നന്മയും മഹത്ത്വവുമൊക്കെ ഒട്ടനവധി മനുഷ്യരിൽ അന്തർലീനമാണ്. പക്ഷേ, അതല്ല യാഥാർഥ്യം"

"നീ എന്താണുദ്ദേശിക്കുന്നത്? "

"കുറെ നിയമങ്ങൾ ഉള്ളതുകൊണ്ടുമാത്രം ജനങ്ങൾ അവ അനുസരിക്കുമെന്നു കരുതുന്നത് അളവറ്റ ശുഭാപ്തിവിശ്വാസത്താലാണ്. സ്വാർത്ഥ താല്പര്യങ്ങളുമായി ഈ ചേരുന്നതാകണം നിയമങ്ങൾ. കാരണം ജനങ്ങളെ നയിക്കുന്നത്

ഈ സ്വാർത്ഥമോഹങ്ങളാണ്. അതിലൂടെ വേണം അവരെ നല്ല സ്വഭാവത്തിലേക്ക് നയിക്കേണ്ടത്."

"മഹത്തായ കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യാനുള്ള ആഹ്വാനം ജനങ്ങളെ പ്രചോദിപ്പിക്കാറുണ്ട്."

"ഇല്ല ജ്യേഷ്ഠാ, അവർ ചെയ്തില്ല. അത്തരം ആഹ്വാനങ്ങളോട് ചുരുക്കം ചിലരേ പ്രതികരിക്കൂ. അധികംപേരും ചെയ്തില്ല."

"രൂദ്രഭഗവാൻ നിസ്വാർത്ഥതയോടെ ജനങ്ങളെ നയിച്ചു. ഇല്ലേ?"

"അതേ. പക്ഷേ, അദ്ദേഹത്തെ പിന്തുടർന്ന പലർക്കും ഉള്ളിൽ സ്വാർത്ഥ താത്പര്യങ്ങളുണ്ടായിരുന്നു. അതാണ് സത്യം. ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

"ഈ വിഷയത്തിൽ നമ്മൾക്ക് ഒരിക്കലും യോജിക്കാനാവില്ല." രാമൻ തലയാട്ടിക്കൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"അതെ. എങ്കിലും ഞാൻ ഇപ്പൊഴും നിങ്ങളെ സ്നേഹിക്കുന്നു." ഭരതൻ പുഞ്ചിരിച്ചു.

രാമനും ചിരിച്ചു. അതിനുശേഷം വിഷയം മാറ്റി സംസാരിക്കാൻ തുടങ്ങി.

"നിന്റെ അവധിക്കാലം എങ്ങനെയുണ്ടായിരുന്നു? കൊട്ടാരത്തിൽവെച്ച് നിന്നോടു സംസാരിക്കാൻ സാധിച്ചില്ല."

"കാരണം നിനക്കറിയാം. പക്ഷേ, പറയാതെ വയ്യ. ഇപ്രാവശ്യം അത്ര മോശമായിരുന്നില്ല." ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

അമ്മയുടെ ബന്ധുക്കൾ അയോധ്യ സന്ദർശിക്കുന്നത് ഭരതന് വലിയ സന്തോഷമാണ്. കർക്കശക്കാരിയായ അമ്മയിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെടാൻ അതൊരവസരമായിരുന്നു.

സഹോദരന്മാരോടൊപ്പം കൂടുതൽ സമയം ഭരതൻ ചെലവഴിക്കുന്നത് കൈകേയിക്ക് ഇഷ്ടമായിരുന്നില്ല. മാത്രമല്ല, അവർ മറ്റുള്ളവരെ ഒഴിവാക്കി ഉള്ളസമയം മുഴുവനും അവനെ തന്റെ അടുത്തുതന്നെ നിർത്താനാണ് ശ്രമിക്കുക. സദാസമയവും ഭരതൻ മഹാ നാകുന്നതിനെക്കുറിച്ചും, തന്റെ ലക്ഷ്യം സാധിപ്പിക്കുന്നതിനെക്കുറിച്ചുമൊക്കെ നിർത്താതെ സംസാരിക്കുകയും ചെയ്യും. രക്തബന്ധമുള്ളവരോടു മാത്രമാണ് ഭരതനെ ഇടപഴകാൻ അനുവദിച്ചത്. മറ്റുള്ളവർക്കൊപ്പം അവൻ സമയം ചെലവഴിക്കുന്നത് കൈകേയി ഇഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നില്ല. ഭരതന്റെ മുത്തച്ഛനും മുത്തശ്ശിയും അമ്മാവനും അവധിക്കാലത്ത്

വരുന്നത് അവനിഷ്ടമാണ്. അമ്മയിൽനിന്നും കുറച്ചു സ്വാതന്ത്ര്യം അപ്പോൾ അവനു കിട്ടും. അവർക്കൊപ്പമാണ് അവധിക്കാലം അവൻ ചെലവിട്ടത്.

"അവർ നിന്റെ അമ്മയാണ് ഭരതാ നിനക്കു നല്ലതേ അവർ ആഗ്രഹിക്കുന്നുള്ളൂ." രാമൻ കളിയിലായി ഭരതന്റെ തോളത്തുതട്ടി.

"കുറച്ചു സ്നേഹം എനിക്ക് കിട്ടിയാൽ മതിയേട്ടാ. നിനക്കറിയാമോ. കൊട്ടാരത്തിൽ എനിക്ക് മൂന്നു വയസ്സുള്ളപ്പോൾ നടന്നത് ഞാനോർക്കുന്നു. ഒരുപാത്രം പാൽ, എന്റെ കയ്യിൽനിന്നും വഴുതിവീണതിന് അമ്മയെന്നെ ചെങ്കിട്ടത്തു ശക്തിയായി തല്ലി. അമ്മയുടെ തോഴിമാരുടെ മുന്നിൽ വെച്ചാണ് എന്നെ തല്ലിയത്."

"മൂന്നു വയസ്സുള്ളപ്പോൾ നടന്നത് നീ ഓർക്കുന്നുണ്ടോ? ഞാൻ കരുതി ഞാൻ മാത്രമാണ് അങ്ങിനെ ഓർക്കുന്നതെന്ന്."

"എങ്ങിനെ മറക്കും? ഒരു കൊച്ചു കുട്ടിയായിട്ടും എനിക്ക് പിടിക്കാൻ ആകുന്നതിലും വലിയ പാത്രം; അതും നല്ല ഭാരവുമുണ്ടായിരുന്നു. അത് വഴുതി വീണു. അത്രയേ ഉള്ളൂ. എന്നെ എന്തിനാണു ചെങ്കിട്ടത്തടിച്ചത്?"

രാമൻ ഇളയമ്മ കൈകേയിയെ നന്നായി മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. അവർക്ക് അവരുടേതായ മോഹഭംഗങ്ങൾ ഉണ്ട്. മിടുക്കിയായിരുന്നു അവർ, ദൗർഭാഗ്യം! കൈകേയിയുടെ മടുക്കിൽ, പിതാവിന് അഭിമാനം തോന്നിയില്ല. മാത്രമല്ല മകനായ യുധാജിത്തിനെ, മകൾ കൈകേയി നിഷ്പ്രഭനാക്കിയത് അശ്വപതിയെ തീരെ സന്തോഷിപ്പിച്ചില്ല. കഴിവുള്ള സ്ത്രീകൾക്ക് സമൂഹം വിലകല്പിക്കാത്തതിൽ രാമന് വെറുപ്പുതോന്നി. ബുദ്ധിമതിയായിട്ടും ഇച്ഛാഭംഗം വന്ന കൈകേയി, മകനിലൂടെ പരോക്ഷമായി അംഗീകാരം നേടാൻ ശ്രമിക്കുന്നു. തന്റെ ലക്ഷ്യങ്ങളെ ഭരതനിലൂടെ നേടുക എന്നതാണ് അവരുടെ ആഗ്രഹം. രാമൻ തന്റെ ചിന്തകളെ വെളിപ്പെടുത്തിയില്ല.

ഭരതൻ തുടർന്നു. "പക്ഷേ, എനിക്ക് ജ്യേഷ്ഠന്റെ അമ്മയെപ്പോലെ ഒരമ്മയുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ, എന്റെ തലയിൽ കയറി ഭരിക്കാതെ, ഒരു നിബന്ധനകളുമില്ലാതെ അവരെന്ന് സ്നേഹിച്ചേനെ."

രാമൻ പ്രതികരിച്ചില്ല. ഭരതന്റെ മനസ്സിലെന്തൊക്കെയോ ചിന്തകളുണ്ടെന്നു രാമന് മനസ്സിലായി.

"എന്താ ഭരതാ ഇത്? ലക്ഷ്മണനും ശത്രുഘ്നനും കേൾക്കാതെ ശബ്ദം താഴ്ത്തിയാണ് രാമൻ പറഞ്ഞത്.

"രാമേട്ടാ, ഇന്ന് ഗുരുജി പറഞ്ഞതിനെക്കുറിച്ച് ജ്യേഷ്ഠൻ ചിന്തിച്ചോ?" ഭരതൻ ചോദിച്ചു.

രാമൻ ദീർഘമായൊന്നു നിശ്വസിച്ചു.

"ജ്യേഷ്ഠാ..." ഭരതൻ വിളിച്ചു.

"ഇത് രാജ്യഭ്രാഹ്മാണ് ഇത്തരം ചിന്തകളെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കാനെന്നിക്ക് താൽപര്യമില്ല." രാമൻ കാർക്കശ്യത്തോടെ പറഞ്ഞു.

"രാജ്യഭ്രാഹ്മോ? രാജ്യത്തിന്റെ നന്മയ്ക്കുവേണ്ടി ചിന്തിക്കുന്നത്?"

"അദ്ദേഹം നമ്മുടെ പിതാവാണ്. നമ്മൾ ചെയ്യേണ്ട ചില കർമ്മങ്ങൾ."

"അദ്ദേഹം ഒരു നല്ല രാജാവായെന്ന് നീ കരുതുന്നുണ്ടോ?" ഭരതൻ ഇടക്കുകയറി പറഞ്ഞു.

"ഒരു നല്ല മകൻ എങ്ങനെ ആകണമെന്നു മനുസ്സ്മൃതിയിൽ വ്യക്തമായി പറയുന്നുണ്ട്..."

"നിയമമെന്തെന്ന് എന്നോടു പറയണ്ട ജ്യേഷ്ഠാ, മനുസ്സ്മൃതി ഞാനും വായിച്ചിട്ടുണ്ട്. നീ എന്താണ് ചിന്തിക്കുന്നതെന്നാ എനിക്കറിയില്ലേ?"

"നിയമം അനുസരിക്കപ്പെടേണ്ടതാണെന്നു എനിക്കു തോന്നുന്നു."

"തീർച്ചയായും. പക്ഷേ, അത് മാത്രമാണോ നിനക്കു പറയാനുള്ളത്?"

"അതിനോടു ചിലത് കൂട്ടിച്ചേർക്കാം."

"ദയവായി അതു പറയൂ..."

"നിയമം എല്ലായ്പ്പോഴും അനുസരിക്കപ്പെടേണ്ടതാണ്."

നിരാശയോടെ ഭരതൻ രാമനെ നോക്കി.

"ചുരുക്കം ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ അത് നടപ്പാക്കില്ലെന്ന് എനിക്കറിയാം. പക്ഷേ, കർക്കശമായി നിയമം അനുസരിക്കപ്പെടണമെങ്കിൽ എന്തു വന്നാലും നിയമം

നടപ്പാക്കണം. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ ഭാവിയിൽ ഒരു മികച്ച സമൂഹം ഉണ്ടാകും."

"ജ്യേഷ്ഠാ, അയോധ്യയിലെ ആരുംതന്നെ നിയമത്തെ ഒട്ടും വിലകൽപിക്കില്ല. ജീർണ്ണത പടർന്നു പിടിച്ച ഒരു സംസ്കാരമാണ് നമ്മുടെത്. ഭൂമിയിലെ ജീവികളിൽ ഏറ്റവും ആത്മവഞ്ചകരാണ് നമ്മൾ. മറ്റുള്ളവർക്കിടയിലെ അഴിമതിയെക്കുറിച്ച് നമ്മൾ പറയും. നമ്മുടെ തന്നെ നെറി കേടുകൾ നമ്മൾ കണ്ടില്ലെന്ന് നടിക്കും. തെറ്റുകളും കുറ്റകൃത്യങ്ങളും ചെയ്യുന്ന, മറ്റുള്ളവരെ നമ്മൾ വെറുക്കും. പക്ഷേ, നമ്മുടെ ചെറുതും വലുതുമായ ദുർവൃത്തികളെ നമ്മളവഗണിക്കും. നമ്മുടെ ഇപ്പോഴത്തെ മോശമായ അവസ്ഥ നമ്മൾതന്നെ സൃഷ്ടിച്ചതാണെന്ന കാര്യം അംഗീകരിക്കാതെ നമ്മുടെ എല്ലാ ദോഷങ്ങൾക്കും രാവണനെ കുറ്റപ്പെടുത്തുന്നു."

"എങ്ങിനെ ഇത് മാറും?"

"ഈ മനോഭാവം മനുഷ്യന്റെ അടിസ്ഥാന പ്രകൃതമാണ്. നമുക്ക് മേൽ വന്നുപതിക്കുന്ന ദോഷങ്ങൾക്ക് നാം മറ്റുള്ളവരിൽ പഴിചാരും. ഇക്കാര്യം ഞാൻ ഇതിനു മുൻപും പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഇനിയും പറയും. സ്വാർത്ഥരായ മനുഷ്യരെപ്പോലും ഒരുമിച്ചു നിർത്തി സമൂഹത്തിന്റെ നന്മക്കായുള്ള സംവിധാനങ്ങൾ നിർമ്മിക്കുവാൻ പ്രാപ്തനായ ഒരു രാജാവിനെയാണ് നമുക്കാവശ്യം',

"മണ്ടത്തരം! നമുക്ക് മഹാനായ ഒരു നേതാവിനെയാണാവശ്യം. സ്വന്തം ജീവിതം മറ്റുള്ളവർക്ക് മാർഗ്ഗരേഖയാക്കിയ ഒരു നേതാവ്, തങ്ങൾക്കുള്ളിലെ ദൈവാംശത്തെ തിരിച്ചറിയുവാനായി ജനങ്ങളെ പ്രചോദിപ്പിക്കുവാൻ കഴിവുള്ള ഒരുനേതാവ്. ജനങ്ങളുടെ ആഗ്രഹങ്ങൾക്കനുസരിച്ച് അവരെ എന്തുംചെയ്യാൻ അനുവദിക്കുന്ന ഒരു നേതാവിനെ നമുക്കാവശ്യമില്ല."

"അല്ല ജ്യേഷ്ഠാ, സ്വാതന്ത്ര്യം നല്ലൊരു മിത്രമാണ്. വിവേകത്തോടെ ഉപയോഗിച്ചാൽ."

"സ്വാതന്ത്ര്യം ഒരിക്കലും നിയമത്തിന്റെ മിത്രമല്ല. നിയമസംഹിത അനുസരിക്കുന്ന ഒരു സമൂഹത്തിൽ ചേരണോ വേണ്ടയോ എന്നു തീരുമാനിക്കാനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യം നിങ്ങൾക്കുണ്ട്. പക്ഷേ, ആ

സമൂഹത്തിൽ നിങ്ങൾ ജീവിക്കുന്നിടത്തോളം, നിയമം അനുസരിച്ചേ മതിയാകൂ."

"നിയമം എന്നും എപ്പോഴും ഒരു കഴുതയാണ്. അതൊരു ഉപകരണമാണ്. ലക്ഷ്യത്തിലേക്കുള്ള ഒരു വഴിമാത്രം." ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് രാമൻ ആ സംഭാഷണം അവസാനിപ്പിച്ചു. ഭരതൻ പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് രാമന്റെ പുറത്തു തട്ടി.

"അപ്പോൾ നീ പറഞ്ഞ, മറ്റുള്ളവർക്ക് മാതൃകയാകുന്ന, അവരിലെ ഈശ്വരാംശത്തെ കണ്ടെത്താൻ സഹായിക്കുന്ന, നീതിയുക്തമായ കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യുന്ന, മഹാനായ ഒരു നേതാവ്. അത്തരം ഒരു നേതാവാണ് പിതാവെന്ന് നീ കരുതുന്നുണ്ടോ?" ഭരതൻ ചോദിച്ചു.

രാമൻ തീക്ഷ്ണമായി അനുജനെ നോക്കി. അവനിട്ട ചൂണ്ടയിൽ കൊത്താൻ തയ്യാറാകാതെ പരിഹാസച്ചിരിയോടെ രാമന്റെ തോളത്ത് കളിയാടി തട്ടിക്കൊണ്ട ഭരതൻ പറഞ്ഞു. "വിട്ടുകള ജ്യേഷ്ഠാ അതു വിട്ടുകള."

രാമൻ ശരിക്കും സംഘർഷാവസ്ഥയിലായിരുന്നു. എങ്കിലും മനസ്സിനുള്ളിൽപ്പോലും പിതാവിനെതിരെ വിപ്ലവകരമായ ഒരു ചിന്തയേയും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കാൻ അവനിലെ മകൻ തയ്യാറായിരുന്നില്ല.

കാനനഭംഗിയിൽ ലയിച്ച കുറച്ചുപിന്നിലായി ലക്ഷ്മണൻ നടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ശത്രുഘ്നൻ ജ്യേഷ്ഠന്മാരുടെ സംഭാഷണം വളരെ താത്പര്യത്തോടെ ശ്രദ്ധിക്കുകയായിരുന്നു. രാമേട്ടൻ വളരെ ആദർശവാനാണ്, ഭരതേട്ടൻ പായോഗിക ബുദ്ധിയുള്ളവനും,

ഏഴ്

'അതാ മറ്റൊരാൾ. ഇത് അവന്റെ അഞ്ചാമത്തെ കാമുകിയാണ്' അതിശയം തോന്നിയെങ്കിലും തന്റെ വാക്കുകളെ രാമൻ നിയന്ത്രിച്ചു.

കരാചിയിൽ രാവണനുമായുള്ള യുദ്ധത്തിൽ ദശരഥൻ പരാജയപ്പെട്ടിട്ട് പതിനേഴ് വർഷമാകുന്നു. പതിനാറാം വയസ്സുമുതലേ പ്രണയത്തിന്റെ സുഖമെന്തെന്ന് ഭരതൻ തിരിച്ചറിയാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു. അവനിലെ ഊർജ്ജസ്വലതയും ആകർഷണീയതയും കാരണം, പെൺകുട്ടികൾക്ക് അവനെ വളരെ ഇഷ്ടമായിരുന്നു. അവന് അവരേയും വരുണന്റെ ഗോത്രത്തിലെ സ്ത്രീകൾക്ക് സ്വാതന്ത്ര്യം ഉണ്ടായിരുന്നു. അവർക്ക് ഇഷ്ടം തോന്നുന്ന ആരുമായും സ്നേഹബന്ധത്തിലേർപ്പെടാനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ടായിരുന്നു. ഭരതനാകട്ടെ, ജനപ്രിയനും.

തന്നെക്കാൾ മുതിർന്ന, അതിസുന്ദരിയായ ഒരു ചെറുപ്പക്കാരിയുടെ കയ്യിൽപ്പിടിച്ചുകൊണ്ട് ഭരതൻ രാമനരികിലെക്കെത്തി. ഏകദേശം ഇരുപത് വയസ്സുള്ള പെൺകുട്ടി.

"ഭരതാ, സുഖമാണോ?"

"ജ്യേഷ്ഠാ, വളരെ സുഖമാണ്. ഇതിൽ കൂടുതൽ സുഖമായാലേ, സംഗതി വഷളാകും."

രാമൻ ആദരപൂർവ്വം പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് ആ പെൺകുട്ടിയെ നോക്കി.

"ജ്യേഷ്ഠാ, രാധികയെ പരിചയപ്പെടുത്താൻ എന്നെ അനുവദിച്ചാലും. മുഖ്യൻ, വരുണന്റെ മകളാണ്."

"പരിചയപ്പെടാൻ സാധിച്ചതിൽ സന്തോഷമുണ്ട്." രാമൻ ആദരപൂർവ്വം കൈകൂപ്പി തല കുനിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"ഭരതൻ പറഞ്ഞത് ശരിയാണ്. കുറെ പഴഞ്ചൻ ഔപചാരികത വച്ചു പുലർത്തുന്ന മണ്ടൻ ആളാണ് നിങ്ങൾ. രാധിക രാമനെ നോക്കിപ്പറഞ്ഞു.

അവളുടെ തുറന്നിട്ട പെരുമാറ്റംകണ്ട് രാമൻ കണ്ണു മിഴിച്ചുപോയി.

"അങ്ങനെ ഒരിക്കലും ഞാൻ പറഞ്ഞിട്ടില്ല. ഞാൻ എങ്ങിനെയാണ് ജ്യേഷ്ഠനെക്കുറിച്ച് അങ്ങനെ പറയുക?" ഭരതൻ അവളുടെ കൈകൾ വിടുവിച്ചുകൊണ്ട് എതിർത്തു.

"ശരി, മണ്ടൻ എന്നത് ഞാൻ കൂട്ടിച്ചേർത്തതാണ്. പക്ഷേ നിന്റെ ഔപചാരികത മനോഹരമാണ്. സത്യത്തിൽ ഭരതനും അതിഷ്ടമാണ്. നിനക്കതറിയാമെന്നു എനിക്കുറപ്പുണ്ട്." ഭരതന്റെ മുടിയിൽ വാത്സല്യത്തോടെ കൈയോടിച്ച് കൊണ്ട് രാധിക പറഞ്ഞു.

"നന്ദി.", തന്റെ അംഗവസ്ത്രം നേരെയിട്ടുകൊണ്ട് രാമൻ പറഞ്ഞു രാമന്റെ അസ്വസ്ഥത കണ്ട് രാധിക അടക്കിച്ചിരിച്ചു. സ്ത്രീസഹജമായ ചപലതകൾ ബാധിക്കാത്ത രാമൻ അവളുടെ ചിരിയിൽ ആകൃഷ്ടനായി. *അപ്സരസ്സുകളുടെതുപോലെ അതിമനോഹരവും ഉല്ലാസം പകരുന്നതുമാണ് അവളുടെ ചിരി.*

"സാ വർത്തേത് ലാവണ്യവതി. രാധികയ്ക്കു മനസ്സിലാക്കാനാവാത്ത പുരാതന സംസ്കൃതഭാഷയിൽ രാമൻ ഭരതനോടു പറഞ്ഞു.

ഭരതന് രാമനെപ്പോലെ അത്ര നന്നായി പുരാതനസംസ്കൃതം അറിയില്ലെങ്കിലും രാമൻ പറഞ്ഞ ലളിതമായ കാര്യം അവന് മനസ്സിലായി. *അവൾ അതിസുന്ദരിയാണെന്നാണ് അതിന്റെ അർത്ഥം.*

"അഹം ജാനാമി." ഭരതൻ ഉത്തരം പറയും മുമ്പ് രാധിക പറഞ്ഞു.

"എനിക്കറിയാം."

"തെല്ല ജാത്യതയോടെ രാമൻ പറഞ്ഞു. 'എന്റെ ബഹുദേവാ! നീ എത്ര ഭംഗിയായി പുരാതന സംസ്കൃതം പറയുന്നു."

"നമ്മൾ ഇപ്പോൾ പുതിയ സംസ്കൃതം ഉപയോഗിക്കുന്നു. പക്ഷേ, പഴയ വേദഗ്രന്ഥങ്ങൾ പഴയ ഭാഷയിൽ മാത്രമേ വായിക്കാനായി സാധിക്കൂ." രാധിക പുഞ്ചിരിയോടെ പറഞ്ഞു.

"അവളുടെ ബുദ്ധിശക്തി കണ്ടു തെറ്റിദ്ധരിക്കണ്ട ജ്യേഷ്ഠാ, അവൾ അതി സുന്ദരികൂടിയാണ്." സംഭാഷണം അവസാനിപ്പിക്കണ്ട സമയമായെന്ന് ഭരതന് തോന്നി.

"രാധികേ, എന്റെ വാക്കുകൾ ഏതെങ്കിലും തരത്തിൽ നിന്നെ വേദനിപ്പിച്ചുവെങ്കിൽ ക്ഷമിച്ചാലും. രാമൻ പുഞ്ചിരിയോടെ വീണ്ടും കൈകൂപ്പി ആദരവോടെ പറഞ്ഞു.

"ഇല്ല. നിങ്ങൾ അങ്ങിനെ ചെയ്തില്ല. തന്റെ സൗന്ദര്യത്തെക്കുറിച്ചുള്ള

സുന്ദരമായ അഭിനന്ദനം ഏത് പെൺകുട്ടിയാണ് ആസ്വദിക്കാത്തത്?" രാധിക ചിരിച്ച് തലയാട്ടിക്കൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"എന്റെ അനുജൻ ഭാഗ്യവാനാണ്."

"ഞാനും അത്ര നിർഭാഗ്യവതിയൊന്നുമല്ല." വീണ്ടും ഭരതന്റെ മുടിയിൽ തലോടി, രാധിക പറഞ്ഞു.

തന്റെ സഹോദരൻ അവളിൽ മയങ്ങിയിരിക്കുന്നുവെന്നു രാമനു മനസ്സിലായി. ഇപ്രാവശ്യം കാര്യങ്ങൾ വളരെ വ്യത്യസ്തമാണ്. പഴയ പെൺ സുഹൃത്തുക്കളെപ്പോലെയല്ല രാധിക. അവന്, അവൾ എന്തൊക്കെയോ ആണ്. അതേസമയം അവന് വനവാസികളുടെ പാരമ്പര്യത്തെക്കുറിച്ചു നല്ല അറിവുമുണ്ട്. അവരുടെ പെൺകുട്ടികൾ അഭിപ്രായ സ്വാതന്ത്ര്യമുള്ളവരാണ്. പക്ഷേ, സ്വന്തം ഗോത്രത്തിന് പുറത്തുനിന്നു മുള്ളവരെ അവർ വിവാഹംകഴിക്കില്ല. അവരുടെ നിയമം അതനുവദിക്കുകയില്ല. അതിന്റെ കാരണം രാമന് മനസ്സിലായിട്ടില്ല. വനവാസികളുടെ വിശുദ്ധി

നഷ്ടപ്പെടാതെയിരിക്കാനുള്ള ശ്രമത്തിന്റെ ഭാഗமாகാം ഈ നിയമം. അതല്ലെങ്കിൽ പ്രകൃതിയിൽനിന്നും അകന്ന നഗര വാസികൾ തങ്ങളെക്കാൾ കീഴ്ത്തട്ടിലാണെന്നു

കരുതിയിട്ടുമാകാം. തന്റെ അനുജന്റെ ഹൃദയം തകരരുതെന്ന് രാമൻ ആഗ്രഹിച്ചു.

"എത്ര വെണ്ണയാ നീ കഴിക്കുന്നത്?" ഭരതന്റെ ഈ വെണ്ണക്കൊതി രാമന് മനസ്സിലാക്കാത്ത ഒന്നായിരുന്നു.

സന്ധ്യാസമയത്ത് രാമനും ഭരതനും ഗുരുകുലത്തിലെ മരച്ചുവട്ടിൽ വിശ്രമിക്കുകയായിരുന്നു. ലക്ഷ്മണനും ശത്രുഘ്നനും അവരുടെ വിശ്രമ വേളയിൽ കുതിരസവാരി പരിശീലിക്കുകയാണ്. വിശാലമായ മൈതാനത്ത് അവർ വാശിയേറിയ മത്സരത്തിലായിരുന്നു. നാലുപേരിൽ, കുതിര സവാരിയിൽ ഏറ്റവും മികച്ചയാൾ ലക്ഷ്മണനാണ്. അവൻ ശത്രുഘ്നനെ അപ്പോഴും തോൽപ്പിച്ചു.

"എനിക്ക് വെണ്ണ അത്രക്കിഷ്ടമാണ് ജ്യേഷ്ഠാ." ഭരതൻ പറഞ്ഞു. അവന്റെ ചുണ്ടിൽ വെണ്ണ പുരണ്ടിരുന്നു.

"പക്ഷേ, അത്ര നന്നല്ല. തടി കൂടും.

"ഭരതൻ, ശ്വാസം ഉള്ളിലേക്കെടുത്ത് നെഞ്ചു വിരിച്ച്, കൈകളിലെ മസ്തിൽ പെരുപ്പിച്ച്, ഭംഗിയുള്ള ദൃഢമായ തന്റെ ശരീരം പ്രദർശിപ്പിച്ചു.

"എനിക്കു തടിയുണ്ടെന്ന് നിനക്കു തോന്നുന്നുണ്ടോ?" ഭരതൻ ചോദിച്ചു.

രാമൻ പുഞ്ചിരിച്ചു. "നീ സുന്ദരനല്ലെന്ന് പെൺകുട്ടികളൊരിക്കലും പറയില്ല. അതുകൊണ്ട് എന്റെ അഭിപ്രായം മാറില്ല."

"അത് ശരിയാണ്." ഭരതൻ മൺകലത്തിലേക്ക് കയ്യിട്ട് കൂടുതൽ വെണ്ണവാരി വായിലിട്ടുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

രാമൻ തന്റെ കൈ ഭരതന്റെ തോളിൽ വളരെ മെല്ലെ വച്ചു. ജ്യേഷ്ഠന്റെ മുഖത്തെ ഉത്കണ്ഠ കണ്ടപ്പോൾ ഭരതൻ കഴിക്കുന്നത് നിർത്തി.

"ഭരതാ നിനക്കറിയാമോ?"

"അങ്ങിനെ സംഭവിക്കില്ല ജ്യേഷ്ഠാ" ഭരതൻ പെട്ടെന്നു. ഇടക്കുകയറി അവനെ തടഞ്ഞു പറഞ്ഞു.

"പക്ഷേ, ഭരതാ!"

"ജ്യേഷ്ഠാ, എന്നെ വിശ്വസിക്കൂ, എനിക്ക് പെൺകുട്ടികളെ നിന്നക്കാൾ നന്നായറിയാം."

"നിനക്കറിയാമല്ലോ. മുഖ്യൻ വരുണന്റെ ആളുകൾ സമ്മതിക്കില്ല."

"ഞാൻ സ്നേഹിക്കുന്നതിനെക്കാളധികമായി രാധിക എന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ട്. എനിക്ക് വേണ്ടി രാധിക നിയമം ലംഘിക്കും. അവളെന്നെ വിട്ടുപോകില്ല. എന്നെ വിശ്വസിക്കൂ."

"പക്ഷേ ഭരതാ...!"

"ജ്യേഷ്ഠാ, എന്നെയോർത്ത് വിഷമിക്കാതിരിക്കൂ, എന്നെയോർത്തു സന്തോഷിക്കൂ."

"ശരി, അഭിനന്ദനങ്ങൾ," രാമൻ സംസാരം നിർത്തി ഭരതന്റെ തോളിൽ തട്ടി പറഞ്ഞു."

"നാടകീയമായി ഭരതൻ തല കുമ്പിട്ടു. "നന്ദി ഗുരോ"

രാമന്റെ മുഖത്ത് ഒരു ചിരി പരന്നു.

"ജ്യേഷ്ഠാ, എനിക്ക് നിന്നെ അഭിനന്ദിക്കുവാൻ എന്നാണ് ഒരവസരം ഉണ്ടാകുക?" ഭരതൻ ചോദിച്ചു

രാമൻ അവനെ നോക്കി ചിരിച്ചു.

"നിനക്ക് ഒരു പെൺകുട്ടിയോടും അടുപ്പം തോന്നിയിട്ടില്ലേ? ഇവിടെയും അയോധ്യയിലും ഒന്നും? നമ്മുടെ അവധിക്കാലത്ത് നമ്മൾ എത്രയോ പേരെ കണ്ടു."

"ആരും അത്ര പോരാ.."

"ആരും?"

"ഇല്ല"

"നീ എന്താണ് അവരിൽ തേടുന്നത്?"

ദൂരെ വനനിരകളിലേക്ക് നോക്കി രാമൻ പറഞ്ഞു. "സ്ത്രീയെയാണ് എനിക്കാവശ്യം, ഒരു പെൺകുട്ടിയെ അല്ല."

"ഓഹോ! എനിക്കപ്പോഴേ അറിയാമായിരുന്നു ഈ ഗൗരവത്തിനുള്ളിൽ വികൃതിയായ ഒരു ചെങ്കുത്താനുണ്ടെന്ന്."

രാമൻ കണ്ണുമിഴിച്ചുകൊണ്ട്, ഭരതന്റെ വയറ്റിൽ കളിയാടി ഇടിച്ചിട്ട് പറഞ്ഞു. "അതല്ല ഞാൻ ഉദ്ദേശിച്ചത്, നിനക്കെന്തറിയാം."

"പിന്നെ എന്താണ് നീ ഉദ്ദേശിച്ചത്?"

"എനിക്ക് ഒരു അപക്വയായ പെൺകുട്ടിയെ വേണ്ട. സ്നേഹം രണ്ടാമത്തേതാണ്. അത് പ്രധാനമല്ല. എനിക്ക് ബഹുമാനിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്ന ഒരാളെയാണ് വേണ്ടത്."

"ബഹുമാനം! ഓ! കേട്ടിട്ടു മുഷിയുന്നു." ഭരതൻ ഒന്നു ചിരിക്കോട്ടി.

"ഒരു ബന്ധം വെറും തമാശക്കല്ലെ. അത് വിശ്വാസവും നിന്റെ പങ്കാളിയെ നിനക്കു ആശയിക്കാമെന്ന് അറിവുമൊക്കെയാണ്. എടുത്തു ചാടിയുള്ള, തീക്ഷ്ണവികാരത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനമായുള്ള ബന്ധങ്ങൾ ഒരിക്കലും നിലനിൽക്കുന്നതല്ല."

"ശരിക്കും?"

"തീർച്ചയായും. പക്ഷേ, നിന്റെയും രാധികയുടേതും കാര്യം വ്യത്യസ്തമാണ്." രാമൻ പെട്ടെന്നു തിരുത്തി.

"തീർച്ചയായും" ഭരതൻ പരിഹാസത്തോടെ ചിരിച്ചു.

"ഞാൻ എന്താണ് പറയാനുദ്ദേശിച്ചതെന്ന് വെച്ചാൽ, എന്നേക്കാൾ യോഗ്യയായ ഒരു സ്ത്രീയെയാണ് എനിക്ക് വേണ്ടത്. ബഹുമാനം കൊണ്ട് എന്റെ ശിരസ്സ് കുനിക്കുവാൻ എന്നെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന ഒരു സ്ത്രീ."

" "ജ്യേഷ്ഠാ, നീ മുതിർന്നവരുടെയും മാതാപിതാക്കളുടെയും മുന്നിൽ തല കുനിച്ചോളൂ. ഒരു ഭാര്യ നിന്റെ ജീവിതവും തീക്ഷ്ണവികാരങ്ങളും പങ്കുവയ്ക്കുന്ന ആളാണ്." ഒരു പരിഹാസച്ചിരിയോടെ ഭരതൻ പറഞ്ഞു. ഒപ്പം അവന്റെ പുരികങ്ങളും വളഞ്ഞിരുന്നു. "എന്റെ ബ്രഹ്മദേവാ, നീ വിവാഹം ചെയ്യാൻ പോകുന്ന ആ സ്ത്രീയോട് എനിക്ക് സഹതാപം തോന്നുന്നു. മനുഷ്യചരിത്രത്തിൽ ഏറ്റവും മുഷിപ്പുള്ള ഒന്നായിരിക്കും നിന്റെ വിവാഹജീവിതം."

ഉറക്കെ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് രാമൻ ഭരതനെ കളിയാടി ഉന്തി. ഭരതൻ രാമനെ തിരിച്ചുന്തിയിട്ട് അവിടെനിന്നും ദൂരേക്കോടി.

"നിനക്കെന്നെ തോല്പിക്കാനാകില്ല ഭരതാ." രാമൻ ചിരിച്ചു. എന്നിട്ട് പെട്ടെന്ന് അനുജനു പിന്നാലേ ഓടി

"ആരെയാണ് നീ സഹായിക്കുക?"

ഗുരുകുലത്തിലേക്ക് ഒരു രഹസ്യ സന്ദർശകൻ നിശ്ശബ്ദമായി പ്രവേശിച്ചിരുന്നു. തന്റെ വരവ് രഹസ്യമാക്കി വെക്കണമെന്ന വസിഷ്ഠന്റെ ആഗ്രഹപ്രകാരം രാത്രി വളരെ വൈകിയാണ് അയാൾ വന്നത്. സന്ദർഭവശാൽ, ആ സമയം സാഹസികനായ ലക്ഷ്മണൻ കുതിരസവാരി ചെയ്യുകയായിരുന്നു. രാതി ഉറക്കറയിൽനിന്ന് പുറത്തിറങ്ങരുതെന്ന നിയമം ലംഘിച്ചുള്ള കുതിരസവാരി കഴിഞ്ഞു വരുമ്പോൾ ആശമപരിസരത്ത് നിന്നും അല്പമകലെ, മരത്തിൽ കെട്ടിയിരുന്ന പരിചയമില്ലാത്ത ഒരു കുതിരയെ കണ്ടു.

അവൻ നിശ്ശബ്ദമായി തന്റെ കുതിരയെ ലായത്തിലേക്ക് തിരിച്ചു കൊണ്ടുപോയി. അനധികൃതമായി ഒരാൾ അവിടെ കടന്നത് ഗുരുവിനോടു പറയാനായി അവിടെ ചെല്ലുമ്പോൾ വസിഷ്ഠന്റെ മുറി ശൂന്യമായിരുന്നു. ലക്ഷ്മണനുള്ളിൽ സംശയം വളർന്നു.

ആകാംക്ഷകൊണ്ട് അതെക്കുറിച്ചറിയാൻ അവൻ തീരുമാനിച്ചു. പാലത്തിനുതാഴെ ആ രഹസ്യ സന്ദർശകനോട് ജ്ഞി പതുക്കെ സംസാരിക്കുന്നു. ലക്ഷ്മണൻ കുറ്റിച്ചെടികളുടെ പിന്നിൽ ഒളിച്ചിരുന്ന അവർ പറയുന്നതു കാര്യമറിഞ്ഞു.

"ഞാൻ എന്റെ മനസ്സ് ഇപ്പൊഴും മാറ്റിയിട്ടില്ല." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

"അങ്ങ് പെട്ടെന്നു തീരുമാനിക്കണം ഗുരുജി "

"എന്തിന്?"

വന്നിരിക്കുന്ന ആളെ വ്യക്തമായി കാണുവാൻ സാധിച്ചില്ലെങ്കിലും മങ്ങിയ വെളിച്ചത്തിൽ, അപരിചിതന്റെ അസാധാരണമായ വെളുത്ത കൂറ്റൻശരീരവും ദൃഢമായ പേശികളും അവന് കാണാനായി. അയാളുടെ ദേഹം രോമാവൃതമായിരുന്നു. അയാളുടെ നട്ടെല്ലിന് താഴെയായി ഒരു മുഴ കാണാമായിരുന്നു. അപകടകാരിയായ ഒരു നാഗനാണ് അയാൾ എന്നത് വ്യക്തം. സപ്തസിന്ധു മുഴുവനും ഭയപ്പെടുന്ന വൈരുപ്യമുള്ള നിഗൂഢതനിറഞ്ഞ വംശം. പക്ഷേ, മറ്റ് നാഗന്മാർ ചെയ്യുന്നതുപോലെ തന്റെ രൂപം മറച്ചുവെക്കാനായി ഒരു മുഖം മുടിയോ, തലമറയ്ക്കുന്ന ഒരു അങ്കിയോ ഒന്നും അയാൾ

ഉപയോഗിച്ചിരുന്നില്ല. പരമ്പരാഗത രീതിയിൽ ഒരു മുണ്ടാണ് അയാൾ ഉടുത്തിരുന്നത്.

"അവർ താങ്കളുടെ പിറകെയുണ്ട്." അർത്ഥവത്തായ ഒരു നോട്ടത്തോടെ നാഗൻ പറഞ്ഞു.

"അതുകൊണ്ട്?"

"താങ്കൾക്ക് ഭയമില്ലെ?"

"ഞാൻ എന്തിന് ഭയപ്പെടണം?"

നാഗൻ മെല്ലെ ഒന്നു ചിരിച്ചു. "ധൈര്യവും മൂഢത്വവും തമ്മിൽ വേർതിരിക്കുന്നത് നേർത്ത ഒരു രേഖ മാത്രമാണ്."

"പിന്നിലേക്ക് തിരിഞ്ഞുനോക്കിയാൽ മാത്രമേ ആ രേഖ കാണുവാൻ സാധിക്കൂ സുഹൃത്തേ, ഞാൻ വിജയിച്ചാൽ ജനങ്ങൾ എന്നെ ധീരൻ എന്നു വിളിക്കും. അഥവാ ഞാൻ പരാജയപ്പെട്ടാൽ വിഡ്ഢിയെന്നും. എന്നിക്കു ശരിയെന്ന് തോന്നുന്നതു ചെയ്യാൻ എന്നെ അനുവദിക്കൂ. അതിന്റെ വിധിയെന്തെന്ന് ഭാവി തീരുമാനിക്കട്ടെ.

"അതിനോടു വിധോജിപ്പ് പ്രകടമാക്കുംവിധം നാഗൻ തന്റെ താടി മുന്നോട്ടു തള്ളി. പക്ഷേ, ഒരു തർക്കത്തിന് തയ്യാറായില്ല. "ഞാൻ എന്തു ചെയ്യണമെന്നാണ് താങ്കൾ ആഗ്രഹിക്കുന്നത്?"

"ഒന്നും ഇപ്പോൾ ചെയ്യണ്ട, കാത്തിരിക്കൂ" വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു. "അങ്ങേക്കറിയാമോ രാവണൻ? "

"ഉവ്വ്. എനിക്കറിയാം."

"എന്നിട്ടും അങ്ങ് ഇവിടെത്തന്നെ ഒന്നും ചെയ്യാതെ കഴിയുന്നു."

"രാവണൻ." വസിഷ്ഠൻ പിറുപിറുത്തു. വസിഷ്ഠന്റെ വാക്കുകൾ വളരെ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വമായിരുന്നു. "അവനെക്കൊണ്ടും ചില പ്രയോജനമുണ്ട്."

തന്റെ ഉള്ളിലെ ഞെട്ടൽ അടക്കുവാൻ ലക്ഷ്മണന് സാധിച്ചില്ല. എന്നിട്ടും നിശ്ശബ്ദനായിരിക്കുവാനുള്ള മനസ്സാന്നിധ്യം ആ കൗമാരപ്രായക്കാരനുണ്ടായിരുന്നു.

"ദശരഥ ചക്രവർത്തിക്കെതിരെ ഒരു വിപ്ലവമൊരുക്കുകയാണ് അങ്ങെന്ന് ചിലർ വിശ്വസിക്കുന്നുണ്ട്. നാഗൻ പറഞ്ഞു. അയാളുടെ ശബ്ദത്തിൽ നിന്നും അയാളതു വിശ്വസിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് വ്യക്തമായിരുന്നു.

വസിഷ്ഠൻ പതുകെ ചിരിച്ചു. "അദ്ദേഹത്തിനെതിരെ വിപ്ലവം നയിക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ല. രാജ്യം അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൈയിൽനിന്നും പൊയ്ക്കഴിഞ്ഞു. അദ്ദേഹം നല്ലൊരു വ്യക്തിയാണ്. പക്ഷേ, പരാജയത്തിന്റെയും വിഷാദത്തിന്റെയും ആഴങ്ങളിലേക്ക് അദ്ദേഹം മുങ്ങിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. എന്റെ ലക്ഷ്യം വളരെ വലുതാണ്."

"നമ്മുടെ ലക്ഷ്യം" നാഗൻ തിരുത്തി.

"തീർച്ചയായും." വസിഷ്ഠൻ പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് നാഗന്റെ തോളിൽ തട്ടി.

"എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ. ഇത് നമ്മുടെ കുട്ടായ ലക്ഷ്യമാണ്. നമ്മുടെ ആഗ്രഹം അയോധ്യയിൽ ഒരുങ്ങുമെന്ന് ജനങ്ങൾ ചിന്തിക്കുന്നുവെങ്കിൽ അങ്ങനെ ചിന്തിക്കട്ടെന്ന ഞാൻ പറയു."

"അതെ, അതാണ് സത്യം."

"എന്റെ കൂടെവരൂ. എനിക്കു നിന്നെ ചിലത് കാണിക്കുവാനുണ്ട്." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു

അവർ നടന്നു നീങ്ങിയപ്പോൾ ലക്ഷ്മണൻ ദീർഘമായി ഒന്നു നിശ്വസിച്ചു. അവന്റെ ഹൃദയം വല്ലാതെ മിടിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

'ഈ ഗുരുജി എന്തിനുള്ള പുറപ്പാടാണ്? ഞങ്ങൾ ഇവിടെ സുരക്ഷിതരാണോ?'

ചുറ്റുപാടും വളരെ സൂക്ഷ്മതയോടെ പരിശോധിച്ചു. ആരുമില്ലെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തി ലക്ഷ്മണൻ രാമന്റെ വാസസ്ഥാനത്തേക്ക് തിടുകപ്പെട്ടു നടന്നു.

"ലക്ഷ്മണാ പോയിക്കിടന്നുറങ്ങൂ." അന്യസ്ഥനായി രാമൻ ശകാരിച്ചു.

ലക്ഷ്മണന്റെ ബഹളമാണ് രാമനെ ഉണർത്തിയത്. ലക്ഷ്മണന്റെ സംഭ്രാന്തി നിറഞ്ഞ വിവരണം പാതിമയക്കത്തിൽ കേട്ടപ്പോൾ രാമന് മനസ്സിലായത്, തന്റെ അനുജൻ അടുത്ത ഒരു ഗുഹാലോചനയുടെ കാര്യവുമായാണ് വന്നിരിക്കുന്നതെന്നാണ്.

"ജ്യേഷ്ഠാ, ഞാൻ ഉറപ്പിച്ചു പറയുകയാണ്, എന്തോ നടക്കുന്നുണ്ട്. അത് അയോധ്യയുമായി ബന്ധപ്പെട്ടതാണ്.

ഗുരുജിയും അതിൽ ഉൾപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"നീ ഭരതനോടു പറഞ്ഞോ?"

"ഒരിക്കലുമില്ല. അവനും അതിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരിക്കും."

രാമൻ ലക്ഷ്മണനെ തുറിച്ചുനോക്കി. "അവനും നിന്റെ ജ്യേഷ്ഠനാണ് ലക്ഷ്മണാ."

"ജ്യേഷ്ഠാ, നീ വളരെ പാവമാണ്. അയോധ്യ ഉൾപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഗുഡാലോചനയുടെ ആഴം നീ മനസ്സിലാക്കുന്നില്ല. ഗുരുജിയും അതിലുണ്ട്. ഞാൻ നിന്നെമാത്രമേ വിശ്വസിക്കുന്നുള്ളൂ. ഞങ്ങളെ നീ രക്ഷിക്കുമെന്ന് കരുതുന്നു. ഇക്കാര്യം നിന്നെ അറിയിച്ചതിലൂടെ ഞാൻ എന്റെ കടമ ചെയ്തു. ഇതേക്കുറിച്ച് അന്വേഷിക്കുന്നത് നിന്റെ ഇഷ്ടംപോലെയാകാം."

"ഇതിൽ അന്വേഷിക്കാൻ ഒന്നുമില്ല ലക്ഷ്മണാ, നീ നിന്റെ മുറിയിൽ പോയി കിടന്നുറങ്ങൂ"

"ജ്യേഷ്ഠാ...!"

"ലക്ഷ്മണാ, ഇപ്പോൾ നിന്റെ മുറിയിലേക്ക് പോകൂ."

എട്ട്

"ആദർശനിഷ്ഠമായ ഒരു ജീവിതത്തിന്റെ മാർഗ്ഗമെന്താണ്?"
വസിഷ്ഠൻ ചോദിച്ചു

അതിരാവിലെ ഉണർന്ന് ഗുരു സ്തോത്രം ചൊല്ലിയ ശേഷം
രാജകുമാരന്മാർ ഗുരുവിന് അഭിമുഖമായി ഇരിക്കുകയായിരുന്നു
"ശരി" നിശ്ശബ്ദതയെ ഭഞ്ജിച്ച വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു തുടങ്ങി.

ലക്ഷ്മണൻ ആദ്യം ഉത്തരം പറയുമെന്ന് പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ട്
അദ്ദേഹം അവനെ നോക്കി. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തെ
അതിശയിപ്പിച്ചു കൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ വലിഞ്ഞു മുറുകിയ
മുഖത്തോടെ തനിക്കുള്ളിലെ വിദ്വേഷം മറച്ചു പിടിക്കുവാൻ
ശ്രമിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

"എന്തെങ്കിലും പ്രശ്നമുണ്ടോ പൗരവാ?" വസിഷ്ഠൻ ചോദിച്ചു.

"ഇല്ല ഗുരുജി, ഒരു പ്രശ്നവും ഇല്ല." ലക്ഷ്മണൻ രാമനെ
കുറ്റപ്പെടുത്തുംപോലെ നോക്കിയശേഷം നിലത്തേക്കു
നോക്കിപ്പറഞ്ഞു

"നിനക്ക് ഉത്തരം പറയുവാൻ ഒന്നു ശ്രമിച്ചുകൂടെ?"

"എനിക്കുത്തരം അറിയില്ല ഗുരോ."

അറിവില്ലായ്മ ഉത്തരം പറയുന്നതിൽനിന്നും ലക്ഷ്മണനെ
ഒരിക്കലും പിന്തിരിപ്പിക്കാറില്ലെന്ന് വസിഷ്ഠനറിയാം.

"വസു, നിനക്കു പറയാൻ കഴിയുമോ?"

"ഗുരുജി, ആദർശപരമായ ജീവിതമാർഗ്ഗമെന്നാൽ, എല്ലാവരും
ആരോഗ്യവും സമ്പത്തുമുള്ളവരായി സന്തോഷത്തോടെ

അവനവന്റെ ജീവിതലക്ഷ്യത്തോട് ഇണങ്ങിക്കഴിയുന്നതാണ്." ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

"ഒരു സമൂഹത്തിനു ഇതാർജ്ജിക്കുവാൻ എങ്ങിനെ സാധിക്കും?"

"അതത്ര എളുപ്പമല്ല. എന്നാൽ, അത് സ്വാതന്ത്ര്യത്തിലൂടെ സാധ്യമാകുന്നതാണ്. അവനവന്റെ വഴികൾ കണ്ടെത്തുവാൻ ജനങ്ങളെ അനു വദിക്കുക. അവർ അവരുടെ വഴികൾ കണ്ടെത്തും."

"പക്ഷേ, സ്വാതന്ത്ര്യം ഓരോ വ്യക്തിയെയും അവനവന്റെ സ്വപ്നങ്ങളെ തിരിച്ചറിയുവാൻ സഹായിക്കുമോ?" ഒരാളുടെ സ്വപ്നം മറ്റൊരാളിന്റെ സ്വപ്നവുമായി ചേരില്ലെന്നു വന്നാൽ?

ആ ചോദ്യത്തിനുത്തരം നൽകാൻ ഭരതൻ കുറച്ചൊന്നാലോചിച്ചു. "അങ്ങ് പറഞ്ഞത് ശരിയാണ്. കരുത്തനായ ഒരാളുടെ ശ്രമം ദുർബ്ബലനായ ഒരാളിന്റെ ശ്രമത്തെ പൂർണ്ണമായും കീഴടക്കിക്കളയും"

"അതുകൊണ്ട്?"

"ഭരണകൂടം ദുർബ്ബലരെ സംരക്ഷിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് ഉറപ്പു വരുത്തണം. നമുക്കെപ്പോഴും ശക്തൻ വിജയിക്കുന്നത് അനുവദിക്കുക സാധ്യമല്ല. അത് ജനങ്ങൾക്കിടയിൽ അസന്തുഷ്ടി വളർത്തും"

"അതെങ്ങിനെ ഏട്ടാ? ശക്തരെ വിജയിക്കുവാൻ അനുവദിക്കണമെന്നാണ് എന്റെ അഭിപ്രായം. ഒരു സമൂഹത്തിനു മൊത്തം അതല്ലേ ഗുണകരം?" ശത്രുഘ്നൻ പറഞ്ഞു.

"ദുർബ്ബലൻ മരിച്ചുവീഴണം എന്നത്, കാട്ടിലെ നീതിയല്ലേ? വസിഷ്ഠൻ ചോദിച്ചു .

"അങ്ങ്, അതിനെ കാട്ടുനീതിയെന്നു പറയുകയാണെങ്കിൽ അതിനെ പ്രകൃതിയുടെ നിയമമെന്നു ഞാൻ പറയും ഗുരുനാഥാ," ശത്രുഘ്നൻ പറഞ്ഞു.

"പ്രകൃതിയെക്കുറിച്ച് തീർപ്പുകൽപ്പിക്കുവാൻ നമ്മളാരാണ്? ഏറ്റവും ദുർബ്ബലനായ മാനിനെ, കടുവ കൊന്നില്ലെങ്കിൽ മാനുകളുടെ എണ്ണം പെരുകും. അവർ കാട്ടിലെ പച്ചപ്പ മുഴുവൻ തിന്നുതീർക്കും. കാട് പൂർണ്ണമായും നശിക്കുവാൻ അധികകാലം വേണ്ടിവരില്ല. ശക്തന്മാർ മാത്രമേ ജയിക്കൂ എങ്കിൽ അതാകും കാടിന് നല്ലത്.

അതാണ് സന്തുലിതാവസ്ഥ നിലനിർത്താനുള്ള പ്രകൃതിയുടെ രീതി. ഈ സ്വാഭാവിക രീതിയിൽ ഭരണകൂടം ഇടപെടരുത്. ദുർബ്ബലർക്ക് സംരക്ഷണത്തിനുള്ള സംവിധാനവും അവർക്ക് നിലനിൽക്കാനുള്ള സാധ്യതകൾ സൃഷ്ടിക്കുകയുമാണാവശ്യം. സമൂഹത്തെ അതിന്റെ മാർഗ്ഗം കണ്ടെത്താൻ അനുവദിക്കുകയമാണ് വേണ്ടത്. എല്ലാവരുടെയും സ്വപ്നങ്ങളെ സാക്ഷാത്കരിക്കുക ഭരണകൂടത്തിന്റെ ചുമതലയല്ല. ശത്രുഘ്നൻ പറഞ്ഞു

"എങ്കിൽ ഭരണകൂടത്തെക്കുറിച്ച് എന്തിന് ആവലാതിപ്പെടണം?"

"വ്യക്തികൾക്ക് ചെയ്യാൻ സാധ്യമാകാത്ത അത്യന്താപേക്ഷിതമായ ചില കാര്യങ്ങൾ നൽകുവാൻ ഭരണകൂടം വേണം. ബാഹ്യശക്തികളിൽ നിന്നു രാജ്യത്തെ സംരക്ഷിക്കുവാൻ അതിർത്തിയിൽ സൈന്യംവേണം. എല്ലാവർക്കും അടിസ്ഥാന വിദ്യാഭ്യാസം വേണം. നമ്മളെയും മൃഗങ്ങളെയും തമ്മിൽ വേർതിരിക്കുന്ന ഒരു കാര്യം, നമ്മൾ ദുർബ്ബലരെ കൊല്ലുന്നില്ല എന്നതാണ്. പക്ഷേ, ദുർബ്ബലർ പുഷ്ടിപ്പെട്ട ശക്തരെ അടിച്ചമർത്തുന്ന അവസ്ഥയിലേക്ക് ഭരണകൂടം ചെന്നെത്തിയാൽ പിന്നെ, അധിക സമയംവേണ്ട സമൂഹം തകരാറിലാകുവാൻ. ഒരു സമൂഹം ഒരിക്കലും മറക്കാൻ പാടില്ലാത്ത ഒരു കാര്യമുണ്ട്. സ്വന്തം പൗരന്മാരിൽ കഴിവുള്ളവരുടെ പ്രവർത്തനത്തിലും ആശയങ്ങളിലുമാണ് സമൂഹത്തിന്റെ വളർച്ച. ദുർബ്ബലരുടെ താൽപര്യങ്ങൾക്ക് നിങ്ങൾ കൂടുതൽ ഊന്നൽ നൽകുകയും ശക്തരുടെ താൽപര്യങ്ങളെ അവഗണിക്കുകയും ചെയ്താൽ നിങ്ങളുടെ സമൂഹം നാശത്തിലേക്ക് വീഴും."

വസിഷ്ഠൻ പുഞ്ചിരിച്ചു. "ഭരതചക്രവർത്തിയുടെ പിന്തുടർച്ചക്കാരുടെ ഭരണത്തിനു കീഴിൽ ഭാരതത്തിന് സംഭവിച്ച വീഴ്ചകളെക്കുറിച്ച് നീ ഭംഗിയായി പഠിച്ചു. അല്ലേ?"

ശത്രുഘ്നൻ തലയാട്ടി. ആയിരക്കണക്കിന് വർഷംമുമ്പ് ജീവിച്ചിരുന്ന ചന്ദ്രവംശജനായ ഇതിഹാസ പ്രകവർത്തിയായിരുന്നു ഭരതൻ, ദേവരാജാവായ ഇന്ദ്രൻ കഴിഞ്ഞാൽ, മഹാത്മാരായ ചക്രവർത്തിമാരിൽ അഗ്രഗണ്യനായിരുന്നു. ഭരതൻ. ഭാരതത്തെ മുഴുവൻ തന്റെ

ഭരണത്തിൻ കീഴിൽ അദ്ദേഹം കൊണ്ടുവന്നു. അദ്ദേഹം പ്രജാതൽപ്പരനും ദയാതൽപ്പരനുമായ ഭരണകർത്താവായിരുന്നു.

"ഭരതന്റെ പിൻഗാമികൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മാർഗ്ഗം പിൻതുടരാൻ എന്തുകൊണ്ട് ശ്രമിച്ചില്ല? അതൊന്നും പിന്നീട് ശരിയാകുന്നില്ലെന്നു മനസ്സിലായിട്ടല്ലേ?" വസിഷ്ഠൻ ചോദിച്ചു.

"എനിക്കറിയില്ല. ശത്രുഘ്നൻ പറഞ്ഞു.

"ഗുരുജി. ജീവിതത്തിനു മറ്റൊരു മാർഗ്ഗം, അതായത് പൗരുഷത്തിന്റെ മാർഗ്ഗം ഉണ്ടെന്നല്ലേ അങ്ങ് പറയുന്നത്?" രാമൻ ചോദിച്ചു.

"അതെ. പൗരുഷമായ ജീവിതമാർഗ്ഗത്തെ നിർവചിക്കുന്നത് സത്യം, കടമ, ആദരം എന്നിവയിലൂടെയാണ്. അതിന്റെ ഏറ്റവും പരമകോടിയിലെത്തുമ്പോൾ കാര്യക്ഷമവും, ധാർമ്മികതയുള്ളതും സമത്വത്തിൽ വിശ്വസിക്കുന്നതുമാണ് പൗരുഷ സംസ്കാരം. എന്നാലത് ക്ഷയിക്കുവാനാരംഭിച്ചാൽ, സ്വജനപക്ഷാധ്യത, കാർക്കശ്യം, പ്രത്യേകിച്ചും ദുർബ്ബലനോടുള്ള കൂരത എന്നിവയിലേക്ക് അതു വഴിമാറും."

"അപ്പോൾ സ്ത്രൈണസംസ്കാരം ക്ഷയിക്കുമ്പോൾ പൗരുഷമാർഗ്ഗമാണ് ഉത്തരം. അതുപോലെ, പൗരുഷസംസ്കാരം ക്ഷയിക്കുമ്പോൾ സ്ത്രൈണ മാർഗ്ഗം അതേറ്റെടുക്കണം." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"അതെ, ജീവിതം ചാക്രികമാണ്." ഗുരു പറഞ്ഞു.

"അപ്പോൾ ഇപ്പോഴത്തെ ഭാരതം ക്ഷയിക്കുവാൻ ആരംഭിച്ച ഒരു സ്ത്രൈണ രാഷ്ട്രമാണോ?" ഭരതൻ ചോദിച്ചു.

വസിഷ്ഠൻ ഭരതനെ നോക്കി. "വാസ്തവത്തിൽ ഭാരതം ഇന്ന് ആശയക്കുഴപ്പത്തിലാണു ഒരു രാഷ്ട്രമാണ്. അതിന്റെ അവസ്ഥ അതിനറിയില്ല. പൗരുഷത്തിന്റെയും സ്ത്രൈണതയുടെയും വഴികൾ കൂടിക്കുഴഞ്ഞ അവസ്ഥയിലാണത്. നമ്മൾ ക്ഷയിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന സ്ത്രൈണസംസ്കാരമാണ്."

"അപ്പോൾ ചോദ്യം ഇതാണ്. പൗരുഷ സംസ്കാരത്തിലേക്ക് നീങ്ങേണ്ട സമയമാണോ ഇത്? അതോ നവീകരിച്ച സ്ത്രൈണ സംസ്കാരത്തിന്റെ സമയമോ?" ഭരതൻ തർക്കിച്ചു.

"സ്വാതന്ത്ര്യമില്ലാതെ ജീവിക്കാൻ ഭാരതത്തിന് സാധ്യമാകുമെന്നു എനിക്കുറപ്പില്ല. വിപ്ലവകാരികളുടെ ദേശമാണ് നമ്മുടേത്.

എല്ലാത്തിനെക്കുറിച്ചും നമ്മൾ തർക്കിക്കുകയും യുദ്ധം ചെയ്യുകയും ചെയ്യും. സ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെ സ്ത്രൈണപാതയിലൂടെ നടന്നാൽ മാത്രമേ നമുക്ക് വിജയം നേടാനാകൂ. പുരുഷ വഴിക്കു ഹ്രസ്വകാലത്തേക്ക് മാത്രമേ നീങ്ങാനാകൂ. പക്ഷേ അതിനു കൂടുതൽകാലം നിലനിൽക്കാനാകില്ല. പുരുഷവഴി കൂടുതൽ കാലം പിന്തുടരാൻമാത്രം, നമ്മൾ അനുസരണശേഷി ഉള്ളവരുമല്ല."

"ഇന്ന് അങ്ങനെ തോന്നുന്നു. എന്നാൽ, എല്ലാകാലത്തും അങ്ങനെയായിരുന്നില്ല. പുരുഷ രീതികൾ ഭാരതത്തെ രൂപപ്പെടുത്തിയ ഒരു കാലമുണ്ടായിരുന്നു." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

ഭരതൻ ചിന്താവിഷ്ടനായി. എന്നാൽ, രാമൻ ഇടയിൽകയറി പറഞ്ഞു.

"ഗുരുജി, അങ്ങു പറഞ്ഞത്, ഭരതചക്രവർത്തി സ്ഥാപിച്ച ജീവിതത്തിന്റെ സ്ത്രൈണവഴി മാറ്റേണ്ട സമയമായിട്ടും മാറ്റുവാൻ സാധിച്ചിട്ടില്ലെന്നല്ലേ? കാരണം, അതുണ്ടായത് മുമ്പുണ്ടായിരുന്ന പുരുഷ സംസ്കാരം അധഃപതിച്ചതിൽനിന്നുള്ള പ്രതികരണമായിട്ടാണ്. ഒരു പക്ഷേ, അതിനുമുമ്പുണ്ടായ ജീവിതമാർഗ്ഗം തിന്മയായി മുദ്രകുത്തപ്പെട്ടിരിക്കാം."

"നീ പറഞ്ഞത് ശരിയാണ് സുദാസാ." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

"അങ്ങയ്ക്ക് ആദ്യകാലത്തെ പുരുഷ വഴിയേക്കുറിച്ച് പറയുവാൻ സാധിക്കുമോ? ആ സാമാജ്യം എങ്ങനെയായിരുന്നു? നമ്മുടെ ഇപ്പോഴത്തെ ദുരിതങ്ങൾക്ക് അതിൽനിന്നും ഉത്തരം കണ്ടെത്തുവാൻ സാധിക്കുമോ?" രാമൻ ചോദിച്ചു.

ആയിരക്കണക്കിന് വർഷങ്ങൾക്കുമുമ്പുണ്ടായ സാമ്രാജ്യമാണത്. അതിശയിപ്പിക്കുന്ന വേഗത്തിൽ ഭാരതം മുഴുവനും അത് കീഴടക്കി. വ്യത്യസ്തമായ ജീവിതരീതിയായിരുന്നു അവരുടേത്. ഔന്നത്യത്തിലെത്തിയ സംസ്കാരമായിരുന്നു അത്."

"ആരായിരുന്നു ആ ജനങ്ങൾ?"

"അവരുടെ അടിത്തറ കുറിച്ചത് ഇവിടെയാണ്. അവിടെയാണ് നമ്മൾ ഇപ്പോൾ ഉള്ളത്. വളരെക്കാലംമുമ്പാണ് അതുനടന്നത്.

അതുകൊണ്ട് പലരും ഈ ആശ്രമത്തിന്റെ പ്രാധാന്യം മറന്നുകഴിഞ്ഞു."

"ഇവിടെയോ?"

"അതെ, ഇവിടെയാണ് ആ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ അമരക്കാർ, മഹാ ഗുരുവിൽനിന്നും വിദ്യ അഭ്യസിച്ചത്. ജ്ഞാനദീപ്തമായ പൗരൂഷ മാർഗ്ഗത്തിലെ ജീവിതത്തിന് അത്യന്താപേക്ഷിതമായവ അഭ്യസിപ്പിച്ചത് അദ്ദേഹമാണ്. ഇത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശ്രമമായിരുന്നു."

"ആരാണ് ആ മഹാനായ മുനി?" രാമൻ വിസ്മയത്തോടെ ചോദിച്ചു.

വസിഷ്ഠൻ ദീർഘമായൊന്നു നിശ്വസിച്ചു. താൻ കൊടുക്കുന്ന ഉത്തരം ഞെട്ടൽ ഉണ്ടാക്കുമെന്ന് അദ്ദേഹത്തിനറിയാം. പുരാതന കാലത്തെ ആ മഹാനായ ഋഷിയുടെ നാമം ഇന്നു ഭയമുളവാക്കും. ആ നാമം ഉച്ചത്തിൽ പറയാൻപോലും എല്ലാവർക്കും മടിയാണ്. രാമനിൽ ദൃഷ്ടി ഊന്നി കൊണ്ട് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. "മഹർഷി ശുകാചാര്യൻ,"

ഭരതനും ലക്ഷ്മണനും ശത്രുഘ്നനും അന്തഃവിട്ടു നിന്നു. അസുരന്മാരുടെ ഗുരുവായിരുന്നു. ശുകാചാര്യൻ. അസുരന്മാരാകട്ടെ, ആയിരക്കണക്കിന് വർഷങ്ങൾക്ക് മുൻപ് ഭാരതഭൂഖണ്ഡത്തെ മുഴുവനും കീഴടക്കി ഭരിച്ചിരുന്ന പൈശാചിക ശക്തിയുള്ളവർ, അനേകം നാൾ നീണ്ടുനിന്ന യുദ്ധങ്ങളിലൂടെ ദൈവം എന്നു നമ്മൾ വിളിച്ചാരാധിക്കുന്ന ദേവന്മാർ അവരെ അവസാനം കീഴടക്കി. അസുരസാമ്രാജ്യത്തെ നശിപ്പിച്ചെങ്കിലും യുദ്ധം ഭാരതത്തിൽ കനത്ത നാശമുണ്ടാക്കിയിരുന്നു. ലക്ഷക്കണക്കിനു ജനങ്ങൾ കൊല്ലപ്പെട്ടു. സംസ്കാരം പുനർനിർമ്മിക്കുവാൻ കാലങ്ങൾ വേണ്ടിവന്നു. ദേവന്മാരുടെ നേതാവായ ഇന്ദ്രൻ അസുരന്മാരെ ഭാരതത്തിൽനിന്നും പുറത്താക്കി. ശുകാചാര്യരുടെ പേര് കളങ്കപ്പെടുത്തി. അയാളുടെ പേർ കേൾക്കുന്ന മാത്രയിൽ ജനങ്ങളിൽ അറപ്പും ഭീതിയും ഉണ്ടായി.

പ്രതികരിക്കാനാകാതെ അവർ സ്തബ്ധരായിരുന്നു. എന്നാൽ, മറ്റുള്ളവരിൽനിന്നും വ്യത്യസ്തമായി, രാമന്റെ കണ്ണുകളിൽ ജിജ്ഞാസ ഉണ്ടായിരുന്നു.

രാതി വളരെ വൈകിയപ്പോൾ വസിഷ്ഠൻ പുറത്തേക്കിറങ്ങി. അവരെ പ്രകോപിപ്പിക്കുവാനായിരുന്നു. ശുക്രാചാര്യരെക്കുറിച്ച് പരാമർശിച്ചത്. തന്റെ ശിഷ്യന്മാരിൽ ചലനമുണ്ടാക്കുമെന്ന് അദ്ദേഹം പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നു. ലക്ഷ്മണനും ശത്രുഘ്നനും അവരവരുടെ മുറികളിൽ സുഖനിദ്രയിലായിരുന്നു. രാമനെയും ഭരതനെയും അവിടെങ്ങും കണ്ടില്ല. അവരെ തിരഞ്ഞ് ആ പരിസരം മുഴുവൻ വസിഷ്ഠൻ നടന്നു. നിലാവെളിച്ചം അവിടെങ്ങും പരന്നിരുന്നു. പതുകയെുള്ള സംഭാഷണം കേട്ടിടത്തേക്ക് അദ്ദേഹം നടന്നു. അവിടെ ഒരു പെൺകുട്ടിയോടൊപ്പമിരിക്കുന്ന ഭരതനെ അദ്ദേഹം കണ്ടു.

"എന്നാൽ എന്തുകൊണ്ടാണ്?" ഭരതൻ അവളോട് അപേക്ഷിക്കുകയാണ്.

"എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ ഭരതാ, എന്റെ ജനങ്ങളുടെ നിയമം ഞാൻ ലംഘിക്കില്ല." ആ പെൺകുട്ടി ശാന്തമായിപ്പറഞ്ഞു.

"ഞാൻ നിന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നു. രാധികേ, എനിക്കറിയാം നീയും എന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നുണ്ടെന്ന്. മറ്റുള്ളവർ എന്തുപറയുമെന്ന് നമ്മൾ എന്തിനു ശ്രദ്ധിക്കണം?"

വസിഷ്ഠൻ പെട്ടെന്നു തിരിഞ്ഞു മറുഭാഗത്തേക്കു നടന്നു. ഒരു സ്വകാര്യ സംഭാഷണത്തിൽ, അതും സങ്കടമുള്ള അവസരത്തിൽ ഇടപെടുന്നത് ഉചിതമല്ല. രാമൻ എവിടെയാണ്?

പെട്ടെന്ന് അദ്ദേഹം തന്റെ നടപ്പിന്റെ ദിശമാറ്റി. കല്ലുകൾ പാകിയ വഴിയിലൂടെ മലമുകളിൽ പാറയുടെ മദ്ധ്യഭാഗത്ത് പണികഴിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള ഇന്ദ്രഭഗവാന്റെ ക്ഷേത്രത്തിലേക്ക് അദ്ദേഹം നടന്നു. ദേവന്മാരുടെ രാജാവ്, അസുരന്മാരെ കീഴടക്കിയ ആൾ. ശക്തിയുടെ പ്രതീകമായിട്ടാണ് ഇന്ദ്രക്ഷേത്രം അവിടെ പണികഴിപ്പിച്ചിട്ടുള്ളത്. കാരണം ശുക്രാചാര്യരുടെ പരമ്പരയെ തുടച്ചുമാറ്റിയ സൈന്യത്തെ നയിച്ചത് ഇന്ദ്രനായിരുന്നു.

വിഗ്രഹത്തിനു പിന്നിൽനിന്ന് ചെറിയ ശബ്ദം കേട്ടപ്പോൾ വസിഷ്ഠൻ അവിടെക്കുചെന്നു. അവിടെ നാലോ, അഞ്ചോ പേർക്കിരിക്കാവുന്ന സ്ഥലമുണ്ടായിരുന്നു. വിഗ്രഹത്തിന്റേയും വസിഷ്ഠന്റേയും നിഴൽ ചുമരിലെ പന്തത്തിന്റെ തീനാളങ്ങളുടെ

വെളിച്ചത്തിൽ തറയിൽ നൃത്തം വയ്ക്കുന്നതുപോലെ തോന്നിപ്പിച്ചു. വിഗ്രഹത്തിനപ്പുറത്തേക്കു സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയപ്പോൾ മുട്ടുകുത്തി നിൽക്കുന്ന രാമനെ വസിഷ്ഠൻ കണ്ടു. ബലം പ്രയോഗിച്ച് കയ്യിലെ ലോഹദണ്ഡുകൊണ്ട് നിലത്തെ ശിലാലിഖിതങ്ങളുടെ മുകളിലിരുന്ന ഒരു കുറ്റൻകല്ല് മാറ്റുകയാണ്. അവനതിൽ വിജയിച്ചുകഴിഞ്ഞപ്പോഴാണ് വസിഷ്ഠൻ അവിടെ എത്തിയത് രാമൻ അറിഞ്ഞത്.

"ഗുരുജി" കയ്യിലെ പാദ താഴെയിട്ട് പെട്ടെന്നവൻ എഴുന്നേറ്റുനിന്നു

വസിഷ്ഠൻ അവനരികിലേക്ക് നടന്നു. തന്റെ കൈകൾ അവന്റെ തോളിലൂടിത് അവനെ പതുക്കെ ഇരുത്തി. എന്നിട്ട് രാമൻ കണ്ടെത്തിയ ശിലാലിഖിതം കുനിഞ്ഞു വായിക്കുവാൻ തുടങ്ങി.

"എന്താ ഇതിലെഴുതിയിരിക്കുന്നതെന്ന് നിനക്ക് വായിക്കുവാൻ സാധിക്കുമോ? വസിഷ്ഠൻ ചോദിച്ചു.

എല്ലാവരും മറന്നുപോയ അതിപുരാതനമായ ഒരു ലിപിയായിരുന്നു അത്

"ഈ ലിപി, ഞാൻ കണ്ടിട്ടില്ല." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"വളരെ പുരാതനമാണത്. അസുരന്മാരാണ് ഇതുപ്രയോഗിച്ചിരുന്നത്. അതിനാൽ ഭാരതത്തിൽ നിരോധിക്കപ്പെട്ടതാണിത്"

"അങ്ങുപറഞ്ഞ പൗരുഷസാമ്രാജ്യം അസുരന്മാരുടേതായിരുന്നില്ലേ?"

"അത് വളരെ വ്യക്തമാണ്."

"എന്താണ് അതിലെഴുതിയിരിക്കുന്നതു ഗുരുജി?" രാമൻ ശിലാലിഖിതത്തിനുനേരെ ചൂണ്ടിക്കൊണ്ടു ചോദിച്ചു.

വസിഷ്ഠൻ തന്റെ ചൂണ്ടുവിരൽ ശിലാലിഖിതത്തിലെ വാക്കുകളിലൂടെ ഓടിച്ചു. "പ്രപഞ്ചം എങ്ങിനെയാണ് ശുക്രാചാര്യരുടെ നാമം ഉച്ചരിക്കുക? കാരണം പ്രപഞ്ചം വളരെ ചെറുതാണ്. ശുക്രാചാര്യർ വളരെ വലുതും."

രാമൻ പതുക്കെ ആ എഴുത്തുകളിലൂടെ കയ്യോടിച്ചു.

"പുരാണമനുസരിച്ച് ഇതാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇരിപ്പിടം . കുട്ടികളെ ഇവിടെ ഇരുന്നാണ് അദ്ദേഹം പഠിപ്പിച്ചിരുന്നത്."

വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

"അദ്ദേഹത്തെക്കുറിച്ച് പറയു ഗുരുജി." രാമൻ വസിഷ്ഠനെ നോക്കി.

"ഭൂമിയിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന മഹാത്മാരായ ഭാരതീയരിൽ ഒരാളാണ് അദ്ദേഹമെന്ന് ഒരു ന്യൂനപക്ഷം ഇന്നും വിശ്വസിക്കുന്നുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുട്ടിക്കാലത്തെക്കുറിച്ചൊന്നും എനിക്കറിയില്ല. അദ്ദേഹം ഈജിപ്ത്തിലെ ഒരു അടിമ കുടുംബത്തിലാണ് ജനിച്ചതെന്ന് ചില കെട്ടു കഥകളുണ്ട്. ശിശു ആയിരിക്കെ, അവനെ അവർ വേണ്ടെന്നുവെച്ചു. അവിടം സന്ദർശിച്ച ഒരു അസുരരാജകുമാരി ആ കുഞ്ഞിനെ ദത്തെടുത്ത് സ്വന്തം മകനെപ്പോലെ ഭാരതത്തിൽ കൊണ്ടുവന്ന് വളർത്തുകയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തെക്കുറിച്ച്, പിന്നീടുള്ള വിവരങ്ങൾ അക്കാലത്തെ അവിടത്തെ സമ്പന്നരും ശക്തിയുള്ളവരും ചേർന്ന് വ്യാജമായി ചമച്ചതാണ്. അദ്ദേഹം അതിബുദ്ധിമാനായ ഒരാളായിരുന്നു. ഭാരതത്തിലെ പാർശ്വവത്ക്കരിക്കപ്പെട്ട രാജകുടുംബത്തിൽപ്പെട്ടവരെ സംഘടിപ്പിച്ച് മഹത്തായ ശക്തിയുള്ള സേനയാക്കി അദ്ദേഹം മാറ്റി."

"പാർശ്വവത്ക്കരിക്കപ്പെട്ട ഭാരത രാജകുടുംബങ്ങൾ... പക്ഷേ, അസുരന്മാർ വിദേശീയരല്ലേ?"

"അസംബന്ധം, ചില പ്രത്യേക ലക്ഷ്യങ്ങളോടെ അന്ന് ചിലർ പടച്ചു വിട്ടതാണ്. അസുരന്മാരും ദേവന്മാരോടു ബന്ധമുള്ളവരാണ്. വാസ്തവത്തിൽ അസുരന്മാരും ദേവന്മാരും മാനസകുലമെന്ന ഒരു വംശത്തിൽ നിന്നുമുണ്ടായവരാണ്. എന്നാൽ അവഹേളനങ്ങൾ സഹിക്കാൻ വിധിക്കപ്പെട്ട ദരിദ്രരായ, ദുർബ്ബലരായ മച്ചുനന്മാരായിരുന്നു അസുരന്മാർ. കഠിനാധ്വാനത്തിലൂടെ, ശക്തമായ തത്ത്വചിന്തകളിലൂടെ, അച്ചടക്കത്തിലൂടെ, ഐക്യവും കെട്ടുറപ്പുമുള്ള, ഒരു ശക്തിയായി ശുക്രാചാര്യർ അവരെ വാർത്തെടുത്തു. അവരോട് വിദ്വേഷമുള്ളവർ പറഞ്ഞത് അവരുടെ വിജയത്തിനു കാരണം അവർ അപരിഷ്കൃതരായ യോദ്ധാക്കളാണെന്നാണ്."

"ഒടുവിൽപ്പറഞ്ഞ ആ അഭിപ്രായത്തോട് അങ്ങ് വിധോജിക്കും അല്ലേ?"

"അതെ, എന്തൊക്കെയായാലും ദേവന്മാർ ഒട്ടും ഭീരുക്കളായിരുന്നില്ല. അത് ക്ഷത്രിയന്മാരുടെ കാലഘട്ടമായിരുന്നു. പോരാളികളുടെ കഴിവുകൾക്ക് ഏറെ പ്രിയമുള്ള കാലം. യുദ്ധമുറകളിൽ അവർ അസുരന്മാർക്കു തുല്യരായിരുന്നു. അസുരന്മാർ വിജയിക്കാൻ കാരണം അവർ ഒരുമിച്ച് ഒരേലക്ഷ്യത്തിനായി പോരാടിയവരായിരുന്നു. ദേവന്മാരെപ്പോലെ പലതട്ടുകളിൽ നിന്നവരായിരുന്നില്ല."

"എന്നിട്ടും അസുരന്മാർ എന്താണ് ക്ഷയിക്കാൻ കാരണം? അവരെ എങ്ങിനെയാണ് ദേവന്മാർക്ക് തോൽപ്പിക്കുവാൻ സാധിച്ചത്?"

"ഒരാളുടെ വിജയത്തിനു കാരണമായ ഘടകങ്ങൾതന്നെ പിൻക്കാലത്ത് അവരുടെ നാശത്തിന് കാരണമാകാം. ഏകം, ഏകദൈവം എന്ന ആശയത്തിലാണ് ശുക്രാചാര്യർ അസുരന്മാരെ ഒരുമിച്ചുനിർത്തിയത്. ഏകദൈവത്തെ ആരാധിക്കുന്ന സർവ്വരും അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണിൽ തുല്യരായിരുന്നു."

രാമൻ മുഖം ചുളിച്ചു. "പക്ഷേ, അത്രത പുതിയ ആശയമല്ല. ഋഗ്വേദത്തിൽ ഏകത്തെക്കുറിച്ച് പരാമർശിക്കുന്നുണ്ട്. പരമമായ ഒന്ന്! നമ്മൾ അതിനെ പരമാത്മാവെന്ന് വിളിക്കുന്നു. ദേവന്മാരെപ്പോലെ, സ്ത്രീകളെ തത്ത്വങ്ങൾ പിന്തുടർന്നവർപോലും, ഏകത്തിൽ വിശ്വസിച്ചിരുന്നു."

"നീ വിട്ടുകളഞ്ഞ പ്രധാനപ്പെട്ട ഒന്നുണ്ട് സുദാസാ. ഋഗ്വേദം, വ്യക്തമായി പറയുന്നത് ഏകം എന്നത് ഏകദൈവമാണെങ്കിലും, ദൈവം നമുക്കുവേണ്ടി പല രൂപത്തിൽ, പല ദൈവങ്ങളായി പ്രത്യക്ഷപ്പെടുമെന്നാണ്. നമുക്ക് ചുറ്റുമുള്ള പ്രകൃതി, വൈവിധ്യം നിറഞ്ഞതാണ്. നമ്മൾ എപ്പോഴും ബന്ധപ്പെടുത്തുന്നത് പ്രകൃതിയുമായാണ്. ശുക്രാചാര്യർ വ്യത്യസ്തമായാണ് ചിന്തിച്ചത്. ഏകത്വത്തിനെക്കുറിച്ചുള്ള മറ്റുള്ള എല്ലാ ആവിഷ്കാരങ്ങളും അബദ്ധമാണെന്ന് അദ്ദേഹം കരുതി. ഏകം മാത്രമായിരുന്നു സത്യദൈവം. അതാണ് യാഥാർത്ഥ്യം. അക്കാലത്ത് വിപ്ലവകരമായ ഒരു ചിന്താഗതിയായിരുന്നു അത്. വളരെ പെട്ടെന്ന് വേദം അറിയാത്തവനും വേദമറിയുന്നവനും തമ്മിലുള്ള

വലുപ്പച്ചെറുപ്പം ഇല്ലാതായി. കാരണം അവർ രണ്ടുപേരും ഏകത്തിൽ വിശ്വസിച്ചിരുന്നു. എന്നതായിരുന്നു."

"അത് എല്ലാ മനുഷ്യരെയും തുല്യരാക്കും."

"വളരെ ശരിയാണ്. അസുരന്മാർക്കിടയിലുള്ള എല്ലാ വേർതിരിവുകളെയും ഇല്ലാതാക്കിയതുകൊണ്ട് ഈ രീതി കുറെക്കാലം നിലനിന്നു. അതുമാത്രമല്ല ദേവന്മാരിലും മറ്റുസംഘങ്ങളിലുമുള്ള അടിച്ചമർത്തപ്പെട്ടവർ അസുരന്മാർക്കൊപ്പം ചേർന്നു. അത് സമൂഹത്തിലുള്ള അവരുടെ സ്ഥാനം ഉയർത്തി. പക്ഷേ, ഞാൻ മുമ്പ് പറഞ്ഞതുപോലെ ഓരോ ആശയങ്ങൾക്കും. ഒരു നല്ലവശവും ചീത്തവശവുമുണ്ട്. അസുരന്മാർ വിചാരിച്ചത്, അവരുടെ ഏകത്തിൽ വിശ്വസിച്ച എല്ലാവരും തുല്യരാണെന്നായിരുന്നു."

"അവരുടെ ഏകത്തിൽ വിശ്വസിക്കാത്തവരെക്കുറിച്ച് അവർ തങ്ങൾക്കൊപ്പമല്ലെന്നും വിശ്വസിച്ചു." രാമൻ അത്ര ഉറപ്പില്ലാതെ പറഞ്ഞു.

"അതെ, നാനാത്വത്തെ ആദരിക്കാത്ത മനസ്സുകളിൽ ഏകദൈവ സങ്കല്പം അടിച്ചേല്പിക്കുവാനുള്ള എല്ലാ ശ്രമങ്ങളും സംഘർഷങ്ങളിലേ അവസാനിക്കും. ഇതേക്കുറിച്ച് ഉപനിഷത്തുകളിൽ പരാമർശിക്കുന്നുണ്ട്"

"ആ സ്തോത്രം ഞാനോർക്കുന്നു. 'ഒരു കുഞ്ഞിനു മുർച്ചയേറിയ വാൾ നല്കുന്നത് മഹാമനസ്കതയല്ല, മറിച്ച് നിരുത്തരവാദമാണ്. അതല്ല അസുരന്മാർക്കും സംഭവിച്ചത്?'"

"അതെ, ഏകസങ്കല്പത്തെ മനസ്സിലാക്കാൻ ബൗദ്ധികമായും ആത്മീയമായും സന്നദ്ധരായിരുന്നു ശുക്രാചാര്യർ തെരഞ്ഞെടുത്ത, അദ്ദേഹത്തിന്റെ അടുത്ത ശിഷ്യന്മാർ. പക്ഷേ, അസുരസാമ്രാജ്യം വികസിക്കുകയും അതിന്റെ അനുയായികളുടെ എണ്ണം പെരുകുകയും ചെയ്തു. കാലം കടന്നുപോയപ്പോൾ, തങ്ങളുടെ ദൈവം മാത്രമാണ് സത്യദൈവമെന്നും മറ്റ് ദൈവങ്ങൾ കള്ളമാണെന്നും അവർ കരുതി. അവരുടെ ഏകദൈവത്തെ വിശ്വസിക്കാത്ത എല്ലാവരെയും അവർ വെറുക്കുവാനും കൊന്നൊടുക്കുവാനും തുടങ്ങി."

"എന്ത്?" രാമൻ അമ്പരപ്പോടെ ചോദിച്ചു. "എന്തബദ്ധമാണത്. ഏകത്തെക്കുറിച്ചുള്ള സ്തോത്രം തന്നെ പറയുന്നത്, ഒരാൾ ഏക ദൈവത്തെ അറിഞ്ഞാൽ അയാൾക്ക് ഒരിക്കലും മറ്റാരെയും വെറുക്കുവാൻ സാധിക്കില്ലെന്നല്ലേ? ഏകം എല്ലാ ജീവികളിലും എല്ലാ വസ്തുക്കളിലും കുടികൊള്ളുന്നുണ്ട്. നിങ്ങൾക്കൊരാളോട് വെറുപ്പു തോന്നുന്നുവെങ്കിൽ ഏകത്തെ തന്നെ വെറുക്കുന്നു എന്നാണർത്ഥം."

"അതെ, നീ പറഞ്ഞത് സത്യമാണ്. നിർഭാഗ്യവശാൽ അസുരന്മാർ അവർ ചെയ്യുന്നതാണ് സത്യമെന്ന് വിശ്വസിച്ചു. അവരുടെ അംഗസഖ്യ വർദ്ധിച്ചപ്പോൾ അവരുടെ പടയാളികൾ തേർവാഴ്ച ആരംഭിച്ചു. ക്ഷേത്രങ്ങൾ തകർത്തു. വിഗ്രഹങ്ങളും താഴികക്കൂടങ്ങളും തച്ചുടച്ചു. മറ്റുദൈവങ്ങളിൽ വിശ്വസിക്കുന്നവരെ കൂട്ടക്കൊല ചെയ്തു."

"അവർ ശത്രുക്കളെ സ്വയമുണ്ടാക്കി." രാമൻ തലയിളക്കിക്കൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"അതെ; കാലം കടന്നുപോയപ്പോൾ അസുരന്മാർക്ക് മിത്രങ്ങൾ ഇല്ലാതെയായി. മനുഭാഗത്തുള്ള ദേവന്മാരാകട്ടെ എപ്പോഴും വിഘടിച്ച് നിന്നു. അതുകൊണ്ട് ഒരിക്കലും അവരവരുടെ വഴികൾ മറ്റുള്ളവരുടെ മേൽ അടിച്ചേൽപ്പിക്കാനായി അവർ ശ്രമിച്ചില്ല. അവരുടെ യഥാർത്ഥവഴി ഏതാണെന്നതിൽ അവർക്കുതന്നെ ഏകാഭിപ്രായമില്ലായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട്, അവർക്ക് മിത്രങ്ങളെ കിട്ടി. അസുരന്മാരുടെ നിരന്തരമായ ആക്രമണങ്ങൾകൊണ്ട് പൊറുതിമുട്ടിയ പലരും ദേവന്മാരുമായി സഖ്യമുണ്ടാക്കി. അസുരന്മാരുടെ ഇടയിൽത്തന്നെ കൊടും കൂരതകളെ ചോദ്യംചെയ്യാൻ ചിലർ തയ്യാറായി. അവരും കുറുമാറി ദേവന്മാരോടൊപ്പം ചേർന്നു. പിന്നെ അസുരന്മാർ തോറ്റതിൽ അതിശയിക്കേണ്ടതില്ലല്ലോ?"

രാമൻ തല കുലുക്കി. "പൗരുഷമാർഗ്ഗത്തിലെ പ്രധാന അപകടം അതായിരുന്നു. അല്ലേ? അയിത്തവാദം, അസഹിഷ്ണുതയിലേക്കും മൗലികവാദത്തിലേക്കും പെട്ടെന്നു വീണുപോകും. പ്രത്യേകിച്ചും സംഘർഷാവസ്ഥകളിൽ. സ്ത്രൈണ മാർഗ്ഗത്തിൽ ഈ പ്രശ്നം ഉണ്ടാകില്ല."

"അതെ. കർക്കശമായ അസഹിഷ്ണുത, ശത്രുക്കളെ സൃഷ്ടിക്കും. അവരുമായുള്ള ഇടപാടുകൾ അസാധ്യമാക്കും. പക്ഷേ, സ്ത്രൈണ മാർഗ്ഗത്തിന് മറ്റ് പ്രശ്നങ്ങളുണ്ട്. ഏറ്റവും പ്രധാനമായത്, ഒരു പൊതു കാര്യത്തിനുവേണ്ടി അവരെയെല്ലാം ഒരുമിപ്പിച്ചുനിർത്താൻ കഴിയില്ല എന്നതാണ്.

ഭാരതത്തിൽ ഇന്ന് നിലനിൽക്കുന്ന സ്ത്രൈണ മാർഗ്ഗത്തിലെ വിഭാഗീയതകളും കാര്യക്ഷമതയില്ലായ്മയും ബോധ്യമുള്ളതുകൊണ്ട് പൗരൂഷ മാർഗത്തെക്കുറിച്ച് കൂടുതൽ അറിയാൻ രാമന് താത്പര്യം തോന്നി.

"പൗരൂഷമാർഗ്ഗം പുനർജീവിപ്പിക്കണം. ഇപ്പോഴത്തെ ഭാരതത്തിലെ പ്രശ്നങ്ങൾക്ക് അസുരമാർഗം ഒരു പരിഹാരമായേക്കാം. പക്ഷേ, അസുര മാർഗ്ഗം അതേപടി പകർത്തരുത്. അതിൽ ചില മെച്ചപ്പെടുത്തലുകളും കൂട്ടിച്ചേർക്കലുകളും അത്യാവശ്യമാണ്. അഭിപ്രായ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനിടം നൽകണം. നമ്മുടെ ചുറ്റുപാടുകൾക്കു ചേരുംവിധം അതിനെ രൂപപ്പെടുത്തണം."

"എന്തുകൊണ്ടാണ് സ്ത്രൈണമാർഗ്ഗം വേണ്ടെന്നുപറയുന്നത്?" ഗുരു ചോദിച്ചു.

"എനിക്കു തോന്നുന്നത് സ്ത്രൈണമാർഗ്ഗത്തിലെ നേതാക്കൾക്കു അവരവരുടെ ഉത്തരവാദിത്വങ്ങളിൽനിന്നും ഒഴിഞ്ഞുമാറാനുള്ള പ്രവണതയുണ്ടെന്നാണ്. 'ഇനിയും നിങ്ങൾ തീരുമാനിക്കുക' എന്നാണ് അവർ അവരുടെ അനുയായികൾക്കു നൽകുന്ന സന്ദേശം. കാര്യങ്ങൾ വഷളാകുമ്പോൾ ഉത്തരവാദിത്വങ്ങൾ ഏറ്റെടുക്കാൻ ആരുമുണ്ടാകുന്നില്ല. പൗരൂഷമാർഗ്ഗത്തിലെ നേതാക്കൾ ഉത്തരവാദിത്വം ഏറ്റെടുക്കും. നേതാക്കൾ ഉത്തരവാദിത്വം ഏറ്റെടുക്കുമ്പോൾ മാത്രമേ സമൂഹം മുന്നോട്ടുപോകൂ. അപ്പോൾ സമൂഹത്തിനു വ്യക്തമായ ഒരു ലക്ഷ്യവും മാർഗ്ഗവുമുണ്ടാകും. അതല്ലെങ്കിൽ അന്തമില്ലാത്ത തർക്കങ്ങളും വിതർക്കങ്ങളുമായി സമൂഹം മരവിച്ചിരിക്കും."

വസിഷ്ഠൻ പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു. "നീ കാര്യങ്ങളെ വല്ലാതെ ലഘുവാക്കുന്നു. പെട്ടെന്നു കാര്യങ്ങൾ നടക്കണമെങ്കിൽ പൗരൂഷ മാർഗ്ഗങ്ങളാണ് മികച്ചതെന്നു സമ്മതിക്കുന്നു.

സ്ത്രൈണമാർഗ്ഗം കൂടുതൽ സമയമെടുക്കുമെങ്കിലും ദീർഘകാലത്തേക്ക് അതാണുത്തമം."

"ഭൂതകാലത്തിൽനിന്നും നമ്മൾ പാഠങ്ങൾ ഉൾക്കൊണ്ടാൽ, പൗരൂഷ മാർഗ്ഗവും സ്ഥിരതയുള്ളതാക്കാൻ സാധിയ്ക്കും."

"അത്തരമൊരു വഴി നിർമ്മിക്കാൻ നിനക്കു മനസ്സുണ്ടോ? "

"തീർച്ചയായും. അതെന്റെ മാതൃരാജ്യത്തോടുള്ള, നമ്മുടെ മഹത് രാജ്യത്തോടുള്ള കടമയാണ്." രാമൻ സത്യസന്ധമായി പറഞ്ഞു.

"ശരി, പൗരൂഷമാർഗ്ഗം പുനർജീവിപ്പിക്കാനുള്ള നിന്റെ ശ്രമങ്ങൾ സ്വാഗതാർഹമാണ്. പക്ഷേ, അതിനെ ആസൂരമെന്ന പേരുവിളിക്കരുത്. അതികാലത്ത് വെറുക്കപ്പെട്ട ഒരു പേരാണ്. നിന്റെ ശ്രമങ്ങൾ ആരംഭത്തിലേ നശിച്ചുപോകരുത്."

"അങ്ങനെയെങ്കിൽ അങ്ങ് എന്താകും നിർദ്ദേശിക്കുക? "

"പേരുകൾ ഒരു വിഷയമേയല്ല. അവയിൽ അന്തർലീനമായിട്ടുള്ള തത്ത്വങ്ങളാണ് പ്രധാനം. ഒരു കാലത്ത് അസൂരന്മാർ പൗരൂഷമാർഗ്ഗവും ദേവന്മാർ സ്ത്രൈണമാർഗ്ഗവും തെരഞ്ഞെടുത്തിരുന്നു. പിന്നീട് അസൂരന്മാർ നശിപ്പിക്കപ്പെടുകയും ദേവന്മാർ നിലനില്ക്കുകയും ചെയ്തു. ദേവന്മാരുടെ പിൻതുടർച്ചക്കാരാണ് സൂര്യവംശവും ചന്ദ്രവംശവും. രണ്ടു കൂട്ടരും സ്ത്രൈണമാർഗ്ഗത്തെ പ്രതിനിധാനം ചെയ്യുന്നു. നിന്റെ ശ്രമത്തിൽ നീ വിജയിച്ചാൽ സൂര്യവംശജർ പൗരൂഷ മാർഗ്ഗത്തെ പ്രതിനിധാനം ചെയ്യും. ചന്ദ്രവംശജർ ദേവന്മാരുടെ പൈതൃകം മുന്നോട്ടു കൊണ്ടു പോകും. പേരുകൾകൊണ്ടാണും വലിയ കാര്യമില്ല."

കാലങ്ങൾക്കു മുമ്പ് ആ സന്ദേശം കൊത്തിയ അജ്ഞാതനായ ആ എഴുത്തുകാരനെക്കുറിച്ചാലോചിച്ചുകൊണ്ട് രാമൻ ആ ശിലാലിഖിതം വീണ്ടും നോക്കി. അതൊരു ദർബ്ബലമായ ആഹ്വാനംപോലെ തോന്നി. ശുക്രാചാര്യരുടെ നാമം രാജ്യം മുഴുവനും നിരോധിച്ചിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുടുംബത്തിലെ വിശ്വസ്തർക്കുപോലും ആ പേരുച്ചരിക്കാൻ അനുവാദമില്ലായിരുന്നു. സ്വന്തം ഗുരുവിനെ പരസ്യമായി ആദരിക്കുവാൻ സാധ്യമല്ലാതെ വന്നപ്പോൾ സ്വന്തം

മനസ്സാക്ഷിയെ ആശ്വസിപ്പിക്കുവാൻ ഈ ഒരു മാർഗ്ഗമേ എഴുതിയ ആ മനുഷ്യൻ കണ്ടിട്ടുണ്ടാകൂ.

"ശുക്രാചാര്യരെക്കുറിച്ചും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ചിന്താഗതികളെക്കുറിച്ചും ഞാൻ നിനക്കു പറഞ്ഞുതരാം. അദ്ദേഹം ഒരു പ്രതിഭാശാലിയായിരുന്നു. ഒരു വലിയ സാമ്രാജ്യം കെട്ടിപ്പടുക്കുന്നതെങ്ങനെയെന്നു നിനക്ക് അദ്ദേഹത്തിൽനിന്നും പഠിക്കാം. പക്ഷേ, നീ ശ്രദ്ധിക്കേണ്ട ഒന്നുണ്ട്; മഹാത്മാരുടെ വിജയത്തിൽനിന്നു പഠിക്കുന്നതുപോലെ അവരുടെ പരാജയങ്ങളിൽ നിന്നും പാഠങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളണം." വസിഷ്ഠൻ തന്റെ കൈ രാമന്റെ ചുമലിൽ വച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു."

"തീർച്ചയായും ഗുരുജി"

ഒൻപത്

"ഇനി കുറേക്കാലത്തേക്ക് നമ്മൾ തമ്മിൽ കൂടിക്കാഴ്ച ഇല്ല ഗുരുജി." നാഗൻ പറഞ്ഞു

ഇന്നദേവന്റെ ക്ഷേത്രത്തിനുള്ളിൽ വച്ച് വസിഷ്ഠനും രാമനും തമ്മിൽ ശുക്രാചാര്യരെക്കുറിച്ച് സംഭാഷണം നടത്തിയശേഷം കുറച്ചു മാസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞിരുന്നു. രാജകുമാരന്മാരുടെ ഗുരുകുലവിദ്യാഭ്യാസം പൂർത്തിയായിരുന്നു. അടുത്ത ദിവസം ബാലന്മാർ കൊട്ടാരത്തിലേക്ക് മടങ്ങും. രാത്രി വൈകിയിട്ടും, ഒരിക്കൽകൂടി കുതിരസവാരി നടത്താൻ ലക്ഷ്മണൻ തീരുമാനിച്ചു. ആരും കാണാതെ മടങ്ങിവരുമ്പോൾ ഗുരുവും അന്നത്തെ നാഗനും തമ്മിൽ ഒരിക്കൽകൂടി കൂടിക്കാഴ്ച നടത്തുന്നത് അവൻ കണ്ടു.

അതേ പാലത്തിന്റെ കീഴിലാണ് അവർ വീണ്ടും കണ്ടുമുട്ടിയത്.

"അതെ, അത് ബുദ്ധിമുട്ടാകും." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു. അയോധ്യയിലെ ജനങ്ങൾക്ക് എന്നെക്കുറിച്ച് ഒന്നുമറിയില്ല. പക്ഷേ, കാര്യങ്ങൾ അറിയിക്കാൻ മറ്റൊരു വഴി ഞാൻ കണ്ടെത്തും."

"അങ്ങയുടെ പഴയ ചങ്ങാതിയും രാവണനും തമ്മിലുള്ള സഖ്യം വളരെ ശക്തമായതായി ഞാൻ കേൾക്കുകയുണ്ടായി." നാഗൻ സംസാരിക്കുമ്പോൾ അയാളുടെ ദേഹത്തെ പിൻഭാഗത്തെ ഉയർന്നഭാഗം ഒരു വാലുപോലെ ഇളകുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

അതെക്കുറിച്ച് എന്തെങ്കിലും പറയുംമുമ്പ് വസിഷ്ഠൻ ദീർഘമായൊന്നു നിശ്വസിച്ചു. പിന്നെ പതുകെ പറഞ്ഞു.

"അദ്ദേഹം എന്നും എന്റെ സുഹൃത്തായിരിക്കും. ഞാൻ ഒറ്റക്കായിരുന്നപ്പോൾ അദ്ദേഹം എന്നെ സഹായിച്ചിട്ടുണ്ട്."

"ഈ കഥ, ഇപ്പോഴെങ്കിലും അങ്ങ് പറയണം ഗുരുജി, എന്താണ് സംഭവിച്ചത്?"

"ചില കഥകൾ പറയാതെവിടുന്നതാണ് നല്ലത്." വസിഷ്ഠൻ പരിഹാസരൂപേണ, ഒന്നു ചിരിച്ചു.

വേദനാജനകമായ ഓർമ്മയിലേക്കാണ് വസിഷ്ഠൻ എത്തിയതെന്ന് നാഗന് മനസ്സിലായി.

"നീ എന്തിനാണ് വന്നതെന്ന് എനിക്കറിയാം." വിഷയം മാറ്റിക്കൊണ്ട് വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

നാഗൻ പുഞ്ചിരിച്ചു. "എനിക്കറിയണം..."

"രാമൻ..." ലളിതമായി വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

നാഗൻ അതിശയത്തോടെ പറഞ്ഞു. "ഞാൻ കരുതി രാജകുമാരൻ ഭരതൻ..."

"അല്ല, രാമനാണ്. അതങ്ങിനെ തന്നെ ആകണം."

നാഗൻ തലകുലുക്കി. "എങ്കിൽ രാജകുമാരൻ രാമൻ തന്നെ. ഞങ്ങളുടെ സഹായം അങ്ങേക്ക് എപ്പോഴുമുണ്ടാകും."

"അതെ, അതെനിക്കറിയാം."

നിശ്ശബ്ദനായി അവരുടെ സംഭാഷണം ശ്രദ്ധിച്ചപ്പോൾ, തന്റെ ഹൃദയമിടിപ്പ്, ദ്രുതഗതിയിലാകുന്നത് ലക്ഷ്മണനറിഞ്ഞു.

"ജ്യേഷ്ഠാ, സത്യമായും ഈ ലോകത്തെക്കുറിച്ച് ഒന്നും നിനക്കറിയില്ല. ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"ഭഗവാൻ ഇക്ഷാകുവിനെ ഓർത്ത്, ദയവായി പോയി ഉറങ്ങൂ." ദേഷ്യംകൊണ്ട് രാമൻ പറഞ്ഞു. "എവിടേയും നീ ഉപജാപങ്ങൾ കണ്ടെത്തും."

"പക്ഷേ,..."

"ലക്ഷ്മണാ..."

"അവർ നിന്നെ കൊല്ലാൻ തീരുമാനിച്ചുകഴിഞ്ഞു ജ്യേഷ്ഠാ, എനിക്കറിയാമത്."

"ആരും എന്നെ കൊല്ലുകയില്ലെന്ന്, നീ എപ്പോഴാണ് ഒന്ന് വിശ്വസിക്കുക? ഗുരുജി എന്തിനെന്ന് വധിക്കണം? എന്റെ മരണം ആരെങ്കിലും എന്തിനാഗ്രഹിക്കണം?" രാമൻ ആശ്ചര്യത്തോടെ പറഞ്ഞു. "അന്ന് കുതിര സവാരി ചെയ്തപ്പോൾ ആരും എന്നെ കൊല്ലാൻ ശ്രമിച്ചില്ല. ഇപ്പോഴും എന്നെ കൊല്ലാൻ ആരും ശ്രമിക്കുന്നില്ല. അത്രയ്ക്കുള്ള മഹത്ത്വമൊന്നും എനിക്കില്ല. ഇനി പോയി കിടന്നുറങ്ങൂ."

"ജ്യേഷ്ഠാ, നിനക്കൊന്നിനെക്കുറിച്ചും ഒരു വിവരവുമില്ല. ഇങ്ങനെ പോയാൽ ഞാനെങ്ങനെ നിന്നെ സംരക്ഷിക്കുമെന്ന് എനിക്കറിയില്ല."

"നീ എങ്ങിനെയാക്കിലും എന്നെ എന്നും സംരക്ഷിക്കും. ഇനി പോയി ഉറങ്ങൂ." രാമൻ പുഞ്ചിരിയോടെ, മെല്ലെപ്പറഞ്ഞുകൊണ്ട് അനുജന്റെ കവിളിൽ തലോടി.

"ജ്യേഷ്ഠാ..."

"ലക്ഷ്മണാ..!"

"എന്റെ മോനേ, വീട്ടിലേക്ക് നിനക്ക് സ്വാഗതം." കൗസല്യ കരഞ്ഞു കൊണ്ട് പറഞ്ഞു. സന്തോഷാശ്രുക്കൾ തടഞ്ഞുനിർത്താനാവാതെ രാജ്ഞി അഭിമാനത്തോടെ മകനെ നോക്കി. രാമനാകട്ടെ, അമ്മയുടെ വികാരപ്രകടനം ജാല്യതയോടെയാണ് കണ്ടത്. അയോധ്യയിലെ, രഘുവംശത്തിലെ പതിനെട്ടു വയസ്സുകാരനായ രാമൻ, അവന്റെ അമ്മയെപ്പോലെ ഇരുണ്ട നിറമുള്ളവനായിരുന്നു. വിരിഞ്ഞ തോളുകളും, മെലിഞ്ഞതെങ്കിലും ബലവത്തായ ദേഹവും, അസ്ത്രാഭ്യാസത്തിലുള്ള അവന്റെ മികവിന്റെ തെളിവുകളായിരുന്നു. നീണ്ടമുടി ഒരു കൂടുമയായി ഉച്ചിയിൽ കെട്ടിവെച്ചിരുന്നു. കാതിൽ ചെറിയ കടുകനും കഴുത്തിൽ ചരടിൽ കോർത്ത രുദ്രാക്ഷമാലയും അണിഞ്ഞിരുന്നു. കാതിലെ കടുക്കൻ ജ്വലിച്ചുനിൽക്കുന്ന സൂര്യരൂപത്തിലുള്ളതായിരുന്നു.

സൂര്യവംശ ഭരണാധികാരികളുടെ ചിഹ്നമാണത്. തവിട്ടുനിറമുള്ള, രുദ്രാക്ഷമണികൾ, വർഷങ്ങൾക്കു മുൻപ് ഭാരതത്തെ തിന്മയിൽനിന്നും രക്ഷിച്ച രുദ്രഭഗവാനെ പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നതായിരുന്നു.

അമ്മ കരച്ചിൽ നിർത്തിയപ്പോൾ അവൻ അമ്മയുടെ അരികിൽനിന്നും മാറി. ഒരു മുട്ട് തറയിലൂന്നിയിരുന്നുകൊണ്ട് അവൻ തന്റെ പിതാവിനെ ആദരസൂചകമായി തലകുനിച്ചു വണങ്ങി. ഈ ആചാരങ്ങൾ നടക്കുമ്പോൾ രാജസദസ്സിൽ പ്രശാന്തമായ നിശ്ശബ്ദത നിറഞ്ഞുനിന്നു.

കഴിഞ്ഞ രണ്ടുദശാബ്ദത്തിൽ ഒരിക്കൽപ്പോലും ഇത്രയുമൊളുകൾ ഒരുമിച്ച് ആ രാജസദസ്സിൽ കൂടിയിട്ടില്ല. കൊട്ടാരവും രാജസഭാതലവും പണികഴിപ്പിച്ചത് മഹാനായ രാജാവ്, രാമന്റെ പ്രപിതാമഹൻ രഘു ആയിരുന്നു. ഘോരമായ യുദ്ധങ്ങളിലൂടെ അയോധ്യാരാജവംശം ശക്തിപ്പെടുത്തിയ രഘു, കുലനാമം പോലും 'ഇക്ഷ്വാകുവംശത്തെ', 'രഘുവംശം' എന്നതാക്കി മാറ്റി. ഈ മാറ്റം അംഗീകരിക്കാൻ രാമൻ തയ്യാറായിരുന്നില്ല. സ്വന്തം വംശത്തോടുള്ള നീതികേടാണത്. ഒരുവന്റെ നേട്ടങ്ങൾ എത്രതന്നെ മഹത്തായിരുന്നാലും തന്റെ പൂർവ്വികരുടെ മഹത്തുത്തെ അത് കെടുത്തരുത്. 'ഇക്ഷ്വാകുവംശം' എന്നു പറയുവാനാണ് രാമൻ ഇഷ്ടപ്പെട്ടത്. കാരണം, ആ വംശം സ്ഥാപിച്ചത് ഇക്ഷ്വാകു ആണ്. പക്ഷേ, രാമന്റെ അഭിപ്രായങ്ങൾക്ക് ആരു വിലകൽപ്പിക്കാൻ!.

രാമൻ മുട്ടുകാലിൽ അല്പസമയം നിന്നിട്ടും, രാജാവ് ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. ദശരഥന്റെ വലതുഭാഗത്തിരുന്ന രാജഗുരു വസിഷ്ഠൻ, തെല്ലൊരനിഷ്ടത്തോടെ ചക്രവർത്തിയെ നോക്കി.

സിംഹാസനത്തിന് മുകളിൽ അമൂല്യമായ രത്നങ്ങൾപതിപ്പിച്ച സ്വർണനിറമുള്ള ഒരു മേലാപ്പ് തൂങ്ങുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഒരുകാലത്ത് അയോദ്ധ്യക്കുണ്ടായിരുന്ന പ്രതാപവും ശക്തിയും വിളിച്ചോതുന്നതായിരുന്നു ആ പ്രൗഢമായ അകത്തളവും സിംഹാസനവും, ഇളകിയ ചായവും തേഞ്ഞുകീറിയ അരികുകളും രാജ്യത്തിന്റെ ഇപ്പോഴത്തെ അവസ്ഥയെ എടുത്തുകാണിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. കടം വീട്ടാനാകാം, സിംഹാസനത്തിലെ വിലയേറിയ കല്ലുകൾ

ഇളക്കിമാറ്റപ്പെട്ടിരുന്നു. ആയിരം തൂണു കളുള്ള രാജസഭാതലം ഇപ്പൊഴും പ്രൗഢമായിരുന്നു. പക്ഷേ, ഇതിലും ഗംഭീരമായ ഒരുകാലം അതിനുണ്ടായിരുന്നു.

രാമന്റെ കാത്തുനിൽപ്പു തുടർന്നപ്പോൾ, സദസ്സിലുള്ളവർ ജാത്യതയോടെ എന്തൊക്കെയോ പിറുപിറുക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവർക്കറിയാം രാമനല്ല ദശരഥന്റെ പ്രിയപുത്രനേന്ന്.

രാമൻ അചഞ്ചലനായിത്തന്നെ നിന്നു. അവന് തെല്ലും ആശ്ചര്യം തോന്നിയില്ല. ദോഷാരോപണങ്ങളും അധിക്ഷേപങ്ങളുംകേട്ട് ശീലമായിരുന്നതിനാൽ അവയെ അവഗണിക്കുവാൻ അവൻ പഠിച്ചിരുന്നു. ഗുരുകുലത്തിൽനിന്നും വീട്ടിലേക്കുള്ള ഓരോ വരവും ഓരോ പീഡനമായിരുന്നു. ആരെങ്കിലും അവന്റെ ജന്മദോഷത്തെക്കുറിച്ച് ഓർമ്മപ്പെടുത്താനുണ്ടാവും. 7,032 ലെ കളങ്കം, മനുവിന്റെ പഞ്ചാംഗമനുസരിച്ച് അവന്റെ ജനനവർഷം, ഒരിയ്ക്കലും മറക്കില്ല. കുട്ടിക്കാലത്ത് അതവനെ ഒരുപാട് വിഷമിപ്പിച്ചിരുന്നു. ഗുരു വസിഷ്ഠൻ ഒരിക്കൽ പറഞ്ഞത് അവനോർത്തു.

'ജനങ്ങൾ അസംബന്ധം പറയും, അതവരുടെ ശീലമാണ്.'

കൈകേയി ദശരഥനരികിലേക്കു ചെന്നു മുട്ടുകുത്തി ഇരുന്ന ദശരഥന്റെ ഭാഗികമായി തളർന്ന വലതുകാലെടുത്ത് നേരെവെച്ചു. പുറമെ കർത്തവ്യബോധവും വിധേയത്വവും അഭിനയിച്ചുകൊണ്ട് ആരും കാണാതെ ആരും കേൾക്കാതെ അവൾ ഭർത്താവിനോട് പരുഷമായി പറഞ്ഞു. "രാമനെ പ്രത്യഭിവാദ്യം ചെയ്യൂ."

ചക്രവർത്തിയുടെ മുഖത്ത് പെട്ടെന്ന് ഒരുണർവ്വുണ്ടായി. രാജപ്രൗഢിയോടെ തന്റെ മുഖമുയർത്തി അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു. "രഘുവംശത്തിന്റെ പിന്മുറക്കാരനായ രാമചന്ദ്രാ. എഴുന്നേൽക്കൂ.

വസിഷ്ഠന്റെ മുഖത്ത് അത്യുപ്തി പ്രകടമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം രാമനെ ഒന്നു നോക്കി.

സദസ്സിൽ പ്രഭുക്കന്മാർക്കുള്ള ആദ്യനിരയിൽ വിലയേറിയ പട്ടു വസ്ത്രങ്ങളും സ്വർണാഭരണങ്ങളും ധരിച്ച, വെളുത്ത നിറവും കുന്നുമുള്ള ഒരു സ്ത്രീ ഇരിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവരുടെ മുഖത്ത് പണ്ടേതോ അസുഖം ബാധിച്ച പാടുകളുണ്ടായിരുന്നു. തനിക്കരികിൽ നിന്ന ആളോട് അവൾ മന്ത്രിച്ചു. "ഔം! നിനക്കു മനസ്സിലായോ? ദുഹ്യ? പിന്മുറക്കാരനാണ്, സംരക്ഷകനല്ല."

സപ്തസിന്ധുവിലെ ഏറ്റവും സമ്പന്നയും ശക്തയുമായ വ്യാപാരിയെ അഭിസംബോധന ചെയ്യവേ, തന്റെ തല കുമ്പിട്ടുവണങ്ങി. ദൃഢ്യം പറഞ്ഞു

"അതേ മന്ദരാജീ"

സംരക്ഷകൻ എന്ന വാക്ക് ദശരഥൻ പറയാതിരുന്നതോടെ രാമൻ മുത്തപുത്രന്റെ ജന്മാവകാശം നൽകുകയില്ലെന്ന് അവിടെ കൂടിയിരുന്നവർക്കെല്ലാം ബോധ്യമായി. നൈരാശ്യം പ്രകടിപ്പിക്കാതെ സംയമനത്തോടെ, അന്തസ്സോടെ രാമൻ എഴുന്നേറ്റുനിന്നു.

കൈകൾ കുപ്പി, തല കുനിച്ച് സ്പഷ്ടവും ശാന്തിഗംഭീരവുമായ രീതിയിൽ പറഞ്ഞു. "പിതാവേ, നമ്മുടെ ഈ മഹത്തായ രാജ്യത്തെ ദേവതകൾ അങ്ങയെ എപ്പോഴും സംരക്ഷിക്കട്ടേ!" അവൻ പിന്നോട്ടു കാലടികൾ വച്ച് സഹോദരന്മാർക്കൊപ്പം വന്നു നിന്നു.

രാമന്റെ അരികിലാണ് ഭരതൻ നിന്നത്. പൊക്കം കുറവാണെങ്കിലും കാഴ്ചയിൽ അവൻ ബലവാനായിരുന്നു. അമ്മയുടെ വെളുപ്പുനിറം അതേ പോലെ അവൻ ലഭിച്ചിരുന്നു. അവൻ ഉടുത്തിരുന്നത് നീലനിറമുള്ള മുണ്ടും അംഗവസ്ത്രവുമാണ്. അവന്റെ നീളൻ മുടി കെട്ടിവെച്ചിരുന്നു. തലക്കച്ചയിൽ ഒരു സുവർണ്ണ മയിൽപ്പീലിയുടെ രൂപം തൂന്നിച്ചേർത്തിരുന്നു. അവന്റെ വൃക്തിപ്രഭാവം കണ്ണുകളിലും മുഖത്തും പ്രകടമായിരുന്നു. നീണ്ടമുക്കും കുമ്പുതിയുള്ള കണ്ണുകളും ഒരാകർണ്ണീയത അവനിലുണ്ടാക്കിയിരുന്നു. പക്ഷേ, അപ്പോൾ അവന്റെ മുഖത്ത് എന്തോ ദുഃഖം നിറഞ്ഞുനിന്നു. രാമനെ നോക്കിയശേഷം പ്രകടമായ ദേഷ്യത്തോടെ പിതാവിനുനേരെ തിരിഞ്ഞ്, തെല്ലും കൂസലില്ലാതെ ഭരതൻ മുന്നോട്ട് നീങ്ങി, മുട്ടുകുത്തിയെങ്കിലും തലകുമ്പിട്ടു വണങ്ങാതിരുന്നത് അവിടെ കൂടിയിരുന്നവരെ ഞെട്ടിച്ചു. പ്രകടമായ വിദേഷത്തോടെ അവൻ പിതാവിനെ തുറിച്ചുനോക്കി.

കൈകേയി ദശരഥനരികിൽത്തന്നെ നിൽക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. തല കുമ്പിടാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുംവിധം അവൾ മകനെ ഉഗ്രമായി നോക്കി. പക്ഷേ, അത്തരം വിരട്ടലുകൾ ഏശുന്ന പ്രായമൊക്കെ അവൻ കടന്നിരുന്നു. ആരുമറിയാതെ കൈകേയി തലകുനിച്ച്

ഭർത്താവിനോട്, എന്തോ മന്ത്രിച്ചു. അവർ പറഞ്ഞത് ദശരഥൻ ഏറ്റു പറഞ്ഞു.

"എഴുന്നേല്ക്കൂ. ഭരതാ... രഘുവംശത്തിന്റെ പിന്തുടർച്ചക്കാരാ" 'സംരക്ഷകൻ' എന്ന സ്ഥാനം ലഭിക്കാത്തതിൽ സന്തുഷ്ടനായി, പുഞ്ചിരിയോടെ ഭരതൻ എഴുന്നേറ്റുനിന്നു.

"പിതാവേ അങ്ങേയ്ക്ക് ഇന്ദ്രഭഗവാനും വരുണഭഗവാനും ജ്ഞാനം നൽകട്ടെ" ഒട്ടും ഔപചാരികതയില്ലാതെ പറഞ്ഞു.

സഹോദരന്മാരുടെ അരികിലേക്ക് തിടുക്കത്തിൽ നടക്കവേ, അവൻ രാമനുമനേരെ കണ്ണിറുക്കി. നിർവികാരതയോടെ നിൽക്കുകയായിരുന്നു രാമൻ.

ലക്ഷ്മണന്റെ ഊഴമായിരുന്നു അടുത്തത്. അവൻ മുന്നോട്ട് നടക്കവേ അവന്റെ കൂറ്റൻ ശരീരത്തിന്റെ രൂപലാവണ്യംകണ്ട് അവിടെ കൂടി നിന്നവർ അദ്ഭുതപ്പെട്ടു. അമ്മ സുമിത്രയുടെ നിർദ്ദേശപ്രകാരം ഭംഗിയായി വസ്ത്രം ധരിച്ചാണ് ലക്ഷ്മണൻ വന്നത്. ലക്ഷ്മണൻ തനിക്കു പ്രിയപ്പെട്ട സഹോദരൻ രാമനെപ്പോലെ ആഭരണങ്ങൾ ഉപേക്ഷിച്ചിരുന്നു. കടുകുന്നും കഴുത്തിൽ രുദ്രാക്ഷമാലയും മാത്രമേ അണിഞ്ഞിരുന്നുള്ളൂ. വലിയ ബഹളംകൂടാതെ അവന്റെ ചടങ്ങും പൂർത്തിയായി.

തുടർന്ന് ശത്രുഘ്നനും പിതാവിനെ നമിച്ചു.

ഏറ്റവും ഇളയരാജകുമാരൻ എപ്പോഴത്തെയുംപോലെ വളരെ മോടിയിലാണ് വസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ചിരുന്നത്. മൂടി വളരെ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം കെട്ടിവെച്ചിരുന്നു. വളരെക്കുറച്ച് ആഭരണങ്ങളെ അണിഞ്ഞിരുന്നുള്ളൂ. അവനെയും രഘുവിന്റെ അനന്തരാവകാശിയായി ദശരഥൻ വാഴ്ത്തി.

സദസ്സിലെ വിളംബരക്കാരൻ ചടങ്ങുകൾ അവസാനിച്ചതായി വിളിച്ച് പറഞ്ഞു. ചക്രവർത്തിയുടെ അരികിൽനിന്ന സഹായിയോട് കൈകേയി എന്തോ ആംഗ്യം കാണിച്ചു മുന്നോട്ട് വന്നു. അടുത്ത രാജാവ് ആരാണെന്ന് ദശരഥനെക്കൊണ്ട് പറയിപ്പിക്കാനുള്ള ശ്രമത്തിലായിരുന്നു കൈകേയി. ദശരഥൻ സഹായിയുടെ കൈപിടിച്ച് എഴുന്നേൽക്കാൻ തുടങ്ങുമ്പോഴാണ് വസിഷ്ഠനെ ശ്രദ്ധിച്ചത്. ദശരഥൻ എഴുന്നേറ്റുനിന്ന് കൈകൂപ്പി ഗുരുവിനെ വന്ദിച്ചു.

വസിഷ്ഠൻ വലതുകരമുയർത്തി രാജാവിനെ അനുഗ്രഹിച്ചു. "ഇന്ദ്ര ഭഗവാൻ ദീർഘായുസ്സുനൽകി, അങ്ങയെ അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ മഹാ രാജൻ."

തലയാട്ടിക്കൊണ്ടു ദശരഥൻ മക്കളുടെ നേരെ നോക്കി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണുകൾ രാമനിൽ തറഞ്ഞു. അസ്വസ്ഥതയോടെ ചുമച്ചു കൊണ്ട് സഹായിയുടെ കൈപിടിച്ച് പതുക്കെ രാജസദസ്സിന് പുറത്തേക്കു നടന്നു. കൈകേയി ദശരഥനെ പിന്തുടർന്നു.

ചക്രവർത്തി സദസ്സ് വിട്ടുപോയതായി വിളംബരക്കാരൻ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു. സദസ്യരെല്ലാം രാജസഭാതലം വിട്ടു പുറത്തേക്കുപോയി. രാജകുമാരന്മാരെ നോക്കിക്കൊണ്ടു മന്മര അവിടെതന്നെ ഇരുന്നു.

"എന്താണ് തമ്പുരാട്ടി?" ദൃഹ്യു അടക്കിയ ശബ്ദത്തിൽ ചോദിച്ചു. ആ സ്ത്രീയോടുള്ള ആദരവ് വ്യക്തമാക്കുന്നതായിരുന്നു അയാളുടെ വിധേയത്വംനിറഞ്ഞ ആ പെരുമാറ്റം, ചക്രവർത്തിയെക്കാളും സമ്പന്നയാണ് മന്മരയെന്ന് ഒരു കിംവദന്തി പ്രചരിച്ചിരുന്നു. ഒപ്പം സാമ്രാജ്യത്തിലെ ഏറ്റവും ശക്തമായ കൈകേയിരാജ്ഞിയുടെ മനസ്സാക്ഷി സൂക്ഷിപ്പുകാരിയാണ് അവരെന്നും കേട്ടിരുന്നു. ലങ്കയിലെ രാക്ഷസ രാജാവു രാവണൻ അവരുടെ മിത്രമാണെന്നും ചില ദോഷൈകദൃക്കുകൾ പറഞ്ഞിരുന്നു. വിവേകമുള്ളവരാരും അത് വിശ്വസിക്കാതെ തള്ളിക്കളഞ്ഞു.

"സഹോദരന്മാർ പരസ്പരം നല്ല അടുപ്പത്തിലാണ്." മന്മര മന്ത്രിച്ചു

"അതെ, അങ്ങിനെ തോന്നുന്നു."

"അത് പ്രതീക്ഷിക്കാത്തതാണ്. എങ്കിലും കൗതുകകരംതന്നെ."

"എന്താണു തമ്പുരാട്ടി ചിന്തിക്കുന്നത്?" ഒന്നു തിരിഞ്ഞ് ദൃഹ്യു പതുക്കെ ചോദിച്ചു

"കുറച്ചുനാളായി ഞാൻ ഇതെക്കുറിച്ച് ചിന്തിക്കുന്നു. രാമനെ നമുക്ക് എഴുതിത്തള്ളാമോ എന്ന് എനിക്കു ഉറപ്പില്ല. പോയ പതിനെട്ടുവർഷം ഇത്രയധികം ദോഷാരോപണങ്ങളും വെറുപ്പും അനുഭവിച്ചിട്ടും അവൻ ശക്തനായി നിൽക്കുന്നു. ശക്തനും

ലക്ഷ്യബോധമുള്ളവനുമാണ് രാമൻ. ഭരതൻ ജ്യേഷ്ഠനോടു വിശ്വസ്തതയുള്ളവനുമാണ്."

"അപ്പോൾ നമ്മൾ എന്തു ചെയ്യണം? "

"അവർ രണ്ടുപേരും യോഗ്യരാണ്. അവരിൽ ആർക്ക്, നറുക്കു വീഴുമെന്നു പറയാനാവില്ല."

"പക്ഷേ, ഭരതൻ, കൈകേയി രാജ്ഞിയുടെ....

അവന്റെ വാക്കുകളെ തടഞ്ഞു മന്മര പറയുവാൻ തുടങ്ങി "ഇവരുമായി രോഷ്നി കൂടുതൽ അടുക്കുവാൻ എന്തെങ്കിലുംവഴി ഞാൻ കണ്ടെത്തും. രാജകുമാരന്മാരുടെ സ്വഭാവം എനിക്കു നന്നായറിയണം."

"തമ്പുരാട്ടി എന്നോടു പൊറുക്കണം. അവിടുത്തെ മകൾ വളരെ നിഷ്കളങ്കയാണ്. ശരിക്കു പറഞ്ഞാൽ 'ദേവി കന്യാകുമാരി'യെപ്പോലെ. അവളെക്കൊണ്ടു സാധിക്കുമോ?" ദൃഹ്യ ആശ്ചര്യത്തോടെ പറഞ്ഞു.

"നീ വിഡ്ഢിയാണ്. അവളുടെ നിഷ്കളങ്കതയാണ് നമുക്കാവശ്യം. ശക്തനായ ഒരു പുരുഷനെ തോൽപ്പിക്കാൻ നിഷ്കളങ്കതയും മാന്യയുമായ ഒരു പെണ്ണിനേ സാധിക്കൂ. ശക്തരായ എല്ലാ പുരുഷന്മാർക്കും കന്യാദേവിയോടുള്ള താൽപര്യമതാണ്. ആദരിക്കുകയും സംരക്ഷിക്കുകയും ചെയ്യപ്പെടേണ്ട ഒരുവൾ.

പത്ത്

"നന്ദി ടോ..." തന്റെ വലതുകൈയിൽ കെട്ടിയ സ്വർണ്ണനൂലിൽതീർത്ത രാവിയുടെ ഭംഗിനോക്കി പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് അവനരികിൽനിന്ന ഉയരംകുറഞ്ഞ മെലിഞ്ഞ പെൺകുട്ടി, രോഷ്നിയോട് ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

അയോദ്ധ്യയിലെ രാജസദസ്സിൽ രാജകുമാരന്മാരുടെ ചടങ്ങുകൾ കഴിഞ്ഞിട്ട് ആഴ്ചകൾ കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ലക്ഷ്മണനും ശത്രുഘ്നനും രാവി നേരത്തെ അണിഞ്ഞിരുന്നു. ഒരു സഹോദരൻ സഹോദരിക്ക്, അവളെ താൻ സംരക്ഷിക്കുമെന്ന് ഉറപ്പിന്റെ പ്രതീകമാണ് രാവിക്കെട്ടൽ. പരമ്പരാഗതരീതിയിൽനിന്നും വ്യത്യസ്തമായി രോഷ്നി ഏറ്റവും ഇളയ സഹോദരനാണ് ആദ്യം രാവി കെട്ടിയത്. കുന്നിന്റെ മുകളിലുള്ള കൊട്ടാരത്തിലെ, മനോഹരമായ ഉദ്യാനത്തിലാണ് അവർ ഇരുന്നത്. കൊട്ടാരവും, കോട്ടമതിലുകളും അതിനപ്പുറത്തുള്ള വൻതോടും എല്ലാം ചേർന്ന് അത്യാകർഷകമായ ഒരു കാഴ്ച്ചയാണ് അവർക്ക് അവിടം സമ്മാനിച്ചത്. സസ്യജാലങ്ങളുടെ ഒരു കലവറയായിരുന്നു ആ ഉദ്യാനം. സപ്തസിന്ധുവിനുപുറമെ ലോകത്തെ വൻസാമ്രാജ്യങ്ങളിൽനിന്നു കൊണ്ടുവന്ന നിരവധി പൂമരങ്ങളും ചെടികളും അവിടെയുണ്ടായിരുന്നു. സപ്തസിന്ധുവിലെ ജനതയുടെ വ്യത്യസ്ത പ്രകൃതംപോലെ, വൈവിധ്യമാർന്ന ഒരുദ്യാനമായിരുന്നു അത്. ആ വൈവിധ്യംതന്നെയായിരുന്നു

അതിന്റെ സൗന്ദര്യവും, പാതയുടെ വശങ്ങളിൽ പിടിപ്പിച്ച പച്ചപ്പുല്ല് വേണ്ട വിധം പരിപാലിച്ചിരുന്നില്ല. അയോധ്യയുടെ ശോഷിച്ച ഖജനാവ്, ഉദ്യാനസംരക്ഷണത്തിലും വീഴ്ചവരുത്തിയിരുന്നു.

എല്ലാവരുടെയും നെറ്റിയിൽ ആചാരപൂർവ്വം അവൾ ചന്ദനംചാർത്തി. രോഷനിക്കു മന്ദരയുടെ വെളുത്തനിറം പാരമ്പര്യമായി കിട്ടിയിരുന്നു. മൃദുഭാഷിയായ അവൾക്ക് കുട്ടികളുടെ പ്രകൃതമായിരുന്നു. വേഷത്തിലെ ലാളിത്യം, തന്റെ കുടുംബത്തിന്റെ ആർഭാടത്തിൽനിന്നും അവൾ വേറിട്ടു നിന്നതിന് തെളിവായിരുന്നു.

വെളുത്ത മേലുടുപ്പും പാൽപ്പാടയുടെ നിറമുള്ള മുണ്ടുമായിരുന്നു അവളുടെ വേഷം. നീളമുള്ള മുടി കോതി ഉയർത്തിക്കെട്ടിയിരുന്നു. ചെറിയ കടുകുന്നുകളും രുദ്രാക്ഷംകൊണ്ടുള്ള ഒരു കാപ്പും അവൾ അണിഞ്ഞിരുന്നു. ഏറ്റവും മോഹനമായത് അവളുടെ കണ്ണുകളായിരുന്നു. ഒരു നിസ്വാർത്ഥമായ യോഗിനിയുടെ നിഷ്കളങ്കതയും കരുണയും സ്നേഹവും ആ കണ്ണുകളിൽ ജ്വലിച്ചുനിന്നു.

"സഹോദരീ, ഇത് നിനക്കുള്ളതാണ്." ഭരതൻ തന്റെ അരപ്പട്ടയിൽ നിന്നും സ്വർണനാണയങ്ങൾ നിറച്ച സഞ്ചി വലിച്ചെടുത്ത് രോഷ്നിയുടെ നേരെ നീട്ടിക്കൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

രോഷ്നിയുടെ മുഖമൊന്നു കോടി. അത് ആയിടെ ആരംഭിച്ച ഒരു രീതിയായിരുന്നു. രാവി കെട്ടിയശേഷം സഹോദരിമാർക്ക് സഹോദരന്മാർ പണം സമ്മാനിക്കുക. രോഷനിക്ക് ആ രീതിയോട് യോജിപ്പുണ്ടായിരുന്നില്ല. വിദ്യ അഭ്യസിപ്പിക്കൽ, വ്യാപാരം, കായികബലം ആവശ്യമായ തൊഴിലുകൾ അങ്ങനെ, ബ്രാഹ്മണരും, വൈശ്യരും, ശൂദ്രരുമെല്ലാം ചെയ്യുന്ന തൊഴിലുപെയ്യാൻ തനിക്കു സാധിക്കുമെന്ന് അവൾ വിശ്വസിച്ചിരുന്നു. കായികബലം ആവശ്യമുള്ള ക്ഷത്രിയരുടെ തൊഴിലായ ആക്രമിക്കുന്ന തൊഴിൽ മാത്രമാണ് അവൾക്ക് വശമില്ലാതിരുന്നത്. പ്രകൃതി മറ്റനവധി കഴിവുകൾ നൽകി അവളെ അനുഗ്രഹിച്ചിരുന്നു. രാവി ചടങ്ങിൽ സംരക്ഷണത്തിനുള്ള വാഗ്ദാനമായി പണം സ്വീകരിക്കുന്നത് സ്ത്രീകളുടെ കഴിവില്ലായ്മയെ അംഗീകരിക്കുന്നതിന് തുല്യമാണെന്നാണ് അവൾ വിശ്വസിച്ചത്. എങ്കിലും പണം

മടക്കിക്കൊടുത്ത് മര്യാദയില്ലാതെ പെരുമാറാൻ അവൾ ആഗ്രഹിച്ചില്ല.

"ഭരതാ, ഞാൻ നിന്നെക്കാൾ മുത്തയാളാണ്. നീ എനിക്കു പണം നൽകുന്നത് ശരിയാണെന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. പക്ഷേ, സംരക്ഷിക്കാമെന്ന നിന്റെ വാക്ക് സ്വീകരിക്കാൻ എനിക്കിഷ്ടമാണ്." പുഞ്ചിരിയോടെ രോഷ്നി പറഞ്ഞു.

"നീ പറഞ്ഞത് അംഗീകരിക്കുന്നു." ഭരതൻ അവളുടെ കയ്യിൽനിന്നും പണക്കിഴി തിരികെ വാങ്ങി. "നീ മന്ഥരാജിയുടെ മകളല്ലേ, നിനക്കു പണം ആവശ്യമില്ലല്ലോ?"

രോഷ്നി പെട്ടെന്നു നിശ്ശബ്ദയായി. ഭരതന്റെ വാക്കുകൾ അവളെ സങ്കടപ്പെടുത്തിയെന്നു രാമന് മനസ്സിലായി. അമ്മയുടെ കണക്കില്ലാത്ത സ്വത്ത്തിൽ രോഷ്നി അസ്വസ്ഥയാണെന്നു രാമനറിയാം. തന്റെ രാജ്യത്തു അനേകംപേർ ദാരിദ്ര്യത്തിൽ കഴിയുന്നത് അവളെ വേദനിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. അമ്മ ഇടക്കിടെ ഒരുക്കുന്ന സത്ക്കാരങ്ങൾ സാധ്യമെങ്കിൽ രോഷ്നി ഒഴിവാക്കാറുണ്ട്. തോഴിമാരില്ലാതെയാണ് അവൾ എവിടേയും പോകുന്നത്. നിരവധി ആതുരസേവന കാര്യങ്ങൾക്ക് അവൾ പണം നൽകാറുണ്ട്. പ്രത്യേകിച്ചും സ്മൃതിയിൽ മഹത്തരമെന്ന് മൈത്രേയി വിശേഷിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള കുട്ടികളുടെ ആരോഗ്യം, വിദ്യാഭ്യാസം തുടങ്ങിയ വയ്ക്കു വേണ്ടി. വൈദ്യയെന്ന നിലയിൽ തന്റെ ചികിത്സാസഹായം ആവശ്യക്കാർക്ക് പലപ്പോഴും അവൾ നൽകി.

"രോഷ്നിച്ചേച്ചി, രാവി കെട്ടാൻ ഭരതേട്ടൻ സമ്മതിച്ചത് ഒരു അതിശയം തന്നെ." ഏട്ടനെ കളിയാക്കിക്കൊണ്ട് ശത്രുഘ്നൻ പറഞ്ഞു.

"അതെ, നമ്മുടെ ഭരതേട്ടൻ, തീർച്ചയായും സ്ത്രീകളെ സ്നേഹിക്കും പക്ഷേ, അത് സഹോദരനെപ്പോലെ ആകണമെന്നില്ല." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"ഞാൻ മനസ്സിലാക്കിയത്, സ്ത്രീകളും അവനെ അതേപോലെ തിരിച്ചു സ്നേഹിക്കുന്നുവെന്നാണ്. നിനക്കിതുവരെ നിന്റെ മനസ്സ് കീഴടക്കിയ അവർക്കൊപ്പം ജീവിക്കണമെന്നാഗ്രഹിക്കുന്ന സ്വപ്നകാമുകിയെ കണ്ടെത്താൻ സാധിച്ചില്ലേ? ഭരതനെ വാത്സല്യത്തോടെ നോക്കിക്കൊണ്ടു രോഷ്നി ചോദിച്ചു.

"എനിക്കൊരു സ്വപ്നകാമുകിയുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷേ, ഞാൻ ഉണർന്നെന്നീറ്റപ്പോൾ അവൾ അപ്രത്യക്ഷയായി." ഭരതൻ കളിയിായി പറഞ്ഞു.

ശത്രുഘ്നനും ലക്ഷ്മണനും രോഷ്നിയും ഉറക്കെ ചിരിച്ചു. പക്ഷേ, രാമൻ ആ ചിരിയിൽ പങ്കുചേരാൻ തോന്നിയില്ല. രാമൻ മനസ്സിലായി തന്റെ ഹൃദയത്തിൽ സങ്കടം ഒളിപ്പിച്ചുവെച്ചാണ് ഭരതൻ തമാശ പറയുന്നതെന്ന്. അവനിപ്പോഴും രാധികയെ മറക്കാൻ സാധിക്കുന്നില്ല. തന്റെ ലോലചിത്തനായ സഹോദരൻ അവളെക്കുറിച്ച് ആലോചിച്ചു ദുഃഖിക്കരുതെന്നു രാമൻ ആഗ്രഹിച്ചു.

"ഇനി എന്റെ ഊഴമാണ്. " രാമൻ തന്റെ കൈ മുന്നോട്ട് നീട്ടിക്കൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

വസിഷ്ഠൻ ദൂരത്തുനിന്ന് വരുന്നത് ലക്ഷ്മണൻ കണ്ടു. ആ സന്ദർഭത്തിലുണ്ടാകാവുന്ന അപകടസാധ്യതകളെ അവൻ അവഗണിക്കാനായില്ല. ഗുരുവിനെക്കുറിച്ചുള്ള തന്റെ സംശയങ്ങൾ പൂർണ്ണമായും തള്ളിക്കളയാൻ അവൻ സാധിക്കില്ലായിരുന്നു.

"എന്റെ സഹോദരീ, നിന്നെ എക്കാലവും സംരക്ഷിക്കാമെന്ന് ഞാൻ ഉറപ്പ് നൽകുന്നു." തന്റെ കയ്യിൽകെട്ടിയ രാവിനോക്കി രാമൻ പറഞ്ഞു.

പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് രോഷ്നി, രാമന്റെ നെറ്റിയിൽ ചന്ദനം തൊട്ടു കൊടുത്തു.

"ജ്യേഷ്ഠാ..." ലക്ഷ്മണൻ അലറിവിളിച്ചുകൊണ്ട് മുന്നോട്ട് കുതിച്ച് രാമനെ, പിന്നോട്ടു തള്ളിമാറ്റി. അപ്പോൾത്തന്നെ ഒരു വലിയ മരക്കൊമ്പ് രാമൻ നേരത്തെ നിന്നിരുന്ന സ്ഥലത്തു വീണു. അതിന്റെ ഒരുശിഖരം ലക്ഷ്മണന്റെ തോളിൽ വീണു. അവന്റെ തോളിൽനിന്ന് ചോര കുതിച്ചു ചാടി. തോളെല്ല് പൊട്ടി, എല്ല് കുറച്ചു പുറത്തേക്ക് തള്ളി വന്നു.

"ലക്ഷ്മണാ!" സഹോദരങ്ങൾ അലറിവിളിച്ചുകൊണ്ട് ഓടി അവനരികിലെത്തി.

"ഇത് പെട്ടെന്നു ശരിയായിക്കൊള്ളും." ശസ്ത്രക്രിയാമുറിയിൽ നിന്നും പുറത്തേക്കിറങ്ങവേ രോഷ്നി പറഞ്ഞു. വസിഷ്ഠൻ, രാമൻ, ഭരതൻ, ശത്രുഘ്നൻ എന്നിവർ ആയുരാലയത്തിന്റെ സന്ദർശകമുറിയിൽ

ആകാംക്ഷയോടെ കാത്തിരിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. സുമിത്ര ഓടിവന്ന് രോഷ്നിയെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു. അവരുടെ കണ്ണുകൾ നിറഞ്ഞിരുന്നു.

"മഹാറാണി, സ്ഥിരമായ വൈകല്യമൊന്നുമുണ്ടാവില്ല. അവന്റെ എല്ലുകൾ കൂടിയിട്ടുണ്ട്. ലക്ഷ്മണൻ എത്രയും പെട്ടെന്ന് പൂർണ്ണമായും സുഖം പ്രാപിക്കും. ആ മരക്കൊമ്പ് തലയിൽവന്നു വീഴാതിരുന്നത് നമ്മുടെ ഭാഗ്യം," രോഷ്നി പറഞ്ഞു.

"നമ്മുടെ ഭാഗ്യം. ലക്ഷ്മണൻ കരുത്തനാണ്. അശക്തനായിരുന്നെങ്കിൽ ആ ആഘാതത്തിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെടില്ലായിരുന്നു" വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

ആയുരാലയത്തിൽ രാജകുടുംബാംഗങ്ങൾക്കുള്ള വലിയൊരു മുറിയിലായിരുന്നു ലക്ഷ്മണൻ. അവൻ കണ്ണു തുറന്നു. മുറിക്കുള്ളിൽ ആരെല്ലാമാണുള്ളതെന്ന് അവൻ ഇരുട്ടിൽ മനസ്സിലായില്ല. പക്ഷേ, തന്റെ കിടക്കയുടെ അരികിൽ കലങ്ങിയ കണ്ണുകളോടെ രാമൻ നിൽക്കുന്നത് അവൻ കണ്ടു.

"ഞാൻ കാരണം ഏട്ടന്റെ ഉറക്കം നഷ്ടമായി" ലക്ഷ്മണൻ മനസ്സിൽ കരുതി.

രാമൻ പതുക്കെ അനുജന്റെ ശിരസ്സിൽ സ്പർശിച്ചു "എന്റെ അനിയാ!..."

"ജ്യേഷ്ഠാ, ആ മരം...."

"നീ എന്റെ ജീവൻ ഒരിക്കൽക്കൂടി രക്ഷിച്ചു..."

"ജ്യേഷ്ഠാ..."

"ആ അപകടം. വിധി എനിക്കായി കരുതിവെച്ച് ആ ആഘാതം അനുജാ... നീ എനിക്കുവേണ്ടി ഏറ്റെടുത്തു...." ലക്ഷ്മണന്റെ നെറ്റിയിൽ തലോടിക്കൊണ്ട് രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ജ്യേഷ്ഠാ..." തന്റെ നെറ്റിയിൽ ഒരുതുള്ളി കണ്ണീർ അടർന്നു വീണതു പോലെ ലക്ഷ്മണനു തോന്നി,

"സംസാരിക്കണ്ട. ശാന്തമായി ഉറങ്ങാൻ ശ്രമിക്കൂ." രാമൻ പറഞ്ഞു.

രാജകുമാരനുള്ള ഔഷധവുമായി രോഷ്നി ആതുരലയത്തിലെത്തി. അപകടം നടന്നിട്ട് ഒരാഴ്ച കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ലക്ഷ്മണൻ ഇപ്പോൾ ശക്തിമാനാണ്. അതോടോപ്പം അസ്വസ്ഥനും.

"എല്ലാവരും എവിടെപ്പോയി"?

"പരിചാരിക ഇവിടുണ്ടായിരുന്നല്ലോ." പൂഞ്ചിരിയോടെ രോഷ്നി പറഞ്ഞു. അവൾ മരുന്ന ഒരു പാത്രത്തിലേക്ക് പകർന്ന ലക്ഷ്മണനു നൽകി.

"നിന്റെ സഹോദരന്മാർ കുളിച്ചു വസ്ത്രങ്ങൾ മാറ്റുവാൻ കൊട്ടാരത്തിലേക്ക് പോയതാണ്. അവർ പെട്ടെന്നു വരും"

"ശോ... എന്തൊരു കയ്പ്... ' മരുന്നു കഴിക്കുമ്പോൾ നെറ്റി ചുളിച്ചു കൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"കയ്പ് ഏറുന്നോറും മരുന്ന് കൂടുതൽ ഫലം നൽകും."

"നിങ്ങൾ വൈദ്യന്മാർ എന്തിനാണ് രോഗികളെ ഇങ്ങിനെ കഷ്ടപ്പെടുത്തുന്നത്?"

കയ്യിലെ പാത്രം പരിചാരികയ്ക്ക് നൽകി അവളോടു രോഷ്നി നന്ദി പറഞ്ഞു. പിന്നെ തിരിഞ്ഞു ലക്ഷ്മണനോടായി ചോദിച്ചു.

"ഇപ്പോൾ എങ്ങനെയുണ്ട്?"

"എന്റെ ഇടത്തെ തോളിൽ ഇപ്പൊഴും വല്ലാതെ തരിപ്പുണ്ട്."

"അത് വേദനാസംഹാരി കാരണമാണ്."

"എന്നാൽ അതെനിക്കുവേണ്ട."

"എനിക്കറിയാം, എത്രകടുത്ത വേദനയും നീ സഹിക്കുമെന്ന്. പക്ഷേ, നീ എത്രനാൾ എന്റെ രോഗി ആയിരിക്കുമോ അത്രയും കാലം എന്റെ മരുന്നും കഴിക്കാതെ പറ്റില്ല."

"നീ ഒരു വല്യച്ചിയെപ്പോലെ സംസാരിക്കുന്നു. ലക്ഷ്മണൻ ചിരിച്ചു കൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"ഞാൻ നിന്നെ ചികിത്സിക്കുന്ന ആളാണ്. രോഷ്നി ലക്ഷ്മണന്റെ കൈയിൽ കെട്ടിയിരുന്ന സ്വർണ്ണനിറമുള്ള രാഖി

സ്നേഹത്തോടെ നോക്കി. രോഷ്നി പരിചാരികയോട് പോകുവാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു. പിന്നെ അവൾ ലക്ഷ്മണന്റെ കിടക്കയുടെ അരികിലേക്ക് ചേർന്നുനിന്നു.

"നിന്റെ സഹോദരങ്ങളെല്ലാം മിക്കവാറും സമയം ഇവിടെത്തന്നെയായിരുന്നു. നിന്റെ അമ്മയുമുണ്ടായിരുന്നു. ഇളയമ്മയും നിന്നെ കാണാൻ എന്നും വന്നിരുന്നു. പക്ഷേ, നിന്റെ ഏട്ടൻ രാമൻ ഒരു ആഴ്ച മുഴുവനും കൊട്ടാരത്തിലേക്ക് പോകാൻ വിസമ്മതിച്ചുകൊണ്ട്, ഇവിടെ നിന്റെ മുറിയിലായിരുന്നു. ഞങ്ങളുടെ പരിചാരികമാർ ചെയ്യേണ്ട ജോലികളും അവനാണ് ചെയ്തത്."

"എനിക്കറിയാം, അവനെന്റെ ജ്യേഷ്ഠനാണ്."

"ഒരു രാത്രി നിന്നെ പരിശോധിക്കുവാൻ ഞാൻ വരുമ്പോൾ അവൻ ഉറക്കത്തിൽ സംസാരിക്കുന്നത് ഞാൻ കേട്ടു. 'എന്റെ പാപങ്ങൾക്ക്, എന്റെ അനുജനെ ശിക്ഷിക്കരുത്, എന്നെ ശിക്ഷിക്കൂ' എന്നാണ് അവൻ പിറുപിറുത്തത്...." രോഷ്നി പറഞ്ഞു.

"എല്ലാകാര്യത്തിനും ജ്യേഷ്ഠൻ സ്വയം കുറ്റപ്പെടുത്തുകയാണ്." എല്ലാവരും ചേർന്ന ജ്യേഷ്ഠന്റെ ജീവിതത്തെ നരകമാക്കി." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞുവരുന്നതെന്തെന്ന് രോഷ്നിക്ക് മനസ്സിലായി.

"നമ്മുടെ പരാജയത്തിന് ജ്യേഷ്ഠൻ എങ്ങിനെ കാരണമാകും? ജ്യേഷ്ഠൻ അന്ന് ജനിച്ചിട്ടേയുള്ളൂ. നമ്മൾ ലങ്കയോട് തോൽക്കാൻ കാരണം നമ്മൾ അന്ന് മോശമായി യുദ്ധം ചെയ്തതുകൊണ്ടാണ്.

"ലക്ഷ്മണ നീ ഒന്നും.... "

"അപശകുനം, ശപിക്കപ്പെട്ടത്! എന്നിങ്ങനെ അവന്റെ മേൽ ചാർത്താത്ത എന്തു പരിഹാസമാണ് ഇനിയുള്ളത്? എന്നിട്ടും ജ്യേഷ്ഠൻ ശക്തനും ദൃഢചിത്തനായും തുടരുന്നു. അവൻ ആരെയും വെറുക്കുന്നില്ല. ആരോടും വെറുപ്പു കാണിക്കുന്നില്ല. ജീവിതകാലം മുഴുവൻ ലോകത്തോടുമുഴുവൻ ദേഷ്യത്തിൽ പെരുമാറാമായിരുന്നു. പക്ഷേ, അവൻ ശ്രേഷ്ഠമായ ജീവിതമാണ് തെരഞ്ഞെടുത്തത്. ഒരിക്കലും അവൻ കള്ളം പറയില്ല."

ലക്ഷ്മണൻ കരയുകയായിരുന്നു. "എന്നിട്ടും എനിക്കുവേണ്ടി ഒരിക്കൽ മാത്രം അവൻ കള്ളം പറഞ്ഞു." അനുവാദമില്ലാതെ ഞാൻ ഒരു രാത്രിയിൽ കുതിരസവാരി ചെയ്യുകയായിരുന്നു. ഞാൻ വീണ്ടു നല്ല മുറിവുപറ്റി. എന്റെ അമ്മ വല്ലാതെ ദേഷ്യപ്പെട്ടു. പക്ഷേ, ജ്യേഷ്ഠൻ എന്ന സഹായിക്കാൻ കള്ളം പറഞ്ഞു. എന്റെ അമ്മ ജ്യേഷ്ഠനെ വിശ്വസിച്ചു. കാരണം, ജ്യേഷ്ഠൻ ഒരിക്കലും കള്ളം പറയില്ല." പക്ഷേ, കള്ളം പറഞ്ഞതിലൂടെ സ്വന്തം ആത്മാവിനെ കളങ്കപ്പെടുത്തിയെന്ന് ജ്യേഷ്ഠന്റെ മനസ്സിൽ തോന്നിക്കാണും. അത് എന്റെ അമ്മയുടെ വഴക്കുകളിൽ നിന്നും എന്നെ രക്ഷിക്കുവാനായിരുന്നു. ജനങ്ങൾ അവനെ."

കണ്ണീർ അവന്റെ കവിളിലൂടെ ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരുന്നു. രോഷ്നി ലക്ഷ്മണനെ മെല്ലെ തൊട്ട് അവന്റെ കണ്ണുനീർ തുടച്ചു.

"ഒരു കാലംവരും, അന്ന് ലോകമറിയും അദ്ദേഹമെത്ര മഹാനാണെന്ന് സൂര്യനെ എക്കാലവും മറച്ചുവയ്ക്കുകുവാൻ കാർമോലങ്ങൾക്കാകില്ല. ഒരു ദിവസം അവ മാറുകയും സത്യപ്രകാശം ജ്വലിക്കുകയുംചെയ്യും. എല്ലാവരും അന്നറിയും, എന്റെ ജ്യേഷ്ഠൻ എത്ര മഹാനാണെന്ന്." അവൻ വീണ്ടും കരുത്തോടെ പറഞ്ഞു.

"അതെനിക്ക് നേരത്തെ അറിയാം". രോഷ്നി മെല്ലെ പറഞ്ഞു.

മന്മര അവരുടെ കാര്യాలയ മുറിയുടെ ജാലകത്തിനരികിൽ നിലക്കുകയായിരുന്നു. അവരുടെ കൊട്ടാരസദൃശമായ വസതിയുടെ ഒരു അറ്റത്തായിട്ടാണ് കാര്യാലയം പണികഴിപ്പിച്ചിരുന്നത്. അതിനോടുചേർന്ന ഉദ്യാനം ചക്രവർത്തിയുടേതുമായി താരതമ്യം ചെയ്താൽ ചെറുതാണെങ്കിലും മനോഹരമായിരുന്നു. മന്മരയുടെ ഭവനവും ഒരു കുന്നിൻ മുകളിലായിരുന്നു. രാജകൊട്ടാരം സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന കുന്നിനെക്കാൾ ചെറുതെങ്കിലും, ആ ഭവനം അവർക്ക് സമൂഹത്തിലുള്ള സ്ഥാനം പ്രതിഫലിപ്പിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

അവർ വളരെ മിടുക്കിയായ ഒരു കച്ചവടക്കാരിയായിരുന്നു. സപ്ത സിന്ധുവിലെ വ്യാപാരവിരുദ്ധ മനോഭാവം കാരണം

അവർക്ക് സമ്പത്തുണ്ടായിട്ടും സമൂഹത്തിൽ താഴ്ന്ന സ്ഥാനംമാത്രമാണ് ലഭിച്ചത്. എന്നാൽ, അതവരുടെ മുഖത്തുനോക്കി പറയാൻ ആർക്കും ധൈര്യമില്ലായിരുന്നു. പക്ഷേ, ആളുകൾ തന്നെ എന്താണ് വിളിക്കുന്നതെന്ന്, അവർക്കറിയാമായിരുന്നു. "പരദേശി രാക്ഷസൻ രാവണന്റെ പൂഴ്ത്തിവെപ്പുകാരി വേലക്കാരി!" സത്യമെന്നതാണെന്നാൽ സപ്തസിന്ധവിലെ പുറംവ്യാപാരത്തിനുള്ള കുത്തക രാക്ഷസരാജാവായ രാവണനായിരുന്നു. അതിനാൽ ലങ്കയിലെ വ്യാപാരികളുമായിട്ട് കച്ചവടം നടത്തുക എന്നതു മാത്രമായിരുന്നു എല്ലാ വ്യാപാരികളുടെയും പോംവഴി. ഈ കരാർ സപ്തസിന്ധവിലെ രാജാവ് അംഗീകരിച്ചിരുന്നില്ല. അതിനാൽ, രാവണനുമായി വ്യാപാരത്തിലേർപ്പെടുന്ന വ്യാപാരികൾക്ക് ദുഷ്പേര് കേൾക്കാനിടയായി. ഈ വെറുപ്പ് കൂടുതൽ അനുഭവിച്ചതും മന്മഥയായിരുന്നു. എന്നാൽ, ഇത്തരം എതിർപ്പുകളൊന്നും അവരിൽ ഒരു ചലനവും ഉണ്ടാക്കിയില്ല. ദരിദ്രകുടുംബത്തിൽപ്പിറന്ന അവൾക്ക്, വളരെ ചെറുപ്പത്തിൽ വസൂരി പിടിപെട്ടു. അതിന്റെ കലകൾ മുഖത്തുനിന്ന് മാഞ്ഞില്ല. പതിനൊന്നാം വയസ്സിൽ തളർവാതവും ബാധിച്ചു. അതിന്റെ ലക്ഷണങ്ങൾ മാഞ്ഞെങ്കിലും അവരുടെ വലതുകാൽ ഭാഗികമായി തളർന്നുപോയി. ഇരുപതാം വയസ്സിൽ വൈകല്യം കാരണം ഒരു സുഹൃത്തിന്റെ വീട്ടിലെ മട്ടുപ്പാവിൽ നിന്നും തെന്നിവീഴുകയും ശരീരത്തിന്റെ പിൻഭാഗം ബീഭത്സമാംവിധം വിരുപമാവുകയും ചെയ്തു. നികൃഷ്ടമായ രീതിയിൽ മന്മഥ അപഹസിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. കോസലരാജ്യത്ത് രാജകുടുംബാംഗങ്ങളുടെ എല്ലാ രാജകീയ ചെലവുകളും വഹിക്കുവാനുള്ള പണം അവളുടെ കയ്യിലുണ്ടായിരുന്നു. അക്കാരണത്താൽ അളവറ്റശക്തിയും സ്വാധീനവും അവൾ നേടി.

"തമ്പുരാട്ടി. എന്തിനെക്കുറിച്ചാണ് പറയാൻ പോകുന്നത്?" അവരുടെ അരികിൽനിന്നും ആദരപൂർവ്വം ദൃഹ്യ ചോദിച്ചു.

മന്മഥ ഞ്ഞാണിടന്ന് മേശക്കരികിലേക്ക് വന്ന് തനിക്കുവേണ്ടി പ്രത്യേകം നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട കസേരയിലിരുന്നു. ദൃഹ്യ പതുക്കെ മൂട്ടു കുത്തി അവരുടെ അരികിലിരുന്നു. അവർ

രണ്ടുപേരും മാത്രമാണ് കാര്യലയത്തിലുള്ളത്. അതുകൊണ്ട് അവർ സംസാരിച്ചത് മറ്റാരും കേട്ടില്ല. അവരുടെ നിശ്ശബ്ദതയുടെ കാരണം അയാൾക്ക് മനസ്സിലായി. പക്ഷേ, ഭയംകാരണം അയാളൊന്നും മിണ്ടിയില്ല.

"അറിയേണ്ടതൊക്കെ ഞാൻ അറിഞ്ഞു. എന്റെ മകൾ രോഷനി, രാജകുമാരന്മാരുടെ സ്വഭാവമെല്ലാം അറിയാതെയാണെങ്കിലും എന്നോടു വെളിപ്പെടുത്തി. അത്തെക്കുറിച്ച് കാര്യമായി ഞാനാലോചിച്ചു. ഭരതനാകും നയതന്ത്രകാര്യങ്ങളുടെ മേൽനോട്ടം, രാമൻ നഗരത്തിലെ സമാധാന പാലനത്തിന്റെയും." മന്മദ പറഞ്ഞു.

ദ്വഹ്യ അതുകേട്ട അർഭുതപ്പെട്ടു. "തമ്പുരാട്ടി, രാജകുമാരൻ രാമനെ ഇഷ്ടപ്പെടാൻ തുടങ്ങിയെന്നാ എനിക്ക് തോന്നുന്നത്..."

മറ്റുസാമ്രാജ്യങ്ങളുമായി ബന്ധങ്ങളുണ്ടാക്കാൻ അയോദ്ധ്യയിലെ ഒരു രാജകുമാരനുള്ള ഏറ്റവും മികച്ച അവസരമാണ് നയതന്ത്രകാര്യങ്ങൾ. അതിലൂടെ അവൻ ശക്തമായ അടിത്തറയുണ്ടാക്കുവാൻ സാധിക്കും. ഇപ്പൊഴും മേൽക്കോയ്മ അയോദ്ധ്യയ്ക്കു തന്നെയാണ്. പണ്ടുണ്ടായിരുന്ന ശക്തി ഇപ്പോൾ അയോദ്ധ്യക്കില്ലെങ്കിലും മറ്റുരാജാക്കന്മാരുമായി ബന്ധമുണ്ടാക്കുന്നത് ഗുണകരമായിരിക്കും.

നേരെ മറിച്ച് സമാധാനപാലകന്റെ പദവി ഒരു രാജകുമാരനെ സംബന്ധിച്ചു നല്ല പരിശീലനക്കളരി ആയിരിക്കില്ല. കുറ്റകൃത്യങ്ങളുടെ എണ്ണം വളരെ കൂടുതലാണ്. നീതിന്യായ വ്യവസ്ഥ വളരെ മോശമാണ്. സമ്പന്നരായവർ സുരക്ഷാ ഏർപ്പാടുകൾ സ്വയം ചെയ്യുന്നു. ദുരിത മനുഭവിക്കുന്നത് ദരിദ്രരാണ്. കുത്തഴിഞ്ഞ ഈ അവസ്ഥക്ക് ഒരു പരിധി വരെ ജനങ്ങൾ തന്നെയാണ് കാരണം. സമൂഹത്തിലെ ഒരു ചെറിയ ശതമാനം നിയമത്തെ അനുസരിക്കാതിരുന്നാലും നിയമവ്യവസ്ഥ സംരക്ഷിച്ചു കൊണ്ടുപോകാൻ സാധിക്കുമെന്ന് ഒരിക്കൽ വസിഷ്ഠഗുരു പറഞ്ഞു. പക്ഷേ, ബഹുഭൂരിപക്ഷം നിയമത്തെ ആദരിക്കാതെവന്നാൽ ഒരു സംവിധാനത്തിനും കലാപങ്ങളേയും വിഭാഗീയതകളേയും പ്രതിരോധിക്കാനാകില്ല. അയോദ്ധ്യയിലെ ആളുകൾ ശിക്ഷയെക്കുറിച്ച് തെല്ലും ഭയക്കാതെ എല്ലാ നിയമവും ലംഘിക്കുകയാണ്.

ഭരതൻ നയതന്ത്രബന്ധങ്ങൾ ഭംഗിയായി കൈകാര്യം ചെയ്താൽ ദശരഥന്റെ പിൻഗാമിയാകാനുള്ള ശക്തമായ നിലയിൽ അവനെത്തിപ്പെടും. രാമന് കാർക്കശ്യത്തോടെ കുറ്റകൃത്യങ്ങളെ നിയന്ത്രിക്കാൻ സാധിച്ചാൽ, ജനങ്ങൾ അവനെ ക്രൂരനെന്ന് പറഞ്ഞു വെറുക്കും. ഇനി എന്തെങ്കിലും അദ്ഭുതം സംഭവിച്ച് പൊതുസമ്മതനായാലും അടുത്ത രാജാവിനെ തെരഞ്ഞെടുക്കുന്നതിൽ ജനങ്ങളുടെ അഭിപ്രായം കണക്കിലെടുക്കേണ്ടതില്ല.

"ഓ! എനിക്കു രാമനെ ഇഷ്ടമാണ് മന്ഥര പൂച്ചത്തോടെ പറഞ്ഞു. എനിക്കു കൂടുതൽ ലാഭം കിട്ടുന്നതാണിഷ്ടം. നമ്മൾ ശരിയായ കുതിരയെ പിന്തുണച്ചാൽ നമ്മുടെ വ്യാപാരത്തിന് അതാവും നന്നായിരിക്കുക. രാമനും ഭരതനും ഇടയിൽനിന്ന് ആരെ തെരഞ്ഞെടുക്കുമെന്നതല്ല. കൗസല്യക്കും കൈകേയിക്കുമിടയിൽനിന്ന് ആരെ തെരഞ്ഞെടുക്കും എന്നതാണ് പ്രധാനം. ഏതായാലും ഒരുകാര്യം തീർച്ചയാണ്. കൈകേയി ജയിക്കും. രാമൻ പ്രാപ്തനായിരിക്കാം, പക്ഷേ, അവന് കൈകേയിയോട് എതിരിടാനുള്ള കഴിവില്ല."

"അതെ തമ്പുരാട്ടി..."

"അതോടൊപ്പം, രാജകുടുംബം രാമനെ വെറുക്കുന്നു എന്നത് മറക്കരുത്. കരാചപയിലെ യുദ്ധത്തിന്റെ തോൽവിക്ക് അവനെയാണ് പഴിചാറുന്നത്. അപ്പോൾ രാമന് നല്ലൊരു സ്ഥാനമുറപ്പാക്കുവാനായി കോഴയിനത്തിൽ നല്ല ചെലവ് വരും. പക്ഷേ, ഭരതനെയാണ് നയതന്ത്ര കാര്യങ്ങളുടെ മുഖ്യനായി അംഗീകരിക്കുന്നതെങ്കിൽ നമുക്ക് കൂടുതൽ കോഴ, രാജകുടുംബാംഗങ്ങൾക്ക് കൊടുക്കേണ്ടിവരില്ല."

"നമ്മുടെ ചെലവുകൾ വളരെ കുറയും." ദൃഹ്യ പുഞ്ചിരിയോടെ പറഞ്ഞു.

"അതെ, അത് നമ്മുടെ കച്ചവടത്തിന് നല്ലതാണ്."

"മാത്രമല്ല, കൈകേയി രാജ്ഞിക്കു നമ്മളോട് നല്ല കടപ്പാടുമുണ്ടാവും."

"രാജഗുരു വസിഷ്ഠൻ അയോധ്യയിൽനിന്നും പോയിരിക്കുകയാണ്. അത് നമ്മുടെ ലക്ഷ്യങ്ങളെ കൂടുതൽ

എളുപ്പമാക്കും. അദ്ദേഹം രാജകുമാരൻ രാമനെ ശക്തമായി പിന്തുണയ്ക്കുന്ന ആളാണ്."

"ഗുരുജി എവിടെയാണെന്ന് നീ ഇതുവരെ കണ്ടുപിടിച്ചില്ലല്ലോ? ദീർഘനാളേക്ക് അദ്ദേഹം, എവിടെയായിരിക്കും പോയിട്ടുണ്ടാകുക? എപ്പോഴാകും അദ്ദേഹം മടങ്ങിവരിക? നിനക്കൊന്നും അറിയില്ലേ.?"

"അറിയില്ല തമ്പുരാട്ടി. എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ." തല് താഴ്ചത്തി ദൃഹ്യ പഠഞ്ഞു

"നിനക്കെന്തിനാണ് പണം നൽകി കൂടെനിർത്തിയിരിക്കുന്നതെന്ന്, ചിലപ്പോൾ ഞാൻതന്നെ ചിന്തിക്കാറുണ്ട്."

ഒന്നും പറയാൻ ഭയപ്പെട്ട ദൃഹ്യ, അനങ്ങാതെ നിന്നു. അയാളോട് അവിടെനിന്നും പോകുവാൻ മന്ഥര കൈകൊണ്ട് ആഗ്രഹം കാട്ടി.

പതിനൊന്ന്

"നീ ഒരു മികച്ച ഉപസൈന്യാധിപനാകും. കുറ്റകൃത്യങ്ങളുടെ എണ്ണം കുറയും. കഷ്ടപ്പാടുകൾ സഹിക്കുന്ന നമ്മുടെ ജനങ്ങൾക്ക് അതാശ്വാസമാകും." റോഷ്നി പറഞ്ഞു. അവളുടെ തിളങ്ങുന്ന നിഷ്കളങ്കമായ കണ്ണുകളിൽ ആവേശം തുടിച്ചുനിന്നു.

നിരാശനെങ്കിലും ആത്മനിയന്ത്രണം കൈവെടിയാത്ത രാമനൊപ്പം കൊട്ടാരത്തിലെ ഉദ്യാനത്തിലായിരുന്നു രോഷനി, സൈന്യത്തിലെ ഉപ സൈന്യാധിപനാകണമെന്ന് അവൻ ആഗ്രഹിച്ചതാണ്. പക്ഷേ, അവളോട് അത് വെളിപ്പെടുത്തിയില്ല.

"അത്തരമൊരു പദവി കൈകാര്യം ചെയ്യാൻ സാധിക്കുമോയെന്ന് എനിക്കുറപ്പില്ല. ഒരു മികച്ച നിയമപാലകനു ജനങ്ങളുടെ പിന്തുണ ആവശ്യമാണ്." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"അത് നിനക്കില്ലെന്ന്, നീ കരുതുന്നുണ്ടോ?"

രാമൻ തളർന്ന ഒരു ചിരി അവൾക്ക് സമ്മാനിച്ചു. "രോഷനി, എനിക്കറിയാം, നീ നുണ പറയില്ലെന്ന്. നീ ചിന്തിക്കുന്നുണ്ടോ ജനങ്ങളെന്ന പിന്തുണക്കുമെന്ന്? ലങ്കയോടുള്ള പരാജയത്തിന് എല്ലാവരും എന്നെയാണ് പഴിക്കുന്നത്."

റോഷ്നി കുറച്ചുകൂടി അവനടുത്തേക്ക് നീങ്ങി സത്യസന്ധമായി പറഞ്ഞുതുടങ്ങി. "നീ രാജകുടുംബാംഗങ്ങളോടേ

ഇടപഴകിയിട്ടുള്ളൂ രാമാ. പിന്നെ ഞങ്ങളെപ്പോലെ ഉള്ള പ്രമാണിമാരോടും. അവർ നിന്നെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നില്ല. പക്ഷേ, മറ്റൊരു അയോദ്ധ്യയുണ്ട് രാമാ... 'ശരിയായ സ്ഥലത്തു'

ജനിക്കാത്ത പാവങ്ങൾ വസിക്കുന്നിടം. അവർക്കും പ്രമാണിമാർക്കുമിടയിൽ സൗഹൃദം എന്നൊന്നില്ല. പ്രമാണിമാർ ഭ്രഷ്ട് കല്പിക്കുന്ന ആരോടും, അത് രാജകുടുംബത്തിൽനിന്നുള്ള ഒരാളോടായാലും അവർക്ക് സഹതാപമുണ്ടാവും. പ്രമാണികൾ നിന്നെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നില്ലെങ്കിൽ സാധാരണ ജനങ്ങൾ നിന്നെ ഇഷ്ടപ്പെടും. അവർ നിന്നെ അനുസരിക്കുകയും അനുഗമിക്കുകയും ചെയ്യും."

രാജകീയ സൗകര്യങ്ങൾ തീർത്ത, കുമിളക്കുകളിൽ ജീവിച്ച പരിചയമേ രാമനുള്ളൂ. പക്ഷേ, ഈ സാധ്യത അവനെ അമ്പരപ്പിച്ചു.

"നമ്മളെപ്പോലുള്ളവർ യഥാർത്ഥ ലോകത്തിലേക്കു കാലുന്നാറില്ല. അവിടെ എന്താണ് നടക്കുന്നതെന്ന് നമുക്കറിയില്ല. സാധാരണ ജനങ്ങളുമായി ഞാനിടപഴകിയിട്ടുണ്ട്. അവരെ നന്നായി മനസ്സിലാക്കാൻ എനിക്കു സാധിച്ചുവെന്നു ഞാൻ കരുതുന്നു. നിന്നെ വെറുക്കുന്നതിലൂടെ പ്രമാണിമാർ നിനക്ക് ഉപകാരമാണ് ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. സാധാരണക്കാരന്റെ പ്രീതിയാർജ്ജിക്കുവാനുള്ള അവസരം അതുമൂലം നിനക്ക് കൈവന്നിരിക്കുകയാണ്. അവരെക്കൊണ്ടു നീപറയുന്നത് ചെയ്യിക്കുവാൻ നിനക്ക് സാധിക്കുമെന്ന് എനിക്കുറപ്പുണ്ട്. ഈ നഗരത്തിലെ കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ നിയന്ത്രിക്കാൻ നിനക്കു സാധിക്കുമെന്ന് എനിക്കറിയാം. ഒരുപാട് നല്ല കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യാൻ നിനക്കു സാധിക്കും. എന്റെ സഹോദരാ, ഞാൻ നിന്നെ വിശ്വസിക്കുന്നതുപോലെ, നീ നിന്നിൽ സ്വയം വിശ്വസിക്കൂ."

ഒരുവർഷത്തിനുള്ളിൽതന്നെ രാമൻ കൊണ്ടുവന്ന പരിഷ്കാരങ്ങളുടെ ഫലം കാണാൻ തുടങ്ങി. ഏറ്റവും പ്രധാനപ്പെട്ട ഒരു പ്രശ്നത്തെ അവൻ ആദ്യമേ കൈകാര്യം ചെയ്തു. ജനങ്ങളിൽ മിക്കവാറും പേർക്ക്, നിയമങ്ങളെക്കുറിച്ചറിയില്ലായിരുന്നു. സ്മൃതികൾ എന്ന നിയമ പുസ്തകത്തെക്കുറിച്ച് ചിലരൊന്നും കേട്ടിട്ടുപോലുമില്ല. അതിനൊരു കാരണമുണ്ടായിരുന്നു. നൂറ്റാണ്ടുകളായി

കുന്നുകൂടിക്കിടന്ന വിരുദ്ധ നിയമങ്ങൾ ഉൾക്കൊള്ളുന്ന ഒരുപാട് നിയമങ്ങൾ അതിലുണ്ടായിരുന്നു.

വളരെ പ്രചാരമുള്ള ഒന്നാണ് മനുസ്മൃതി. പക്ഷേ, അതിന് ഒരുപാട് വ്യാഖ്യാനങ്ങളുള്ളത് അധികമാർക്കുമറിയില്ല. യാജ്ഞവൽക്യ സ്മൃതി നാരദസ്മൃതി, ആപസ്തംഭ സ്മൃതി, യമസ്മൃതി, വ്യാസസ്മൃതി, അങ്ങനെ കുറച്ചുണ്ട്. ജനങ്ങൾക്ക് കൂടുതൽ പരിചയമുള്ള നിയമങ്ങളിലെ പ്രസക്തഭാഗങ്ങൾ പരിഷ്കരിച്ചരിതിയിൽ സമാധാനപാലകർ നടപ്പിലാക്കി. അവരവർ ജനിച്ച സമുദായത്തിനനുസരിച്ചുള്ള നിയമങ്ങൾ പ്രതിപാദിക്കുന്ന സ്മൃതികളെക്കുറിച്ച് രാജസദസ്സിലെ ന്യായാധിപന്മാർ കുറച്ചു മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. നിയമപാലകർ ഒരു സ്മൃതിയിലെ നിയമമനുസരിച്ചു കുറ്റവാളികളായി ചിലരെ പിടികൂടും. ന്യായാധിപന്മാർ മറ്റൊരു സ്മൃതിയിലെ നിയമമനുസരിച്ച് അവരെ ശിക്ഷിക്കുകയോ വിട്ടയക്കുകയോ ചെയ്തപ്പോൾ കാര്യങ്ങൾ വഷളായിരുന്നു. ആകെയൊരു ആശയക്കുഴപ്പമായിരുന്നു ഫലം. കുറ്റവാളികൾ സമൃതികളിലെ വൈരുദ്ധ്യങ്ങളും പഴുതുകളും പരമാവധി ചൂഷണംചെയ്ത് രക്ഷപ്പെടും. നിയമം എന്തെന്നും, നിയമലംഘനമെന്താണെന്നും തിരിച്ചറിയാത്തതിനാൽ നിരപരാധികളെക്കൊണ്ട് തടവറ നിറയാൻ തുടങ്ങി.

നിയമത്തെ ലളിതമാക്കി ഏകീകരിക്കണമെന്ന് രാമൻ മനസ്സിലായി. അദ്ദേഹം സ്മൃതികൾ പഠിച്ചു. യുക്തിപൂർവ്വമുള്ളതും, ലളിതവും കാലഘട്ടത്തിന് അനുയോജ്യവുമായിട്ടുള്ള നിയമങ്ങളെ വളരെ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം തെരഞ്ഞെടുത്തു. ആ നിയമങ്ങൾ അയോദ്ധ്യയെ നിയന്ത്രിക്കും. മറ്റുള്ള എല്ലാ സ്മൃതികളും കാലഹരണപ്പെട്ടതായി തീരുമാനിക്കപ്പെട്ടു. നിയമങ്ങൾ ശിലാപാളികളിൽ കൊത്തി, അയോദ്ധ്യയിലെ എല്ലാ ക്ഷേത്രങ്ങളിലും സ്ഥാപിച്ചു. അവയുടെ അടിയിൽ, "നിയമത്തെക്കുറിച്ചുള്ള അറിവില്ലായ്മ രക്ഷപ്പെടാനുള്ള വഴിയല്ല" എന്നും കൊത്തിവെച്ചു. ഈ നിയമങ്ങൾ എല്ലാ പ്രഭാതത്തിലും ഉറക്കെ വിളംബരം ചെയ്യാൻ നഗരവിളംബരക്കാരെ ചട്ടംകെട്ടി. നിയമസംഹിതകൾ എല്ലാവർക്കും പരിചിതമാകാൻ കുറച്ചു കാലമേ വേണ്ടിവന്നുള്ളൂ.

സാധാരണ ജനങ്ങൾ രാമന് ആദരപൂർവ്വമായ സ്ഥാനം നൽകി.
'നീതി ദാതാവായ രാമൻ!'

കുറച്ചുകൂടി വിപ്ലവകരമായിരുന്നു രാമന്റെ രണ്ടാമത്തെ പരിഷ്കാരം. നിയമം, ഭയമോ പക്ഷഭേദമോ കൂടാതെ നടപ്പിലാക്കുവാനുള്ള അധികാരം രാമൻ നിയമപാലകർക്ക് നൽകി. ഒരു ലളിതമായ കാര്യം രാമന് മനസ്സിലായി. സമാധാനപാലകർക്ക് സമൂഹത്തിന്റെ ബഹുമാനം ആവശ്യമാണ്. അത് നേടിയെടുക്കാനുള്ള അവസരം പണ്ടില്ലായിരുന്നു. നിയമം ലംഘിക്കുന്ന ആർക്കെതിരെയും അവർ എത്ര ഉന്നതരോ, പ്രതാപികളോ ആയിരുന്നാലും യാതൊരു സംശയവുമില്ലാതെ നടപടിയെടുക്കാൻ സാധിച്ചാലെ, അവരെ സമൂഹം ആദരിക്കുകയും ഭയപ്പെടുകയും ചെയ്യൂ. നിയമം തനിക്കും ബാധകമാണെന്ന് രാമൻ ആവർത്തിച്ചു ബോധ്യപ്പെടുത്തി.

ഒരിക്കൽ, സന്ധ്യ കഴിഞ്ഞു കോട്ടയുടെ വാതിലുകൾ അടച്ചതിന് ശേഷം, രാമൻ നഗരത്തിലേക്ക് മടങ്ങുകയായിരുന്നു. കൊട്ടാരം കാവൽക്കാരൻ രാജകുമാരനെ കണ്ടു വാതിൽതുറന്നു. നിയമം ലംഘിച്ചതിന് രാമൻ അയാളെ കുറ്റപ്പെടുത്തുകയും രാത്രി ആർക്കുവേണ്ടിയും വാതിൽ തുറക്കരുതെന്ന താക്കീതും നൽകി.

പിറ്റേന്ന് പ്രഭാതം വരെ രാമൻ നഗരവാതിലിന് പുറത്തു കിടന്നുറങ്ങി. അയോധ്യയിലെ രാജകുടുംബാംഗങ്ങൾ ഇക്കാര്യം അറിഞ്ഞിട്ടും മനപ്പൂർവ്വം അവഗണിച്ചെങ്കിലും സാധാരണക്കാർ ഇക്കാര്യം മാസങ്ങളോളം പറഞ്ഞുനടന്നു. നിയമപ്രകാരം പിടികൂടുന്ന രാജകുടുംബാംഗങ്ങൾ നിയമപാലകരെ ഭീഷണിപ്പെടുത്തിയെന്നറിഞ്ഞാൽ അതിൽ രാമൻ ഇടപെടുന്നത് പ്രമാണിമാരെ ചൊടിപ്പിച്ചു. അവർക്കെതിരെ കുറ്റം ചാർത്തുന്നത് അവരെ അമ്പരപ്പിച്ചു. ഒരു ദയാദാക്ഷിണ്യവും അവിടെയില്ലെന്ന് അവർക്ക് പെട്ടെന്നു മനസ്സിലായി. രാമനോടുള്ള അവരുടെ വിദ്വേഷം ഇരട്ടിയായി. അവർ അവനെ ഏകാധിപതി എന്നും അപകടകാരിയെന്നും വിളിക്കാൻ തുടങ്ങി. പക്ഷേ, അയോധ്യയിലെ മുത്ത രാജകുമാരനെ ജനങ്ങൾ കൂടുതൽ സ്നേഹിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. കുറ്റവാളികളെ ഒന്നുകിൽ തടവറയിൽ ഇടുകയോ അല്ലെങ്കിൽ വധശിക്ഷ നൽകുകയോ

ചെയ്യുന്നതിലൂടെ കുറ്റങ്ങളുടെ എണ്ണം പെട്ടെന്നു കുറയുവാൻ തുടങ്ങി. നിരപരാധികളെ പെട്ടെന്നു കുറ്റവിമുക്തരാക്കി, നഗരം പതുക്കെ സുരക്ഷിതമായി. രാത്രികാലങ്ങളിലും സ്ത്രീകൾക്കും ധൈര്യപൂർവ്വം പുറത്തിറങ്ങി യാത്രചെയ്യാമെന്ന സ്ഥിതിവന്നു. അവരുടെ ജീവിതത്തിലുണ്ടായ ഈ മാറ്റങ്ങൾക്ക് അവർ രാമനെ പുകഴ്ത്തി.

രാമൻ ഒരു വീരനായകനായി മാറാൻ പിന്നെയും വർഷങ്ങൾ വേണ്ടി വന്നു. പക്ഷേ, രാമൻ യാത്ര ആരംഭിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. സാധാരണക്കാരായ ജനങ്ങൾക്കിടയിൽ ഒരു നക്ഷത്രം മിന്നിത്തെളിയുകയായിരുന്നു.

"എന്റെ മോനേ, നീ ഒരുപാട് ശത്രുക്കളെ ഉണ്ടാക്കുകയാണ്. നിയമം നടപ്പാക്കുമ്പോൾ നീ ഇത്ര കർക്കശനാകല്ലേ." കൗസല്യ പറഞ്ഞു.

രാജകുടുംബാംഗങ്ങളിൽനിന്നും നിരന്തരം പരാതികൾ കിട്ടിയപ്പോൾ കൗസല്യ രാമനെ മുറിയിലേക്കു വിളിപ്പിച്ചു. അവന്റെ ഈ ആവേശം, രാജസദസ്സിലെ മിത്രങ്ങളെക്കൂടി നഷ്ടമാക്കുമെന്ന് അവർ ഭയന്നു.

"നിയമപാലനത്തിൽ ഒരിക്കലും പക്ഷഭേദം കാണിക്കാനാകില്ലമേ, എല്ലാവർക്കും നിയമം ഒരുപോലെ ബാധകമാണ്. പ്രഭുക്കന്മാർക്ക് അതിഷ്ടമല്ലെങ്കിൽ അവർ നിയമം ലംഘിക്കാതിരിക്കട്ടെ." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ഞാൻ നിയമത്തെക്കുറിച്ചല്ല രാമാ, ചർച്ചചെയ്യുന്നത്. സൈന്യാധിപൻ മൃഗാസ്യന്റെ ഒരു സഹായിക്കു ശിക്ഷ വിധിച്ചതിലൂടെ പിതാവ് ദശരഥനെ സന്തോഷിപ്പിക്കാമെന്നു നീ കരുതിയെങ്കിൽ, നിനക്കു തെറ്റി. അദ്ദേഹം കൈകേയിയുടെ വരിധിക്കുള്ളിൽ മയങ്ങിയിരിക്കുകയാണ്."

ദശരഥൻ വിഷാദരോഗത്തിലേക്ക് കൂപ്പുകുത്തിയതോടെ സൈന്യാധിപനായ മൃഗാസ്യൻ കൂടുതൽ ശക്തിയാർജ്ജിച്ചിരുന്നു. കൈകേയിയോട് വിരോധമുള്ള എല്ലാവരും കാന്തത്തിലെമ്പോലെ അയാളുടെ ചുറ്റും ഒട്ടിനിന്നു. തന്റെ

ആശ്രിതർ, എത്ര വലിയ കുറ്റം ചെയ്താലും സംരക്ഷിക്കുന്നതിലൂടെ അയാൾ അവരുടെ വിശ്വാസം പിടിച്ചുപറ്റി. തന്റെ താൽപര്യങ്ങൾക്ക് വിരുദ്ധമായ, താനോന്നിത്തം നിറഞ്ഞ അയാളുടെ പെരുമാറ്റം കൈകേയിക്ക് തീരെ ഇഷ്ടമല്ലായിരുന്നു. ആ അനിഷ്ടം തന്റെ സേനാധിപനോടുള്ള ദശരഥന്റെ പെരുമാറ്റത്തെയും സ്വാധീനിച്ചിരുന്നു.

പാവപ്പെട്ട ഗ്രാമീണരുടെ സ്ഥലം, അനധികൃതമായി മൃഗാസ്യന്റെ ഒരു കൂട്ടാളി കയ്യേറിയിരുന്നത്, നിയമം ഉപയോഗിച്ച് രാമൻ തിരിച്ചു പിടിക്കുകയുണ്ടായി. അതിനു പുറമെ, ശക്തനായ സേനാധിപന്റെ സഹായികളോട് ആരും ചെയ്യാൻ ധൈര്യപ്പെടാത്തതരത്തിൽ ആ സഹായിക്ക് പിഴശിക്ഷ നൽകാനും രാമൻ തന്റേടം കാണിച്ചു.

"സൈന്യാധിപൻ മൃഗാസ്യന്റെയും കൈകേയി അമ്മയുടെയും രാഷ്ട്രീയത്തിൽ എനിക്ക് താൽപര്യം തോന്നിയിട്ടില്ല. പക്ഷെ, അയാളുടെ കൂട്ടാളി നിയമം ലംഘിച്ചു. അതുമാത്രമാണ് കാരണം."

"രാജകുടുംബാംഗങ്ങൾ അവർക്കിഷ്ടമുള്ളതുചെയ്യും രാമാ..."

"ഇല്ല. ഞാനതു സമ്മതിക്കില്ല."

"രാമാ....!"

"അമ്മേ, പ്രവൃത്തികൊണ്ട് ആർജ്ജിക്കേണ്ടതാണ് കുലീനത്വം. അതാണ് ആര്യന്മാരുടെ മാർഗ്ഗം. അത് ജന്മംകൊണ്ട് നേടേണ്ടതല്ല, കർമ്മംകൊണ്ട് നേടേണ്ടതാണ്. പ്രഭുത്വം എന്നത് വലിയ ഉത്തരവാദിത്വമാണ്. ഒരു ജന്മാവകാശമല്ല."

"രാമ, നീ എന്താ മനസ്സിലാക്കാത്തത്? സൈന്യാധിപൻ മൃഗാസ്യൻ മാത്രമാണ് നമ്മുടെ ഒരു മിത്രം. മറ്റുള്ള എല്ലാ ശക്തരായ പ്രഭുക്കന്മാരും കൈകേയിയുടെ താവളത്തിലാണ്, അയാൾ ഒരാൾ മാത്രമാണ് അവർക്കെതിരെ നിൽക്കുന്നത്. മൃഗാസ്യനും അയാളുടെ കക്ഷികളും നമുക്കൊപ്പം നിൽക്കുന്നിടത്തോളം നമ്മൾ സുരക്ഷിതരാണ്."

"നിയമത്തിന്റെ മുന്നിൽ എല്ലാവരും തുല്യരാണ്."

തന്റെ ഉള്ളിലെ അസ്വസ്ഥത കഴിയുന്നിടത്തോളം അടക്കാൻ കൗസല്യ ശ്രമിച്ചു. "നിനക്കറിയാമോ, നിനക്കുവേണ്ടി പിന്തുണ

ഉണ്ടാക്കാൻ ഞാൻ എത്ര ബുദ്ധിമുട്ടുന്നുണ്ടെന്ന്? ലങ്കയുമായുള്ള പരാജയത്തിന് എല്ലാവരും നിന്നെയാണ് കുറ്റപ്പെടുത്തുന്നത്."

അവരുടെ സംഭാഷണത്തിനിടയിൽ പൊടുന്നനെ കനത്ത നിശ്ശബ്ദത കടന്നുവന്നു. കൗസല്യ അനുരഞ്ജനത്തിന്റെ രീതിയിൽ പറഞ്ഞു തുടങ്ങി. "എന്റെ കുഞ്ഞേ അത് തെറ്റാണെന്നല്ല ഞാൻ പറഞ്ഞത്. പക്ഷേ, നമ്മൾ കുറച്ചുകൂടി പ്രായോഗികമായി ചിന്തിക്കണം. നിനക്കു രാജാവാകണോ, വേണ്ടയോ?"

"ഒരു നല്ല രാജാവാകാൻ എനിക്കാഗ്രഹമുണ്ട്. അങ്ങനെയല്ലെങ്കിൽ ആകാതിരിക്കാനാണ് ഞാനിഷ്ടപ്പെടുന്നത്."

എന്തു പറയണമെന്നറിയാതെ പലവിധ വികാരങ്ങളാൽ കൗസല്യ തന്റെ കണ്ണുകൾ അടച്ചു. "രാമാ നീ നിന്റെ സ്വന്തം ഭാവനാലോകത്താണ് ജീവിക്കുന്നത്. പ്രായോഗികമാകാനായി നീ പഠിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. നിന്നെ ഞാൻ സ്നേഹിക്കുന്നു. നിന്നെ സഹായിക്കാൻ മാത്രമാണ് ഞാൻ ശ്രമിക്കുന്നത്."

"അമ്മേ, അമ്മ എന്നെ സ്നേഹിക്കുന്നെങ്കിൽ എന്നെ മനസ്സിലാക്കണം." ശാന്തനായിട്ടാണ് രാമൻ സംസാരിച്ചതെങ്കിലും അവന്റെ കണ്ണുകളിൽ ദുഃഖനിശ്ചയം തെളിഞ്ഞുകാണാമായിരുന്നു. 'ഇതെന്റെ ജന്മഭൂമിയാണ്, എന്റെ ജന്മനാട്.' എന്റെ സേവനത്തിലൂടെ ഈ നാട് മെച്ചപ്പെടണം. എന്റെ ധർമ്മം എനിക്കെങ്ങിനെയും ചെയ്യാം, രാജാവായിട്ടോ, മുഖ്യ നിയമപാലകനായിട്ടോ, അതല്ല ഒരു സാധാരണ ഗ്രാമീണനായിട്ടോ."

"രാമാ നിനക്കറിയില്ല."

ഒരു വലിയ വിളംബരശബ്ദം കൗസല്യയുടെ വാക്കുകളെ ഭഞ്ജിച്ചു. "അയോധ്യയുടെ മഹാരാജാവി, കൈകേയി എഴുന്നള്ളുന്നു"

രാമൻ പെട്ടെന്ന് എഴുന്നേറ്റുനിന്നു. കൗസല്യയും. രാമൻ അമ്മയെ ഒളിഞ്ഞുനോക്കി. അമ്മയുടെ കണ്ണിലെ ദേഷ്യം അവൻ ശ്രദ്ധിച്ചു. കൈകേയി കൈകുപ്പിക്കാണ്ട് കടന്നുവന്നു. "നമസ്കാരം ജ്യേഷ്ഠത്തി, ജ്യേഷ്ഠത്തി മകനൊപ്പം ചെലവിടുന്ന

ഈ സമയത്ത്, ഞാൻ കടന്നു വന്നു ശല്യപ്പെടുത്തുന്നതിൽ എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ."

"അത് സാരമില്ല കൈകേയി, എന്തോ പ്രധാനപ്പെട്ട കാര്യമുണ്ടെന്ന് എനിക്കുറപ്പാണ്." കൃതിമമായ വിനയത്തോടെ കൗസല്യ പറഞ്ഞു.

"അതെ, ഉണ്ട്."

പെട്ടെന്ന് അവർ രാമനു നേരെ തിരിഞ്ഞു."അച്ഛൻ ഒരു നായാട്ടിന് പോകാൻ തീരുമാനിച്ചിരിക്കുന്നു രാമാ..." കൈകേയി പറഞ്ഞു.

"നായാട്ടിനോ?" അതിശയത്തോടെ രാമൻ ചോദിച്ചു.

ഒരിക്കൽപ്പോലും അച്ഛൻ നായാട്ടിനു പോയത് രാമന്റെ ഓർമ്മയിലില്ല. യുദ്ധത്തിൽ സംഭവിച്ച മുറിവ്, മികച്ച ആവേട്ടക്കാരന്റെ ജീവിതത്തിൽ നിന്നും നായാട്ടിൽനിന്നുകിട്ടുന്ന ചെറിയ സന്തോഷത്തെപ്പോലും ഇല്ലാതാക്കിയിരുന്നു.

"അതെ, എനിക്കു പ്രിയപ്പെട്ട മാനിറച്ചി കുറച്ചു കിട്ടണമെന്നുണ്ട്. എനിക്കു ഭരതനെ അദ്ദേഹത്തിനൊപ്പം അയക്കാമായിരുന്നു. പക്ഷേ, നിനക്കറിയാമല്ലോ, ഭരതൻ ഒരു നയതന്ത്ര ദൗത്യവുമായി ഭ്രാംഗയ്ക്ക് പോയിരിക്കുകയാണ്. ഈ ശ്രമകരമായ ഉത്തരവാദിത്വം നിന്നെ ഏൽപ്പിക്കാമെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു."

രാമൻ മെല്ലെയൊന്നു പുഞ്ചിരിച്ചു. ദശരഥനെ സംരക്ഷിക്കുവാനാണ് താൻ കൂടെപ്പോകാൻ കൈകേയി ആവശ്യപ്പെടുന്നത്. അല്ലാതെ മാനിറച്ചി കിട്ടാനൊന്നുമല്ല. കൈകേയി ഒരിക്കലും പൊതുസ്ഥലങ്ങളിൽവെച്ച് ദശരഥനെ അധിക്ഷേപിച്ചു സംസാരിക്കാറില്ല. അവരെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം രാജകുടുംബവും പൊതുവേദിയായിരുന്നു. രാമൻ കൈകൾ കൂപ്പി പറഞ്ഞു "ചെറിയമ്മ, അതെനിക്കുള്ള ബഹുമാനമായി ഞാൻ കണക്കാക്കുന്നു."

"നന്ദി... "കൈകേയി പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

"അവൾ എന്താ അവിടെ ചെയ്യുന്നത്? ദശരഥൻ കാർക്കശ്യത്തോടെ ചോദിച്ചു.

കൈകേയിയുടെ അന്തഃപുരത്തിലെ വിളംബരക്കാരൻ കൗസല്യയുടെ വരവ് വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. ദശരഥനും കൈകേയിയും കിടക്കയിൽ ചാഞ്ഞിരുന്നു. കൈകേയി ദശരഥന്റെ നീളൻമുടി ചെവിയുടെ പിന്നിലേക്ക് ഒരുക്കിവെച്ചു പറഞ്ഞു. "എന്താണെങ്കിലും, പെട്ടെന്നുതീർത്തു മടങ്ങി വരു."

"നീയും എഴുന്നേൽക്കൂ എന്റെ പ്രിയേ." ദശരഥൻ പറഞ്ഞു. കൈകേയി അസ്വസ്ഥയായി, ദീർഘനിശ്വാസത്തോടെ കിടക്കയിൽനിന്നും എഴുന്നേറ്റു. അവർ തന്റെ അംഗവസ്ത്രമെടുത്തു തോളിലിട്ടു. അതിന്റെ ഒരറ്റം ചുരുട്ടി വലതുകയ്യിലൂടെ ചുറ്റിയിട്ടതിനുശേഷം ദശരഥനെ എഴുന്നേൽക്കാൻ സഹായിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ വസ്ത്രം നേരെയിട്ട് അംഗവസ്ത്രം തോളി ലൂടെ ഇട്ട് അദ്ദേഹത്തെ നടത്തി സ്വീകരണ മുറിയിൽ കൊണ്ടിരുത്തി.

"രാജ്ഞി തിരുമനസ്സിനെ അകത്തേക്ക് ആനയിക്കൂ' കൈകേയി കല്പിച്ചു.

കൗസല്യ രണ്ടു പരിചാരികമാരോടൊപ്പം അകത്തേക്കുവന്നു. അവരിൽ ഒരാളുടെ കയ്യിലിരുന്ന സ്വർണ്ണത്തളികയിൽ ദശരഥന്റെ ഉടവാളും മറ്റു പരിചാരകന്റെ കയ്യിൽ ചെറിയ പൂജാട്ടുമുണ്ടായിരുന്നു. കൈകേയി അതിശയിച്ചുപോയി. ദശരഥൻ പഴയതുപോലെ നിസ്സംഗനായി നിന്നു.

"ഏടത്തി", കൈകൾ കുപ്പിക്കൊണ്ട് കൈകേയി വിളിച്ചു.

"ഒരു ദിവസംതന്നെ രണ്ടുതവണ ജ്യേഷ്ഠത്തിയെ കാണാൻ സാധിച്ചതിൽ സന്തോഷിക്കുന്നു."

"കൈകേയി, എനിക്കാണു സന്തോഷം. നീ പറഞ്ഞല്ലോ, മഹാരാജാവ് നായാട്ടിന് പോകുന്നുവെന്ന് ഞാനാണല്ലോ ആചാരപ്രകാരമുള്ള ചടങ്ങു കൾ ചെയ്യേണ്ടത്." കൗസല്യ പറഞ്ഞു.

യാത്രപോകുന്ന പോരാളിക്ക് ആചാരപ്രകാരം പട്ടമഹിഷി ഉടവാൾ കൈമാറുന്ന ചടങ്ങ് പണ്ടുകാലം മുതലുള്ളതാണ്.

"എന്റെ കയ്യിൽനിന്നു മഹാരാജാവ് ഉടവാൾ വാങ്ങാത്തപ്പോഴൊക്കെ കാര്യങ്ങളുടെ പോക്ക് ശരിയായിട്ടില്ല." കൗസല്യ പറഞ്ഞു.

ദശരഥന്റെ മുഖത്തുണ്ടായിരുന്ന നിസ്സംഗഭാവം പെട്ടെന്നു മാറി. കൗസല്യയുടെ വാക്കുകൾ അർത്ഥംവച്ചുള്ളതാണെന്ന് മനസ്സിലാക്കി, അദ്ദേഹം മുഖം ചുളിച്ചു. കരാചപയിലേക്കുള്ള യാത്രയിൽ കൗസല്യയല്ല അദ്ദേഹത്തിന് ഉടവാൾ കൈമാറിയത്. അദ്ദേഹം പതുകെ ഒരടി മുന്നോട്ട് വച്ചു തന്റെ പ്രഥമ പത്നിക്കരികിലേക്കുവന്നു.

കൗസല്യ പൂജാതട്ട് പരിചാരകന്റെ കയ്യിൽനിന്നു വാങ്ങി. അത് ഏഴു തവണ ദശരഥന്റെ മുഖത്തിന് ചുറ്റും ഉഴിഞ്ഞു. തട്ടിൽനിന്നും കുങ്കുമമെടുത്ത് ദശരഥന്റെ നെറ്റിയിൽ ഗോപിക്കുറിതൊട്ടു. "വിജയിയായി മടങ്ങി വരു..." അവൾ പറഞ്ഞു.

"അദ്ദേഹം യുദ്ധത്തിനു പോവുകയല്ല ജ്യേഷ്ഠത്തി." കൈകേയി അടക്കിച്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് ഇടയിൽ കയറി പറഞ്ഞു

"പറഞ്ഞത് പൂർത്തിയാക്കു കൗസല്യേ." ദശരഥൻ കൈകേയിയെ അവഗണിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

കൗസല്യ പെട്ടെന്ന് പരിഭ്രമിച്ചുപോയി. അവരുടെ തൊണ്ടയിലെ വെള്ളം വറ്റിയിരുന്നു. താൻ പറഞ്ഞത് വിഡ്ഢിത്തമായെന്ന് അവർക്കു തോന്നി. സുമിത്രയുടെ വാക്കുകൾ കേൾക്കേണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷേ, ആചാരവാചകം അവർ പൂർത്തിയാക്കി. "വിജയിയായി മടങ്ങിവരു, അതല്ലെങ്കിൽ വരികയേ ചെയ്യരുത്!"

ഭർത്താവിന്റെ കണ്ണുകളിൽ പെട്ടെന്നുകണ്ട തിളക്കം, പ്രതാപത്തോടെയും തേജസ്സോടെയും ജീവിച്ചിരുന്ന യുവാവായ ദശരഥനെ ഓർമ്മിപ്പിക്കുന്നതായി കൗസല്യക്കു തോന്നി.

തന്റെ കൈകൾ മുന്നോട്ട് നീട്ടി ദശരഥൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു. "എവിടെ എന്റെ ഉടവാൾ? കൗസല്യ പെട്ടെന്നു തിരിഞ്ഞു പൂജാതട്ടിൽനിന്നും രണ്ടു കൈകൾ കൊണ്ടും ഉടവാളെടുത്ത് ഭർത്താവിനെ ആചാരപൂർവ്വം വണങ്ങി അത് അദ്ദേഹത്തിനുനൽകി. ദശരഥൻ വാൾ മുറുകെപിടിച്ച് , അതിൽനിന്നും ഏതോ ശക്തി ആർജ്ജിക്കുംപോലെ നിന്നു.

കൈകേയി, ദശരഥനെയും കൗസല്യയെയും നോക്കി ഏതോ ചിന്തയിലാണ്ടുനിന്നു.

'ഇത് തീർച്ചയായും സുമിത്രയുടെ പണിയായിരിക്കണം. കൗസല്യക്ക് ഇങ്ങനെ അസൂത്രണം ചെയ്യാനാകില്ല. ദശരഥനെ

സഹായിക്കാൻ രാമനോട് ആവശ്യപ്പെട്ടത് ഒരു
തെറ്റായിപ്പോയോ...?

രാജകീയ നായാട്ട് ആഴ്ചകളോളം നീളുന്ന ഗംഭീരമായ ഒന്നാണ്. ഈ യാത്രയിൽ ചക്രവർത്തിക്കൊപ്പം കൊട്ടാരത്തിൽനിന്നും വലിയൊരു പരിവാരവുമുണ്ടാകും. അയോധ്യയുടെ വടക്കുഭാഗത്തുള്ള വലിയ വനത്തിനു നടുവിൽ പണികഴിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള താത്കാലിക നായാട്ടു ഗൃഹത്തിലേക്ക് ആ സമയത്തു രാജസദസ്സും മാറ്റും.

അവർ എത്തിയതിനുശേഷം നായാട്ടിനുള്ള ഒരുക്കങ്ങളാരംഭിച്ചു. അനേകം സൈനികർ ഏകദേശം അൻപത് കിലോമീറ്റർ ചുറ്റളവിലായി വൃത്താകൃതിയിൽ അതിർത്തി പോലെ നിലകൊള്ളും. അവർ നിർത്താതെ ചെണ്ടകൾ കൊട്ടുന്നതിനൊപ്പം, മുന്നോട്ട് പതിയെ നടന്ന കാടിന് മദ്ധ്യഭാഗത്തുള്ള വിസ്തൃതമായ ഭാഗത്തേക്ക് മൃഗങ്ങളെ ഒരുമിച്ച് കൂട്ടും. ചിലസമയം ജലാശയത്തിനരികിലാകാമത്. വേട്ടയാടുന്ന ആ മേഖലയിൽ വച്ചാണ് മൃഗങ്ങളെ ആക്രമിക്കുക. അവിടെ ചക്രവർത്തിയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ നായാട്ടുസംഘവും രാജകീയ വിനോദത്തിൽ ഏർപ്പെടും.

ദശരഥൻ കൊട്ടാരത്തിലെ ആനപ്പുറത്തെ അമ്പാരിയിൽ നിലക്കുകയായിരുന്നു. രാമനും ലക്ഷ്മണനും അദ്ദേഹത്തിന് പിന്നിലായി ഇരുന്നു. അപ്രതീക്ഷിതമായി ഒരു കടുവയുടെ പതുകയെുള്ള ചീറ്റൽ കേട്ടതായി ദശരഥനു തോന്നി. മുന്നോട്ടു കുതിക്കുവാൻ പാപ്പനോട് അദ്ദേഹം കല്പിച്ചു. താമസിയാതെ ദശരഥന്റെ ആന, മറ്റുള്ള നായാട്ടുസംഘത്തിൽനിന്നും ഒറ്റപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹവും പുതന്മാരും മാത്രമായി.

ഇപ്പോൾ അവർക്കുചുറ്റും കനത്ത പച്ചപ്പുമാത്രം. സൂര്യപ്രകാശത്തെ പോലും തടഞ്ഞുനിർത്തുന്ന കൂറ്റൻ വൃക്ഷങ്ങൾ, വൃക്ഷങ്ങൾക്കപ്പുറം കനത്ത ഇരുട്ടായതിനാൽ അവിടെ എന്തെന്ന് കാണുവാൻ ബുദ്ധിമുട്ടായിരുന്നു.

"ജ്യേഷ്ഠാ, അവിടെയെങ്ങും കടുവയുണ്ടെന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല." ലക്ഷ്മണൻ മുന്നോട്ടാഞ്ഞു രാമനോട് മന്ത്രിച്ചു.

മുന്നിൽ നിൽക്കുന്ന അച്ഛനെ നോക്കുന്നതിനാൽ ലക്ഷ്മണനോട് മിണ്ടാതിരിക്കാൻ രാമൻ ആഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്തു. തന്റെ ആവേശം മറച്ചു പിടിക്കാൻ ദശരഥൻ സാധിച്ചില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശരീരഭാരം ഇടത്തെ കാലിൽ മാത്രമായിരുന്നു. അമ്പാരിയുടെ ഉള്ളിൽ നിർമ്മിച്ച ഒരു പ്രത്യേക ഉപകരണത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ വലതുകാലിലെ മുട്ടുവരെ നീളമുള്ള ചെരുപ്പ് ഉറപ്പിച്ച് വെച്ചിരുന്നു. അത് ദശരഥന്റെ കാലിനെ സംരക്ഷിക്കാൻ പ്രാപ്തമായിരുന്നു. എല്ലാ ദിക്കിലേക്കും പെട്ടെന്നു തിരിഞ്ഞ് അമ്പെയ്യാൻ അദ്ദേഹത്തിന് അതുകൊണ്ട് സാധിക്കുമായിരുന്നു. എങ്കിലും, ഞാണിൽ അമ്പ് കൊരുത്ത് വലിച്ചുപിടിച്ചിരുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുറം വലിഞ്ഞു മുറുകിയതായി കാണപ്പെട്ടു. അച്ഛൻ തന്റെ ക്ഷീണിതമായ ദേഹം അത്രക്ക് ആയാസപ്പെടുത്തരുതെന്ന് രാമൻ ആഗ്രഹിച്ചെങ്കിലും, ശാരീരികദൗർബ്ബല്യം മറികടക്കാനുള്ള അച്ഛന്റെ ആവേശത്തെ അവൻ മനസാ അഭിനയിച്ചു.

"അവിടെ ഒന്നുമില്ല. ഞാൻ പറഞ്ഞില്ലേ." ലക്ഷ്മണൻ മന്ത്രിച്ചു.

"ശ്ലൂ..."രാമൻ പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണൻ നിശ്ശബ്ദനായി. പെട്ടെന്നു ദശരഥൻ തന്റെ വലതുതോൾ ഒന്നിളക്കി ഞാൻ പിന്നോട്ടു വലിച്ചു. അച്ഛൻ വില്പി പിടിച്ചിരിക്കുന്ന രീതി കണ്ട് രാമൻ നെറ്റി ചുളിച്ചു. ദശരഥന്റെ കൈമുട്ട് വില്ലുമായി സമാന്തരമായിരുന്നില്ല. എങ്കിലും അദ്ദേഹം ശരം എയ്തു. ഒരു വലിയ അലർച്ച കേട്ടപ്പോൾ അവർക്ക് മനസ്സിലായി അമ്പ് അതിന്റെ ലക്ഷ്യത്തിൽ തന്നെ തറച്ചെന്ന്. ഒരു കാലത്തു അജയ്യനായിരുന്ന തന്റെ പിതാവിന്റെ ചുറു ചുറുക്കു കണ്ടപ്പോൾ രാമന് സന്തോഷം തോന്നി.

ദശരഥൻ അമ്പാരിക്കുള്ളിൽ ഒന്നു തിരിഞ്ഞ് ലക്ഷ്മണനോട് പുച്ഛത്തോടെ പറഞ്ഞു. "കുട്ടി... എന്നെ കൊച്ചാക്കി കാണണ്ട."

"എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ അച്ഛാ. ഞാനങ്ങിനെ ഒന്നും ഉദ്ദേശിച്ചില്ല." ലക്ഷ്മണൻ പെട്ടെന്നു തലകുമ്പിട്ടുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"പടയാളികളോട് ആ കടുവയുടെ ശവമെടുത്തുകൊണ്ടുവരാൻ പറയൂ. അതിന്റെ കണ്ണിൽ അമ്പ് തുളച്ചുകയറി തലച്ചോറിൽ

തറച്ചുകയറിയിട്ടുണ്ടാവും."

"ശരിയച്ഛാ, ഞാൻ പറയാം"

"അച്ഛാ..." "മുന്നോട്ട് കുതിക്കുന്നതിനിടയിൽ രാമൻ അലറിവിളിച്ചു. അവൻ പെട്ടെന്ന് ഒരു കത്തി അരയിലെ ഉറയിൽനിന്നും വലിച്ചുരി.

ഇലകളനക്കി ഒരു വലിയ ശബ്ദത്തോടെ അമ്പാരിയുടെ മുകളിലേക്കു നിന്ന ഒരു മരക്കൊമ്പിൽനിന്നും ഒരു പുലി പൊടുന്നനെ അമ്പാരിയിലേക്കു ചാടി. അതീവ ശ്രദ്ധയോടെയായിരുന്നു ആ നരഭോജി അതിന്റെ ആക്രമണം ആസൂത്രണം ചെയ്തത്. പുലി ചാടി വീണതും ദശരഥന്റെ ശ്രദ്ധയൊന്നു പതറി. എന്നാൽ, കൃത്യസമയത്ത് തന്നെ, രാമൻ മുന്നോട്ട് കുതിച്ചുയർന്ന് പുലിയുടെ നെഞ്ചിൽത്തന്നെ തന്റെ കത്തി കുത്തിയിറക്കി. പക്ഷേ, ആ തിരക്കിൽ രാമന്റെ ലക്ഷ്യം കുറച്ചൊന്നു തെറ്റിയിരുന്നു. കത്തി പുലിയുടെ ഹൃദയത്തിലല്ല കൊണ്ടത്. അതിനു മുറിവേറ്റിരുന്നു. അത് കോപംകൊണ്ടലറി, നഖംകൊണ്ട് ആഞ്ഞു മാന്തി. രാമൻ പുലിയുമായി മൽപ്പിടുത്തം നടത്തി കത്തി ഊരിയെടുത്ത ഒന്നുകൂടി ശക്തമായി ലക്ഷ്യത്തിൽത്തന്നെ കുത്തിയിറക്കാൻ ശ്രമിച്ചെങ്കിലും കത്തി ഊരിയെ ടൂക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല.

പുലി പിന്നോട്ടാണത്, രാമന്റെ ഇടത്തെ തോളിൽ അതിന്റെ പല്ലുകളാഴ്ചത്തി. അതിനെ അമ്പാരിയിൽനിന്നും തള്ളിമാറ്റുവാൻ ശ്രമിക്കവേ രാമൻ വേദനകൊണ്ട് അലറിവിളിച്ചു. പുലി തന്റെ തല പിന്നോട്ട് വലിച്ചപ്പോൾ അവന്റെ തോൾഭാഗത്തെ മാംസംകൂടി ചീന്തിപ്പോന്നു. രക്തം കുതിച്ചു ചാടി. രാമന്റെ കഴുത്ത് ലക്ഷ്യമാക്കി കുതിക്കാൻ വേണ്ടി പുലി പിടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. തന്റെ വലതുമുഷ്ടി ചുരുട്ടി പുലിയുടെ തലയിൽ രാമൻ ആഞ്ഞടിച്ചു.

രാമനരികിലേക്കെത്താനായി ലക്ഷ്മണൻ ശ്രമിച്ചെങ്കിലും മുന്നിലേക്ക് കടക്കുവാൻ അവനായില്ല. അവനുമുന്നിൽ കാല് തുണിൽ ബന്ധിക്കപ്പെട്ട ദശരഥൻ തടസ്സമായി. എന്നിട്ടും അവൻ ഉയർന്നുചാടി മുകളിലെ മരക്കൊമ്പിൽപിടിച്ച് അമ്പാരിക്കുള്ളിൽനിന്നും ഉയർന്നുപൊങ്ങി പുലിയുടെ തൊട്ടുപിന്നിലായി അമ്പാരിയുടെ മുന്നിലേക്കു ചാടി. അവൻ

പെട്ടെന്ന് തന്റെ കത്തിയൂരി. രാമനെ ആക്രമിക്കാനായി പുലി പിന്നോട്ടു ഒന്നു വലിഞ്ഞപ്പോൾ ലക്ഷ്മണൻ കത്തി ശക്തിയോടെ ആഞ്ഞു കുത്തി. കത്തി, പുലിയുടെ കണ്ണിൽ തറച്ചുകയറി. ആ മൃഗം വേദനയാൽ പുളഞ്ഞുമോങ്ങി. ചോര അതിന്റെ കൺകുഴിയിൽനിന്നും ചീറ്റിത്തെറിച്ചു. ലക്ഷ്മണൻ തന്റെ കരുത്തുള്ള കൈകളാൽ കത്തി വീണ്ടും പുലിയുടെ തലച്ചോറിലേക്ക് തള്ളിക്കയറ്റി. കുറച്ചു നേരം മൃഗം കിടന്നു പിടഞ്ഞു. പിന്നെ താഴെ വീണ് അനക്കമറ്റു.

ലക്ഷ്മണൻ പുലിയെ തന്റെ കൈകൾ കൊണ്ടെടുത്ത് അതിനെ താഴേക്കെറിഞ്ഞു. രാമൻ തളംകെട്ടിയ രക്തത്തിലേക്ക് കുഴഞ്ഞുവീണു.

"രാമാ!" ദശരഥൻ അലറിവിളിച്ചു. വലതുകാൽ തൂണിൽ ചേർന്നി രുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹം വളരെ കഷ്ടപ്പെട്ടാണ് തിരിഞ്ഞത്.

"താവളത്തിലേക്ക് മടങ്ങൂ." ലക്ഷ്മണൻ പാപ്പാന്, നേരെ തിരിഞ്ഞു.

കാര്യങ്ങൾ എല്ലാം പെട്ടെന്നു മാറിമറിഞ്ഞതോടെ പാപ്പാനാകെ പരവ ശനായിരുന്നു. ദശരഥൻ തന്റെ രാജകീയ ആജ്ഞ പുറപ്പെടുവിച്ചു. "താവളത്തിലേക്ക് ഇപ്പോൾ തന്നെ മടങ്ങുക."

സംഭ്രാന്തി നിറഞ്ഞ ആ നായാട്ടു കൂടാരത്തിൽ രാത്രി വളരെ വൈകും വരെ പന്തങ്ങൾ എറിഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നു. ചക്രവർത്തിയുടെ ആഡംബരം നിറഞ്ഞ വലിയ കൂടാരത്തിൽ വിശ്രമിക്കുകയായിരുന്നു അയോദ്ധ്യയിലെ മുറിവേറ്റ രാജകുമാരൻ. അവനെ വേണമെങ്കിൽ വൈദ്യരുടെ കൂടാരത്തിൽ ആക്കുമായിരുന്നു. പക്ഷേ, തന്റെ മകൻ ചക്രവർത്തിയുടെ കൂടാരത്തിലെ സൗകര്യത്തിൽ തന്നെ വേണമെന്ന് ദശരഥൻ നിർബന്ധം പിടിച്ചു. രക്തം വാർന്നുപോയതിനാൽ വിളറിയ, ദുർബ്ബലമായ രാമന്റെ ദേഹം മുഴുവൻ ചുറ്റിക്കെട്ടിയിരുന്നു.

"കുമാരാ, രാമാ..." രാജകുമാരനെ മെല്ലെ തൊട്ട്, വൈദ്യൻ മെല്ലെ വിളിച്ചു.

"അവനെ നിനക്ക് ഉണർത്തണമെന്നുണ്ടോ? കിടക്കയുടെ ഇടത്തു ഭാഗത്തിട്ടിരുന്ന വലിയൊരു കസേരയിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ട് അധികാര സ്വരത്തിൽ ദശരഥൻ ചോദിച്ചു.

"അതേ പ്രഭോ, ഈ മരുന്ന് അവൻ ഇപ്പോൾ കഴിക്കണം." വൈദ്യർ പറഞ്ഞു.

ആവർത്തിച്ചുള്ള വൈദ്യന്റെ വിളികേട്ട്, രാമൻ മെല്ലെ വെളിച്ചവുമായി ഇണങ്ങിക്കൊണ്ടു കണ്ണുകൾ ചിമ്മി തുറന്നു. കയ്യിൽ മരുന്നുപാത്രവുമായി വൈദ്യർ നിൽക്കുന്നത് അവൻ കണ്ടു. അവൻ വായ തുറന്നു മരുന്നിറക്കി. മരുന്നിന്റെ കയ്പ് അവന്റെ ദേഹത്തെ ഒന്നു ചുളുക്കി. വൈദ്യൻ ചക്രവർത്തിയെ വണങ്ങി മുറിവിട്ടുപോയി.

രാമൻ വീണ്ടും മയക്കത്തിലേക്ക് വീഴുംമുമ്പ്, കിടക്കയുടെ മുകളിൽ ആചാരപരമായ സ്വർണ്ണനിറമുള്ള വെൺകൊറ്റക്കുടയും കുടയുടെ നടുവിലായി തൂന്നിപ്പിടിപ്പിച്ച, എല്ലാ ദിക്കിലേക്കും രശ്മികൾ ചിതറുന്ന വലിയ ഒരു സൂര്യന്റെ ചിത്രവും അവൻ കണ്ടു. സൂര്യവംശത്തിന്റെ ചിഹ്നം കണ്ട കണ്ണുതുറന്ന രാമൻ എഴുന്നേൽക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. ചക്രവർത്തിയുടെ കിടക്കയിൽ ഉറങ്ങുന്നകാര്യം അവന് സങ്കൽപ്പിക്കാൻപോലും കഴിഞ്ഞില്ല.

"കിടക്കൂ..." കൈ ഉയർത്തി ദശരഥൻ ആജ്ഞാപിച്ചു.

ലക്ഷ്മണൻ കിടക്കയുടെ അരികിലേക്ക് ഓടിവന്ന്, ജ്യേഷ്ഠനെ ശാന്തനാക്കി കിടത്താൻ ശ്രമിച്ചു.

"സൂര്യഭഗവാനെ ഓർത്തെങ്കിലും അടങ്ങി കിടക്കൂ രാമാ." ദശരഥൻ പറഞ്ഞു.

ദശരഥനെ നോക്കി രാമൻ കിടക്കയിലേക്ക് വീണു. "അച്ഛാ, ക്ഷമിക്കൂ, ഞാൻ അങ്ങയുടെ കിടക്കയിൽ ..."

ദശരഥൻ കൈകൊണ്ട് ആംഗ്യം കാണിച്ചുകൊണ്ട് കൂടുതൽ പറയു ന്നതിൽനിന്നും അവനെ വിലക്കി. അച്ഛന്റെ പ്രകൃതത്തിൽ വന്ന മാറ്റം കണ്ടില്ലെന്നു നടിക്കുവാൻ രാമനായില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണുകളിലെ തിളക്കം, ശബ്ദത്തിലെ കരുത്ത്, ആകെ ഒരു ഉണർവ് രാമൻ ശ്രദ്ധിച്ചു. അമ്മ ആവർത്തിക്കാറുള്ള

കഥകളിലെ കരുത്തനായ ചക്രവർത്തിയെ രാമൻ ഓർത്തു. ഇതാ!, തന്റെ കല്പനകൾ ആരും അവഗണിക്കുന്നത് ക്ഷമിക്കാത്ത ഉഗ്രപ്രതാപി. രാമൻ ഒരിക്കലും അദ്ദേഹത്തെ ഇങ്ങിനെ കണ്ടിട്ടില്ല.

"പോകൂ." ദശരഥൻ പരിചാരകരോട് പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണനും അവർക്കൊപ്പം പോകാനായി എഴുന്നേറ്റു.

"നിന്നോടല്ല, ലക്ഷ്മണാ പോകാൻ പറഞ്ഞത് ദശരഥൻ പറഞ്ഞു.

കൂടുതൽ കല്പനകൾ കാത്തുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ അനങ്ങാതെ നിന്നു. ദശരഥൻ കൂടാരത്തിന്റെ മൂലയിൽ വിരിച്ചിരുന്ന കടുവയുടെയും പുലിയുടെയും തോലുകൾ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി. അദ്ദേഹവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മക്കളും വേട്ടയാടിയ മൃഗങ്ങളുടെ വിജയമുദ്രകൾ.

"എന്തിന്? ദശരഥൻ ചോദിച്ചു

"അച്ഛാ?" ആശങ്കയോടെ രാമൻ വിളിച്ചു

"നീ എന്തിനാണ് നിന്റെ ജീവൻ എനിക്കുവേണ്ടി അപകടത്തിലാക്കിയത്?"

രാമൻ ഒരു വാക്കുപോലും ഉരിയാടിയില്ല.

"എന്റെ പരാജയത്തിന് ഞാൻ നിന്നെ കുറ്റപ്പെടുത്തി. എന്റെ രാജ്യവും നിന്നെ കുറ്റപ്പെടുത്തി. നിന്നെ ശപിച്ചു. എന്നിട്ടും നീ ഒരിയ്ക്കക്കലും എതിർത്തില്ല. നീ ദുർബ്ബലനായിട്ടാകും അതെന്ന് ഞാൻ വിചാരിച്ചു. ദുർബ്ബലരായ മനുഷ്യർ, അവരെ ദ്രോഹിക്കുന്നവരെ വിധി വേദനിപ്പിക്കുമ്പോൾ, ആ വീഴ്ച അവർ ആഘോഷിക്കും. പക്ഷേ, നീ എന്റെ ജീവൻ രക്ഷിക്കുവാൻ നിന്റെ ജീവൻ പണയപ്പെടുത്തി. എന്തിന്?"

"അതെന്റെ ധർമ്മമാണ്."

"അതു മാത്രമാണോ കാരണം?" ദശരഥൻ ചെറുചിരിയോടെ രാമനെ നോക്കി. സത്യത്തിൽ അതായിരുന്നു തന്റെ മൂത്ത പുത്രനുമായി അദ്ദേഹം നടത്തുന്ന ആദ്യസംഭാഷണം.

"മറ്റെന്ത് കാരണമാണ്?"

"ഓ എനിക്ക് അറിയില്ല." ദശരഥൻ പറഞ്ഞു

"കിരീടാവകാശത്തിനുള്ള ഒരു അടവാണെങ്കിലോ?"

അതിലെ വിരോധാഭാസം ഓർത്തു രാമനു പുഞ്ചിരിക്കാതെ വയുന്നായി.

"അച്ഛാ, ഒരുപക്ഷേ, അങ്ങയെ ബോധ്യപ്പെടുത്തുവാൻ എനിക്ക് സാധിച്ചാലും പ്രഭുക്കന്മാർ എന്നെ ഒരിയ്ക്കലും അംഗീകരിക്കില്ല. അതൊന്നും എന്റെ ചിന്തയിൽപ്പെടുന്ന കാര്യമേയല്ല. ഇന്ന് ഞാൻ ചെയ്യുന്നതു തന്നെയാണ് ഞാൻ എപ്പോഴും ചെയ്യാനുള്ളത്. ധർമ്മത്തോട് സത്യസന്ധത പുലർത്തുക, ധർമ്മത്തിനപ്പുറം മറ്റൊന്നുമില്ല."

"അപ്പോൾ രാവണന്റെ കൈകൊണ്ടുള്ള എന്റെ പരാജയത്തിന് കുറ്റക്കാരൻ നീയല്ല എന്നാണ് നിന്റെ വിശ്വാസം. അല്ലേ?"

"ഞാൻ എന്തു ചിന്തിക്കുന്നു എന്നതിൽ കാര്യമില്ല അച്ഛാ."

"നീ എന്റെ ചോദ്യത്തിന് ഉത്തരം നൽകിയില്ല!"

രാമൻ നിശബ്ദനായിരുന്നു. ദശരഥൻ മുന്നോട്ടൊന്നാഞ്ഞു. "കുമാരാ, എനിക്കുത്തരം നൽകൂ..."

"അച്ഛാ, പ്രപഞ്ചം നമ്മുടെ കർമ്മങ്ങളെ അനവധി ജന്മങ്ങളിലൂടെ എങ്ങിനെയാണ് പിന്തുടരുന്നതെന്ന് എനിക്ക് മനസ്സിലാകുന്നില്ല. അങ്ങ് യുദ്ധത്തിൽ പരാജയപ്പെടാനായി, ഈ ജന്മത്തിൽ ഞാൻ ഒന്നും ചെയ്തിട്ടില്ലെന്ന് എനിക്കറിയാം. ഒരുപക്ഷേ, അത് എന്റെ മുൻജന്മത്തിലെ എന്തെങ്കിലുമായി ബന്ധപ്പെട്ടിട്ടാകണം."

തന്റെ മകന്റെ മനോദാർഢ്യം കണ്ട് ദശരഥൻ മെല്ലെ ചിരിച്ചു.

"നിനക്കറിയാമോ ഞാൻ ആരെയാണ് കുറ്റപ്പെടുത്തുന്നതെന്ന്? യഥാർഥത്തിൽ ഞാൻ സത്യസന്ധൻ ആയിരുന്നുവെങ്കിൽ, എന്റെ ഹൃദയത്തിലേക്കു നോക്കുവാനുള്ള ധൈര്യമുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ, അതെന്റെ തെറ്റായിരുന്നുവെന്ന് വ്യക്തമാകുമായിരുന്നു. എന്റെ മാത്രം തെറ്റ്. ഞാൻ വീണ്ടുവിചാരമില്ലാത്തവനും ബുദ്ധിശൂന്യനുമായിരുന്നു. കോപംകൊണ്ട് പ്രേരിതനായി, ഒരു ആസൂത്രണവുമില്ലാതെയായിരുന്നു അന്ന് ഞാനാക്രമിച്ചത്. അതിന് വലിയ വില കൊടുക്കേണ്ടിവന്നു. എക്കാലത്തെയും ആദ്യപരാജയം. അതുപോലെ എന്നനേക്കുമായുള്ള എന്റെ അവസാനയുദ്ധവും." ദശരഥൻ പറഞ്ഞു.

"അച്ഛാ, വേറെയും അനവധി..."

"എന്നെ തടയരുത് രാമാ, ഞാൻ പറഞ്ഞുതീർന്നില്ല."

രാമൻ നിശ്ശബ്ദത പാലിച്ചു. ദശരഥൻ തുടർന്നു.

"എന്റെ തെറ്റായിരുന്നു അത്. എന്നിട്ട് ശിശുവായിരുന്ന നിന്നെ ഞാൻ കുറ്റപ്പെടുത്തി. അത് വളരെ എളുപ്പമായിരുന്നു. എനിക്ക് വെറുതെ പറഞ്ഞാൽ മതിയായിരുന്നു. എല്ലാവരും എന്നോടു യോജിച്ചു. നീ ജനിച്ച അന്നുമുതൽ നിന്റെ ജീവിതം ഞാൻ നരകമാക്കി നീയെന്നെ വെറുക്കണം, അയോദ്ധ്യയെ നീ വെറുക്കണം."

"ഞാൻ ആരെയും വെറുക്കുന്നില്ല അച്ഛാ,"

ദശരഥൻ മകനെ തുറിച്ചു നോക്കി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തു ഒരു പുഞ്ചിരി വിടർന്നു. "നീ നിന്നിലെ യഥാർത്ഥ വികാരങ്ങളെ പൂർണ്ണമായും അടക്കിവെച്ചിരിക്കുകയാണോ? അതോ, ജനങ്ങൾ നിന്റെമേൽ ആരോപിച്ച അപഖ്യാതികളെ നീ യഥാർത്ഥത്തിൽ അവഗണിക്കുകയാണോയെന്ന് എനിക്കറിയില്ല.

സത്യമെന്തായാലും നീ ശക്തനായി നിന്നു. ഈ പ്രപഞ്ചം മുഴുവനും നിന്നെ തകർക്കുവാനായി നിനക്കെതിരെ ഉപജാപങ്ങൾ നടത്തി. ഇതാ ഇപ്പോഴും നീ തലകുനിക്കാതെ നിലക്കുന്നു. എന്തു ലോഹം കൊണ്ടാണ് നിന്നെ ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നത് മകനേ?"

രാമനുള്ളിൽ പെട്ടെന്നുണ്ടായ വികാരത്തള്ളലിൽ അവന്റെ കണ്ണുകൾ ഈറനാകാൻ തുടങ്ങി. പിതാവിൽനിന്നും അവഗണനയും അനുകമ്പയില്ലായ്മയും അവൻ സഹിക്കും. അതവന് ശീലമായിരുന്നു. പക്ഷേ, ആദരവ്... "അച്ഛാ. അങ്ങയെ നിർമ്മിച്ച ലോഹംകൊണ്ടാണ് എന്നെയും നിർമ്മിച്ചത്."

ദശരഥൻ പതുകെ ചിരിച്ചു. അദ്ദേഹം മകനെ അറിയുവാൻ തുടങ്ങുകയായിരുന്നു. "എന്താണ് നിനക്കും മൃഗാസ്യനും തമ്മിലെ അഭിപ്രായ വ്യത്യാസത്തിന് കാരണം?" ദശരഥൻ ചോദിച്ചു.

പിതാവ് രാജസദസ്സിലെ കാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ച് കൃത്യമായി അറിയുന്നു എന്നതിൽ രാമന് അതിശയം തോന്നി.

"ഒന്നുമില്ലാ..."

"അങ്ങിനെയെങ്കിൽ എന്തിനാണ് നീ അയാളുടെ സഹായിയെ ശിക്ഷിച്ചത്?"

"അയാൾ നിയമം ലംഘിച്ചിട്ട്."

"നിനക്കറിയില്ലേ, മൃഗാസ്യൻ എത്ര ശക്തനാണെന്ന്? നിനക്കയൊളെ ഭയമില്ലേ?"

"അച്ഛാ, ആരും നിയമങ്ങൾക്ക് അതീതരല്ല. ആർക്കും ധർമ്മത്തിനതീതരായി ശക്തിയാർജ്ജിക്കാനാകില്ല."

ദശരഥൻ ചിരിച്ചു. "ഞാൻ പോലും?"

"മഹാനായ ഒരു ചക്രവർത്തി വിശിഷ്ടമായ ഒരു കാര്യം ഒരിക്കൽ പറയുകയുണ്ടായി. എല്ലാറ്റിനും മീതെ രാജാവിനും ദൈവങ്ങൾക്കും മുകളിലാണ് ധർമ്മമെന്ന്."

ദശരഥൻ നെറ്റി ചുളിച്ചു കൊണ്ട് ചോദിച്ചു. "ആരാണിത് പറഞ്ഞത്?"

"അച്ഛാ. അങ്ങാണിതു പറഞ്ഞത്. ദശകങ്ങൾക്ക് മുൻപ്. കിരീടധാരണ സമയത്ത്. നമ്മുടെ പ്രപിതാമഹൻ. മഹാനായ ഇക്ഷ്വാകുവിന്റെ വാക്കുകളെ അങ്ങ് വ്യാഖ്യാനിക്കുകയായിരുന്നുവെന്നാണ് ഞാൻ കേട്ടിട്ടുള്ളത്."

ഒരു കാലത്ത് അജയ്യനായിരുന്ന തന്നെ, ഓർമ്മയിലേക്ക് കൊണ്ടു വരാൻ ശ്രമിച്ചതുപോലെ ദശരഥൻ രാമനെ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കി.

"ചെല്ലൂ മകനേ, നിനക്കു വിശ്രമം ആവശ്യമാണ്" ദശരഥൻ പറഞ്ഞു.

പ്രസ്താവ്

രണ്ടാംയാമം ആരംഭിച്ചപ്പോൾത്തന്നെ മരുന്നു നൽകാൻ വൈദ്യൻ വന്ന് രാമനെ ഉണർത്തി. താൻ കിടക്കുന്ന മുറിമുഴുവൻ രാമൻ കണ്ണോടിച്ചു. വിശേഷപ്പെട്ട മൂണ്ടും അംഗവസ്ത്രവും ധരിച്ച അരികിൽ നിൽക്കുന്ന ലക്ഷ്മണനെ രാമൻ കണ്ടു. കൂങ്കുമ നിറമുള്ള അംഗവസ്ത്രത്തിൽ സൂര്യവംശത്തിന്റെ സൂര്യചിഹ്നം അലങ്കരിച്ചിരുന്നു.

"മോനേ?"

രാമൻ ഇടതുഭാഗത്തേക്ക് തല തിരിച്ചു. അവിടെ രാജകീയ വസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ച യാത്രാവേളകളിൽ ഉപയോഗിക്കുന്ന സിംഹാസനത്തിലിരിക്കുന്ന, അച്ഛനെ അവൻ കണ്ടു. സൂര്യവംശകിരീടം അദ്ദേഹത്തിന്റെ തലയിലുണ്ടായിരുന്നു.

"അച്ഛാ, സുപ്രഭാതം." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ഇതൊരു നല്ല പ്രഭാതമാണ്. യാതൊരു സംശയവുമില്ല." ദശരഥൻ തലയാട്ടിക്കൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

വാതിലിന് നേരെ തിരിഞ്ഞുകൊണ്ട് ചക്രവർത്തി ചോദിച്ചു.

ആരവിടെ.' ഒരു ഭടൻ തിടുക്കപ്പെട്ടു വന്നു വന്നിട്ടു.

"പ്രഭുക്കന്മാരെ അകത്തേക്കാനയിക്കൂ."

ഭടൻ വന്നിട്ടു പിന്നോട്ടു ചുവടുകൾവെച്ച് പോയി. നിമിഷങ്ങൾക്കുള്ളിൽ പ്രഭുക്കന്മാർ വരിയായി അകത്തേക്കു വന്നു. ഔപചാരികമായ ഒരു ചടങ്ങിനായി അർത്ഥവൃത്താകൃതിയിലവർ ചക്രവർത്തിയുടെ ചുറ്റും നിന്നു.

"എന്റെ മകനെ ഞാൻ കാണട്ടെ." ദശരഥൻ പറഞ്ഞു.

ചക്രവർത്തിയിൽനിന്നും അധികാരപൂർവ്വമുള്ള ശബ്ദം കേട്ട് പ്രഭുക്കന്മാർ അദ്ഭുതത്തോടെ അല്പമകലേക്ക് മാറിനിന്നു.

"എഴുന്നേല്ക്കൂ." രാമനെ നോക്കി ദശരഥൻ പറഞ്ഞു.

രാമനെ എഴുന്നേൽക്കാൻ സഹായിക്കാനായി ലക്ഷ്മണൻ തിടുകെ പെട്ടെത്തി. പക്ഷേ, അവനെ ദശരഥൻ കൈയുയർത്തി തടഞ്ഞു. അതീവ ദുർബലനായ രാമൻ കഷ്ടപ്പെട്ട് എഴുന്നേറ്റ് തന്റെ പിതാവിന്നുനേരെ മുടന്തിവന്ന് ഉപചാരപൂർവ്വം വണങ്ങി. അതുകണ്ട് ചുറ്റുംനിന്നവർ അമ്പരന്നുനിന്നു.

ദശരഥൻ മകന്റെ കണ്ണുകളിലേക്ക് നോക്കി, ദീർഘനിശ്വാസമിട്ട് വളരെ സൗമ്യമായി പറഞ്ഞു. "മകനെ, മുട്ടുകുത്തിനിൽക്കൂ."

രാമൻ അനങ്ങാൻ വയ്യാതെ പരവശനായി അടുത്തിരുന്ന പീഠത്തിൽ പിടിച്ചുകൊണ്ട് തല കുമ്പിട്ട് വികാരാധീനനായി മുട്ടുകുത്തിനിന്നു.

ദശരഥൻ സ്ഫുടമായി സംസാരിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശബ്ദം രാജകീയ കൂടാരത്തിന് പുറത്തേക്കു മുഴങ്ങി.

"രഘുവംശത്തിന്റെ സംരക്ഷകനായ, രാമചന്ദ്രാ, എഴുന്നേല്ക്കൂ."

കൂടാരത്തിനുള്ളിൽ നിന്നവരുടെ അമ്പരപ്പിൽനിന്നുണ്ടായ ഒരു ആരവം ഉയർന്നു.

ദശരഥൻ തന്റെ തല ഉയർത്തി. രാജസദസ്യർ കനത്ത നിശബ്ദതയിലാണ്ടു. രാമന്റെ തല കുമ്പിട്ടിരുന്നു. അല്ലെങ്കിൽ അവന്റെ കണ്ണുനീർ ശത്രുക്കൾ കാണുമായിരുന്നു. പെട്ടെന്ന് സ്വയം നിയന്ത്രിച്ച് അച്ഛനെ നോക്കി ശാന്തമായ സ്വരത്തിൽ പറഞ്ഞു. "പിതാവേ, എല്ലാ ദൈവങ്ങളും അങ്ങയെ എന്നും സംരക്ഷിക്കട്ടെ!"

തന്റെ മുത്തപുത്രന്റെ ഹൃദയത്തിലേക്ക് തുളച്ചുകയറുന്നപോലെ ദശരഥന്റെ കണ്ണുകൾ കാണപ്പെട്ടു. പ്രഭുക്കന്മാരെ നോക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്ത് ഒരുപുഞ്ചിരി തെളിഞ്ഞുനിന്നു. "പോകൂ."

സൈന്യാധിപൻ മൃഗാസ്യൻ എന്തോ പറയാൻ ആഞ്ഞു. "തിരു മനസ്സേ, എന്നാൽ...."

"പോകാൻ പറഞ്ഞതിൽ ഏത് ഭാഗമാണ് മൃഗാസ്യം, നിനക്കു മനസ്സിലാക്കാത്തത്? അയാളെ ഒന്നു തറച്ചുനോക്കി ദശരഥൻ ചോദിച്ചു.

"പൊറുക്കണം തിരുമനസ്സേ..." വന്ദിച്ചുകൊണ്ട് പ്രഭുക്കന്മാരെ പുറത്തേക്ക് നയിച്ചുകൊണ്ട് മൃഗാസ്യൻ പറഞ്ഞു.

ദശരഥനും രാമനും ലക്ഷ്മണനും മാത്രമായി കൂടാരത്തിൽ, തന്റെ ഇടത്തു ഭാഗത്തേക്ക് ചെരിഞ്ഞ് ആയാസപ്പെട്ട് എഴുന്നേൽക്കാൻ ദശരഥൻ ശ്രമിക്കവേ ലക്ഷ്മണൻ സഹായിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. അത് തടഞ്ഞു അദ്ദേഹം തനിയെ എഴുന്നേറ്റുനിന്നിട്ട് ലക്ഷ്മണനെ അരികിലേക്കു വിളിച്ചു. മകന്റെ വിരിഞ്ഞ തോളിൽ കൈവെച്ച് പതുക്കെ രാമനരികിലേക്ക് മൂടത്തി നടന്നു. രാമനും പതുക്കെ എഴുന്നേറ്റ് നിവർന്നു നിന്നു. രാമന്റെ മുഖം വികാരവിജ്രംഭിതമായിരുന്നു. അവന്റെ കണ്ണുകൾ നിറഞ്ഞിരുന്നെങ്കിലും അതിശയകരമാംവിധം അവൻ ശാന്തനായിരുന്നു.

ദശരഥൻ തന്റെ കൈകൾ രാമന്റെ തോളിൽവെച്ചു പറഞ്ഞു

"നീ, ഞാൻ ആകാനാഗ്രഹിച്ച ആളാവുക; ഒരിയ്ക്കലും എനിക്കാകാൻ കഴിയാതെ പോയ ആ വ്യക്തി."

രാമന്റെ കണ്ണുകൾ കണ്ണീരാൽ മൂടപ്പെട്ടിരുന്നു. അവൻ പതുക്കെ മന്ത്രിച്ചു. "അച്ഛ ..."

"നീ എന്റെ അഭിമാനമായി മാറണം." കണ്ണുനീരൊഴുക്കിക്കൊണ്ടു ദശരഥൻ പറഞ്ഞു

"അച്ഛാ ..."

"എന്റെ മോനേ, എന്റെ അഭിമാനമാകൂ."

കൈകേയിയുടെ അന്തപ്പുരത്തിൽനിന്നും ദശരഥൻ പുറത്തു വന്നതോടെ, രാജകുടുംബത്തിൽ നടന്ന സ്ഥാനചലനങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള എല്ലാ അഭ്യുഹങ്ങളും കെട്ടടങ്ങി. എന്തുകൊണ്ടാണ് രാമനെ പെട്ടെന്ന് അദ്ദേഹം കിരീടാവകാശിയായി പ്രഖ്യാപിച്ചതെന്ന് കൈകേയിയുടെ ആവർത്തിച്ചുള്ള മുർച്ചയുള്ള ചോദ്യങ്ങൾക്ക് കൃത്യമായ ഉത്തരം

നൽകാൻ അദ്ദേഹത്തിന് സാധിച്ചില്ല. പരിചാരകനൊപ്പം കൗസല്യയുടെ അന്തഃപുരത്തിലേക്ക് ദശരഥൻ കടന്നുചെന്നു. അതിശയത്തോടെയാണ് അയോധ്യയുടെ പ്രഥമ രാജ്ഞി തന്റെ പദവി വീണ്ടെടുത്തത്. പക്ഷേ, അവർ തനിക്കുലഭിച്ച സ്ഥാനക്കയറ്റത്തിൽ വളരെ കരുതലോടെയാണ് പെരുമാറിയത്. 'ഭാഗ്യം അധികകാലം നിലനിൽക്കില്ല' എന്ന ഭയവും ആത്മവിശ്വാസക്കുറവും അതിനു കാരണമായിരുന്നു.

രാമന്റെ സഹോദരന്മാർ സന്തുഷ്ടരായിരുന്നു. ഭരതനും ശത്രുഘ്നനും, ഭ്രങ്ങയിൽനിന്നും മടങ്ങിവന്നപ്പോൾ രണ്ടുപേരും രാമന്റെ മുറിയിലേക്ക് ഓടിചെന്നു. മടക്കയാത്രക്കിടയിൽതന്നെ വിവരം അവർക്ക് ലഭിച്ചിരുന്നു. അവർക്കൊപ്പംചേരാനായി രോഷ്ണിയുമെത്തി.

"അഭിനന്ദനങ്ങൾ ജ്യേഷ്ഠാ", ജ്യേഷ്ഠനെ അത്യാഹ്ലാദത്തോടെ കെട്ടിപ്പുണർന്ന്, ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

"അത് ജ്യേഷ്ഠൻ്റെഹിതം." ശത്രുഘ്നൻ പറഞ്ഞു.

"തീർച്ചയായും രാമൻ അതർഹിക്കുന്നുണ്ട്." രോഷ്ണി സന്തോഷത്തോടെ പറഞ്ഞു.

"ഞാൻ വസിഷ്ഠഗുരുവിനെ കാണാനും പോയിരുന്നു. രാമന് എന്തു നേടാൻ സാധിയ്ക്കും എന്നതിന്റെ ചെറിയ ഉദാഹരണം മാത്രമാണ് അയോധ്യയിൽ ഇപ്പോൾ കുറ്റകൃത്യങ്ങളിൽ ഉണ്ടായിരിക്കുന്ന കുറവെന്ന് അദ്ദേഹം സൂചിപ്പിക്കുകയുണ്ടായി."

"എനിക്കറിയാവുന്നിടത്തോളം ഒരു ഗ്രന്ഥത്തിലും സത്യം പറയുന്നതു നിരോധിച്ചിട്ടില്ല." ശത്രുഘ്നൻ പറഞ്ഞു.

"ജ്യേഷ്ഠാ, നമ്മൾ അവനെ വിശ്വസിക്കുകയാണ് വേണ്ടത്." ലക്ഷ്മണൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു. "എല്ലാ വേദവും, ഉപനിഷത്തുക്കളും, ബ്രാഹ്മണ്യവും, അരണ്യകവും, വേദാംഗവും, സ്മൃതിയും, എല്ലാം ചൊല്ലാൻ അറിയുന്ന, എല്ലാമറിയുന്ന ഒരേ ഒരാളേ എനിക്കറിയാവൂ. അത് ശത്രുഘ്നനാണ്."

"തലച്ചോറിന്റെ ഭാരംകാരണം അവന്റെ ശരീരത്തിന്റെ വളർച്ച മുരടിച്ചുപോയി." ശത്രുഘ്നനെ നോക്കി ഭരതനും പറഞ്ഞു.

ശത്രുഘ്നൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു കളിയാടി ലക്ഷ്മണന്റെ വയറിൽ ഇടിച്ചു.

ലക്ഷ്മണൻ ഉറക്കെ ചിരിച്ചു. "ശത്രുഘ്നാ, നിനക്കു തോന്നുന്നുണ്ടോ നിന്റെ ഈ ദുർബ്ബലമായ ഇടി എനിക്ക് ഏശുമെന്ന്? അമ്മയുടെ ഗർഭ പാത്രത്തിലെ ബുദ്ധികോശങ്ങളൊക്കെ നിനക്കു കിട്ടിക്കാണും, എന്നാലേ കായബലം എനിക്കാണ് കിട്ടിയത്."

എല്ലാവരും ഉറക്കെ ചിരിച്ചു. അയോദ്ധ്യയിലെ രാജസദസ്സിൽ രാഷ്ട്രീയ ഉപജാപങ്ങൾ നടക്കുമ്പോഴും രാജകുമാരന്മാർ പരസ്പരം സ്നേഹത്തോടെ കഴിയുന്നതിൽ രോഷ്നി സന്തോഷിച്ചു. രാജ്യത്തിന്റെ ഭാവിയിൽ ദൈവങ്ങൾക്കും താത്പര്യമുണ്ടെന്ന് അവൾ വിശ്വസിച്ചു.

"ഞാൻ പോകുന്നു." അവൾ രാമന്റെ തോളിൽ തട്ടി പറഞ്ഞു.

"പോകാനോ? എവിടേക്ക്" രാമൻ ചോദിച്ചു

"സരയൂയിലേക്ക്. നമ്മുടെ ചുറ്റുമുള്ള ഗ്രാമങ്ങളിൽ മാസത്തിൽ ഒരിക്കൽ ഞാൻ ചികിത്സാശിബിരം സംഘടിപ്പിക്കാറുണ്ടെന്ന് നിനക്കറിയാലോ. ഈ മാസം അത് സരയൂയിലാണ്."

സരയൂ എന്നുകേട്ടപ്പോൾ രാമൻ അസ്വസ്ഥനായി. "ഞാൻ കുറച്ച് സുരക്ഷാഭടന്മാരെ നിനക്കൊപ്പം അയക്കാം. സരയൂയുടെ ചുറ്റുമുള്ള ഗ്രാമങ്ങൾ അത്ര സുരക്ഷിതമല്ല."

രോഷ്നി പുഞ്ചിരിച്ചു. "നിനക്കു നന്ദി. നീ നിന്റെ നിയമം നടപ്പാക്കുന്നതുകൊണ്ട് കുറ്റകൃത്യങ്ങൾ ഇപ്പോൾ എക്കാലത്തേക്കൊളും കുറവാണ്. പേടിക്കാനൊന്നുമില്ല."

"പൂർണ്ണമായും അത് നേടാനായിട്ടില്ലെന്ന് നിനക്കറിയാം. ശ്രദ്ധിക്കുക. അതിന് കുഴപ്പമില്ലല്ലോ."

താൻ കെട്ടിക്കൊടുത്ത രാവി രാമന്റെ കയ്യിൽ ഇപ്പൊഴുമുണ്ടെന്ന് അവൾ കണ്ടു. പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് അവൾ പറഞ്ഞു. "വിഷമിക്കണ്ട രാമ ഒരു ദിവസത്തെ യാത്രയേയുള്ളൂ. രാത്രികുമുൻപ് ഞാൻ മടങ്ങിയെത്തും. ഞാൻ ഒറ്റക്കല്ലല്ലോ പോകുന്നത്. എന്റെ സഹായികൾ ഒപ്പമുണ്ട്. ഗ്രാമീണർക്ക് സൗജന്യ മരുന്നുകളും ചികിത്സയും നൽകുന്ന എന്നെ, ആരും ഉപദ്രവിക്കില്ല. അവർക്കതിന്റെ ആവശ്യമെന്താണ്?"

ഭരതൻ ആ സംഭാഷണം കേട്ട്, മുന്നോട്ടുവന്ന് തന്റെ കൈ, അവളുടെ തോളിലൂടെ ഇട്ടു പറഞ്ഞു. "നീ നല്ലൊരു സ്ത്രീയാണ് രോഷ്നി."

"അതാണ് ഞാൻ." രോഷ്നി കൊച്ചുകുട്ടികളെപ്പോലെ ചിരിച്ചു കൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

അയോദ്ധ്യയിലെ മികച്ച കുതിരസവാരിക്കാരനായ ലക്ഷ്മണൻ ഉച്ചസൂര്യന്റെ തീക്ഷ്ണമായ ചൂടിലും കടുത്ത പരിശീലനത്തിൽനിന്നും പിന്തിരിഞ്ഞില്ല. ഒരു കുതിരയുടെയും കുതിരക്കാരന്റെയും കഴിവ്, യുദ്ധത്തിൽ ആവശ്യമായിവരുമെന്ന് അവന്റിയാം. പുതിയ അടവുകൾ പരിശീലിക്കുന്നതിന് നഗരത്തിൽനിന്നു കുറച്ചകലെയുള്ള സ്ഥലമാണ് അവൻ തെരഞ്ഞെടുത്തത്. അവിടെ, കുതിച്ചൊഴുകുന്ന സരയുവിലേക്ക് തുങ്ങിനിൽക്കുന്ന ചെങ്കുത്തായ പാറക്കുട്ടങ്ങളുണ്ടായിരുന്നു.

"പോകൂ..." കുത്തനെയുള്ള പാറയുടെ അരികിലേക്ക് കുതിക്കുവാൻ കുതിരയെ പ്രേരിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ, ഉച്ചത്തിൽ പറഞ്ഞു.

അവന്റെ കുതിര ചെങ്കുത്തായ ചെരിവിലൂടെ അപകടകരമാം വിധം കുതിച്ചൊടുങ്ങോൾ ലക്ഷ്മണൻ കുതിരയുടെ മുകളിലെ ജീനിയിൽ മുന്നോട്ട് ചരിഞ്ഞിരുന്നു. തന്റെ ഇടത് കൈകൊണ്ട് കുതിരയുടെ കഴുത്തിൽ ചുറ്റിപ്പിടിച്ച് വലതുകൈകൊണ്ട് കടിഞ്ഞാൺ മുറുകെ വലിച്ചു. സമർത്ഥനായ കുതിര പെട്ടെന്നു പ്രതികരിച്ചുകൊണ്ട് അതിന്റെ പിൻ കാലുകളിൽ പൊക്കി. മരണത്തിൽനിന്നും ഏതാനുമടി മാത്രം മാറി കുതിര നിന്നപ്പോൾ അതിന്റെ പിൻകാലുകളിലെ കുളമ്പിന്റെ തറയിലമർന്ന പാടുകൾ കാണാമായിരുന്നു. അനായാസം കുതിരയുടെ മുകളിൽ നിന്നും ഇറങ്ങിയ ലക്ഷ്മണൻ അതിനെ അഭിനന്ദിച്ചുകൊണ്ട് അതിന്റെ കുഞ്ചിരോമത്തിൽ തലോടി,

"നന്നായിട്ടുണ്ട്....നന്നായിട്ടുണ്ട്." തനിക്കുള്ള പുകഴ്ത്തൽ അംഗീകരിക്കുംപോലെ കുതിര വാലിളക്കി

"ഒന്നു കൂടെ."

ആ മൃഗം തളർന്നിരുന്നു. അത് തല ശക്തിയോടെ ഇളക്കി ഒരു ചീറ്റലോടെ തന്റെ അനിഷ്ടം പ്രകടിപ്പിച്ചു. കുതിരയെ തട്ടിക്കൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ മെല്ലെ ചിരിച്ചു. എന്നിട്ട് അതിനു

മുകളിൽ വീണ്ടും കയറി, കടിഞ്ഞാൺ എടുത്ത് എതിർദിശയിലേക്ക് തിരിഞ്ഞുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"ശരി, നമുക്ക് വീട്ടിലേക്ക് പോകാം."

അവൻ കാട്ടിലൂടെ സവാരിചെയ്യവേ കുറച്ചുകലയായി ഒരു കൂടിക്കാഴ്ച നടക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അത്തേക്കുറിച്ച് റിഞ്ഞിരുന്നെങ്കിൽ അവൻ തീർച്ചയായും ഒളിച്ചിരുന്നു കേൾക്കുമായിരുന്നു. ആ പഴയ നാഗനുമായി ഗുരുവസിഷ്ഠൻ ഗഹനമായ ചർച്ചയിൽ മുഴുകിയിരുന്നു.

"എനിക്കു സങ്കടമുണ്ട്. അങ്ങ്..."

"പരാജയപ്പെട്ടു." വസിഷ്ഠൻ അയാളുടെ വാക്യം പൂർത്തിയാക്കി. കുറെ നാളുകൾക്കുശേഷമാണ് ഗുരുജി അയോധ്യയിലേക്ക് മടങ്ങിയെത്തിയത്.

"ഇതല്ല. ഞാൻ പറയാൻവന്ന വാക്ക്, ഗുരുജി."

"എങ്കിലും അത് ഉചിതമാണ്. പക്ഷേ, അത് നമ്മുടെ മാത്രം പരാജയമല്ല. ആ പരാജയം..." എന്തോ ശബ്ദം കേട്ടപ്പോൾ, വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞത് പാതിയാക്കി നിർത്തി.

"അതെന്താണ്?". നാഗൻ ചോദിച്ചു.

"നീ എന്തെങ്കിലും കേട്ടോ?" വസിഷ്ഠൻ ചോദിച്ചു

നാഗൻ ചുറ്റും നോക്കി, കുറച്ചുനേരം മിണ്ടാതെ കരുതലോടെ നിന്നു. പിന്നെ തലയൊന്നു കുലുക്കി.

"രാജകുമാരൻ രാമന്റെ കാര്യം എങ്ങനെ..?" സംഭാഷണം പുനരാലംഭിച്ചുകൊണ്ട് നാഗൻ ചോദിച്ചു.

"അവനെത്തേടി അങ്ങയുടെ സുഹൃത്ത് ഇവിടേക്കു വരുന്നത് അങ്ങയ്ക്ക് അറിയാമോ?"

"അതെനിക്കറിയാം"

"എന്തു ചെയ്യാനാണ്, അങ്ങ് ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്?

"ഞാനെന്താ ചെയ്യുക? നിസ്സഹായതയോടെ വസിഷ്ഠൻ കൈ മലർത്തി. "രാമൻ സ്വയം ഇത് കൈകാര്യം ചെയ്യണം."

ഒരു മരക്കൊമ്പ് ഒടിയുന്ന ശബ്ദം വളരെ വ്യക്തമായി അവർ കേട്ടു. ഒരുപക്ഷേ, അതൊരു മൃഗമാകാം.

"ഞാൻ പോകുന്നതാകും നല്ലത്." നാഗൻ പറഞ്ഞു.

"അതെ..." വസിഷ്ഠൻ സമ്മതിച്ചു.

അയാൾ കുതിരപ്പുറത്ത് പെട്ടെന്നു കയറി എന്നിട്ട് വസിഷ്ഠനെ നോക്കി പറഞ്ഞു. "അങ്ങയുടെ അനുവാദത്തോടെ."

വസിഷ്ഠൻ ഒന്നു പുഞ്ചിരിച്ചിട്ട് കൈകൾ കൂപ്പി. "രുദ്രഭഗവാൻ കാക്കട്ടെ, എന്റെ സുഹൃത്തേ."

നാഗൻ നമസ്തേ പറഞ്ഞു. "ഗുരുജി, രുദ്രഭഗവാനിൽ വിശ്വാസം അർപ്പിക്കൂ."

അയാൾ തന്റെ കുതിരയെ മെല്ലെ ഒന്നു തട്ടിക്കൊണ്ടു അവിടെനിന്നും യാത്രയായി.

"ഇതൊരു ചെറിയ ഉളുക്കുമാത്രമാണ്." രോഷ്ണി കുട്ടിയുടെ കണങ്കാലിൽ തുണി ചുറ്റിക്കെട്ടിക്കൊണ്ട് പറഞ്ഞു. "ഒന്നു രണ്ടുദിവസം കൊണ്ട് ഭേദമാകും, ട്രോ!"

"ഉറപ്പല്ലേ തമ്പുരാട്ടി?" കുട്ടിയുടെ അമ്മ ആവലാതിപൂണ്ട് ചോദിച്ചു.

സരായ പ്രദേശത്തിനു ചുറ്റുമുള്ള ഗ്രാമങ്ങളിൽനിന്നും അനേകം ഗ്രാമീണർ തടിച്ചുകൂടിയിരുന്നു. രോഷ്ണി അവരെല്ലാം ക്ഷമയോടെ പരിശോധിച്ചു. ആ കുട്ടി അവസാനത്തെ രോഗിയാണ്.

"അതെ." കുട്ടിയുടെ തലയിൽ പതിയെ തട്ടിക്കൊണ്ടു രോഷ്ണി പറഞ്ഞു. "ഞാൻ പറയുന്നതുപോലെ കേൾക്കൂ. "അവൾ കുട്ടിയുടെ കവിളിൽ സ്നേഹപൂർവ്വം തലോടി. "കുറച്ചുദിവസത്തേക്കു മരങ്ങളിൽ കയറുകയോ, ഓടുകയോ ചെയ്യരുത്."

"അവനെ ഞാൻ വീടിനുള്ളിൽത്തന്നെ ഇരുത്തുമെന്ന് ഉറപ്പുതരുന്നു." അമ്മ ഇടയിൽ കയറി പറഞ്ഞു.

"നന്നായി." രോഷ്ണി പറഞ്ഞു.

"രോഷ്ണിച്ചേച്ചി, "എവിടെ എനിക്കുള്ള പലഹാരം' കുട്ടി കോപം നടിച്ചു ചോദിച്ചു.

രോഷ്ണി ചിരിച്ചുകൊണ്ട് ഒരു സഹായിയെ വിളിച്ചു. അവർ ഒരു മധുരപലഹാരം സഞ്ചിയിൽനിന്നെടുത്ത് കുട്ടിക്കു നൽകി.

അവൾ അവന്റെ തലയിൽ തലോടിയിട്ട് എഴുന്നേറ്റ് തിരിഞ്ഞു നോക്കി, ഗ്രാമമുഖ്യനോട് പറഞ്ഞു.

"എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ, എനിക്കിപ്പോൾ തന്നെ പോകണം."

"തമ്പുരാട്ടി, സമയം വൈകിയിരിക്കുന്നു. ഇരുട്ടുന്നതിനുമുമ്പ് അയോധ്യയിലെത്താൻ സാധിക്കില്ല. നഗരവാതിലടച്ചിരിക്കും." മുഖ്യൻ പറഞ്ഞു.

"ഇല്ല, കൃത്യസമയത്തുതന്നെ ഞാൻ എത്തും. എനിക്കു പോയേ മതിയാകൂ. ഇന്നുരാതിതന്നെ അയോധ്യയിലെത്തണമെന്ന് അമ്മ ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. അമ്മ ഒരു വിരുന്നാക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു ഞാൻ അവിടെ എത്തിയെ തീരു. രോഷ്നി പറഞ്ഞു.

"അപ്പോൾ ശരി തമ്പുരാട്ടി. അവിടുന്ന് ആഗ്രഹിച്ചുപോലെ നടക്കട്ടെ. ഒരിക്കൽകൂടി നന്ദി, നിങ്ങൾ ഇല്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഞങ്ങൾ എന്തു ചെയ്യുമായിരുന്നുവെന്ന് എനിക്കറിയില്ല." മുഖ്യൻ പറഞ്ഞു.

"നിങ്ങൾ സത്യത്തിൽ നന്ദി പറയേണ്ടത് ബഹുദേവനോടാണ്, കാരണം അദ്ദേഹമാണ് നിങ്ങളെ സഹായിക്കുവാനുള്ള കഴിവ് എനിക്കു നൽകിയത്."

മുഖ്യൻ ആദരപൂർവ്വം രോഷ്നിയുടെ പാദംതൊട്ട് വണങ്ങുന്നതിന് കുനിഞ്ഞു. രോഷ്നി പിന്നോട്ടു മാറി.

"അരുത്, നിങ്ങളിലും ഞാനിളയതാണ്." അവൾ പറഞ്ഞു.

മുഖ്യൻ കൈകൾ കുപ്പി നിന്നു. "എന്റെ തമ്പുരാട്ടിയെ രൂദ്രഭഗവാൻ അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ."

"അദ്ദേഹം നമ്മളെ എല്ലാവരെയും അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ." രോഷ്നി പറഞ്ഞു. അവൾ കുതിരയുടെ അരികിലേക്കു നടന്ന് അതിന്റെ മുകളിൽ കയറി. അവളുടെ സഹായികളും ഔഷധ വസ്തുക്കളുമായി അവരവരുടെ കുതിരപ്പുറത്ത് കയറിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. രോഷ്നി ആംഗ്യം കാണിച്ചപ്പോൾ അവർ ഗ്രാമത്തിൽനിന്നും യാത്രയായി.

അല്പസമയം കഴിഞ്ഞപ്പോൾ എട്ട് കുതിരസവാരിക്കാർ മുഖ്യന്റെ വീടിന്റെ മുന്നിലെത്തി. അവർ അടുത്തുള്ള 'ഇസാല' ഗ്രാമത്തിൽ നിന്നുള്ളവരായിരുന്നു. അവരുടെ ഗ്രാമത്തിൽ പനി പടർന്നുപിടിച്ചിരുന്നതിനാൽ തലേന്ന് അവർ രോഷ്നിയുടെ

പക്കൽനിന്നും മരുന്ന് കൊണ്ടു പോയിരുന്നു. കൂട്ടത്തിൽ കൗമാരക്കാരനായ 'ഇസാല'ഗ്രാമ മുഖ്യന്റെ പുത്രൻ ധേനുക്കുമുണ്ടായിരുന്നു.

"സഹോദരന്മാരെ, നിങ്ങൾക്ക് ആവശ്യമുള്ളത് കിട്ടിയോ? മുഖ്യൻ ചോദിച്ചു.

"ഉവ്വ്" ധേനുക്കൻ പറഞ്ഞു. രോഷ്നി തമ്പുരാട്ടി എവിടെ? എനിക്കവരോടു നന്ദി പറയണം."

ഗ്രാമമുഖ്യൻ അമ്പരന്നു. ധിക്കാരം നിറഞ്ഞ പെരുമാറ്റത്തിനും അസാമാർഗിക പ്രവൃത്തികൾക്കും കുപ്രസിദ്ധനാണ് ധേനുക്കൻ, മാത്രമല്ല, ഇന്നാണ് അവൻ ആദ്യമായിട്ട് രോഷ്നിയെ കാണുന്നതും. ഒരു പക്ഷേ, ഈ ചെറുപ്പക്കാരനെ അവരുടെ പെരുമാറ്റം കൊണ്ട് രോഷനി തമ്പുരാട്ടി ആകർഷിച്ചിട്ടുണ്ടാകാം.

"ഇരുട്ടും മുൻപെ അയോദ്ധ്യയിലെത്തേണ്ടതിനാൽ അവർ പോയി."

ധേനുക്കൻ ഗ്രാമത്തിന് പുറത്തേക്ക് പോകുന്ന പാതയെ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കി. ഒന്നു പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് മുന്നോട്ട് കുതിക്കാൻ കുതിരയെ പ്രേരിപ്പിച്ചു.

"ഞാൻ അങ്ങയെ സഹായിക്കട്ടെ തമ്പുരാട്ടി." ധേനുക്കൻ ചോദിച്ചു.

ആരാണ് പെട്ടെന്നു വന്നതെന്ന് ആശ്ചര്യത്തോടെ രോഷ്നി തിരിഞ്ഞു നോക്കി, സരയൂനദിയുടെ അരികിൽ കുറച്ചുനേരം വിശ്രമിക്കുവാനവർ നിന്നതാണ്. അവിടെനിന്നും ഒരു മണിക്കൂർ ദൂരമേയുള്ളൂ. അയോദ്ധ്യയിലേക്ക്.

ആദ്യം, ആ ചോദിച്ച ആളെ, അവൾക്ക് മനസ്സിലായില്ല. പക്ഷേ, പിന്നെ അവൾ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"ഓ... അത് സാരമില്ല ധേനുക, ഞങ്ങളുടെ കുതിരകൾക്ക് കുറച്ചു വിശ്രമം വേണമായിരുന്നു. എനിക്കു തോന്നുന്നു, എന്റെ സഹായിമാരിൽ ഒരാൾ എങ്ങിനെയാണ് മരുന്ന് കഴിക്കേണ്ടതെന്ന് നിന്റെ ആളുകളെ പറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുണ്ടാവും."

"അതെ, അവരത് ചെയ്തിട്ടുണ്ട്." ഒരു പ്രത്യേക രീതിയിൽ ചിരിച്ചു കൊണ്ടുയേനുകൻ മറുപടി നൽകി.

രോഷനിക്ക് എന്തോ പന്തികേട്തോന്നി. അവിടെനിന്നും പെട്ടെന്നു പോകുവാൻ മനസ്സു പറയുന്നതുപോലെ അവൾക്കു തോന്നി.

"ശരി, നിന്റെ ഗ്രാമത്തിലെ ആളുകൾ പെട്ടെന്നു സുഖം പ്രാപിക്കുമെന്ന് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു."

അവൾ നടന്നു കുതിരയുടെ അരികിലെത്തി കടിഞ്ഞാണെടുക്കാൻ തുടങ്ങുമ്പോഴേയ്ക്കും ധേനുകൻ കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നിറങ്ങി രോഷനിയുടെ കയ്യിൽ കടന്നുപിടിച്ച് അവളെ പിന്നിലേക്കു വലിച്ചു.

"എന്താണിത്ര തിരക്കെന്റെ തമ്പുരാട്ടി..?"

അവൾ അവനെ തള്ളിമാറ്റി പിന്നോട്ടു നീങ്ങി. അപ്പോഴേക്കും ധേനുകന്റെ കൂട്ടാളികളും കുതിരപ്പുറത്തുനിന്നിറങ്ങി. അവരിൽ മൂന്നു പേർ അവളുടെ സഹായികളുടെ നേരെ നീങ്ങി.

രോഷനിയുടെ ഉള്ളിൽ ഭയം അരിച്ച് കയറി. "ഞാൻ...ഞാൻ നിങ്ങളുടെ ആളുകളെ സഹായിച്ചിട്ടുണ്ട്."

"ഓ... നീ എന്നെയും സഹായിക്കുമെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു." ഭയപ്പെടുത്തുന്ന തരത്തിൽ ഒന്നു പല്ലിളിച്ച് ധേനുകൻ പറഞ്ഞു.

രോഷനി പെട്ടെന്നു തിരിഞ്ഞോടി. മൂന്നുപേർ അവളുടെ പിറകെ ഓടി, അവളെ പിടികൂടി. ഒരുത്തൻ അവളുടെ ചെങ്കിട്ടത്താഞ്ഞടിച്ചു. രോഷനിയുടെ മുറിഞ്ഞ ചൂണ്ടിൽനിന്നും ചോര ചീറ്റി. രണ്ടാമൻ അവളുടെ കൈകൾ പുറകിലേക്ക് പിടിച്ച് ഞെരിച്ചു. ധേനുകൻ പതുക്കെ നടന്നു ചെന്ന് അവളുടെ മുഖം തലോടി. "ഒരു കുലീനയായ സ്ത്രീ, ഹും... ഇത് രസമായിരിക്കും." അവന്റെ കൂട്ടാളികൾ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു.

"ജ്യേഷ്ഠാ..." രാമന്റെ കാര്യലയത്തിലേക്ക് ഓടിക്കയറിവന്ന ലക്ഷ്മണൻ അലറി വിളിച്ചു.

രാമൻ ലക്ഷ്മണനെ നോക്കാതെ തന്റെ മുന്നിലെ മേശപ്പുറത്ത് വച്ചിരുന്ന രേഖകൾ വായിക്കുകയായിരുന്നു. അത് രണ്ടാം

യാമത്തിലെ ആദ്യത്തെ മണിക്കൂറായിരുന്നു. സമാധാനവും നിശബ്ദതയും അപ്പോൾ രാമൻ ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നു.

രേഖകൾ വായിക്കുന്നത് തുടർന്നുകൊണ്ട് രാമൻ സാധാരണപോലെ നിസ്സംഗതയോടെ ചോദിച്ചു. "ഇപ്പോൾ എന്താ കാര്യം ലക്ഷ്മണാ?"

"ജ്യേഷ്ഠാ..." ലക്ഷ്മണന്റെ കണ്ഠമിടറിയിരുന്നു.

"ലക്ഷ്മണാ..." ലക്ഷ്മണന്റെ കവിളിലൂടെ കണ്ണുനീർ ഒഴുകുന്നത് കണ്ടപ്പോൾ രാമൻ പരിഭ്രമിച്ചു. "എന്തു സംഭവിച്ചു?"

"ജ്യേഷ്ഠാ ...രോഷണനിച്ചേച്ചി ..."

ഇരുന്ന കസേര തട്ടിമറിച്ചുകൊണ്ടു രാമൻ എഴുന്നേറ്റുനിന്നു ചോദിച്ചു "രോഷണിക്ക് എന്തു പറ്റി?"

"ജ്യേഷ്ഠാ... "

"അവളെവിടെയാണ്.?"

പതിമൂന്ന്

ഭരതൻ ഞെട്ടിത്തരിച്ച് ചലനമറ്റ് നിന്നു. ലക്ഷ്മണനും ശത്രുഘ്നനും കുനിഞ്ഞുനിന്നു വാവിട്ടു നിലവിളിച്ചു. മന്മര അവരുടെ പുതിയുടെ തല മടിയിൽ എടുത്തുവെച്ച് ശൂന്യമായ ഭാവത്തോടെ ദൂരേക്ക് നോക്കി ഇരുന്നു. അവരുടെ കണ്ണുകളിൽ കണ്ണീരില്ലായിരുന്നു. പക്ഷേ, അവ വീങ്ങിയിരുന്നു. രോഷ്നിയുടെ ശരീരം ഒരുവെള്ളത്തുണികൊണ്ട് മൂടിയിട്ടിരുന്നു. മാനഭംഗംചെയ്യപ്പെട്ട നഗ്നയായി സരയൂനദിയുടെതീരത്ത് അവൾ കിടക്കുന്നത്, മന്മരയുടെ ആളുകളാണ് കണ്ടെത്തിയത്.

കുറച്ചുകലമാറി അവളുടെ സഹായികളിൽ ഒരാളുടെ ശരീരവും അവർ കണ്ടെത്തി. അയാളെ ഗദകൊണ്ടോ മറ്റോ കൂരമായി അടിച്ചാണ് കൊലപ്പെടുത്തിയത്. മറ്റൊരു സഹായിയുടെ ശരീരം പാതവക്കിൽ നിന്നാണ് കണ്ടെത്തിയത്. അയാളുടെ മുറിവുകൾ ഗുരുതരമാണെങ്കിലും അയാൾക്ക് ജീവനുണ്ടായിരുന്നു. വൈദ്യന്മാർ അയാളെ ശുശ്രൂഷിക്കുമ്പോഴും അവനരികിൽ രാമൻ നിന്നിരുന്നു. രാമന്റെ മുഖം നിസ്സംഗമായിരുന്നു. പക്ഷേ, അവന്റെ കൈകൾ ദേഷ്യംകൊണ്ട് വിറക്കുകയായിരുന്നു. രോഷ്നിയുടെ സഹായിയോട് രാമന് പലതും ചോദിക്കാനുണ്ട്.

അടുത്തദിവസവും രോഷ്നി തിരിച്ചെത്താത്തതിനാൽ മന്മര അവരുടെ ആളുകളെ, മകളെ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവരാനായി അയച്ചതായിരുന്നു. അതിരാവിലെ നഗരകവാടങ്ങൾ തുറന്ന

ഉടനെ അവർ പുറപ്പെട്ടിരുന്നു. നഗരത്തിൽനിന്നും ഒരു മണിക്കൂർ സഞ്ചരിക്കുംമുമ്പെ, അവർ രോഷനി യുടെ ശരീരം കണ്ടെത്തി. അതിക്രൂരമായവിധം അവളെ സംഘം ചേർന്ന് മാനഭംഗപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. അവളുടെ തല പരന്ന പ്രതലത്തിൽ ആഞ്ഞാഞ്ഞ് അടിച്ചിരുന്നു. അവളുടെ മണിബന്ധത്തിലും പുറകിലും കണ്ട പാടുകളിൽനിന്നും അവളെ മരത്തോട് ചേർത്ത് ബന്ധിച്ചിരുന്നു എന്നു തെളിഞ്ഞു. അവളുടെ ദേഹത്ത് മുറിവുകളും ക്രൂരമായി കടിച്ച പാടുകളും ഉണ്ടായിരുന്നു. ആ ചെങ്കുത്താമാർ അവരുടെ പല്ലുകൾ കൊണ്ട് അവളുടെ വയറിനു ചുറ്റുന്നിന്നും നഗ്നമായ കൈകളിൽ നിന്നും തൊലി കടിച്ചെടുത്തിരുന്നു.

അവളുടെ ദേഹം മുഴുവനും മുർച്ചയില്ലാത്ത എന്തോ വസ്തുതകൊണ്ടു മർദ്ദിച്ചിരുന്നു. ഒരുപക്ഷേ, പ്രാകൃതമായ, ക്രൂരമായ ആചാരമാകാം. വായ മുതൽ കവിളെല്ലുവരെയുള്ള മുഖത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗം കീറിയിരുന്നു. മുറിവുകളും വായിലെ ചോര കട്ടപിടിച്ച പാടുകളും കണ്ടാലറിയാം പീഡനം നടക്കുമ്പോൾ അവൾക്ക് ജീവനുണ്ടായിരുന്നുവെന്ന്. അവളുടെ ദേഹത്തെ മുഴുവനും ശുക്ലംവീണ പാടുകളുണ്ടായിരുന്നു. ഏറ്റവും ക്രൂരമായ രീതിയിലാണ് അവൾ കൊല്ലപ്പെട്ടത്. അതിൽ ഒരുത്തൻ അവളുടെ തൊണ്ടയിൽ എന്തോ രാസദ്രാവകം ഒഴിച്ചിരുന്നു.

വേദനയോടെ സഹായി കണ്ണുതുറന്നു. രാമൻ കുനിഞ്ഞ് അയാളോട് ചോദിച്ചു. "അവർ ആരാണ്?"

"അയാൾക്ക് സംസാരിക്കാൻ കെൽപുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നില്ല പ്രഭോ," വൈദ്യർ പറഞ്ഞു.

സഹായിയുടെ അടുത്തേക്ക് കുനിഞ്ഞ് ഇരിക്കുന്നതിനിടയിൽ ആ വാക്കുകൾ രാമൻ കേട്ടില്ലെന്ന് നടിച്ചു.

"അവർ ആരൊക്കെയാണ്?" അവൻ ചോദ്യം ആവർത്തിച്ചു. ഒരിക്കൽ കൂടി ബോധംകെടുംമുന്നേ രോഷ്നിയുടെ സഹായി ഒരു പേർ പതുക്കെ പറഞ്ഞു.

പൊതുജനങ്ങൾക്കിടയിലും ഉന്നതർക്കിടയിലും ഒരുപോലെ അറിയപ്പെട്ടിരുന്ന രോഷ്നി അപൂർവ വ്യക്തിത്വമായിരുന്നു. തന്റെ ജീവിതം അവൾ ആതുരസേവനത്തിന് ഉഴിഞ്ഞുവച്ചതായിരുന്നു. കുറ്റമറ്റ ഒരു വ്യക്തിത്വം. കുലീനതയും ദയയുമുള്ള ഒരാൾരൂപം. പലരും, അവളെ കന്യകയായ ദേവി കന്യാകുമാരിയുമായി താരതമ്യപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. ഈ കിരാതമായ പ്രവൃത്തിയോട് ജനങ്ങൾ അത്യപൂർവ്വമായ രോഷമാണ് പ്രകടിപ്പിച്ചത്. ഇതിന് പകരംവീട്ടണമെന്നു നഗരം ആവശ്യപ്പെട്ടു.

രക്ഷപ്പെടാൻ ശ്രമിക്കുന്നതിനിടെ വളരെ പെട്ടെന്നു തന്നെ കുറ്റവാളികളെ ഇസാലഗ്രാമത്തിൽനിന്നും പിടികൂടി. മകനെ സംരക്ഷിക്കാൻ ശ്രമിച്ച ഗ്രാമമുഖ്യനെ ഗ്രാമത്തിലെ സ്ത്രീകൾ സംഘടിച്ച് അടിച്ചു മൃതപ്രായനാക്കി. അവരെല്ലാം ധേനുക്കന്റെ മൃഗീയമായ പെരുമാറ്റങ്ങൾ കുകൊലമായി നിശബ്ദരായി സഹിച്ചവരായിരുന്നു. പരിഷ്കരിക്കപ്പെട്ട രാമന്റെ നിയമപാലനസേനയുടെ മിടുകുകൊണ്ട് അന്വേഷണം പൂർത്തിയാക്കുകയും ന്യായാധിപന്മാർക്ക് മുന്നിൽ വ്യവഹാരം അവതരിപ്പിക്കുകയും അതിവേഗത്തിൽ ശിക്ഷ പ്രഖ്യാപിക്കുകയും ചെയ്തു.

ഒരാഴ്ചക്കുള്ളിൽ കുറ്റവാളികൾക്കുള്ള ശിക്ഷ നൽകുന്നതിന് ആവശ്യമായ നടപടികൾ ആരംഭിച്ചു. ധേനുകനെ ഒഴിച്ച്, ബാക്കി എല്ലാവരെയും മരണശിക്ഷക്കു വിധിച്ചു. പ്രായപൂർത്തിയായിട്ടില്ല എന്ന നിയമത്തിലെ സാങ്കേതിക കാരണത്താൽ കിരാതമായ കൂട്ടമാനഭംഗത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ ദുഷ്ടനും കൊലപാതകിയുമായ ധേനുകനെ വധശിക്ഷയിൽ നിന്നൊഴിവാക്കിയതിൽ രാമന് അമർഷമുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷേ, നിയമം ലംഘിക്കപ്പെടാനുള്ളതല്ല. അതും, രാമന്റെ അധികാരപരിധിയിൽ. രാമനെന്ന നിയമദാതാവ് എന്തു തനിക്ക് ചെയ്യാമോ അത് ചെയ്തിരിക്കും. പക്ഷേ, രാമനെന്ന്, രോഷ്നിയുടെ രാവി -സഹോദരൻ, തന്റെ സഹോദരിയുടെ ദാരുണമായ മരണത്തിൽ പകവീട്ടാൻ സാധിക്കാത്തതിനാൽ കുറ്റബോധത്തിൽ മുങ്ങിത്താഴുകയായിരുന്നു.

സ്വയം വേദന ഏൽപ്പിച്ചുകൊണ്ട് തന്റെ സ്വകാര്യ വായനാമുറിയിൽ അവൻ ഒറ്റയ്ക്ക് ഉദ്യാനത്തിലേക്ക്

നോക്കിയിരുന്നു. അവിടെവെച്ചാണ് രോഷ്നി, അവന്റെ കയ്യിൽ രാവി കെട്ടിയത്. കയ്യിൽ കെട്ടിയിരുന്ന സ്വർണനിറമുള്ള ചരടിലേക്ക് അവൻ നോക്കി. കണ്ണുകൾ നിറഞ്ഞിരുന്നു. അവന്റെ ദേഹത്ത് മദ്ധ്യാഹ്നസൂര്യന്റെ ചൂട് യാതൊരു ദയയും ഇല്ലാതെ അടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. തന്റെ മുറിവേറ്റ വലതുകയ്യിലേക്കുനോക്കി ദീർഘമായി നിശ്വസിച്ചു. തനിക്കരികിൽ മേശയിൽവെച്ചിരുന്ന മരച്ചീള അവൻ കയ്യിലെടുത്തു. അതിന്റെ അറ്റം എരിയുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

അവൻ ആകാശത്തേക്ക് നോക്കി മന്ത്രിച്ചു. "എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ രോഷ്നി."

അവൻ ആ എരിയുന്ന മരച്ചീള തന്റെ വലത്തെ കയ്യിലമർത്തി. ആ കയ്യിൽ, തന്റെ സഹോദരിയെ സംരക്ഷിക്കാമെന്നു വാക്കുകൊടുത്തതിന്റെ തെളിവായ പാവനമായ ആ സ്വർണ്ണചരടിലേക്കു നോക്കി. ഒരു ശബ്ദം പോലും അവൻ പുറപ്പെടുവിച്ചില്ല. കണ്ണുകളടച്ചില്ല. വായുവിൽ മാംസം കരിയുന്ന മണം പരന്നു.

"എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ."

രാമൻ കണ്ണുകൾ അടച്ചുപിടിച്ചു. കണ്ണിൽനിന്നും കണ്ണുനീർ ഒഴുകി കൊണ്ടിരുന്നു.

മണിക്കൂറുകൾ കുറെ പിന്നിട്ടിരുന്നു. രാമൻ തന്റെ കാര്യാലയത്തിൽ ദുഃഖിതനായിരുന്നു. വില്ലാളികൾ കയ്യിൽ ചുറ്റുന്ന പട്ടകൊണ്ട് അവന്റെ മുറിവേറ്റ കൈ ചുറ്റിക്കെട്ടിയിരുന്നു.

"ഇത് തെറ്റാണ് ജ്യേഷ്ഠാ." രാമന്റെ കാര്യാലയത്തിലേക്ക് ദേഷ്യത്തോടെ വന്നാണ് ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞത്.

"ലക്ഷ്മണാ ഇതാണ് നിയമം." ദുഃഖവും കോപവും ഉള്ളിലൊതുക്കി രാമൻ ശാന്തനായി പറഞ്ഞു...

"നിയമം ലംഘിച്ചുകൂടാ. അത് പരമോന്നതമാണ്. നിന്നെക്കൊളും എന്നെക്കൊളും പ്രാധാന്യമുള്ളതാണ്. പക്ഷേ..." അവളുടെ പേർ പറയാനാവാതെ രാമൻ വാക്കുകൾക്കുവേണ്ടി പരതി.

"ജ്യേഷ്ഠാ, നിന്റെ വാക്കുകൾ....." വാതിൽ തള്ളിത്തുറന്നുകൊണ്ട് കടന്നുവന്ന ഭരതൻ തുറന്നടിച്ചു.

രാമൻ തലയുയർത്തി തന്റെ കൈകൾ ഭരതനുനേരെ ഉയർത്തി കൊണ്ട് വിളിച്ചു. "ഭരതാ..."

ഭരതൻ മുറിയിലൂടെ അങ്ങോട്ടും ഇങ്ങോട്ടും നടന്നു. തനിക്കുള്ളിൽ ആഞ്ഞടിക്കുന്ന കൊടുങ്കാറ്റു കൃത്യമായി പ്രകടിപ്പിക്കാനാകാത്തതിനാൽ അവന്റെ കണ്ണുകളിൽ സങ്കടം നിറഞ്ഞിരുന്നു.

"നീ എന്താണ് പറഞ്ഞുവന്നത്? അതു പറയൂ. ജ്യേഷ്ഠാ, പറയൂ..."

"അനുജാ, ഞാൻ പറയുന്നതു ശ്രദ്ധിക്കൂ."

"അത് പറഞ്ഞു തീർക്കൂ. അതായത് നിന്റെ നശിച്ച നിയമം രോഷനിയേക്കാൾ പ്രധാനമെന്ന്." അപ്പോഴും ഭരതന്റെ കണ്ണുകളിലൂടെ കണ്ണീർ ഇടതടവില്ലാതെ ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരുന്നു. "പറയൂ നിനക്കു നിന്റെ കണങ്കൈയിലെ രാവിയേക്കാൾ അതാണ് പ്രധാനമെന്ന്." അവൻ മുന്നോട്ടുവന്നു രാമന്റെ വലതുകരം മുറുകെ പിടിച്ചു. രാമൻ കൈ വലിച്ചില്ല. "പറയൂ. നമ്മുടെ രോഷ്നിയെ എന്നെന്നും സംരക്ഷിക്കാമെന്ന നമ്മുടെ ഉറപ്പിനെക്കാൾ വലുതാണ് നിനക്കു നിയമം?"

"ഭരതാ" തന്റെ കൈ ഭരതനിൽ നിന്നും മോചിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് രാമൻ പറഞ്ഞു. "നിയമം വ്യക്തമാണ്. പ്രായപൂർത്തിയാകാത്തവരെ ശിക്ഷിച്ചു കൂടാ. ധേനുക്കന് പ്രായപൂർത്തിയായിട്ടില്ല. നിയമമനുസരിച്ച് അവനെ ശിക്ഷിച്ചുകൂടാ."

"നിയമം പോയി തുലയട്ടെ!" ഭരതൻ ഒച്ചയിട്ടു. "ഇത് നിയമത്തിന്റെ കാര്യമല്ല, ഇത് നീതിയുടെ കാര്യമാണ്. നിനക്കു വ്യത്യാസം മനസ്സിലാകുന്നില്ലേ? ആ ചെങ്കുത്താൻ മരണം അർഹിക്കുന്നു."

"അതെ, അവനതർഹിക്കുന്നു. പക്ഷേ, ഒരു ബാലകുറ്റവാളിയെ അയോധ്യ കൊല്ലില്ല. അതാണ് നിയമം." തന്റെ ആത്മാവിനെ തകർത്ത കുറ്റബോധത്താൻ നീറിക്കൊണ്ട് രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ഒന്നു നിർത്ത് ജ്യേഷ്ഠാ..." തന്റെ കൈകൊണ്ട് മേശയിൽ ആഞ്ഞിടിച്ച് ഭരതൻ അട്ടഹസിച്ചു.

"ഭരതാ!...." ഒരു വലിയ ശബ്ദം അവർക്ക് പിന്നിൽനിന്നും മുഴങ്ങി മൂന്നു സഹോദരന്മാരും തിരിഞ്ഞുനോക്കി. വാതിൽക്കൽ രാജഗുരു വസിഷ്ഠൻ നിൽക്കുന്നതുകണ്ടു. ഭരതൻ പെട്ടെന്നു നിവർന്നുനിന്ന് കൈകൾ കുപ്പി ആദരവോടെ നമസ്തേ പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണൻ പ്രതികരിക്കാൻ വിസമ്മതിച്ചു. അവന്റെ അടങ്ങാത്ത ദേഷ്യം ഇപ്പോൾ അവൻ ഗുരുവിലേക്ക് കേന്ദ്രീകരിച്ചു.

"ഭരതാ, ലക്ഷ്മണ, നിങ്ങളുടെ ജ്യേഷ്ഠൻ പറഞ്ഞതാണ് ശരി. നിയമത്തെ ഏതു ചുറ്റുപാടിലും ആദരിക്കുകയും അനുസരിക്കുകയും വേണം."

"അപ്പോൾ ഞങ്ങൾ രോഷനിക്ക് കൊടുത്ത വാക്കോ ഗുരുജീ, അതിനു വിലയില്ലേ?" ഭരതൻ ചോദിച്ചു. "അവളെ സംരക്ഷിക്കുമെന്ന് അവൾക്ക് ഞങ്ങൾ വാക്കുകൊടുത്തു. അവളോടുള്ള ഞങ്ങളുടെ കടമയുമാണത്. പക്ഷേ, അതിൽ ഞങ്ങൾ പരാജയപ്പെട്ടു. ഇപ്പോൾ അവൾക്കുവേണ്ടി ഞങ്ങൾക്ക് പകരം വീട്ടണം."

"നിന്റെ വാക്ക് നിയമത്തിനു മുകളിലല്ല."

"ഗുരുജീ" രഘുവിന്റെ പിൻഗാമികൾ ഒരിക്കലും അവരുടെ വാക്ക് തെറ്റിച്ചിട്ടില്ല." ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

"നിന്റെ ശപഥത്തിന്, നിയമവുമായി ഏറ്റുമുട്ടേണ്ടിവരുമ്പോൾ നീ ശപഥം ലംഘിച്ച്, നിന്റെ പേരിൽ സംഭവിക്കുന്ന മാനഹാനി സ്വീകരിച്ച്, നിയമത്തെ അംഗീകരിക്കണം. അതാണ് ധർമ്മം." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

"ഗുരുജീ..." തന്റെ മര്യാദയും നിയന്ത്രണവും നഷ്ടമായ അവസ്ഥയിൽ ലക്ഷ്മണൻ ഉറക്കെ വിളിച്ചു.

"ഇത് നോക്കൂ." രാമന്റെ കയ്യിലെ വില്ലാളികളുടെ പട്ടകീറിയെടുത്ത്, അവന്റെ കൈ എല്ലാവരും കാണുക വസിഷ്ഠൻ പൊക്കിപ്പിടിച്ചു. രാമൻ കൈവലിച്ചെടുക്കാൻ ശ്രമിച്ചെങ്കിലും വസിഷ്ഠൻ മറുകെ പിടിച്ചുവച്ചു.

ഭരതനും ലക്ഷ്മണനും ഞെട്ടിപ്പോയി. രാമന്റെ കയ്ക്ക് വല്ലാതെ പൊള്ളിയിരുന്നു. മുറിവിന് ചുറ്റുമുള്ള തൊലികരിഞ്ഞു നിറം മാറിയിരുന്നു.

"നിയമത്തിലെ സാങ്കേതിക പ്രശ്നം കാരണം ധേനുക്കൻ രക്ഷപ്പെടുമെന്നു ന്യായാധിപൻ പറഞ്ഞ ആ ദിവസം മുതൽ അവനിൽ വീണ്ടും വീണ്ടും ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. രോഷ്നിക്ക് കൊടുത്ത വാക്കുപാലിക്കാൻ സാധിക്കാതെപോയതിൽ സ്വയം ശിക്ഷിക്കാൻ കണ്ടു പിടിച്ച അവന്റെ മാർഗ്ഗമാണിത്. എന്തുവന്നാലും അവൻ നിയമം ലംഘിക്കില്ല." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

ഏഴു മാനഭംഗകുറ്റവാളികളുടെയും വധശിക്ഷാവേളയിൽ രാമൻ പങ്കെടുത്തില്ല.

പ്രധാന കുറ്റവാളിക്കു മരണശിക്ഷ നൽകാത്തതിലുള്ള ദേഷ്യത്താൽ മറ്റുള്ള ഏഴ് കുറ്റവാളികൾക്കും നിയമത്തിനപ്പുറമായി ശിക്ഷ എങ്ങനെ നൽകണമെന്നുള്ള വിവരങ്ങൾ ന്യായാധിപന്മാർ വിശദമായി നിർദ്ദേശിച്ചു.

രാമന്റെ പുതിയ നിയമപ്രകാരം വധശിക്ഷകൾ പെട്ടെന്നു നടപ്പാക്കേണ്ടതാണ്. വ്യക്തി, മരിക്കുംവരെ തൂക്കിലിടണം. തടവറയുടെ പരിസരത്ത് തയ്യാറാക്കിയ സ്ഥലത്തുവേണം ശിക്ഷ നടപ്പാക്കാണെന്നും അവൻ കല്പിച്ചിരുന്നു. തൂക്കിലിടുന്ന രീതിക്ക് ന്യായാധിപന്റെ വിവേചനം ഉപയോഗപ്പെടുത്താമെന്നും നിയമത്തിലുണ്ടായിരുന്നു.

ഈ വിവേചനാധികാരം ഉപയോഗപ്പെടുത്തി, ധാർമികരോഷംപൂണ്ട ന്യായാധിപന്മാർ വളരെ അസാധാരണമായ ഒരു ശിക്ഷാനടപടിക്രമം പുറപ്പെടുവിച്ചു. അതായത് ശിക്ഷ പരസ്യമായി നടപ്പാക്കണം. രക്തം വാർന്ന് കഴിയുന്നത്ര വേദനാപൂർണ്ണമായി അവർ മരിക്കണം. വരും കാലത്തേക്കും ഈ നടപടി ഒരു പാഠമാകണമെന്ന് അവർ ഉറപ്പിച്ചു പറഞ്ഞു. അവർ അവരുടെ ഈ നടപടിയെ ന്യായീകരിച്ചു. ജനങ്ങളുടെ ധാർമികരോഷം തീരാൻ ഇതൊക്കെ ചെയ്തേ മതിയാകൂവെന്ന് അവർ തമ്മിൽ സ്വകാര്യം പറഞ്ഞു. ഉത്തരവ് അനുസരിക്കുകയല്ലാതെ നിയമപാലകർക്ക് മറ്റൊരു മാർഗ്ഗവും ഇല്ലായിരുന്നു.

നഗരമതിലിനു പുറത്തായി വധശിക്ഷാത്തട്ട് നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടു. നാലടി ഉയരത്തിൽ ദൂരനിന്നും കാണുവാൻ പാകത്തിലായിരുന്നു തട്ടുണ്ടാക്കിയത്. ആയിരക്കണക്കിനാളുകൾ നഗരമതിലിന് പുറത്ത് അതിരാവിലെ മുതൽ ഈ സംഭവത്തിന് ദൃക്സാക്ഷിയാകുവാൻ വന്നുനിന്നു. പലരുടെ കയ്യിലും എറിയാനുള്ള ആയുധങ്ങളായി, മുട്ട, ചീഞ്ഞ പഴങ്ങൾ എന്നിവ ഉണ്ടായിരുന്നു.

തടവറയിൽ നിന്നുവന്ന കാളവണ്ടികളിൽനിന്നും കുറ്റവാളികൾ ഇറങ്ങിയപ്പോൾ ജനക്കൂട്ടത്തിൽനിന്നും കലിപൂണ്ട ഒരു അലർച്ച പൊട്ടിപ്പുറപ്പെട്ടു. അവരുടെ ദേഹത്തെ മുറിവുകളിൽനിന്നും അവരെ ദയാദാക്ഷിണ്യമില്ലാതെ തടവറയിൽ മർദ്ദിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് വ്യക്തമായിരുന്നു. രാമൻ വളരെ ശ്രമിച്ചിട്ടും തടവറ കാവൽക്കാരുടെയും മറ്റ് തടവുകാരുടെയും ധാർമിക രോഷം നിയന്ത്രിക്കുവാൻ സാധിച്ചില്ല. അവരെല്ലാം ഏതെങ്കിലും വിധത്തിൽ രോഷ്നിയുടെ ഉദാരമനസ്കത അറിഞ്ഞവരായിരുന്നു. പ്രതികാരം ചെയ്യാനുള്ള അവരുടെ ആഗ്രഹം ശക്തമായിരുന്നു.

കുറ്റവാളികളെ തട്ടിലേക്ക് ആനയിച്ചു. അവരെ ആദ്യം തൂണിൽ ഉയർത്തിക്കെട്ടിയ ദണ്ഡനചകങ്ങളുടെ അരികിലേക്കാണ് കൊണ്ടു പോയത്. അതിലെ ദ്വാരങ്ങളിൽ തലയും കൈകളും കടത്തപ്പെട്ടു. ആചാരപ്രകാരം ജനങ്ങളുടെ അധിക്ഷേപത്തിന് അവരെ വിട്ടുകൊടുത്തു. തടവുകാരെ അവിടെ നിർത്തി, ഭടന്മാർ തട്ടിൽനിന്നും താഴെ യിറങ്ങി.

അത് ജനക്കൂട്ടത്തിനു കിട്ടിയ അവസരമായിരുന്നു. ശാപവാക്കുകളോടൊപ്പം തൂപ്പുകയും ഒപ്പം, കയ്യിൽകരുതിയ സാധനങ്ങൾ ആയുധങ്ങളാക്കി തടവുകാർക്കെതിരെ എറിയുകയുമാണ് ചെയ്തത്. കുർത്ത ആയുധങ്ങളോ കല്ലുകളോ കൊണ്ടെറിയുന്നതിൽനിന്നും ജനങ്ങളെ കർശനമായി വിലക്കിയിരുന്നു. കുറ്റവാളികൾ പെട്ടെന്നു മരിക്കുവാൻ ആരും ആഗ്രഹിച്ചില്ല. അവർ അനുഭവിക്കണം. അവർ ചെയ്തതിന് അവർ വിലനൽകണം.

ഏകദേശം അരമണിക്കൂർ അതു നീണ്ടുനിന്നു. ആരാചാരത്തിന് ഒടുവിൽ ജനക്കൂട്ടത്തിന്റെ ആക്രമണം

നിർത്താൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ ജനങ്ങൾ ഒന്നടങ്ങി. അവരും ക്ഷീണിച്ചു കാണും.

ആരാച്ചാർ തട്ടിലേക്കു കയറി. ആദ്യത്തെ കുറ്റവാളിക്കരികിൽ ചെന്നു. അവന്റെ കണ്ണുകൾ ഭയംകൊണ്ട് തുറിച്ചിരുന്നു. രണ്ടു കൂട്ടാളികളുടെ സഹായത്തോടെ അയാൾ അവനെ മൂക്കാലിയിൽകെട്ടി. ശ്വാസം മുട്ടുംവരെ അവന്റെ കാലുകൾ എത്രത്തോളം വലിച്ചുനീട്ടാമോ അത്ര തോളം വലിച്ചുനീട്ടി. പിന്നെ മനപ്പൂർവ്വം വളരെ പതുക്കെ നടന്നു ചെന്നു ഒരു വലിയ ആണിയും ചുറ്റികയുമെടുത്തു. അയാളുടെ സഹായികൾ അവന്റെ കാൽ അകറ്റി ചരിച്ചുപിടിച്ചു. ആരാച്ചാർ ശാന്തനായി അവന്റെ കാല് തടികൊണ്ടുള്ള ആ തട്ടിലേക്ക് കൃത്യമായ താളത്തോടെ ആണിയടിച്ചുറപ്പിച്ചു. ജനക്കൂട്ടം ആരവത്തോടെ അതംഗീകരിച്ചപ്പോൾ, അവൻ അലറിവിളിച്ചു കരഞ്ഞു. ഒന്നുരണ്ടടി കൂടി. ആണിയിലേക്കടിക്കുന്നതിനു മുൻപായി ആരാച്ചാർ താൻ ചെയ്തത് സൂക്ഷ്മമായി പരിശോധിച്ചു. സംതൃപ്തിയോടെ അയാൾ പിന്നോട്ടു മാറി. കുറ്റവാളി വേദന കൊണ്ടുള്ള അലറിക്കരച്ചിൽ ഒന്നു നിർത്തിയപ്പോഴേക്കും ആരാച്ചാർ അവന്റെ അടുത്ത കാലിനരികിലേക്ക് നടന്നു.

അയാൾ ആ ഭീകരത വീണ്ടും തുടർന്നു. ഓരോരുത്തരിലും ഒന്നിന് പിന്നാലെ ഒന്നായി ആറ് നികൃഷ്ടരായ കുറ്റവാളികളുടെ കാലുകളിലും ആണിയടിച്ച തടിത്തട്ടിൽ ഉറപ്പിക്കൽ തുടർന്നു. കുറ്റവാളികൾ വേദന സഹിക്കാൻ വയ്യാതെ കരയവെ ജനക്കൂട്ടം ഉന്മത്തരെപ്പോലെ അലറി വിളിച്ചു.

അതവസാനിച്ചപ്പോൾ ആരാച്ചാർ തട്ടിന്റെ അരികിലേക്കു നടന്നു. ആൾക്കൂട്ടം ഹർഷാരവം മുഴക്കവേ അയാൾ ജനക്കൂട്ടത്തിന് നേരെ കൈ വീശി, ആദ്യം ആണിയടിച്ച കുറ്റവാളിയുടെ നേരെ നടന്നു. അവൻ ബോധമറ്റു കിടക്കുകയായിരുന്നു. കുറച്ചു മരുന്നവന്റെ തൊണ്ട യിലേക്കു നിർബന്ധിച്ച് തള്ളിക്കയറ്റി. അവൻ ഉണരുംവരെ അവന്റെ ചെകിട്ടത്തടിച്ചു കൊണ്ടേയിരുന്നു. "നീ എഴുന്നേറ്റിരുന്ന് ഇതൊക്കെ ആസ്വദിക്കണം", ആരാച്ചാർ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു.

"എന്നെ കൊല്ലൂ... ദയവു ചെയ്ത് മാപ്പ്." കുറ്റവാളി കെഞ്ചി,

ആരാച്ചാരുടെ മുഖം കല്ലുപോലെ തണുത്തുറഞ്ഞിരുന്നു. നാലു മാസം മുൻപ് അയാളുടെ മകളുടെ പ്രസവമെടുക്കാനായി റോഷ്നി സഹായിച്ചിരുന്നു. അവൾ സ്വീകരിച്ചത് അയാളുടെ എളിയ വീട്ടിൽ നിന്നുള്ള ഭക്ഷണം മാത്രമായിരുന്നു. "റോഷ്നി തമ്പുരാട്ടിയോട് നിനക്ക് ദയവുണ്ടായില്ലെടാ? പേപിടിച്ചുനായ്ക്ക് പിറന്നവനേ...."

"ക്ഷമിക്കൂ ...ക്ഷമിക്കൂ.... ദയവായി എന്നെ കൊല്ലൂ.." കുറ്റവാളി പൊട്ടിക്കരഞ്ഞു.

ആരാച്ചാർ ശാന്തനായി നടന്നുകുന്നു.

മൂന്നു മണിക്കൂർ നീണ്ട ക്രൂരമായ രീതിയിലുള്ള പരസ്യമായ ദണ്ഡന മുറകൾ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ ആരാച്ചാർ തന്റെ അരയിൽ ബന്ധിച്ചിരുന്ന ഉറയിൽനിന്നും മുർച്ചയുള്ളകത്തി പുറത്തെടുത്തു. ദണ്ഡനചക്രത്തിൽ കെട്ടിയിരുന്ന ആദ്യ കുറ്റവാളിയുടെ വലതുകൈയിലെ കെട്ട് കുറച്ച് അയച്ചു. അവന്റെ വലതുകൈ അയാൾ പുറത്തെടുത്തു. അവന്റെ കണങ്കെ അയാൾ സൂക്ഷമമായി പരിശോധിച്ചു. വലത്തെ രക്തധമനി അയാൾക്ക് കണ്ടെത്തണമായിരുന്നു. പെട്ടെന്നു രക്തം വാർന്ന് പോകാത്ത ഒന്ന് അത് കണ്ടെത്തിയപ്പോൾ അയാളൊന്നു പുഞ്ചിരിച്ചു.

തന്റെ കത്തികൊണ്ട് വളരെ നേർമ്മയോടെയും സൂക്ഷമമായും മുറിവേല്പിച്ചു. അതിൽനിന്നും രക്തം ചെറുതായി പൊട്ടിപ്പുറപ്പെടാൻ തുടങ്ങവേ ആരാച്ചാർ പറഞ്ഞു.

"വളരെ ഭംഗിയായി.." കുറ്റവാളി വേദനകൊണ്ട് നിലവിളിച്ചു. ഏതാനും മണിക്കൂറുകൾ വേദനസഹിച്ചതിനു ശേഷമേ മരണമുള്ളൂ. ബാക്കിയുള്ള കുറ്റവാളികളുടെ കൈത്തണ്ടയിലെ രക്തക്കുഴലും ആരാച്ചാർ മുറിച്ചു. ഓരോതവണ കത്തികൊണ്ട് മുറിക്കുമ്പോഴും ജനക്കൂട്ടം അലറിവിളിച്ച് അസഭ്യവാക്കുകളാൽ അധിക്ഷേപിച്ചു കൊണ്ടിരുന്നു.

ആരാച്ചാർ ശിക്ഷാതട്ടിൽനിന്നും താഴേയ്ക്കക്കിറങ്ങും മുൻപെ ജനക്കൂട്ടത്തോട് അന്നത്തെ തന്റെ ജോലി തീർന്നതായി ആംഗ്യം കാണിച്ചു. അവർ വീണ്ടും അവരുടെ കയ്യിലെ മുട്ടയും ചീഞ്ഞുപഴങ്ങളുംകൊണ്ട് എറിയാൻ തുടങ്ങി. രക്തത്തിന്റെ ഒഴുക്ക് പരിശോധിക്കുവാനായി ഉദ്യോഗസ്ഥനെത്തന്നെ സമയത്തുമാത്രം ഏറു തടസ്സപ്പെട്ടു. അവസാനത്തെ

കുറ്റവാളിയും മരിക്കുന്നതിന് രണ്ടര മണിക്കൂറിൽ കൂടുതൽ സമയം വേണ്ടിവന്നു. മെല്ലെയുള്ള വേദനാജനകമായ മരണം എല്ലാവരും അനുഭവിച്ചു. ഇനിയുള്ള അവരുടെ ഓരോ ജന്മങ്ങളിലുമുള്ള അവരുടെ ആത്മാക്കളെ അത് മുറിവേല്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും.

കുറ്റവാളികൾ മരിച്ചതായി വിളംബരം ചെയ്യപ്പെട്ടതോടെ ജനക്കൂട്ടം ഉറക്കെ അലറിവിളിച്ചു. "രോഷ്നി തമ്പുരാട്ടി നീണാൾ വാഴട്ടേ!"

ഉയർത്തിവച്ച കസേരയിൽ മന്ഥര കുനിപ്പിടിച്ചിരുന്നു. അവരുടെ കണ്ണു കളിൽ കോപവും വെറുപ്പും എരിയുകയായിരുന്നു. ആ ചെകുത്താന്മാർക്ക് ആരാച്ചാർ സാധ്യമായ രീതിയിൽ ദണ്ഡനം നൽകിക്കൊണ്ടുവന്നതിൽ അവർക്ക് ഒരു സംശയവുമില്ലായിരുന്നു. അവരുടെ മകളെ എല്ലാവരും ഏറെ സ്നേഹിച്ചിരുന്നു. മരണശിക്ഷ നടപ്പാക്കുമ്പോൾ ആ ദുഷ്ടന്മാർക്കുകൊടുക്കുന്ന ക്രൂരദണ്ഡനയിൽ ഒട്ടും കുറവ് വരാതിരിക്കാൻ ആരാച്ചാർക്ക് മന്ഥര കൈനിയെ പണം കൊടുത്തിരുന്നു. അവർ ഒരിക്കൽപ്പോലും കണ്ണുചിമ്മാതെ കുറ്റവാളികൾ അനുഭവിച്ച വേദനയുടെ ഓരോ പുളച്ചിലും നോക്കിയിരുന്നു. ഇപ്പോൾ അത് തീർന്നിരിക്കുന്നു. എന്നിട്ടും അവർക്ക് ആശ്വാസമനുഭവപ്പെട്ടില്ല. അവരുടെ ഹൃദയം കല്ലുപോലെ ഉറച്ചിരുന്നു.

കസേരയിൽ ഇരുന്നപ്പോൾ തന്റെ നെഞ്ചോട് ചേർത്ത ഒരു മൺകുടം അവർ മുറുകെ പിടിച്ചിരുന്നു. അതിൽ അവരുടെ പുത്രി രോഷ്നിയുടെ ചിതാഭസ്മമായിരുന്നു. കണ്ണിൽനിന്നും കണ്ണുനീർ മൺകുടത്തിനുമേൽ പതിച്ചു. "ഞാൻ നിനക്ക് ഉറപ്പുനൽകുന്നു എന്റെ കുഞ്ഞേ, നിന്നോടു ചെയ്തതിന് അവസാനത്തെ ആളും മറുപടി പറയും. നീതിയുടെ ഉഗ്ര ശിക്ഷ ധേനുക്കനും നേരിട്ടനുഭവിക്കേണ്ടിവരും."

പതിനാല്

"അത് കിരാതമായ കൊലപാതകമായിരുന്നു. രോഷ്നി എന്തിനു വേണ്ടിയായിരുന്നോ നിലകൊണ്ട് അതിനു വിരുദ്ധമായി." രാമൻ പറഞ്ഞു.

രാമന്റെ സ്വകാര്യമുറിയിലായിരുന്നു രാമനും വസിഷ്ഠനും,

"എന്തുകൊണ്ടാണ് അത് കിരാതമായത്? മാനഭംഗം ചെയ്തവരെ കൊല്ലരുതായിരുന്നു എന്നാണോ നീ പറയുന്നത്." വസിഷ്ഠൻ ചോദിച്ചു.

"അവരെ വധിക്കേണ്ടതാണ്. അതാണ് നിയമം. പക്ഷേ, അത് നടപ്പിലാക്കിയ രീതി. പ്രാകൃതവും മനുഷ്യത്വരഹിതവുമായിപ്പോയി. 'ന്യായാധിപന്മാരെക്കിലും കോപത്തിന് വശംവദരാകരുതായിരുന്നു.

"ഭയാപൂർണ്ണമായ ഒരു കൊലപാതകം എന്നൊന്നുണ്ടോ?"

"ഇതിനെ അങ്ങ് ന്യായീകരിക്കുകയാണോ ഗുരുജി?"

"മാനഭംഗംചെയ്യുന്നവരും കൊലപാതകികളും നിയമം ലംഘിക്കുവാൻ ഇനി ഭയപ്പെടില്ലേ? അക്കാരുത്തിൽ നീ എന്തു പറയുന്നു."

"അതേ..."

"അങ്ങിനെയെങ്കിൽ ശിക്ഷ അതിന്റെ ഉദ്ദേശ്യം നിർവഹിച്ചു."

"പക്ഷേ, രോഷ്നി ഒരിയ്ക്കക്കലും...."

"ഒരു മൃഗീയതയെ നേരിടാൻ മറ്റൊരു മൃഗീയതകൊണ്ടേ സാധിക്കൂ. അഗ്നികൊണ്ടേ അഗ്നിയെ എതിരിടാനാകൂ രാമാ."

"പക്ഷേ, രോഷ്നി ചിന്തിച്ചത്, കണ്ണിന് പകരം കണ്ണെങ്കിൽ ലോകം പൂർണ്ണമായും അന്ധതയിൽ ആണ്ടുപോകുമെന്നായിരുന്നു."

"അഹിംസയിൽ ശ്രേഷ്ഠതയുണ്ട് രാമാ. യാതൊരു സംശയവുമില്ല. പക്ഷേ, അത് ഹിംസനിറഞ്ഞ ക്ഷത്രിയന്മാരുടെ കാലഘട്ടത്തിലല്ല. രാമൻ തല കുലുക്കി. "ചിലനേരത്ത് എനിക്ക് അദ്ഭുതം തോന്നാറുണ്ട്. എന്റെ ആളുകൾക്കുവേണ്ടി ഈ കഷ്ടപ്പെടുന്നതൊക്കെ."

"ഉത്തമരായ ആളുകളെ മാത്രം നയിക്കാൻ ഒരു നേതാവിന്റെ ആവശ്യമില്ലല്ലോ. തന്റെ ജനങ്ങളെ, അവരുടെ കഴിവുകൾക്കനുസരിച്ച് മികച്ചതാക്കാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുകയാണ് വേണ്ടത്. ഒരു നേതാവ് ഒരിക്കലും ചെങ്കുത്താനെ പ്രതിരോധിക്കുകയല്ല വേണ്ടത്, മറിച്ച് ആ രാക്ഷസനെ ദൈവമാക്കി മാറ്റുകയാണ് വേണ്ടത്. അവന്റെ ഉള്ളിലുമുള്ള ദൈവാംശത്തെ തട്ടിയുണർത്തുകയാണുവേണ്ടത്. നേതാവ് ആ ഭാരം ഏറ്റെടുത്ത്, തന്റെ ജനങ്ങൾ മികച്ച മനുഷ്യരായെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തും."

"ഈ കൂരമായ ശിക്ഷ ന്യായീകരിക്കത്തക്കതാണോ? അങ്ങിനെയെങ്കിൽ, അങ്ങ്, അങ്ങയെത്തന്നെ നിഷേധിക്കുന്നു ഗുരുജി,"

"എന്നെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അത് ശരിയല്ല. പക്ഷേ, ഈ സമൂഹം എന്നെയും നിന്നെയുംപോലുള്ള ജനങ്ങളെക്കൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടല്ല. ഏതുകാര്യത്തിനും വ്യത്യസ്ത അഭിപ്രായമുള്ളവരുണ്ടാകും. ഒരു മികച്ച ഭരണാധികാരി, സന്തുലിതമായ ധർമ്മത്തിന്റെ മാർഗ്ഗത്തിലേക്ക് ജനങ്ങളെ പതുകെ നയിക്കും. സമൂഹത്തിൽ ക്രോധം ഏറിവരികയും അത് ആശയക്കുഴപ്പത്തിനും കലാപത്തിനും കാരണമാകുകയും ചെയ്യുമ്പോൾ നേതാവ് അതിനെ സ്ഥിരതയിലേക്കും സമാധാനത്തിലേക്കും നയിക്കാൻ ശ്രമിക്കണം. നേരെമറിച്ച്, ഒരു സമൂഹത്തിൽ ജനങ്ങൾ പരാതികളില്ലാതെ നിഷ്ക്രിയരാണെങ്കിൽ അവരെ കർമ്മോത്സുകരാക്കാൻ ഒരു പക്ഷേ, ക്രോധം പോലും സഹായകമാണ്. ഈ പ്രപഞ്ചത്തിൽ ഓരോ വികാരത്തിനും ഓരോ ലക്ഷ്യമുണ്ട്. പ്രകൃതിയുടെ

പദ്ധതികളിൽ ഒന്നും അധികപ്പറ്റല്ല. എല്ലാ വികാരങ്ങൾക്കും. ഒരു വിപരീതവും കാണും. കോപത്തിന് ശാന്തമെന്നത് പോലെ, സമൂഹത്തിന് ആത്യന്തികമായി വേണ്ടത് സമതുലിതാവസ്ഥയാണ്. പക്ഷേ, രോഷ്നിയെ മാനഭംഗപ്പെടുത്തിയവരോടും കൊന്നവരോടും കാണിച്ച ക്രോധം അനീതിക്കുള്ള ഉത്തരമാണോ? ആയിരിക്കാം, അല്ലായിരിക്കാം. അത് നമുക്ക് കുറച്ചു വർഷങ്ങൾക്കാണ് ഉറപ്പായും അറിയാൻ കഴിയും. ഇപ്പോഴുള്ള സമ്മർദ്ദത്തെ കുറയ്ക്കുവാനുള്ള ഒരു ഉപാധിയായി ഇതിനെ സ്വീകരിക്കുക."

വല്ലാതെ അസ്വസ്ഥതയോടെ രാമൻ ജാലകത്തിലൂടെ പുറത്തേക്കു നോക്കി.

"രാമാ ഞാൻ പറയുന്നതു കേൾക്കൂ..." തനിക്ക് പറയാനുള്ളത് പറയാൻ പറ്റിയ അവസരമാണിതെന്ന് വസിഷ്ഠന് മനസ്സിലായി.

"പറയൂ ഗുരുജി. രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ഒരാൾ ഇങ്ങോട്ട് വരുന്നുണ്ട്. നിന്നെ കാണാനാണ് വരുന്നത്. അദ്ദേഹം മഹാനായ വ്യക്തിയാണ്. നിന്നെ കൊണ്ടുപോകാനാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ വരവ്. എന്നെക്കൊണ്ട് അത് തടയാനാകില്ല." വസിഷ്ഠൻ പുറത്തേക്കുനോക്കിപ്പറഞ്ഞു.

"ആരാണത്?"

"നീ അപകടത്തിൽ പെടില്ലെന്ന് ഞാൻ നിനക്കുറപ്പുനൽകാം. പക്ഷേ, എന്നെക്കുറിച്ച് പലതും നിന്നോടു പറഞ്ഞെന്നു വരും, നീ ഒന്നോർക്കണം. എനിക്കു നീ, പുത്രനെപ്പോലെയാണ്. നീ നിന്റെ ധർമ്മം പൂർത്തിയാക്കുന്നത് എനിക്കു കാണണം. ആ ലക്ഷ്യം മുൻനിർത്തിയാണ് എന്റെ എല്ലാ പ്രവൃത്തികളും ഞാൻ നീക്കുന്നത്." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

"ഗുരുജി പറയുന്നതെന്തെന്ന് എനിക്കു മനസ്സിലായില്ല."

"എന്നെക്കുറിച്ച് കേൾക്കുന്നത് വിശ്വസിക്കാതിരിക്കുക. നീ എനിക്ക് പുത്രനെപ്പോലെയാണ്! അത് മാത്രമേ ഞാനിപ്പോൾ പറയുന്നുള്ളൂ."

"ശരി ഗുരുജി." ആകെ ആശയക്കുഴപ്പത്തിലായ രാമൻ കൈകുപ്പി പറഞ്ഞു.

"മനമരേ, ദയവായി മനസ്സിലാക്കൂ, എനിക്കൊന്നും ചെയ്യാനാകില്ല. ഇത് നിയമമാണ്." കൈകേയി പറഞ്ഞു.

അയോധ്യയിലെ രണ്ടാമത്തെ രാജ്ഞിയുമായി കൂടിക്കാഴ്ച നടത്തുന്നതിന് മനമര കൂടുതൽസമയം നഷ്ടപ്പെടുത്തിയില്ല. തീരുമാനിച്ചതനുസരിച്ച് അതിരാവിലെതന്നെ കൈകേയിയെ കാണാൻ മനമര എത്തിയിരുന്നു. രാജ്ഞി തന്റെ പ്രാതൽ കഴിക്കുമ്പോൾ അവരെ ക്ഷണിച്ചെങ്കിലും അവർ നിരസിച്ചു. ആകെ അവരാവശ്യപ്പെട്ടത് അവരുടെ ആഗ്രഹത്തിനനുസരിച്ച്, നീതി ലഭിക്കണമെന്നായിരുന്നു. പക്ഷേ, തനിക്ക് രാമനുമേലോ ദശരഥനുമേലോ ഇപ്പോൾ സ്വാധീനമില്ലെന്ന കാര്യം പരസ്യമായി കൈകേയി അംഗീകരിക്കാൻ തയ്യാറല്ലായിരുന്നു. അതിനുപകരം അവർ നിയമത്തെ കുറ്റപ്പെടുത്തി. അതാണ് തോൽവി സമ്മതിക്കുന്നതിനെക്കാൾ മികച്ചതായി അവൾക്ക് തോന്നിയത്.

പക്ഷേ, മനമരയോടു മറുത്തുപറയാനാകില്ല. നഗരത്തിനുള്ളിലെ തടവറയിൽ കടുത്ത സുരക്ഷയിൽ, ധേനുക്കൻ ബന്ധനത്തിലാണെന്ന് അവർക്കറിയാം. രാജകൊട്ടാരത്തിലെ ഒരേ ഒരാളെക്കൊണ്ടേ താൻ മനസ്സിൽ കാണുന്നത് ചെയ്യാൻ സാധിക്കൂ എന്നും അവർക്കറിയാം.

"മഹാറാണീ, ഈരാജ്യത്തെ ഓരോ പ്രഭുവിനെയും വിലക്കു വാങ്ങാൻ തക്ക സമ്പത്ത് എന്റെ കൈവശമുണ്ടെന്ന് അവിടുത്തേക്കറിയാം. ഞാനതു മുഴുവൻ സമർപ്പിക്കാം. ഞാൻ വാക്കുനൽകുന്നു."

കൈകേയിയുടെ ഹൃദയമിടിപ്പ് ഒന്നു നിന്നു. മനമരയുടെ അളവറ്റ സമ്പത്തിനെക്കുറിച്ച് അവൾക്കറിയാം. ആരേയും സ്വാധീനിച്ച ഭരതനെ സിംഹാസനത്തിലിരുത്താൻ അവർക്കായെന്നു വരാം. എങ്കിലും അവളത് പ്രകടിപ്പിച്ചില്ല.

"ഭവതിയുടെ ഉറപ്പിനു നന്ദി. പക്ഷേ, അത് നാളെക്കുള്ള ഉറപ്പാണ്. നാളെയേക്കുറിച്ച് ആർക്കറിയാം..."

മനമര തന്റെ അംഗവസ്ത്രത്തിന്റെ മടക്കുകൾക്കുള്ളിൽ കൈയിട്ട ഒരു കടപ്പത്രം പുറത്തെടുത്തു. അവളുടെ ഔദ്യോഗിക ചിഹ്നം പതിപ്പിച്ച ആ രേഖയിൽ ഒരു നിശ്ചിത തുക വാഗ്ദാനം ചെയ്യുന്നതായി രേഖപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. താൻ സ്വീകരിക്കാൻ പോകുന്നതെന്താണ് എന്നതിനെക്കുറിച്ചു കൈകേയിക്ക് നന്നായി

അറിയാമായിരുന്നു. അത് പണമാണ്. മന്മര ഒപ്പുവെച്ച ഈ രേഖ കൊടുത്താൽ സപ്തസിന്ധുവിൽ ആരും അവർക്ക് പണം നൽകും. അത്തരം കാര്യങ്ങളിൽ അവർക്കുള്ള വിലയെ ആരും ചോദ്യം ചെയ്തില്ല. കൈകേയി അത് സ്വീകരിച്ച്, അത് സ്വന്തമായെന്ന ഭാവത്തിൽ വായിച്ചു. രാജ്ഞി ഞെട്ടിപ്പോയി. രേഖയിൽ എഴുതപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന അമ്പരപ്പിക്കുന്ന തുക അടുത്ത പത്തു വർഷത്തേക്ക് അയോധ്യയിലെ രാജകുടുംബത്തിന് ലഭിക്കാവുന്ന വരുമാനത്തെക്കാൾ കൂടുതലായിരുന്നു. ഒരു ഞൊടിക്കുള്ളിൽ കൈകേയിയെ അവർ രാജാവിനെക്കൊളം ധനികയാക്കി മാറ്റിക്കളഞ്ഞു. രാജ്ഞിക്കു ചിന്തിക്കാവുന്നതിലും ഒരുപാട് അധികമായിരുന്നു ആ സ്ത്രീയുടെ സമ്പത്ത്.

"ഇത് വലിയ തുകയ്ക്കുള്ള ഒരു കടപ്പത്രം കാശാക്കി മാറ്റാൻ ഭവതിക്ക് ബുദ്ധിമുട്ടാണെന്ന് എനിക്കറിയാം. പണത്തിന് എപ്പോഴാണോ ആവശ്യം അപ്പോൾ ആ പണത്തിനുതുല്യമായ സ്വർണനാണയങ്ങൾ ഞാൻ നൽകും."

മറ്റൊരു ശ്രേഷ്ഠമായ നിയമം കൈകേയിക്ക് നന്നായി അറിയാമായിരുന്നു. ഒരു കടപ്പത്രത്തെ മാനിക്കാതിരുന്നാൽ ശിക്ഷയായി കടക്കാരന്റെ തടവിൽ വർഷങ്ങൾ കിടക്കേണ്ടിവരും.

"ഇതിലധികം പണം എനിക്കിനിയും ഉണ്ടാക്കാവുന്നതേയുള്ളൂ. ഇതെല്ലാം ഭവതിക്ക് സ്വന്തമാണ്." മന്മര അവൾക്കു കിട്ടിയ അവസരം പ്രയോജനപ്പെടുത്തി.

കൈകേയി കടപ്പത്രം മുറുകെ പിടിച്ചു. തന്റെ മകനെക്കുറിച്ചുള്ള സ്വപ്നങ്ങൾ യാഥാർത്ഥ്യമാക്കുവാൻ, മുന്നിൽ ചില തടസ്സങ്ങളുള്ളതായി അവൾക്കനുഭവപ്പെട്ടിരുന്നു. തടസ്സങ്ങളില്ലാതാക്കൻ ഈ കടലാസിന് കഴിയുമെന്ന് അവൾ വിശ്വസിച്ചു.

മന്മര കസേരയിൽനിന്നും ശ്രമപ്പെട്ട് എഴുന്നേറ്റ് കൈകേയിയുടെ അരികിലേക്ക് മൂടന്തി വന്നു. "അവൻ അനുഭവിക്കണം. എന്റെ മകളെ വേദനിപ്പിച്ച അവൻ, അതിന്റെ അനവധിമടങ്ങ് വേദന അനുഭവിക്കണമെന്നാണ് ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നത്. പെട്ടെന്ന് അവനെ കൊല്ലാൻ എനിക്കു താത്പര്യമില്ല." മന്മര ദേഷ്യത്തോടെ പറഞ്ഞു.

കൈകേയി മന്ഥരയുടെ കൈകളിൽ മുറുകെപിടിച്ചു പറഞ്ഞു. "ആ ചെകുത്താൻ നീതി എന്താണെന്നു മനസ്സിലാക്കുമെന്ന് ഇന്ദ്രഭഗവാന്റെ നാമത്തിൽ ഞാൻ ശപഥം ചെയ്യുന്നു."

ഒന്നും മിണ്ടാതെ തണുത്തുറഞ്ഞ മുഖത്തോടെ മന്ഥര രാജ്ഞിയെ തുറിച്ചുനോക്കി. അവർ കോപംകൊണ്ട് വിറച്ചു.

"അവൻ അനുഭവിക്കും."

"രോഷനിക്കുവേണ്ടി പ്രതികാരം ചെയ്തിരിക്കും. ഇത് അയോധ്യയിലെ രാജ്ഞിനൽകുന്ന ഉറപ്പാണ്." കൈകേയി വാക്ക് കൊടുത്തു.

— ❦ —

"അമ്മ, എന്നെ വിശ്വസിക്കൂ. എന്റെ കൈകൊണ്ട്. ആ ചെകുത്താനെ തെരിച്ചുകൊല്ലാൻ എനിക്കു സന്തോഷമേയുള്ളൂ. അങ്ങനെ ചെയ്താൽ നീതിക്കുവേണ്ടിയാണ് ഞാനത് ചെയ്യുന്നതെന്ന് എനിക്കറിയാം. പക്ഷേ, ജ്യേഷ്ഠന്റെ പുതിയ നിയമം അത് നിരോധിച്ചിരിക്കുകയാണ്." ഭരതൻ ആത്മാർത്ഥതയോടെ പറഞ്ഞു.

മന്ഥര കൊട്ടാരം വിട്ടുപോയ ഉടനെ കൈകേയി ഭരതന്റെ വാസ സ്ഥലത്തേക്ക് പുറപ്പെട്ട്, താൻ എന്താണ് ചെയ്യേണ്ടത്? എങ്ങിനെ ചെയ്യണം? എന്നതിനെക്കുറിച്ച് വ്യക്തമായ ധാരണയോടെയാണ് സംസാരിച്ചത്. തന്റെ അഭിലാഷത്തെക്കുറിച്ച് അവനോട് അഭ്യർത്ഥന നടത്തി സമയം കളയുന്നത് വെറുതയാണെന്ന് അവർക്കറിയാം. അമ്മയോടുള്ളതിനെക്കാൾ അവന് കൂറ് സഹോദരനോടാണ്. അതുകൊണ്ട് അവനിലെ ധാർമികരോഷത്തേ, രോഷ്നിയോടുള്ള അവന്റെ സ്നേഹത്തോടാണ് അവർ ബന്ധിച്ചത്.

"ഭരതാ, ഈ പുതിയ നിയമം മനസ്സിലാക്കുന്നതിൽ ഞാൻ പരാജയപ്പെട്ടു. എന്തുതരം നീതിയാണ് അത് നടപ്പാക്കുക. സ്നേഹത്തോടെ കൈകേയി ചോദിച്ചു. "സ്ത്രീകളെ ബഹുമാനിക്കാത്ത നാടിനെ ദൈവങ്ങൾ കൈയൊഴിയുമെന്ന് മനുസ്മൃതി വ്യക്തമായി പറയുന്നില്ലേ?"

"നീ പ്രധാനകാര്യം വിട്ടുകളയുന്നു. ഇതുവരെ രാമന്റെ നിയമങ്ങളെ ഭയപ്പെട്ടിരുന്ന കുറ്റവാളികൾ ഇപ്പോഴതിൽ പഴുതുകൾ ഉണ്ടെന്ന് മനസ്സിലാക്കി അത് മുതലാക്കാനായി ശ്രമിക്കും. മുതിർന്നവർ ആസൂത്രണം ചെയ്യുന്ന കുറ്റങ്ങൾ, നടപ്പിലാക്കാൻ ബാലകുറ്റവാളികളെ ഉപയോഗിക്കും. ദരിദ്രരും

നിരാശരൂമായ എത്രയോ കൗമാരപ്രായക്കാർ ഇവിടെയുണ്ട്. അവർ പണത്തിനുവേണ്ടി എന്തു കുറ്റകൃത്യവും ചെയ്യാൻ തയ്യാറാവും.

"അത് ശരിയാണ്."

"ധേനുകനെ ഉദാഹരണമാക്കണം. അത് മറ്റുള്ളവർക്കൊരു പാഠമാകും"

"അമ്മയെന്തിനാണ് ഇതിലിത്ര താൽപര്യമെടുക്കുന്നത്?" ഭരതൻ അമ്മയെ തെല്ലു ആശങ്കയോടെ നോക്കി ചോദിച്ചു.

"രോഷ്ണിക്കു നീതിയുറപ്പാക്കണമെന്നേ എനിക്കാഗ്രഹമുള്ളൂ."

"ശരിക്കും?"

"അവളൊരു ശ്രേഷ്ഠയായ സ്ത്രീയായിരുന്നു ഭരതാ നിന്റെ രാവി സഹോദരിയെ നികൃഷ്ടനായ ഒരു ഗ്രാമീണൻ മാനഭംഗപ്പെടുത്തി." കൈകേയി കാര്യത്തിലേക്ക് കടന്നു.

"എനിക്കു കൗതുകം തോന്നുന്നു." ഒരു പ്രഭുവാണ് ഒരു ഗ്രാമീണ സ്ത്രീയെ മാനഭംഗപ്പെടുത്തിയതെങ്കിൽ നീതിക്കുവേണ്ടി അമ്മ ഇങ്ങനെ ചിന്തിക്കുമായിരുന്നോ? നീതിക്കു വേണ്ടി ഇത്രയും മുറവിളി കൂട്ടുമായിരുന്നോ?"

കൈകേയി മൗനം പൂണ്ടു. താൻ അതെ, എന്നു പറഞ്ഞാൽ ഭരതൻ തന്നെ വിശ്വസിക്കില്ലെന്ന് അവർക്കറിയാം.

"ഒരു പ്രഭുവാണ്, ഈ ബലാത്സംഗവും കൊലപാതകവും നടത്തിയതെങ്കിൽ അയാളും കൊല്ലപ്പെടണമെന്ന് ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കും. ധേനുകൻ കൊല്ലപ്പെടണമെന്നു ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നതുപോലെ. അതാണ് യഥാർത്ഥ നീതി." ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

"അങ്ങനെയെങ്കിൽ ധേനുകൻ എന്താണ് ഇപ്പോഴും ജീവിച്ചിരിക്കുന്നത്."

"മറ്റുള്ള കുറ്റവാളികളെ ശിക്ഷിച്ചല്ലോ."

"ഇതാദ്യമായല്ലേ! ഭാഗികമായ നീതി. അതൊരു കാപട്യമല്ലേ? ഭാഗികമായ നീതി എന്നൊന്നില്ല മോനെ! ഒന്നുകിൽ നീതിലഭിക്കണം, അല്ലെങ്കിൽ ഇല്ല."

"അമ്മേ..."

"അക്കൂട്ടത്തിലെ ഏറ്റവും കുരനായവൻ. ഇപ്പോഴും ജീവിച്ചിരിക്കുന്നു! അതിലുപരി അവൻ അയോധ്യയുടെ

അതിഥിയായി കഴിയുകയാണ്! അവന്റെ താമസത്തിനും ഭക്ഷണത്തിനുമുള്ള വകയും കൊട്ടാരം ഖജനാവിൽനിന്നാണ് പോകുന്നത്. നിന്റെ രാവി സഹോദരിയെ ക്രൂരമായി കൊലപ്പെടുത്തിയ ഒരുത്തനെ നീ സ്വയം തീറ്റിപ്പോറ്റുന്നു."

ഭരതൻ ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല.

"ഒരുപക്ഷേ, രാമൻ രോഷ്നിയെ അത്രയ്ക്ക് സ്നേഹിച്ചിട്ടുണ്ടാകില്ല." കൈകേയി കുറച്ചു കയറ്റി പറഞ്ഞു.

"രുദ്രഭഗവാനെ, അമ്മയ്ക്കെങ്ങിനെ ഇങ്ങിനെ പറയാൻതോന്നുന്നു? അത് ചെയ്യാനാകാത്തതിനാൽ ജ്യേഷ്ഠൻ സ്വയം ശിക്ഷിക്കുകയാണ്."

"അതുകൊണ്ടെന്താകാനാണ്? അവൾക്ക് നീതിലഭിക്കുമോ?

ഭരതൻ നിശ്ശബ്ദനായി.

"കേകയരക്തമാണ് നിന്റെ സിരകളിലോടുന്നത്. അശ്വപതിയുടെ രക്തമാണത്. നമ്മുടെ പുരാതനമുദ്രാവാക്യം നീ മറന്നോ? 'ചോരക്കു പകരം ചോര' എങ്കിൽ മാത്രമേ മറ്റുള്ളവർ നിന്നെ ഭയപ്പെടാൻ പഠിക്കൂ."

"തീർച്ചയായും, ഞാനതോർക്കുന്നമേ. പക്ഷേ, ജ്യേഷ്ഠന്റെ വിശ്വാസ്യതയെ എനിക്കു മുറിവേൽപ്പിക്കാനാകില്ല."

"ഒരു വഴി എനിക്കറിയാം..."

സംശയത്തോടെ ഭരതൻ കൈകേയിയെ നോക്കി.

"നീ ഒരു നയതന്ത്ര സന്ദർശനത്തിന് അയോധ്യയിൽനിന്നും പുറത്തു പോകണം. നിന്റെ അസാന്നിധ്യം ഞാൻ വിളംബരം ചെയ്യിക്കും. അയോധ്യയിലേക്ക് വേഷപ്രച്ഛന്നനായി മടങ്ങിയെത്തണം. നിന്റെ കുറച്ചു വിശ്വസ്തരെക്കൂട്ടി തടവറയിൽ അതിക്രമിച്ചുകടന്ന് ധേനുക്കുമായി രക്ഷപ്പെടണം. അവനെ എന്തു ചെയ്യണമെന്നു നിനക്കറിയാം, സംഭവം കഴിഞ്ഞതിന് ശേഷം നിന്റെ വിദേശയാത്ര തുടരുക. ആരും ഇതൊന്നുമറിയില്ല. നഗരത്തിലെ ആരെവേണമെങ്കിലും കൊലപാതകത്തിന് സംശയിക്കാം. കാരണം ധേനുക്കൻ മരിക്കണമെന്നാണ് അയോധ്യയിൽ എല്ലാവരുടെയും ആഗ്രഹം. അത് ആർ ചെയ്തതെന്ന് കണ്ടെത്താൻ രാമന് അസാധ്യമാകും. നിന്നെ ആരും അതുമായി കൂട്ടിച്ചേർക്കാത്തതിനാൽ സഹോദരനെ സംരക്ഷിച്ചു എന്ന കളങ്കത്തിൽനിന്നു രാമനും രക്ഷപ്പെടും.

കൊലപാതകിയെ കണ്ടുപിടിക്കാൻ രാമന് ഇക്കുറി സാധിച്ചില്ലെന്നു മാത്രം കണക്കാക്കിയാൽ മതി. അതിലൊക്കെ പ്രധാനം നീതി നടപ്പാക്കപ്പെടും എന്നതാണ്."

"ഇതൊക്കെ അമ്മ, ശരിക്കും ആലോചിച്ചുറപ്പിച്ച മട്ടുണ്ടല്ലോ?" ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

"നയതന്ത്ര ക്ഷണം ലഭിക്കാതെ ഞാനെങ്ങിനെ നഗരം വിടും? അതില്ലാതെ പോകുവാൻ രാജാവിനോട് അനുവാദം ചോദിച്ചാൽ അത് സംശയമുണ്ടാകും."

"നയതന്ത്ര സന്ദർശനത്തിന് നിനക്കു കേകയത്തിൽനിന്നും നേരത്തെ തന്നെ ക്ഷണമുണ്ട്."

"ഇല്ല അങ്ങിനെ ഒന്നുമില്ല."

"ഉണ്ട്, വന്നിട്ടുണ്ട്" കൈകേയി പറഞ്ഞു. "രോഷ്നിയുടെ മരണത്തിനെ തുടർന്നുണ്ടായ അമ്പരപ്പിലും ആശയക്കുഴപ്പത്തിനുമിടയിൽ ആരുടേയും ശ്രദ്ധയിൽ അത് പെട്ടിരുന്നില്ല."

കേകയത്തിൽനിന്നും പണ്ട് വന്ന ഒരു ക്ഷണത്തെ അയോദ്ധ്യയുടെ നയതന്ത്രരേഖക്കുള്ളിൽ തിരുകിവയ്ക്കാൻ കൈകേയി തനിക്ക് കൈവന്ന പുതിയ സമ്പത്തിൽ കുറച്ചു ഉപയോഗിച്ചിരുന്നു.

"ക്ഷണം സ്വീകരിക്കൂ. എന്നിട്ട് നിന്റെ സഹോദരിയുടെ ആത്മാവിനോടു നീതി പുലർത്തൂ."

അമ്മ പറഞ്ഞതിനെക്കുറിച്ച് ആലോചിച്ചുകൊണ്ട് ഭരതൻ തണുത്തുറഞ്ഞു നിശ്ചലനായി ഇരുന്നു.

"ഭരതാ...."

അവരുടെ വാക്കുകൾ ഉളവാക്കിയ ഞെട്ടലോടെ അവൻ അമ്മയെ നോക്കി.

"നീ ചെയ്യുമോ ഇല്ലയോ?"

'നീതി നടപ്പാക്കാൻ ചിലപ്പോൾ നിയമം ലംഘിക്കേണ്ടി വരും' ഭരതൻ സ്വയം പിറുപിറുത്തു.

കൈകേയി അംഗവസ്ത്രത്തിന്റെ മടക്കുകൾക്കുള്ളിൽനിന്നും രക്ത പ്ലാടുള്ള ഒരു വെളുത്ത തുണിക്കുപ്പണം പുറത്തെടുത്തു. അത് രോഷനി യുടെ മൃതശരീരം മൂടാൻ ഉപയോഗിച്ചതായിരുന്നു.

"അവൾക്കു നീതി കിട്ടാൻ സഹായിക്കൂ"

ഭരതൻ അമ്മയുടെ കയ്യിൽനിന്നും തുണിവാങ്ങി, അതിൽ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കി. പിന്നീട് തന്റെ കയ്യിലെ രാഖിയും നോക്കി. കണ്ണുകൾ അടച്ചപ്പോൾ കണ്ണീർത്തുള്ള അവന്റെ കവിളിലൂടെ ഒഴുകിവിണ്ണു.

"ശക്തിദേവിയുടെ അനുഗ്രഹം നിനക്കെപ്പോഴും ഉണ്ടാകും. ഇത്രയും ഹീനമായ കുറ്റം ഒരു സ്ത്രീയോട് ചെയ്തവന് ശിക്ഷ ലഭിക്കാതെ പോകാൻ നീ അനുവദിക്കരുത്. അതോർമ്മവേണം." കൈകേയി മകനെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു പറഞ്ഞു.

ശക്തിദേവി അഥവാ അമ്മഭഗവതി എല്ലാ ഭാരതീയരും സ്നേഹത്തോടെയും ഭയത്തോടെയും പ്രാർഥിക്കുന്ന മുർത്തിയാണ്.

'ചോരക്കു പകരം ചോര തന്നെ'

രാജകീയ തടവറയിലെ തന്റെ മുറിയുടെവാതിൽ കിറുകിറുപ്പോടെ തുറക്കുന്ന ശബ്ദംകേട്ട ധേനുക്കൻ ഉണർന്നു.

നിലാവില്ലാത്ത ആ രാത്രിയിൽ ഉയരമുള്ള ചുവരിലെ ജാലകത്തിൽ നിന്ന് തെല്ലുപോലും വെളിച്ചം അകത്തേക്ക് വന്നില്ല. അവൻ അപകടം മണത്തു. വാതിലിനുനേരെ അവൻ തിരിഞ്ഞ് ഉറങ്ങുംപോലെ നദിച്ചു പക്ഷേ, ആക്രമണത്തിന് സജ്ജനായി തന്റെ മുഷ്ടി ചുരുട്ടിപ്പിടിച്ചു. കണ്ണുകൾ അവൻ പാതി തുറന്നുവെച്ചു. പക്ഷേ, ആ കുരിരുട്ടിൽ എന്തെങ്കിലും കാണുക അസാധ്യമായിരുന്നു.

തന്റെ തലയുടെ മുകളിൽനിന്നും പതുകെ ഒരു ചൂളം വിളി അവൻ കേട്ടു. ശക്തിയായി ആഞ്ഞിടിക്കാൻ വേണ്ടി ധേനുക്കൻ, ചാടിയെണീറ്റു. അവിടെ ആരുമില്ലായിരുന്നു. ശബ്ദം മുകളിൽനിന്നാണ് വന്നത്. എന്താണു സംഭവിക്കുന്നതെന്നറിയാനായി എല്ലാ ദിശകളിലേക്കും ധേനുക്കൻ നോക്കി. അപ്രതീക്ഷിതമായി തലയ്ക്കക്കുപിന്നിൽ ഒരടി കിട്ടിയതും, ശക്തമായ അടിയുടെ ആഘാതത്തിൽ അവൻ മുന്നോട്ട് തെറിച്ചുവീണ്ണു.

അവന്റെ മുടിയിൽ ഒരു കൈ കുത്തിപ്പിടിച്ചുകൊണ്ട് അവന്റെ മുകളിന് നേരെ ഒരു നന്നവുള്ള തുണിപിടിച്ചു. ആ സുഗന്ധമുള്ള

ദ്രാവകമെന്നെന്ന് ധേനുക്കന് പെട്ടെന്ന് പിടികിട്ടി. തന്റെ ഇരകളുടെമേൽ അത് പലപ്പോഴും അവൻ ഉപയോഗിച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിനോടു മല്ലിടാൻ തനിക്കാകില്ലെന്ന് അവനു മനസ്സിലായി. നിമിഷങ്ങൾക്കുള്ളിൽ അവൻ ബോധരഹിതനായി വീണു.

ചെളിനിറഞ്ഞ ഒരു വഴിയിലൂടെ മെല്ലെ ഉരുളുന്ന ചക്രത്തിന്റെ താളം കേട്ടാണ് ധേനുക്കൻ ഉണർന്നത്. തലയിലെ ആ അടിയല്ലാതെ ഒന്നും തന്നെ. ചെയ്തിട്ടില്ലെന്ന് അവന് മനസ്സിലായി. അടികിട്ടിയഭാഗത്ത് അസഹനീയമായ വേദനയുണ്ടായിരുന്നു. അവനെ തട്ടിക്കൊണ്ടു പോകുന്നവർ അവനെ ഉപദ്രവിച്ചില്ല. അവർ ആരാകുമെന്ന് അവൻ അതിശയിച്ചു. തന്നെ രക്ഷപ്പെടുത്താൻ ഒരുപക്ഷേ, അച്ഛന്റെ ആളുകൾ വന്നതായിരിക്കുമോ? താൻ എവിടെയാണ്? വഴിയിലെ കുഴികൾകൊണ്ട് ചകങ്ങൾ പൊങ്ങിച്ചാടുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ചീവീടുകളുടെ നിലയ്ക്കാത്ത ശബ്ദം അവരൊരു കാടിനുള്ളിലാണെന്ന് സൂചിപ്പിച്ചു. ഇതിനകം അവർ നഗരത്തിന് പുറത്തെത്തിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. എവിടെയാണെന്നറിയാൻ തലയുയർത്തി ചുറ്റുപാടുമൊന്നു നോക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. പക്ഷേ, അപ്പോഴേക്കും ആ നനഞ്ഞ തൂണി വീണ്ടും പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു. അവന്റെ ബോധം വീണ്ടും മറഞ്ഞു.

ദേഹത്ത് വെള്ളം വീണപ്പോൾ ധേനുക്കൻ ഞെട്ടിയുണർന്നു. ഉറക്കെ പ്രാകിക്കൊണ്ട് അവൻ തലകുടഞ്ഞു.

"വരു" വളരെ മൃദുവായ ഒരു ശബ്ദം ആശ്ചര്യത്തോടെ അവൻ കേട്ടു.

ആകെ അമ്പരന്നെങ്കിലും അതീവ ജാഗ്രതയോടെ ധേനുക്കൻ നിവർന്നിരിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു. വയ്ക്കക്കോൽ കൊണ്ടുപോകുന്ന മുടിക്കെട്ടിയ ഒരു കാളവണ്ടിക്കുള്ളിലാണ് താനെന്ന് അവന് മനസ്സിലായി. അവന്റെ ദേഹത്തു പറ്റിപ്പിടിച്ചിരുന്ന വയ്ക്കക്കോലുകൾ അവൻ തട്ടിക്കളഞ്ഞു. താഴേക്കിറങ്ങാൻ

ആരോ അവനെ സഹായിച്ചു. അപ്പോഴും കനത്ത ഇരുട്ടായിരുന്നു. പക്ഷേ, കുറച്ചു പന്തങ്ങൾ അവിടവിടെ കത്തിച്ചു വെച്ചിരുന്നു. അതുകൊണ്ടു താനെവിടെയെന്ന് ചുറ്റുപാടും കാണാൻ സാധിച്ചു. മയക്കുമരുന്നിന്റെ അനന്തരഫലംകൊണ്ടാകാം അവന്റെ കാലുകളിൽ നിലത്തുറയ്ക്കാതെ ചാഞ്ചാടുന്നുണ്ടായിരുന്നു. നേരെ നിൽക്കാൻവേണ്ടി വണ്ടിയിൽ അവൻ മുറുകെ പിടിച്ചു.

"ഇത് കുടിക്കു നിശ്ശബ്ദനായി അവനരികിൽ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ട ഒരാൾ പറഞ്ഞു. അയാളുടെ കയ്യിൽ ഒരു പാത്രമുണ്ടായിരുന്നു. പാത്രം വാങ്ങിയെങ്കിലും സംശയത്തോടെ സൂക്ഷ്മമായി അതെന്തെന്ന് ധേനുക്കൻ പരിശോധിച്ചു.

"നിന്നെ കൊല്ലണമായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഇതിനോടകം ഞാനതു ചെയ്തേനെ". അയാൾ പറഞ്ഞു

"ഇത് നിന്റെ തലക്കു വെളിവു തരും. ഇനി നടക്കുന്നത് കാണുവാൻ നിനക്കു മനസ്സാന്നിധ്യം വേണ്ടിവരും."

പ്രതിഷേധിക്കാതെ ധേനുക്കൻ ആ കോപ്പയിലുള്ളത് കുടിച്ചു. അതിന്റെ ഫലം തത്ക്ഷണം കണ്ടു. ധേനുക്കന്റെ തലയുടെ പെരുപ്പ് വിട്ടു മാറി. അവനുഷാരായി. വെള്ളം ഒഴുകുന്ന ശബ്ദം ധേനുക്കൻ കേട്ടു.

'ഒരുപക്ഷേ, ഞാൻ നദിയുടെ അരികിൽ ആയിരിക്കാം. സൂര്യൻ ഒന്നുദിക്കേണ്ട താമസം, ഞാൻ നദിക്കു കുറുകെ നീന്തി രക്ഷപ്പെടും. പക്ഷേ അച്ഛൻ എവിടെയാണ്? എന്റെ രക്ഷപ്പെടൽ ആസൂത്രണം ചെയ്താനായി ഉദ്യോഗസ്ഥരക്ക് കൈക്കൂലി നൽകാൻ അച്ഛനെക്കൊണ്ടേ ആകൂ. '

"നന്ദി." കോപ്പ തിരികെ നൽകിക്കൊണ്ട് ധേനുക്കൻ അയാളോട് പറഞ്ഞു. "പക്ഷേ, എന്റെ അച്ഛൻ എവിടെ?"

കോപ്പ വാങ്ങിക്കൊണ്ട് ആ മനുഷ്യൻ ഇരുട്ടിലേക്ക് അലിഞ്ഞു ചേർന്നു. ധേനുക്കൻ ഒറ്റക്കായി."

"ഏയ് നിങ്ങൾ എങ്ങോട്ടാ പോകുന്നത്?"

ആ മനുഷ്യൻ അപ്രത്യക്ഷനായിടത്ത് നിന്നും ബലിഷ്ഠകായനായ ഒരാൾ നടന്നു വന്നു. അയാളുടെ വെളുത്ത ശരീരവും പച്ച മുണ്ടും അംഗവസ്ത്രവും പന്തങ്ങളുടെ വെളിച്ചത്തിൽ തിളങ്ങുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഒരു സ്വർണ്ണ മയിൽപ്പീലി വളരെ ഭംഗിയായി തുന്നിച്ചേർത്തതലക്കച്ച കൊണ്ട് അയാളുടെ

നീണ്ട മുടി, കെട്ടിവെച്ചിരുന്നു. സാധാരണ അയാളുടെ കണ്ണുകൾ കുസൃതി നിറഞ്ഞതാണ്. പക്ഷേ, ഇന്നവ അഗ്നിചീളുകളെ പോലെ കാണപ്പെട്ടു.

"ഭരത കുമാരൻ!" പെട്ടെന്ന് മുട്ടുകുത്തിയിരുന്നുകൊണ്ട് ധേനുക്കൻ ആശ്ചര്യത്തോടെ പറഞ്ഞു.

ഉത്തരം പറയാതെ ധേനുക്കനരികിലേക്ക് ഭരതൻ നടന്നുചെന്നു.

കോസലത്തിലെ സ്ത്രീകളുടെ ഇടയിൽ ഭരതനുണ്ടായിരുന്ന ഇഷ്ടത്തെക്കുറിച്ച് ധേനുക്കൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. " അങ്ങ് എന്നെ മനസ്സിലാക്കുമെന്ന് എനിക്കറിയാം. അങ്ങയുടെ കടുത്ത ധർമ്മനിഷ്ഠനായ മുത്ത സഹോദരനിൽനിന്നും കൂടുതലൊന്നും ഞാൻ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നില്ല."

ഭരതൻ അനങ്ങാതെ ക്രമമായി ശ്വസിച്ചുകൊണ്ട് നിന്നു.

"തമ്പുരാണെ, നമ്മുടെ സന്തോഷത്തിനു വേണ്ടി സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടവരാണ് പെണ്ണുങ്ങളെന്ന കാര്യം അങ്ങയ്ക്ക് മനസ്സിലാകുമെന്ന് എനിക്കറിയാം. പുരുഷന് ഉപയോഗിക്കാനുള്ളവരാണ് പെണ്ണുങ്ങൾ". ധേനുക്കൻ മെല്ലെ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് തലകൊണ്ട് വന്ദിച്ചു. എന്നിട്ട് നന്ദി പ്രകടിപ്പിക്കാനെന്നോണം മുന്നോട്ടാഞ്ഞ് ഭരതന്റെ അംഗവസ്ത്രത്തിൽ പിടിക്കാൻ ശ്രമിച്ചു.

ധേനുക്കന്റെ കൈ ഒരുവശത്തേക്ക് തട്ടിയെറിഞ്ഞുകൊണ്ട് ഭരതൻ മുന്നോട്ട് പെട്ടെന്നു നീങ്ങി, അവന്റെ കഴുത്തിൽ കുത്തിപ്പിടിച്ചു. ഭരതന്റെ ഇറുമ്മിയ പല്ലുകൾക്കിടയിൽനിന്നും ഒരു ശബ്ദം പുറത്തുവന്നു. 'സ്ത്രീകളെ ഉപയോഗിക്കാനുള്ളതല്ല. അവരെ സ്നേഹിക്കാൻ ഉള്ളതാണ്.'

ധേനുക്കന്റെ ഭാവം മാറി, കെണിയിലായ മൃഗത്തെപ്പോലെ അവന്റെ മുഖത്ത് ഭീതിതെളിഞ്ഞു. വേരുറച്ചുപോലെ അവൻ നിന്ന സ്ഥലത്തേക്ക് എവിടെനിന്നെന്നറിയാതെ പൊടുന്നനെ ഇരുപതോളം മല്ലന്മാർ കടന്നു വന്നു. ഭരതൻ പതുക്കെ അവന്റെ കഴുത്ത് ഞെരിക്കവേ, അവൻ ഭരതന്റെ കൈകളിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെടാനായി കിടന്നുപിടഞ്ഞു.

"തമ്പുരാനേ" പിന്നിൽനിന്നും ഒരാൾ ഇടയിൽ കയറി വിളിച്ചു.

ഭരതൻ ധേനുക്കനെ പൊടുന്നനെ വിട്ടു. "നീ അങ്ങനെ പെട്ടെന്ന് മരിക്കില്ല."

തന്റെ ശ്വാസം വീണ്ടെടുക്കാനായി ശ്രമിക്കുന്നതിനിടയിൽ ധേനുക്കൻ വല്ലാതെ ചുമക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. പെട്ടെന്നവൻ നിവർന്ന് ഒന്നു കുറങ്ങി അവിടെനിന്നും ഓടിരക്ഷപ്പെടാൻ ശ്രമിച്ചു. അവനെ രണ്ടുപേർ പിടികൂടി അലറിക്കൊണ്ട് തൊഴിച്ചുകൊണ്ട് വണ്ടിയുടെ അരികിലേക്ക് വലിച്ചിഴച്ചു.

"നിയമം....! നിയമം അനുസരിച്ചു എന്നെ തൊടാനാകില്ല. ഞാനൊരു ബാലകുറ്റവാളിയാണ്." ധേനുക്കൻ അടഞ്ഞശബ്ദത്തിൽ പറഞ്ഞു.

മൂന്നാമതൊരാൾ മുന്നോട്ട് നീങ്ങി, ധേനുക്കന്റെ താടിയിൽ ഇടിച്ച്പ്പൊളവന്റെ ഒരുപല്ലു തെറിച്ചുപോയി. ഒപ്പം ചോരയും വാർന്നൊഴുകി. "ഇപ്പോ, നീ എന്തായാലുമൊരു ബാലകുറ്റവാളിയല്ല."

"പക്ഷേ, രാജകുമാരൻ രാമന്റെ നിയമങ്ങൾ...?"

തന്റെ വാക്കുകൾ ധേനുക്കൻ പൂർത്തിയാക്കിയില്ല. അതിനുമുമ്പ് അയാൾ അവന്റെ മുഖത്ത് വീണ്ടും ആഞ്ഞിടിച്ചു. ഇക്കുറി അവന്റെ മൂക്ക് അയാൾ തകർത്തു. "നീ ഇവിടെ എവിടെയെങ്കിലും രാജകുമാരൻ രാമനെ കാണുന്നുണ്ടോ?"

"അവനെ കെട്ടിയിടു." ഭരതൻ പറഞ്ഞു

കുറച്ചു പേർ പന്തങ്ങൾ കയ്യിലെടുത്തു. രണ്ടുപേർ ധേനുക്കനെ ഒരു വലിയ മരത്തിനരികിലേക്ക് വലിച്ചിഴച്ചു. അവർ അവന്റെ കൈകൾ വിടർത്തി മരത്തിന്റെ തടിയിലേക്ക് കയറുകൊണ്ട് കെട്ടിവച്ചു. അവന്റെ കാലുകളെ ഇരുഭാഗങ്ങളിലേക്കും വിടർത്തി അതേപോലെ മരത്തിലേക്ക് കെട്ടിവച്ചു.

ഭരതൻ ശ്രത്തുഘ്നന്റെ അരികിലേക്ക് നടന്നു. "ഞാൻ നിന്നോട് അവസാനമായി പറയുകയാണ്; ശത്രുഘ്നാ പോകൂ. നീ ഇവിടെ നിലക്കേണ്ട കാര്യമില്ല."

"ജ്യേഷ്ഠാ, ഞാൻ എന്നും നിനക്കൊപ്പമാണ്. ശത്രുഘ്നൻ ഇടയിൽ കയറി പറഞ്ഞു."

ഉത്തരമില്ലാതെ ഭരതൻ ശത്രുഘ്നനെ തുറിച്ചുനോക്കി.

"ഒരുപക്ഷേ, ഇത് നിയമത്തിനെതിരാകും. പക്ഷേ, ഇതാണ് നീതി." ശത്രുഘ്നൻ പറഞ്ഞു.

തലയൊന്നാട്ടിക്കൊണ്ടു ഭരതൻ മുന്നോട്ട് നടന്നു. ധേനുക്കന്റെ അരികി ലെത്തിയപ്പോൾ തന്റെ അർപ്പ്യയുടെ അടിയിൽനിന്നും

ചോര പുരണ്ട വെള്ളതുണിക്കുപ്പണം അവൻ വലിച്ചെടുത്തു. അതിനെ ആദരവോടെ തന്റെ തലയിൽ ചേർത്ത് പിടിച്ചശേഷം രാവിയുടെ മുകളിലായി വലഞ്ഞ മണിബന്ധത്തിൽ കെട്ടി.

ഒരു കൂട്ടം സിംഹങ്ങൾക്കിടയിൽ കെട്ടിയിടപ്പെട്ട ആടിനെപ്പോലെ ധേനുക്കൻ പരവശനായി. അവൻ ആട് കരയുംപോലെ കരയാൻ തുടങ്ങി.

"എന്റെ പൊന്നുതമ്പുരാനെ, ദയവുണ്ടാകണേ, എന്നെ പോകാൻ അനുവദിക്കൂ, ഒരു പെണ്ണിനെപ്പോലും ഇനി തൊടുകയില്ലെന്ന് ഞാനാണയിടാം."

"ഈ സ്ഥലം ഏതാണെന്നു നിനക്കറിയാമോ?" ഭരതൻ അവന്റെ ചെങ്കിട്ടിൽ തലങ്ങും വിലങ്ങും ആഞ്ഞടിച്ചുകൊണ്ട് ചോദിച്ചു.

ധേനുക്കൻ ചുറ്റും നോക്കി. അവിടെവെച്ചായിരുന്നു അവനും അവന്റെ കൂട്ടാളികളും സംഘംചേർന്ന രോഷ്നിയെ മാനഭംഗംചെയ്ത് കൊലപ്പെടുത്തിയതെന്ന് അവനു മനസ്സിലായി.

ഭരതൻ തന്റെ കൈനീട്ടി. ഒരു ഭടൻ പെട്ടെന്ന് മുന്നോട്ടുവന്ന ഒരു ലോഹക്കുപ്പി കൈമാറി. അതിന്റെ അടപ്പ് തുറന്ന കുപ്പി ധേനുക്കന്റെ മൂക്കിനരികിൽ പിടിച്ചു. "വേദന എന്താണെന്നു നീ ഉടനെതന്നെ ശരിക്കു മറിയും."

അമൃത്തിന്റെ ഗന്ധം തിരിച്ചറിഞ്ഞപ്പോൾതന്നെ ധേനുക്കൻ പൊട്ടിക്കര യാൻ തുടങ്ങി. "എന്റെ തമ്പുരാനെ, എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ ...എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ. എന്നെ പോകാൻ അനുവദിക്കൂ, എന്നോടു ദയയുണ്ടാകണേ."

"വൃത്തികെട്ട പട്ടി, രോഷനിഷേച്ഛിയുടെ കരച്ചിൽ നീ ഓർക്കാടാ." ശത്രുഘ്നൻ അട്ടഹസിച്ചു.

"റോഷ്നി തമ്പുരാട്ടി നല്ല സ്ത്രീയായിരുന്നു. എന്റെ തമ്പുരാനേ. ഞാനൊരു ചെങ്കുത്താനായിരുന്നു. എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ...പക്ഷേ, നിങ്ങൾ ഇങ്ങനെ ചെയ്യുമെന്നു അവർ ആഗ്രഹിക്കില്ല." ധേനുക്കൻ പരവശനായി അപേക്ഷിച്ചു.

ഭരതൻ കയ്യിലെ കുപ്പി തിരികെ ഭടനു നൽകി. അപ്പോൾ മറ്റൊരു ഭടൻ ഒരു വലിയ പിരിയൻ ആയുധം അദ്ദേഹത്തിന് കൈമാറി. അതിന്റെ കുർത്ത അറ്റം ഭരതൻ ധേനുക്കന്റെ തോളിൽ വച്ചു. "ഒരുപക്ഷേ, നീ പറഞ്ഞത് ശരിയാകും. ഒരുപാട്

നന്മയുള്ളവളായിരുന്നതുകൊണ്ട് നിന്നെപ്പോലെ ഒരു ചെകുത്താനോട് അവൾ ക്ഷമിച്ചെന്നു. പക്ഷേ ഞാനവളെപ്പോലെ അത്ര നല്ലവനല്ല."

ഭരതന്റെ കയ്യിലേക്കു ഒരു ചുറ്റിക നൽകാനായി ഒരു ഭടൻ മുന്നോട്ടു വന്നപ്പോൾ ആകാവുന്നത്ര ഉച്ചത്തിൽ ധേനുക്കൻ അലറിവിളിച്ചു.

"ആവുന്നത്ര നീ അലരിക്കരുത്തോ, എടാ ഭ്രാന്താ, ജാരസന്തതീ" ഒരു ഭടൻ പറഞ്ഞു. ആരും നിന്റെ കരച്ചിൽ കേൾക്കില്ല"

"ദയവായി അരുതേ..."

ഭരതൻ തന്റെ കയ്യുയർത്തി ചുറ്റിക പൊക്കിപ്പിടിച്ചു. മുർച്ചയുള്ള ആയുധം അവൻ ധേനുക്കന്റെ തോളിനുനേരെ പിടിച്ചു.

ആസിഡ് ഒഴിക്കാനാവശ്യമായ ഒരു വലിയ തുളമാത്രമായിരുന്നു അവനാവശ്യം. എല്ലാ ക്ലേശങ്ങളും വേദനകളും പെട്ടെന്നുള്ള മരണത്തിലൂടെ എളുപ്പം അവസാനിക്കും.

"ചോരക്കു പകരം ചോര തന്നെ." ഭരതൻ മന്ത്രിച്ചു.

ചുറ്റിക ഉയർന്നു താണു. മുർച്ചയുള്ള വലിയ ആണി കൃത്യമായി തുളഞ്ഞു കയറി. അലരിക്കുതിച്ചു പായുന്ന സരയുവിന്റെ ശബ്ദത്തിനോടൊപ്പം ധേനുക്കന്റെ അലർച്ച വ്യക്തമായി ഉറക്കെ കേട്ടു.

പതിനഞ്ച്

കൈകേയി രണ്ടുമണിക്കൂർ യാത്രചെയ്ത്, ഭരതനേയും ശത്രുഘ്നനെയും കാണാൻ, സരയൂനദി കടന്ന അയോദ്ധ്യയുടെ തെക്കുഭാഗത്തായി ധേനുക്കനെന്റെ ശവം കിടന്നസ്ഥലത്ത് എത്തിച്ചേർന്നു.

തലേ ദിവസം രാത്രിയിലെ സംഭവത്തിന്റെ എല്ലാ അടയാളങ്ങളും സഹോദരന്മാർ വളരെ ശ്രദ്ധയോടെ നശിപ്പിച്ചിരുന്നു. രക്തക്കറയുള്ള വസ്ത്രമെല്ലാം കത്തിച്ചുകളഞ്ഞ് അവർ പുതിയ വസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ചിരുന്നു. ഭരതന്റെ സുരക്ഷാഭടന്മാർ കൈകേയിയെ അനുഗമിച്ചിരുന്നു. കൈകേയി രഥത്തിൽനിന്നും താഴെയിറങ്ങി രണ്ടുപേരെയും ആലിംഗനം ചെയ്തതു.

"എന്റെ കുട്ടികളേ, നിങ്ങൾ നീതി പുലർത്തി." ഭരതനും ശത്രുഘ്നനും ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. മുഖംമൂടിയിട്ടതുപോലെ അവരുടെ ഉള്ളിൽ ആഞ്ഞടിച്ച കൊടുങ്കാറ്റിനെ അവരുടെ മുഖത്തുള്ള ഭാവം മറച്ചുപിടിച്ചിരുന്നു. കോപം അപ്പോഴും അവരുടെ മുഖത്തുണ്ടായിരുന്നു. നീതി നടപ്പിലാക്കുവാൻ ചില സന്ദർഭങ്ങളിൽ പക ആവശ്യമായി വരും. പക്ഷേ, പകയെക്കുറിച്ചുള്ള വിചിത്രമായ കാര്യം അത് തീപോലെയാണെന്നുള്ളതാണ്. അതിനെ നമ്മൾ കൂടുതൽ തീറ്റിപ്പോറ്റിയാൽ അത് കൂടുതൽ വളരും. ദേഷ്യത്തെ

കീഴടക്കാനായി ഒരുപാട് വിവേകം ആവശ്യമാണ്. ഇളം പ്രായക്കാരായ രാജകുമാരന്മാർ ഇപ്പോഴും അന്താർജ്ജിച്ച്ിട്ടില്ല.

"നിങ്ങൾ ഇപ്പോൾത്തന്നെ സ്ഥലം വിടണം." കൈകേയി പറഞ്ഞു

ഭരതൻ രോഷ്നിയുടെ ദേഹംമൂടിയ രക്തക്കറയുള്ള തുണി പുറത്തെടുത്തു. "ഇത് മന്മരക്ക് ഞാൻ തന്നെ കൊടുക്കും. ഭരതന്റെ കയ്യിൽ നിന്നും ആ തുണിക്കുഷണം വാങ്ങുമ്പോൾ കൈകേയി പറഞ്ഞു. അമ്മയുടെ കാൽതൊട്ട് വണങ്ങുവാനായി ഭരതൻ മുന്നോട്ട് കുനിഞ്ഞു പറഞ്ഞു. "അമ്മേ പോകുന്നു."

ശത്രുഘ്നൻ ഒന്നും മിണ്ടാതെ സംഘത്തെ അനുഗമിച്ചു.

കൂടൽമാലക്കുവേണ്ടി കാക്കകൾ ബഹളംകൂട്ടിയ ശബ്ദം കേട്ടപ്പോഴാണ് അതുവഴി നടന്നുപോയ ഗ്രാമീണർ ധേനുക്കന്റെ ശവം കണ്ടത്.

ശവത്തെ കെട്ടിനിർത്തിയ കയറുകൾ ഗ്രാമീണർ അറുത്തെടുത്ത് ശവം താഴെയിറക്കിക്കിടത്തി. ജീവനോടെ തന്നെ അവന്റെ ദേഹത്ത് ചുറ്റിക്കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ അനവധി തുളകൾ ഉണ്ടാക്കിയിരുന്നുവെന്ന്, മുറിവിനുചുറ്റും രക്തം കട്ടപിടിച്ചത് പരിശോധിച്ചാൽ അറിയാമായിരുന്നു. ഓരോ മുറിവിലും എന്തോ രാസവസ്തു ഒഴിച്ചതാണെന്നു പൊള്ളിയ പാടുകൾ വെളിപ്പെടുത്തിയിരുന്നു.

ധേനുക്കന്റെ വയറു തുളച്ച് വാൾ മരത്തിന്റെ തടിയിലേക്ക് കയറിയ പ്ലോൾ തന്നെ പതുക്കെ പതുക്കെ രക്തം,വാർന്ന അവൻ മരിച്ചു കാണണം. കാക്കകൾ അവനെ കൊത്തിവലിക്കാൻവേണ്ടി പാഞ്ഞു വന്നപ്പോൾ ചിലപ്പോൾ അവന് ജീവനുണ്ടായിരുന്നിരിക്കാം.

ധേനുക്കനെ ഗ്രാമീണരിൽ ഒരാൾ തിരിച്ചറിഞ്ഞു. "നമുക്ക് പോകാം അതാ നല്ലത്." അയാൾ പറഞ്ഞു.

"ഇല്ല." സംഘത്തിന്റെ നേതാവ് അയാളുടെ കണ്ണിലൂറിയ ഒരു തുള്ളി കണ്ണീർ തുടച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു. കൂട്ടത്തിലുള്ള ഒരാളോട് അയോധ്യയിൽ പോയി ഈ വാർത്ത അറിയിക്കാൻ അയാൾ

ആവശ്യപ്പെട്ടു. രോഷ്ണനിയുടെ അനുകമ്പ നിറഞ്ഞ പെരുമാറ്റം അയാൾക്കും അറിവുള്ളതായിരുന്നു. നിയമത്തിലെ സാങ്കേതിക കാരണത്താൽ ധേനുക്കനെ വെറുതെ വിടുമെന്നറിഞ്ഞപ്പോൾ അയാളുടെ ദേഷ്യത്തിന് അതിരുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഈ ചെകുത്താനെ കൊല്ലാൻ സാധിച്ചവരിൽ ഒരാൾ താനായിരുന്നെങ്കിൽ എന്നയാൾ ആഗ്രഹിച്ചു. അയാൾ സരയുനദിയിലേക്ക് തിരിഞ്ഞു. നീതി നടപ്പാക്കിയതിന് നദീദേവിക്ക് നന്ദി പറഞ്ഞു.

അയാൾ ശവത്തിൽ ഒന്നു നീട്ടിത്തുപ്പി.

കുതിരയെപ്പുട്ടിയ ഒരു വണ്ടിയിൽ, വടക്കേ വാതിലിലൂടെ മന്ഥര അവളുടെ വലംകയ്യായ ദൃഹ്യവും കുറച്ചു സുരക്ഷാ ഭടന്മാർക്കൊപ്പം പുറപ്പെട്ടു. വൻ തോടുകടന്ന് എങ്ങുംനിർത്താതെ യാത്രചെയ്ത് അരമണിക്കൂറിനുള്ളിൽ അവർ നദീതീരത്തെ ശ്മശാനത്തിലെത്തി. നദിയിലെ കടവുകളുടെ ഒരറ്റത്ത് യമദേവന്റെ ക്ഷേത്രമുണ്ടായിരുന്നു. യമദേവനെ മരണത്തിന്റേയും ധർമ്മത്തിന്റേയും ദേവനായാണ് ആരാധിക്കുന്നത്. ധർമ്മവും മരണവും തമ്മിൽ ബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നാണ് പൗരാണികർ വിശ്വസിച്ചിരുന്നത്.

തന്റെ കയ്യിലിരുന്ന ഭസ്മം നിറച്ച മൺകുടം മന്ഥര നൽകവേ, യമദേവക്ഷേത്രത്തിലെ ഏഴു പൂജാരിമാർ ചടങ്ങുകൾ നിർവ്വഹിച്ചു. രണ്ടാമത്തെ മൺകുടത്തിൽ രാവിലെ കൈകേയി അവർക്ക് നൽകിയ രക്തംപുരണ്ട വെള്ളത്തുണിയായിരുന്നു.

കുറഞ്ഞ കാലത്തിനുള്ളിൽ സംഭവിച്ച മാറ്റങ്ങൾ ആലോചിച്ച് നദിയുടെ കരയിൽ നിശ്ശബ്ദനായി ദൃഹ്യ ഇരുന്നു. അവന്റെ യജമാനത്തി ആകെ മാറിപ്പോയിരിക്കുന്നു. പ്രതികാരത്തിനായി തന്റെ ജീവിതകാലത്തെ സർവസ്വവും അവർ പണയപ്പെടുത്തിക്കഴിഞ്ഞു. തന്റെ നിലനിൽപ്പിനെക്കുറിച്ച് അയാൾക്ക് ഭയം തോന്നി. ക്ഷേത്രത്തിലെ വാതിലിനരികിലെ ചലനം അയാളുടെ ശ്രദ്ധ തിരിച്ചു.

നദിക്കടവിനരികിലേക്കു മനമര മുടന്തി നടന്നു. അവരുടെ കൂനിയ പുറം കൂടുതൽ കുനിഞ്ഞിരുന്നു. അവർക്ക് പിന്നിലായി നിശബ്ദരായി ഭടന്മാർ നടന്നു. ഏറ്റവും പിറകിലായി മന്ത്രം ചൊല്ലിക്കൊണ്ട് പൂജാരിമാരും. ഓരോ പടികളായി അവർ നദിയുടെ പടവുകളിറങ്ങി. അവസാനത്തെ പടിയിൽ അവർ ഇരുന്നു. അവരുടെ പാദങ്ങളിലേക്ക് നദിയിലെ ജലം തിരതല്ലി കടന്നുപോയി. മാറി നിൽക്കാൻ അവർ ഭടന്മാരോടു കൈകൊണ്ടു ആഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്തു. പടിയിൽനിന്ന പൂജാരിമാർ, ഐതിഹ്യത്തിൽ പറയുന്ന വൈതരണി നദിക്കപ്പുറം, പരലോകത്തേക്കുള്ള യാത്രയിൽ ആത്മാവിനെ സഹായിക്കാനുള്ള മന്ത്രങ്ങൾ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം ഉരുവിട്ടു കൊണ്ടിരുന്നു. ശവസംസ്കാരചടങ്ങിൽ ചൊല്ലുന്ന ഈശാവസ്യ ഉപനിഷത്തിലെ ശ്ലോകം അവർ ആവർത്തിച്ചു ചൊല്ലി, പ്രാർത്ഥനകൾ അവസാനിപ്പിച്ചു.

'ഈ താത്ക്കാലിക ദേഹം ഭസ്മമായിത്തീരട്ടെ. പക്ഷേ, ജീവന്റെ വായു മറ്റൊരിടത്തെ ഭാഗമാകും. അനശ്വരമായ ശ്വാസത്തിൽ ലയിക്കാനുള്ള മാർഗ്ഗം അത് കണ്ടെത്തട്ടെ'

കുറച്ചുകലെന്നിന്ന് ദൃഢ്യം എല്ലാം നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. എല്ലാം ബുദ്ധികൂർമ്മതയോടെ കണക്കുകൂട്ടി നടത്തിയിരുന്ന മനമരയുടെ ദയനീയമായ മുഖത്തേക്ക് അയാൾ നോക്കി. ഒരു ചിന്ത അയാളുടെ മനസ്സിലൂടെ കടന്നുപോയി.

'ഈ വൃദ്ധയുടെ ബുദ്ധിയെല്ലാം കെട്ടു. ഈ സ്ത്രീയെക്കൊണ്ട് ഇനി അധികകാലം പ്രയോജനമില്ല. ഇനി മുതൽ എന്റെ കാര്യം ഞാൻ തന്നെ നോക്കേണ്ടിവരും. '

മനമര മൺകൂടം തന്റെ മാറോട് ചേർത്തുപിടിച്ച് ദീർഘമായി നിശ്വസിച്ചു. എന്നതാണോ ചെയ്യേണ്ടത് അത് ചെയ്യാനുള്ള ശക്തി അവൾ വീണ്ടെടുത്തു. കൂടത്തിന്റെ മൂടിതുറന്ന് അത് തലകീഴായി പിടിച്ച് മകളുടെ ചിതാഭസ്മം നദിയിലോക്കൊഴുക്കി. രക്തംപുരണ്ട വെളുത്ത വസ്ത്രം തന്റെ മുഖത്തോട് ചേർത്തുപിടിച്ച് അവർ മന്ത്രിച്ചു. 'ഈ വൃത്തികെട്ട ലോകത്തേക്ക് തിരികെ വരരുതെന്റെ കുഞ്ഞേ, നിനെപ്പോലെ ശുദ്ധയായ ഒരാൾക്കു വേണ്ടി നിർമ്മിച്ചതല്ല അത്.'

തന്നിൽനിന്നും മെല്ലെ അകലുന്ന മകളുടെ ഭൗതികാവശിഷ്ടം മന്മര നോക്കിനിന്നു. പിന്നീടവർ ആകാശത്തേക്ക് നോക്കി. അവളുടെ നെഞ്ച് കോപംകൊണ്ട് പൊട്ടിത്തെറിച്ചു.

"രാമാ ..."

മന്മര തന്റെ കണ്ണുകൾ ഇറുക്കിയിടച്ചു. അവളുടെ ശ്വാസം കിറുകീറു ശബ്ദത്തോടെ ക്രമമല്ലായിരുന്നു.

'ആ ചെകുത്താൻ ധേനുക്കനെ നീ സംരക്ഷിച്ചു. അത് ഞാൻ മറക്കില്ല.

"ആരാണിതിനുത്തരവാടി?" രാമൻ വികാരവിവശനായിരുന്നു. ചുറ്റും നിയമപാലകരുടെ സംഘവും ഉണ്ടായിരുന്നു.

ധേനുകളന്റെ ബീഭത്സമായ കൊലപാതകത്തെക്കുറിച്ചുള്ള വിവരം ലഭിച്ചയുടനെ രാമൻ കുറ്റം നടന്ന സ്ഥലത്തേക്കു കുതിച്ചെത്തി. ഉദ്യോഗസ്ഥർ നിശ്ശബ്ദരായിരുന്നു. ആത്മസംയമനത്തിന് പേരുകേട്ട ഒരു വ്യക്തിയുടെ കോപംകണ്ട് അവർ ആശ്ചര്യപ്പെട്ടു.

"നിയമത്തെ പരിഹസിക്കലാണിത്. നീതിയുടെ ദുരുപയോഗം." ആരാണിത് ചെയ്തത്? രാമൻ ചോദിച്ചു.

"എനിക്ക്...എനിക്കറിയില്ല. തമ്പുരാണേ." ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥൻ സങ്കോചത്തോടെ പറഞ്ഞു.

രാമൻ ഭയന്ന മുഖവുമായി നിൽക്കുന്ന ആളിനരികിലേക്കുചെന്നു.

"ഞാനിതു വിശ്വസിക്കുമെന്ന് നീ ശരിക്കും പ്രതീക്ഷിക്കുന്നുണ്ടോ?" വലിയൊരു ശബ്ദം പിന്നിൽനിന്നു കേട്ടു. "ജേഷ്ഠാ..."

അവർക്കുനേരെ കുപിതനായി കുതിച്ചുവരുന്ന ലക്ഷ്മണനെ രാമൻ കണ്ടു

"ജേഷ്ഠാ... എന്നോടൊപ്പം ഇപ്പോൾതന്നെ വരു." അടുത്തു വന്ന് അവൻ പറഞ്ഞു.

"ലക്ഷ്മണാ ഇപ്പോൾ സാധിക്കില്ല. ഞാൻ തിരക്കിലാണ്." പോകുവാൻ ആംഗ്യം കാണിച്ചുകൊണ്ട് രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ജ്യേഷ്ഠാ, ഗുരു വസിഷ്ഠൻ ജ്യേഷ്ഠനെ അന്വേഷിച്ചു. ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

സംശയത്തോടെ രാമൻ, ലക്ഷ്മണനെ നോക്കി. "ഞാൻ ഉടനെ വരാം. ദയവായി ഗുരുജിയോട് പറയൂ, എനിക്ക്...."

"ജ്യേഷ്ഠാ, വിശ്വാമിത്രമഹർഷി ഇവിടെ എത്തിയിട്ടുണ്ട്. അദ്ദേഹം ജ്യേഷ്ഠനെ പ്രത്യേകം അന്വേഷിച്ചു." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

ആശ്ചര്യത്തോടെ രാമൻ ലക്ഷ്മണനെ നോക്കി.

പരശുരാമദേവൻ അവശേഷിപ്പിച്ചുപോയ മലയപുത്രന്മാരുടെ ഗോത്രമുഖ്യനാണ് വിശ്വാമിത്രൻ. അവർ ആറാം വിഷ്ണുവിനെ പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നു. ഭൂമിയിൽ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദൗത്യം ഏറ്റെടുത്തു മുന്നോട്ട് കൊണ്ടുപോകാനുള്ള ശ്രമത്തിലാണവർ. മലയപുത്രന്മാരുടെ ഐതിഹാസിക ശക്തികൾ സപ്തസിന്ധുവിലെ ജനങ്ങൾക്കിടയിൽ ഭയഭക്തി ഉണർത്തിയിരുന്നു. അത് കൂടുതൽ വർദ്ധിപ്പിക്കുവാൻ വിശ്വാമിത്രന്റെ അതിഭീഷണമായ കീർത്തിയും കാരണമായിരുന്നു.

മഹാനായ ഗാമിരാജാവിന്റെ പുത്രനായി, ക്ഷത്രിയനായി ജനിച്ച അദ്ദേഹത്തിന്റെ യഥാർത്ഥപേര് കൗശികനെന്നായിരുന്നു. ധീരനായ ഒരു യോദ്ധാവായിരുന്നിട്ടും ഒരു ജ്ഞി ആകാനാണ് അദ്ദേഹം ആഗ്രഹിച്ചത്. എല്ലാ എതിർപ്പുകളെയും മറികടന്ന് അദ്ദേഹം വിജയം കൈവരിച്ചു. തുടർന്ന് മലയപുത്രന്മാരുടെ മുഖ്യനായി മാറി. അതോടെ അദ്ദേഹം ബ്രാഹ്മണ്യത്തിന്റെ പരമോന്നതിയിലെത്തി. മുഖ്യന്റെ സ്ഥാനം ഏറ്റെടുത്തശേഷം തന്റെ പേര് വിശ്വാമിത്രനെന്നാക്കി. അടുത്ത മഹാദേവൻ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുമ്പോൾ അദ്ദേഹത്തെ സഹായിക്കുക എന്ന ദൗത്യം മലയ പുത്രന്മാരുടെതായിരുന്നു. അടുത്ത വിഷ്ണുവിനെ സഹായിക്കാനായി കാത്തിരിക്കുകയാണ് തങ്ങളെന്ന് അവർ വിശ്വസിക്കുന്നു.

രണ്ട് കടമകളുടെയും ഇടയിൽപ്പെട്ട് വിവശനായ രാമൻ ധേനുക്കന്റെ ശവത്തിൽ ഒന്നു നോക്കി. പിന്നെ തന്റെ സഹോദരനെയും, ലക്ഷ്മണൻ കുതിരപ്പുറത്തു നിന്നിറങ്ങി രാമന്റെ കയ്യിൽപിടിച്ചു.

"ജ്യേഷ്ഠാ, അങ്ങേക്ക് ഇവിടേക്ക് പിന്നീട് വരാം. പക്ഷേ, മഹർഷി വിശ്വാമിതനെ കാത്തിരിപ്പിക്കരുത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കുപ്രസിദ്ധമായ ശുണ്ഠിയെക്കുറിച്ച് എല്ലാവർക്കും അറിയാവുന്നതല്ലേ." ലക്ഷ്മണൻ നിർബ്ബന്ധിച്ചു.

രാമൻ ഒന്നയഞ്ഞതു. "എന്റെ കുതിര....." അദ്ദേഹം ആജ്ഞാപിച്ചു.

ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥൻ പെട്ടെന്ന് രാമന്റെ കുതിരയുമായി വന്നു. രാമൻ കുതിരപ്പുറത്ത് കയറി മുന്നോട്ട് പോകാൻ അതിനെ മെല്ലെ തട്ടി. ലക്ഷ്മണൻ രാമനെ പിന്തുടർന്നു. നഗരത്തിലേക്ക് കുതിര പായവെ വസിഷ്ഠനുമായി കുറച്ചുദിവസങ്ങൾക്കുമുമ്പ് താൻ നടത്തിയ വിചിത്രമായ സംഭാഷണം രാമനോർത്തു.

'ഒരാൾ ഇങ്ങോട്ടുള്ള യാത്രയിലാണ്. അതെനിക്ക് തടയുവാൻ ആകില്ല....'

'എന്താകണം വിശ്വാമിത്രമഹർഷി തന്നിൽനിന്നും ആവശ്യപ്പെടാൻ സാധ്യതയുള്ള കാര്യം?' രാമൻ തന്നോടുതന്നെ മന്ത്രിച്ചു.

"നിനക്ക് അദ്ദേഹത്തിനുവേണ്ടിയും ഒരു കാര്യം ചെയ്യാനുണ്ട്"

രാമൻ ചിന്തകളിൽനിന്നും മടങ്ങിവന്നു. വേഗത്തിൽ പോകാൻ കുതിരയോടായി ഒരു ശബ്ദം പുറപ്പെടുവിച്ചു.

"അങ്ങനോട് ഇല്ല എന്നു പറയുകയാണോ തിരുമനസ്സേ?" വിശ്വാമിത്രൻ ചോദിച്ചു. എന്നാൽ, അതിലൊളിഞ്ഞിരുന്ന ഭീഷണി വ്യക്തമായിരുന്നു.

മഹർഷി വിശ്വാമിത്രന്റെ സ്ഥാനവും കീർത്തിയും മാത്രമല്ല അദ്ദേഹത്തിന്റെ ദീർഘകായമായ രൂപവും കാഴ്ചക്കാരിൽ ഭയമുണർത്തുന്നതായിരുന്നു. ഏകദേശം ഏഴുടിയോളം പൊക്കമുണ്ടായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്. ഒപ്പം വലിയ വയറും ശക്തമായ പേശികളുള്ള നെഞ്ചും തോളുകളും കൈകളും ചേർന്ന ഒരു അതികായൻ. ഒഴുകിയിറങ്ങുന്ന വെളുത്ത താടിയും പളുങ്കുപോലുള്ള കണ്ണുകളും ഇട്ടിരിക്കുന്ന പൂണൂലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തും ശരീരത്തും കാണപ്പെട്ടു.

യുദ്ധവടക്കുള്ളുമായി യാതൊരു ചേർച്ചയും തോന്നിപ്പിച്ചില്ല. ഉടുത്തിരിക്കുന്ന കാവിമുണ്ടും അംഗവസ്ത്രവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇരുണ്ടനിറം കൂടുതൽ ഇരുണ്ടതാക്കി.

ദശരഥനും മൂന്നു രാജ്ഞിമാരും ചേർന്ന്, രാജാവിന്റെ സ്വകാര്യ മുറിയിലാണ് മഹർഷി, വിശ്വാമിത്രനെ സ്വീകരിച്ചിരുത്തിയത്. മഹർഷി കാര്യത്തിലേക്കുകടന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആശ്രമങ്ങളിൽ ഒരേണ്ണം ആക്രമിക്കപ്പെട്ടു. അതിനെ പ്രതിരോധിക്കാൻ രാമന്റെ സഹായം വേണം. ആക്രമണരീതികൾ എന്തായിരുന്നെന്നോ, ഭാരതത്തിലെ, എല്ലാവരാരും ഭയപ്പെടുന്ന നാട്ടുപടകളിലൊന്നായ കീർത്തികേട്ട മലയപുത്രന്മാർക്ക് എന്തു പ്രതിരോധമാണ് യുവരാജാവു ചെയ്യേണ്ടതെന്നോ കൂടുതൽ വിവരിച്ചില്ല. മലയപുത്രന്മാരുടെ മഹാനായ മുഖ്യനെ ചോദ്യംചെയ്യുവാനോ നിരാകരിക്കുവാനോ ആരും തയ്യാറായില്ല.

പരവശനായ ദശരഥന്റെ തൊണ്ടയിലെ വെള്ളം വറ്റിപ്പോയി. അധി കാരത്തിന്റെ പരമോന്നത സ്ഥാനത്തിരുന്നിട്ടും വിശ്വാമിത്രനോട് ഇടയാൻ ദശരഥന് സാധിക്കില്ലായിരുന്നു. ദശരഥൻ ആശയക്കുഴപ്പത്തിലായിരുന്നു. കഴിഞ്ഞ കുറച്ചു മാസങ്ങൾക്കൊണ്ട് രാമൻ അദ്ദേഹത്തിന് ഏറെ പ്രിയപ്പെട്ടവനായി മാറിയിരുന്നു. അവനെ പിരിഞ്ഞുനിൽക്കാൻ അദ്ദേഹം ആഗ്രഹിച്ചില്ല.

"പ്രഭോ, ഞാൻ നിർദ്ദേശിക്കുന്നതെന്തെന്നാൽ, അങ്ങയ്ക്കൊപ്പം അവനെ വിടാനുള്ള മടികൊണ്ടല്ല, മറിച്ച് ഇത്തരം ഒരു ദൗത്യത്തിന് സേനാധിപൻ മൃഗാസ്യനും രാമനു തുല്യനാണ്. ഒപ്പം എന്റെ സൈന്യം മുഴുവനും അങ്ങേക്ക് ആവശ്യത്തിന്..." ദശരഥൻ പറഞ്ഞു.

"എനിക്കു രാമനെ വേണം. ഒപ്പം ലക്ഷ്മണനെയും വേണം." സപ്ത സിന്ധുവിലെ ചക്രവർത്തിയെ രൂക്ഷമായി നോക്കിക്കൊണ്ട് വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

വിശ്വാമിതനോട് എങ്ങനെ പ്രതികരിക്കണമെന്ന് കൗസല്യക്ക് അറിയില്ലായിരുന്നു. മഹാനായ സന്യാസിക്കൊപ്പം അടുത്തു പെരുമാറാൻ രാമന് അവസരമുണ്ടാകുന്നതിൽ അവർക്ക് സന്തോഷമുണ്ട്. എന്നാൽ വിശ്വാമിത്രൻ രാമന്റെ ആയോധനശേഷി അദ്ദേഹത്തിന്റെ കാര്യങ്ങൾക്കുവേണ്ടി

ഉപയോഗിച്ചശേഷം അവനെ തള്ളിക്കളയുമോ എന്ന ഉത്കണ്ഠയുമുണ്ട്. അതിലുപരി, രാമന്റെ അസാന്നിധ്യത്തിൽ ഭരതനെ കിരീടാവകാശിയായി വാഴിക്കുവാനുള്ള അവസരം കൈകേയി എളുപ്പം തട്ടിയെടുത്തേക്കാം. അത്തരം അവസരങ്ങളെ നേരിടേണ്ടിവന്നപ്പോഴൊക്കെ തനിക്കറിയാവുന്ന ഒരേയൊരു രീതിയിൽ നിശ്ശബ്ദയായി കണ്ണീരൊഴുക്കി അവർ പ്രതികരിച്ചു.

കൈകേയിക്ക് വലിയ സംഘർഷമൊന്നും തോന്നിയില്ല. മനമരയുടെ ഗൃഹാലോചന സമ്മതിക്കേണ്ടിവന്നതിൽ അവർ സ്വയം ദുഃഖിച്ചു. തന്റെ മകൻ അപ്പോഴവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ എന്നവർ ആഗ്രഹിച്ചു. "മഹർഷേ". കൈകേയി സംസാരിക്കുവാൻ തുടങ്ങി. "അങ്ങയ്ക്കൊക്കെപ്പം ഭരതനെ അയക്കുവാനായെങ്കിൽ ഞാൻ ബഹുമാനിതയായേനെ..."

"പക്ഷേ, ഭരതൻ അയോധ്യയിലില്ലല്ലോ." വിശ്വമിത്രൻ പറഞ്ഞു. അദ്ദേഹം എല്ലാം മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു.

"അങ്ങ് പറഞ്ഞത് ശരിയാണ്. കുറച്ചു ആഴ്ചകൾക്കുടി കാത്തിരുന്നാൽ, പെട്ടെന്ന് ഭരതനെ മടക്കിവിളിക്കാനായി ഒരു സന്ദേശമയക്കാനാകും." കൈകേയി പറഞ്ഞു.

വിശ്വമിത്രൻ കൈകേയിയുടെ കണ്ണുകളിലേക്ക് തുറിച്ചുനോക്കി. തന്റെ രഹസ്യങ്ങൾ പെട്ടെന്നു പുറത്താകുമോ എന്നു ഭയന്നതുപോലെ പരിഭ്രാന്തയായ കൈകേയി മുഖം കുനിച്ചു. അസുഖകരമായ ഒരു നിശ്ശബ്ദത അവിടെ നിറഞ്ഞു. പെട്ടെന്ന് വിശ്വമിത്രന്റെ മുഴങ്ങുന്നശബ്ദം മുറിയിൽ നിറഞ്ഞു.

"തിരുമനസ്സേ എന്നിക്കു രാമനെ വേണം, ഒപ്പം ലക്ഷ്മണനെയും. എന്നിക്കു മറ്റാരെയും ആവശ്യമില്ല. അവരെ നിങ്ങൾ എനിക്കൊപ്പം ഇപ്പോൾ വിടുന്നുണ്ടോ ഇല്ലയോ?"

"ഗുരുജി, ഇടയിൽ കയറി സംസാരിക്കുന്നതിൽ എനിക്ക് മാപ്പുതരു. ഞാൻ കരുതുന്നത് വലിയൊരു അബദ്ധം രാജകീയ കീഴ്ചകളിൽ ഉണ്ടായേക്കുമെന്നാണ്. ഞങ്ങളുടെ ആദരണീയനായ രാജഗുരു മഹർഷി വസിഷ്ഠന് അങ്ങയെ കാണാനുള്ള അവസരം ഇതുവരെ ഉണ്ടായില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ സാന്നിധ്യംകൊണ്ട് ഞങ്ങളെ അനുഗ്രഹിക്കാൻ വേണ്ടി ഞാൻ

ആളെ അയക്കട്ടെ? അദ്ദേഹം ഇവിടെ എത്തിയശേഷം നമുക്ക് നമ്മുടെ ചർച്ച മുന്നോട്ട് കൊണ്ടുപോകാം." സുമിത്ര പറഞ്ഞു.

"ഈ, അപ്പോൾ ഞാൻ കേട്ടതൊക്കെ ശരിയാണ്. രാജ്ഞിമാരിൽ ഏറ്റവും മിടുക്കി മൂന്നാമത്തെ രാജ്ഞിയാണ്." വിശ്വാമിത്രൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു.

"ഞാനല്ല മഹർഷി മിടുക്കി. രാജകീയ കീഴ്ചക്കങ്ങൾ സൂചിപ്പിച്ചെന്നുമാത്രം." സുമിത്ര പറഞ്ഞു. അവരുടെ മുഖം പരിഭ്രമംകൊണ്ട് ചുവന്നുതുടങ്ങി.

"അതെ... അതെ... തീർച്ചയായും." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

"നിങ്ങളുടെ ഔദ്യോഗിക കീഴ്ചക്കങ്ങൾ പിന്തുടർന്നോളൂ. രാജ ഗുരുവിനെക്കൊണ്ടുവരു. അതുകഴിഞ്ഞു രാമനെക്കുറിച്ച് സംസാരിക്കാം."

ഭയന്നു വിറച്ചുനിന്ന കുറച്ചു പരിചാരകർക്കൊപ്പം മഹർഷിയെ ഒറ്റക്കിരുത്തി രാജാവും പത്നിമാരും മുറിക്കുള്ളിൽനിന്നും പുറത്തേക്കു പോയി.

വസിഷ്ഠൻ രാജകീയ കാര്യാലയത്തിലേക്ക് കടന്നുവന്ന്, അവിടെയുണ്ടായിരുന്ന പരിചാരകരെ പറഞ്ഞയച്ചു. അവർ പോയപ്പോൾ വിശ്വാമിത്രൻ പുച്ഛത്തോടെ എഴുന്നേറ്റുനിന്നു ചോദിച്ചു. "അപ്പോൾ എന്തൊക്കെ വാദങ്ങളാണ് എന്നിൽനിന്നും അവനെ അകറ്റിനിർത്താൻ നീ ഉപയോഗിച്ചത് ദിവോദാസാ?"

കുട്ടിക്കാലത്ത് ഗുരുകുലത്തിലെ വസിഷ്ഠന്റെ ഗുരുകുലനാമം മനപ്പൂർവ്വം വിശ്വാമിത്രൻ വിളിച്ചു.

"ഞാനൊരു കുട്ടിയല്ല മഹർഷി വിശ്വാമിത്രാ, എന്റെ പേർ വസിഷ്ഠൻ എന്നാണ്, നിങ്ങൾ എന്നെ മഹർഷി വസിഷ്ഠൻ എന്നു വിളിക്കുന്നതാണ് എനിക്കിഷ്ടം." മനപ്പൂർവ്വം വരുത്തിയ മര്യാദയോടെ വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

"ദിവോദാസാ, നിന്റെ വാദങ്ങളെന്താണ്? നിന്റെ രാജകീയ കുടുംബം വിഭജിക്കപ്പെട്ട വീടാണ്. തന്റെ മക്കളിൽനിന്നും അകലാൻ ദശരഥൻ ആഗ്രഹമില്ല. കൗസല്യ ആശയക്കുഴപ്പത്തിലാണ്. എന്നാൽ, ഭരതനെ എനിക്കൊപ്പം

അയക്കാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന ഒരാളാണ് കൈകേയി, പിന്നെ മിടുക്കിയായ സുമിത്ര, നീ ഇവിടെ നല്ല പണിചെയ്തു അല്ലേ. രാജഗുരു?"

വാക്കുകളിലെ മൂന്നു വസിഷ്ഠൻ അവഗണിച്ചു. താനെത്ര തർക്കിച്ചാലും രാമനും ലക്ഷ്മണനും വിശ്വാമിത്രനൊപ്പം പോയേ മതിയാകൂ എന്നു വസിഷ്ഠനു മനസ്സിലായി.

"കൗശിക, വിശ്വാമിത്രന്റെ കുട്ടിക്കാലത്തെ പേര് വിളിച്ചുകൊണ്ട് വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു, "എന്ത് അന്യായമായാലും നീ നിന്റെ വാശി നടപ്പാക്കാൻ ശ്രമിക്കും അല്ലേ?"

വിശ്വാമിത്രൻ ഒരു ചുവടുകൂടി വസിഷ്ഠനരികിലേക്ക് നീങ്ങി. "നീ ഒരിക്കൽക്കൂടി ഓടിപ്പോകുമെന്ന് തോന്നുന്നു. ഇപ്പോഴും യുദ്ധത്തെ ഭയപ്പെടുന്നു. അല്ലേ ദിവോദാസാ?"

വസിഷ്ഠൻ തന്റെ മുഷ്ടി ചുരുട്ടിപ്പിടിച്ചു. പക്ഷേ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖം വികാരശൂന്യമായി കാണപ്പെട്ടു. "ഞാൻ എന്തിന് ചെയ്തു? എന്താണ് ചെയ്തതെന്നു നിനക്കൊരിക്കലും മനസ്സിലാകില്ല. അത് ചെയ്തത്..."

"മഹത്തായ നന്മയ്ക്ക് വേണ്ടി. ഞാനത് വിശ്വസിക്കുമെന്ന് നീ കരുതുന്നുണ്ടോ? കാഴ്ചയിൽ ശ്രേഷ്ഠമെന്നു തോന്നുന്ന ലക്ഷ്യങ്ങൾക്കു മറവിൽ, മനുഷ്യർ അവരുടെ ഭീരുത്വം ഒളിച്ചുവയ്ക്കുന്നതുപോലെ ഭയനീയമായ കാഴ്ച വേറെയില്ല." വസിഷ്ഠന്റെ വാക്കുകളെ തടഞ്ഞു വിശ്വാമിത്രൻ പരിഹാസത്തോടെ ചിരിച്ചു.

"നീ നിന്റെ ക്ഷത്രിയ ധാർഷ്ട്യം ഇപ്പോഴും ഉപേക്ഷിച്ചിട്ടില്ല. അല്ലേ? ക്ഷത്രിയന്മാരുടെ പൗരൂഷം ഒരിക്കൽ തകർത്തുകളഞ്ഞ മഹാനായ പരശുരാമഭഗവാനെ നീ പ്രതിനിധീകരിക്കുന്നു എന്നത് അതിശയം തന്നെ."

"എല്ലാവർക്കും എന്റെ പൂർവ്വകാലമറിയാം ദിവോദാസാ. ഞാൻ എന്തായാലും ഒന്നും ഒളിച്ചുവയ്ക്കാറില്ല. നീ ശരിക്കും ആരാണെന്ന് നിന്റെ അരുമയായ ബാലനോട് ഞാൻ വെളിപ്പെടുത്തട്ടെ? എന്തു പറയുന്നു?" വിശ്വാമിത്രൻ, കുറിയ ആ മനുഷ്യനെ ഒളിഞ്ഞുനോക്കി.

"നീ എനിക്കൊരു സഹായവും ചെയ്തിട്ടില്ല!" വസിഷ്ഠൻ ഓടുവിൽ നിയന്ത്രണം നഷ്ടപ്പെട്ടുകൊണ്ട് ഉച്ചത്തിൽ പറഞ്ഞു.

"ഒരുപക്ഷേ, ഞാനിപ്പോൾ ഒന്നു ചെയ്തേക്കും.' പുഞ്ചിരിച്ചു.

വസിഷ്ഠൻ പെട്ടെന്ന് ഒരു കൊടുങ്കാറ്റുപോലെ മുറിക്കു പുറത്തേക്കു പോയി. കാലമത്ര കടന്നുപോയിട്ടും പണ്ട് തങ്ങൾക്കിടയിലുണ്ടായിരുന്ന സൗഹൃദത്തിന്റെ ഓർമ്മകൾ മനസ്സിലുള്ളതിനാൽ അഹങ്കാരിയായ വിശ്വാമിത്രനോടു കുറച്ചു സ്നേഹം വസിഷ്ഠനുണ്ടായിരുന്നു.

പതിനാറ്

ഒരാഴ്ചക്കു ശേഷം, രാമനും ലക്ഷ്മണനും മലയപുത്രമുഖ്യന്റെ കപ്പലിൽ സരയുവിലൂടെ ഗംഗയുടെ കരയിലുള്ള വിശ്വാമൃതന്റെ ആശ്രമത്തിലേക്കുള്ള യാത്രതിരിച്ചു. അവർ കപ്പിന്റെ വശത്തുള്ള കൈവരിക്കരികിൽ നിൽക്കുകയായിരുന്നു.

"ജ്യേഷ്ഠാ, ഈ വലിയ കപ്പലും നമ്മളെ പിന്തുടരുന്ന രണ്ടു കപ്പലും മഹർഷി വിശ്വാമൃതന്റെതാണ്. യുദ്ധം ചെയ്തു തഴക്കംവന്ന മൂന്നുറോളം പോരാളികൾ ഈ കപ്പലുകളിലുണ്ട്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹസ്യ തലസ്ഥാനത്ത് ഇതുപോലെ ആയിരക്കണക്കിന് പടയാളികളുണ്ടെന്ന് ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. അതെവിടെയാണാവോ? ഭഗവാനേ പരശുരാമാ. എന്താണാവോ അദ്ദേഹം നമ്മളിൽനിന്നും പ്രതീക്ഷിക്കുന്നത്? ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"എനിക്കറിയില്ല" നദിയുടെ വിശാലതയിലേക്ക് നോക്കി രാമൻ പറഞ്ഞു. അവർ നിന്നതിന്, അൽപം പിന്നിലാണ് കപ്പലിലെ ബാക്കിയുള്ളവരെല്ലാം നിന്നത്.

"ഒന്നും പിടികിട്ടുന്നില്ല. പക്ഷേ, മഹർഷി വിശ്വാമൃതനെ ഗുരുവായി സ്വീകരിക്കണമെന്ന് അച്ഛൻ നമ്മളോട് കൽപിച്ചതുകൊണ്ട്."

"ജ്യേഷ്ഠാ, അച്ഛന് വേറൊരു വഴിയുമില്ലാഞ്ഞിട്ടാവുമെന്നാ എനിക്കു തോന്നുന്നത്."

"നമുക്കുമില്ല."

കുറച്ചു ദിവസത്തെ യാത്രയ്ക്കുശേഷം കപ്പലിന്റെ നങ്കൂരം താഴ്ത്തുവാനായി വിശ്വാമിത്രൻ കൽപിച്ചു. ചെറുവള്ളങ്ങൾ കപ്പലിൽനിന്നും താഴെയിറക്കി. രാമനും ലക്ഷ്മണനും ഉൾപ്പെടെ അൻപതോളം പേർ അതിൽകയറി തീരത്തേക്കു നീങ്ങി. നൗകകൾ കരയ്ക്കടുത്തതും മലയ പുത്രന്മാർ തീരത്തേക്ക് ചാടിയിറങ്ങി, ഒരു പൂജക്കുവേണ്ടത് ഒരുക്കുവാൻ തുടങ്ങി.

"ഇവിടെ എന്താണ് നമ്മൾ ചെയ്യാനുദ്ദേശിക്കുന്നത് ഗുരുജി?" വളരെ ഭവ്യതയോടെ തൊഴുകൈകളുമായ്ക്ക് രാമൻ ചോദിച്ചു.

"ഈ സ്ഥലത്തെക്കുറിച്ച് നിന്റെ രാജഗുരു പഠിപ്പിച്ചുതന്നിട്ടില്ലേ?" പുരികങ്ങൾ ചുളിച്ച്. പൂജ്ഞം കലർന്ന പുഞ്ചിരിയോടെ വിശ്വാമിത്രൻ ചോദിച്ചു.

തന്റെ ഗുരു വസിഷ്ഠനെക്കുറിച്ചു രാമൻ ബഹുമാനത്തോടല്ലാതെ ഒന്നും സംസാരിക്കുകയില്ല. പക്ഷേ, ലക്ഷ്മണൻ അങ്ങനെയായിരുന്നില്ല.

"ഇല്ല ഗുരുജി, അദ്ദേഹം പറഞ്ഞിട്ടില്ല." തലയാട്ടിക്കൊണ്ടു ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"ശരി, കാർത്തവീര്യാർജ്ജുനനുമായുള്ള യുദ്ധത്തിന് പുറപ്പെടുംമുമ്പ് ഭഗവാൻ പരശുരാമൻ, അഞ്ചാം വിഷ്ണുവായിരുന്ന വാമനനെ പ്രാർഥിച്ചത് ഇവിടെ വെച്ചായിരുന്നു."

"ഓഹോ!" പൊടുന്നനെ തോന്നിയ ബഹുമാനത്തോടെ ലക്ഷ്മണൻ ചുറ്റും നോക്കി.

"ഇവിടെ വെച്ചായിരുന്നു ബല, അതിബല പൂജ അദ്ദേഹം നടത്തിയത്." അതദ്ദേഹത്തിന് ആരോഗ്യം സമ്മാനിച്ചു. വിശപ്പ്, ദാഹം, എന്നിവയിൽ നിന്നും അദ്ദേഹത്തിന് മുക്തി ലഭിച്ചു." വിശ്വാമിത്രൻ തുടർന്നു.

"ഞങ്ങളെയും അത് പഠിപ്പിക്കണമെന്നു ഞാൻ അങ്ങയോട് അപേക്ഷിക്കുന്നു ഗുരുജി." വിശ്വാമിത്രനു മുന്നിൽ ആദരപൂർവ്വം കൈകുപ്പി രാമൻ പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണന് അസ്വസ്ഥത തോന്നി. വിശപ്പിൽനിന്നും ദാഹത്തിൽ നിന്നും സ്വതന്ത്രനാകാനെന്നും അവനാഗ്രഹമില്ലായിരുന്നു.

ഭക്ഷണ പാനീയങ്ങൾ അവനൊരുപാട് ഇഷ്ടമായിരുന്നു.

"തീർച്ചയായും, ഞാൻ പൂജ നടത്തുമ്പോൾ നിങ്ങൾ ഇരുവരും എനിക്കരികിലിരിക്കുക. കുറഞ്ഞത ഒരാഴ്ചത്തേക്ക് നിങ്ങളുടെ വിശപ്പും ദാഹവും കുറയ്ക്കേണ്ടുവാൻ പൂജയുടെ ശക്തിമൂലം സാധിക്കും. അതിന്റെ ശക്തി ജീവിതകാലം മുഴുവൻ നിങ്ങളുടെ ശരീരത്തിൽ നിലനിൽക്കും." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

— ❀ —

കുറച്ച് ആഴ്ചകൾക്കൊണ്ട് അവരുടെ കപ്പലുകൾ സരയുവിന്റെയും ഗംഗയുടെയും സംഗമസ്ഥലത്ത് എത്തിച്ചേർന്നു. അവിടെനിന്നും അവർ ഗംഗാനദിയുടെ ഒഴുക്കിനെതിരെ പശ്ചിമാഭിമുഖമായി കുറച്ചുദിവസം സഞ്ചരിച്ചശേഷം നങ്കൂരം താഴ്ത്തി, അവിടെയുള്ള താത്ക്കാലിക അഴിമുഖത്തേക്ക് കപ്പലുകൾ അടുപ്പിച്ചു. കുറച്ച് നാവികരെ അവിടെ നിർത്തിയതിനുശേഷം വിശ്വാമിത്രനും രാമലക്ഷ്മണന്മാരും ഇരുന്നുറോളം പടയാളികളെക്കൂട്ടി നടക്കുവാൻ തുടങ്ങി. തെക്കുകിഴക്കൻ ദിശ ലക്ഷ്യമാക്കി നാലുമണിക്കൂർ നടന്ന്, മലയപുത്രന്മാരുടെ ആ പ്രദേശത്തെ ആശ്രമത്തിലെത്തിച്ചേർന്നു.

ശത്രുക്കളുടെ ആക്രമണത്തിൽനിന്നും ആശ്രമത്തെ സംരക്ഷിക്കുന്നതിനുവേണ്ടിയാണ് അവരെ അവിടെക്കു കൊണ്ടുവന്നതെന്നാണ് രാമനോടും ലക്ഷ്മണനോടും പറഞ്ഞിരുന്നത്. പക്ഷേ, അവിടെ കണ്ടത് അവരെ അതിശയിപ്പിക്കുന്ന കാഴ്ചയായിരുന്നു.

കാട്ടുമൃഗങ്ങൾ കടക്കാതിരിക്കുന്നതിനുള്ള മുളളുവേലിയല്ലാതെ ശത്രുക്കളെ തടയാൻ ശേഷിയുള്ള ഒന്നും അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. ഒരാക്രമണത്തെ തടയുന്നതിന് അരികിലുള്ള ആഴംകുറഞ്ഞ അരുവിയുടെ തീരത്തുപോലും വേലികെട്ടി ഉറപ്പിച്ചിരുന്നില്ല. ആശ്രമത്തിന്റെ ചുവരുകൾ ചെളികൊണ്ടുള്ളതും, പുള്ളുമേഞ്ഞതുമായിരുന്നു. ഏതെങ്കിലും ഒരു കുടിലിന് തീപിടിച്ചാൽ അത് ആശ്രമം മുഴുവൻ

പടരുമായിരുന്നു. ആശ്രമത്തിലെ മൃഗങ്ങളെ ഏറ്റവും അടുത്താണ് പാർപ്പിച്ചിരുന്നത്.

"എന്തോ പന്തികേടുണ്ട് ജ്യേഷ്ഠാ. ഇവിടം കണ്ടിട്ട് പുതിയതായി ഉണ്ടാക്കിയപോലെയുണ്ട്. ശ്വാസം അടക്കി ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"അവനോടു മിണ്ടാതിരിക്കാൻ കണ്ണുകൊണ്ട് രാമൻ ആംഗ്യം കാണിച്ചു. ലക്ഷ്മണൻ സംസാരം നിർത്തി, തിരിഞ്ഞുനോക്കിയപ്പോൾ വിശ്വാമിത്രൻ അവർക്കരികിലേക്ക് നടന്നുവരുന്നതുകണ്ടു. അതികായനായ ലക്ഷ്മണനെക്കാൾ ഉയരം മഹർഷിക്കുണ്ടായിരുന്നു.

"നിങ്ങൾ ഭക്ഷണംകഴിക്കൂ. അതിനു ശേഷം നമുക്ക് സംസാരിക്കാം" വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

രാജകുമാരന്മാർ ഭക്ഷണം കഴിക്കാനായി ഒറ്റക്കിരുന്നു. വിശ്വാമിത്രന്റെ വലംകയ്യും മലയപുത്രന്മാരുടെ സൈന്യാധിപനുമായ അരിഷ്ട നേമിയുടെ നിർദ്ദേശങ്ങൾ നടപ്പാക്കുവാൻ ബദ്ധപ്പെട്ട് ആശ്രമവാസികൾ അങ്ങുമിങ്ങും ഓടിനടന്നു. ഒരു ആൽമരത്തിനുകീഴിൽ വിശ്വാമിത്രൻ സുഖാസനത്തിൽ ചമ്രം,പടിഞ്ഞ് മൂട്ടുകളിൽ കൈപ്പത്തികൾ കമിഴ്ത്തി വെച്ച്, കണ്ണുകളടച്ച് യോഗാവസ്ഥയിലിരുന്നു.

അരിഷ്ടനേമി അവരെ ചൂണ്ടിക്കാട്ടി ഒരു സഹായിയോടു സംസാരിക്കുന്നതു ലക്ഷ്മണൻ ശ്രദ്ധിച്ചു. നിമിഷങ്ങൾക്കുശേഷം കാവിമുണ്ടും റൗക്കയുമിട്ട ഒരു സ്ത്രീ വാഴയിലകളുമായി രാമനും ലക്ഷ്മണനും മുന്നിലെത്തി ഇലയിട്ട് ആചാരപരമായി വെള്ളം തളിച്ചു. തുടർന്ന് ഭക്ഷണം നിറച്ച പാത്രങ്ങളുമായി കുറച്ചു യുവവിദ്യാർഥികൾ ആദ്യംവന്ന സ്ത്രീയുടെ നിർദ്ദേശപ്രകാരം ഭക്ഷണം വിളമ്പി.

"അയോദ്ധ്യയിലെ രാജകുമാരന്മാരെ, ദയവായി ഭക്ഷണം കഴിക്കൂ." അവർ പുഞ്ചിരിച്ച്, കൈകൾ കുപ്പിക്കൊണ്ടുപറഞ്ഞു.

അല്പമകലയിരിക്കുന്ന വിശ്വാമിത്രനെ ലക്ഷ്മണൻ സംശയത്തോടെ നോക്കി. ഭക്ഷണത്തെപ്പോലും ലക്ഷ്മണൻ സംശയമായിരുന്നു. മഹർഷിയുടെ മുന്നിലും ഇലവെച്ചിരുന്നു.

അതിൽ ഒരേയൊരു ചാമ്പങ്ങാപ്പഴമാണ് വച്ചത്. പുരാതന ഭാരതത്തിന് ജംബുദ്വീപെന്ന പേരുണ്ടാകാൻ കാരണമായ ചാമ്പങ്ങാപ്പഴം.

"ജ്യേഷ്ഠാ, അവർ നമുക്ക് വിഷമുള്ള ഭക്ഷണമാണ് നൽകുന്നതെന്നാ എനിക്കു തോന്നുന്നത്. അതിഥികളായ നമുക്കുനൽകിയ ഭക്ഷണമല്ല മഹർഷി വിശ്വാമിത്രന് നൽകിയത്." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"ആ പഴം കഴിക്കാനുള്ളതല്ല ലക്ഷ്മണാ." ഭക്ഷണം കഴിക്കാൻ തുടങ്ങുമ്പോൾ രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ജ്യേഷ്ഠാ.." ഭക്ഷണം കഴിക്കാൻ വിലക്കുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ രാമന്റെ കയ്യിൽ പിടിച്ചു.

"അവർക്ക് നമ്മളെ കൊല്ലണമെന്നുണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ കപ്പലിൽ ഇതിലും നല്ല അവസരം അവർക്കുണ്ടായിരുന്നു. ഈ ഭക്ഷണത്തിൽ വിഷം കലർന്നിട്ടില്ല. കഴിക്കൂ." പുഞ്ചിരിയോടെ രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ഏട്ടാ നിങ്ങൾ എല്ലാവരെയും വിശ്വസിക്കുന്നു."

"നീ കഴിക്കൂ ലക്ഷ്മണാ."

— ❦ —

അവർ ആകമിച്ചത് ഇവിടെയാണ് "ഭാഗികമായി കത്തിയ വേലി ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചുകൊണ്ട് വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

"ഇവിടെയോ ഗുരുജി?" വിശ്വാമിത്രനെ നോക്കുംമുമ്പ് രാമൻ അന്തഃവിട്ടു പെട്ടെന്നു ലക്ഷ്മണനെ നോക്കി.

"അതേ, ഇവിടെ." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

വിശ്വാമിത്രന് പിന്നിൽ നിശ്ശബ്ദനായി അരിഷ്ടനേമി നിന്നു.

രാമന്റെ ആശങ്കയ്ക്ക് കാരണമുണ്ടായിരുന്നു. അതൊരു ആക്രമണം പോലെ ഒട്ടും തോന്നിയില്ല. രണ്ടടി വീതിയിൽ വേലി ഭാഗികമായി കത്തിപ്പോയിരുന്നു. ചില തെമ്മാടികൾ മെഴുകൊഴിച്ച് തീയിട്ടതുപോലെ തോന്നി. വേലിമുഴുവനും കത്തിക്കാനുള്ള മെഴുക് അവരുടെ വശം ഉണ്ടാകാത്തതുകൊണ്ടാവണം എല്ലാം കത്തിക്കാൻ കഴിയാതെ

പോയത്. രാത്രിയിലാകണം അത് ചെയ്തത്. തീ ആളിപ്പടരാറുള്ള ശ്രമത്തെ മഞ്ഞുതുള്ളികളാവും വിഹലമാക്കിയിട്ടുണ്ടാവുക.

അവർ എന്തായാലും അത്ര വിദഗ്ദ്ധരല്ലെന്നു വ്യക്തമാണ്.

രാമൻ വേലിക്കപ്പുറം കടന്ന് അവിടെക്കിടന്ന കത്തിയ തുണിക്കുപ്പണം എടുത്തു. ലക്ഷ്മണൻ പെട്ടെന്നു സഹോദരനെ പിന്തുടർന്നു. രാമന്റെ കയ്യിൽനിന്നും തുണി വാങ്ങി മണത്തുനോക്കി. ഇല്ല. ഇതിൽ തീപിടിക്കുന്ന ഒന്നുമില്ല.

"ഇത് അംഗവസ്ത്രത്തിന്റെ ഒരു കഷണമാണ്. ആരുടെയോ അംഗവസ്ത്രത്തിന് അപ്രതീക്ഷിതമായി തീ പിടിച്ചതാണ്. വിഡ്ഢി."

അടുത്തുകിടക്കുന്ന ഒരു കത്തി ലക്ഷ്മണന്റെ കണ്ണിൽപെട്ടു. അതെടുത്ത് ജ്യേഷ്ഠന്റെ കയ്യിൽ കൊടുക്കുമുമ്പ് നന്നായി പരിശോധിച്ചു. അത് വളരെ പഴയതും തുരുമ്പുപിടിച്ചതുമായിരുന്നു. അതൊരു വിദഗ്ദ്ധനായ പടയാളിയുടെതല്ലെന്നു വ്യക്തമാണ്.

"ഗുരുജി, അങ്ങയുടെ കല്ലന എന്താണ്?"

"നമ്മുടെ ആശ്രമത്തിലെ പ്രവർത്തനങ്ങളെയും ചടങ്ങുകളെയും തടസ്സപ്പെടുത്തിയ ഈ അക്രമികളെ നീ കണ്ടുപിടിച്ച് അവരെ ഉന്മൂലനം ചെയ്യണമെന്ന് ഞാനാവശ്യപ്പെടുന്നു." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

"പക്ഷേ, ഈ മനുഷ്യർ..." അസ്വസ്ഥനായ ലക്ഷ്മണൻ ഇടയിൽ കയറി പറഞ്ഞു "

നിശ്ശബ്ദനായിരിക്കാൻ രാമൻ അവനോട് ആംഗ്യം കാണിച്ചു.

"ഞാൻ അങ്ങയുടെ കല്ലനകൾ അനുസരിക്കാം ഗുരുജി. എന്റെ അച്ഛൻ അങ്ങയെ അനുസരിക്കാനാണ് എന്നോട് പറഞ്ഞത്. പക്ഷേ, അങ്ങ് സത്യസന്ധനായിരിക്കണം. ഇത്രയും പട്ടാളക്കാർ ഇവിടുണ്ടായിട്ടും എന്തിനാണ് ഞങ്ങളെ ഇവിടെയ്ക്ക് കൊണ്ടുവന്നത്?

"എന്റെ പട്ടാളക്കാർക്കില്ലാത്ത ചില കഴിവുകൾ നിങ്ങൾക്കുണ്ട്."

"അതെന്താണ്?"

"അയോധ്യയിലെ രാജരക്തം."

"എന്തു വ്യത്യാസമാണ് അത് കൊണ്ടുണ്ടാകുക?

"ആക്രമണം നടത്തിയവർ പഴയനിയമത്തിലെ അസുരന്മാരാണ്."

"അവർ അസുരന്മാരാണ്?" ലക്ഷ്മണൻ അതിശയിച്ചുപോയി.

"പക്ഷേ ഭാരതത്തിൽ അസുരന്മാർ ബാക്കിയില്ലല്ലോ. വളരെക്കാലം മുൻപ് രുദ്രഭാഗവാൻ ആ രാക്ഷസന്മാരെ കൊന്നൊടുക്കിയതാണല്ലോ."

"ഞാൻ നിന്റെ മൂത്ത ജ്യേഷ്ഠനോടാണ് സംസാരിക്കുന്നത്. ലക്ഷ്മണനെ അന്യസ്ഥതയോടെ നോക്കി വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു. രാമനുനേരെ തിരിഞ്ഞു അദ്ദേഹം തുടർന്നു.

"അയോദ്ധ്യക്കാരനെ ആക്രമിക്കുന്ന കാര്യം, പഴയ നിയമത്തിലെ അസുരന്മാർ സ്വപ്തനത്തിൽപ്പോലും ചിന്തിക്കില്ല."

"എന്തുകൊണ്ട് ഗുരുജി?"

"ശുക്രാചാര്യനെക്കുറിച്ച് നീ കേട്ടിട്ടുണ്ടോ?"

"ഉവ്വ്. അദ്ദേഹം അസുരന്മാരുടെ ഗുരുവായിരുന്നല്ലോ."

"അദ്ദേഹത്തെ അസുരന്മാർ പൂജിച്ചിരുന്നു, പൂജിക്കുന്നു"

"നിനക്കറിയാമോ ശുക്രാചാര്യൻ എവിടത്തുകാരനാണെന്ന്"

"ഇറുജിപ്റ്റ്..."

വിശ്വാമിത്രൻ പുഞ്ചിരിച്ചു. " അതെ, സാങ്കേതികമായി അത് സത്യമാണ്. പക്ഷേ, ഭാരതത്തിന് വലിയ ഹൃദയമാണുള്ളത്. ഒരു വിദേശി ഇവിടെവന്ന് നമ്മുടെ രാജ്യത്തെ അയാളുടെ മാതൃരാജ്യമായി കണ്ടാൽ പിന്നെ അയാൾ വിദേശീയനല്ല, ഭാരതീയനാണ്. ശുക്രാചാര്യർ ഭാരതത്തിലെ ഏത് നഗരത്തിലാണ് താമസിച്ചിരുന്നതെന്ന് നിങ്ങൾക്കറിയാമോ?"

രാമന്റെ കണ്ണുകൾ ആശ്ചര്യത്താൽ വിടർന്നു. "അയോദ്ധ്യ"

"അതെ, അയോദ്ധ്യ പഴയ നിയമത്തിലെ അസുരന്മാർ ഒരു അയോദ്ധ്യക്കാരനെയും ആക്രമിക്കില്ല. കാരണം ആ നാട് അവർക്ക് അത്ര പവിത്രമാണ്."

അടുത്ത ദിവസം പകൽ, രണ്ടാം യാമത്തിലെ ആദ്യ മണിക്കൂറിൽ രാമനും, ലക്ഷ്മണനും, അരിഷ്ടനേമിയും അൻപത്

ഭടന്മാരോടൊപ്പം കുതിരപ്പുറത്തുകയറി ആശ്രമത്തിന് തെക്കുഭാഗത്തേക്കു പോയി. ആ പ്രദേശത്തുള്ള അസുരന്മാരുടെ വാസസ്ഥലം ഒരു ദിവസത്തെ യാത്രാ ദൂരത്തിനപ്പുറമാണെന്ന് അവർ വിശ്വസിച്ചിരുന്നു.

"അവരുടെ നേതാക്കന്മാരെ കുറിച്ച് പറയൂ, അരിഷ്ടനേമിജി." സേനാമുഖ്യനോടു രാമൻ ആദരവോടെ ചോദിച്ചു.

ലക്ഷ്മണനോളം പൊക്കം അരിഷ്ടനേമിക്കുമുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ, ലക്ഷ്മണനെപ്പോലെയല്ല അരിഷ്ടനേമി. നീണ്ടു മെലിഞ്ഞ ആളായിരുന്നു. കാവിമുണ്ടാണ് ഉടുത്തിരുന്നത്. അംഗവസ്ത്രം വലഞ്ഞ തോളിലൂടെ ചുറ്റിയെടുത്ത് വലതുകയ്യിൽ ചുറ്റിയിട്ടിട്ടുണ്ട്. ഒരു പൂണൂൽ ധരിച്ചിട്ടുണ്ട്, മൂണ്ഡനംചെയ്ത ശിരസ്സിലെ കുടുമയും പൂണൂലും അയാളുടെ ബ്രാഹ്മണ കീഴ്വഴക്കത്തിന്റെ തെളിവുകളാണ്. മറ്റ് ബ്രാഹ്മണരിൽനിന്ന് വ്യത്യസ്തമായി, അരിഷ്ടനേമിയുടെ ഗോതമ്പുനിറമുള്ള ദേഹത്ത് യുദ്ധ വടുക്കൾ ധാരാളമുണ്ടായിരുന്നു. എഴുപതു വയസ്സിന് മുകളിൽ പ്രായം കാണുമെന്നു ആളുകൾ പറഞ്ഞെങ്കിലും കണ്ടാൽ, ഇരുപതു വയസ്സിൽ കൂടുതൽ തോന്നിക്കില്ല. ഒരു പക്ഷേ, ദൈവങ്ങളുടെ പാനീയമായ സോമരസത്തെക്കുറിച്ച് മഹർഷി വിശ്വാമിത്രനിൽനിന്നും അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കിയിട്ടുണ്ടാവണം. വാർദ്ധക്യത്തെ തടയാനുള്ള അതിന്റെ ശക്തി ഒരാളെ ഇരുന്നുവുവയസ്സുവരെയെങ്കിലും ആരോഗ്യവാനായി ഇരിക്കുവാൻ സഹായിക്കും.

"അസുരന്മാരെ നയിക്കുന്നത്. രാക്ഷസകുലത്തിൽപ്പെട്ട താടകയാണ്. കൊല്ലപ്പെട്ട അസുരമുഖ്യൻ സുമാലിയുടെ പത്നി." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"ഞാൻ കരുതിയത് രാക്ഷസന്മാർ ദേവന്മാരുമായി സഖ്യമുള്ളവരാണെന്നാണ്." രാമൻ ഒന്നു മുഖം ചുളിച്ചു പറഞ്ഞു.

"കുമാരാ, രാക്ഷസന്മാർ പടയാളികളാണ്. നിനക്കറിയാമോ രാക്ഷസനെന്ന വാക്കിന്റെ അർത്ഥം? അത് സംരക്ഷണത്തിനുള്ള പുരാതന സംസ്കൃത വാക്കായ 'രക്ഷ'യിൽനിന്നും ഉണ്ടായതാണ്. രാക്ഷസ എന്ന വാക്ക് 'അവരിൽനിന്നും രക്ഷനേടു' എന്ന അർത്ഥത്തിൽ ഉണ്ടായതാണ്. പുരാതന കാലത്തെ ഏറ്റവും

മികച്ച കൂലിപ്പടയാളികളാണവർ. ചിലർ ദേവന്മാരുമായി സഖ്യമുണ്ടാക്കി, മറ്റുചിലർ അസുരന്മാർക്കൊപ്പംചേർന്നു. രാവണൻ തന്നെ അർദ്ധരാക്ഷസനാണ്."

"ഓഹോ...?" പുരികം ഉയർത്തി അവൻ പറഞ്ഞു. രാമൻ അതിശയം തോന്നി.

അരിഷ്ടനേമി തുടർന്നു. "താടക, അവളുടെ മകൻ സുബാഹു നേതൃത്വം കൊടുക്കുന്ന പതിനഞ്ചു പടയാളികളുടെ സൈന്യത്തെയാണ് സംരക്ഷിക്കുന്നത്. സ്ത്രീകളും കുട്ടികളും വൃദ്ധരുമടക്കം അൻപതോളം പേരാണ് ആ താവളത്തിലുള്ളത്"

"വെറും പതിനഞ്ചു പടയാളികൾ? രാമൻ നെറ്റി ചുളിച്ചു.

അതിരാവിലെതന്നെ അവരുടെ സംഘം തലേന്നുരാതി തങ്ങിയ താൽക്കാലിക താവളത്തിൽനിന്നും യാത്രയായി.

"അസുരന്മാരുടെ താവളത്തിലേക്ക് ഇവിടെനിന്ന് ഒരുമണിക്കൂർ യാത്രചെയ്യണം. പോകുന്നവഴിയിൽ ചാരന്മാരുണ്ടായെന്നും കെണികളുണ്ടായെന്നും നിരീക്ഷിക്കാൻ നമ്മുടെ പടയാളികളോട് ഞാനാവശ്യപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

യാത്രാവേളയിൽ മിതഭാഷിയായ ആ പടയാളിയെക്കൊണ്ടു കൂടുതൽ സംസാരിപ്പിക്കുക എന്ന ഉദ്ദേശ്യത്തോടെ രാമൻ തന്റെ കുതിരയെ അരിഷ്ടനേമിയുടെ അരികിലേക്കടുപ്പിച്ചു. "അരിഷ്ടനേമിജി, പഴയ നിയമത്തിലെ അസുരന്മാരെക്കുറിച്ച് മഹർഷി വിശ്വാമിത്രൻ സൂചിപ്പിച്ചിരുന്നു. അവർ അൻപതുപേരുടെ സംഘം മാത്രമായിരിക്കില്ല. അൻപതു പേർക്ക് ഒരു പുരാതന നിയമത്തെ നിലനിർത്താനാകില്ല. മറ്റുള്ളവർ എവിടെയായിരിക്കും."

അരിഷ്ടനേമി ഒന്നു പുഞ്ചിരിച്ചതല്ലാതെ ഒന്നും പ്രതികരിച്ചില്ല. 'ഈ പയ്യൻ മിടുക്കനാണ്. ഇവിനോട് സംസാരിക്കുന്നത് സൂക്ഷിച്ചുവേണമെന്നു ഗുരുജിക്ക് മുന്നറിയിപ്പു നൽകണം. '

രാമൻ ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. "അസുരന്മാർ ഭാരതത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ അവർ നമുക്കുനേരെ, ദേവന്മാരുടെ പിൻഗാമികൾക്കുനേരെ, എപ്പോഴേ ആക്രമണം

നടത്തിയേനെ. അതു കൊണ്ട് അവർ ഇവിടെയില്ലെന്ന് ഉറപ്പാണ്. അവർ എവിടെയാണ്?"

അരിഷ്ടനേമി മെല്ലെ ഒന്നു നിശ്വസിച്ചു. സത്യം രാജകുമാരനോടു തുറന്നു പറയാൻ അയാൾ തീരുമാനിച്ചു.

"അങ്ങ് വായുപുത്രന്മാരെക്കുറിച്ച് കേട്ടിട്ടുണ്ടോ?"

"തീർച്ചയായും, ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്." രാമൻ പറഞ്ഞു. മുൻ വിഷ്ണുവായിരുന്ന പരശുരാമദേവൻ അവശേഷിപ്പിച്ചുപോയ നിങ്ങളുടെ ആളുകളെപ്പോലെ മുൻ മഹാദേവനായിരുന്ന രുദ്രഭഗവാൻ ഇവിടെ അവശേഷിപ്പിച്ചുപോയ ഗോത്രമാണതെന്ന് ആർക്കാണറിയില്ലാത്തത്? തിന്മയിൽനിന്നും ഭാരതത്തെ സംരക്ഷിക്കുക എന്ന ദൗത്യം ഏറ്റെടുത്തവരാണ് വായുപുത്രന്മാർ. സമയമാകുമ്പോൾ അവരിൽനിന്നും ഒരാൾ അടുത്ത മഹാദേവനായി ഉദയംചെയ്യുമെന്നവർ വിശ്വസിക്കുന്നു."

അരിഷ്ടനേമി അർഥംവെച്ച് രാമനെ നോക്കി ചിരിച്ചു.

"പക്ഷേ അതിന് അസുരന്മാരുമായി എന്തെങ്കിലും ചെയ്യാനുണ്ടോ? രാമൻ ചോദിച്ചു.

അരിഷ്ടനേമിയുടെ ഭാവം മാറിയതേയില്ല.

"എന്റെ രുദ്രഭഗവാനെ! വായുപുത്രന്മാർ അസുരന്മാർക്ക്, ഭാരതത്തിന്റെ ശത്രുക്കൾക്ക് താവളം നൽകുകയാണോ?

അരിഷ്ടനേമി വീണ്ടും പുഞ്ചിരിച്ചു. സത്യം രാമന് പിടികിട്ടി.

"അസുരന്മാർ വായുപുത്രന്മാരുമായി യോജിച്ചിരിക്കുന്നു...?"

"അതെ, അവർ അത് ചെയ്തു."

രാമൻ അതുകേട്ട് അദ്ഭുതപ്പെട്ടുപോയി. "പക്ഷേ, എന്തിന്? അസുരസാമ്രാജ്യം നിശ്ശേഷം തകർക്കാൻ നമ്മുടെ പൂർവ്വികർ ഒരുപാട് കഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നു. അവർ ദേവന്മാരെയും അവരുടെ പിൻഗാമികളെയും വെറുത്തേക്കാം. ഇതാ, ഇപ്പോൾ അവർ ഇവിടെയും വന്നു. തിന്മയിൽ നിന്നും ഭാരതത്തെ രക്ഷിക്കുക എന്ന ഏകലക്ഷ്യമുള്ള ഒരു സംഘത്തോടൊപ്പം ചേർന്ന് അവർ എന്തിനാണ് അവരുടെ ശത്രുക്കളുടെ പിൻഗാമികളെ സംരക്ഷിക്കുന്നത്?"

"അതെ, അവർ അതാണ് ചെയ്യുന്നത്, അല്ലേ?"

രാമൻ അതിശയിച്ചുപോയി. "പക്ഷേ എന്തിന്?"

"അവരോട് അങ്ങനെ ചെയ്യാൻ രുദ്രദേവൻ കൽപന നൽകി."

"ഒന്നും മനസ്സിലാകുന്നില്ല!" ജിജ്ഞാസയോടും അന്ധാളിപ്പോടെയും അവൻ ആകാശത്തേക്കുനോക്കി. പുരുഷ സംസ്കൃതിയിലെ ജനങ്ങൾ വളരെ വിചിത്രസ്വഭാവമുള്ളവരാണ്, യാതൊരു സംശയവുമില്ല. പക്ഷേ, അതോടൊപ്പം പ്രതാപികളും! അത്തരം കുറച്ചു പരാക്രമികളെ കാണുവാനാണ് അവൻ പോകുന്നത്.

'അവരെ എന്തിനാണ് നശിപ്പിക്കുന്നത്? അവർ ഏതുനിയമമാണ് ലംഘിച്ചത്? അരിഷ്ടനേമിക്ക് അറിയാമെന്ന് എനിക്ക് ഉറപ്പുണ്ട്. പക്ഷേ, അദ്ദേഹം എന്നോടു പറയില്ല. അദ്ദേഹം മഹർഷി വിശ്വാമിത്രന്റെ വിശ്വസ്തനാണ്. കണ്ണടച്ച് ആക്രമിക്കുംമുമ്പ് അസുരന്മാരെക്കുറിച്ച് കൂടുതൽ വിവരങ്ങൾ എനിക്കറിയാം. '

അരിഷ്ടനേമി തന്റെ മനസ്സ് വായിക്കാനെന്നവണ്ണം വളരെ ശ്രദ്ധയോടെ തന്നെ വീക്ഷിക്കുന്നു എന്ന്, രാമന് മനസ്സിലായി.

അരമണിക്കുറോളം യാത്രചെയ്തപ്പോൾ അൽപം വിശ്രമിക്കാനായി സംഘത്തോട് നിൽക്കാൻ രാമൻ ആംഗ്യം കാണിച്ചു. എല്ലാവരും പെട്ടെന്ന് അവരവരുടെ കുതിരകളുടെ കടിഞ്ഞാൺ വലിച്ചു. ലക്ഷ്മണനും അരിഷ്ടനേമിയും അവരുടെ കുതിരകളെ രാമനുനേരെ തിരിച്ചു.

"നോക്കൂ. ആ ഉയരത്തിൽ കാണുന്ന മരങ്ങളിലേക്ക്" രാമൻ വിളിച്ചു പറഞ്ഞു.

ഏകദേശം അൻപതടി ദൂരെ, അത്തിമരത്തിൽ, തറയിൽനിന്നും ഏകദേശം ഇരുപതടി പൊക്കത്തിൽ പണിഞ്ഞ മച്ചാനിൽ ഒരു ശത്രു പടയാളി ഇരിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. മച്ചാൻ പുറമെനിന്നും മറയ്ക്കുവാനായി കുറച്ചു ശിഖരങ്ങൾ വലിച്ചിട്ടിരുന്നുവെങ്കിലും മച്ചാൻ കാണാമായിരുന്നു.

"ആ മണ്ടൻ അത് ശരിക്കും മറച്ചിട്ടുപോലുമില്ല." ലക്ഷ്മണൻ വെറുപ്പോടെ പറഞ്ഞു.

അസുരപടയാളി ചുവന്ന മുണ്ടാണ് ഉടുത്തിരുന്നത്. ഒരു ചാരനോ, നിരീക്ഷകനോ ആണ് അവനെങ്കിൽ കഷ്ടമെന്നല്ലാതെ

ഒന്നും പറയാനില്ല. കാരണം, കാക്കകളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഒരു തത്ത ചെന്നുപെട്ടാൽ എങ്ങിനെയാണോ അതുപോലെ അയാളുടെ മുണ്ടിന്റെ നിറത്തിലൂടെ അയാളുടെ സാന്നിധ്യം വിളിച്ചു പറയുന്നുണ്ട്.

"ചുവപ്പ് അവരുടെ പവിത്രമായ നിറമാണ്. യുദ്ധത്തിനു പോകുമ്പോൾ അവർ അതാണ് ധരിക്കുക. അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"അയാൾ പടയാളിയാകാനാണ് സാധ്യത. അവനത്ര മിടുക്ക് പോരാ." ലക്ഷ്മണൻ സംശയത്തോടെ പറഞ്ഞു.

രാമൻ തന്റെ തോളിൽ തൂക്കിയിട്ട് വില്ലെടുത്ത് ഞാണിന്റെ വലിവ് പരിശോധിച്ചു. അവൻ മുന്നോട്ട് കുനിഞ്ഞു തന്റെ കുതിരയുടെ കഴുത്തിൽ തലോടുകയും മൃദുവായി എന്തോ പറയുകയും ചെയ്തു. മൃഗം അനങ്ങാതെ നിശ്ചലമായി നിന്നു. തന്റെ പിന്നിലായി തൂക്കിയിട്ടിരുന്ന ആവനാഴിയിൽനിന്നും ഒരു ശരമെടുത്ത് ഞാണിൽ കൊരുത്ത് രാമൻ പെട്ടെന്ന് ഉന്നം നോക്കി ശരംവീട്ടു. അസ്ത്രം ലക്ഷ്യത്തിൽ കൃത്യമായി കൊണ്ടു. മച്ചാനെ ഉറപ്പിച്ച കയർ മുറിഞ്ഞ് അസുരൻ താഴേക്കുവീണു. മരച്ചില്ലകളിൽ തടഞ്ഞ് കാര്യമായി മുറിവേൽക്കാതെ അയാൾ നിലത്തു വീണു.

രാമന്റെ അസാമാന്യമായ ധനുർവിദ്യകണ്ട് അരിഷ്ടനേമി അദ്ഭുതപ്പെട്ടു. 'ഈ പയ്യൻ മിടുക്കനാണ്.'

"ഉടൻ കീഴടങ്ങു നിന്നെ ഒന്നും ചെയ്യില്ല. നിന്നിൽനിന്നും ഞങ്ങൾക്ക് ചില കാര്യങ്ങൾ അറിഞ്ഞാൽ മതി" രാമൻ ഉറപ്പുനൽകി.

അസുരൻ പെട്ടെന്നു ചാടിയെഴുന്നേറ്റു. അവൻ പതിനഞ്ചു വയസ്സിൽ കൂടുതൽ പ്രായമുണ്ടാവില്ല. അവന്റെ മുഖം വെറുപ്പും ദേഷ്യവുംകൊണ്ട് ചുവന്നിരുന്നു. ഉറക്കെ തൂപ്പിക്കൊണ്ട് ഉറയിൽനിന്ന് വാളെടുക്കാൻ പ്രയാസപ്പെട്ടുകൊണ്ട് അവൻ വാളുരി. അരിഷ്ടനേമി കുതിരപ്പുറത്ത് നിന്നും താഴെയിറങ്ങി, തന്റെ വാൾ പെട്ടെന്ന് ഉറയിൽനിന്നുരിയെടുത്തു.

"നിന്നെ കൊല്ലണമെന്ന് ഞങ്ങൾക്കാഗ്രഹമില്ല. ദയവായി കീഴടങ്ങു." രാമൻ പറഞ്ഞു.

ആ പാവം പയ്യൻ വാള് തെറ്റായി പിടിച്ചിരിക്കുന്നത് ലക്ഷ്മണൻ ശ്രദ്ധിച്ചു. വാള് വല്ലാതെ മുറുകെ പിടിച്ചിട്ടുണ്ട്. അത് പെട്ടെന്ന്

അവനെ ക്ഷീണിതനാക്കും. വാൾപിടിയുടെ അറ്റത്താണ് പിടിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഒറ്റയടിക്ക് അതവന്റെ കയ്യിൽനിന്നും തെറിച്ചു പോകും.

അലറിവിളിക്കുന്നതിന് മുന്നേ അസുരൻ ഒന്നു കൂടെ തൂപ്പി.

"കൃമികളേ, ഞങ്ങളെ തോൽപ്പിക്കാമെന്നു നീയൊക്കെ കരുതുന്നുണ്ടോ? ഉടയോൻ ഞങ്ങൾക്കൊപ്പമാണ്. നിന്റെയൊക്കെ കള്ള ദൈവങ്ങൾക്ക് നിന്നെയൊന്നും രക്ഷിക്കാനാവില്ല! നീയൊക്കെ ചാവു!"

"നമ്മളെന്തിനാണ് ഇവിടെ വന്നത്? ഈ ബുദ്ധിമാന്യമുള്ളവനെ വേട്ടയാടാനോ?" കൈകുടഞ്ഞു ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

രാമൻ ലക്ഷ്മണന്റെ വാക്കുകളെ അവഗണിച്ചു. ആ യുവപോരാളിയോട് മര്യാദക്ക് വീണ്ടും പറഞ്ഞു. "ഞാൻ നിന്നോട് അഭ്യർഥിക്കുകയാണ്, ആയുധം ദൂരെ എറിയൂ. നിന്നെ കൊല്ലാൻ ഞങ്ങൾക്കാഗ്രഹമില്ല. ദയവായി ഞങ്ങളെ അനുസരിക്കൂ.."

അസുരനെ ഒന്നു ഭയപ്പെടുത്താനായി അരിഷ്ടനേമി മെല്ലെ മുന്നോട്ടു നീങ്ങി. അതിന്റെ ഫലം വിപരീതമായിരുന്നു.

അസുരൻ ഉറക്കെ അലറി വിളിച്ചു. 'സത്യം ഏകം! സത്യമായ ഒന്ന്!'

അവൻ അരിഷ്ടനേമിയോട് ഏറ്റുമുട്ടി. അത് വളരെ പെട്ടെന്നായതിനാൽ തടയാൻ രാമന് സമയം കിട്ടിയില്ല. അസുരൻ അരിഷ്ടനേമിയെ പ്രതിരോധിച്ചു. അയാളെ കൊല്ലാൻ ഉദ്ദേശിച്ചു വെട്ടിയതാണവൻ. നല്ല ഉയരമുള്ള അരിഷ്ടനേമി പിന്നോട്ട് ഒഴിഞ്ഞുകൊണ്ട് ആ വെട്ട് തടുത്തു

"നിർത്തൂ" അരിഷ്ടനേമി താക്കീതു നൽകി.

യുവപടയാളി അലറി വിളിച്ച്. ഇടതുകൈയിൽ പിടിച്ച വാൾവീശി മുന്നോട്ട് നീങ്ങി. അരിഷ്ടനേമിയെപ്പോലെ ശക്തനായ ഒരാളിനെ പ്രതിരോധിക്കാനുള്ള ശേഷി അവനുണ്ടായിരുന്നില്ല. മലയപുത്രൻ ആഞ്ഞുവീശി, അസുരന്റെ കയ്യിൽനിന്നും വാൾ തെറിച്ചുപോയി. അരിഷ്ടനേമി അസുരന്റെ മാറിൽ മുറിവേല്പിച്ചു. ഒരുപക്ഷേ, അവനെ ഭയപ്പെടുത്തി കീഴടക്കുന്നതിനായി തന്റെ വാളിന്റെ മുന്ന മണ്ണിലേക്ക് ഊന്നി, അവനെ കൊല്ലാൻ ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടില്ല എന്ന രീതിയിൽ പിന്നോട്ടു മാറി. അയാൾ ഉറക്കെ പറഞ്ഞു. "പിന്നോട്ടു പോ. നിന്നെ കൊല്ലാൻ

ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നില്ല. ഞാനൊരു മലയപുത്രനാണ്." പിന്നെ ശബ്ദം താഴ്ത്തി അസുരൻ മാത്രം കേൾക്കാൻ പാകത്തിൽ അരിഷ്ടനേമി മന്ത്രിച്ചു

"ശുക്രാചാര്യരുടെ പന്നി."

കലിപുണ്ട് അസുരൻ പെട്ടെന്നു പിന്നിൽ കെട്ടിയിട്ടിരുന്ന ഉറയിൽനിന്ന് കത്തി വലിച്ചൂരി മുന്നോട്ട് വന്ന് അലറി, "മലയപുത്ര പട്ടീ!"

അരിഷ്ടനേമി പിന്നോട്ടുമാറി പ്രതിരോധിക്കാൻ പാകത്തിനാണ് വാൾ പിടിച്ചത്. അസുരൻ നേരെ ഓടിക്കയറിയത് അരിഷ്ടനേമിയുടെ വാളിലേക്കാണ്. അതിന്റെ അറ്റം അവന്റെ വയറു കീറിക്കടന്നു.

"നാശം പിടിക്കാൻ." അരിഷ്ടനേമി ശപിച്ചുകൊണ്ടു പിന്നോട്ടു മാറി തന്റെ വാൾ ഊരിയെടുത്ത് സങ്കടത്തോടെ അയാൾ രാമനെ നോക്കി.

അസുരൻ കത്തി താഴെയിട്ടു. കുനിഞ്ഞിരുന്നു. രക്തം കൂടുതൽ ശക്തിയോടെ പുറത്തേക്കുവന്നപ്പോൾ തന്റെ ശരീരത്തെ മറ്റൊരാളുടെ ശരീരത്തെപ്പോലെ അവൻ നോക്കിയിട്ട് കുഴഞ്ഞുവീണു. ഭയത്തോടെ അവൻ അലറിവിളിച്ചു.

നിരാശയോടെ തന്റെ പരിച അരിഷ്ടനേമി തറയിലേക്കെറിഞ്ഞു. "അസുരാ ഞാൻ പറഞ്ഞത് നീ അനുസരിച്ചില്ല." രാമൻ തന്റെ തലയിൽ കൈവച്ചു. "രൂദ്ര ഭഗവാനെ കനിവുണ്ടാകണം!"

അസുരൻ നിസ്സഹായനായി നിലവിളിച്ചു. ഇനി അവൻ ഒരു രക്ഷയുമില്ല. രക്തധമനികളും മർമ്മസ്ഥാനങ്ങളും തുളച്ച് വാൾ കയറി എന്നതിന്റെ തെളിവാണ് ശക്തമായി ഒഴുകുന്ന രക്തം, അവൻ മരിക്കാൻ ഇനി നിമിഷങ്ങളെ വേണ്ടു.

മലയപുത്രൻ രാമന് നേരെ തിരിഞ്ഞുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു. "ഞാൻ അവന് മുന്നറിയിപ്പ് കൊടുത്തതാണ് ....അങ്ങ് മുന്നറിയിപ്പ് നല്കി. ....അവൻ ഓടിക്കയറി...."

രാമൻ തന്റെ കണ്ണുകളടച്ചു. കടുത്ത നിരാശയോടെ തലകുലുക്കി "ആ വിഡ്ഢിയുടെ കഷ്ടപ്പാട് അവസാനിപ്പിച്ചേക്കാം."

അരിഷ്ടനേമി അസുരനെ നോക്കിക്കൊണ്ടു കുനിഞ്ഞ് ഒരു മുട്ടിൽ ഇരുന്നു. എന്നിട്ട് അസുരന് മാത്രം കാണുന്നതരത്തിൽ

പുഷ്പിച്ചൊന്ന് ചിരിച്ചിട്ട്, അയാൾ രാമന്റെ കല്പന നടപ്പാക്കി.

പതിനേഴ്

തന്റെ സംഘത്തോട് അല്പസമയം നിൽക്കാൻ രാമൻ ആംഗ്യം കാണിച്ചു.

"കഴിവില്ലായ്മയുടെ എല്ലാ അതിരുകൾക്കും അപ്പുറമാണ് ഈ കൂട്ടർ." ജ്യേഷ്ഠന്റെ കുതിരക്കരികിലേക്ക് തന്റെ കുതിരയെ തിരിക്കുന്നതിനിടയിൽ ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

ദൂരെ, അസുരന്മാരുടെ താവളത്തിലേക്ക് രാമനും ലക്ഷ്മണനും അരിഷ്ടനേമിയും നോക്കി. ചുറ്റും അവർ ഒരു ഉപരോധം ഉണ്ടാക്കിയിരുന്നു. താവളത്തിനെ ചുറ്റി തടിക്കുറ്റികൾകൊണ്ട് വേലി ഉണ്ടായിരുന്നു. ശരങ്ങളെയും കുന്തങ്ങളെയും വീശിയെറിയുന്ന ആയുധങ്ങളെയും പ്രതിരോധിക്കാൻ അത് പര്യാപ്തതമായിരുന്നു. പക്ഷെ, തീ ഉണ്ടായാൽ ആ പ്രതിരോധം വേഗത്തിൽ നശിക്കും. താവളത്തിനരികിലൂടെ ഒഴുകുന്ന അരുവിയുടെ കര വേലികെട്ടിത്തിരിച്ചിട്ടില്ല. അരുവിയിലൂടെ നടന്നുപോകുവാൻ പടയാളികൾക്ക് സാധിക്കാത്തവണ്ണം അതിനു നല്ല ആഴമുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷെ, കുതിരപ്പുറത്തുള്ള പടയാളികൾക്ക് അത് നിഷ്പ്രയാസം മുറിച്ച് കടക്കാവുന്നതേയുള്ളൂ.

"വേലികെട്ടാതെ തുറന്നുകിടക്കുന്ന അരുവിയുടെ ഭാഗം ഒന്നുമറിയാതെ കടന്നുവരുന്നവർക്കുള്ള ഒരു കെണിയാണ്." അരിഷ്ടനേമി ചിരിച്ചു കൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

ശത്രുവിന്റെ കുതിരപ്പട ആക്രമിക്കാനായി ആഴം കുറഞ്ഞ അരുവിയിൽക്കൂടി കടക്കും. തൊട്ടടുത്ത് അരുവിയോട് ചേർന്ന് അസുരന്മാർ ഒരു ചെറിയ കിടങ്ങ് കുഴിച്ചിട്ടുണ്ട്. അത് പ്രാകൃതമായ രീതിയിൽ മറച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിനുള്ളിൽ ഒളിച്ചിരിക്കുന്ന വില്ലാളികൾ, അരുവി കടക്കുന്ന ശത്രുക്കളുടെ കുതിരപ്പടയാളികൾക്കുനേരേ ശരങ്ങളുടെ മഴ പെയ്യും. തത്ത്വത്തിൽ അതൊരു മികച്ച സൈനികതന്ത്രമാണ്. എന്നാലും അത് പ്രയോഗത്തിൽ വരുത്തിയിരിക്കുന്നരീതി അത്ര വിദഗ്ദ്ധമല്ല.

അസുരന്മാർ മരത്തിനു മുകളിൽ പണിത മച്ചാനും അവരുടെ ബുദ്ധിശൂന്യത പ്രകടമാക്കുന്നതായിരുന്നു. അരുവി കടക്കുന്ന ശത്രുവിനെതിരെ ശരമെയ്യാൻ വില്ലാളികളെ ഒരുകിനീർത്താമെന്നു കരുതിയാവണം മച്ചാൻ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. മച്ചാൻ ശൂന്യമായി കാണപ്പെട്ടപ്പോൾ പടയാളികൾ കിടങ്ങിൽ ഒളിച്ചിരിക്കുന്നുണ്ടാകുമെന്ന കാര്യം രാമന് പെട്ടെന്നു പിടികിട്ടി.

രാമൻ തന്റെ കുതിരയുടെ ചെവിയിൽ പതുക്കെ മുളി, അതോടെ ആ മൃഗം നിശ്ചലമായി. രാമൻ ഒരു ശ്രമെടുത്ത് നിമിഷങ്ങൾക്കുള്ളിൽ തൊട്ടടുത്ത് ഉന്നംപിടിച്ചു.

"ശരം വളഞ്ഞു. ശക്തിയോടെ കിടങ്ങിൽ വീഴില്ല കുമാരാ" അരിഷ്ടനേമി എതിർപ്പു പ്രകടമാക്കി.

"അവർ തറയിൽ ആഴത്തിലാവും സ്ഥാനം പിടിച്ചിരിക്കുന്നത്. നിനക്ക് അവരെ തൊടാൻ ആകില്ല."

കാറ്റിന്റെ ഗതിക്കനുസരിച്ച വില്ല് ക്രമീകരിക്കുന്നതിനിടെ രാമൻ പറഞ്ഞു. "കിടങ്ങിന് നേരെയല്ല ലക്ഷ്യം വയ്ക്കുന്നത് അരിഷ്ടനേമിജി"

അതിവേഗത്തിൽ മുന്നോട്ട് കുതിക്കാൻ പാകത്തിൽ ഞാൺവലിച്ച് രാമൻ ശരം വിട്ടു. അത് മച്ചാനെ കെട്ടിനിർത്തിയിരുന്ന പ്രധാന കയറിൽ ചെന്നുകൊണ്ട് വളരെ കൃത്യതയോടെ ആ കയറിനെ ഭേദിച്ചു. കയർ മുറിഞ്ഞപ്പോൾ അതിൽ പാകിയിരുന്ന തടികൾ താഴെ കിടങ്ങിലേക്കു വീണു.

"അപാരം!" അരിഷ്ടനേമി ഉറക്കെ ചിരിച്ചു.

മച്ചാൻ നിർമ്മിക്കാൻ ഉപയോഗിച്ച തടികളാണവ. അത് വീണാൽ ചാകില്ലെങ്കിലും പരിക്കേൽക്കും.

കിടങ്ങിൽനിന്നും വെങ്കിളിപിടിച്ച പോലെ ആക്രോശങ്ങൾ ഉയർന്നു.

ലക്ഷ്മണൻ രാമനെ നോക്കി "നമ്മൾക്കെന്നാൽ?"

"പാടില്ല. നമുക്ക് കാത്തിരുന്ന് കാണാം. എനിക്കു ഒരു യുദ്ധം തുടങ്ങാനാഗ്രഹമില്ല. അവരെ ജീവനോടെ പിടിക്കാനാണ് ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നത്." അയാൾ ലക്ഷ്മണനെ തടഞ്ഞു പറഞ്ഞു.

വിളറിയ ഒരു ചിരി അരിഷ്ടനേമിയുടെ ചുണ്ടുകളിൽ തെളിഞ്ഞു

കിടങ്ങിനുള്ളിൽനിന്നും അമർഷവും വേദനയും നിറഞ്ഞ കരച്ചിലുകൾ തുടരെ കേൾക്കാൻ തുടങ്ങി. അവർക്ക് മുകളിൽ വന്നുവീണ തടികൾ ഒരുപക്ഷേ അസുരന്മാർ മാറ്റുകയാകാം. വളരെ പെട്ടെന്ന് അസുരൻ മുകളിലേക്കു വലിഞ്ഞുകയറി പുറത്തെത്തി. അതിൽ പൊക്കം കൂടിയ ആൾ, തീർച്ചയായും അവരുടെ നേതാവുതന്നെ. അയാൾ തന്റെ ആളുകളുടെ കണക്കെടുത്തു. പിന്നെ ധിക്കാരപൂർവ്വം എതിരാളികളുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞ് അവരെ തുറിച്ചുനോക്കി.

"അതാണ് സുബാഹു. അയാളാണ് താടകയുടെ പുത്രൻ, അവരുടെ സൈന്യാധിപനും" അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

തടി വീണ് സുബാഹുവിന്റെ ഇടത്തുകെക്ക് പരിക്കേറ്റിരുന്നു. പക്ഷേ, ദേഹത്തിനൊന്നും മുറിവുപറ്റിയതായി തോന്നിയില്ല. അവൻ വാൾ പുറത്തെടുക്കാൻ കുറച്ചു ശ്രമം വേണ്ടിവന്നു. മുറിവ് കാരണം അവന്റെ ഇടംകൈക്കു ബലഹീനതയുണ്ടായിരുന്നു. അവൻ വാൾ, മുകളിലേക്കു പിടിച്ച് പോർവിളി മുഴക്കി. അയാളുടെ പടയാളികളും അത് ഏറ്റുവിളിച്ചു.

രാമൻ അവരുടെ വിപ്ലിതം നിറഞ്ഞ ആ സാഹസത്തെ പരിഹസിക്കണോ അതോ പുകഴ്ത്തണോ എന്നറിയാതെ ഒരുനിമിഷം നിർവ്വീകാരനായി നിന്നു.

"ഓ, എന്റെ പരശുരാമ ഭഗവാനെ! ഇവർക്ക് ഭ്രാന്താണോ? അൻപത് കുതിരപ്പടയാളികൾ നമ്മുടെ ഭാഗത്തുണ്ടെന്ന് അവർക്കു കണ്ടു കൂടെ? ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

'സത്യം ഏകം' സുബാഹു അലറിവിളിച്ചു.

'സത്യം ഏകം' മറ്റ് അസുരന്മാർ ഉറക്കെ വിളിച്ചു.

ഗുരു വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞതിൽനിന്നും വ്യത്യസ്തമായി അസുരന്മാർ വിഡ്ഢിത്തരത്തിന് മുതിരുന്നതു കണ്ട് രാമൻ അതിശയിച്ചു. രാമൻ ചുറ്റും നോക്കി, താൻ കണ്ട ആ കാഴ്ച അവനെ ദേഷ്യപ്പെടുത്തി.

"ലക്ഷ്മണാ, അയോധ്യയുടെ ധ്വജം എവിടെ? അത് നീ എന്താണ് ഉയർത്താത്തത്?"

"എന്ത്?" ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു. അവൻ പെട്ടെന്നു പിന്നോട്ടു തിരിഞ്ഞു നോക്കി, തന്റെ പിന്നിൽ നിൽക്കുന്ന പടയാളികൾ മലയപുത്രന്മാരുടെ ധ്വജം ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചു നിൽക്കുന്നത് കണ്ടു. വിശ്വാമിത്രനാണല്ലോ ഈ ദൗത്യം ഏല്പിച്ചിരിക്കുന്നത്.

"ഇപ്പോൾ തന്നെ അതുയർത്തു!" ആക്രമണത്തിന് ഒരുങ്ങിനിൽക്കുന്ന അസുരന്മാരിൽനിന്നും തന്റെ കണ്ണുകൾ എടുക്കാതെ രാമൻ പറഞ്ഞു.

കുതിരയുടെ ജീനിയിൽ കെട്ടിയിട്ടിരുന്ന സഞ്ചിയിൽ മടക്കിവെച്ചിരുന്ന കൊടി ലക്ഷ്മണൻ വലിച്ചെടുത്തു. അയോധ്യയിലെ സൈന്യം യുദ്ധത്തിന് പോകുമ്പോൾ ഉപയോഗിക്കുന്ന ആ കോടി അവൻ ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചു. വെളുത്ത കൊടിയുടെ നടുവിൽ പ്രഭ ചൊരിയുന്ന വൃത്താകൃതിയിലുള്ള ചുവന്ന സൂര്യൻ. അതിനു കീഴെ സൂര്യരശ്മിയുടെ ശോഭയിൽമുങ്ങി ചാടി വീഴാൻ ഒരുങ്ങുന്ന ഒരുഗൻ കടുവയും,

"ആക്രമിക്കൂ" സുബാഹു ഉറക്കെ പറഞ്ഞു.

'സത്യം ഏകം' , മുന്നോട്ട് കുതിക്കവേ അസുരന്മാർ! അലറിവിളിച്ചു.

രാമൻ തന്റെ മുഷ്ടി ചുരുട്ടി ഉറക്കെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. അയോധ്യ വിജയിക്കട്ടെ.

അത് അയോധ്യക്കാരുടെ യുദ്ധമുറവിളി ആയിരുന്നു. വിജയികളുടെ അജയ്യമായ നഗരം'

"അയോധ്യാ വിജയിക്കട്ടെ' ലക്ഷ്മണൻ, ഉച്ചത്തിൽ വിളിച്ചുലറി.

അയോധ്യയുടെ രണ്ടു രാജകുമാരന്മാരെയും അയോധ്യയുടെ കൊടിയും കണ്ട് അന്തം വിട്ടു വാപൊളിച്ചു അസുരന്മാർ അവരുടെ വഴിയിൽ നിന്നുപോയി. രാമന്റെ കുതിര നിന്നതിന്

ഏകദേശം അൻപതടി ദൂരത്തിലാണ് അവർ നിന്നത്. തന്റെ വാൾ താഴ്ത്തി ഭയപ്പെടാതെ സുബാഹു മുന്നോട്ടു വന്നു

"നിങ്ങൾ അയോദ്ധ്യയിൽനിന്നാണോ?"

"ഞാൻ അയോദ്ധ്യയിലെ കിരീടാവകാശിയാണ്. കീഴടങ്ങൂ, അയോദ്ധ്യയുടെ പേരിൽ ഞാൻ പറയുന്നു, നിങ്ങളെ ഉപദ്രവിക്കില്ല." രാമൻ പറഞ്ഞു.

സുബാഹു പെട്ടെന്നു മുട്ടുകുത്തി. അവന്റെ തളർന്ന കൈയിൽനിന്നും വാൾ താഴെ വീണു. അതുപോലെ മറ്റ് അസുരന്മാരും ചെയ്തു. അവരിൽ ചിലർ പരസ്പരം മന്ത്രിച്ചത് രാമന്റെ കാതുകൾക്ക് കേൾക്കാനായി.

'ശുക്രാചാര്യർ!', 'അയോധ്യ!', 'ഏകത്തിന്റെ ശബ്ദം.'

അസുന്മാരുടെ താവളത്തിലേക്ക് രാമലക്ഷ്മണന്മാരെയും മലയ പുതന്മാരെയും ആചാരപൂർവ്വം നയിച്ചുകൊണ്ട് പോയി. പതിനാല് അസുര പടയാളികളെയും താടക വന്നു സ്വീകരിച്ചു. മലയപുത്രന്മാരാൽ നിരായുധീകരാക്കപ്പെട്ട അവരുടെ ദേഹത്തെ മുറിവുകളെ പരിചരിക്കാൻ തിരക്കിട്ട് താടക ഒരുക്കം തുടങ്ങി.

അതിഥികളും ആതിഥേയരും കേന്ദ്ര ചത്വരത്തിൽ ഇരുന്നു. പെട്ടെന്നു ലഘുഭക്ഷണ,പാനീയങ്ങൾ കൊണ്ടുള്ള സൽക്കാരം നടന്നു. രാമൻ അവരുടെ സേനാമുഖ്യനെ അഭിസംബോധന ചെയ്യുവാൻ തുടങ്ങി.

"അരിഷ്ടനേമിജീ, അസുരന്മാർക്കൊപ്പം എന്നെ വിട്ടിട്ടു ഭയവായി പോകൂ."

"എന്തിന്? അരിഷ്ടനേമി ചോദിച്ചു.

"ഇവരോടു തനിച്ചു സംസാരിക്കുവാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു".

ശക്തിയായ രീതിയിൽ ലക്ഷ്മണൻ അതെതിർത്തു പറഞ്ഞു. "ജ്യേഷ്ഠാ, നമ്മൾ ഇവരെ ആക്രമിക്കേണ്ടെന്ന് ഞാൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ, അവർ നല്ലവരാണെന്നോ, അവരോടു സംസാരിക്കണമെന്നോ അല്ല ഞാൻ ഉദ്ദേശിച്ചത്. ഞാൻ പറഞ്ഞത് ഈ അല്ലബുദ്ധികളെ ആക്രമിക്കുക എന്നത് നമ്മളെ സംബന്ധിച്ച്, വളരെ തരംതാഴ്ന്ന കാര്യമാണെന്നാണ്. ഇപ്പോൾ

എന്തായാലും അവർ കീഴടങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു. അവരോടു ചെയ്യാനുള്ളത് നമ്മൾ ചെയ്തുകഴിഞ്ഞു. നമുക്ക് അവരെ മലയപുത്രന്മാക്ക് വിട്ടുകൊടുത്തിട്ട് അയോദ്ധ്യക്ക് മടങ്ങാം."

"ലക്ഷ്മണാ, ഇവരോട് എനിക്ക് സംസാരിക്കണമെന്നാണ് ഞാൻ പറഞ്ഞത്. രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ഇവരോട് അങ്ങ് എന്തു സംസാരിക്കും ജ്യേഷ്ഠാ?" താൻ അസുരന്മാർക്കു കേൾക്കാവുന്ന ദൂരത്തിലാണെന്നത് ശ്രദ്ധിക്കാതെ ലക്ഷ്മണൻ ശരിച്ചു. "ഇവന്മാരൊക്കെ പ്രാകൃതരാണ്, മൃഗങ്ങൾ, രുദ്രഭഗവാന്റെ കോപത്തെ അതിജീവിച്ചവരുടെ ശേഷിപ്പുകളാണിവർ. ഇവർക്കു വേണ്ടി അങ്ങയുടെ സമയം നഷ്ടപ്പെടുത്തരുത്."

രാമന്റെ ശ്വാസക്രമം വളരെ മന്ദഗതിയിലായി. അനിഷ്ടകരമായ ശാന്തത പ്രകടമാക്കുന്ന ഭാവം മുഖത്ത് തെളിഞ്ഞു. ലക്ഷ്മണന് അതെന്താണെന്നു വളരെ പെട്ടെന്നു പിടികിട്ടി. തന്റെ സഹോദരന്റെ, ശാന്തമായ ഭാവത്തെ തുടർന്ന് ആഴത്തിലുള്ള ദേഷ്യമാണുണ്ടാകുന്നത്. ഒരു വിട്ടുവീഴ്ചയ്ക്കും തയ്യാറാകാത്ത നിർബ്ബന്ധബുദ്ധിയും.

"ശരി, ഇവരോട് അങ്ങേക്ക് സംസാരിക്കാം. പക്ഷേ, ഞങ്ങളുടെ അസാന്നിധ്യത്തിൽ അത് ചെയ്യുന്നത് ഒട്ടും ബുദ്ധിയല്ല." അരിഷ്ടനേമി തന്റെ തോളൊന്ന് കുലുക്കി പറഞ്ഞു.

"അങ്ങയുടെ ഉപദേശത്തിന് നന്ദി. പക്ഷേ, ഞാനിവരെ വിശ്വസിക്കുന്നു." രാമൻ പറഞ്ഞു.

രാമന്റെ വാക്കുകൾ താടകയും സുബാഹുവും കേട്ടു. അവർക്കതു അദ്ഭുതമായിരുന്നു. കാരണം ഏറെനാളുകളായി ശത്രുക്കളായിട്ടാണ് ഇവരെ അവർ കണ്ടിരുന്നത്.

അരിഷ്ടനേമി സമ്മതിച്ചു. എന്നാലും, താൻ പറയുന്നത് അസുരന്മാർ കേൾക്കുന്നു എന്ന് അദ്ദേഹം ഉറപ്പുവരുത്തി. "ശരി, ഞങ്ങൾ ദൂരേക്ക് പോകുന്നു. എന്നാൽ കുതിരപ്പുറത്ത് യുദ്ധസജ്ജരായിരിക്കും. അന്യഭാവികമായി എന്തെങ്കിലുമുണ്ടായാൽ ഞങ്ങൾ അകത്തേക്ക് കടന്ന് എല്ലാത്തിനെയും കൊന്നൊടുക്കും.

പോകാനായി അരിഷ്ടനേമി തിരിഞ്ഞപ്പോൾ തന്റെ സംരക്ഷകനായ സഹോദരനോടു രാമൻ പറഞ്ഞു. "ലക്ഷ്മണാ,

എനിക്കിവരോടു തനിച്ചു സംസാരിക്കണം'

"ഇവർക്കൊപ്പം ഒറ്റയ്ക്ക് ജ്യേഷ്ഠനെ വിട്ടിട്ട് ഞാൻ പോകില്ല"

"കേൾക്കൂ അനുജാ, എനിക്കാവശ്യം..."

"ഞാൻ ജ്യേഷ്ഠനെ ഒറ്റയ്ക്ക് വിട്ടുപോകുന്നില്ല" ലക്ഷ്മണൻ തന്റെ സ്വരം ഉയർത്തി.

"ശരി" രാമൻ സമ്മതിച്ചു.

എന്തെങ്കിലും പ്രശ്നമുണ്ടായാൽ ഉടൻ രാമലക്ഷ്മണന്മാരുടെ രക്ഷക്കെത്താൻ അരിഷ്ടനേമിയും മലയപുത്രപടയാളികളും താവളത്തിനരികിൽ അരുവിയുടെ മുന്നിലായി കുതിരപ്പുറത്ത് തയ്യാറായി നിരന്നുനിന്നു. താവളത്തിന് നടുവിലെ ഉയർന്ന നടുമുറ്റത്ത് രാമനും ലക്ഷ്മണനും ഇരുന്നു. അവർക്കുചുറ്റും അസുരന്മാർ വട്ടംകൂടിനിന്നു. ക്ഷതംപറ്റിയ കയ്യുമായി അമ്മ താടകയുടെ അരികിലായി സുബാഹു ഇരുന്നു.

"നിങ്ങൾ സ്വയം നാശത്തിലേക്കാണ് നീങ്ങുന്നത്." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ഞങ്ങൾ, ഞങ്ങളുടെ നിയമത്തെ പിന്തുടരുന്നു." താടക പറഞ്ഞു.

"മലയപുത്രന്മാരെ നിരന്തരം ശല്യപ്പെടുത്തുന്നതിലൂടെ നിങ്ങൾ എന്താണുദ്ദേശിക്കുന്നത്" രാമൻ മുഖം ചുളിച്ചുകൊണ്ടു ചോദിച്ചു.

"നമ്മൾ അവരെ രക്ഷിക്കാനാഗ്രഹിക്കുന്നു. അവരുടെ പൊള്ളയായ വിശ്വാസങ്ങൾ തള്ളിക്കളഞ്ഞ്, ഏകത്തിന്റെ വിളിക്ക് കാര്യോർത്ത് അവർ ഞങ്ങളുടെ വശത്തേക്കു വന്നാൽ സ്വന്തം ആത്മാവിനെ രക്ഷിക്കാൻ അവർക്ക് സാധിയ്ക്കും."

"ഓഹോ! അപ്പോൾ അവരെ നിരന്തരമായി ഉപദ്രവിക്കുന്നതിലൂടെ, അവരുടെ ആചാരങ്ങളെ തടയുന്നതിലൂടെ, അവരെ കൊല്ലുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നതിലൂടെ അവരെ സംരക്ഷിക്കാൻ ശ്രമിക്കുകയാണെന്നാണോ നിങ്ങൾ കരുതുന്നത്?"

"അതെ", താടക പറഞ്ഞു. സത്യത്തിൽ ഞങ്ങളല്ല മലയപുത്രന്മാരെ സംരക്ഷിക്കാനായി ശ്രമിക്കുന്നത്, അത് ഏകം

തന്നെയാണ്. സത്യമായ ഒന്ന്, ഞങ്ങൾ കേവലം ഉപകരണങ്ങൾ മാത്രമാണ്."

"പക്ഷേ, ഏകം നിങ്ങളുടെ ഭാഗത്താണെങ്കിൽ നൂറ്റാണ്ടുകളായി എങ്ങനെ മലയപുത്രന്മാർ സമ്പുഷ്ടരായി? നിങ്ങൾ സപ്തസിന്ധുവിലെ ജനതയെ എങ്ങിനെ വ്യാഖ്യാനിക്കും? നിങ്ങളുടെ ഏകത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനത്തെ തിരസ്കരിച്ചവരാണ് അവരിൽ അധികവും. അവരെങ്ങിനെ ഇതുകാലം പ്രബലമായി? എന്തുകൊണ്ടാണ് അസുരന്മാർക്ക് ഭാരതത്തെ വീണ്ടും കീഴടക്കാൻ സാധിക്കാഞ്ഞത്? എന്തുകൊണ്ട് ഏകം നിങ്ങളെ സഹായിക്കുന്നില്ല?"

"ദൈവം ഞങ്ങളെ പരീക്ഷിക്കുകയാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാതയോട് സത്യം പുലർത്താൻ ഞങ്ങൾ പ്രാപ്തരായിട്ടില്ല."

"നിങ്ങളെ പരീക്ഷിക്കുകയോ? നിങ്ങളെ പരീക്ഷിക്കാനായി ആയിരക്കണക്കിന് വർഷങ്ങളായി ഓരോ യുദ്ധത്തിലും അസുരന്മാരെ തോൽക്കാൻ ഏകം അനുവദിക്കുകയായിരുന്നോ?" രാമൻ ചോദിച്ചു.

താടക ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല

"അദ്ദേഹം നിങ്ങളെ പരീക്ഷിക്കുകയല്ല. അതിനെക്കുറിച്ച് നിങ്ങൾ ആലോചിച്ചിട്ടുണ്ടോ?" രാമൻ ചോദിച്ചു. ഒരുപക്ഷേ അദ്ദേഹം നിങ്ങളെ കാലത്തിനനുസരിച്ച് മാറ്റാൻ ശ്രമിക്കുന്നതാണെങ്കിലോ? ഒരു തന്ത്രം തോൽവിയിലേക്ക് നയിക്കുന്നുവെങ്കിൽ അതിനെ ചോദ്യംചെയ്യാതെ അതിൽത്തന്നെ ഉറച്ചുനിൽക്കുന്നത് ബുദ്ധിയല്ലെന്നു. ശുക്രാചാര്യർ തന്നെ സ്വയം പറഞ്ഞില്ലേ?"

"പക്ഷേ, പ്രവൃത്തിയോട് നീതി പുലർത്താതെ ആചാരത്തിനുവേണ്ടി മാത്രം സകലതിനെയും പൂജിക്കുന്ന, നൂറ്റാണ്ടുകളായി അധികാരത്തിൽ കയറിയ ഈ അധഃപതിച്ച ദേവന്മാരുടെ നിയമമനുസരിച്ചു ഞങ്ങൾ എങ്ങിനെ കഴിയും?" താടക ചോദിച്ചു.

ഇടിഞ്ഞുപൊളിഞ്ഞ താവളത്തിൽ അപരിഷ്കൃതരായി നിങ്ങൾ ജീവിക്കുമ്പോൾ അവർ വിശിഷ്ടമായ നഗരങ്ങളും തിളക്കമാർന്ന സംസ്കാരവും നിർമ്മിച്ചു. നിങ്ങളാണ് തത്ത്വവും പ്രായോഗികതയും മാറ്റേണ്ടത്." കലിപൂണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"ലക്ഷ്മണാ." അവനെ നിശ്ശബ്ദനാക്കാൻ കൈ ഉയർത്തി തടഞ്ഞു കൊണ്ട് രാമൻ വിളിച്ചു.

"ജ്യേഷ്ഠാ, ഇത് വിവരക്കേടാണ്. ഇവർ ഏതോ മായാലോകത്താണ്. സത്യം ഇവർക്ക് തിരിച്ചറിയില്ലേ?" ലക്ഷ്മണൻ അവരോട് അലിവു തോന്നിയില്ല.

"അവരുടെ സത്യം, അവരുടെ നിയമമാണ് ലക്ഷ്മണാ. പുരുഷ സംസ്കൃതിയുടെ മാർഗ്ഗത്തിലൂടെ സഞ്ചരിക്കുന്നവർക്ക് മാറ്റം ബുദ്ധിമുട്ടുള്ള ഒന്നാണ്. അവരെ അവരുടെ നിയമം മാത്രമാണ് നയിക്കുന്നത്. കാലവുമായി ചേർന്ന് പോകാത്ത അവസ്ഥയിലാണ് ആ നിയമം. എന്നാൽ, അതംഗീകരിച്ച് മാറ്റങ്ങൾക്ക് തുടക്കമിടാതെ അവരുടെ നിയമത്തെ അവർ കൂടുതൽ മുറുകെ പിടിക്കുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്. മാറ്റത്തോടുള്ള സ്ത്രൈണ സംസ്കൃതിയുടെ മനോഭാവം തുറന്ന മനസ്സുള്ളതും ഉദാരവുമല്ല, ചാഞ്ചല്യമുള്ളതും അഴിമതിയുള്ളതും ദുഷിച്ചതുമായിരുന്നു നമുക്കത്."

"നമുക്കോ?" സ്വയം പുരുഷ സംസ്കൃതിയുമായി ഇണക്കി ചിന്തിച്ചു കൊണ്ടിരുന്ന രാമനെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

സഹോദരന്മാർ തമ്മിലുള്ള സംവാദം താടകയും സുബാഹുവും ശ്രദ്ധയോടെ വീക്ഷിച്ചു.

പുരാതന അസുരന്മാരുടെ ഔപചാരിക വന്ദനംപോലെ സുബാഹു തന്റെ മുഷ്ടി നെഞ്ചിലേക്കു ചേർത്ത് പിടിച്ചു.

"ധേനുക്കനോടു ചെയ്തത് തെറ്റായെന്ന് നീ കരുതുന്നുണ്ടോ?" രാമൻ ലക്ഷ്മണനോട് ചോദിച്ചു.

പ്രതികരിക്കാൻ ലക്ഷ്മണൻ വിസമ്മതിച്ചു.

"എന്താണ് ഉത്തരം പറയാത്തത്?"

"ജ്യേഷ്ഠാ, ഞാൻ അങ്ങയെ എതിർക്കില്ലെന്ന് അങ്ങയ്ക്കറിയാം."

"നീ എന്തു ചെയ്യണമെന്നല്ല ഞാൻ ചോദിച്ചത്, നീ എന്തു ചിന്തിക്കുന്നു എന്നാണറിയേണ്ടത്?

ലക്ഷ്മണൻ നിശ്ശബ്ദനായിരുന്നു.

"ആരാണ് ധേനുക്കൻ? സുബാഹു ചോദിച്ചു.

"ഒരു കൊടും ക്രൂരൻ. സമൂഹത്തിനു കളങ്കമായവൻ. അവന്റെ പ്രവൃത്തികൾക്ക് അവന്റെ ആത്മാവ് പാപപരിഹാരത്തിന് കുറഞ്ഞത് ഒരു ദശലക്ഷം ജന്മമെടുക്കും. പക്ഷേ, നിയമം അവന് വധശിക്ഷ വിധിക്കാൻ അനുവദിച്ചില്ല. ശുക്രാചാര്യരുടെ നിയമം അത് അനുവദിക്കില്ലെങ്കിൽ? അതെത്ര നിഷ്ഠൂരമായ കുറ്റകൃത്യമായിരുന്നാലും അവനു വധശിക്ഷ നൽകണോ വേണ്ടയോ? രാമൻ ചോദിച്ചു.

"വേണ്ട." സുബാഹു അധികം ചിന്തിക്കാതെ പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണനെ നോക്കി രാമൻ ഒന്നു പുഞ്ചിരിച്ചു. "നിയമം എല്ലാവർക്കും ഒരേ അളവിൽ ബാധകമാണ് ആരേയും ഒഴിച്ചുനിർത്താനാവില്ല. ആരും നിയമം ലംഘിച്ചുകൂടാ, ചില പ്രത്യേക സന്ദർഭങ്ങളിലൊഴികെ....."

ലക്ഷ്മണൻ അവനിൽനിന്നുതന്നെ ഒഴിഞ്ഞുമാറി. ധേനുക്കന്റെ കാര്യത്തിൽ നീതി നടപ്പാക്കിക്കഴിഞ്ഞു എന്നതിൽ അവൻ ഉറച്ചുനിന്നു.

അസുരന്മാരെ അഭിസംബോധന ചെയ്യാനായി രാമൻ തിരിഞ്ഞുനിന്നു "ഞാൻ നിങ്ങളോട് പറയുന്നതു മനസ്സിലാക്കാൻ ശ്രമിക്കുക. നിങ്ങൾ നിയമത്തെ അനുസരിക്കുന്നവരാണ്. നിങ്ങൾ പുരുഷസംസ്കൃതിയെ പിന്തുടരുന്നു. പക്ഷേ, നിങ്ങളുടെ നിയമങ്ങൾ ഇപ്പോൾ പ്രവർത്തിക്കുന്നില്ല. നൂറ്റാണ്ടുകളായി അവ പ്രവർത്തനക്ഷമമല്ല. കാരണം ലോകം മാറിക്കഴിഞ്ഞു. കർമ്മം അതായിരുന്നു നിങ്ങളെ പഠിപ്പിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നത്. നിങ്ങൾക്ക് ആവർത്തിച്ചു പ്രതികൂല അടയാളങ്ങൾ കർമ്മം നൽകുമെങ്കിൽ അത് നിങ്ങളെ പരീക്ഷിക്കുകയല്ല മറിച്ച് നിങ്ങളെ പഠിപ്പിക്കുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്. നിങ്ങൾക്കുള്ളിലെ വിദ്യാർഥിയെ നിങ്ങൾ തട്ടിയുണർത്തണം. എന്നിട്ട് ഒരു പുതിയ ശുക്രാചാര്യനെ കണ്ടെത്തണം. നിങ്ങൾക്ക് പുതിയ പുരുഷസംസ്കൃതി ആവശ്യമാണ്. നിങ്ങൾക്ക് പുതിയ നിയമങ്ങൾ ആവശ്യമാണ്."

"ഞമ്മളെ പുതിയ മാർഗത്തിലേക്ക് നയിക്കുവാൻ സമയമാകുമ്പോൾ താൻ പുനർജനിക്കുമെന്ന് ഗുരു ശുക്രാചാര്യർ പറഞ്ഞിരുന്നു." താടക സംസാരിക്കാൻ തുടങ്ങി.

അതു പറഞ്ഞപ്പോൾ അവിടെ ഒരു നീണ്ട നിശ്ശബ്ദത പരന്നു.

താടകയും സുബാഹുവും പെട്ടെന്ന് ഒരുമിച്ച് എഴുന്നേറ്റു നിന്നു. രാമന് മുന്നിൽ, താണ് കുന്ദിപ്പുന്നതിനിടയിൽ അവർ അവരുടെ ചുരുട്ടിയ മുഷ്ടി നെഞ്ചിലേക്ക് ചേർത്തുവെച്ച്, അസുരന്മാരുടെ പരമ്പരാഗതരീതിയിൽ വന്ദിച്ചു. അവരുടെ ഭടന്മാരും ചാടിയെണീറ്റ് അതേപോലെ വന്ദിച്ചു. ചുറ്റും നിന്ന സ്ത്രീകളും കുഞ്ഞുങ്ങളും വൃദ്ധരും അത് പിന്തുടർന്നു.

തന്റെ നെഞ്ചിൽ ഒരു കനത്ത ഭാരം വന്നുവീണതുപോലെയും കാറ്റ് അതിനെ തട്ടി താഴെ ഇട്ടതുപോലെയും രാമനനുഭവപ്പെട്ടു. ഗുരു വസിഷ്ഠന്റെ വാക്കുകൾ അവന്റെ മനസ്സിലേക്ക് അവനറിയാതെ കടന്നു വന്നു. 'നിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വം വലുതാണ്. നിന്റെ ദൗത്യം വളരെ പ്രധാനപ്പെട്ടതാണ്. അതിനോടു സത്യസന്ധത പുലർത്തുക, വിനീതനാകുക. പക്ഷേ, നിന്റെ ഉത്തരവാദിത്വങ്ങളെ അംഗീകരിക്കാത്ത വണ്ണം അതീവ വിനീതനാകാതിരിക്കുക.'

എന്താണ് നടക്കുന്നതെന്ന് വിശ്വസിക്കാൻ സാധിക്കാതെ ലക്ഷ്മണൻ അസുരന്മാരെ ഒന്നു നോക്കി, പിന്നെ രാമനെയും.

"എന്റെ തമ്പുരാനെ, അങ്ങയ്ക്കുവേണ്ടി ഞങ്ങൾ എന്താണ് ചെയ്യേണ്ടത്?" താടക ചോദിച്ചു.

"അധികമസുരന്മാരും വായുപുത്രന്മാർക്കൊപ്പം ഭാരതത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറൻ അതിർത്തിക്കപ്പുറമുള്ള പരിഹ എന്ന സ്ഥലത്താണ് ജീവിക്കുന്നത്. നിങ്ങൾ മലയപുത്രന്മാരുടെ സഹായത്തോടെ അവിടെ അഭയം തേടണമെന്നു ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"പക്ഷേ, മലയപുത്രന്മാർ എന്തിന് ഞങ്ങളെ സഹായിക്കണം?"

"ഞാൻ അവരോട് അഭ്യർത്ഥിക്കാം"

"ഞങ്ങൾ അവിടെ എന്തു ചെയ്യാനാണ്?"

"ഭാരതത്തെ സംരക്ഷിക്കുവാൻ, വായുപുത്രന്മാർക്കൊപ്പം ചേർന്നു പ്രവർത്തിക്കുമെന്നു നിങ്ങളുടെ പൂർവികർ രുദ്രഭഗവാന് നൽകിയ വാക്കിനെ മാനിക്കുക."

"പക്ഷേ, ഭാരതത്തെ ഇന്നു സംരക്ഷിക്കുക എന്നുവെച്ചാൽ ദേവന്മാരെ സംരക്ഷിക്കുക എന്നാണ്...."

"അതെ, അതു ശരിയാണ്."

"ഞങ്ങളെന്തിന് അവരെ സംരക്ഷിക്കണം? ഞങ്ങളുടെ ശത്രുക്കളാണവർ..."

"നിങ്ങൾ അവരെ സംരക്ഷിക്കും, രുദ്രഭഗവാൻ അത് ചെയ്യാനാണ് നിങ്ങളോട് കൽപ്പിച്ചിരിക്കുന്നത്."

"തമ്പുരാനെ, അങ്ങ് കല്പിക്കുന്നതുപോലെ ഞങ്ങൾ ചെയ്യും." സുബാഹു അമ്മയുടെ കൈയിൽപിടിച്ച് വിലക്കിക്കൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

അത്രക്ക് ഉറപ്പില്ലാത്ത പോലെ, താടക മകന്റെ പിടിയിൽനിന്നും തന്റെ കണക്കെ മോചിപ്പിച്ചു. "പക്ഷേ, ഇത് ഞങ്ങളുടെ പുണ്യഭൂമിയാണ്. ഭാരതത്തിൽ വസിക്കുവാൻ ഞങ്ങൾ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. അതിന്റെ ദിവ്യമായ ആശ്ലേഷത്തിനു പുറത്തു ഞങ്ങൾ ഒരിക്കലും സന്തുഷ്ടരാകില്ല."

"അവിടെനിന്നും നിങ്ങൾ തിരികെയെത്തും. എന്നാൽ, അസുരന്മാരായിട്ടു നിങ്ങൾക്ക് മടങ്ങുവാനാകില്ല. ആ ജീവിതമാർഗ്ഗം അവസാനിച്ചു കഴിഞ്ഞു. ഒരു പുതിയ രൂപത്തിലാകും നിങ്ങൾ മടങ്ങുക. അത് നിങ്ങൾക്ക് ഞാൻ നൽകുന്ന ഉറപ്പാണ്."

പതിനെട്ട്

വിശ്വാമിത്രനിൽനിന്നും കോപമാണ് ലക്ഷ്മണൻ പ്രതീക്ഷിച്ചത്. പക്ഷേ, അദ്ദേഹം സന്തുഷ്ടിയാണ് പ്രകടിപ്പിച്ചത്. അതെന്തുകൊണ്ടാണെന്നു ലക്ഷ്മണന് മനസ്സിലായില്ല.

ആൽത്തറയിൽ പത്മാസനത്തിൽ മഹർഷി ഇരുന്നു. ആ ഇരിപ്പിൽ പാദങ്ങളുടെ അടിവശം മുകളിലേക്ക് കാണാമായിരുന്നു. മൂണ്ഡനം ചെയ്ത തലയിലെ പിൻകൂടുമ ശക്തമായ കാറ്റിൽ ഇളകിക്കളിച്ചു. വെളുത്ത അംഗവസ്ത്രം അരികിൽ നിലത്തുവച്ചിരുന്നു.

"ഇരിക്കൂ", വിശ്വാമിത്രൻ കൽപിച്ചു. "കുറേ സമയമെടുക്കാൻ സാധ്യതയുണ്ട്."

രാമനും ലക്ഷ്മണനും അരിഷ്ടനേമിയും അദ്ദേഹത്തിനു ചുറ്റും ഇരിപ്പിടങ്ങളിലിരുന്നു. കുറച്ചുകലെ നിശ്ശബ്ദരായി നിൽക്കുന്ന അസുരന്മാരെ വിശ്വാമിത്രൻ നോക്കി. അവർ ബന്ധനസ്ഥരായിരുന്നില്ല. രാമൻ അതേക്കുറിച്ച് പ്രത്യേകം നിഷ്കർഷിച്ചിരുന്നു. ആശ്രമനിവാസികൾക്ക് അതേക്കുറിച്ച് ഭീതിയുണ്ടായിട്ടും അവരെ ബന്ധിക്കേണ്ട ആവശ്യമുണ്ടെന്ന് രാമന് തോന്നിയില്ല. അവർ അനങ്ങാതെ അച്ചടക്കത്തോടെ ഒരു വരിയായി നിന്നു. അരിഷ്ടനേമി മൂപ്പതോളം ഭടന്മാരെ അവർക്കു ചുറ്റും നിർത്തിയിരുന്നു.

വിശ്വാമിത്രൻ രാമനെ അഭിസംബോധന ചെയ്തു. "അയോദ്ധ്യയിലെ രാജകുമാരാ, നീ എന്നെ

അതിശയിപ്പിച്ചുകളഞ്ഞു. ഈ അസുരന്മാരെ കൊന്നൊടുക്കുവാനുള്ള എന്റെ കൽപനയെ നീ എന്തുകൊണ്ട് അനുസരിച്ചില്ല? ഇത്രയും ശക്തമായ മാറ്റം അവരിലുണ്ടാക്കുവാനായി നീ എന്താണ് അവരോടു പറഞ്ഞത്? ഈ അപരിഷ്കൃതരെ പെട്ടെന്ന് പരിഷ്കാരികളാക്കുവാനുള്ള എന്തെങ്കിലും രഹസ്യമന്ത്രങ്ങളുണ്ടോ?"

"അസുരന്മാർ അപരിഷ്കൃതരാണെന്ന് അങ്ങയ്ക്ക് കരുതാനാകില്ല. കാരണം അങ്ങ് രുദ്രഭഗവാനെ പൂജിക്കുന്നത് ഞാൻ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. മാത്രമല്ല, രുദ്രദേവൻ അവശേഷിപ്പിച്ച വായുപുത്രന്മാരുടെ ഗോത്രത്തിലാണ് അസുരന്മാർ ചേർന്നതെന്നും എനിക്കറിയാം. വായുപുത്രന്മാർ യഥാർത്ഥത്തിൽ അങ്ങയുടെ പങ്കാളികളുമാണ്. എന്നെ പ്രകോപിപ്പിക്കാനാണ് അങ്ങ് അങ്ങനെ പറഞ്ഞതെന്നാണ് എന്റെ സംശയം." വളരെ ശാന്തമായ ശബ്ദത്തോടെ രാമൻ പറഞ്ഞു.

വിശ്വാമിത്രന്റെ കണ്ണുകൾ വിടർന്നിരുന്നു. അദ്ദേഹം രാമനെത്തന്നെ നോക്കി. പക്ഷേ, അദ്ദേഹം രാമന് ഒരു ഉത്തരം നൽകിയില്ല. "ഈ മണ്ടന്മാരെ സംരക്ഷിക്കുവാനിത്ര കഷ്ടപ്പെടേണ്ട കാര്യമുണ്ടെന്ന് നിനക്കു തോന്നുന്നുണ്ടോ?"

"ആ ചോദ്യം അപ്രസക്തമാണ് ഗുരുജി. യഥാർത്ഥ ചോദ്യം ഇതാണ്. അവരെ എന്തിന് ഉന്മൂലനം ചെയ്യണം? എന്തു നിയമമാണ് അവർ ലംഘിച്ചത്?"

"അവർ പലതവണ എന്റെ താവളം ആക്രമിച്ചു."

"എന്നാൽ, അവർ ആരെയും കൊന്നിരുന്നില്ല. അവർ അവസാനം ചെയ്തത് വേലിയുടെ ചെറിയഭാഗം കത്തിച്ചു എന്നതാണ്. അവർ അങ്ങയുടെ ചില ഉപകരണങ്ങൾ തകർക്കുകയും ചെയ്തു. ഏതെങ്കിലും സ്മൃതിയനുസരിച്ച് ഈ കുറ്റങ്ങൾ മരണശിക്ഷ അർഹിക്കുന്നതാണോ? ഇല്ല; ഞാൻ എന്നും അനുസരിക്കുന്ന അയോധ്യയിലെ നിയമങ്ങളിൽ വ്യക്തമായി പറയുന്നത്, 'ദുർബ്ബലർ നിയമം ലംഘിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിൽ ശക്തരുടെ കടമയാണ് അവരെ സംരക്ഷിക്കുക എന്നാണ്."

"എന്റെ കൽപനകളെല്ലാം വ്യക്തമായിരുന്നു."

"ഞാൻ പറയുന്നത് ക്ഷമിക്കു ഗുരുജി, ഈ അസുരന്മാരെ കൊല്ലണമെന്ന് അങ്ങയ്ക്ക് ആഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിൽ

അരിഷ്ടനേമിജിക്ക് അത് നിഷ്പ്രയാസം സാധിക്കുമായിരുന്നു. പരിശീലനം നേടിയ വിദഗ്ദ്ധരാണു അങ്ങയുടെ പടയാളികൾ. ഈ അസുരന്മാരാകട്ടെ അവിദഗ്ദ്ധരും. എന്നാൽ, അവർ മറ്റാരും പറയുന്നതു കേൾക്കില്ലെന്നും അയോദ്ധ്യയിലെ രാജകുമാരന്മാരുടെ വാക്കുകളവർ കേൾക്കുമെന്നും അങ്ങയ്ക്ക് അറിയാവുന്നതിനാലാണ് ഞങ്ങളെ ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നതെന്ന് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. അവർ ഉയർത്തിയ പ്രശ്നത്തിന് ഏറ്റുമുട്ടലല്ലാത്ത ഒരു പ്രായോഗികമായ പരിഹാരമാണ് അങ്ങയ്ക്ക് വേണ്ടിയിരുന്നത്. എന്താണോ അങ്ങ് യഥാർത്ഥത്തിൽ ആഗ്രഹിച്ചത് അതാണ് ഞാൻ നടപ്പാക്കിയത്. എന്നാൽ, എന്നെക്കൊണ്ടുള്ള അങ്ങയുടെ യഥാർത്ഥ ലക്ഷ്യം എന്താണെന്ന് എന്തുകൊണ്ട് വെളിപ്പെടുത്തുന്നില്ല. അത് മനസ്സിലാക്കുന്നതിൽ ഞാൻ പരാജിതനാണ്."

അപൂർവമായി മാത്രം കാണുന്ന ഒരു ഭാവം ആ മഹാനായ ബ്രാഹ്മണന്റെ മുഖത്തുണ്ടായി. അന്ധാളിപ്പ് നിറഞ്ഞ ആദരവ്.

രാമൻ തന്ത്രപൂർവ്വം തന്നെ തോൽപ്പിച്ചതുപോലെ അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി. ഒന്നു പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു. "നിന്റെ ഗുരുവിനെ നീ എപ്പോഴും ചോദ്യം ചെയ്യാറുണ്ടോ?"

വ്യക്തമായ മറുപടി ഉണ്ടായിട്ടും രാമൻ നിശ്ശബ്ദനായിരുന്നു. വിശ്വാമിത്രനല്ല വസിഷ്ഠനായിരുന്നു അവന്റെ ഗുരു. പിതാവ് നൽകിയ കൽപ്പന അനുസരിക്കുക മാത്രമാണ് അവൻ ചെയ്യുന്നത്.

"നീ ശരിയാണ് പറഞ്ഞത്." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

"അസുരന്മാർ മോശം ആളുകളല്ല. ഇന്നത്തെ ലോകത്തിൽ പ്രയോജനമില്ലാത്ത ധർമ്മത്തെയാണ് അവർ പിന്തുടരുന്നതെന്നു മാത്രം. അനുയായികൾ നല്ലവരായിരിക്കും പക്ഷേ, നേതാക്കൾ അവരെ നിരാശപ്പെടുത്തും. പരിഹയിലേക്ക് അവരെ അയക്കുക എന്നത് നല്ല ആശയമാണ്. എന്തെങ്കിലും ലക്ഷ്യം അവർ കണ്ടെത്തും. അവരെ യാത്രയാക്കാൻ നമുക്ക് സൗകര്യങ്ങൾ ഒരുക്കാം."

"നന്ദി ഗുരുജി." രാമൻ പറഞ്ഞു

"നിന്റെ ആദ്യത്തെ ചോദ്യത്തിനുള്ള ഉത്തരം, ഞാൻ ഇപ്പോൾ നൽകുവാൻ പോകുന്നില്ല. ഒരു പക്ഷേ, പിന്നീട് നൽകാം.

ഭാരതത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറേ അതിർത്തികൾക്കപ്പുറമുള്ള വായുപുത്രന്മാരുടെ നഗരത്തിലേക്കു പോകാൻ അസുരന്മാർക്കൊപ്പം മലയ പുത്രന്റെ ചെറുസംഘം രണ്ടാഴ്ചകൾക്കുള്ളിൽ തയ്യാറാക്കപ്പെട്ടു. മുറിവുകളിൽനിന്നും അസുരന്മാർ പൂർണ്ണമായും മുക്തിനേടിയിരുന്നു.

അവർക്കുവേണ്ട നിർദ്ദേശങ്ങൾ നൽകിക്കൊണ്ട് താവളത്തിന്റെ കവാടത്തിൽ നിൽക്കുകയായിരുന്നു വിശ്വാമിത്രൻ, അരിഷ്ടനേമിയും രാമലക്ഷ്മണന്മാരും അദ്ദേഹത്തിനരികിൽ നിന്നിരുന്നു. മലയപുത്ര സംഘം കുതിരപ്പുറത്തുകയറാൻ ഒരുങ്ങവേ, താടകയും സുബാഹുവും വിശ്വാമിത്രനരികിലെത്തി.

തലകുമ്പിട്ടു വന്ദിച്ചു കൂപ്പുകൈകളോടെ താടക പറഞ്ഞു: "ഇതിന് അങ്ങയോട് നന്ദി പറയുന്നു."

അസുരസ്ത്രീയിൽനിന്നും പൊടുന്നനെ മര്യാദ നിറഞ്ഞ പെരുമാറ്റം കണ്ട വിശ്വാമിത്രൻ പുഞ്ചിരിച്ചപ്പോൾ, തന്റെ പെരുമാറ്റം ശരിയല്ലെ: എന്ന ചോദിക്കുമ്പോലെ താടക രാമനെ ഒന്നുനോക്കി. അഭിനന്ദനപൂർവ്വം സൗമ്യമായി രാമൻ പുഞ്ചിരിച്ചു.

"നിങ്ങൾക്കു വേണ്ടപ്പെട്ട അസുരന്മാർ പടിഞ്ഞാറാണ് താമസിക്കുന്നത്. അവർ നിങ്ങളെ സുരക്ഷിതരായി കാക്കും. അസ്തമനസൂര്യനെ പിന്തുടരു. അത് നിങ്ങളെ വീട്ടിലെത്താൻ വഴികാണിക്കും." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

"പരിഹ ഞങ്ങളുടെ വീടല്ല. ഇവിടെയാണ്, ഭാരതമാണ് ഞങ്ങളുടെ വീട്" ദേവന്മാരെപ്പോലെ ദീർഘകാലമായി ഞങ്ങൾ ഇവിടെ കഴിയുന്നു. ഇവിടെ ആദ്യംമുതലുള്ളവരാണ് ഞങ്ങൾ." താടക കുറച്ചു തറപ്പിച്ചു പറഞ്ഞു.

"സമയമാകുമ്പോൾ നിങ്ങൾ തിരിച്ചെത്തും. ഇപ്പോൾ സൂര്യന്റെ മാർഗ്ഗം പിന്തുടരു." രാമൻ പറഞ്ഞു.

ആശ്ചര്യത്തോടെ വിശ്വാമിത്രൻ രാമനെ നോക്കി. എന്നാൽ, ഒന്നും സംസാരിച്ചില്ല.

"നമ്മൾ ആസൂത്രണം ചെയ്തതു പോലെ നടന്നില്ല ഗുരുജി. അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു

മലയപുത്രന്മാരുടെ താവളത്തിനടുത്തുള്ള തടാകതീരത്തിരിക്കുകയായിരുന്നു വിശ്വാമിത്രൻ. യജമാനനൊപ്പം ഒറ്റയ്ക്കുപോകുമ്പോൾ എപ്പോഴും ചെയ്യാറുള്ളതുപോലെ അയാൾ തന്റെ വാൾ ഉറയിൽനിന്നുരി, അരികിലായി വച്ചു. ആരെങ്കിലും വിശ്വാമിത്രനെ ആക്രമിക്കുവാൻ ധൈര്യപ്പെട്ടാൽ വേഗത്തിൽ പ്രവർത്തിക്കുവാൻ പാകത്തിലായിരുന്നു അത്.

"നിന്നെക്കണ്ടാൽ അസന്തുഷ്ടനാണെന്ന് തോന്നുന്നില്ല." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

തന്റെ നേതാവുമായി കണ്ണുകൾ ഇടയാനനുവദിക്കാതെ അരിഷ്ടനേമി ദൂരേക്ക് നോക്കി. അദ്ദേഹം സംശയത്തിലാണ്.

"സത്യം പറഞ്ഞാൽ ഗുരുജി ... ഞാനാ പയ്യനെ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നു.... ഞാൻ കരുതുന്നത് അവൻ....?"

"നമ്മൾ, നമ്മളെത്തന്നെ ആർക്കാണ് അർപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതെന്ന കാര്യം മറക്കണ്ട." തന്റെ കണ്ണുകളൊന്നു ചെറുതാക്കി അരിഷ്ടനേമിയെ നോക്കി വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

അരിഷ്ടനേമി തല കുനിച്ചു വന്ദിച്ചു. "തീർച്ചയായും ഗുരുജി. ഞാൻ എപ്പോഴെങ്കിലും അങ്ങയുടെ ആഗ്രഹങ്ങൾക്കെതിർ നിന്നിട്ടുണ്ടോ?

അസുഖകരമായ മൗനം അവിടെ നിറഞ്ഞുനിന്നു. വിശ്വാമിത്രൻ ദീർഘമായി നിശ്വസിച്ചുകൊണ്ട് വിശാലമായ ജലപ്പരപ്പിന് അപ്പുറത്തേക്കു നോക്കി.

"അസുരന്മാരെ അവരുടെ താവളത്തിൽവെച്ചുതന്നെ അവൻ കൊന്നിരുന്നുവെങ്കിൽ അത് പ്രയോജനകരമാകുമായിരുന്നു അല്ലേ?" അദ്ദേഹത്തെ എതിർക്കാതെ വളരെ വിവേകത്തോടെ അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

തന്റെ തലകുലുക്കി വ്യസനപൂർവ്വം വിശ്വാമിത്രൻ ഉറക്കെച്ചിരിച്ചു. "യുക്തിപൂർവ്വം ഒരു പയ്യനാൽ ഞാൻ തോറ്റിരിക്കുന്നു. അവനാകട്ടെ അവന്റെ 'നിയമങ്ങൾ' പിന്തുടരുക മാത്രമേ ചെയ്തുള്ളൂ. എന്നെ ഉപായംകൊണ്ട് തോൽപ്പിക്കാൻ ശ്രമിച്ചതേയില്ല."

"നമ്മൾ എന്തു ചെയ്യും?"

"നമ്മൾ രണ്ടാമത്തെ പദ്ധതി പിന്തുടരും; അത് വ്യക്തമല്ലെ?" വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

"ആ പദ്ധതിയെക്കുറിച്ച് എനിക്കത്ര ഉറപ്പില്ല ഗുരുജി. കാര്യങ്ങളുടെ മേൽ നമുക്ക് പൂർണ്ണനിയന്ത്രണമുള്ളതുപോലെ തോന്നുന്നില്ല..."

"നീ പറയുന്നതു തെറ്റാണ്." അരിഷ്ടനേമിയുടെ വാചകം പൂർത്തിയാക്കാൻ അനുവദിക്കാതെ വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

അരിഷ്ടനേമി നിശ്ശബ്ദനായി.

"ആ ചതിയൻ വസിഷ്ഠനാണ് രാമന്റെ ഗുരു. അവൻ വസിഷ്ഠനെ വിശ്വസിക്കുന്നിടത്തോളംകാലം രാമനെ എനിക്കു വിശ്വസിക്കാനാകില്ല."

അരിഷ്ടനേമിക്ക് അതിനെ ഖണ്ഡിക്കണമെന്നുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ അയാൾ നിശബ്ദനായിരുന്നു. വസിഷ്ഠനെക്കുറിച്ചുള്ള ഏത് വിഷയവും ചർച്ച ചെയ്യുന്നത് അപകടം നിറഞ്ഞതാണെന്നു അയാൾക്കറിയാം.

"നമുക്ക് രണ്ടാമത്തെ പദ്ധതിയുമായി മുന്നോട്ടുപോകാം." തീരുമാനിച്ചതുപോലെ വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

"നമ്മൾ ആഗ്രഹിക്കുന്നത് പോലെ അവൻ പ്രവർത്തിക്കുമോ?"

"അവന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട 'നിയമങ്ങൾ' അവനിൽ നമുക്ക് പ്രയോഗിക്കേണ്ടി വരും. ഒരിക്കൽ അത് ചെയ്താൽ പിന്നീടുണ്ടാകുന്ന എല്ലാറ്റിലും എനിക്കു പൂർണ്ണ നിയന്ത്രണമുണ്ടാകും. വായുപുത്രന്മാർക്ക് ഞാനാണ് ശരിയെന്നു കാണിച്ചുകൊടുക്കും."

രണ്ടു ദിവസത്തിനുശേഷം അസുരന്മാർ പരിഹയിലേക്ക് യാത്ര തിരിച്ചു. താവളത്തിലെ തിരക്കുകൾക്കുള്ളിലേക്കാണ് രാമനും ലക്ഷ്മണനും ഉറക്കമുണർന്നെണീറ്റത്. പ്രഭാതകർമ്മങ്ങൾക്കുശേഷം കുടിലിന് പുറത്തിറങ്ങി സൂര്യദേവനേയും രുദ്രഭഗവാനെയും പ്രാർഥിച്ചശേഷം തടാകത്തിലേക്ക് യാത്രയായി.

"നമുക്ക് പെട്ടെന്നു പുറപ്പെടണം." അരിഷ്ടനേമിയും അവർക്കൊപ്പം ചേർന്നുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

അസാധാരണ വലിപ്പമുള്ള ഒരു പെട്ടി, വളരെ സൂക്ഷ്മതയോടെ പന്ത്രണ്ട് മനുഷ്യരുടെ തോളിൽ ഒരു ലോഹ പല്ലക്കിൽ കൊണ്ടുവരുന്നത് രാമൻ ശ്രദ്ധിച്ചു. എന്തോ ഭാരമുള്ള വസ്തുവാണ് അതിലുള്ളത്.

"എന്താണത്? സംശയത്തോടെ മുഖം ചുളിച്ച ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

"നന്മയും തിന്മയും, രണ്ടുമുള്ള എന്തോ ഒന്ന്." രാമന്റെ തോളിൽ കൈവച്ച് നിഗൂഢത കലർത്തി അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"എവിടേക്കാണു നിങ്ങൾ പോകുന്നത്?"

"പ്രഭാത പ്രാർഥനകൾക്ക്."

"ഞാനും നിങ്ങൾക്കൊപ്പം വരാം."

എല്ലാ പ്രഭാതത്തിലും അരിഷ്ടനേമി പരശുരാമ ഭഗവാനെയാണ് പ്രാർത്ഥിക്കുക. രാമനും ലക്ഷ്മണനുമൊപ്പം മഹാദേവൻ രുദ്രഭഗവാനെ പ്രാർത്ഥിക്കുവാൻ അയാൾ തീരുമാനിച്ചു. എന്തായാലും എല്ലാ ദൈവങ്ങളും ഒരേ സ്രോതസ്സിൽ നിന്നാണ് അവരുടെ ഈശ്വരാംശം നേടിയിരിക്കുന്നത്.

പ്രാർഥന തീർന്നപ്പോൾ അവർ തടാകത്തീരത്തുകണ്ട വലിയൊരു പാറയുടെ മുകളിലിരുന്നു.

"പരിഹയുമായി സഹകരിക്കുവാൻ താടകക്കും അവളുടെ ഗോത്രത്തിനും സാധിക്കുമോയെന്നു എനിക്കു സംശയമുണ്ട്." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"സാധിക്കുമെന്നു എനിക്കുറപ്പുണ്ട്. അവർ നിങ്ങളെ അവരിലൊരാളായി കാണുമെങ്കിൽ അവരെ എളുപ്പത്തിൽ കൈകാര്യം ചെയ്യുവാൻ സാധിക്കും." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"അത് മാത്രമാണു അവരെ കൈകാര്യം ചെയ്യുവാനുള്ള ഏക വഴി. പുറത്തുള്ളവരുമായി ഇടപഴകുക എന്നത് അവർക്ക് അസാധ്യമാകും."

"അവരുടെ ആശയങ്ങൾ, ചിന്തിക്കുവാൻ ഒരുപാട് വക നൽകുന്നു. ഏകത്തെ, അവർകാണുന്ന രീതിയിലാണ് പ്രശ്നങ്ങളുള്ളത്."

"ഏക ദൈവം?"

"അതെ', രാമൻ പറഞ്ഞു."ഏകം നമ്മുടെ മായാലോകത്തിന് അപ്പുറം ജീവിക്കുന്നു എന്ന് നമ്മളോട് ആവർത്തിച്ചു പറയുന്നു. സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ട വസ്തുക്കളുടെ സ്വഭാവങ്ങൾക്കും ഗുണങ്ങൾക്കും അതീതനാണദ്ദേഹം. അതുകൊണ്ടല്ലേ അദ്ദേഹത്തെ രൂപമില്ലാത്തവൻ! നിരാകാരൻ എന്നും സ്വഭാവങ്ങൾ ഇല്ലാത്തതിനാൽ നിർഗുണൻ എന്നും വിളിക്കുന്നത്?"

"നിസ്സംശയമായും." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"അങ്ങനെയെങ്കിൽ ഏകം ഇതിനൊക്കെ അപ്പുറമാകണം, എങ്ങിനെ അദ്ദേഹത്തിന് ഒരു പക്ഷം പിടിക്കാനാകും?" രാമൻ ചോദിച്ചു.

"അദ്ദേഹം രൂപത്തിന് അതീതനെന്നങ്കിൽ ഏതെങ്കിലും ഒരു രൂപത്തിന് മുൻഗണന നൽകാൻ അദ്ദേഹത്തിനെങ്ങനെ കഴിയും? അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന് ഒരു പ്രത്യേക സംഘത്തിലും ഭാഗമാകാൻ സാധിക്കില്ല. അദ്ദേഹം എല്ലാവരുടെയും ഭാഗത്താണ്. അതേസമയം ആരുടേതുമല്ല. ഇത് മനുഷ്യർക്ക് മാത്രമല്ല, പ്രപഞ്ചത്തിലെ സകല സൃഷ്ടികൾക്കും ബാധകവുമാണ്. മൃഗങ്ങൾ, ചെടികൾ, ജലം, ഭൂമി, ഊർജം, നക്ഷത്രങ്ങൾ, ശൂന്യാകാശം, എല്ലാവർക്കും. എന്തവർ ചിന്തിക്കുന്നു, വിശ്വസിക്കുന്നു, ചെയ്യുന്നു എന്ന വ്യത്യാസമില്ലാതെ എല്ലാ സൃഷ്ടികളും ഏക ത്തിൽനിന്നുള്ളതോ ഏകത്തിന്റെ ഭാഗമോ ആകുന്നു."

അരിഷ്ടനേമി തലയാട്ടി. "എന്റെ ദൈവമാണ് സത്യമെന്നും മറ്റുള്ളവരുടെ ദൈവം തെറ്റാണെന്നുമുള്ള കള്ളം വിശ്വസിക്കുവാൻ അവരെ പ്രേരിപ്പിച്ചു. ഏക ദൈവം ഒരു സംഘത്തെക്കാൾ മുൻഗണന മറ്റൊന്നിന് നൽകില്ല. മറിച്ച് ചിന്തിക്കുക വിഡ്ഢിത്തരമാണ്."

"അതെ, അദ്ദേഹം ഒരുപക്ഷവും തെരഞ്ഞെടുക്കാത്ത, ഒന്നും ആവശ്യപ്പെടാത്ത ആളാണ്." രാമൻ പറഞ്ഞു.

അയോധ്യയിലെ ഈ യുവരാജാവിനെ അരിഷ്ടനേമി ആദരിക്കാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു. അത് വിശ്വാമിത്രനോടു പറയാൻ അയാൾ ഭയപ്പെട്ടു.

രാമൻ തുടർന്നു "ഉത്തമമായ ഒരു പുരുഷസംസ്കൃതി സൃഷ്ടിക്കുവാനുള്ള ശുക്രാചാര്യരുടെ ആഗ്രഹം ശരിയായിരുന്നു. അത് വിശ്വാസത്തിന്റെ പിൻബലത്തിലാണ് അദ്ദേഹം രൂപപ്പെടുത്തിയത്. ആത്മീയതയെ മാറ്റിനിർത്തിക്കൊണ്ട് നിയമങ്ങളെ ആധാരമാക്കി മാത്രം അദ്ദേഹത്തിന് അത് നിർമ്മിക്കാമായിരുന്നു. കാലം മാറുമ്പോൾ അത് അനിവാര്യമാണ്. അവരവരുടെ വിശ്വാസം വേണ്ടെന്നുവയ്ക്കാൻ ആളുകൾക്ക് ബുദ്ധിമുട്ടാണ്. പുരുഷസംസ്കൃതിയിൽ അടിസ്ഥാനമാക്കിയ ജീവിതം നിയമത്തെ ആധാരമാക്കിയാവണം നിർമ്മിക്കേണ്ടത്, വിശ്വാസത്തിൽ ആധാരമാക്കിയല്ല."

"അസുരന്മാരെ രക്ഷിക്കുവാൻ സാധ്യമാണെന്ന് അങ്ങ് വിശ്വസിക്കു നുണ്ടോ? ഭാരതത്തിൽ അവർ അനേകമുണ്ട്. ചെറുസംഘങ്ങളായി ഒളിച്ചിരിക്കുകയാണ്."

"അവർ അനുസരണയുള്ള അനുയായികളെ ഉണ്ടാക്കുമെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നു. നിയമലംഘകരായ, വിപ്ലവകാരികളായ മനുഷ്യരെക്കാൾ മികച്ചവരെ. എന്നാൽ, അസുരന്മാരുടെ നിയമം കാലഹരണപ്പെട്ടതാണ് എന്നതാണ് പ്രശ്നം. അവർ നല്ല മനുഷ്യരാണ്; അവർക്കാവശ്യം കാര്യക്ഷമമായ, പരിജ്ഞാനമുള്ള നേതൃത്വമാണ്."

"ആ നേതാവ് ആകാൻ നിനക്കാകില്ലെ? അവർക്കുവേണ്ടി ഒരു പുതിയ ജീവിതമാർഗ്ഗം സൃഷ്ടിക്കുവാൻ...."

"വിധി എനിക്കുവേണ്ടി ഏതു കർത്തവ്യമാണ് സൂക്ഷിച്ചു വെച്ചിരിക്കുന്നതെന്ന് എനിക്കറിയില്ല. പക്ഷേ..." ദീർഘമായി

നിശ്ചയിച്ചുകൊണ്ട് രാമൻ പറഞ്ഞു.

"രാമജ്യേഷ്ഠൻ അടുത്ത വിഷ്ണു ആകുമെന്ന് വസിഷ്ഠഗുരു വിശ്വസിക്കുന്നു. ഭാരതത്തിലെ അസുരന്മാർക്കുമാത്രമല്ല, എല്ലാവർക്കും അദ്ദേഹം നേതൃത്വം നൽകുമെന്ന് ഞാനും വിശ്വസിക്കുന്നു. ജ്യേഷ്ഠനെ പ്പോലെ അതിന് യോഗ്യനായി മറ്റാരുമില്ല." ലക്ഷ്മണൻ ഇടയിൽക്കയറി പറഞ്ഞു.

അത് മനസ്സിലാക്കാത്ത ഭാവത്തോടെ രാമൻ ലക്ഷ്മണനെ നോക്കി.

അരിഷ്ടനേമി ദീർഘമായി നിശ്ചയിച്ച് പിന്നോട്ടു ചാഞ്ഞു.

"അങ്ങ് ഒരു നല്ല മനുഷ്യനാണ്. ഒരു വിശിഷ്ടനായ വ്യക്തി. ചരിത്രത്തിൽ അങ്ങയ്ക്ക് ഒരു പ്രധാനപങ്കു വഹിക്കുവാനുണ്ടെന്ന് ഞാനും വിശ്വസിക്കുന്നു."

രാമന്റെ മുഖം നിർവികാരമായിരുന്നു.

"മഹർഷി വിശ്വാമിത്രന്റെ വാക്കുകളെ ശ്രദ്ധിക്കണമെന്നാണ് എനിക്ക് അങ്ങയോട് നിർദ്ദേശിക്കാനുള്ളത്. അദ്ദേഹമാണ് ഇന്നുള്ള മറ്റേത് ഋഷിമാരെക്കൊളും ഏറ്റവും പണ്ഡിതനും ശക്തിമാനും." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

രാമൻ പ്രതികരിച്ചതേയില്ല. എന്നാൽ അവന്റെ മനസ്സ് സംഘർഷത്താൽ മുറുകിയിരുന്നു.

അരിഷ്ടനേമി "മറ്റാരെക്കൊളും" എന്ന് ഊന്നിപ്പറഞ്ഞത് വസിഷ്ഠനെ ഉദ്ദേശിച്ചാണെന്ന് രാമന് മനസ്സിലായി.

കാട്ടിലൂടെ സംഘം യാത്ര തുടർന്നു. വലിയ പെട്ടികയറ്റി മുന്നിൽ പോകുന്ന വണ്ടിയുടെ തൊട്ടുപിന്നിലായി സംഘത്തിനു മുന്നിലായിരുന്നു വിശ്വാമിത്രനും അരിഷ്ടനേമിയും. കാൽനടയായി വരുന്ന മലയപുത്രന്മാരുടെ ഏറ്റവും പിന്നിൽ വരാനാണ് രാമലക്ഷ്മണന്മാരോട് ആവശ്യപ്പെട്ടിരുന്നത്. ഗംഗയിൽ നങ്കുരമിട്ടിരിക്കുന്ന കപ്പലുകളുടെ അരികിലേക്കെത്താൻ അവർക്ക് കുറെ മണിക്കൂറുകൾ വേണ്ടിവരും.

വിശ്വാമിത്രൻ അരിഷ്ടനേമിയെ അരികിലേക്ക് വിളിച്ചു. അയാൾ പെട്ടെന്നു കടിഞ്ഞാൺ വലിച്ച് അരികിലേക്കെത്തി.

"അപ്പോൾ?" വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

"അവനറിയാമത്. മഹർഷി വസിഷ്ഠൻ അവനോടത് പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്" അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"എന്തിനാണ്? ആ കപടനാട്യക്കാരൻ..." വിശ്വാമിത്രൻ കോപത്തോടെ പറഞ്ഞു.

അരിഷ്ടനേമി ദൂരേക്ക് നോക്കിനിന്നു. അവിടെ കനത്ത നിശ്ശബ്ദത പരന്നു. ഒടുവിൽ, വൈധര്യമാർജ്ജിച്ചുകൊണ്ട് ശിഷ്യൻ ചോദിച്ചു. "അപ്പോൾ ഇനി നമ്മൾ എന്തുചെയ്യും ഗുരുജീ?"

"നമ്മൾ ചെയ്യേണ്ടതെന്താണോ അത് നമ്മൾ ചെയ്യും."

പത്തൊൻപത്

ഗംഗയിലൂടെ പോകുന്ന മൂന്ന് കപ്പലുകളിൽ ഏറ്റവും മുന്നിലെ കപ്പലിന്റെ മുകൾത്തട്ടിൽ നിൽക്കുകയായിരുന്നു രാമനും ലക്ഷ്മണനും. എല്ലായാത്രയിലൂടെന്നതുപോലെ വിശ്വാമിത്രൻ തന്റെ മുറിയിൽ ഇരിക്കുകയായിരുന്നു. ആ അവസരം അരിഷ്ടനേമി ശരിക്കും ഉപയോഗിച്ചു. അയോദ്ധ്യയിലെ രാജകുമാരന്മാരോട് ആ മലയപുത്രന് അത്യധികമായ ഇഷ്ടം തോന്നിയിരുന്നു.

"ഇന്നെങ്ങനെയുണ്ട് കുമാരന്മാരെ...?" രാമലക്ഷ്മണന്മാരുടെ അരികിലേക്ക് നടന്നുചെന്ന് അരിഷ്ടനേമി ചോദിച്ചു.

അഴിച്ചിട്ട തന്റെ നീളൻമുടി കഴുകി, വരണ്ടകാറ്റിൽ ഉണക്കാൻ ശ്രമിക്കുകയായിരുന്നു രാമൻ.

"ഈ ദുസ്സഹമായ ചൂട് സഹിക്കാൻ കഴിയുന്നില്ല." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"ചൂട് തുടങ്ങിയിട്ടേയുള്ളൂ." മാസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞാണ് ഇനി മഴപെയ്യുക. അപ്പോഴേക്കും സ്ഥിതി ആകെ വഷളാകും." അരിഷ്ടനേമി പുഞ്ചിരിയോടെ പറഞ്ഞു.

"അതാണ് ഞങ്ങൾ ഈ തുറന്ന തട്ടിൽ നിൽക്കുന്നത്. ഏതു വരൾച്ചയും ദൈവത്തിന്റെ സമ്മാനമാണ്." തന്റെ കൈകൾകൊണ്ട് മുഖത്തേക്ക് കാറ്റ് വീശിക്കൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു. ഊണിന് ശേഷം കപ്പലിലെ പലരും മുകൾത്തട്ടിലേക്ക് കയറിവന്നിരുന്നു.

"നമ്മുടെ പൂർവ്വികരെക്കുറിച്ച് അങ്ങ പഠഞ്ഞതുകേട്ടപ്പോൾ ഞാൻ അതിശയിച്ചുപോയി. ദേവന്മാർക്കെതിരാണ് അങ്ങ്? അരിഷ്ടനേമി രാമന്റെ അടുത്തേക്ക് വന്നിരുന്ന് ചോദിച്ചു.

"അങ്ങ് എപ്പോഴാവും ഇത് ചോദിക്കുക എന്നു ഞാൻ ആലോചിക്കുകയായിരുന്നു." പരിഹാസച്ചുരുളയോടെ രാമൻ പറഞ്ഞു. "ഞാൻ ദേവന്മാർക്കെതിരല്ല. ഞങ്ങൾ അവരുടെ പിന്മുറക്കാരാണ്." രാമൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു. "പക്ഷേ, ഞാൻ പുരുഷമാർഗത്തിന്റെ ആരാധകനാണ്. നിയമങ്ങളിൽ അധിഷ്ഠിതമായ ജീവിതം, അനുസരണ, ആദരവ്, നീതി, ഈ മാർഗത്തിന് ഞാൻ മുൻഗണന നൽകുകയും അതിനായി വാദിക്കുകയും ചെയ്യും. അമിതമായ സ്വാതന്ത്ര്യമുള്ള ജീവിതത്തെ ഞാൻ എതിർക്കുകയും ചെയ്യുന്നു."

"വെറും സ്വാതന്ത്ര്യത്തെക്കാൾ, വികാരത്തെക്കാൾ ഒരുപാട് കാര്യങ്ങൾ സ്ത്രൈണ മാർഗ്ഗത്തിലുണ്ട് കുമാര! അതോടൊപ്പം അനിയന്ത്രിതമായ സർഗ്ഗശക്തിയും ഒപ്പമുണ്ട്." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"സമ്മതിച്ചു. പക്ഷേ, സംസ്കാരം നാശത്തിലേക്ക് പോകുമ്പോൾ, സ്ത്രൈണ മാർഗത്തിലെ ജനങ്ങൾ വിഭാഗീയതയിലേക്കും തിരിയുവാനുള്ള പ്രവണത കാണിക്കും. തുടക്കത്തിൽ ജന്മത്തെ അല്ല കർമ്മത്തെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയുള്ളതായിരുന്നു ജാതിവ്യവസ്ഥ, ദേവന്മാരുടെ മധ്യയുഗത്തിൽ, ജാതിവ്യവസ്ഥ കൂടുതൽ കർക്കശവും മതാധിഷ്ഠിതവും, രാഷ്ട്രീയവത്കരിക്കപ്പെട്ടതുമായി മാറി. അതിനാൽ, അവർ പെട്ടെന്ന് അസുരന്മാരോടു പരാജയപ്പെട്ടു. പിന്നീട് വന്ന ദേവന്മാർ ജാതിവ്യവസ്ഥകൾ കൂടുതൽ അയവുള്ളതാക്കി. അതിലൂടെ അവർക്ക് അവരുടെ ശക്തി വീണ്ടെടുക്കാനായി. അസുരന്മാരെ തോല്പിച്ചു." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"അതെ, പക്ഷേ പുരുഷസമൂഹം നാശത്തിലേക്ക് പോകുമ്പോൾ, പുരുഷമാർഗ്ഗം കാർക്കശ്യമുള്ളതും സ്വപക്ഷാധിപത്യമുള്ളതുമായിത്തീരും. ദേവന്മാർക്ക് ഏകത്തെക്കുറിച്ച് വ്യത്യസ്തമായ കാഴ്ചപ്പാടാണുള്ളത്.

അതുകൊണ്ട് അവരെ യാതൊരു മയവുമില്ലാതെ അസുരന്മാർ ആക്രമിക്കുന്നത് ക്ഷമിക്കാനാവാത്ത കാര്യമാണ്."

"ഞാൻ സമ്മതിക്കുന്നു. പക്ഷേ, ആ ആക്രമണങ്ങൾ ദേവന്മാരെ ഒന്നിപ്പിച്ചില്ലെ? ജാതിവ്യവസ്ഥയെ ബാധിച്ച തിന്മകളെ അവർക്ക് അഭിമുഖീകരിക്കേണ്ടി വന്നു. അവർക്ക് ഐക്യം ആവശ്യമായിരുന്നു. ജാതി സംവിധാനം ഒരിക്കൽക്കൂടി അയവുള്ളതാക്കി എന്നതാണ്, ഇന്ദ്രഭഗവാനു ചെയ്യാൻ സാധിച്ച ഏറ്റവും പ്രധാന പരിഷ്കാരം. പിന്നീടുള്ള കാലഘട്ടത്തിൽ യോജിപ്പുള്ളവരായ ദേവന്മാർ കർക്കശമായ മതഭ്രാന്ത് പിടിച്ച അസുരന്മാരെ അവസാനം തോൽപിക്കുക തന്നെ ചെയ്തു"

"നിഷ്ഠൂരമായ ആ ആക്രമണങ്ങൾക്കും അസുരന്മാരോടു ദേവന്മാർ നന്ദിയുള്ളവരാകണം എന്നാണോ അങ്ങ് പറയുന്നത്?"

"അല്ല, ഞാനതല്ല ഉദ്ദേശിച്ചത്. ഭീകരമായ സംഭവങ്ങളിൽനിന്നും ചില നന്മകൾ ഉരുത്തിരിഞ്ഞുവരും. എല്ലാ ദോഷങ്ങളിലും കുറെ നന്മകളുണ്ട്. എല്ലാ നല്ല കാര്യങ്ങളിലും ചില ദോഷങ്ങളും ഒളിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ജീവിതം സങ്കീർണ്ണമായതാണ്. ഒരു സന്തുലിതാവസ്ഥയിൽ കാര്യങ്ങൾ കാണുന്ന ഒരാൾക്ക് രണ്ടു വശങ്ങളും കാണാനാകും. ജാതിവ്യവസ്ഥ വീണ്ടും കർക്കശമായി വന്നത് അങ്ങയ്ക്ക് നിരസിക്കാനാകുമോ? ഒരു വ്യക്തിക്ക് ഇന്ന് സമൂഹത്തിലുള്ള സ്ഥാനം അയാളുടെ കർമ്മം കൊണ്ടല്ല, ജന്മംകൊണ്ടാണ് തീരുമാനിക്കപ്പെടുന്നത്. സപ്തസിന്ധുവിന്റെ നാശത്തിനു കാരണം ഇതല്ലെന്ന് അങ്ങേക്ക് നിരസിക്കുവാൻ ആകുമോ?"

"എല്ലാം സമ്മതിച്ചു. ഈ തത്ത്വജ്ഞാനം എനിക്ക് മടുത്തു. എന്റെ തല ജ്യേഷ്ഠൻ കാരണം പൊട്ടിത്തെറിക്കും." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

അരിഷ്ടനേമി ഉറക്കെ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. പക്ഷേ, രാമൻ ലക്ഷ്മണനെ സന്തോഷപൂർവ്വം നോക്കി.

"നമ്മൾ അയോധ്യയിൽ കപ്പലിറങ്ങുന്നതോടെ ഇതൊക്കെ തീരുമെന്നു പ്രതീക്ഷിക്കാം." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"അയോധ്യക്കു പോകാൻ ചെറിയ താമസമുണ്ട് കുമാരാ.. അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"എന്താണ് അങ്ങുദ്ദേശിക്കുന്നത്?" രാമൻ ചോദിച്ചു.

"അയോധ്യയിലേക്ക് പോകുംവഴി മിഥില സന്ദർശിക്കണമെന്നു വിശ്വാമിത്രഗുരു ആഗ്രഹിക്കുന്നു. പ്രധാനപ്പെട്ട ഒരു ദൗത്യം അവിടെ അദ്ദേഹത്തിന് ചെയ്യുവാനുണ്ട്."

"ഇതേക്കുറിച്ച് ഞങ്ങളോട് എപ്പോൾ പറയാനായിരുന്നു അങ്ങ് കരുതിയത്? അന്യസ്ഥനായി ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

"ഞാനിപ്പോൾ നിങ്ങളോട് പറയുന്നു." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണനോട് ക്ഷമയോടിക്കൊൻ കൈകൊണ്ട് ആംഗ്യം കാണിച്ചു കൊണ്ട് രാമൻ പറഞ്ഞു. "അത് ശരി, അരിഷ്ടനേമിജി, വിശ്വാമിത്രഗുരുവിന് സന്തോഷമാകുംവരെ അദ്ദേഹത്തിനൊപ്പം ഉണ്ടാവണമെന്ന് പിതാശ്രീ ഞങ്ങളോട് കൽപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. കുറച്ചു മാസംകൂടി വൈകുന്നതിൽ ഞങ്ങൾക്കു വലിയ ബുദ്ധിമുട്ടൊന്നുമില്ല."

"മിഥില... അത്..." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

സപ്തസിന്ധുവിലെ വലിയ നഗരങ്ങളെപ്പോലെ ആയിരുന്നില്ല മിഥില. മണ്ണിന്റെ മക്കളുടെ നഗരം അഥവാ മിഥി രാജാവു സ്ഥാപിച്ച നഗരം. അത് ഒരു നദീതീരപട്ടണമായിരുന്നില്ല. ദശാബ്ദങ്ങൾക്ക് മുൻപ് ഗന്ധക നദി അതിന്റെ ഗതി പടിഞ്ഞാറേക്ക് മാറിയതോടെ മിഥിലയുടെ വിധി നാടകീയമായി മാറാൻ തുടങ്ങി. സപ്തസിന്ധുവിലെ നഗരങ്ങളിൽനിന്നും വ്യത്യസ്തമായി അത് വളരെ വേഗം നാശത്തിലേക്ക് കുതിച്ചു. ഭാരതത്തിലെ വ്യാപാരങ്ങളധികവും നദീതൂറമുഖങ്ങൾ വഴിയായിരുന്നു നടത്തിയിരുന്നത്. ഗന്ധകി അതിന്റെ മുഖം തിരിച്ചതോടെ ഒരു രാതികൊണ്ട് മിഥിലയുടെ ഭാഗ്യം തകർന്നുവീണു. മിഥിലയിൽ നിയമിച്ചിരുന്ന തങ്ങളുടെ ഉപവ്യാപാരികളെയെല്ലാം രാവണന്റെ കൗശലക്കാരായ വ്യാപാരികൾ പിൻവലിച്ചു.

നഗരം ഭരിച്ചിരുന്നത് ജനകരാജാവായിരുന്നു. വളരെ ആത്മാർത്ഥതയുള്ള ആദരണീയനായ, ആത്മീയതയുള്ള വ്യക്തി. ഒരു നല്ല വ്യക്തിക്കുള്ള എല്ലാ ഗുണങ്ങളും അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷേ, രാജ്യം ഭരിക്കുവാൻ അത്ര പ്രാപ്തനായിരുന്നില്ല. ജനകൻ ആത്മീയ

ഗുരുവായിരുന്നുവെങ്കിൽ ലോകത്തെ ഏറ്റവും മികച്ച ഗുരുക്കന്മാരിൽ ഒരാൾ ആകുമായിരുന്നു. എന്നാൽ വിധി

അദ്ദേഹത്തെ രാജാവാക്കി. തന്റെ ജനങ്ങളുടെ ആത്മീയ വളർച്ചയ്ക്ക് ധർമ്മസഭകളിലൂടെ, ശുഷ്കാന്തിയോടെ നേതൃത്വം നൽകിയ അദ്ദേഹം രാജ്യത്തിന്റെ ഭൗതിക വളർച്ചയും സുരക്ഷയും അവഗണിക്കുകയായിരുന്നു.

രാജകുടുംബത്തിലെ അധികാരം ജനകൻ ഇളയ സഹോദരനായ കുശധ്വജന നൽകിയതോടെ മിഥിലയുടെ ക്ലേശങ്ങൾ കുറച്ചുകൂടി ദുരിതപൂർണ്ണമായി. ഗന്ധകിനദിയുടെ പുതിയ ഒഴുക്ക് കുശധ്വജൻ ഭരിക്കുന്ന സങ്കാശ്യയുടെ അതിരുകളെ തഴുകിക്കടന്നുപോയപ്പോൾ മിഥിലയുടെ നഷ്ടം സങ്കാശ്യയുടെ ലാഭമായിരുന്നു. എളുപ്പം ജലം ലഭിച്ചതിലൂടെ വ്യാപാരത്തിൽ വൻ കുതിപ്പുണ്ടാകുകയും അതോടൊപ്പം സങ്കാശ്യയുടെ ജനസംഖ്യയിൽ വർദ്ധനവുണ്ടാകുകയും ചെയ്തു. സ്വത്തിന്റേയും ജനങ്ങളുടെയും പിൻബലത്തിൽ സപ്തസിന്ധുവിൽ തന്റെ രാജവംശത്തിന്റെ പ്രതിനിധി താനെന്നു സ്ഥാപിക്കുവാൻ വേണ്ട നീക്കങ്ങൾ കുശധ്വജൻ നടത്തി. എന്നാൽ, പുറമെ വിശുദ്ധനായ മൂത്ത ജ്യേഷ്ഠനോടുള്ള പെരുമാറ്റത്തിൽ ആദരവ് കാണിക്കുവാൻ അദ്ദേഹം ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നു. അതൊരു നാട്യമാണെന്ന് എല്ലാവർക്കുമറിയാമായിരുന്നു. മിഥിലയെ തന്റെ സ്വന്തം ഭരണത്തിനുകീഴിൽ കൊണ്ടുവരാൻ കുശധ്വജൻ പദ്ധതി ആസൂത്രണം ചെയ്യുകയായിരുന്നു.

"ഗുരുജിക്ക് അതാണാഗ്രഹമെങ്കിൽ നമ്മളവിടേക്കാണ് പോകുന്നത്, ലക്ഷ്മണാ" നമുക്ക് സങ്കാശ്യയിൽനിന്നുള്ള അകമ്പടി വേണ്ടിവരും. അല്ലേ? സങ്കാശ്യയിൽനിന്നും മിഥിലയിലേക്ക് പോകുവാനായി ശരിയായ രീതിയിൽ പാതകൾ ഇല്ലെന്നാണ് ഞാൻ കേട്ടിരിക്കുന്നത്. രാമൻ പറഞ്ഞു."

"ഒരേണ്ണം ഉണ്ടായിരുന്നു. അത് നദി മാറിയൊഴുകവേ ഒലിച്ചുപോയി. അത് പുനഃസ്ഥാപിക്കാൻ ശ്രമിച്ചില്ല. മിഥിലയിലെ ഖജനാവിൽ പണം കുറവാണ്. പക്ഷേ, അവരുടെ പ്രധാനമന്ത്രിയെ അറിയിച്ചിട്ടുണ്ട്, അവർ അകമ്പടി സംഘത്തെ ഒരുക്കുന്നുണ്ട്." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"ജനകരാജന്റെ പുത്രിയാണ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രധാനമന്ത്രിയെന്നത് സത്യമാണോ? അത് ഞങ്ങൾ വിശ്വസിക്കുന്നില്ല. അവരുടെ പേർ ഊർമ്മിള എന്നല്ലേ?"

"ഒരു സ്ത്രീ പ്രധാനമന്ത്രി ആകുമെന്ന് വിശ്വസിക്കുവാൻ എന്താണിത്ര ബുദ്ധിമുട്ട്? മാനസികമായ കഴിവുകളിൽ പുരുഷന്മാർക്കൊപ്പം തന്നെയാണ് സ്ത്രീകളും" അരിഷ്ടനേമി മറുപടി പറയുംമുൻപ് രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ശരിയാ ജ്യേഷ്ഠാ, ഇതത്ര പതിവില്ലാത്തതാണ്. അതുകൊണ്ട് പറഞ്ഞെന്നെയുള്ളൂ." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"നീ പറഞ്ഞത് സത്യമാണ് ലക്ഷ്മണാ. പക്ഷേ, അത് ഊർമ്മിളയല്ല, അവർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സ്വന്തം മകളാണ്. ദത്തുപുതിയാണ് പ്രധാന മന്ത്രി" ലക്ഷ്മണന്റെ തോളിൽ സ്നേഹപൂർവ്വം തട്ടി അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"ദത്തുപുതി?" രാമൻ അതിശയത്തോടെ ചോദിച്ചു. ഭാരതത്തിൽ വളരെ അപൂർവ്വമായിട്ടേ ദത്തെടുത്ത കുട്ടികൾക്ക് തുല്യാവകാശം നൽകാറുള്ളൂ. നിയമത്തിൽ മാറ്റംവരുത്തി ഇതുൾപ്പെടുത്തണമെന്നു രാമൻ മനസ്സിൽ തീരുമാനിച്ചിരുന്നു.

"അതെ" അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"എനിക്കെന്തിനായില്ലായിരുന്നു. അവരുടെ പേരെന്താണ്?"

"സീതയെന്നാണ് അവരുടെ പേർ."

"നമ്മൾ സങ്കാശ്യയിലെ രാജാവിനെ കാണുന്നില്ലേ? രാമൻ ചോദിച്ചു

വിശ്വാമിത്രന്റെ കപ്പലുകൾ നഗരത്തിൽനിന്നും കുറച്ചു ദൂരത്തായി സങ്കാശ്യ തുറമുഖത്ത് നങ്കുരമിട്ടു. നഗരപാലത്തിന്റെ ചുമതലയുള്ള പൊലീസ്തമേധാവി, സമിച്ചിയുടെ നേതൃത്വത്തിൽ, മിഥിലയിൽനിന്നുവന്ന ഉദ്യോഗസ്ഥരാണ് വിശ്വാമിത്രനെയും നൂറു പേരുള്ള മലയപുത്ര സംഘത്തേയും സ്വീകരിച്ച് മിഥിലയിലേക്ക് നയിക്കുന്നത്. ബാക്കിയുള്ളവർ നങ്കുരമിട്ട കപ്പലുകളിൽതന്നെ തങ്ങി.

"ഇല്ല. കുശധ്വജരാജാവ് യാത്രയിലാണ്. ഈ പട്ടണത്തിലൂടെ കടന്നു പോകുമ്പോൾ വേഷപ്രച്ഛന്നരായിട്ടു പോകാനാണ് വിശ്വാമിത്രഗുരു നിർദ്ദേശിച്ചിട്ടുള്ളത്." കുതിരപ്പുറത്തുകയറവേ അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

അവർക്ക് ധരിക്കാനായി നൽകിയ ലളിതമായ വെളുത്ത വസ്ത്രം ലക്ഷ്മണൻ നോക്കി. സാധാരണക്കാരെപ്പോലെവേണം രാജകുമാരന്മാർ സഞ്ചരിക്കേണ്ടതെന്ന് വ്യക്തമായി.

"ആൾമാറാട്ടമോ? അങ്ങ് ഞങ്ങളെ വിഡ്ഢികളാക്കുകയാണോ?" സംശയത്തോടെ മലയപുത്രസംഘത്തെ ഒളിഞ്ഞുനോക്കി ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു. അവന്റെ സംശയം പെട്ടെന്നു വർദ്ധിച്ചു."

അരിഷ്ടനേമി പുഞ്ചിരിച്ചു. അയാളുടെ കുതിര പതുക്കെ നീങ്ങാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ രാമനും ലക്ഷ്മണനും അവരുടെ കുതിരപ്പുറത്തുകയറി സമീച്ചിക്കൊപ്പം സംഘത്തിന്റെ ഏറ്റവും മുന്നിലായി പോകുന്ന വിശ്വാമിത്രനൊപ്പം പുറപ്പെട്ടു.

മൂന്നു കുതിരകൾക്ക് ഒപ്പത്തിനൊപ്പം പോകാനുള്ള വീതി വനത്തിനുള്ളിലൂടെയുള്ള പാതക്കുണ്ടായിരുന്നില്ല. വീതിയുള്ള ചില ഭാഗങ്ങളിൽ പണ്ടുവിരിച്ച കല്ല് കാണുമായിരുന്നു. മിക്കയിടത്തും കാട് പാതയെ വിഴുങ്ങിയിരുന്നു.

"അങ്ങ് മിഥില സന്ദർശിച്ചിട്ടില്ലല്ലോ?" അരിഷ്ടനേമി ചോദിച്ചു.

"അവിടെ പോകേണ്ട ഒരു കാര്യവും ഇതുവരെ ഉണ്ടായിട്ടില്ല." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"അങ്ങയുടെ സഹോദരൻ ഭരതൻ സങ്കാശ്യ കുറച്ചു മാസങ്ങൾക്ക് മുൻപ് സന്ദർശിച്ചിരുന്നു."

"അവനാണ് അയോദ്ധ്യയുടെ നയതന്ത്ര ബന്ധങ്ങളുടെ ഉത്തരവാദിത്വം. സപ്തസിന്ധുവിലുള്ള രാജാക്കന്മാരുമായി അവൻ കുടിക്കാഴ്ച നടത്തുന്നത് സ്വാഭാവികം മാത്രമാണ്."

"ഓഹോ?, ഞാൻ കരുതിയത് വിവാഹ ബന്ധത്തിനുവേണ്ടിയാകണം അദ്ദേഹം കുശധ്വജരാജാവിനെ സന്ദർശിച്ചതെന്നാണ്."

"വിവാഹബന്ധമോ? അയോദ്ധ്യക്ക് ഒരു വിവാഹബന്ധം വേണമെങ്കിൽ, ഏതെങ്കിലും ശക്തമായ രാജ്യത്തുനിന്നും ആയിക്കൂടെ? എന്തിന് സങ്കാശ്യയിൽനിന്നും വേണം?" ലക്ഷ്മണൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"ഒന്നിൽകൂടുതൽ വിവാഹബന്ധങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടുന്നതിന് നിങ്ങൾക്ക് തടസ്സമില്ലല്ലോ. മാത്രവുമല്ല, വിവാഹബന്ധം രാഷ്ട്രീയ ബന്ധങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കുവാനുള്ള മാർഗ്ഗം കൂടിയല്ലേ?"

ലക്ഷ്മണൻ രഹസ്യമായി രാമനെ നോക്കി. "രാമേട്ടൻ വിശ്വസിക്കുന്നത് വിവാഹം പാവനമായതാണെന്നാണ്. അതൊരു രാഷ്ട്രീയ ബന്ധത്തിനുള്ളതല്ലെന്നാണ്." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"അത് പുരാതനകാലത്ത് നിലനിന്ന കാര്യമാണ്. അത്തരം മൂല്യങ്ങളിലൊന്നും സത്യത്തിൽ ഇന്നാരും വിശ്വസിക്കുന്നില്ല." അരിഷ്ടനേമി തന്റെ പുരികം ഒന്നുയർത്തി പറഞ്ഞു.

"പൂർവ്വികർ ചെയ്ത എല്ലാ കാര്യങ്ങളും ആരാധിക്കുന്ന ഒരാളല്ല ഞാൻ" പക്ഷേ, ചില കാര്യങ്ങൾ പുനരുദ്ധരിക്കാൻ അർഹതയുള്ളവയാണ്. അതിൽ ഒന്നാണ് മനസ്സുകൾതമ്മിലുള്ള പരിപാവനമായ പങ്കാളിത്തമായി വിവാഹത്തെ കാണുക എന്നത്. രണ്ട് അധികാരകേന്ദ്രങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള രാഷ്ട്രീയബന്ധം പോലെയല്ല അത്." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"പക്ഷേ, ഇങ്ങനെ ചിന്തിക്കുന്ന അപൂർവ്വം ആളുകളെയുള്ളൂ."

"അതുകൊണ്ട് അത് തെറ്റാണെന്ന് അർത്ഥമില്ലല്ലോ? ലക്ഷ്മണൻ വീണ്ടും ഇടയിൽ കയറി പറഞ്ഞു. "ജ്യേഷ്ഠൻ വിശ്വസിക്കുന്നത് ഒരു പുരുഷൻ ഒരു സ്ത്രീയെ മാത്രമേ വിവാഹം കഴിക്കാവൂ എന്നാണ്. ബഹുഭാര്യത്വം സ്ത്രീകളോട് കാണിക്കുന്ന ഒരു അനീതിയാണെന്നും അത് നിരോധിക്കേണ്ടതാണെന്നും അദ്ദേഹം വിശ്വസിക്കുന്നു."

"ലക്ഷ്മണാ, അതല്ല കൃത്യമായും ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നത്" രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ഞാൻ പറഞ്ഞത്, നിയമം എല്ലാവർക്കും ഒരുപോലായിരിക്കണമെന്നാണ്. ഒരു പുരുഷന് അനേകം സ്ത്രീകളെ വിവാഹം കഴിക്കുവാൻ അനുവദിക്കാമെങ്കിൽ ഒരു സ്ത്രീക്ക് അവൾക്കിഷ്ടമെങ്കിൽ അനേകം പുരുഷന്മാരേയും വിവാഹം കഴിക്കുവാൻ അനുവദിക്കണം. ഇപ്പോഴത്തെ നിയമം പുരുഷനുമാത്രം അനുകൂലമാണ്. അതാണ് തെറ്റ്. ബഹുഭാര്യത്വം അനിവർച്ചിട്ടുണ്ട്. പക്ഷേ, ബഹുഭർതൃത്വം അനുവദിക്കുന്നില്ല. അത് തെറ്റുതന്നെയാണ്. ഒരു പുരുഷൻ ഒരു സ്ത്രീയെ

കണ്ടെത്തണം. അവളോടു തന്റെ ജീവിതകാലം മുഴുവനും വിശ്വസ്തത പുലർത്തുകയും വേണം."

"ഒരു പുരുഷൻ ഒരേ സ്ത്രീയോട് അനേകം ജന്മങ്ങളിൽ വിശ്വസ്തത പുലർത്തണമെന്ന് അങ്ങ് പറയാത്തതിന് ബ്രഹ്മദേവനോടു ഞാൻ നന്ദി പറയുന്നു." അരിഷ്ടനേമി അടക്കിച്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു. രാമൻ പുഞ്ചിരിച്ചു.

"പക്ഷേ, കുമാര രാമ, നല്ലകാര്യം ലക്ഷ്യമാക്കി നൂറ്റാണ്ടുകൾക്ക് മുൻപ് ബഹുഭാര്യത്വം നിലനിന്നിരുന്നുവെന്ന് അങ്ങേക്കറിയാം. സൂര്യ വംശജരും ചന്ദ്രവംശജരും തമ്മിലുണ്ടായിരുന്ന അൻപത് വർഷത്തോളം നീണ്ട യുദ്ധം നമ്മൾ സഹിച്ചു. ലക്ഷക്കണക്കിനാളുകൾ കൊല്ലപ്പെട്ടപ്പോൾ പുരുഷന്മാരുടെ സംഖ്യ വളരെ കുറഞ്ഞു. അതുകൊണ്ട് ഒന്നിലധികം സ്ത്രീകളെ വിവാഹം കഴിക്കാൻ പുരുഷന്മാരെ പ്രോത്സാഹിപ്പി ച്ചിരുന്നു. തുറന്നു പറഞ്ഞാൽ നമ്മുടെ രാജ്യത്തു ജനസംഖ്യ വർദ്ധിപ്പിക്കണം എന്നു നമ്മൾ ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നു. അതേത്തുടർന്നു കൂടുതൽ ആളുകൾ ബഹുഭാര്യത്വം അനുഷ്ഠിക്കുവാൻ തുടങ്ങി." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"അതേ. പക്ഷേ, ഇപ്പോൾ ആ പ്രശ്നമില്ല. ഉണ്ടോ? പിന്നെ എന്തിന് പുരുഷന്മാരെ ഈ പ്രത്യേകാനുകൂല്യം തുടരാൻ അനുവദിക്കണം?" രാമൻ ചോദിച്ചു.

അരിഷ്ടനേമി കുറച്ചുനേരം നിശ്ശബ്ദനായതിനുശേഷം അയാൾ രാമനോട് ചോദിച്ചു. "ഒരേയൊരു വനിതയെ വിവാഹം കഴിക്കുവാനാണോ അങ്ങയുടെ ആഗ്രഹം"?

"അതേ. എന്റെ ജീവിതകാലം മുഴുവൻ ഞാൻ അവളോടു വിശ്വസ്തനായിരിക്കും. മറ്റൊരു സ്ത്രീയെ ഞാൻ നോക്കുകപോലുമില്ല."

"ജ്യേഷ്ഠാ, എങ്ങിനെ മറ്റുസ്ത്രീകളെ അങ്ങ് നോക്കാതെ അവഗണിക്കും? അവർ എല്ലായിടത്തുമുണ്ട്. ഒരു സ്ത്രീ അരികിൽക്കൂടി പോകുമ്പോൾ ജ്യേഷ്ഠൻ കണ്ണടക്കുമോ?" കുന്ധുതിച്ചിരിയോടെ ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

രാമൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. "നിനക്കറിയാം ഞാൻ എന്താണ് ഉദ്ദേശിച്ചതെന്ന്. എന്റെ പതിയെ കാണുന്ന കണ്ണോടെ മറ്റൊരു സ്ത്രീയെയും ഞാൻ കാണില്ല."

"അപ്പോൾ ഒരു സ്ത്രീയിൽ അങ്ങ് എന്താണ് കാണുന്നത്? താൽപര്യ പൂർവ്വം അരിഷ്ടനേമി ചോദിച്ചു.

രാമൻ അതിനുത്തരം പറയാൻ തുടങ്ങുമ്പോൾ ലക്ഷ്മണൻ, ചാടിക്കുതിരി പറഞ്ഞു. "ഇതിനുത്തരം ഞാൻ തരാം."

അതിശയം നിറഞ്ഞ ചിരിയോടെ അരിഷ്ടനേമി ലക്ഷ്മണനെ നോക്കി.

"ജ്യേഷ്ഠൻ ഒരിക്കൽ പറഞ്ഞു. അഭിമാനംകൊണ്ട് തനിക്ക് വന്ദിക്കുവാൻ തോന്നുന്ന ഒരു വനിതയെയാണ് അദ്ദേഹത്തിന് ആവശ്യമെന്ന്."

തന്റെ മൂത്തജ്യേഷ്ഠനെ സംബന്ധിക്കുന്ന വ്യക്തിപരമായ ഒരു കാര്യത്തെക്കുറിച്ച് തനിക്കറിയാം എന്നഭിമാനിച്ചുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ പുഞ്ചിരിച്ചു.

"അഭിമാനം കൊണ്ട് അങ്ങ് തല കുമ്പിടുക?" രാമനെ അർത്ഥതന്ത്രോടെനോക്കി അരിഷ്ടനേമിയും ഒന്നു പുഞ്ചിരിച്ചു.

രാമനൊന്നും പറഞ്ഞില്ല

അരിഷ്ടനേമി അകലേക്കു നോക്കി. രാമനു തീർച്ചയായും ആദരിക്കാവുന്ന ഒരു വനിതയെ അയാൾക്ക് അറിയാമായിരുന്നു.

ഇരുപത്

വിശ്വാമിത്രനും സംഘവും ഒരാഴ്ച സഞ്ചരിച്ച് മിഥിലയിലെത്തിച്ചേർന്നു. കാലവർഷം അനുഗ്രഹിക്കുന്ന മിഥിലയുടെ വളക്കൂറുള്ള മണ്ണിൽ നിന്നും സമർത്ഥമായി കാർഷികവിളകൾ ലഭിച്ചിരുന്നു. മിഥിലയിലെ ഒരു കർഷകൻ വിത്ത് മണ്ണിലെറിഞ്ഞശേഷം വിളവെടുക്കാൻ എത്തിയാൽ മതി. ബാക്കിയൊക്കെ മിഥിലയിലെ മണ്ണ് ചെയ്തുകൊള്ളുമെന്ന് പറഞ്ഞുകേൾക്കാറുണ്ട്. എന്നാൽ, കർഷകർ കൂടുതൽ സ്ഥലത്ത് കൃഷി ചെയ്യാത്തതുകൊണ്ട് കാട് തഴച്ചുവളർന്ന് അത് നഗരത്തിനുചുറ്റും കനത്തവേലി സൃഷ്ടിച്ചിരുന്നു. നദിയിലൂടെ ചെന്നെത്താവുന്ന ഭാരതത്തിലെ മറ്റ് നഗരങ്ങളിൽനിന്നും ഒരു നദിയുടെ കുറവ് മിഥിലയെ ഒറ്റപ്പെടുത്തിയിരുന്നു.

"എന്തിനാണ് നമ്മൾ നദികളെ കൂടുതൽ ആശ്രയിക്കുന്നത്? എന്തു കൊണ്ട് കൂടുതൽ റോഡുകൾ നിർമ്മിച്ചുകൂടാ? മിഥിലയെപ്പോലെ ഒരു നഗരം ഇങ്ങിനെ ഒറ്റപ്പെട്ടു നിലക്കരുത്" രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ഒരു കാലത്ത് നല്ല വീഥികൾ നമുക്കുണ്ടായിരുന്നു. ഒരു പക്ഷേ, അത് പുനർനിർമ്മിക്കാൻ അങ്ങേക്ക് കഴിയും." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

അവരുടെ സംഘം കാടിന്റെ അതിർത്തി കടക്കവേ ഒരു തടാകം കണ്ടു. ഒരുപക്ഷേ അത് ഒരു പ്രതിരോധ കിടങ്ങായി പണ്ട്

ഉപയോഗിച്ചതാവാം. ഇപ്പോഴത് ജലമെടുക്കാനാണ് ഉപയോഗിക്കുന്നതെന്ന് മനസ്സിലായി.

ഒരു ദ്വീപിനെപ്പോലെ വളരെ കാര്യക്ഷമതയോടെ മിമിലയെ കാത്തു

"പ്രധാന ജലവിതരണസംവിധാനം കിടങ്ങാണെങ്കിൽ വിസ്ഫിത്തമാണ് അവർ ചെയ്തിരിക്കുന്നത്. സൈന്യം വളയുമ്പോൾ ആദ്യം ജലവിതരണം വിച്ഛേദിച്ചു കളയാം. അതല്ലെങ്കിൽ ജലത്തിൽ വിഷം കലർത്താം." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"അത് ശരിയാണ്. മിമിലയിലെ പ്രധാനമന്ത്രിക്ക് ഇതു മനസ്സിലായതു കൊണ്ടാണ് നഗരത്തിനു പുറത്തുകൂടി വളരെ ആഴമുള്ള കിടങ്ങ് നിർമ്മിച്ചത്." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

രാമനും ലക്ഷ്മണനും അരിഷ്ടനേമിയും തടാകത്തിനിക്കരെ കുതിര പുറത്തുനിന്നുമിറങ്ങി. നഗരത്തിലേക്ക് കടക്കുവാൻ തടാകത്തിൽ പൊന്തിക്കിടക്കുന്ന ഒരു പാലത്തിലൂടെ സഞ്ചരിക്കണം. വെള്ളത്തിൽ അനങ്ങാതെ പൊന്തിക്കിടക്കുവാൻ സമാന്തരങ്ങളായി സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന വള്ളങ്ങളുടേയോ ചങ്ങാടങ്ങളുടേയോ സഹായത്തോടെയാണ് അവ നിർമ്മിച്ചിരിക്കുന്നത്. ആ പാലത്തിൽ കുതിരയെ നടത്തി അവയ്ക്കൊപ്പം കാൽനടയായി പോകുന്നതാണ് ബുദ്ധി.

അതേക്കുറിച്ച് അരിഷ്ടനേമി വളരെ താൽപര്യപൂർവ്വം, വിശദീകരിച്ചു. "സാധാരണ കാണുന്ന പാലങ്ങളെക്കാളും ചെലവ് കുറഞ്ഞതാണ് ഈ പാലം. അതുമാത്രമല്ല, നഗരം ആക്രമിക്കപ്പെടുന്ന അവസരത്തിൽ ഇത് നശിപ്പിക്കുവാൻ വളരെ എളുപ്പമാണ്, അതേപോലെ പെട്ടെന്നു നിർമ്മിക്കു വാനും സാധിക്കും."

അരിഷ്ടനേമി എന്തിനാണ് മിമിലയെക്കുറിച്ച് സംസാരിക്കാൻ ഇത്രയേറെ താൽപര്യപ്പെടുന്നതെന്ന് ചിന്തിച്ചുകൊണ്ട് രാമൻ ആദരവോടെ തലയാട്ടി. എന്തായാലും ഈ പാലത്തെ സ്ഥിരം സംവിധാനമാക്കാൻ നഗരം അത്ര സമ്പന്നമല്ലെന്നു വ്യക്തമാണ്. ലങ്ക ഒഴിച്ച് ഭാരതത്തിലെ ഏത് നഗരമാണ് ഇന്ന് സമ്പന്നം? നമ്മുടെ എല്ലാ സ്വത്തും ലങ്കക്കാർ കയ്യടക്കിക്കഴിഞ്ഞു.

തടാകം കടന്ന് കോട്ടമതിലിലെ കവാടത്തിനരികിലെത്തിയിട്ടും രാജകീയ പ്രൗഢി വിളംബരം ചെയ്യുന്ന മുദ്രാവാക്യങ്ങളോ സൈനിക അറിയിപ്പുകളോ അവിടെയെങ്ങും കണ്ടില്ല. അതിനുപകരം അറിവിന്റെ ദേവതയായ സരസ്വതിയുടെ വലിയ ഒരു രൂപം കോട്ടയുടെ കവാടത്തിന്റെ മുകളിൽ കൊത്തിവെച്ചിരുന്നു. അതിനു താഴെ ലളിതമായ വരികളും.

സ്വഗൃഹേ പൂജ്യതേ മുർഖഃ

സ്വഗ്രാമേ പൂജ്യതേ പ്രഭുഃ

സ്വദേശേ പൂജ്യതേ രാജാഃ

വിദ്വാൻ സർവ്വത പൂജ്യതേ

ഒരു വിഡ്ഢി അവന്റെ ഭവനത്തിൽ ആദരിക്കപ്പെടും

ഒരു മുഖ്യൻ അവന്റെ ഗ്രാമത്തിൽ ആദരിക്കപ്പെടും

ഒരു രാജാവ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ രാജ്യത്ത് ആദരിക്കപ്പെടും

ഒരു ജ്ഞാനി എവിടെയും ആദരിക്കപ്പെടും.

രാമൻ പുഞ്ചിരിച്ചു. "ജ്ഞാനത്തിനായി സമർപ്പിക്കപ്പെട്ട നഗരം."

"നമുക്ക് കടക്കാം?" കുതിരയുടെ കടിഞ്ഞാൺ വലിച്ചുകൊണ്ട് അരിഷ്ടനേമി ചോദിച്ചു.

അരിഷ്ടനേമിക്ക് പിന്നാലേ കുതിരകളെ നയിച്ചു നടക്കവേ രാമൻ ലക്ഷ്മണനെ നോക്കി തലയൊന്നു കുലുക്കി നഗരത്തിലേക്ക് പ്രവേശിച്ചു. കവാടത്തിന് പിന്നിലായി പുറം മതിലിൽനിന്നും ഏകദേശം ഒരു കിലോമീറ്റർ ദൂരെ സാധാരണ ഒരു പാത മറ്റൊരു കോട്ടമതിലിലേക്ക് നീളുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ഇരു ചുമരുകൾക്കിടയിലുള്ള ഭാഗം വൃത്തിയായി ഭാഗിച്ചു കൃഷിഭൂമിയായി മാറ്റിയിരുന്നു. കൊച്ചാൻ പാകത്തിനായിരുന്നു അതിലെ വിളകൾ.

"എത്ര സാമർത്ഥ്യം" രാമൻ പറഞ്ഞു.

"അതെ ജ്യേഷ്ഠാ, കോട്ടയുടെ മതിലുകൾക്കുള്ളിൽ കൃഷി ചെയ്യുന്നത് അവരുടെ ഭക്ഷ്യവിതരണം സുരക്ഷിതമാക്കും." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"അതിലും പ്രധാനം അവിടെയെങ്ങും മനുഷ്യവാസമില്ലെന്നതാണ്. കോട്ടയുടെ പുറംചുമർ കടന്നുവരുന്ന ഏത് ശത്രുവിനും ഈ ഭാഗം മരണ മേഖലയാണ്. പെട്ടെന്നു

പിന്മാറാനായി ഒരു മാർഗവുമില്ലാത്തതിനാൽ ഒരു സേനക്ക് രണ്ടാം ചുമരിലേക്ക് എത്തുവാനുള്ള ശ്രമത്തിനിടയിൽ അവരുടെ കുറേപേരെ നഷ്ടമാകും. രണ്ടു കോട്ടമതിലുകൾക്കിടയിൽ മനുഷ്യവാസമില്ലാത്ത ഭൂമി; അപാരമായ സൈനിക ബുദ്ധിയാണിത്. നമുക്കിത് ഇങ്ങനെ തന്നെ അയോദ്ധ്യയിലും ചെയ്യണം".

അവർ കോട്ടമതിലിനരികിൽ എത്തിയപ്പോൾ അരിഷ്ടനേമി തിടുക്കത്തിൽ നടക്കാനാരംഭിച്ചു.

"ആ കാണുന്നത് ജനാലകളാണോ?" അകത്തെ കോട്ടയുടെ ചുമരിലെ മുകൾഭാഗത്തേക്ക് കൈചൂണ്ടി ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

"അതെ." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"കോട്ടമതിലിനെ വാസസ്ഥാനമാക്കി ആളുകൾ ഉപയോഗിക്കുന്നുണ്ടോ? അതിശയത്തോടെ ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

"അതെ, അവർ ചെയ്യും." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"ഓഹേഹ" തലകുലുക്കി ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

മുന്നോട്ട് നോക്കുന്നതിനിടയിൽ അരിഷ്ടനേമി ഒന്നു പുഞ്ചിരിച്ചു.

"എന്തൊരു നരകമാണിത്." മിഥിലാനഗരിയുടെ അകത്തെ കവാടം കടന്നയൂടനെ ഒന്നു നിന്നിട്ട് ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു. തന്റെ വാൾ പെട്ടെന്ന് ലക്ഷ്മണനെടുത്തു. "ഒരു കെണിയിൽ നമ്മൾ എത്തപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു."

"കുമാരാ ശാന്തനാകൂ." വിടർന്ന ഒരു ചിരിയോടെ അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു. "ഇതൊരു കെണിയല്ല. മിഥില ഇങ്ങിനെയാണ്."

കവാടത്തിന്റെ മറുഭാഗത്ത് അവരെത്തി. ഒറ്റ വലിയ ചുമരിനുള്ളിൽ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട വീടുകളുടെ നിര അവിടെ കാണാമായിരുന്നു. ഓരോ വീടും അടുത്തടുത്ത് ഒരു തേനീച്ചക്കൂടുപോലെയാണ് പണിഞ്ഞിട്ടുള്ളത്. ഓരോ വീടിന്റെയും ചുവരിന്റെ ഏറ്റവും മുകളിൽ ഓരോ ജനാലകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷേ, തെരുവിലേക്ക് ഒരു വാതിലുമില്ലായിരുന്നു.

അവരെ, ഒളിയിരുന്നാക്രമിക്കാനായി ഒരു കെണിയിലേക്ക്, നയിച്ചതാണെന്ന് ലക്ഷ്മണന് തോന്നി. പിന്നിൽ വിശ്വാമിത്രന്റെ സംഘത്തിലെ ആരെയും കാണാനില്ലാത്തതും അവന്റെ സംശയം വർദ്ധിപ്പിക്കാനിടയാക്കി.

"തെരുവുകൾ എവിടെ?" രാമൻ ചോദിച്ചു.

ഒരേ നിരയിൽ അടുക്കായി എല്ലാ വീടുകളും പണിതതിനാൽ തെരുവുകൾക്ക് തീരെ സ്ഥലമില്ലായിരുന്നു.

"എന്റെ കൂടെ വരു" അവരുടെ പരിഭ്രാന്തി ആസ്വദിച്ചുകൊണ്ട് അരിഷ്ടനേമി തന്റെ കുതിരയെ നയിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"താങ്കൾ എന്തു പണിയാണീ ചെയ്യുന്നത്. മേൽക്കൂരയിലേക്ക് കയറു കയോ? അതും കുതിരക്കൊപ്പം' ലക്ഷ്മണൻ അന്തം വിട്ടുനിന്നു.

"കുമാരാ, എന്നെ പിന്തുടരു". അരിഷ്ടനേമി ശാന്തനായി പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണനെ ശാന്തനാക്കും വിധം രാമൻ അവന്റെ പുറത്തു തട്ടി പതുക്കെ പടികൾ കയറാനാരംഭിച്ചു. വൈമനസ്യത്തോടെ കുതിരയെ നയിച്ചുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണനും പിന്തുടർന്നു. മുകളിലെത്തിയ അവർ തങ്ങൾക്ക് സങ്കല്പിക്കാവുന്നതിനുമപ്പുറം ഒരു കാഴ്ച കണ്ടു.

വാസ്തവത്തിൽ എല്ലാ വീടുകളുടെയും മേൽക്കൂര ഒറ്റ തട്ടായിരുന്നു. ഒരു തറയുടെ മേൽ മറ്റൊരു തറപോലെ. വിവിധ നിറങ്ങൾ കൊണ്ട് തെരുവുകളെ വേർതിരിച്ചിരുന്നു. ജനങ്ങൾ പല ദിശകളിൽനിന്നും വരുന്നത് അവർ കണ്ടു. വളരെ ദൂരെ മുന്നിലായി വിശ്വാമിത്രന്റെ സംഘത്തെ അവർക്ക് കാണാമായിരുന്നു.

"എന്റെ ദൈവമേ, നമ്മൾ എവിടെയാണ്? ആ മനുഷ്യരെങ്ങോട്ടാണ് പോകുന്നത്?" ലക്ഷ്മണൻ അല്പം ഭയത്തോടെ ചോദിച്ചു.

"എങ്ങനെയാണ് ഈ മനുഷ്യർ വീടുകൾക്കുള്ളിലേക്ക് കടക്കുക?" രാമൻ ചോദിച്ചു.

അതിനുള്ള ഉത്തരം പോലെ, ഒരു മനുഷ്യൻ നടപ്പാതപോലെ തോന്നിയ ഭാഗത്തുള്ള ഒരു പരന്ന വാതിൽ വലിച്ചു തുറന്നു. വാതിലിനെ വലിച്ചടച്ചുകൊണ്ട് താഴേയ്ക്കിറങ്ങിപ്പോയി.

ഗതാഗതം അനുവദിക്കാത്ത, നടപ്പാതയിൽ കൃത്യമായി ഇടവിട്ട, രഹസ്യവാതിലുകൾ അവരുടെ ഭവനത്തിലേക്ക് പോകാനുണ്ടായിരുന്നു. വീടുകളുടെ ഇടയിൽ കാണപ്പെട്ട ലംബമായുള്ള വിടവുകളിലൂടെ വശങ്ങളിലെ ചുവരുകളിൽ പണിത അഴകളുള്ള ജനാലകളും കാണാൻ സാധിച്ചു. അവയിലൂടെ സൂര്യ പ്രകാശവും വായുവും വീടുകൾക്കുള്ളിൽ ലഭിക്കും.

"കാലവർഷക്കാലത്ത് ഇവരെന്തു ചെയ്യും." ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

"മഴപെയ്യുമ്പോൾ ജാലകങ്ങളും വാതിലുകളും അടച്ചിടും." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"പക്ഷേ, വെളിച്ചത്തിനും വായുവിനും?"

കൃത്യമായി ഇടവിട്ട് പണിത കുഴലുകൾ അരിഷ്ടനേമി ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു. നാല് വീടുകൾക്കിടയിലായി ഒരു കുഴലുണ്ട്. വീടുകളുടെ അകത്തുള്ള ജനാലകൾ ഈ കുഴലുകളിലേക്ക് തുറക്കപ്പെടും. അതിലൂടെ വായുവും വെളിച്ചവും ലഭിക്കും. കുഴലുകളുടെ താഴെ ഒഴുകിപ്പോകുന്ന മഴവെള്ളം ശേഖരിക്കപ്പെടും. അത് കോട്ടമതിലിന് പുറത്തുള്ള കിടങ്ങി ലേക്കോ, നഗരത്തിനുള്ളിലെ തടാകത്തിലേക്കോ നീളുന്നു. ആ ജലം കൃഷിക്കും ഉപയോഗിക്കും.

"ഭഗവാനെ പരശുരാമ", ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു. "എന്തൊരു ബുദ്ധി, ഭൂഗർഭ ഓവുചാലോ? അസുഖങ്ങൾ നിയന്ത്രിക്കുവാനായി ഏറ്റവും നല്ല മാർഗ്ഗം."

"തേനീച്ചക്കൂട്? ഈ ഭാഗത്തെ അങ്ങനെയൊന്നോ വിളിക്കുന്നത്? രാമൻ ചോദിച്ചു.

"അതെ." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"എന്താണ് കാരണം? തേനീച്ചക്കൂടുപോലെ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടതിനാലാണോ?"

"അതെ." അരിഷ്ടനേമി പുഞ്ചിരിച്ചു.

"നല്ല നർമബോധം ഉള്ളവരാണിവർ."

"അങ്ങേക്കും അതുണ്ടെന്നാണ് ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നത്. ഇതിലാണ് നമ്മൾ കഴിയാനായി പോകുന്നത്."

"എന്ത്?" ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

"കുമാരാ" മാപ്പുചോദിക്കുംപോലെ അരിഷ്ടനേമി പറയാൻതുടങ്ങി.

"തേനീച്ചകളുടെ വസതിയിലാണ് മിഥിലയിലെ തൊഴിലാളികൾ ജീവിക്കുന്നത്. നഗരത്തിനകത്തേക്ക് പോകുന്നോറും ഉദ്യാനങ്ങൾ, അതിനപ്പുറം, തെരുവുകൾ, ക്ഷേത്രങ്ങൾ, വാണിജ്യകേന്ദ്രങ്ങൾ, രാജകുടുംബം ഉൾപ്പടുന്ന സമ്പന്നരുടെ വസതികൾ എന്നിവ കാണാം. നിങ്ങൾ വേഷംമാറിവേണം യാത്രചെയ്യാനെന്നു വിശ്വാമിത്രഗുരു ആഗ്രഹിക്കുന്നകാര്യം നിങ്ങൾക്കറിയാമല്ലോ."

"പ്രധാനമന്ത്രിക്ക് നമ്മൾ ഇവിടെ വന്നകാര്യം അറിയാമെങ്കിൽ എന്തിനാണ് വേഷം മാറുന്നത്? ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

ഗുരു വിശ്വാമിത്രൻ അനുചരന്മാർക്കൊപ്പം എത്തിച്ചേർന്നിട്ടുണ്ടെന്നു അവർക്കറിയും. അയോദ്ധ്യയിലെ രാജകുമാരന്മാരെക്കുറിച്ച് ഈ സമയം വരെ അവർക്കറിവില്ല."

"ഞങ്ങൾ അയോദ്ധ്യയിലെ രാജകുമാരന്മാരാണ്." മുഷ്ടികൾ മുറുക്കെ പിടിച്ചുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു. സപ്തസിന്ധുവിലെ പരമാധികാരമുള്ള ഒരു രാജ്യം, ഇങ്ങിനെയാണോ നമ്മളെ സൽക്കരിക്കേണ്ടത്?"

"നമ്മൾ ഇവിടെ ഒരാഴ്ചയേ ഉള്ളൂ. ദയവായി." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

"അതുസാരമില്ല. ഞങ്ങൾ ഇവിടെ താമസിക്കാം." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"പക്ഷേ, ജ്യേഷ്ഠാ...."ലക്ഷ്മണൻ ജ്യേഷ്ഠനു നേരെ തിരിഞ്ഞു.

"ഇത്തരം ലളിതമായ ഇടങ്ങളിൽ നമ്മളിതിനുമുൻപും താമസിച്ചിട്ടുണ്ട്. ലക്ഷ്മണാ, ഹ്രസ്വകാലത്തേക്കാണിവിടെ. പിന്നെ നമുക്ക് വീട്ടിലേക്ക് മടങ്ങാം. നമ്മുടെ പിതാവിന്റെ ആഗ്രഹങ്ങളെ ആദരിച്ചു മതിയാകൂ."

"നിങ്ങൾ രണ്ടാൾക്കും സുഖമാണെന്നു ഞാൻ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു." മേൽക്കൂരയിലെ വാതിലിലൂടെ താഴേക്കിറങ്ങവേ വിശ്വാമിത്രൻ ചോദിച്ചു.

ഉച്ചയ്ക്കുശേഷം, മൂന്നാം യാമത്തിലെ മൂന്നാം മണിക്കൂറിലാണ് വിശ്വാമിത്രൻ രാമനും ലക്ഷ്മണനും താമസിക്കുന്ന വീട് സന്ദർശിച്ചത്. ഏറ്റവും അറ്റത്തുള്ള ഒരു പാർപ്പിടമാണ് അവർക്ക് നൽകിയിരുന്നത്. ആ വീടിന്റെ ജാലകത്തിലൂടെ അതിനപ്പുറത്തുള്ള മനോഹരമായ ഒരു ഉദ്യാനം നന്നായി കാണാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നു. നഗരത്തിനുള്ളിലേക്ക് രാമനും ലക്ഷ്മണനും സന്ദർശനം നടത്തിയിരുന്നില്ല.

നഗരഹൃദയത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന വലിയ കൊട്ടാരത്തിലായിരുന്നു വിശ്വാമിത്രന്റെ താമസം. ആ കുറ്റൻ മന്ദിരത്തിലെ കുറെ ഭാഗങ്ങൾ ദയാലുവായ ജനകരാജാവ് ഋഷിമാർക്കും അവരുടെ ശിഷ്യന്മാർക്കും താമസിക്കാനും വിദ്യ അഭ്യസിപ്പിക്കുവാനും അനുവദിച്ചിരുന്നു.

രാജ്യത്തും രാജ്യത്തിനു പുറത്തുമുള്ള ഇത്താനികളെ ആകർഷിക്കാൻ മിഥിലക്ക് കഴിയണമെന്ന് തത്ത്വജ്ഞാനിയായ രാജാവു ആഗ്രഹിച്ചു. തന്റെ തുച്ഛമായ ഖജനാവിൽനിന്നും മഹാത്മാരായ ഗുരുക്കന്മാർക്ക് അദ്ദേഹം പാരിതോഷികങ്ങൾ നൽകിയിരുന്നു.

"അങ്ങേക്കു ലഭിച്ച സൗകര്യങ്ങളെ അപേക്ഷിച്ച് ഇവിടെ സൗകര്യം വളരെ കുറവാണു ഗുരുജി." അപ്പം ഈർഷ്യയോടെ ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു. "ഞാനും ജ്യേഷ്ഠനും മാത്രം ആൾമാറാട്ടം നടത്തിയാൽ മതിയല്ലോ?"

വിശ്വാമിത്രൻ ലക്ഷ്മണന്റെ വാക്കുകളെ അവഗണിച്ചു.

"ഞങ്ങൾക്കു കുഴപ്പമില്ല ഗുരുജി, മിഥിലയിൽ ഞങ്ങൾക്കു ചെയ്യാ നുള്ള ദൗത്യമെന്തെന്ന് ഞങ്ങളെ ഏൽപ്പിച്ചാലും. ഞങ്ങൾക്ക് അയോദ്ധ്യയിലേക്ക് മടങ്ങാൻ തിടുക്കമുണ്ട്" രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ശരി, ഞാൻ കാര്യത്തിലേക്ക് നേരിട്ടു കടക്കാം. മിഥിലയിലെ രാജാവ് അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുത്തമകൾ സീതക്കുവേണ്ടി ഒരു സ്വയംവരം സംഘടിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

പുരാതന ഭാരതത്തിലെ പാരമ്പര്യ വിവാഹരീതിയാണ് സ്വയംവരം. വധുവിന്റെ പിതാവ് വിളിച്ചുവരുത്തിയ യോഗ്യരായ വരന്മാരുടെ കൂട്ടത്തിൽനിന്നും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മകൾക്ക് ഇഷ്ടമുള്ള ഒരു വരനെ തെരഞ്ഞെടുക്കാം. അല്ലെങ്കിൽ ഒരു

മത്സരം പ്രഖ്യാപിക്കാം. വിജയിക്ക് അവളെ ഭാര്യയായി സ്വീകരിക്കാം.

സപ്തത്സിന്ധുവിലെ ശക്തമായ രാജ്യങ്ങളുടെ പട്ടികയിൽ മിഥില ഒരിക്കലും പെട്ടിരുന്നില്ല. പരമാധികാരമുള്ള രാജ്യമായ അയോധ്യ, മിഥിലയുമായി ഒരു ബന്ധത്തിനും ഒരുങ്ങുമെന്ന് ചിന്തിക്കുവാൻ പോലും അസാധ്യമാണ്. രാമൻ എന്തുപറയണമെന്നറിയാതെ കുഴങ്ങി. പക്ഷേ, ലക്ഷ്മണൻ അപ്പോൾ പറയുവാൻ ധാരാളമുണ്ടായിരുന്നു.

"ഞങ്ങളെ ഇവിടെ സ്വയംവരത്തിന്റെ സുരക്ഷയ്ക്കായി കൊണ്ടു വന്നിരിക്കുകയാണോ? ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു. "ആ ബുദ്ധിശൂന്യരായ അസുരന്മാരോടു യുദ്ധംചെയ്യാൻ നമ്മളെ പ്രേരിപ്പിച്ചതിലും വിചിത്രമാണിത്."

വിശ്വാമിത്രൻ ലക്ഷ്മണനു നേരെതിരിഞ്ഞു തുറിച്ചുനോക്കി. പക്ഷേ, അദ്ദേഹം എന്തെങ്കിലും പറയും മുമ്പ് രാമൻ പറയുവാൻ തുടങ്ങി.

ക്ഷമാശീലത്തിൽ അഗ്രഗണ്യനായ രാമന്റെ ക്ഷമപോലും നശിക്കാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു. എങ്കിലും വളരെ മര്യാദയോടെ അവൻ പറഞ്ഞു. "ഗുരുജി, മിഥിലയുമായി ഒരു വിവാഹബന്ധം അച്ഛൻ ആഗ്രഹിക്കുമെന്ന് ഞാൻ കരുതുന്നില്ല. രാഷ്ട്രീയ ലക്ഷ്യത്തിനുവേണ്ടി വിവാഹം കഴിക്കില്ലെന്ന് ഞാനും പ്രതിജ്ഞ എടുത്തിട്ടുണ്ട്. പക്ഷേ..."

"സ്വയംവരത്തിൽ പങ്കെടുക്കുന്നില്ലെന്നു തീരുമാനിക്കുവാൻ കുറച്ചു വൈകിപ്പോയി രാജകുമാരാ." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

എന്താണ് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞുവരുന്നതെന്ന് രാമന് വ്യക്തമായി. വളരെ അമാനുഷികമായ ശ്രമത്താൽ, തന്റെ ശബ്ദത്തിൽ മര്യാദ വരുത്തി രാമൻ പറഞ്ഞു. "എന്റെ പിതാവിനോടോ, എന്നോടോ അന്വേഷിക്കാതെ വിവാഹാർത്ഥിയായി എന്റെ പേർ നിർദ്ദേശിക്കുവാൻ എങ്ങനെ താങ്കൾക്ക് കഴിയും?"

"നിന്റെ പിതാവ് എന്നെ നിന്റെ ഗുരുവായി നിയോഗിച്ചിരിക്കുന്നു. പാരമ്പര്യത്തെക്കുറിച്ച് നിനക്കു അറിവുണ്ട്. ഒരു പിതാവ്, ഒരു മാതാവ്, ഒരു ഗുരു എന്നിവർക്ക് ഒരു കുട്ടിയുടെ വിവാഹത്തെക്കുറിച്ച് തീരുമാനമെടുക്കാം. നിനക്കീ നിയമം ലംഘിക്കണമോ?"

ഞെട്ടിപ്പോയ രാമൻ വേരുപിടിച്ചതുപോലെ നിന്നുപോയി. അവന്റെ കണ്ണുകൾ കോപത്താൽ ജ്വലിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

"മാത്രമല്ല. വരന്മാരുടെ പട്ടികയിൽ നിന്റെ പേരുൾപ്പെടുത്തിയതിനു ശേഷം നീ സ്വയംവരത്തിൽ പങ്കെടുത്തില്ലെങ്കിൽ ഉഷ്ണ സ്മൃതിയിലും ഹരിസ്മൃതിയിലുമുള്ള നിയമങ്ങളെ ലംഘിക്കുകയാകും. അത് ചെയ്യണമെന്നു നീ ആഗ്രഹിക്കുന്നുണ്ടോ"

"എന്നോടു ക്ഷമിക്കുക!" അവ്യക്തമായി പറഞ്ഞുകൊണ്ട് പടികൾ കയറി മേൽക്കൂരയിലേക്കുള്ള വാതിലുയർത്തിമാറ്റി രാമൻ പുറത്തു കടന്നപ്പോൾ ലക്ഷ്മണനും രാമനെ പിന്തുടർന്നു.

സംതൃപ്തിയോടെ വിശ്വാമിത്രനൊന്ന് പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. "അവൻ വരും. അവന് വേറൊരു പോംവഴിയുമില്ല. നിയമം വളരെ വ്യക്തമാണ്."

ദുഃഖത്തോടെ അരിഷ്ടനേമി വാതിലിലേക്ക് നോക്കി. പിന്നെ തന്റെ ഗുരുവിനെയും നോക്കി.

ഇരുപത്തി ഒന്ന്

രാമൻ പടികളിറങ്ങി ഏറ്റവും താഴത്തെ നിലയിലേക്കിറങ്ങിയപ്പോൾ ഒരു പൊതു ഉദ്യാനത്തിലാണ് എത്തിച്ചേർന്നത്. കലങ്ങിമറിഞ്ഞ മനസ്സിന് ഒരാശ്വാസമെന്ന നിലയിൽ ചാരുപടിയിൽ അവൻ ഇരുന്നു. ധ്യാനത്തിൽ മുഴുകിയതുപോലെ അവന്റെ കണ്ണുകൾ നിലത്തേക്കുമാത്രം കേന്ദ്രീകരിച്ചിരുന്നു. ശ്വാസം മന്ദഗതിയിലായിരുന്നു. സഹോദരന്റെ കോപം വരുമ്പോഴുണ്ടാകുന്ന ഭാവമാറ്റം ലക്ഷ്യമേന്മ, നല്ലതുപോലറിയാം. ആഴമുള്ള കോപത്തിലാണ് ജ്യേഷ്ഠനെങ്കിൽ അത്രയും ശാന്തമായിട്ടേ അദ്ദേഹം കാണപ്പെടൂ. അത്തരം സന്ദർഭങ്ങളിൽ ജ്യേഷ്ഠൻ എല്ലാത്തിൽ നിന്നും സ്വയം അകന്നുമാറും.

"ഗർവ്വിഷ്ഠനായ ആ ഗുരുവിനോടു പണിനോക്കി പോകാൻപറ ജ്യേഷ്ഠാ!" ലക്ഷ്മണൻ കടുത്ത ദേഷ്യത്തോടെ തുറന്നടിച്ചു.

രാമൻ ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. ദേഹത്തെ ഒരു പേശിപോലും അനങ്ങി യില്ല. സഹോദരന്റെ ഒച്ചപോലും അദ്ദേഹം കേട്ടതായി തോന്നിയില്ല.

"ജ്യേഷ്ഠാ, സപ്തസിന്ധുവിലെ രാജകുടുംബത്തിലുള്ളവരാണ് നമ്മൾ നമ്മളെക്കുറിച്ച് എന്തു കരുതുമെന്നു വേവലാതിപ്പെടേണ്ട കാര്യമില്ല" ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"മറ്റുള്ളവർ എന്തു കരുതുന്നു എന്നത് എനിക്കു കാര്യമല്ല. പക്ഷേ, ഇതാണ് നിയമം. രാമന്റെ ശബ്ദം വളരെ

ശാന്തമായിരുന്നു.

"ഇത് അങ്ങയുടെ നിയമമല്ല. നമ്മുടെ നിയമവുമല്ല. അതിനെ മറന്നേക്കുക!"

രാമൻ ഒന്നും പറയാതെ ദൂരേക്കു നോക്കിയിരുന്നു.

"ജ്യേഷ്ഠാ", തന്റെ കൈകൾ രാമന്റെ ചുമലിൽ വച്ച് ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു. രാമൻ വിസമ്മതം പ്രകടിപ്പിച്ചു. "ജ്യേഷ്ഠാ, അങ്ങ് എന്തു തീരുമാനിച്ചാലും ഞാൻ അങ്ങക്കൊപ്പമുണ്ട്"

രാമൻ ദുഃഖിതനായി നിൽക്കുന്ന സഹോദരനെ നോക്കി പുഞ്ചിരിച്ചു.

"നമുക്ക് നഗരത്തിലേക്ക് ഒന്നു നടന്നിട്ടു വരാം. എന്റെ തല ആകെ ചൂടുപിടിച്ചിരിക്കുന്നു."

തേനീച്ചക്കൂടുപോലുള്ള വീടുകൾക്കപ്പുറത്ത് മിമില, താരതമ്യേന അടുക്കും ചിട്ടയുമുള്ള നഗരമായിരുന്നു. ആഡംബര കെട്ടിടങ്ങളും വൃത്തി യുള്ള തെരുവുകളും; അയോദ്ധ്യാ നഗരിയോട് താരതമ്യപ്പെടുത്താൻ കഴിയുമായിരുന്നില്ല. സാധാരണക്കാരുടേതുപോലെ പരക്കൻ വസ്ത്രങ്ങളണിഞ്ഞവർ ആരുടേയും ശ്രദ്ധ ആകർഷിച്ചില്ല.

ലക്ഷ്യമില്ലാത്ത അവർ അലഞ്ഞു നടന്ന വിശാലമായ ഒരു ചന്തയിലാണ് എത്തിയത്. അവിടെ മനോഹരമായ കഴകളിൽ നിർമ്മിച്ച വലിയ കടകളിൽ വിലകൂടിയ വസ്തുക്കൾ വിൽപ്പനയ്ക്ക് വെച്ചിട്ടുണ്ടായിരുന്നു. കടകൾ, ചന്തയുടെ നടുവിലാണ്. തൊട്ടടുത്ത ചെറിയ പീടികകളിൽ വിലക്കുറവുള്ള വസ്തുക്കളും വാങ്ങാൻ കിട്ടുമായിരുന്നു. കൃത്യമായി നമ്പർ രേഖപ്പെടുത്തിയ ഈ പീടികകൾക്കെല്ലാം നിറപ്പകിട്ടാർന്ന തുണികൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ തട്ടികൾ നീളമുള്ള മുളവടികൊണ്ട് ഉയർത്തി വെച്ചിരുന്നു. അവയെല്ലാം കൃത്യമായ അളവുകളുള്ളവയായിരുന്നു. ജനങ്ങൾക്ക് നടക്കാനുള്ള സ്ഥലം കൃത്യമായി വേർതിരിച്ചിരുന്നു.

ഒരു മാങ്ങ തെരഞ്ഞെടുത്തുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ വിളിച്ചു. "ജ്യേഷ്ഠാ", അവനറിയാം ജ്യേഷ്ഠന് അത് വളരെ പ്രിയമാണെന്ന്.

കണ്ടിട്ട് വലിയ ഗുണമുള്ളതുപോലെ തോന്നുന്നില്ല. എന്നാലും മാങ്ങയാണല്ലോ.

ലക്ഷ്മണൻ രണ്ടു മാങ്ങ വാങ്ങി, ഒന്നു രാമനു കൊടുത്തു. ലക്ഷ്മണൻ പെട്ടെന്ന് തിന്നുന്നതു കണ്ടപ്പോൾ രാമന് ചിരിവന്നു.

"ആസ്വദിച്ചു തിന്നാൻ സാധിച്ചില്ലെങ്കിൽ തിന്നുന്നതിൽ എന്തു രസാണുള്ളത്? രാമൻ പറഞ്ഞു. ലക്ഷ്മണൻ ആദ്യം തിന്നുതീർത്ത് നടപ്പാതയിലേക്ക് മാങ്ങയെടുത്ത് വലിച്ചെറിയാൻ തുടങ്ങിയപ്പോൾ, രാമൻ അത് തടഞ്ഞുകൊണ്ട് വിളിച്ചു. "ലക്ഷ്മണാ..."

ലക്ഷ്മണന് വിളിയുടെ അർത്ഥം മനസ്സിലായി. അവർ പതുക്കെ നടന്നു. ഒരു കടയുടെ അരികിൽകണ്ട മാലിന്യമിടുന്ന കുഴിക്കരികിൽ മാങ്ങയെടുത്ത് ഇട്ടു. അവർ താമസസ്ഥലത്തേക്ക് മടങ്ങുവേ അവിടെനിന്നും ഉച്ചത്തിലുള്ള ബഹളം കേട്ടു. ആ ഭാഗത്തേക്ക് അവർ തിടുക്കപ്പെട്ടുനടന്നു.

"രാജകുമാരി സീതേ, ആ കുട്ടിയെ വെറുതെ വിടൂ. ഉച്ചത്തിലുള്ള ഒരു ധാർഷ്ട്യശബ്ദം അവർ കേട്ടു.

"ഞാൻ ചെയ്തില്ല." മറുപടിയായി ഒരു സ്ത്രീയുടെ ശബ്ദവും കേട്ടു.

അതിശയത്തോടെ രാമൻ ലക്ഷ്മണനെ നോക്കി.

"എന്താ നടക്കുന്നതെന്ന് നമുക്ക് നോക്കാം." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

രാമനും ലക്ഷ്മണനും പെട്ടെന്ന് ആൾക്കൂട്ടത്തിനിടയിലേക്കു തിരിക്കുകയും ചെയ്തപ്പോൾ വലിയമുറ്റത്തിന്റെ നടുവിലേക്കായിരുന്നു. അവിടെയുള്ള ഒരു കടയിൽ നിൽക്കുന്ന ഏകദേശം ഏഴോ എട്ടോ വയസ്സുള്ള ഒരു കുട്ടിയെ അവർ. അവൻ ഒരു സ്ത്രീയുടെ പിന്നിൽ ഭയംകൊണ്ട് ചുളിനിൽക്കുകയാണ്. അവന്റെ കയ്യിൽ ഒരു പഴമുണ്ട്. ആ സ്ത്രീ കലിപ്പുണ്ട ആൾക്കൂട്ടത്തെ അഭിമുഖീകരിക്കുകയാണ്.

"അതു രാജകുമാരി സീതയാണോ? ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

ആ സ്ത്രീയെ നോക്കി അദ്ഭുതപരതന്ത്രനായി നിൽക്കുന്ന ജേഷ്ഠനെ കണ്ട ലക്ഷ്മണനും അന്തഃവിട്ടുനിന്നു. അവൻ നോക്കി നിൽക്കെ ഏതോ മഹത്തായ സംഭവത്തിന് സാക്ഷിയായതുപോലെയാണ് ഓരോ നിമിഷവും കടന്നുപോയത്.

രാമൻ അനങ്ങാതെ നിന്നു. മുഖം ശാന്തമായിരുന്നു. സഹോദരന്റെ ഇരുണ്ട നിറമുള്ള മുഖത്ത് രക്തത്തുടുപ്പ് ലക്ഷ്മണൻ കണ്ടു. സീത അവർക്ക് പിന്തിരിഞ്ഞാണ് നിന്നിരുന്നത്. പക്ഷേ, മിഥിലയിലെ ഒരു സാധാരണ സ്ത്രീയെക്കാൾ പൊക്കം, അവൾക്കുള്ളതുകൊണ്ട് രാമന് അവളെ കാണുവാൻ സാധിച്ചു. ഏകദേശം രാമനോളം തന്നെ പൊക്കം അവൾക്കുണ്ടായിരുന്നു. അവളുടെ മെലിഞ്ഞ ശരീരം, ഭൂമീദേവിയുടെ സൈന്യത്തിലെ ഒരു പടയാളിയെപ്പോലെ തോന്നി. ഗോതമ്പ് നിറമാണ വൾക്ക്. അംഗവസ്ത്രം അവൾ വലഞ്ഞ തോളിലൂടെ ചുറ്റി അതിന്റെ ഒരറ്റം തന്റെ മുണ്ടിന്റെ ഉള്ളിലേക്ക് കുത്തിയിരുന്നു. മറ്റേയറ്റം ഇടംകയ്യിൽ കെട്ടിയിരുന്നു. പിന്നിൽ ഒരു കൊച്ചു കത്തിയുറ ബന്ധിച്ചിരുന്നത് രാമൻ ശ്രദ്ധിച്ചു. പക്ഷേ, അത് ശൂന്യമായിരുന്നു. സീത തന്നെക്കാൾ കുറച്ചു മുതിർന്നതാണെന്ന് രാമനോട് ഉള്ളിലിരുന്ന ആരോ പറഞ്ഞിരുന്നു. ഇരുപത്തിയഞ്ച് വയസ്സെങ്കിലും അവൾക്കുണ്ടാവും.

എന്തോ അസ്വസ്ഥത രാമന് തോന്നി. അവളുടെ മുഖം ഒന്നു കാണാൻ അവൻ അതിയായി ആഗ്രഹിച്ചു.

"രാജകുമാരി സീതേ..." ആ ആൾക്കൂട്ടത്തിൽനിന്ന് നേതാവാണെന്നു തോന്നുന്ന ഒരാൾ വിളിച്ചുകൂകി. അവരുടെ ആടയാഭരണങ്ങളിൽനിന്നും ആ ആൾക്കൂട്ടം സമ്പന്നരുടേതാണെന്ന് മനസ്സിലായി. "തേനീച്ചക്കൂട്ടിലെ ആ കീടത്തെ സംരക്ഷിച്ചത് മതി. അവനെ വിട്ടു തരു" അയാൾ പറഞ്ഞു.

"അവനെ നിയമമനുസരിച്ചു ശിക്ഷിക്കും. നിങ്ങളല്ല." സീത പറഞ്ഞു.

രാമൻ ഒന്നു പുഞ്ചിരിച്ചു.

"അവനൊരു കള്ളനാണ്. നിന്റെ നിയമം ആർക്ക് അനുകൂലമാണെന്ന് ഞങ്ങൾക്കറിയാം. അവനെ വിട്ടുതാ" ആ മനുഷ്യൻ സീതയുടെ അടുത്തേക്ക് ചെന്നു. ഒരു സംഘർഷം നിറഞ്ഞ അന്തരീക്ഷം. എന്താണ് സംഭവിക്കുക എന്ന് ആർക്കുമറിയില്ല. ആ സംഘർഷം ഏതുസമയത്തും

നിയന്ത്രണാതീതമാകാം. വൈകിളിപിടിച്ച ഒരു ആൾക്കൂട്ടത്തിനിടയിൽ ഏത് ദുർബ്ബലനും ധൈര്യവാനായേക്കും.

തന്റെ കത്തിയുറയ്ക്കു നേരെ സീത കൈകൊണ്ടുപോയി. അവളുടെ കൈകൾ ഒന്നു മുറുകി. അത്യധികം താൽപര്യത്തോടെ രാമൻ ആ രംഗം നോക്കിനിന്നു. ധൃതിയിലുള്ള ഒരു ചലനവുമില്ല, താൻ ആയുധം എടുത്തിട്ടില്ലെന്നറിഞ്ഞിട്ടും അവളുടെ ഉൾരിന് ഒരു കുറവുമുണ്ടായില്ല.

"നിയമം ഒരു വിവേചനവും പ്രവർത്തിക്കുന്നില്ല. ഈ കുട്ടി ശിക്ഷിക്കപ്പെടും. പക്ഷേ, ഇതിൽ ഇടപെടാൻ നിങ്ങൾ ശ്രമിച്ചാൽ നിങ്ങളും ശിക്ഷിക്കപ്പെടും. സീത വളരെ വ്യക്തമായി പറഞ്ഞു.

രാമൻ, വശീകൃതനായപോലെ നിന്നു. അവൾ നിയമത്തെ പിൻതുടരു നവളാണ്.

ലക്ഷ്മണൻ പുഞ്ചിരിച്ചു. തന്റെ സഹോദരനെപ്പോലെ നിയമവുമായി ഇത്രയേറെ അമിതമായ ഇഷ്ടംപുലർത്തുന്ന മറ്റൊരാളെ കണ്ടുമുട്ടുമെന്ന് അവൻ ഒരിക്കലും കരുതിയിരുന്നില്ല.

"മതി, ആവശ്യത്തിലധികമായി." അയാൾ തന്റെ കൈ ഇളക്കുന്നതിനിടയിൽ ആൾക്കൂട്ടത്തെ നോക്കി അലറി, "അവൾ ഒരുത്തിയേ ഉള്ളൂ. നമ്മൾ നൂറിൽക്കൂടുതൽ ആളുകളുണ്ട്. വാ!"

"പക്ഷേ, അവൾ ഒരു രാജകുമാരിയാണ്" ആരോ പിന്നിൽനിന്നും ദുർബ്ബലമായ ഒരു കാരണം പറഞ്ഞു.

"അല്ല, അവൾ അല്ല!" ആ മനുഷ്യൻ ഉറക്കെ പറഞ്ഞു. "അവൾ ജനകരാജന്റെ യഥാർത്ഥ മകളല്ല. അവളെ ദത്തെടുത്തതാണ്."

സീത, പെട്ടെന്ന് ആ കുട്ടിയെ അരികിൽനിന്നും മാറ്റി, പിന്നോട്ടു മാറി അവിടെ ഒരു കടയുടെ മേലാപ്പ് താങ്ങിനിർത്തിയിരുന്ന ഒരു മുളവടി തന്റെ പാദംകൊണ്ട് തട്ടിയിട്ടു. ഞൊടിയിടക്കുള്ളിൽ പാദംകൊണ്ട് തട്ടിയുയർത്തി വലതുകൈകൊണ്ടു പിടിച്ചെടുത്തു. ആ വടി വളരെ വിദഗ്ദ്ധമായി പേടിപ്പെടുത്തുന്ന വേഗത്തിൽ കറക്കി. അത് വലിയ മുളൽ ശബ്ദമുണ്ടാക്കി. നേതാവ് അല്പമകലെ അനങ്ങാതെ നിന്നു.

"ജ്യേഷ്ഠാ, ലക്ഷ്മണൻ പിറുപിറുത്തു. "നമുക്കിടപെടാം."

"എല്ലാം അവളുടെ നിയന്ത്രണത്തിലാണ്"

സീത വടി ചൂഴ്ന്നത് നിർത്തി. അത് അടിക്കാൻ പാകത്തിന് ഒരറ്റം അവളുടെ കക്ഷത്തിൽ ഉറപ്പിച്ചുപിടിച്ചു. "പെട്ടെന്നു

നിങ്ങളുടെ വീടു കളിലേക്കു പോയാൽ ആർക്കും പരിക്കേൽക്കില്ല. നിയമം അനുസരിച്ചു കുട്ടി ശിക്ഷിക്കപ്പെടും. അതിൽ മാറ്റമില്ല."

നേതാവ് ഒരു കത്തി പുറത്തെടുത്ത് അതുമായി മുന്നോട്ട് കുതിച്ചു. അയാൾ കത്തി വീശിയപ്പോൾ സീത പിന്നോട്ട് ഒന്നു ഒഴിഞ്ഞു. അതേ നിമിഷംതന്നെ അവൾ ഒരടി പിന്നോട്ടുവെച്ച് ഒരു മുട്ടിൽ താഴേക്കു കുനിഞ്ഞു തന്റെ രണ്ടു കൈകൊണ്ടും പിടിച്ച് വടി ആഞ്ഞു വീശി, ആ അടി അയാളുടെ മുട്ടിന് പിറകിൽ കൊണ്ടു. അയാൾ വീഴുന്നതിനുമുമ്പ് അവൾ തന്റെ ശരീരഭാരം മറ്റേ കാലിലേക്ക് ഊന്നി, ആ വടി മുകളിലേക്കു ശക്തിയോടെ ഉയർത്തി. അയാൾ ഉയർന്നുപൊങ്ങി താഴേക്ക് മലർന്നടിച്ച് ഊക്കോടെ വന്നു വീണു. സീത പെട്ടെന്നുയർന്ന്, വടി തലയുടെ മുകളിൽ ഇരു കൈകൾകൊണ്ട് ഉയർത്തിപ്പിടിച്ച് അയാളുടെ നെഞ്ചിൽ ആഞ്ഞടിച്ചു. ഒരു മാതൃക അടി, ആ ശക്തമായ അടിയിൽ അയാളുടെ വാരിയെല്ലിന്കൂട് തകരുന്ന ശബ്ദം രാമൻ കേട്ടു.

സീത വടി വിരലിൽ ഇട്ടു ചുഴറ്റി പുറത്തേക്കെടുത്ത് ഒരറ്റം അവളുടെ കക്ഷത്തിൽ വീണ്ടും ഉറപ്പിച്ചു. ഇടംകൈ മുന്നോട്ട് നീട്ടിവെച്ചു. രണ്ടു ഭാഗത്തേക്കും പെട്ടെന്നു ചലിക്കാൻ, കാലുകൾ കുറച്ചു നീട്ടി പാദങ്ങൾ ഇരുഭാഗത്തേക്കുമുന്നി നിന്നു. "ആരെങ്കിലുമുണ്ടോ?"

ആൾക്കൂട്ടം ഒരടി പിന്നിലേക്ക് നീങ്ങാൻതുടങ്ങി. പൊടുന്നനെ അടി തെറ്റി വീണ് അവരുടെ നേതാവിനെ കണ്ടപ്പോൾ അവർ ഭയന്ന് പിൻമാറി. സീത പെട്ടെന്നു വീണ്ടും ചോദിച്ചു. "ആർക്കൊക്കെയാണ് സൗജന്യമായി വാരിയെല്ല് തകർന്നുകിട്ടേണ്ടത്?"

അപ്പോഴേയ്ക്കേക്കും പിൻനിരയിലെ ആളുകൾ അപ്രത്യക്ഷരായി.

രാമനരികിൽനിന്ന് ഒരാളെ സീത വിളിച്ചിട്ട് താഴെ മണ്ണിൽ വീണു കിടക്കുന്ന ആളെ ചൂണ്ടിക്കാട്ടി പറഞ്ഞു. "കൗസ്തുവാ, കുറച്ചുപേരെക്കൂടി, അയാളെ ആതുരാലയത്തിൽ കൊണ്ടുപോകൂ. ഞാൻ പിന്നെ വന്ന് അയാളെ നോക്കിക്കൊള്ളാം."

കൗസ്തവനും അവന്റെ കുട്ടുകാരും മുന്നോട്ടോടി. അവൾ തിരിയവെ രാമൻ അവളുടെ മുഖം ദർശിച്ചു.

ഈ പ്രപഞ്ചം അതിന്റെ എല്ലാ കഴിവുകളും സ്വരൂക്ഷിച്ച് ഒരു പരിപൂർണ്ണമായ സ്ത്രീയുടെ മുഖം സൃഷ്ടിച്ചിരിക്കുന്നു. മോഹനമായ സൗന്ദര്യവും കഠിനമായ ഇച്ഛാശക്തിയും അതാണിവൾ. അവളുടെ ഉരുണ്ട മുഖത്തിന് ശരീരത്തിന്റെ ബാക്കി ഭാഗത്തേക്കാൾ നിറമുണ്ടായിരുന്നു. ഉയർന്ന കവിളെല്ല; കൂർത്തചെറിയ നാസിക; അവളുടെ ചുണ്ടുകൾ അത്ര നേരിയതോ എന്നാൽ അത്ര തടിച്ചിട്ടോ ആയിരുന്നില്ല. വിടർന്ന കണ്ണുകൾ അത്ര ചെറുതോ അത്ര വലുതോ ആയിരുന്നില്ല. എണ്ണമില്ലാത്ത കൺ പീലികളാൽ നിറഞ്ഞ്, വളഞ്ഞ പൂരികക്കൊടികൾ, അവളിപ്പോൾ ചെയ്ത പ്രവൃത്തികൊണ്ടാവണം ആ കണ്ണുകൾ തീപ്പൊരിപോലെ തിളങ്ങിയിരുന്നു. മങ്ങിയ ഒരു മറുക്ക്, അവളുടെ വലത്തെ നെറ്റിയിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. എല്ലാംകൂടി ഉജ്ജ്വലമായ, കളങ്കമറ്റ ഒരു മുഖമായി രാമനത് തോന്നി. ഹിമാലയപർവതനിരകളിൽ ജീവിക്കുന്നവരുടെ ഛായ അവൾക്കുണ്ടായിരുന്നു. കുട്ടിക്കാലത്ത് കാർമ്മണ്യ താഴ്വരയിൽ ഹസ്വ സന്ദർശനത്തിനിടെ കണ്ട സ്ത്രീകളുടെ രൂപമാണ് അവളിൽ കണ്ടത്. അവളുടെ നീണ്ട കറുത്തമുടി മെടഞ്ഞു. ഉരുട്ടി കെട്ടിവെച്ചിരുന്നു. യോദ്ധാവിന്റെതുപോലുള്ള ദേഹത്ത് യുദ്ധമുറിവുകളുടെ പാടുകൾ കാണാമായിരുന്നു.

"ജ്യേഷ്ഠാ..." വളരെ വിദൂരതയിൽനിന്നു കേട്ട ശബ്ദംപോലെയാണ് ലക്ഷ്മണന്റെ വിളി, രാമൻ അവ്യക്തമായി കേട്ടത്.

മാർബിളിൽ കൊത്തിയെടുത്ത പ്രതിമപോലെ രാമൻ നിന്നു. ലക്ഷ്മണന് തന്റെ സഹോദരനെ നന്നായറിയാം. മനസ്സ് കലുഷമാകുമ്പോഴാണ് മുഖം കൂടുതൽ ശാന്തമാകുക.

ലക്ഷ്മണൻ രാമന്റെ തോളിൽ തൊട്ട് വിളിച്ചു. "ജ്യേഷ്ഠാ:

രാമൻ അപ്പോഴും പ്രതികരിച്ചില്ല. മായാവിദ്യക്കടിപ്പെട്ടവനെപ്പോലെ രാമൻ നിന്നു. ലക്ഷ്മണന്റെ ശ്രദ്ധ സീതയിലേക്കു തിരിഞ്ഞു.

അവൾ കയ്യിലുള്ള വടി ദൂരെയെറിഞ്ഞു. എന്നിട്ട് ആ കൊച്ചു കള്ളന്റെ കയ്യിൽ മുറുകെ പിടിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു "വാ"

"എന്റെ തമ്പുരാട്ടീ", ആ പയ്യൻ അവളോട് അപേക്ഷിക്കുകയായിരുന്നു. "എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ. ഇനി ഒരിക്കലും ഞാൻ ചെയ്തില്ല എനിക്കു മാപ്പുതരു." സീത ആ പയ്യന്റെ കയ്യിൽപിടിച്ച് വലിച്ചുകൊണ്ട് രാമനും ലക്ഷ്മണനും നിൽക്കുന്ന ഭാഗത്തേക്ക് തിരിഞ്ഞപ്പോൾ, ലക്ഷ്മണൻ സ്തബ്ധനായി നിൽക്കുന്ന രാമന്റെ കയ്യിൽപിടിച്ച് അവിടെനിന്നും പിന്നിലേക്ക് നിർത്തി. പക്ഷേ, രാമൻ അപ്പോഴും ഏതോ വലിയ ശക്തിയുടെ പിടിയിലകപ്പെട്ടതുപോലെ സീതയെത്തന്നെ തുറിച്ചുനോക്കി നിന്നു. രാമന്റെ നിശ്ചലാവസ്ഥക്ക് വിരുദ്ധമായത് രാമന്റെ അംഗവസ്ത്രം മാത്രമായിരുന്നു. അത് കാറ്റിൽ ഇളകിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

സ്വയം നിയന്ത്രിക്കാനാകാത്തതുപോലെ രാമൻ തന്റെ തല കുമ്പിട്ടു.

ശ്വാസം നിലച്ചതുപോലെ ലക്ഷ്മണൻ വാതുറന്നു നിന്നുപോയി. ഇങ്ങനെയൊരു കാഴ്ച തനിക്ക് കാണേണ്ടിവരുമെന്ന് അവനൊരിക്കലും കരുതിയില്ല. തന്റെ സഹോദരനെപ്പോലുള്ള ഒരാളുടെ ആദരവ് പിടിച്ചു പറ്റാൻ പാകത്തിൽ ഒരു സ്ത്രീയോ? കർക്കശമായ അനുസരണവും നിയന്ത്രണവും, മാത്രമറിയുന്ന ആ ഹൃദയത്തെ ഇളക്കുവാൻ മാത്രം ഒരു സ്നേഹമോ? അഭിമാനത്തോടെയും ലക്ഷ്യബോധത്തോടെയും എല്ലാ മനുഷ്യരുടെയും തല ഉയർത്തിപ്പിടിക്കുവാൻ പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന ഒരാളുടെ തല, മറ്റൊരാളുടെ മുമ്പിൽ സ്വയം കുമ്പിടുകയോ?

ഒരു പുരാതന കവിതയിലെ വരികൾ അവന്റെ മനസ്സിൽ ഒഴുകി യെത്തി. അവന്റെ മനസ്സിനെ ആകർഷിച്ചു വളരെ ദിവ്യമായ ഒരു കവിത. പക്ഷേ, ഗൗരവക്കാരനായ തന്റെ സഹോദരൻ ആ വരികളിൽ, തനിക്ക് മുൻപും അർത്ഥം കണ്ടെത്തുമെന്ന് അവൻ കരുതിയതേയില്ല.

"അവളിൽ എന്തോ ഒന്നുണ്ട് സ്പെഷ്യൽ മുത്തുകൾ തീരത്തി ഗളാ ഭരണത്തിലെ ചരടുപോലെ, അവൾ അതിനെക്കൊണ്ട് കോർത്തുപിടിച്ചിരിക്കുന്നു."

തന്റെ ജീവിതത്തിലെ വേർപെട്ട മുത്തുകളെ യോജിപ്പിച്ചുനിർത്താൻ പറ്റിയ ചരട് ജ്യേഷ്ഠൻ കണ്ടെത്തിയതായി ലക്ഷ്മണൻ കണ്ടു.

ആത്മനിയന്ത്രണത്താൽ കടിഞ്ഞാണിട്ട രാമന്റെ ഹൃദയംപോലും തന്റെ മിത്രത്തെ കണ്ടെത്തിയതായി തിരിച്ചറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അത് സീതയായിരുന്നു.

തന്റെ വഴിക്ക് തടസ്സമായി രണ്ട് അപരിചിതർ നിൽക്കുന്നത് കണ്ട് അതിശയിച്ച സീതയും അനങ്ങാതെ നിന്നു. ഒരാൾ കാഴ്ചയിൽ ചട്ടമ്പിയെപ്പോലെ, ഭീമകായനെക്കിലും ഓമനത്വമുള്ളയാളും മറ്റെയാൾ കുലീനത തോന്നിക്കുന്നയാളും. എന്തോ കാരണത്താൽ സീത അവരുടെ മുന്നിൽ മനസ്സുകൊണ്ട് തല കുനിച്ചു വന്ദിച്ചു.

'വഴിയിൽനിന്നും മാറ്' മുന്നിൽനിന്നവരെ തള്ളി കടന്നുപോകവേ സീത പരുഷമായി പറഞ്ഞു.

രാമൻ വശത്തേക്ക് മാറി നിന്നു. അപ്പോഴേക്കും കുട്ടിക്കുള്ളനേയും വലിച്ചുകൊണ്ടു വളരെവേഗം അവർ കടന്നുപോയിരുന്നു. ലക്ഷ്മണൻ മുന്നോട്ട് ചെന്നു രാമനെ പിന്നിൽനിന്നും തൊട്ടുവിളിച്ചു. "ജ്യേഷ്ഠാ."

സീത നടന്നു അകലുന്നത് കാണാൻ രാമൻ തിരിഞ്ഞുനോക്കിയില്ല. ഏതോ ഒരു മായികാവസ്ഥയിൽ രാമൻ നിന്നു. അപ്പോൾ നടന്നത് എന്തെന്ന് മനസ്സിലാക്കാൻ ഹൃദയത്തെ ശാന്തമാക്കാൻ ശ്രമിച്ചെങ്കിലും ഒന്നും ചെയ്യാൻ കഴിയാത്തവനെപ്പോലെയാണ് രാമനെ കണ്ടത്.

"ജ്യേഷ്ഠാ ...." ചിരിച്ചുകൊണ്ട് അപ്പോൾ ലക്ഷ്മണൻ വിളിച്ചു."

"ഒും?"

"ജ്യേഷ്ഠാ, അവർ പോയി. ഇനി ജ്യേഷ്ഠന് തല ഉയർത്താമെന്ന് തോന്നുന്നു."

ഒരു പുഞ്ചിരിയോടെ രാമൻ തലയുയർത്തി.

"ജ്യേഷ്ഠാ!" ലക്ഷ്മണൻ പിന്നോട്ടു വന്നു സഹോദരനെ കെട്ടിപ്പുണർന്നുകൊണ്ടു പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. രാമൻ അവന്റെ പുറത്തു തട്ടി. പക്ഷേ, രാമന്റെ മനസ്സിൽ മറ്റെന്തോ ഉണ്ടായിരുന്നു.

പിന്നോട്ടു ചുവടുവച്ച ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു "ഒരു മികച്ച ജ്യേഷ്ഠത്തി ആകുവാൻ അവർക്ക് സാധിക്കും."

രാജകുമാരിയെ തന്റെ ജ്യേഷ്ഠന്റെ പത്നയാക്കുവാനുള്ള അനുജന്റെ അനിയന്ത്രിതമായ ആവേശം അംഗീകരിക്കാതെ, രാമൻ മുഖം ചുളിച്ചു.

"ഇനി നമ്മൾ സ്വയംവരത്തിന് പോകുമെന്ന് ഞാൻ ഊഹിക്കുന്നു." കണ്ണുകൾ ഇറുക്കിക്കൊണ്ടു ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"ഇപ്പോൾ നമുക്ക് നമ്മുടെ മുറിയിലേക്ക് പോകാം." രാമൻ പറഞ്ഞു. അപ്പോൾ ശാന്തഭാവമായിരുന്നു രാമനിൽ കണ്ടത്.

"ശരി" ചിരിച്ചുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു. "തീർച്ചയായും, പക്ഷ്യതയോടെ നമ്മൾ പെരുമാറണം. പക്ഷ്യത! ശാന്തം! വൈരാഗി! നിയന്ത്രിതം! ഏതെങ്കിലും വാക്ക് ഞാൻ വിട്ടുപോയോ ജ്യേഷ്ഠാ?

തന്റെ മുഖത്തെ ഭാവപ്രകടനമില്ലാതാക്കാൻ രാമൻ പണിപ്പെട്ടു. പക്ഷേ, രാമനതിന് കഴിഞ്ഞില്ല. തനിക്കുള്ളിലെ സന്തോഷത്തിന് അവൻ കീഴടങ്ങി. മിന്നൽപോലെ ഒരു പുഞ്ചിരിക്കൊണ്ട് അവന്റെ മുഖം തിളങ്ങി.

സഹോദരന്മാർ തേനീച്ചവസതിയിലേക്ക് തിരികെ നടക്കുവാനൊരുങ്ങി.

"അരിഷ്ടനേമിജിയോട് നമുക്ക് ഉറപ്പായും പറയണം, സ്വയംവരത്തിൽ പൂർണ്ണമനസ്സോടെ അങ്ങ് പങ്കെടുക്കുമെന്ന്" ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണന്റെ പിന്നിലായി നടക്കവേ രാമൻ ഒന്നു ചിരിച്ചു. എന്താണ് തന്റെ ഹൃദയം തന്നോടു ചെയ്തതെന്ന് മനസ്സിലാക്കുവാൻ അപ്പോൾ രാമന് സാധിച്ചു.

"അതൊരു നല്ല വാർത്തയാണ്. നിയമത്തെ അനുസരിക്കുവാൻ അങ്ങ് തീരുമാനിച്ചതിൽ സന്തോഷം തോന്നുന്നു." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

രാമൻ ശാന്തമായ ഭാവം കൈക്കൊണ്ടപ്പോൾ ലക്ഷ്മണന് തന്റെ ചിരി അടക്കാൻ സാധിച്ചില്ല.

"അതെ, തീർച്ചയായും അരിഷ്ടനേമിജി, നിയമത്തെ എങ്ങനെ നമുക്ക് അനാദരിക്കുവാനാകും? പ്രത്യേകിച്ചും രണ്ടു

സ്കൂളുകളിലും രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്ന ആ ഒരു നിയമത്തെ, ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണന്റെ പെട്ടെന്നുള്ള മലക്കംമറിപ്പിൽ പിടികിട്ടിയില്ലെങ്കിലും അരിഷ്ടനേമി ഒന്നു ചിരിച്ചു. "സ്വയംവരത്തിൽ അങ്ങ് പങ്കെടുക്കാൻ താത്പര്യം പ്രകടിപ്പിച്ചതായി ഞാൻ ഇപ്പോൾതന്നെ ഗുരുജിയെ അറിയിക്കാം."

— ❦ ❦ ❦ —

"ജ്യേഷ്ഠാ!" മുറിയിലേക്ക് ഓടിവന്ന ലക്ഷ്മണൻ വിളിച്ചു. രാമൻ സീതയെ കണ്ടിട്ട് അഞ്ചുദിവസം കഴിഞ്ഞിരുന്നു. സ്വയംവരത്തിന് ആകെ രണ്ടുദിവസമേ ബാക്കിയുള്ളൂ.

"എന്താണുകാര്യം? താൻ വായിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന പനയോലഗ്രന്ഥം താഴെവെച്ച് രാമൻ ചോദിച്ചു.

"എന്നോടൊപ്പം വരു ജ്യേഷ്ഠാ", രാമന്റെ കയ്യിൽ പിടിച്ചു വലിച്ചുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ നിർബ്ബന്ധിച്ചു.

— ❦ ❦ ❦ —

"എന്താണിത് ലക്ഷ്മണാ? വീണ്ടും രാമൻ ചോദിച്ചു. താമസസ്ഥലത്തുനിന്നിറങ്ങി, തെരുവുകളിലൂടെ നടക്കുകയായിരുന്നു അവർ. നഗരത്തിന് എതിർദിശയിലേക്കായിരുന്നു അവർ നടന്നത്. നഗരത്തിന് പുറത്തുള്ള ഭാഗങ്ങൾ കാണുന്നതിനാണ് അവർ കോട്ടമതിലും കടന്ന് പുറത്തിറങ്ങിയത്. അവിടെ ഒരു വലിയ ആൾക്കൂട്ടം അവർ കണ്ടു. അതിൽ പലരും ദൂരേക്ക് കൈചൂണ്ടി പരസ്പരം സംസാരിക്കുന്നത് അവർക്കു കാണാമായിരുന്നു.

"ലക്ഷ്മണാ, എന്നെ എവിടെക്കാണ് നീ കൂട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുന്നത്?"

അവൻ അതിനുത്തരമൊന്നും പറഞ്ഞില്ല.

"മാറി നിൽക്കൂ" കാർക്കശ്യത്തോടെ പറഞ്ഞുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ ആൾക്കൂട്ടത്തെ തള്ളിമാറ്റി രാമന്റെ കൈയിൽ പിടിച്ച് മുന്നോട്ട് നടന്നു. ദൃഢകായനായ ലക്ഷ്മണനെ കണ്ട്

ആളുകൾ വഴി ഒഴിഞ്ഞുകൊടുത്തു. അവർ പെട്ടെന്ന് മതിലിനരികിലെത്തി.

അവർ മതിലിനരികിൽ പെട്ടെന്നെത്തിയപ്പോൾ തടാകകിടങ്ങിനും അപ്പുറം തുറസ്സായ പ്രദേശത്ത് ഒരു ചെറുസൈന്യം കൃത്യതയോടെയും അച്ചടക്കത്തോടെയും നിൽക്കുന്നത് അവർ കണ്ടു. ദൂരെ പതാകവാഹകർ അവരവരുടെ കൊടികൾ ഉയരത്തിൽ പിടിച്ച് നിൽക്കുന്നുണ്ട്. ഓരോ പതാകയുടെ പിന്നിലും ഏകദേശം ആയിരം പടയാളികൾ എന്ന രീതിയിൽ അവരെല്ലാം ശരിയായ ഘടനയിൽ വിന്യസിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. അവരുടെ നടുവിലായി ഒരു വലിയഭാഗം അവർ ശൂന്യമാക്കിയിട്ടിരുന്നു.

അവരുടെ പതാകയുടെ നിറത്തിന് സാമ്യമുള്ള മുണ്ടുകളാണ് പട്ടാളക്കാർ ധരിച്ചിരിക്കുന്നതെന്ന് രാമൻ ശ്രദ്ധിച്ചു. ഏകദേശം പതിനായിരത്തോളം പട്ടാളക്കാർ കാണുമെന്ന് രാമൻ കണക്കാക്കി. അത്രത വലിയ സംഖ്യയല്ല. പക്ഷേ, മിഥിലയെപ്പോലെ കാവൽസൈന്യമില്ലാത്ത ഒരു നഗരത്തിൽ അതീവ ഗുരുതരമായ പ്രശ്നങ്ങൾക്കു കാരണമാകാൻ അത് ധാരാളം മതി.

"ഏത് രാജ്യം അയച്ച സൈന്യമാണിത്?" രാമൻ ചോദിച്ചു.

"അതെന്തായാലും ഒരു സൈന്യമായി തോന്നുന്നില്ല. അത് സുരക്ഷാ ഭടന്മാരാണ്. ലക്ഷ്മണന്റെ തൊട്ടരികിൽനിന്ന മനുഷ്യൻ പറഞ്ഞു.

രാമൻ അയാളോട് എന്തോ ചോദിക്കാൻ തുടങ്ങുമ്പോഴേക്കും വെളിമ്പ്രദേശത്തുനിന്നും പട്ടാളക്കാർ മുഴക്കിയ ശംഖുവിളിയുടെ ശബ്ദം അവരുടെ ശ്രദ്ധ തെറ്റിച്ചു. നിമിഷങ്ങൾ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ രാമൻ കേട്ടിട്ടില്ലാത്ത ഒരു ശബ്ദം ശംഖുവിളി ശബ്ദത്തെ മുക്കിക്കൊണ്ട് ഉയർന്നു. ഒരു ഭയങ്കരനായ രാക്ഷസൻ ഭീമാകാരമായ വാളുകൊണ്ട് വായുവിലൂടെ വെട്ടി അരിഞ്ഞുപോകുന്നത് പോലെ തോന്നിപ്പിച്ചു ആ ശബ്ദം. ആ ശബ്ദത്തിന്റെ ഉറവിടംതേടി ലക്ഷ്മണൻ മുകളിലേക്കു നോക്കി. "എന്ത്?"

ജനക്കൂട്ടം അദ്ഭുതത്തോടെ നോക്കിനിന്നു. ലക്ഷ്മണന്റെ അഭിമാന സ്വത്തായി വിശേഷിപ്പിക്കുന്ന വാഹനമായ പുഷ്പക

വിമാനമാണത്. വളരെ അപൂർവമായ, ഒരു ലോഹംകൊണ്ടുണ്ടാക്കപ്പെട്ട മുൻവശം കുർത്ത ഒരുവാഹനമായിരുന്നു അത്. കൂറ്റൻ യന്ത്രപ്പങ്കുകൾ വാഹനത്തിന്റെ ഏറ്റവും മുകളിൽ ഘടിപ്പിച്ചിരുന്നു. അത് അതിശക്തമായി വട്ടത്തിൽ കറങ്ങിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ചില ചെറിയ യന്ത്രപ്പങ്കുകൾ താഴെയും പിടിപ്പി ചിരുന്നു. വിമാനത്തിന്റെ ഉടലിലെ അനവധി വിടവുകൾ കട്ടിയുള്ള ഗ്ലാസ്സുകൊണ്ടു മുടിയിരുന്നു.

ഉഗ്രകോപത്താൽ ആനകളുണ്ടാക്കുന്ന ചിഹ്നവിളിയേക്കാൾ ഉച്ചത്തിലായിരുന്നു വിമാനമുണ്ടാക്കിയ ശബ്ദം. മരങ്ങളുടെ മുകളിൽ അത് വട്ടമിട്ടു പറന്നപ്പോൾ ശബ്ദം കുറെക്കൂടി കൂടുതലായി തോന്നി. അങ്ങനെ കറങ്ങിവെ. ചെറിയ ലോഹപാളികൾ വശങ്ങളിലുള്ള തൂളികളിലൂടെ ഇറങ്ങി വന്നു വിമാനത്തെയും അതിനകത്തുള്ള കാഴ്ചകളെയും പൂർണ്ണമായും മറച്ചു. വിചിത്രമായ ആ കാഴ്ച ചെവിപൊത്തിപ്പിടിച്ച് ജനം തുറിച്ചു നോക്കി. ലക്ഷ്മണനും ചെവിപൊത്തി. പക്ഷേ, രാമൻ ചെവിപൊത്തിയില്ല. ഉള്ളിൽ ഊറിവന്ന കോപത്തോടെ അവൻ വാഹനത്തെ നോക്കി. അതാരുടെതാണെന്നും അതിനുള്ളിൽ ആരാണെന്നും അവന് മനസ്സി ലായി. രാമൻ ജനിക്കുംമുമ്പേ അവന്റെ ബാല്യകാല സന്തോഷങ്ങളെ നശിപ്പിച്ചതിന് ഉത്തരവാദി. ആൾക്കൂട്ടത്തിൽ തനിയെ എന്നപോലെ അവൻ അവിടെ നിന്നു. കടുത്ത കോപംകൊണ്ട് അവന്റെ കണ്ണുകൾ ജ്വലിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

വാഹനം താഴെക്കു വന്നപ്പോൾ ശബ്ദം പെട്ടെന്ന് കുറഞ്ഞു. ഇറക്കാൻ ഉദ്ദേശിച്ച സ്ഥലത്തുതന്നെ കൃത്യമായി വാഹനം വന്നിറങ്ങി. അതുകണ്ട് ചുറ്റുംനിന്നവർ നിർത്താതെ കയ്യടിച്ചു. പട്ടാളക്കാർ അച്ചടക്കത്തോടെ അവരവരുടെ സ്ഥാനങ്ങളിൽ നിശ്ചലരായി നിന്നു.

നിമിഷങ്ങൾ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ വിമാനത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗം തുറന്ന്, ഒരു ഭീമാകാരനായ മനുഷ്യൻ വാതിലിൽ നിറഞ്ഞുനിന്നു. താഴെക്കിറങ്ങവേ തനിക്ക് മുന്നിലുള്ള നിലം അയാൾ ശ്രദ്ധയോടെ പരിശോധിച്ചു. ഒരു പട്ടാളഓഫീസർ അയാളുടെ അരികിലേക്ക് ഓടിചെന്ന് സല്യൂട്ടുചെയ്തു. അവർ എന്തോ

സംസാരിച്ചു. ഭീമാകായൻ കോട്ടമതിലിൽനിന്നും ഉത്സാഹത്തോടെ കാഴ്ചക്കാരെ ശ്രദ്ധിച്ചുനോക്കി അയാൾ തിരിഞ്ഞു വിമാനത്തിലേക്ക് നടന്നു. കുറച്ചു കഴിഞ്ഞ് വീണ്ടും അയാൾ പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു. അപ്പോൾ മറ്റൊരാൾ കൂടി ഒപ്പമുണ്ടായിരുന്നു.

രണ്ടാമത്തെ ആൾക്ക് ആദ്യത്തെ ആളെക്കാൾ പൊക്കം കുറവായിരുന്നു. എങ്കിലും മിഥിലയിലെ ഒരു സാധാരണക്കാരനേക്കാൾ പൊക്കമുണ്ടായിരുന്നു. ഏതാണ്ട് രാമനോളം പൊക്കം. രാമനെപ്പോലെ മെലിഞ്ഞ ദേഹമായിരുന്നില്ല. ഭീമാകാരനായിരുന്നു അയാൾ. അയാളുടെ കറുത്ത കട്ടികൂടിയ മീശയും കനത്ത താടിയും കലകൾ നിറഞ്ഞ മുഖവും ഭയംജനിപ്പിക്കുന്നതായിരുന്നു. വിലപിടിപ്പുള്ള മുണ്ടും അംഗവസ്ത്രവുമാണ് അയാൾ ധരിച്ചിരുന്നത്. ഭയം തോന്നിപ്പിക്കുന്ന തരത്തിലുള്ള ഒരു കിരീടവും അയാൾ ധരിച്ചിരുന്നു. കിരീടത്തിന്റെ ഇരുഭാഗത്തും ആറിഞ്ഞ് നീളമുള്ള രണ്ട് കൊമ്പ് ഉയർന്നുനിന്നു. നടക്കുമ്പോൾ മുന്നോട്ട് കുറച്ചു കുനിയാണ് അയാൾ നടന്നത്.

"രാവണൻ" ലക്ഷ്മണൻ പിറുപിറുത്തു.

രാമൻ പ്രതികരിച്ചതേയില്ല.

ലക്ഷ്മണൻ രാമനെ നോക്കി. "ജ്യേഷ്ഠാ..."

ലങ്കയുടെ രാജാവിനെത്തന്നെ ദൂരെ നിന്ന് ശ്രദ്ധിച്ചുകൊണ്ട് രാമൻ നിശ്ശബ്ദനായി നിന്നു.

"ജ്യേഷ്ഠാ, നമുക്ക് പോകാം." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

രാമൻ ലക്ഷ്മണനെ നോക്കി. രാമന്റെ കണ്ണുകൾ കോപംകൊണ്ട് ജ്വലിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. മിഥിലയുടെ രണ്ടാം കോട്ടമതിലിന് അപ്പുറത്തും ഇപ്പുറത്തുമുള്ള ലങ്കൻ പട്ടാളക്കാരെ രാമൻ തിരിഞ്ഞുനോക്കി.

ഇരുപത്തി രണ്ട്

"ദയവു ചെയ്തതു പോകരുത്. നിങ്ങളെപ്പോലെ ഗുരുജിയും അസ്വസ്ഥനാണ്. രാവണൻ എങ്ങനെയാണ്, എന്തിനാണ് ഇവിടെ എത്തിയതെന്ന് നമുക്കറിയില്ല. കോട്ടക്കുള്ളിൽത്തന്നെ കഴിയുന്നതാണ് നിങ്ങളുടെ സുരക്ഷയ്ക്ക് നല്ലതെന്നു ഗുരുജി കരുതുന്നു." അരിഷ്ടനേമി അപേക്ഷിച്ചു.

തേനീച്ചക്കുട്ടിലെ അവരുടെ മുറിക്കുള്ളിൽ ഇരിക്കുകയായിരുന്നു രാമനും ലക്ഷ്മണനും. അയോദ്ധ്യയിലെ രാജകുമാരന്മാരോടു വിശ്വാമിത്രന്റെ അപേക്ഷ അറിയിക്കുകയായിരുന്നു അരിഷ്ടനേമി. മിഥിലയുടെ കോട്ടക്കുപുറത്തു രാവണൻ തമ്പടിച്ചിട്ടുണ്ട്. ദൂതന്മാർ കോട്ടയ്ക്കുള്ളിൽ വന്നെങ്കിലും അയാൾ ഇതുവരെ കോട്ടയിൽ കടന്നിട്ടില്ല. ദൂതന്മാർ കൊട്ടാരത്തിലേക്ക് പോയി ജനക രാജാവിനെയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുജൻ കുശധ്വജ രാജാവിനെയും കണ്ടുസംസാരിച്ചു.

"ഗുരു വിശ്വാമിത്രൻ എന്തു ചിന്തിക്കുമെന്നോർത്തു ഞാനെന്തിന് കഷ്ടപ്പെടണം? എനിക്ക് എന്റെ ജ്യേഷ്ഠനെക്കുറിച്ചു മാത്രമേ ചിന്തിക്കേണ്ട ആവശ്യമുള്ളൂ, ലങ്കയിലെ ഈ രാക്ഷസൻ എന്തു ചെയ്യുമെന്ന് ആർക്കും ഒരു ഊഹവുമില്ല. ഇപ്പോൾത്തന്നെ ഞങ്ങൾക്ക് പോകണം!" ദേഷ്യത്തോടെ ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"ദയവായി ശാന്തമായി ചിന്തിക്കൂ. തനിച്ചുപോയാൽ എങ്ങനെ നിങ്ങൾ വനത്തിനുള്ളിൽ സുരക്ഷിതരാകും?

കോട്ടയ്ക്കുള്ളിലാണ് നിങ്ങൾ സുരക്ഷിതർ. നിങ്ങളുടെ രക്ഷയ്ക്കായി ഇവിടെ മലയപുത്രന്മാരുണ്ട്."

"നിങ്ങൾക്കും മലയപുത്രന്മാർക്കും എന്നു നരകംവേണമെങ്കിലും ചെയ്യാം! ഇവിടെനിൽക്കാൻ ഞങ്ങളൊരുക്കമല്ല. എന്റെ സഹോദരനൊപ്പം ഞാൻ പോകുന്നു."

"രാജകുമാരാ, ദയവായി എന്നെ വിശ്വസിക്കൂ. ഏറ്റവും മഹത്തായ ഒരു പ്രവൃത്തി ചെയ്യുവാനാണ് ഞാൻ നിർദ്ദേശിക്കുന്നത്. സ്വയംവരത്തിൽ നിന്നും ദയവായി പിൻവാങ്ങരുത്. നഗരം വിട്ടു പോകരുത്." അരിഷ്ടനേമി പറഞ്ഞു.

രാമന്റെ അസാധാരണമായ സൗമ്യത എന്നത്തെയുംപോലെ ആയിരുന്നെങ്കിലും വ്യത്യസ്തമായ ഒരു ഊർജം രാമനിൽ കാണപ്പെട്ടതു പോലെ അരിഷ്ടനേമിക്ക് തോന്നി. രാമന്റെ സവിശേഷമായ ശാന്തത അപ്പോൾ പ്രകടമായിരുന്നില്ല.

രാമൻ തന്നോടുതന്നെ സത്യസന്ധത പുലർത്തുന്നുവെങ്കിൽ, അനവധിപേർ തന്നെ വേദനിപ്പിച്ചത് അദ്ദേഹം തുറന്നുപറയും. കുറഞ്ഞത് അത്രയും ഉഗ്രമായ വിദ്വേഷം തോന്നേണ്ടവരെക്കുറിച്ച്. രാവണൻ അയാളുടെ ജോലി എളുപ്പം ചെയ്തു. പങ്കെടുത്ത യുദ്ധത്തിൽ അയാൾ ജയിച്ചു. എങ്കിലും തന്റെ മുത്തപുത്രനെ നിരന്തരമായി അവഗണിക്കു വാനും അവനെ വേദനയിലേക്ക് തള്ളിയിടാനും പിതാവിനുള്ളിൽ കയ്പു നിറഞ്ഞ പെരുമാറ്റത്തിന് അത് ഇടയാക്കി. അദ്ദേഹത്തെ തകർത്ത അദൃശ്യനായ ആ രാക്ഷസനിലേക്ക് തന്റെ എല്ലാ ദേഷ്യവും നിരാശയും മുറിവേറ്റ ഏകാകിയായ ആ കുട്ടി കേന്ദ്രീകരിച്ചു. രാവണനാണ് തന്റെ എല്ലാ ദൗർഭാഗ്യത്തിനും കാരണക്കാരനെന്നു കൂഞ്ഞായിരിക്കുമ്പോൾമുതൽ അവൻ സ്വയം ബോധ്യപ്പെടുത്തി. ആ ഭയങ്കരമായ ദിവസം കരാചപയിൽ നടന്ന യുദ്ധത്തിൽ രാവണൻ ജയിച്ചിരുന്നില്ലെങ്കിൽ രാമൻ ഇത്രയും കഷ്ടപ്പെടേണ്ടിവരില്ലായിരുന്നു.

രാവണനുവേണ്ടി രാമൻ സൂക്ഷിച്ചുവച്ച കോപം കുട്ടിക്കാലംമുതൽ ഉടലെടുത്തതാണ്. അത് ആഴത്തിലുള്ളതും കാരണങ്ങൾക്കപ്പുറവുമാണ്.

രാമന്റെയും ലക്ഷ്മണന്റെയും അടുത്തുനിന്ന്, അരിഷ്ടനേമി വിശ്വാമിത്രന്റെ അതിഥിമന്ദിരത്തിലേക്ക് പോയി.

"ജ്യേഷ്ഠാ, എന്നെ വിശ്വസിക്കൂ. നമുക്കിവിടുന്ന് രക്ഷപ്പെടാം. അവിടെ പതിനായിരം ലക്ഷക്കാരാണ്. നമ്മൾ കേവലം രണ്ടുപേർ. ഒരു പ്രശ്നമുണ്ടായാൽ മിഥിലക്കാരും ചിലപ്പോൾ മലയപുത്രന്മാരുപോലും രാവണനൊപ്പമേ നിലക്കൂ." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

മുറിയിലെ ഏക ജാലകത്തിലൂടെ രാമൻ പുറത്തുള്ള തോട്ടത്തിലേക്ക് നോക്കി നിന്നു.

"ജ്യേഷ്ഠാ, കോട്ടയുടെ അറ്റത്തെ ചുവരിലൂടെ പുറത്തേക്ക് ഒരു വഴിയുണ്ടെന്ന് ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. മലയപുത്രന്മാർക്കൊഴികെ ആർക്കും നമ്മൾ ആരാണെന്നറിയില്ല. നിശ്ശബ്ദരായി നമുക്ക് രക്ഷപ്പെടാം. അയോധ്യ സൈന്യവുമായി മടങ്ങി വന്ന് ലക്ഷക്കാരായ രാക്ഷസന്മാരെ ഒരു പാഠം പഠിപ്പിക്കാം. പക്ഷേ, ഇപ്പോൾ നമുക്ക് രക്ഷപ്പെടാം."

"നമ്മൾ ഇക്ഷാകുവിന്റെ പിന്മുറക്കാരാണ്. രഘുവിന്റെ പിൻഗാമികൾ. നമ്മൾ ഓടി രക്ഷപ്പെടില്ല." രാമൻ ശാന്തനായി പറഞ്ഞു.

"ജ്യേഷ്ഠാ..."

വാതിലിൽ ആരോ മുട്ടുന്നത് കേട്ടപ്പോൾ പെട്ടെന്ന് നിശ്ശബ്ദനായി രാമനെ നോക്കിക്കൊണ്ട് തന്റെ വാൾ വലിച്ചുരി.

"ലക്ഷ്മണാ, നമ്മളെ കൊല്ലണമെന്നാഗിക്കുന്നവർ മുട്ടിവിളിക്കില്ല. അവർ അകത്തേക്ക് അതിക്രമിച്ചു കടക്കും. ഒളിച്ചിരിക്കുവാനാണെങ്കിൽ ഇതിനുള്ളിൽ ധാരാളം സ്ഥലവുമുണ്ട്." രാമൻ പറഞ്ഞു

വാൾ ഉറയിലിടണോ എന്നു ശങ്കിച്ച് ലക്ഷ്മണൻ വാതിലിലേക്ക് തുറിച്ചുനോക്കി

"പോയി വാതിൽ തുറക്കൂ ലക്ഷ്മണാ." രാമൻ പറഞ്ഞു

ലക്ഷ്മണൻ പതുകെ നടന്നു പടികൾ കയറി വാതിലിനടുത്തെത്തി. വേണ്ടിവന്നാൽ ഉപയോഗിക്കുവാൻ പാകത്തിൽ വാള് ചേർത്തു പിടിച്ചിരുന്നു. വീണ്ടും വാതിലിൽ കേട്ട

മുട്ട് കൂടുതൽ ശക്തമായിരുന്നു. ലക്ഷ്മണൻ വാതിൽ തുറന്നപ്പോൾ മിഥിലയിലെ നിയമപാലക മുഖ്യൻ സമിച്ചിയെ കണ്ടു. അവനെ അവർ സൂക്ഷിച്ചെന്നുനോക്കി. പൊക്കമുള്ള, ഇരുണ്ടനിറവും ദൃഢശരീരവുമുള്ള സമിച്ചിയുടെ ദേഹത്ത് അവൾ പട വെട്ടിയ യുദ്ധങ്ങൾ സമ്മാനിച്ച മുറിപ്പാടുകളുണ്ടായിരുന്നു. നീളം കുറച്ച് അവൾ മുടിവെട്ടിയിരുന്നു. പച്ചനിറമുള്ള റൗക്കയും മുണ്ടും റൗക്കയുടെ താഴെ തുകലിൽ തീർത്ത മറ്റൊരു ഉടുപ്പും കയ്യിൽ തുകലിന്റെ കൈപ്പട്ടയും അവൾ ധരിച്ചിരുന്നു. നീളമുള്ള ഒരു വാൾ ഉറയിലിട്ട് അരയിൽ ബന്ധിച്ചിരുന്നു.

"നമസ്തേ, മുഖ്യ, സമിച്ചി." തന്റെ വാൾ മുറുക്കെ പിടിച്ചുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ കാർക്കശ്യത്തോടെ പറഞ്ഞു.

"അങ്ങയുടെ വാൾ ഉറയിലിടു യുവാവേ...' സമിച്ചി സൗമ്യമായ ഒരു ചിരിയോടെ പറഞ്ഞു.

"ഞാൻ എന്തു ചെയ്യണമെന്നു ഞാൻ തീരുമാനിച്ചോളാം. നിങ്ങളിവിടെ എന്തിനാണ് വന്നത്?"

"പ്രധാനമന്ത്രി താങ്കളുടെ ജ്യേഷ്ഠനെ കാണണമെന്നാഗ്രഹിക്കുന്നു."

ലക്ഷ്മണൻ പിന്നോട്ടു മാറി. രാമനെ നോക്കി. അവരെ കടത്തിവിടാൻ രാമൻ ആംഗ്യം കാണിച്ചു. അവൻ പെട്ടെന്നു വാൾ ഉറയിലിട്ട് ചുമരിനരിരികിലേക്ക് മാറിനിന്നു. സമിച്ചി പടികളിറങ്ങി അകത്തേക്ക് കടന്നു. അവരെ പിന്തുടർന്നു സീത താഴേക്കിറങ്ങുമ്പോൾ പിന്നിലേക്ക് ആംഗ്യം കാണിച്ച് അവൾ പറഞ്ഞു. "ഊർമ്മിള അവിടെ നില്ക്കൂ."

അതിശയത്തോടെ ലക്ഷ്മണൻ, ഊർമ്മിളയെ നോക്കി. അപ്പോൾ മിഥിലയിലെ പ്രധാനമന്ത്രിയെ സ്വീകരിക്കുവാൻ രാമൻ എഴുന്നേറ്റുനിന്നു.

മുകളിൽത്തന്നെനിന്ന ഊർമ്മിളയെ കണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ വേരുപിടിച്ചതു പോലെ നിന്നു. സീതയേക്കാളും പൊക്കം വളരെ കുറവായിരുന്നു ഊർമ്മിളക്ക്. അവളും നന്നായി വെളുത്തിട്ടായിരുന്നു. വെളുപ്പ് എന്നു പറഞ്ഞാൽ ശരിക്കും പാലിന്റെ നിറം. ഒരുപക്ഷേ, സൂര്യപ്രകാശത്തിൽ നിന്നകന്ന് മുറിക്കുള്ളിൽ കഴിയുന്നതുകൊണ്ടാവും അത്ര വെളുപ്പ്. പടയാളിയെപ്പോലുള്ള ജ്യേഷ്ഠത്തിയെപ്പോലായിരുന്നില്ല

ഊർമ്മിള. അവളുടെ കുട്ടിത്തമുള്ള മുഖത്തെ, വലിയ കണ്ണുകൾ നിഷ്കളങ്കത അവൾക്കു നൽകിയിരുന്നു. തന്റെ സൗന്ദര്യത്തെക്കുറിച്ച് ധാരണയുള്ള സൗകുമാര്യംനിറഞ്ഞ ഒരാളാണ് ഊർമ്മിളയെന്നു വ്യക്തം, അവളുടെ പ്രവൃത്തി അപ്പോഴും കുട്ടികളുടെതുപോലായിരുന്നു. ഓരോ ഇഴകളും അതി സൂക്ഷ്മമായി ഒതുക്കി ഉരുട്ടി കെട്ടിവച്ച മുടിയും അവളുടെ കണ്ണുകളിലെഴുതിയ കണ്മഷിയും അവളുടെ സൗന്ദര്യം എടുത്തുകാണിച്ചു. ചുണ്ടുകൾക്ക് ഏതോ പച്ചിലച്ചാറിനാൽ നിറം കൊടുത്തിരുന്നു. വസ്ത്രങ്ങൾ പരിഷ്കാരമുള്ളതായിരുന്നു. തിളക്കമുള്ള മഞ്ഞനിറമുള്ള റൗക്കയും നീളമുള്ള കടുംചുവപ്പ് മുണ്ടുമാണ് വേഷം. മുണ്ട് മുട്ടിനു താഴെവരെ നീണ്ടു കിടന്നിരുന്നു. അംഗവസ്ത്രം തോളുകളിൽനിന്നും താഴേയ്ക്ക് തൂങ്ങിക്കിടന്നിരുന്നു. പാദസരവും മിഞ്ചിയും അവളുടെ മനോഹരമായ പാദങ്ങളിലേക്ക് ശ്രദ്ധ ആകർഷിക്കുംവിധമാണ് അണിഞ്ഞിരുന്നത്. മനോഹരമായ കൈകൾ മോതിരങ്ങൾകൊണ്ടും കൈവളകൾ കൊണ്ടും അലങ്കരിച്ചിരുന്നു. ആകെ വശീകരിക്കപ്പെട്ടവനെപ്പോലെ ലക്ഷ്മണൻ നിന്നു. അത് അവൾക്കും മനസ്സിലായി. അവൾ സൗഹൃദം കാണിക്കുന്നതുപോലെ പുഞ്ചിരിച്ചിട്ട് ലജ്ജയോടെ ദൂരേക്കുനോക്കി നിന്നു.

ഊർമ്മിളയെ നോക്കിനിൽക്കുന്ന ലക്ഷ്മണനെ സീത കണ്ടു. രാമൻ തന്നെ ശ്രദ്ധിക്കുന്നതും സീത ശ്രദ്ധിച്ചു.

"വാതിൽ അടക്കു ലക്ഷ്മണാ." രാമൻ പറഞ്ഞു.

മനസ്സിലാമനസ്സോടെ ലക്ഷ്മണൻ കൽപ്പന അനുസരിച്ചു.

രാമൻ സീതയുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു ചോദിച്ചു. "രാജകുമാരി, എങ്ങനെയാണ് താങ്കളെ ഞാൻ സഹായിക്കേണ്ടത്?"

"എന്നോട് ഒരുനിമിഷം ക്ഷമിക്കു രാജകുമാരാ..." സീത പുഞ്ചിരിച്ചു. എന്നിട്ട് അവൾ സമീപിച്ചെ നോക്കി പറഞ്ഞു. "രാജകുമാരനുമായി ഒറ്റയ്ക്കു സംസാരിക്കുവാൻ ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നു."

"തീർച്ചയായും. പുറത്തേക്കു പോയി.

അവരെ തിരിച്ചറിഞ്ഞ സീതയുടെ കഴിവിൽ രാമൻ അതിശയിച്ചു. ലക്ഷ്മണൻ ഒന്നും പറയാതെ തലയാട്ടി വളരെ

സന്തോഷവാനായി പുറത്തേക്കു പോയി. നിമിഷങ്ങൾക്കുള്ളിൽ രാമനും സീതയും തനിച്ചായി.

"ദയവായി ഇരിക്കൂ രാജകുമാര രാമാ..." സീത ചിരിച്ചുകൊണ്ട് കസേര ചൂണ്ടിക്കാട്ടി പറഞ്ഞു.

"അത് സാരമില്ല."

വിശ്വാമിത്രഗുരു ആകുമോ ഇവരോട് എന്റെ യാഥാർത്ഥ്യം വെളിപ്പെടുത്തിയത്? അദ്ദേഹം എന്തിനാകും ഈ ബന്ധത്തിനുവേണ്ടി ഇത്ര തത്രപ്പെടുന്നത്?

"ഞാൻ നിർബന്ധിക്കുന്നു" എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ട് സീത ഇരുന്നു.

"സീതയ്ക്ക് അഭിമുഖമായി മറ്റൊരു കസേരയിൽ രാമനും ഇരുന്നു. സീത സംസാരിക്കുവാൻ തുടങ്ങുന്നതുവരെ അരോചകമായ നിശ്ശബ്ദത അവിടെ നിറഞ്ഞുനിന്നു."

"നിങ്ങളെ കബളിപ്പിച്ചാണ് ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നതെന്ന് ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു."

രാമൻ നിശ്ശബ്ദനായിരുന്നു. പക്ഷേ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണുകളിൽ നിന്നും ഉത്തരം വ്യക്തമായിരുന്നു.

"എങ്കിൽ എന്തുകൊണ്ട് നിങ്ങൾ അതിനു വഴങ്ങി?" സീത ചോദിച്ചു

"അത് നിയമത്തിന് എതിരായതുകൊണ്ട്."

സീത പുഞ്ചിരിച്ചു. "എങ്കിൽ മറ്റുനാൾ നടക്കാൻ പോകുന്ന സ്വയം വരത്തിൽ പങ്കെടുക്കുവാൻ നിങ്ങളെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്നത് നിയമമാണോ?"

കള്ളം പറയാനാവാത്തതിനാൽ രാമൻ മൗനം അവലംബിച്ചു.

"അങ്ങ് അയോധ്യക്കാരനായ സപ്തസിന്ധുവിന്റെ പരമാധികാരി. ഞാനൊരു മിഥിലാക്കാരിയും. ശക്തികുറഞ്ഞ ചെറിയൊരു രാജ്യവുമായുള്ള ബന്ധത്തിലൂടെ എന്താണ് അങ്ങ് ലക്ഷ്യമാക്കുന്നത്?"

"വിവാഹം എന്നതിന് ഉയർന്ന ലക്ഷ്യമുണ്ട്. വെറുമൊരു രാഷ്ട്രീയ ബന്ധത്തെക്കാൾ ഒരുപാടുയർന്നതാണത്."

സീത ഒന്നു പുഞ്ചിരിച്ചു. അഭിമുഖപരീക്ഷ നടത്തുംപോലെയാണ് രാമന് തേന്നിയത്. സീതയുടെ മുടി വൃത്തിയായി കെട്ടിവച്ചിരുന്നെങ്കിലും അവളുടെ നെറ്റിയിലേക്കു

വീണുകിടന്ന കുറുനിരകൾ അവൻ ശ്രദ്ധിച്ചു. ജനാലയിലൂടെ കടന്നുവന്ന വികൃതിക്കാറ്റിൽ അത് ഇളകിക്കൊണ്ടിരുന്നു. സീതയുടെ കഴുത്തിന്റെ മനോഹാരിതയിലേക്ക് അവന്റെ കണ്ണുകൾ തെന്നിമാറി. തന്റെ ഹൃദയമിടിപ്പ് കൂടുന്നത് അവനനുഭവപ്പെട്ടു. അവൻ ഉള്ളാലെ പുഞ്ചിരിച്ചിട്ട് സ്വയം ശാസിച്ച് തനിക്കുള്ളിലെ ശാന്തതയെ നിലനിർത്താൻ ശ്രമിച്ചു. എന്താണ് തനിക്ക് സംഭവിച്ചത്? എന്തുകൊണ്ട് സ്വയം നിയന്ത്രിക്കുവാൻ എനിക്കു സാധിക്കുന്നില്ല?

"രാജകുമാരാ, രാമ?"

"എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ സീതയുടെ ചോദ്യത്തിലേക്ക് തന്റെ ശ്രദ്ധയെ മടക്കിക്കൊണ്ടു വന്നുകൊണ്ട് രാമൻ പറഞ്ഞു.

"വിവാഹം, രാഷ്ട്രീയ ബന്ധമല്ലെങ്കിൽ പിന്നെ അതെന്താണ്?"

"ശരിയാണ്, പക്ഷേ, വിവാഹം പ്രേരണകൊണ്ട് നടക്കേണ്ടതല്ല. യോജിക്കാത്ത വ്യക്തിയെ വിവാഹം ചെയ്യുന്നത് വലിയ അബദ്ധമല്ല. എന്നാൽ, നിങ്ങളെ മനസ്സിലാക്കുന്ന, നിങ്ങളുടെ ജീവിത ലക്ഷ്യങ്ങളെ തൃപ്തിപ്പെടുത്തുന്ന, നിങ്ങൾക്ക് ആദരിക്കുവാനായി തോന്നുന്ന ഒരു വ്യക്തിയെ കണ്ടുമുട്ടുമ്പോൾ മാത്രമേ വിവാഹം ചെയ്യാവൂ. പകരം അവരുടെ ജീവിതലക്ഷ്യങ്ങളെ പൂർത്തീകരിക്കുവാനായി നിങ്ങൾക്ക് സാധിക്കണം. അത്തരം ഒരാളെ കണ്ടെത്തിയാൽ അവളെ വിവാഹം കഴിക്കണം."

"ഏകപത്നിക്കുവേണ്ടി അങ്ങ് വാദിക്കുകയാണോ? പലരും പലവിധത്തിലാണ് ചിന്തിക്കുന്നത്." സീത പുരികമുയർത്തി പറഞ്ഞു.

"എല്ലാ മനുഷ്യരും ബഹുഭാര്യത്വം ശരിയെന്ന് വാദിച്ചാലും അത് ശരിയല്ല."

"അധികം പുരുഷന്മാർക്കും അനവധി പത്നിമാരുണ്ട്, പ്രത്യേകിച്ചും പ്രഭുക്കന്മാർക്ക്"

"ഞാൻ ചെയ്തില്ല. മറ്റൊരാളെക്കൂടി വിവാഹം കഴിക്കുന്നതിലൂടെ ഒരാൾ അയാളുടെ പത്നിയെ അപമാനിക്കുകയാകും ചെയ്യുക."

സീത തലയൊന്നു പിന്നോട്ടാക്കി, രാമനെ കൂടുതൽ അളക്കുന്നതു പോലെ ചിന്തയിൽ മുഴുകി. അവളുടെ കണ്ണുകളിൽ ആദരവു നിറഞ്ഞു നിന്നു. മുറിക്കുള്ളിൽ നിശ്ശബ്ദത

നിറഞ്ഞു. അവൾ അവനെ നോക്കി. പെട്ടെന്നുള്ള തിരിച്ചറിയലിൽ അവളുടെ മുഖഭാവം മാറിയിരുന്നു.

"അന്ന്, ചന്തയിലുണ്ടായിരുന്നത് അങ്ങല്ലേ? അവൾ ചോദിച്ചു.

"അതെ."

"എന്തുകൊണ്ട്. എന്നെ സഹായിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചില്ല?"

"അവിടം താങ്കളുടെ നിയന്ത്രണത്തിൽത്തന്നെ ആയിരുന്നു."

സീതയുടെ ചുണ്ടിൽ ഒരു ചിരിവിടർന്നു.

അപ്പോൾ രാമൻ ആ ചോദ്യം ചോദിക്കാൻ തീരുമാനിച്ചു.

"രാവണൻ എന്താണ് ഇവിടെ ചെയ്യുന്നത്?"

"എനിക്കറിയില്ല. അതുകൊണ്ട് എന്റെ സ്വയംവരം കൂടുതൽ ആകർഷകമാകും"

രാമൻ ഞെട്ടിപ്പോയി. എങ്കിലും വളരെ ശാന്തമാകാൻ ശ്രമിച്ചു.

"അയാൾ സ്വയംവരത്തിൽ പങ്കെടുക്കുവാൻ വന്നതാണോ?"

"അങ്ങനെയാണ് എന്നോടു പറഞ്ഞത്."

"അപ്പോൾ?"

"അപ്പോൾ, ഞാനിങ്ങോട്ടു വന്നു. അമ്പും വില്ലും ഉപയോഗിക്കാൻ അങ്ങ് എത്ര മിടുകുന്നാണ്?" സീത ചോദിച്ചു.

ഒരു വിളറിയ ചിരിയാണ് രാമന്റെ ചുണ്ടിൽ വിടർന്നത്.

"അത്രക്ക് മിടുകുന്നാണോ?" സീത തന്റെ പുരികങ്ങളുയർത്തി.

സീത, കസേരയിൽനിന്നും എഴുന്നേറ്റു. ഒപ്പം രാമനും, മിഥിലയുടെ പ്രധാനമന്ത്രി നമസ്തേ പറഞ്ഞു കൈകൾ കുപ്പി.

"രൂദ്രഭഗവാൻ രാജകുമാരനെ എന്നും അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ."

രാമൻ തിരിച്ചും നമസ്തേ പറഞ്ഞു. "രാജകുമാരിയെയും അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ"

"സീതയുടെ കണക്കെയിലണിഞ്ഞ രൂദ്രാക്ഷവളയിലേക്ക് രാമന്റെ നോട്ടമെത്തി. അവൾ രൂദ്രഭഗവാന്റെ ഭക്തയാണ്. അവന്റെ കണ്ണുകൾ മെല്ലെ അവളുടെ നീണ്ട വിരലുകളിലുമെത്തി. അതൊരു ശസ്ത്രക്രിയാ വിദഗ്ദ്ധയുടേതുപോലെ തോന്നിച്ചു. പക്ഷേ, അവളുടെ ഇടം കയ്യിലെ യുദ്ധ തഴമ്പ് ആയുധങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കുന്നവളാണെന്ന് വെളിപ്പെടുത്തി.

"രാജകുമാര, രാമാ" സീത വിളിച്ചു. "ഞാൻ ചോദിച്ചതു ..."

"ക്ഷമിക്കണം, പറഞ്ഞത് ഒന്നുകൂടി ആവർത്തിക്കുമോ? സീത പറഞ്ഞതിലേക്ക് ശ്രദ്ധിക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചുകൊണ്ടു രാമൻ ചോദിച്ചു.

"നാളെ, കൊട്ടാരത്തിലെ സ്വകാര്യ ഉദ്യനത്തിൽ അനുജനോടൊപ്പം അങ്ങയോട് സംസാരിക്കുവാൻ കഴിയുമോ?"

"തീർച്ചയായും."

"സന്തോഷം." പുറപ്പെടാനായി തിരിഞ്ഞുകൊണ്ട് സീത പറഞ്ഞു. എന്തോ പറയാൻ ഭാവിച്ച അവൾ നിന്നു. അരയിൽ ബന്ധിച്ചിരുന്ന സഞ്ചിയിൽനിന്നും ഒരു ചുവന്നചരട് അവൾ വലിച്ചെടുത്തു. "അങ്ങ് ഇതുധരിച്ചാൽ ഭാഗ്യമുണ്ടാകും. ഇത് സൂചിപ്പിക്കുന്നത്..."

പക്ഷേ, രാമന്റെ മനസ്സ് മറ്റൊരു ലോകത്തായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് സീത പറഞ്ഞത് അവൻ കേട്ടില്ല. ഒരു വിവാഹച്ചടങ്ങിൽ പണ്ട് കേട്ട ഒരു സംസ്കൃതശ്ലോകം അവനോർത്തു. 'വിവാഹം നിനക്ക് ഈ പുണ്യ ചരടിലൂടെ ഞാൻ വാഗ്ദാനം ചെയ്യുന്നു.' ഏതാണ്ട് ഇങ്ങനെയേതോ ആണ് അതിന്റെ അർത്ഥം.

"രാജകുമാരാ രാമാ" സീത ഉറക്കെ വിളിച്ചു.

മനസ്സിൽ ചൊല്ലിക്കൊണ്ടിരുന്ന ആ വിവാഹശ്ലോകത്തിൽനിന്ന് രാമൻ പെട്ടെന്നുണർന്നു. എന്താണ് പറഞ്ഞത്?

സ്നേഹപൂർവ്വം സീത പുഞ്ചിരിച്ചു. "ഞാൻ പറഞ്ഞത്..." പെട്ടെന്നവൾ നിർത്തി. "സാരമില്ല. ഈ ചരട് ഞാനിവിടെ വയ്ക്കുന്നു. ഇഷ്ടമാണെങ്കിൽ അങ്ങ് ദയവായി ഇത് ധരിക്കൂ."

മേശയുടെ മുകളിൽ ചരട് വച്ചതിനുശേഷം പടികൾ കയറി വാതിലി നരികിലെത്തിയശേഷം ഒന്നുകൂടി സീത തിരിഞ്ഞുനോക്കി. ആ ചരട് ലോകത്തെ ഏറ്റവും പുണ്യവസ്തുവായികരുതി തന്റെ വലതു കയ്യിലെടുത്ത് ആദരവോടെ രാമൻ നോക്കി നിന്നു.

ചന്തക്കപ്പുറം, സമ്പന്നരുടെ സ്ഥലങ്ങൾ കൂടുതൽ സുന്ദരമായിരുന്നു. അവിടെക്കാണ് രാമലക്ഷ്മണന്മാർ

വൈകുന്നേരം നടക്കാനിറങ്ങിയത്.

"നല്ല ഭംഗിയുണ്ട്, അല്ലേ ജ്യേഷ്ഠാ?" ചുറ്റുപാടും നോക്കിക്കൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

മിഥിലയോടുള്ള ലക്ഷ്മണന്റെ സമീപനത്തിൽ പെട്ടെന്നു മാറ്റം വന്നത് രാമൻ ശ്രദ്ധിച്ചു. അവർ നടന്ന വഴി കൂടുതൽ വീതിയുള്ളതായിരുന്നു. എന്നാൽ, ഗ്രാമപാതകളെപ്പോലെ വളവുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. ഏകദേശം മൂന്നുനാലടി പൊക്കത്തിൽ കല്ലും കുമായവുംകൊണ്ട് നിർമ്മിച്ച റോഡ് നടുവിലായി വിഭജിച്ചിരുന്നു. വിഭജിക്കപ്പെട്ട സ്ഥലത്ത് ചെറുമരങ്ങളും പൂത്തടങ്ങളുമുണ്ടായിരുന്നു. പാതവരമ്പിനപ്പുറം മരങ്ങളുടെ നീണ്ട നിര കാണാമായിരുന്നു. സമ്പന്നരുടെ ആകർഷകമായ കൊട്ടാരങ്ങളും ഉദ്യാനങ്ങളും നഗരവാസികൾക്ക് ആത്മീയതയോടുള്ള താൽപര്യം സൂചിപ്പിക്കുംവിധത്തിൽ ദൈവങ്ങൾക്ക് അർപ്പിക്കുവാനുള്ള ചന്ദനത്തിരികളും നറുപുഷ്പങ്ങളും അവിടവിടെ വച്ചിരുന്നു. ഈശ്വര ചിന്തയുള്ളവരുടെ കേന്ദ്രമായിരുന്നു മിഥില.

"നമ്മളെത്തിപ്പോയി." ലക്ഷ്മണൻ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചു.

വലതുഭാഗത്തുള്ള ഇടുങ്ങിയ, വളവുംതിരിവുമുള്ള തെരുവിലൂടെ രാമൻ അനുജനെ പിന്തുടർന്നു. വശങ്ങളിലെ മതിലുകൾക്ക് നല്ല ഉയരമുള്ളതിനാൽ അപ്പുറമെന്തെന്ന് കാണാൻ ബുദ്ധിമുട്ടായിരുന്നു.

"നമുക്ക് വെറുതെ മതിലിനപ്പുറത്തേക്കു ചാടിയാലോ? കുസൃതിച്ചിരിയോടെ ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

അവനെ നോക്കി മുഖം ഒന്നു ചുളിച്ച രാമൻ പതുക്കെ നടന്നു. കുറച്ചു മുന്നിലായി ഇരുമ്പിൽതീർത്ത് അലങ്കരിക്കപ്പെട്ട ഒരു കവാടം കണ്ടു. അതിന്റെ വാതിലിൽ രണ്ടു പട്ടാളക്കാർ നിൽക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

"ഞങ്ങൾ പ്രധാനമന്ത്രിയെ കാണുവാൻ വന്നതാണ്" സമീച്ചി നൽകിയ ഒരു മോതിരം കൈമാറിക്കൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

പട്ടാളക്കാരൻ ആ മോതിരം പരിശോധിച്ച സംതൃപ്തനായി കവാടം തുറക്കുന്നതിനു സഹായിക്കുവാൻ മറ്റൊരാളോടു ആംഗ്യം കാണിച്ചു.

രാമനും ലക്ഷ്മണനും അതിമനോഹരമായ ഉദ്യാനത്തിലേക്ക് നടന്നു. അയോദ്ധ്യയിലെ ഉദ്യാനങ്ങളെപ്പോലെ വൈവിധ്യമുള്ളതായിരുന്നില്ല ആ ഉദ്യാനം. മിഥിലയിലുള്ള മരങ്ങളും, ചെടികളും പൂക്കളും മാത്രമേ അതിലുണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. കഴിവുള്ള ഉദ്യാനപാലകരുടെ സേവനമായിരുന്നു ആ ഉദ്യാനത്തിന്റെ ഭംഗിക്കു കാരണം. കടും പച്ചപ്പുല്ല് പരവതാനി കൊപ്പമായിരുന്നു. പല നിറത്തിലുള്ള മരങ്ങളും പൂക്കളും ചേർന്ന് കാണികൾക്ക് കുളിർമ നൽകിയിരുന്നു. പ്രകൃതി സ്വയം അച്ചടക്കം പാലിച്ചിരിക്കുന്നു.

"രാജകുമാര രാമാ," മരങ്ങളുടെ പിന്നിൽനിന്നും സമീച്ചി അവരുടെ അടുത്തേക്ക് വന്ന ആദരപൂർവ്വം വണങ്ങി നമസ്തേ പറഞ്ഞു.

"നമസ്തേ, രാമൻ കൈകുപ്പിക്കൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണനും സമീച്ചിയെ പ്രത്യഭിവാദ്യം ചെയ്തു എന്നിട്ട് മോതിരം അവർക്ക് മടക്കി നൽകി. "പടയാളികൾ നിങ്ങളുടെ അടയാളം തിരിച്ചറിഞ്ഞു."

"അതവർ ചെയ്യണം." രാമനുമനേരെ തിരിയും മുമ്പ് നിയമപാലക മുഖ്യ പറഞ്ഞു. രാജകുമാരിമാർ സീതയും ഊർമ്മിയും നിങ്ങളെ കാത്തിരിക്കുന്നു. കുമാരന്മാർ എന്നെ പിന്തുടരുക."

രാമനെയും സമീച്ചിയെയും പിന്തുടരുമ്പോൾ ലക്ഷ്മണൻ വളരെ സന്തുഷ്ടനായി കാണപ്പെട്ടു.

ഉദ്യാനത്തിനപ്പുറത്തുള്ള വെളിമ്പ്രദേശത്തേക്ക് രാമനും ലക്ഷ്മണനും നയിക്കപ്പെട്ടു. താഴെ പൂല്ല്യം മുകളിൽ സന്ധ്യാസമയത്തെ ആകാശവും മാത്രമായിരുന്നു.

"രാജകുമാരി നമസ്കാരം". രാമൻ സീതയോട് പറഞ്ഞു.

"നമസ്കാരം രാജകുമാരാ. എന്റെ ഇളയസഹോദരി ഊർമ്മിയെ പരിചയപ്പെടുത്തട്ടെ ഞാൻ? രാമനും ലക്ഷ്മണനും നേരെ നോക്കി അവൾ പറഞ്ഞു. "ഊർമ്മിളേ, അയോദ്ധ്യയിലെ രാജകുമാരന്മാരായ രാമനും ലക്ഷ്മണനും."

"ഇന്നലെ ഇവരെ കാണുവാൻ എനിക്കൊരു അവസരമുണ്ടായി." , ലക്ഷ്മണൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു. ഊർമ്മിയും കൈകൾകുപ്പി ആദരവോടെ ലക്ഷ്മണനെ നോക്കി പുഞ്ചിരിച്ചിട്ട് രാമനുനേരെ തിരിഞ്ഞ് അദ്ദേഹത്തെയും വന്ദിച്ചു.

"രാജകുമാരനോടു സ്വകാര്യമായി ഒരിക്കൽകൂടി സംസാരിക്കുവാൻ ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നു." സീത പറഞ്ഞു.

"തീർച്ചയായും അതിനു മുൻപ് ഞാനൊരു കാര്യം സ്വകാര്യം പറഞ്ഞാട്ടെ?" പെട്ടെന്നു സമിച്ചി പറഞ്ഞു.

സമിച്ചി സീതയെ മാറ്റി നിർത്തി അവളുടെ ചെവിയിലെന്തോ മന്ത്രിച്ചിട്ട് ഊർമ്മിയുടെ കയ്യിൽപ്പിടിച്ച് അല്പമകലേക്കു നടന്നു. ലക്ഷ്മണൻ ഊർമ്മിയെ പിന്തുടർന്നു.

ഇന്നലെ നടത്തിയ സംഭാഷണം നിർത്തിയിടത്തുനിന്നും തുടരാമെന്നു രാമൻ കരുതി. "എന്നെ എന്തിനാണ് കാണണമെന്നാവശ്യപ്പെട്ടത് രാജ കുമാരി?"

അവൾ സംസാരിക്കാൻ തുടങ്ങുമ്പോൾ രാമന്റെ വലം കയ്യിൽ കെട്ടിയ ചുവന്നചരടിൽ അവളുടെ കണ്ണുകൾ ചെന്നുപറ്റി. അവൾ ഒന്നു പുഞ്ചിരിച്ചു. "എനിക്ക് ഒരു നിമിഷം തരൂ. രാജകുമാരാ."

സീത ഒരു മരത്തിന് പിന്നിലേക്കുപോയി കുനിഞ്ഞ്, തുണിയിൽ പൊതിഞ്ഞ നീളമുള്ള വലിയ ഒരു പൊതിയെടുത്ത് രാമനടുത്തെത്തി രാമൻ കൗതുകത്തോടെ അത് നോക്കി. സീത പൊതിഞ്ഞതുണി മാറ്റിയപ്പോൾ മനോഹരമായ കൊത്തുപണികളുള്ള അസാധാരണമാം വിധം വലിപ്പമുള്ള ഒരു വില്ല് രാമൻ കണ്ടു. വളരെ ഉത്കൃഷ്ടമായ ഒരു ആയുധമായിരുന്നു അത്. വിവിധഘടകങ്ങൾ യോജിപ്പിച്ച, വശങ്ങൾ വളച്ച, ഒരു വില്ലായിരുന്നു അത്. ആ ഘടനകൊണ്ട് അതിദൂരം അമ്പെയ്യാൻ അതിനു സാധിക്കുമായിരുന്നു. രാമൻ അതിലെ ഓരോ ഭാഗവും, അകത്തുള്ള കൊത്തുപണികളും അതിസൂക്ഷ്മം പരിശോധിച്ചു. വില്ലിന്റെ പിടികളുടെ ചുവട്ടിലും പരിശോധിച്ചു. അതിൽ ഒരു അഗ്നിയുടെ രൂപമുണ്ടായിരുന്നു. അഗ്നിയെ പ്രതിനിധീകരിക്കുന്ന, അഗ്നിദേവനാണ് ഋഗ്വേദത്തിലെ ആദ്യാദ്ധ്യായത്തിലെ ആദ്യശ്ലോകം സമർപ്പിച്ചിരിക്കുന്നത്. വില്ലിന്റെ വശങ്ങളിലേക്ക്

തളിനിൽക്കുന്ന ഒരു പ്രത്യേക നാളത്തിന്റെ രൂപം വളരെ പരിചിതമായി രാമനുതോന്നി.

സീത തുണിസഞ്ചിയിൽനിന്നും ഒരു തടിയുടെ തട്ട് പുറത്തെടുത്ത് ആചാരപൂർവ്വം അത് തറയിൽ വച്ച് രാമനെ നോക്കി. "ഈ വില്ല്. തറയിൽ സ്പർശിക്കുവാൻ അനുവദിച്ചുകൂട."

അതെന്താണോ ഇത്ര പ്രധാന്യം എന്നോർത്ത് രാമൻ മുഖം ചുളിച്ചു. സീത വില്ല് തട്ടിൽ വച്ച്, തന്റെ പാദംകൊണ്ട് അതിനെ നേരെപിടിച്ചു. മറ്റേയഗ്രം താഴേക്കു ശക്തിയായി വലം കൈകൊണ്ട് വലിച്ചുപിടിച്ചു. അവളുടെ തോളുകളിലും പേശികളിലും വന്ന ആയാസം തിരിച്ചറിയവെ അസാധ്യമായ പ്രതിരോധക്ഷമതയുള്ള ശക്തമായ വില്ലാണെന്ന് രാമനു മനസ്സിലായി. തന്റെ ഇടതുകൈകൊണ്ട് സീത ആ വില്ലിന്റെ ഞാൺ വലിച്ചുകെട്ടി. അതിന്റെ മുകളിലെ ഭാഗം വലിച്ചെടുപ്പിക്കവെ അവൾ ദീർഘമായി നിശ്വസിച്ചു. ആ ഞാണിന്റെ വലിവിന് ആ വിശിഷ്ടമായ വില്ല് ഒരുങ്ങിനിന്നുകൊടുത്തു. അവൾ ആ വില്ല് അവളുടെ ഇടംകയ്യിൽ പിടിച്ച്, വിരലുകൾകൊണ്ട് ഞാൺ വലിച്ചുവിട്ടു. ഒരു വലിയശബ്ദം അത് പുറപ്പെടുവിച്ചു.

ഞാണിന്റെ ശബ്ദത്തിൽനിന്നും ആ വില്ല് വിശിഷ്ടമായതാണെന്ന് രാമനു മനസ്സിലായി. അന്നുവരെ കേട്ടതിൽ വെച്ചേറ്റവും ശക്തമായ ശബ്ദം. "ഓഹോ: ഇതൊരു നല്ല വില്ലാണ്!"

"ഇത് ഏറ്റവും മികച്ചതാണ്".

"ഇത് താങ്കളുടേതാണോ?"

"എനിക്കിത്തരമൊരു വില്ല സ്വന്തമാക്കുവാനാകില്ല. ഞാൻ ഇതിന്റെ സൂക്ഷിപ്പുകാരി മാത്രമാണ്. ഞാൻ മരിക്കുമ്പോൾ ഇതിന്റെ ചുമതല മറ്റൊരാൾ ഏറ്റെടുക്കും."

വില്ലിലെ പിടിയിൽ കണ്ട ആ നാളരൂപം സൂക്ഷ്മമായി നോക്കിയപ്പോൾ രാമന്റെ കണ്ണുകൾ ഒന്ന് ഇടുങ്ങി. "ഈ നാളങ്ങൾ കാണുമ്പോൾ....?"

"നമ്മൾ രണ്ടുപേരും പൂജിക്കുന്ന ഒരു വ്യക്തിയുടേതാണ് ഈ വില്ല്. ഇപ്പൊഴും അദ്ദേഹത്തിനവകാശപ്പെട്ടത്. സീത ഇടയിൽ

കയറി പറഞ്ഞു.

ഒരു ഞെട്ടലോടും ഭയഭക്തിയോടും രാമൻ ആ വില്ല് നോക്കി. അവന്റെ സംശയം ശരിയായിരുന്നു.

സീത പുഞ്ചിരിച്ചു. "അതെ, ഇതാണ് പിനാകം"

മുൻ മഹാദേവനായ രുദ്രഭഗവാന്റെ കീർത്തികേട്ട വില്ലാണ്, പിനാകം. ഇന്നുവരെ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടവയിൽ ഏറ്റവും ശക്തമായതാണ് അതെന്നു കരുതപ്പെടുന്നു. വിവിധാംശനിർമ്മിതമായ അത് നശിച്ചുപോകാതിരിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി ആ അംശങ്ങളെ പലതവണ പ്രത്യേക പരിചരണം കൊടുത്തുവെന്ന് ഐതിഹ്യം പറയുന്നു.

ആ വില്ല സൂക്ഷിക്കുന്നത് അത്ര എളുപ്പമുള്ള കാര്യമായിരുന്നില്ല. അതിന്റെ പിടികളും പിന്നോട്ടു വളഞ്ഞിരിക്കുന്ന അഗ്രങ്ങളും, മറ്റുഭാഗങ്ങളുമൊക്കെ പ്രത്യേകതരം എണ്ണ ഉപയോഗിച്ചു നിരന്തരം അയവുവരുത്തേണ്ടതുണ്ട്. സീത ആ ദൗത്യം കൃത്യതയോടെ ചെയ്യുന്നുണ്ടെന്ന് വില്ല് പുതിയതുപോലിരിക്കുന്നതിൽനിന്നും മനസ്സിലായി.

"എങ്ങിനെ പിനാകം മിഥിലയുടെ സ്വത്തായി?" അതിമനോഹരമായ ആ ആയുധത്തിൽനിന്നും കണ്ണെടുക്കാതെ രാമൻ ചോദിച്ചു.

"അതൊരു നീണ്ട കഥയാണ്. സീത പറഞ്ഞു. പക്ഷേ, അങ്ങ് ഇതു കൊണ്ട് പരിശീലിക്കണമെന്നു ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. നാളെ സ്വയംവര മത്സരത്തിൽ ഉപയോഗിക്കുന്ന വില്ലാണിത്."

രാമൻ അറിയാതെ ഒരു ചുവടു പിന്നോട്ടുമാറി. സ്വയംവരം പലതരത്തിൽ നടത്താറുണ്ട്. അതിൽ രണ്ടെണ്ണം; ഒന്നുകിൽ ഒരു വധുവിന് നേരിട്ടു തന്റെ വരനെ തെരഞ്ഞെടുക്കാം; അല്ലെങ്കിൽ അവൾക്ക് ഒരു മത്സരം സംഘടിപ്പിക്കാം. വിജയിക്ക് വധുവിനെ വിവാഹം കഴിക്കാം. പക്ഷേ, ഒരു വരനു അതെക്കുറിച്ചുള്ള വിവരവും സഹായവും മുൻകൂട്ടി നൽകുന്നത് ശരിയായ കീഴ്ചക്കല്ല. വാസ്തവത്തിൽ അത് നിയമങ്ങൾക്ക് എതിരുമാണ്.

രാമൻ തലകുലുക്കി. "രുദ്രഭഗവാൻ തന്റെ സ്പർശത്താൽ അനുഗ്രഹിച്ച ഈ വില്ല് പിടിക്കുന്നത് പോയിട്ടു പിനാകം ഒന്നു

സ്പർശിക്കുന്നതുതന്നെ വലിയ ബഹുമതിയാണ്. പക്ഷേ, ഇന്ന് ഞാനത് ചെയ്തില്ല. നാളെ പുലർച്ചെ മാത്രമേ അത് ചെയ്യൂ."

സീത മുഖം ചുളിച്ചു പറഞ്ഞു. "ജയിച്ച്, എന്റെ കരം ഗ്രഹിക്കുവാൻ അങ്ങ് ആഗ്രഹിക്കുന്നുവെന്ന്, ഞാൻ കരുതി!"

"ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. പക്ഷേ, ശരിയായ രീതിയിലേ വിജയിക്കൂ. നിയമം നിഷ്കർഷിക്കുന്ന രീതിയിൽ ഞാൻ വിജയിക്കും."

ഭയവും ആവേശവും ഇടകലർന്ന ഒരു പ്രത്യേക ഭാവത്തോടെ തല യൊന്നു കുലുക്കി സീത പുഞ്ചിരിച്ചു.

"അതിൽ താങ്കൾക്കു വിസമ്മതമുണ്ടോ?" കുറച്ചു നിരാശയോടെ രാമൻ ചോദിച്ചു.

"ഇല്ല. എനിക്കെതിൽ മതിപ്പുണ്ട്. അങ്ങ് ഒരു പ്രത്യേക വ്യക്തിയാണ് രാജകുമാരാ രാമാ..."

രാമന്റെ മുഖം നാണംകൊണ്ട് തുടുത്തു. അവന്റെ മനസ്സിലൂടെ പല ചിന്തകൾ കടന്നുപോയി. ഹൃദയം വേഗത്തിൽ സ്പന്ദിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

"അങ്ങ്, നാളെ ഒരു ശതമെയ്യുന്നത് കാണുവാനായി ഞാൻ കാത്തിരിക്കും." സീത പറഞ്ഞു.

ഇരുപത്തിമുന്ന്

സ്വയംവരം നടന്നത് രാജസദസ്സിനുപകരം ധർമ്മശാലയിലാണ്. കാരണം രാജസദസ്സിനെക്കാൾ വിശാലമായിരുന്നു ധർമ്മശാല. മിഥില സർവകലാശാലക്കു ജനകരാജാവു സംഭാവന ചെയ്തതാണ് കൊട്ടാരസമുച്ചയത്തിലെ പ്രധാന 'ധർമ്മക മന്ദിരം'. വിശേഷപ്പെട്ട വിവിധ വിഷയങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള ചർച്ചകളും വാദ്യപതിവാദങ്ങളും എന്നും അവിടെ അരങ്ങേറിയിരുന്നു. ധർമ്മത്തിന്റെ പ്രകൃതം; ധർമവും കർമ്മവും തമ്മിലുള്ള ഇടപെടലുകൾ; പുണ്യത്തിന്റെ പ്രകൃതം; മനുഷ്യ യാത്രയുടെ ലക്ഷ്യം; തുടങ്ങി ആത്മീയവും ബൗദ്ധികവുമായ കാര്യങ്ങളും കൂടാതെ തന്റെ രാജ്യത്തെ എല്ലാ വിഭവശേഷിയെക്കുറിച്ചും ചർച്ചചെയ്യാൻ സന്നദ്ധനായ ഒരു തത്ത്വജ്ഞാനിയായ രാജാവായിരുന്നു ജനകൻ.

കുമായവും കല്പംകൊണ്ട് വൃത്താകൃതിയിലാണ് ധർമ്മമന്ദിരം നിർമ്മിച്ചിരുന്നത്. ഭാരതത്തിൽ വളരെ അപൂർവമായിരുന്ന വലിയ ഒരു താഴികക്കൂടവും അതിലുണ്ടായിരുന്നു. ആ താഴികക്കൂടത്തിന്റെ അതിവിശിഷ്ടമായ സൗന്ദര്യം സ്ത്രൈണതയെ പ്രതിനിധാനം ചെയ്യുന്നു. അതേസമയം അതിലെ ക്ഷേത്ര സ്ഥൂപികാഗ്രം പൗരുഷത്തെയും ഭരണനിർവഹണത്തോടുള്ള ജനകരാജാവിന്റെ സമീപനത്തെയുമാണ് പ്രതിനിധാനം ചെയ്യുന്നത്. ജ്ഞാനത്തോടുള്ള ബുദ്ധിപരമായ സ്നേഹവും, എല്ലാ

ആശയങ്ങളോടും സമത്വത്തോടെയുള്ള ആദരവും ഉള്ളതുകൊണ്ടാകണം വൃത്താകൃതിയിൽ അത് നിർമ്മിച്ചത്. നേതൃത്വം നൽകാൻ മധ്യസ്ഥരില്ലാതെ, ഭയരഹിതരായി, വിഷയങ്ങളിൽ തുറന്ന ചർച്ചകൾ നടത്തിക്കൊണ്ട്; ആവിഷ്ക്കാരസ്വാതന്ത്ര്യം അതിന്റെ ഉച്ചസ്ഥായിയിൽ അവിടെ നിലനിന്നിരുന്നു.

പതിവിൽനിന്ന് വ്യത്യസ്തമായിരുന്നു ഇന്ന് ധർമ്മശാല. ചെറിയ മേശകളിൽ ചിതറിക്കിടക്കുന്ന ഹസ്തലിഖിതക്കെട്ടുകൾ ഇന്നില്ല. അവരുടെ പ്രഭാഷണങ്ങളോ ആശയങ്ങളോ പ്രകടിപ്പിക്കുവാനായി വളരെ അച്ചടക്കത്തോടെ നിരയായി ശാലയുടെ നടുവിലിരിക്കുന്ന ഋഷിമാരില്ല. ധർമ്മശാല സ്വയംവരത്തിന് ആതിഥ്യമരുളാനായി മാറ്റം വരുത്തിയിരുന്നു.

കവാടത്തിനരികിലായി കാണികൾക്കിരിക്കാൻ മൂന്നു നിരയുള്ള താത്ക്കാലിക തട്ടുണ്ടായിരുന്നു. തടിത്തട്ടിൽ ഒരറ്റത്ത് രാജാവിന്റെ സിംഹാസനവും സിംഹാസനത്തിനു പിന്നിലായി മിഥിലയുടെ സ്ഥാപകനായ മിഥി രാജാവിന്റെ പ്രതിമയും വച്ചിരുന്നു. രാജാവിന്റെ സിംഹാസനത്തിന് ഇരുവശങ്ങളിലായി രണ്ടു സിംഹാസനങ്ങൾ വേറെയുമുണ്ടായിരുന്നു. മുറിയുടെ നടുവിൽ സുഖപ്രദമായ ഇരിപ്പിടങ്ങൾ വൃത്താകൃതിയിൽ ഇട്ടിരുന്നു. അവിടെയാണ് രാജാക്കന്മാരും രാജകുമാരന്മാരും കഴിവുള്ള വിവാഹാർത്ഥികളും ഇരിക്കേണ്ടത്.

രാമനെയും ലക്ഷ്മണനെയുംകൂട്ടി, അരിഷ്ടനേമി എത്തുമ്പോഴേക്കും കാഴ്ചക്കാരുടെ ഇരിപ്പിടങ്ങൾ നിറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. മത്സരാർത്ഥികളും അവരവരുടെ ഇരിപ്പിടങ്ങളിൽ എത്തിച്ചേർന്നിരുന്നു. കഴിഞ്ഞിരുന്നു. സന്ന്യാസികളെപ്പോലെ വേഷം ധരിച്ച അയോധ്യയിലെ രണ്ടു രാജകുമാരന്മാരെ ആരും തിരിച്ചറിഞ്ഞില്ല. മിഥിലയിലെ സമ്പന്നരായ വ്യാപാരികളും പ്രഭുക്കന്മാരും ഇരിക്കുന്ന മൂന്നുതട്ടുള്ള ഇരിപ്പിടത്തിന്റെ താഴെത്തട്ടിലേക്ക് മാറിയിരിക്കുവാനായി ഒരു ഭടൻ അവരോട് ആംഗ്യം കാണിച്ചു. ഒരു മത്സരാർത്ഥിക്കൊപ്പം തുണവന്നതാണ് താനെന്ന് അരിഷ്ടനേമി ഭടനെ അറിയിച്ചു. ഭടൻ അതിശയിച്ചു. പക്ഷേ, മഹാനായ വിശ്വാമിത്രന്റെ സൈന്യാധിപനായ അരിഷ്ടനേമിയെ

അയാൾ തിരിച്ചറിഞ്ഞില്ല. അയാളൊരു വശത്തേക്ക് മാറിനിന്നുകൊണ്ട് അവർക്ക് പോകാനുള്ള ഇടമൊരുക്കി. ഭക്തനായ ജനകരാജാവ് തന്റെ മകളുടെ സ്വയംവരത്തിന് ക്ഷത്രിയ രാജാക്കന്മാരെ മാത്രമല്ല, ബാഹ്മണ സന്യാസിമാരെപോലും ക്ഷണിക്കുന്നതിൽ അസാധാരണത്വം ആർക്കും തോന്നിയില്ല.

മഹാത്മാരായ ഋഷിമാരുടെയും ഋഷികുമാരുടെയും ഹായാചിത്രങ്ങളാൽ ധർമ്മശാലയുടെ ചുവരുകളിലങ്കരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു.

മഹാ ഋഷി സത്യകം, മഹാ ഋഷി യാജ്ഞവൽക്യ. മഹാസന്യാസിനിമാരായ ഗാർഗ്ഗി, മൈത്രേയി എന്നിവരൊക്കെപ്പോലും മറ്റു ചിലരുടെയും ചിത്രങ്ങൾകണ്ട് രാമൻ അതിശയിച്ചുപോയി. ഈ മഹാത്മാരായ പൂർവ്വജരുടെ പിൻഗാമികളായ നമ്മൾ എത്ര അയോഗ്യരാണ്. മഹാ ഋഷികുമാരായിരുന്ന ഗാർഗ്ഗിയും മൈത്രേയിയും. വിദ്വാനുകളായ ഇന്നുള്ളവരാകട്ടെ സ്ത്രീകളെ വേദം പഠിപ്പിക്കുവാനോ, വേദം എഴുതാനോ അനുവദിക്കുന്നില്ല. ഒരു ശൂദ്രയായ സ്ത്രീയുടെ പുത്രനായിരുന്നു മഹാ ഋഷി സാത്യകൻ. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗഹനമായ ജ്ഞാനവും അറിവും നമ്മുടെ ഉപനിഷത്തുകളിൽ രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഇന്നാകട്ടെ ശൂദ്രകുലത്തിൽ പിറന്നവർക്ക് ഋഷിമാരാകാനേ സാധിക്കുന്നില്ല.

പൂർവകാലത്തെ ആ മഹാത്മാരായ സന്യാസിമാർക്ക് പ്രണാമം അർപ്പിച്ച രാമൻ തല കുമ്പിട്ട് കൈകൂപ്പി. ഒരു വ്യക്തി, ബാഹ്മണനാകുക അയാളുടെ കർമ്മംകൊണ്ടാണ്. ജന്മംകൊണ്ടല്ലേ.

"ജ്യേഷ്ഠാ, ലക്ഷ്മണൻ രാമന്റെ ദേഹത്ത് തട്ടിവിളിച്ചു.

അരിഷ്ടനേമിയെ പിന്തുടർന്ന രാമൻ, തനിക്ക് അനുവദിക്കപ്പെട്ട ഇരിപ്പിടത്തിലിരുന്നു. രാമനിരുന്നതിന് പിന്നിലായി ലക്ഷ്മണനും അരിഷ്ടനേമിയും നിന്നു. എല്ലാ കണ്ണുകളും അവരിലേക്കു നീണ്ടു. സീതയുടെ കരം ഗ്രഹിക്കുവാൻ തങ്ങൾക്കൊപ്പം മത്സരിക്കുവാനവിടെ എത്തപ്പെട്ട ലാളിത്യമുള്ള ആ ഭിക്ഷാംദേഹികൾ ആരെന്നു മത്സരാർഥികൾ അഭ്യർത്ഥിച്ചു. ചിലരെങ്കിലും അയോധ്യയിലെ രാജകുമാരന്മാരെ

തിരിച്ചറിഞ്ഞു. രഹസ്യം പറയുംപോലെ ഒരു ഇരമ്പം മത്സരിക്കുന്നവരുടെ ഇടയിൽനിന്നുമുയർന്നു

"അയോദ്ധ്യ."

"എന്തുകൊണ്ടാണ് മിഥിലയുമായി, അയോധ്യയുമായി ബന്ധം ആഗ്രഹിക്കുന്നത്?"

സദസ്സിലെ തുറിച്ച നോട്ടങ്ങളും അടക്കം പറച്ചിലുകളും രാമൻ ശ്രദ്ധിച്ചതേയില്ല. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണുകൾ മുറിയുടെ നടുവിൽ ഒരു മേശയുടെ മുകളിൽ ആചാരപൂർവ്വം വച്ച വില്ലായിരുന്നു. മേശയുടെ തൊട്ടരികിൽ താഴെ ഒരു വലിയ തളികയുമുണ്ടായിരുന്നു.

രാമന്റെ കണ്ണുകൾ ആദ്യം പിനാകത്തിൽ തങ്ങിനിന്നു. അതിൽ ഞാൺ കെട്ടിയിരുന്നില്ല. വില്ലിന്റെ വശത്തായി ശരങ്ങളുമുണ്ടായിരുന്നു.

മത്സരാർത്ഥികളോട് ആദ്യം വില്ലെടുത്ത് അതിൽ ഞാൺ കെട്ടാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു. അതുതന്നെ വലിയ ഒരു ദൗത്യമാണ്. അതിനു ശേഷമാണ് യഥാർത്ഥ വെല്ലുവിളി ആരംഭിക്കുക. മത്സരാർത്ഥികൾ ചെമ്പു പുശിയ തളികക്കരികിൽ പോകണം. അതിൽ ജലം നിറച്ചുവെച്ചിട്ടുണ്ട്. അതിനോടു ഘടിപ്പിച്ചിട്ടുള്ള മെലിഞ്ഞ ഒരു കുഴലിലൂടെ വെള്ളത്തുള്ളികൾ ക്രമമായി വീണുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുണ്ട്. പാത്രത്തിൽ കൂടുതൽ വെള്ളം വന്നാൽ അത് മറ്റൊരു മെലിഞ്ഞ കുഴലിലൂടെ മറുഭാഗത്തേക്ക് പോകുന്നുണ്ട്. അത് പാത്രത്തിൽ ചെറുതായി ഓളങ്ങളുണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കും. മാത്രമല്ല ജലത്തുള്ളികൾ പാത്രത്തിലേക്ക് വരുന്നത് ക്രമമല്ലാത്ത ഇടവേളകളിലാണെന്നത് മത്സരാർത്ഥികളിൽ ഉത്കണ്ഠ ഉണർത്തും. നേരത്തെകൂട്ടി അറിയാതായിരിക്കും ഓളങ്ങൾ ഉണ്ടാവുക.

തറയിൽനിന്നും നൂറു മീറ്ററുയരത്തിലായി മുകളിലെ താഴികക്കൂടത്തിൽ അക്ഷദണ്ഡിലുറപ്പിച്ച ഒരു ചക്രവും അതിൽ തറച്ച ഒരു പാലുവ മത്സ്യവും കാണാം. ആ ചക്രം കൃത്യമായ ഒരു വേഗതയിലാണ് കറങ്ങുക. മത്സരാർത്ഥികളോട് പിനാകവില്ലിൽ ശരം തൊടുത്ത്, ഓളങ്ങൾ ശല്യപ്പെടുത്തുന്ന, താഴെയുള്ള പാത്രത്തിലെ ജലത്തിൽ കാണുന്ന മീനിന്റെ പ്രതിച്ഛായ നോക്കി മുകളിൽ ഉയരത്തിൽ കറങ്ങുന്ന ചക്രത്തിൽ ഉറപ്പിച്ച ആ

മീനിന്റെ കണ്ണിൽ ശരമെയുണം. ആരാണോ ആദ്യം ശരമെയ്യുക അവരാകും വധുവിന്റെ കരം ഗ്രഹിക്കുന്നതിൽ വിജയിക്കുക.

"ഇത് അങ്ങേയ്ക്ക് നിസ്സാരമാണ് ജ്യേഷ്ഠാ " കുസൃതിയോടെ ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു. "ക്രമം അല്ലാത്ത ഇടവേളകളിൽ ആ ചക്രം കറക്കാൻ ഞാൻ ആവശ്യപ്പെടട്ടെ? അതോ ശരത്തിലെ തുവൽ തിരിക്കുവാനോ? അങ്ങ് എന്തു ചിന്തിക്കുന്നു?"

കണ്ണുകൾ ഒന്നു ചെറുതാക്കി രാമൻ ലക്ഷ്മണനെ നോക്കി.

"ക്ഷമിക്കണേ ജ്യേഷ്ഠാ" ലക്ഷ്മണൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

രാജാവ് എഴുന്നള്ളുന്നതേയുള്ളൂ. വിളംബരം കേൾക്കേ അവൻ പിന്നോട്ടു മാറി.

"മിമി വംശത്തിലെ പ്രഭു, ഇത്താനികളിൽ ഇത്താനി, ഋഷിമാരുടെ പ്രിയൻ, ജനകരാജാവ്....!"

സദസ്സ് അവരുടെ ആതിഥേയനായ മിമിലയിലെ രാജാവായ ജനകനെ സ്വാഗതം ചെയ്യുന്നതിന് എഴുന്നേറ്റുനിന്നു. കൗതുകമുള്ള ഒരുകാര്യം, പരമ്പരാഗത രീതിക്ക് വ്യത്യസ്തമായി മുന്നിലായി നടന്ന വിശ്വാമിത്രനെ പിന്തുർന്നാണ് അദ്ദേഹം വന്നത്. ജനകനുപിന്നിൽ സങ്കാശ്യയിലെ രാജാവ്, ജനകന്റെ ഇളയസഹോദരൻ കുശധ്വജനുമുണ്ട്. ജനകരാജാവ് വലതുഭാഗത്തെ ചെറിയ സിംഹാസനത്തിലേക്ക് നടന്നുകൊണ്ട് വിശ്വാമിത്രനോടു മിമിലയുടെ സിംഹാസനത്തിലിരിക്കുവാനായി അപേക്ഷിച്ചത് കൗതുകമുണർത്തി. മഹാനായ ഋഷിയുടെ ഇടതു ഭാഗത്തെ ഇരിപ്പിടത്തിലേക്ക് കുശധ്വജൻ നടന്നു. അവിടെ നടന്നത് ഔദ്യോഗിക ചട്ടത്തിന്റെ ലംഘനമായതിനാൽ കൊട്ടാരം ഉദ്യോഗസ്ഥർ സംഭ്രമത്തോടെ നെട്ടോട്ടമോടി,

യാഥാസ്ഥിതികമല്ലാത്തവിധമുള്ള ആ ഇരിപ്പു കണ്ടപ്പോൾ മന്ദിരത്തിലെ ആളുകൾക്കിടയിൽനിന്ന് ഉച്ചത്തിൽ ഒരിരമ്പൽ കേട്ടു. പക്ഷേ, രാമനെ മറ്റേന്തോ ആകർഷിച്ചു. അവൻ തനിക്ക് തൊട്ടുപിന്നിലിരുന്ന ലക്ഷ്മണനു നേരെ തിരിഞ്ഞു. രാമന്റെ ചിന്തയെ അവന്റെ ഇളയ സഹോദരൻ വാക്കുകളാക്കി. "രാവണൻ എവിടെ?"

നിശ്ശബ്ദത പാലിക്കുവാനുള്ള അടയാളമായി, കൊട്ടാര വിളംബരക്കാരൻ കവാടത്തിനരികിലെ വലിയ മണിയിൽ തന്റെ കയ്യിലെ ദണ്ഡ് കൊണ്ട് ആഞ്ഞടിച്ചു.

വിശ്വാമിത്രൻ തന്റെ തൊണ്ട ഒന്നു ശരിയാക്കി ഉറക്കെ സംസാരിക്കുവാനാരംഭിച്ചു. ധർമ്മമന്ദിരത്തിലെ മികച്ച ശബ്ദവിതാനം കാരണം അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശബ്ദം അവിടെ കൂടിയിരുന്നവർക്ക് വളരെ വ്യക്തമായി കേൾക്കാനായിരുന്നു. "ഭാരതത്തിലെ ഏറ്റവും ജ്ഞാനിയും അത്യധികം സാത്വികനുമായ ജനകരാജാവ് വിളിച്ച് ചേർത്ത ഈ ബൃഹദ് സദസ്സിലേക്ക് സ്വാഗതം."

പ്രസന്നഭാവത്തോടെ ജനകൻ പുഞ്ചിരിച്ചു.

വിശ്വാമിത്രൻ തുടർന്നു. "മിഥിലയുടെ രാജകുമാരി സീത, ഈ ഗുപ്ത സ്വയംവരം നടത്തുവാൻ തീരുമാനിച്ചിരിക്കുന്നു. അവർ ഈ മന്ദിരത്തിൽ നമുക്കൊപ്പം വരില്ല. അവരുടെ ആജ്ഞ അനുസരിച്ചു മഹാത്മാരായ രാജാക്കന്മാരും രാജകുമാരന്മാരും മത്സര..."

അനേകം ശംഖുകളുടെ കാതുതളയ്ക്കുന്ന ശബ്ദത്താൽ മഹർഷിയുടെ സംഭാഷണം തടസ്സപ്പെട്ടു. മന്ദിരത്തിലെ കവാടത്തിൽനിന്നുള്ള ശബ്ദംകേട്ട് എല്ലാവരും തിരിഞ്ഞുനോക്കി. നല്ല ഉയരമുള്ള, ശക്തരായ പതിനഞ്ചു പടയാളികൾ, ജ്വലിക്കുന്ന അനേകം തീനാളങ്ങളുടെ ഇടയിൽനിന്നും പുറത്തേക്കുകടക്കുവാൻ തുനിയുന്ന അലറുന്ന ഒരു സിംഹത്തലയുടെ രൂപം ചിത്രണം ചെയ്ത കറുത്ത പതാകകളുമേന്തി മന്ദിരത്തിനുള്ളിലേക്ക് കടന്നുവന്നു. ഉജ്ജ്വലമായ അച്ചടക്കത്തോടെ പടയാളികൾ വരിവരിയായി നടന്നു. അവർക്ക് പിന്നിൽ രണ്ട് ഉഗ്രരൂപികളായ മനുഷ്യർ. ഒരാൾ ഭീമകായനായിരുന്നു. ലക്ഷ്മണനോളം ഉയരമുണ്ട്. ഓരോ ചുവടുവയ്പ്പിലും കുലുങ്ങുന്ന വലിയ കൂടവയറുള്ള പൊണ്ണത്തടിയനായിരുന്നു അയാൾ. ആ മനുഷ്യന്റെ ശരീരമാകെ അസാധാരണമാംവിധം രോമം നിറഞ്ഞിരുന്നതിനാൽ അയാളൊരു കരടിയെപ്പോലെ തോന്നി. അയാളുടെ ചെവിയിലും തോളുകളിലും കണ്ട വിചിത്രമായ മുഴകൾ അവിടെ കൂടിയിരുന്നവരിൽ അസ്വസ്ഥത ഉണ്ടാക്കി. അയാളൊരു നാഗനാണ്. ആദ്യം പുഷ്പകവിമാനത്തിൽനിന്നും പുറത്തു വന്ന ആളായിരുന്നു അതെന്ന് രാമൻ തിരിച്ചറിഞ്ഞു.

അയാളുടെ അരികിൽ അഹങ്കാരത്തോടെ നടക്കുന്നത് രാവണനാണ്. അയാൾ തല ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചിരുന്നു. പ്രായക്കൂടുതൽകൊണ്ടാകാം. ചെറുതായി ഒന്നു കുനിയാണ് രാവണൻ നടന്നത്.

ആ രണ്ടു പേരോടൊപ്പം പതിനഞ്ചു പടയാളികൾ അംഗരക്ഷകരായി പിന്തുടർന്നു.

രാവണസംഘം ശാലയുടെ നടുവിലേക്കു നടന്ന് രുദ്രഭഗവാന്റെ വില്ലിനരികിൽ നിന്നു. "രാജാക്കന്മാരുടെ രാജാവും, ചക്രവർത്തിമാരുടെ ചക്രവർത്തിയും, ത്രിലോകങ്ങളുടെയും ഭരണാധികാരിയും, ദൈവങ്ങളുടെ പ്രിയപ്പെട്ടവനുമായ, രാവണപ്രഭു." ഏറ്റവും മുന്നിൽ നടന്ന അംഗരക്ഷകഭടൻ ഉറക്കെ പറഞ്ഞു.

പിനാകത്തിന് ചേർന്നിരുന്ന അപ്രധാനിയായ ഒരു രാജാവിനോട് എന്തോ രാവണൻ സംസാരിച്ചിട്ട് തന്റെ തല വലത്തോട്ടു ഒന്നിളക്കി. അയാൾ എന്താണോ ഉദ്ദേശിച്ചത് അത് വെളിപ്പെടുത്തുംപോലെ ആ രാജാവ് പെട്ടെന്ന് എഴുന്നേറ്റ് മറ്റൊരു മത്സരാർഥിയുടെ പിന്നിലായി അനങ്ങാതെ നിന്നു. രാവണൻ ആ കസേരയുടെ അരികിലേക്ക് നടന്നു ചെന്നു. പക്ഷേ ഇരുന്നില്ല. അയാൾ തന്റെ വലതുകാൽ കസേരയിൽ ചവുട്ടി കൈ, മുട്ടിൽ വച്ചു. അംഗരക്ഷകരും, ആ ഭീമാകാരനായ കരടിമനുഷ്യനും ഉൾപ്പെടെയുള്ളവർ അയാളുടെപിന്നിൽ ഒരു നിരയായി നിന്നു. രാവണൻ വിശ്വാമിത്രനെ ഒന്നു നോക്കി. "മഹാനായ മലയപുത്രാ, തുടരു."

മലയപുത്രന്മാരുടെ മുഖ്യനായ വിശ്വാമിത്രനു കലശലായ കോപം വന്നു. അത്രയും അപമര്യാദയോടെ ആരും അദ്ദേഹത്തോട് പെരുമാറിയിട്ടില്ല. "രാവണാ..." അദ്ദേഹം വിളിച്ചു.

അലസമായ ധാർഷ്ട്യത്തോടെ രാവണൻ വിശ്വാമിത്രനെ തുറിച്ചുനോക്കി. തന്റെ കോപത്തിന് കടിഞ്ഞാണിടാൻ വിശ്വാമിത്രനു സാധിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന് അപ്പോൾ പ്രധാനപ്പെട്ട ദൗത്യം നിർവ്വഹിക്കാനുണ്ട്. രാവണനെ പിന്നീട് അദ്ദേഹത്തിന് കൈകാര്യം ചെയ്യാം.

"മഹാമാരായ രാജാക്കന്മാരും രാജകുമാരന്മാരും മത്സരത്തിൽ പങ്കെടുക്കേണ്ട ക്രമം രാജകുമാരി സീത കൽപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്."

വിശ്വാമിത്രൻ സംസാരം തുടരവേ രാവണൻ പിനാകത്തിനരികിലേക്ക് നടന്നു. ഏകദേശം രാവണൻ വില്പ് തൊടാനായപ്പോൾ മലയപുത്ര മുഖ്യൻ തന്റെ അറിയിപ്പ് പൂർത്തിയാക്കി. "ആദ്യം മത്സരിക്കുന്ന ആൾ നീയല്ല രാവണാ. അത് രാമനാണ്, അയോദ്ധ്യയിലെ രാജകുമാരൻ."

വില്പിൽനിന്നും കുറച്ച് ഇഞ്ചുകളുടെ ദൂരത്തിൽ വെച്ച് രാവണന്റെ കൈകൾ നിശ്ചലമായി. അയാൾ വിശ്വാമിതനെ നോക്കി, പിന്നെ വിശ്വാമിത്രനോട് പ്രതികരിക്കുന്നത് ആരെന്നറിയാനായി അയാൾ ചുറ്റും നോക്കി. ഭീക്ഷക്കളുടേതുപോലെ ലളിതമായ വെളുത്ത വസ്ത്രങ്ങൾ ധരിച്ച ഒരു ചെറുപ്പക്കാരനെ അയാൾ കണ്ടു. അവൻ പിന്നിൽ കുറ്റനായ മറ്റൊരു ചെറുപ്പക്കാരൻ. അതിനു തൊട്ടരികിൽ അരിഷ്ടനേമി. രാവണൻ ആദ്യം അരിഷ്ടനേമിയെയും, പിന്നീട് രാമനെയും ഉഗ്രമായി ഒന്നു നോക്കി. നോട്ടംകൊണ്ട് കൊല്ലുവാൻ സാധിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ രാവണൻ അന്ന് കുറച്ചു പേരെ കൊല്ലുമായിരുന്നു. അയാൾ വിശ്വാമിത്രനും ജനകനും കുശധ്വജനും നേരെ തിരിഞ്ഞു. അയാളുടെ കഴുത്തിൽ തൂങ്ങിക്കിടന്ന ഭീകരമായ, എല്ലിന്റെ പതക്കത്തിൽ അയാളുടെ വിരലുകൾ പൊതിഞ്ഞു. വളരെ ഉച്ചത്തിൽ മുഴക്കമുള്ള ശബ്ദത്തിൽ അയാൾ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. "എന്നെ അപമാനിച്ചിരിക്കുന്നു."

രാവണന്റെ ഇരിപ്പിടത്തിനു പിന്നിൽ നിന്ന ആ ഭീമകായനായ കരടി മനുഷ്യൻ ദുഃഖിതനായിട്ടെന്നപോലെ തല കുലുക്കിയത് രാമൻ ശ്രദ്ധിച്ചു.

"എനിക്കു മുൻപേ കഴിവുകെട്ട മനുഷ്യനെ മത്സരിക്കുവാൻ വേണ്ടി ആരാണ് പദ്ധതി ആസൂത്രണം ചെയ്തത്? എന്നെ എന്തിന് ക്ഷണിച്ചു?" കോപത്താൽ രാവണന്റെ ശരീരം കുലുങ്ങി.

രാവണനുനേരെ തിരിയുമുൻപ് അസ്വസ്ഥതയോടെ ജനകരാജാവു കുശധ്വജനെ ഒന്നു നോക്കി ഇടയ്ക്കുകയറി പറഞ്ഞു. "ലങ്കയുടെ മഹാനായ രാജാവേ, ഇതാണ് സ്വയംവരത്തിന്റെ നിയമങ്ങൾ."

പെട്ടെന്നു ഇടിമുഴക്കംപോലെ ഒരു ശബ്ദം കേട്ടു. അത് ഭീമകായനായ കരടിമനുഷ്യന്റേതായിരുന്നു. "മതി ഈ വിഡ്ഢിത്തം".

പിന്നീടയാൾ രാവണനെ നോക്കിപ്പറഞ്ഞു. "ജ്യേഷ്ഠാ. നമുക്കുപോകാം."

രാവണൻ പെട്ടെന്ന് കുനിഞ്ഞ് പിന്നാകം എടുത്തു. ആരെങ്കിലും പ്രതികരിക്കുന്നതിന് മുൻപ് അയാളിൽ ഞാൻ വലിച്ചുകെട്ടി. ഞാണിൽ അമ്പുതൊടുത്തു. രാവണൻ വിശ്വാമിത്രനുനേരെയാണ് ആ അമ്പ് ചൂണ്ടിയിരിക്കുന്നതെന്നു കണ്ടപ്പോൾ എല്ലാവരും മരവിച്ചുപോലെ ഇരുന്നു. ആ മനുഷ്യന്റെ കഴിവും അതോടൊപ്പം ശക്തിയും ലക്ഷ്മണനും അംഗീകരിക്കേണ്ടിവന്നു.

തന്റെ അംഗവസ്ത്രം ഒരു വശത്തേക്ക് എറിഞ്ഞുകൊണ്ട്, ചുരുട്ടിയ മുഷ്ടിയാൽ തന്റെ നെഞ്ചിൽ ഇടിച്ചുകൊണ്ട് വിശ്വാമിത്രനെഴുന്നേറ്റുനിന്നപ്പോൾ ജനക്കൂട്ടം ഭയത്താൽ വീർപ്പുമുട്ടി. "രാവണാ, എയ്യ്!"

ആ ഋഷിയുടെ, യോദ്ധാവിന്റേതുപോലുള്ള പെരുമാറ്റംകണ്ട് രാവണൻ ഞെട്ടിപ്പോയി. ജ്ഞാനിയായ ഒരു മനുഷ്യനിലെ അപാരമായ ധൈര്യം അപൂർവ്വമാണ്. വിശ്വാമിത്രൻ ഒരിക്കൽ ഒരു യോദ്ധാവായിരുന്നു.

ആ വലിയ മന്ദിരത്തിനുള്ളിൽ ആ സന്യാസിയുടെ വാക്കുകൾ മുഴങ്ങി. "വാ നിനക്കു ധൈര്യമുണ്ടെങ്കിൽ നീ വന്ന് എയ്യ്!"

രാവണൻ ശരം വിട്ടു. അത് വിശ്വാമിത്രനുപിന്നിൽ ഉറപ്പിച്ചിരുന്ന മിഥിയുടെ പ്രതിമയിൽ ചെന്നുകൊണ്ട്, ആ പുരാതന പ്രതിമയുടെ മൂക്ക് അടർന്നുവീണു. രാമൻ രാവണനെ തുറിച്ചുനോക്കി. അവൻ മുഷ്ടികൾ പതിവില്ലാതെ ചുരുട്ടിപ്പിടിച്ചിരുന്നു. മിഥിലാനഗരസ്ഥാപകനുനേരെ ഉണ്ടായ ആ അധിക്ഷേപം ഒരു മിഥിലക്കാരനും ചോദ്യംചെയ്തില്ല.

ജനകരാജാവിനെ ശ്രദ്ധിക്കാതെ കുശധ്വജരാജാവിനെ ഒന്നു ഒളിഞ്ഞു നോക്കി രാവണൻ കൈകൊണ്ട് എന്തോ ആംഗ്യം കാട്ടി വില്പ് മേശയിലേക്ക് എറിഞ്ഞിട്ട് വാതിലിനു നേരെ നടന്നു. അയാളെ പടയാളികളും പിന്തുടർന്നു.

ആ ബഹളത്തിനിടയിൽ ഭീമകായനായ ആ കരടിമനുഷ്യൻ മേശക്കരികിലേക്ക് നടന്നുവന്ന് പിന്നാകത്തിൽ കെട്ടിയ ഞാണഴിച്ചു. ഇരു കൈകളാലും വില്പ് പിടിച്ച് ആദരപൂർവ്വം ആ വില്പിനോട് അയാൾ ക്ഷമയാചിക്കുന്നതുപോലെ നമിച്ചു. പെട്ടെന്ന്

അയാളും രാവണനുപിന്നാലെ മുറി വിട്ടുപോയി. അയാൾ മുറി വിട്ടുപോകുന്നതുവരെ അയാളുടെ മേൽ രാമന്റെ കണ്ണുകൾ തറച്ചിരുന്നു.

ലങ്കക്കാരിലെ അവസാനത്തെ ആളും പുറത്തുപോയപ്പോൾ ശാലയിലെ എല്ലാ ആളുകളുടെയും ശ്രദ്ധ വിശ്വാമിത്രൻ, ജനകൻ, കുശധ്വജൻ എന്നിവരിലേക്ക് തിരിഞ്ഞു.

അവരെന്താണ് ഇനി ചെയ്യുവാൻ പോകുന്നത്?

"മത്സരം ആരംഭിക്കട്ടെ." ഒന്നും സംഭവിക്കാത്തമട്ടിൽ വിശ്വാമിത്രൻ സംസാരിക്കാൻ തുടങ്ങി.

ശിലകളായി മാറിയതുപോലെ ആളുകൾ നിശ്ചലരായി. വിശ്വാമിത്രൻ ഇക്കുറി കുറച്ചുകൂടി ഉച്ചത്തിൽ പറഞ്ഞു. "മത്സരം ആരംഭിക്കട്ടെ. രാജകുമാരാ രാമ, ദയവായി എഴുന്നേൽക്കൂ."

രാമൻ ഇരിപ്പിടത്തിൽനിന്നും എഴുന്നേറ്റ് പിനാകത്തിനരികിലേക്കു നടന്നു. ആദരവോടെ, പിനാകത്തെ കൈകുപ്പി വണങ്ങി. തുർന്ന് പതുക്കെ ഒരു പുരാതന മന്ത്രം ചൊല്ലി; 'ഓം രുദ്രായ നമഃ, പ്രപഞ്ചം രുദ്രഭഗവാനെ നമിക്കുന്നു. ഞാൻ രുദ്രഭഗവാനെ നമിക്കുന്നു.'

അദ്ദേഹം തന്റെ വലതുകൈ ഉയർത്തി അതിലെ ചുവന്ന ചരടിനെ തന്റെ ഇരുകണ്ണുകൊണ്ട് സ്പർശിച്ചു. ആ വില്ലി. തൊട്ടപ്പോൾ തന്റെ ശരീരത്തിലൂടെ ഒരു ശക്തി പ്രവഹിക്കുംപോലെ അദ്ദേഹത്തിന് അനുഭവപ്പെട്ടു. അത് രുദ്രഭഗവാനോടുള്ള അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭക്തിയാണോ? അതോ ആ വില്ലി താനാർജ്ജിച്ച ശക്തി അയോധ്യയിലെ രാജകുമാരനിലേക്ക് പ്രസരിപ്പിച്ചതാണോ? വസ്തുനിഷ്ഠമായ അറിവിന് ശ്രമിക്കുന്നവർ സംഭവിച്ചതെന്തെന്ന് വിശകലനം ചെയ്യും. ജ്ഞാനത്തെ സ്നേഹിക്കുന്ന വരാകട്ടെ ആ നിമിഷം ആസ്വദിക്കും. ആ വില്ലിനെ സ്പർശിക്കവേ രാമൻ ആ നിമിഷം ആസ്വദിച്ചു. അദ്ദേഹം തന്റെ ശിരസ്സു കുനിച്ച വില്ലിൽവച്ച അനുഗ്രഹിക്കുവാനായി അദ്ദേഹം അപേക്ഷിച്ചു.

ക്രമമായി ശ്വസിച്ചുകൊണ്ട് രാമൻ വില്ലി എളുപ്പത്തിൽ പൊക്കിയെടുത്തു. സീത, കുശധ്വജനരികിലുള്ള ഒരു ജനാലക്ക് പിന്നിൽനിന്നും ശ്വാസമടക്കിപ്പിടിച്ച് ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം രാമനെ നോക്കിനിന്നു.

രാമൻ പിനാകത്തിന്റെ ഒരറ്റം നിലത്തുവെച്ചിരുന്ന തടിത്തട്ടിൽ വെച്ചു. മറ്റേയറ്റം താഴേക്കു വലിച്ചുപിടിച്ച് ഞാൻ മുകളിലേക്കു വലിച്ചു. അപ്പോൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ തോളുകളും, പുറവും, കൈകളും ആയാസപ്പെടുന്നത് കാണാമായിരുന്നു. പക്ഷേ, ആ മുഖം പ്രശാന്തമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഞാൻ വലിച്ചുകെട്ടി. മുകളിലെ ഭാഗത്തെ വിടാനനുവദിച്ചുകൊണ്ട് വില്ലിന്റെ പിടിയിൽ പിടിക്കവേ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേശികൾ അയഞ്ഞു. തന്റെ ചെവിക്കരികിലേക്ക് ഞാൻ ചേർത്തുപിടിച്ചുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം അത് വലിച്ചു വിട്ടു. അതിന്റെ മുഴക്കം ഏറ്റവും വിശിഷ്ടമായിരുന്നു.

ദൃഢമായ കാൽവയ്പ്പുകളോടെ ഒരു അമ്പെടുത്ത് അദ്ദേഹം ആ പാത്രത്തിനരികിലേക്കു നടന്നു. തലയ്ക്കു മുകളിൽ വില്ല് തിരശ്ചീനമായി പിടിച്ച്, മുട്ടുകുത്തിയിരുന്ന് ആ വെള്ളത്തിലേക്കു നോക്കി. അദ്ദേഹത്തിനുമുകളിൽ വൃത്താകൃതിയിൽ ചലിക്കുന്ന ആ മത്സ്യത്തിന്റെ നിഴൽ നോക്കി. മനസ്സിൽ പ്രതീക്ഷ ഉയർത്തിക്കൊണ്ട് പാത്രത്തിലെ ജലത്തിലെ ഓളം നൃത്തം ചെയ്തു. രാമൻ മത്സ്യത്തിന്റെ രൂപത്തിലേക്ക് ശ്രദ്ധ കേന്ദ്രീകരിച്ചു. വില്ലിലെ ഞാണിൽ അമ്പ് കൊരുത്ത് വലതു കൈ കൊണ്ട് അത് പതുക്കെ വലിച്ചു. രാമന്റെ ശ്വാസം ക്രമത്തിലും താളത്തിലുമായിരുന്നു.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സുപോലെയായിരുന്നു പ്രപഞ്ചത്തിൽ നിന്നുള്ള പ്രതികരണവും. ശരം എയ്യുന്നതിനുവേണ്ടി ഞാൻ പിന്നോട്ട് ആവുന്നത്ര വലിക്കവേ ആ പരമമായ ശക്തിയിലേക്ക് തന്നെത്തന്നെ അദ്ദേഹം സമർപ്പിച്ചു. അത് മുകളിലേക്കുയർന്നുപൊങ്ങി. ഒപ്പം ആ മുറിയിലെ എല്ലാവരുടേയും കണ്ണുകളുമുണ്ടായിരുന്നു. അതിവേഗത്തിൽ പോയ ശരം ഒരു പിഴയുമില്ലാതെ തടിയെ തകർത്ത ശബ്ദം ആ വലിയ ശാലയ്ക്കുള്ളിൽ മുഴങ്ങിക്കേട്ടു. അത് മത്സ്യത്തിന്റെ വലം കണ്ണു തുളച്ചു. പിന്നെ ആ തടിച്ചകത്തിൽനിന്ന ശരമുന വായുവിൽ വൃത്തങ്ങൾ സൃഷ്ടിച്ചതിനാൽ ചക്രം താളത്തിൽ കുറങ്ങി. രാമന്റെ കണ്ണുകൾ ജലത്തിലെ ഓളം പരിശോധിക്കുമ്പോഴാണ് ചുറ്റുപാടുകളെക്കുറിച്ചുള്ള ബോധം ആ മനസ്സു വീണ്ടെടുത്തത്. ആ ശരമെയ്തത്തോടെ തന്റെ

അസ്തിത്വത്തിന്റെ പൂർണ്ണതയെക്കുറിച്ചുള്ള ഒരു തോന്നൽ അദ്ദേഹത്തിലുണ്ടായി. ആ നിമിഷം മുതൽ അദ്ദേഹം ഏകനല്ല.

താൻ ആദരിക്കുന്ന സ്ത്രീയോടുള്ള സ്തുതി പോലെ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സു മന്ത്രിച്ചു. അനേകമനേകം നൂറ്റാണ്ടുകൾക്ക് മുൻപ് അതേ വാക്കുകൾ രൂഢഭാവം പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്, അദ്ദേഹം പ്രണയിച്ച പ്രഭു മോഹിനിയോട്,

"ഞാൻ ജീവനുള്ളതായി. നീ എന്നിക്കു ജീവൻ നല്കി"

ഇരുപത്തിനാല്

ലളിതവും പവിത്രവുമായ ആചാരങ്ങളോടെയായിരുന്നു വിവാഹം. രാമനെ അർദ്ധുതപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട് സീതയുടെ നിർദ്ദേശപ്രകാരം അതേ ദിവസത്തെ ശുഭമുഹൂർത്തത്തിൽ ലക്ഷ്മണനും ഊർമ്മിയും വിവാഹം കഴിച്ചു. ലക്ഷ്മണൻ സന്തോഷപൂർവ്വം വിവാഹത്തിന് സമ്മതിച്ചത് രാമനെ അർദ്ധുതപ്പെടുത്തി. സീതയും ഊർമ്മിയും, രാമനും ലക്ഷ്മണനുമൊപ്പം അയോധ്യയിലേക്ക് പോകേണ്ടതിനാൽ മിഥിലയിൽവെച്ച് രണ്ടു വധുവരന്മാരുടെയും വിവാഹം നടത്താമെന്ന് തീരുമാനിച്ചു. രഘുവിന്റെ വംശത്തിലെ പിന്മുറക്കാർക്ക് യോജിക്കുംവണ്ണം അതിഗംഭീരമായ ചടങ്ങുകൾ അയോധ്യയിലും നടക്കും.

സീതയും രാമനും ഊൺമുറിയിലെ നിലത്തിട്ട മെത്തകളിൽ ഇരുന്നു. അവർ അപ്പോൾ തനിച്ചായിരുന്നു. അവരുടെ അത്താഴം പൊക്കം കുറഞ്ഞ പീഠത്തിൽ വെച്ചിരുന്നു. മണിക്കൂറുകൾക്കു മുൻപ് ധർമ്മത്തിലൂടെ അവരുടെ ബന്ധം പവിത്രമാക്കപ്പെട്ടെങ്കിലും അവർക്ക് മറ്റൊരാളിന്റെ വ്യക്തിത്വത്തെക്കുറിച്ച് അത്രയൊന്നും അറിയാത്തതിനാൽ അവർക്കിടയിൽ ഒരു പരുങ്ങലുണ്ടായി.

" ഞും..." രാമൻ പാത്രത്തിൽനിന്ന് എന്തോ എടുത്ത് വായിൽവെച്ചിട്ട് സീതയെനോക്കി പറഞ്ഞു.

"എന്താ രാമാ?" സീത ചോദിച്ചു.

"എന്തെങ്കിലും പ്രശ്നം ഉണ്ടോ?"

"എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ, ഭക്ഷണത്തിൽ..."

"അങ്ങേക്ക് ഭക്ഷണം ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ല അല്ലേ?"

"അല്ല. നല്ലതാണ്. വളരെ നല്ലതാണ്. പക്ഷേ..."

"ശരി"

"കുറച്ചുകൂടി ഉപ്പ് വേണം. അതിൽ..."

സീത പെട്ടെന്ന് അവളുടെ പാത്രം വശത്തേക്ക് നീക്കി വെച്ച് എഴുന്നേറ്റ് കൈകൾ കൊട്ടി, ഒരു പരിചാരകൻ ഓടി വന്നു.

"രാജകുമാരന് കുറച്ച ഉപ്പ് ദയവായി കൊണ്ടുവരൂ..." പരിചാരകൻ തിരിയവെ ഒന്നുകൂടി സീത ഊന്നിപ്പറഞ്ഞു.

"പെട്ടെന്നു വേണം."

പരിചാരകൻ ഓടിപ്പോയി

ഉപ്പിന് കാത്തിരിക്കവേ രാമൻ ഒരു തുണികൊണ്ട് തന്റെ കൈകൾ തുടച്ചു.

"ഭവതിയെ ബുദ്ധിമുട്ടിച്ചതിൽ ക്ഷമിക്കൂ."

സീത മുഖം ചുളിച്ചുകൊണ്ടാണ് ഇരിപ്പിടത്തിലേക്ക് വന്നിരുന്നത്. "ഞാൻ അങ്ങയുടെ പത്നിയായ്ക്കു രാമാ. അങ്ങയുടെ കാര്യങ്ങൾ നോക്കുക എന്റെ കടമയാണ് "

രാമൻ പുഞ്ചിരിച്ചു. "ശരി, ഞാൻ ഭവതിയോട് ചിലകാര്യങ്ങൾ ചോദിക്കട്ടെ?"

"തീർച്ചയായും."

"ഭവതിയുടെ ചെറുപ്പകാലത്തെ കുറിച്ച് എന്തെങ്കിലും..."

"അങ്ങ് ഉദ്ദേശിച്ചത്, എന്നെ ദത്തെടുക്കുന്നതിന് മുൻപുള്ളതാണോ? എന്നെ ദത്തെടുത്തതാണെന്ന് അങ്ങേക്കറിയാമോ?"

"അതെ, അത് വിഷമിപ്പിക്കുന്നതാണെങ്കിൽ അതെക്കുറിച്ച് പറയേണ്ടതില്ല."

സീത പുഞ്ചിരിച്ചു. "ഇല്ല. അതെന്നെ വിഷമിപ്പിക്കുന്നില്ല. പക്ഷേ, ഞാൻ ഒന്നും ഓർക്കുന്നില്ല. എന്നെ ദത്തെടുത്ത മാതാപിതാക്കൾ എന്നെ കാണുമ്പോൾ ഞാൻ വളരെ ചെറുതായിരുന്നു."

രാമൻ തലയാട്ടി.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിൽ ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്ന് അവൾ കരുതിയ ചോദ്യത്തിനാണ് അവൾ ഉത്തരം പറയാൻ ശ്രമിച്ചത്.

"എനിക്ക് ജന്മം നൽകിയ മാതാപിതാക്കൾ ആരാണെന്നു ചോദിച്ചാൽ, എനിക്ക് അറിയാവുന്ന ചെറിയ ഉത്തരം 'എനിക്കറിയില്ല' എന്നാണ്. എന്നാൽ, ഭൂമിയുടെ മകളാണെന്നു പറയാനാണ് എനിക്കിഷ്ടം."

"ജനനം അപ്രധാനമായ കാര്യമാണ്. കർമ്മഭൂമിയിലേക്ക് കടന്നു വരാനുള്ള ഒരു കാരണം മാത്രമാണത്. കർമ്മം ആണ് പ്രധാനം. ഭവതി യുടെ കർമ്മം ദിവ്യമാണ്."

സീത പുഞ്ചിരിച്ചു. എന്തോ പറയാനായി രാമൻ തുനിയവെ ഒരു പരിചാരകൻ ഉപ്പുമായി ഓടിക്കിതച്ചെത്തി. രാമൻ തന്റെ ഭക്ഷണത്തിൽ ഉപ്പുചേർത്ത് കഴിക്കാനാരംഭിച്ചപ്പോൾ പരിചാരകൻ മുറി വിട്ടുപോയി.

"അങ്ങ് എന്തോ പറയാൻ തുടങ്ങിയിരുന്നു.."സീത പറഞ്ഞു.

"അതെ, ഞാൻ കരുതിയത്...!"

വീണ്ടും രാമന്റെ സംഭാഷണം തടസ്സപ്പെട്ടു. ദ്വാരപാലകന്റെ ഉച്ചത്തിലുള്ള അറിയിപ്പായിരുന്നു തടസ്സത്തിനു കാരണം. "മലയപുത്രന്മാരുടെ മുഖ്യൻ, സപ്തജ്ഞി ഉത്തരാധികാരി, വിഷ്ണുവിന്റെ മാർഗ്ഗത്തിലെ സംരക്ഷകൻ, മഹർഷി വിശ്വാമിത്രൻ..."

സീത മുഖം ചുളിച്ച് രാമനെ നോക്കി. ഇപ്പോൾ ആ സന്ദർശന ലക്ഷ്യം എന്തെന്ന് തനിക്കറിയില്ലെന്ന് വ്യക്തമാക്കും വിധം രാമൻ മുഖമുയർത്തി.

വിശ്വാമിത്രനും അരിഷ്ടനേമിയും മുറിയിലേക്ക് പ്രവേശിക്കവേ രാമനും സീതയും എഴുന്നേറ്റുനിന്നു. സീത പരിചാരകനോട് രാമനും തനിക്കും കൈകഴുകാനുള്ള പാത്രങ്ങൾ കൊണ്ടുവരുന്നതിന് ആംഗ്യം കാണിച്ചു.

"നമുക്കൊരു പ്രശ്നമുണ്ട്." ഉപചാരങ്ങളില്ലാതെ വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

"എന്താണ് ഗുരുജി?" രാമൻ ചോദിച്ചു.

"ഒരാക്രമണത്തിന് രാവണൻ ഒരുക്കം കൂട്ടുന്നു."

രാമൻ മുഖമൊന്നു ചുളുക്കി. "പക്ഷേ, അയാളോടൊപ്പം സൈന്യമില്ലല്ലോ. പതിനായിരം അംഗരക്ഷകരെ വെച്ച് മിഥിലയെപ്പോലുള്ള ഒരു നഗരത്തെ അയാൾക്ക്

ഒരുക്കുവാനാകില്ല. അയാളുടെ ആളുകൾ യുദ്ധത്തിൽ കൊല്ലപ്പെടും. അതാണ് അയാൾക്ക് നേടാൻ സാധിക്കുക"

"രാവണൻ യുക്തിപൂർവ്വം ചിന്തിക്കുന്ന ഒരു വ്യക്തിയല്ല. അയാളുടെ അഭിമാനം വ്രണപ്പെട്ടു. ഒരുപക്ഷേ അയാളുടെ അംഗരക്ഷകരെ അയാൾ കുരുതി കൊടുത്തേക്കാം. എന്നാൽ, അയാൾ മിഥിലയെ തകർത്ത് പ്രതികാരം വീട്ടും." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

രാമൻ സീതയെ നോക്കി. അവൾ അസ്വസ്ഥതയോടെ തല കുലുക്കി കൊണ്ടാണ് വിശ്വാമിത്രനോടു സംസാരിച്ചത്.

"രുദ്രഭഗവാനെ, എന്തിനാണ് ആ രാക്ഷസനെ സ്വയംവരത്തിന് ക്ഷണിച്ചത്. അതെന്റെ പിതാവല്ല ചെയ്തതെന്ന് എനിക്കറിയാം."

വിശ്വാമിത്രൻ ദീർഘമായൊന്ന് നിശ്വസിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണു കളിൽ അലിവ് നിറഞ്ഞിരുന്നു. "സീതേ, അത് കഴിഞ്ഞകാര്യമാണ്. ചോദ്യമിതാണ്. നമ്മൾ എന്താണ് ഇപ്പോൾ ചെയ്യേണ്ടത്?"

"അങ്ങയുടെ പദ്ധതി എന്താണ് ഗുരുജി?"

"ഗംഗയിൽനിന്നും ഖനനം ചെയ്തെടുത്ത് എന്റെ ആശ്രമത്തിൽ സൂക്ഷിച്ച ചില പ്രധാനവസ്തുക്കൾ എന്റെ വശമുണ്ട്. ചില ശാസ്ത്രീയ പരീക്ഷണങ്ങൾ അഗസ്ത്യകൂടത്തിൽ വച്ച് എനിക്കു ചെയ്യുവാനുണ്ട്. അതുകൊണ്ടാണ് ഞാൻ ആശ്രമം സന്ദർശിച്ചത്.

നർമ്മദാനദിയുടെ അപ്പുറം, ഭാരതത്തിലെ തെക്കുഭാഗത്തുള്ള അഗസ്ത്യ കൂടമാണ് മലയപുത്രന്മാരുടെ തലസ്ഥാനം. വാസ്തവത്തിൽ അത് ലങ്കയോട് വളരെ അടുത്തായിരുന്നു.

"ശാസ്ത്ര പരീക്ഷണങ്ങൾ?" രാമൻ ചോദിച്ചു.

"അതെ, ദൈവി അസ്ത്രങ്ങൾ കൊണ്ടുള്ള പരീക്ഷണങ്ങൾ."

ദൈവിക ആയുധങ്ങളുടെ രൗദ്രതയും ശക്തിയും അറിയാവുന്നതിനാൽ സീത ദീർഘമായി ഒന്നു നിശ്വസിച്ചു. "ഗുരുജി, നമ്മൾ ദൈവി അസ്ത്രങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കാനാണോ അങ്ങ് നിർദ്ദേശിക്കുന്നത്?"

അത് ശരിവെക്കുംപോലെ വിശ്വാമിത്രൻ തലയാട്ടിയപ്പോൾ രാമൻ സംസാരിച്ചു തുടങ്ങി. "പക്ഷേ, അത് മിഥിലയെയും നശിപ്പിക്കും."

"ഇല്ല. അത് നടക്കില്ല. പരമ്പരാഗതമായ ദൈവി അസ്ത്രമല്ല എന്റെ കൈവശം ഉള്ളത്. ഇത് അസുരാസ്ത്രമാണ്."

"അതൊരു ജൈവായുധമാണോ?" രാമൻ ആകെ അസ്വസ്ഥതയോടെ ചോദിച്ചു.

"അതെ. അസുരാസ്ത്രത്തിൽനിന്നുള്ള സ്ഫോടനത്തിന്റെ അലയും വിഷവാതകവും ലങ്കക്കാരെ അശക്തരാക്കും. അവരെ ദിവസങ്ങളോളം അനക്കമറ്റ് കിടത്തും. അപ്പോളവരെ എളുപ്പത്തിൽ തടവിലാക്കാം. അതോടെ പ്രശ്നം നമുക്ക് അവസാനിപ്പിക്കാം"

"വെറുതെ തളർത്തുവാനാണോ ഗുരുജി?" രാമൻ ചോദിച്ചു. "ഞാനത് പഠിച്ചിട്ടുണ്ട്. അധികം അതുപയോഗിച്ചാൽ അസുരാസ്ത്രത്തിന് കൊല്ലുവാനും സാധിക്കും."

ഒരേ ഒരാളാണ് ഇക്കാര്യം രാമനെ പഠിപ്പിച്ചതെന്നു വിശ്വാമിത്രനറിയാം. ദൈവി അസ്ത്രത്തെക്കുറിച്ച് അറിവുള്ള മറ്റാരെയും ഈ ചെറുപ്പക്കാരൻ കാണാനിടയില്ല. അദ്ദേഹം പെട്ടെന്ന് അസ്വസ്ഥനായി. "എങ്കിൽ നിനക്കു ഇതിലും മികച്ച വല്ലതും നിർദ്ദേശിക്കുവാനുണ്ടോ?"

രാമൻ നിശ്ശബ്ദനായി.

"അപ്പോൾ രുദ്രഭഗവാന്റെ നിയമം?"സീത ചോദിച്ചു.

അധികാരസ്ഥാനത്തുനിന്നുള്ള അനുവാദമില്ലാതെ ദൈവ അസ്ത്രങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കുന്നത് നൂറ്റാണ്ടുകൾക്ക് മുൻപുതന്നെ തിന്മയുടെ ധ്വംസകനും മുൻ മഹാദേവനുമായ രുദ്രഭഗവാൻ നിരോധിച്ചിരുന്നു. രുദ്രഭഗവാന്റെ ആ കൊടിയ കൽപ്പന എല്ലാവരും അനുസരിച്ചു. ആ നിയമം ലംഘിക്കുന്നവരെ പതിനാല് വർഷത്തേക്ക് നാടുകടത്തിക്കൊണ്ട് ശിക്ഷിക്കുമെന്ന് അദ്ദേഹം ഉത്തരവിട്ടു. വീണ്ടും നിയമം ലംഘിച്ചാൽ മരണശിക്ഷ നൽകും.

"അസുരാസ്ത്രം ഉപയോഗിക്കാൻ ആ നിയമം ബാധകമാണെന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. കൂട്ടമായി നശിപ്പിക്കുവാനുള്ള ഒരു ആയുധമല്ലത്. കൂട്ടത്തോടെ അശക്തരാക്കുവാൻ മാത്രമാണ്." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

സീത ഒരു നിമിഷം തന്റെ കണ്ണുകൾ ഇറുക്കി. അവൾക്കത് ബോധ്യമായില്ല എന്നു വ്യക്തമായി. "ഞാൻ വിധോജിക്കുന്നു. ഒരു

ദൈവി അസ്ത്രം, ദൈവി അസ്ത്രം മാത്രമാണ്. രുദ്രഭഗവാന്റെ ഗോത്രമായ വായുപുത്രന്മാരുടെ സമ്മതമില്ലാതെ നമുക്ക് ഉപയോഗിക്കുവാൻ സാധ്യമല്ല. ഞാൻ രുദ്രഭഗവാന്റെ ഒരു ഭക്തയാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നിയമം ഞാൻ ലംഘിക്കുകയില്ല."

"അപ്പോൾ കീഴടങ്ങുവാനാണോ നീ ആഗ്രഹിക്കുന്നത്?"

"ഒരിക്കലുമല്ല. നമ്മൾ യുദ്ധം ചെയ്യും."

വിശ്വാമിത്രൻ പരിഹാസത്തോടെ ഉറക്കെ ചിരിച്ചു. "യുദ്ധം അല്ലേ? ആർ? വിശദമാക്കൂ. രാവണനോട് ആരാണു യുദ്ധംചെയ്യുക? മിഥിലയിലെ ആളുകളോ? എന്താണ് പദ്ധതി?"

"നമുക്ക് നമ്മുടെ നിയമപാലകസേനയുണ്ട്" സീത പതുക്കെ പറഞ്ഞു.

"രാവണന്റെ സേനയുമായി യുദ്ധം ചെയ്യുവാൻ അവരൊട്ടും സജ്ജരല്ല. അവർ അതിനുവേണ്ട പരിശീലനം നേടിയിട്ടുമില്ല."

"നമ്മൾ അയാളുടെ സേനയോടല്ല യുദ്ധം ചെയ്യുന്നത്. അയാളുടെ അംഗരക്ഷകരുടെ ഒരു വിഭാഗത്തോടാണ്. എന്റെ നിയമപാലകസേന ധാരാളം മതിയാകും അവരെ തടയുവാൻ."

"അവർക്കാവില്ല. അത് നിനക്കുമറിയാം."

"നമ്മൾ ദൈവി അസ്ത്രങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കാൻ പാടില്ല ഗുരുജി." സീത പറഞ്ഞു. അവളുടെ മുഖം കാർക്കശ്യം നിറഞ്ഞതായിരുന്നു.

"സമിച്ചിയുടെ നിയമപാലകസേന മാത്രമല്ല, ഞാനും ലക്ഷ്മണനും മലയപുത്രന്മാരും ഇവിടെയുണ്ട്. കോട്ടയുടെ അകത്താണ് നമ്മൾ, നമുക്ക് ഇരു മതിലുകളുണ്ട്. നഗരത്തെ ചുറ്റി തടാകമുണ്ട്. നമുക്ക് മിഥിലയെ പിടിച്ച് നിർത്താം. നമുക്ക് യുദ്ധം ചെയ്യാം." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"അബദ്ധം. അവരുടെ എണ്ണം വളരെ കൂടുതലാണ്. ഇരു മതിലുകൾ പോലും" പൂച്ഛത്തോടെ രാമനെ നോക്കി വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു. "അത് ബുദ്ധിയുള്ളതായി തോന്നും, പക്ഷേ, ആ തടസ്സം മറികടക്കാനുള്ള തന്ത്രം കണ്ടെത്താൻ രാവണന്റെ കഴിവുള്ള ഒരു യോദ്ധാവിന് എത്രസമയം വേണ്ടിവരുമെന്നാണ് നിങ്ങൾ ചിന്തിക്കുന്നത്?"

"ഗുരുജി, നമ്മൾ ദൈവ അസ്ത്രങ്ങൾ ഉപയോഗിക്കില്ല", തന്റെ ശബ്ദം ഉയർത്തി സീത പറഞ്ഞു. ഇപ്പോൾ. എന്നോടു നിങ്ങൾ

ക്ഷമിക്കൂ, എന്നിക്കൂ യുദ്ധത്തിന് ഒരുങ്ങേണ്ടതുണ്ട്."

രാതി വളരെ വൈകിയിരുന്നു. അവർ താമസിക്കുന്ന വീടിന് പുറത്തു നിന്ന ലക്ഷ്മണന്റെയും സമീച്ചിയുടെയും അടുത്തേക്ക് രാമനും സീതയും ചെന്നു. മുൻകരുതലായി തേനീച്ചക്കൂട്ടിലെ ആളുകളെ മുഴുവനും ഒഴിപ്പിച്ചു. തടാക കിടങ്ങിലെ പൊന്തിക്കിടക്കുന്ന പാലം നശിപ്പിച്ചിരുന്നു.

നാലായിരം പുരുഷന്മാരും സ്ത്രീകളുമുള്ള നിയമപാലകസേന മിഥിലയിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു. ആ കൊച്ചു രാജ്യത്തെ നിയമസംരക്ഷണത്തിന് അത് ധാരാളമായിരുന്നു. എന്നാൽ, രാവണന്റെ സുരക്ഷാഭടന്മാരുടെ ഒരാക്രമണത്തെ എതിർക്കുവാനവർക്ക് സാധിക്കുമെന്ന കാര്യം സംശയമായിരുന്നു.

പുറംചുമർ സംരക്ഷിക്കുന്ന പദ്ധതി, രാമനും സീതയും ഉപേക്ഷിച്ചു. രാവണനും അയാളുടെ പട്ടാളക്കാരും അത് തകർത്ത് അകത്തെ ചുവരുകളിൽ ആക്രമണം നടത്തണമെന്ന് അവരാഗ്രഹിച്ചു. അവർ രണ്ടു ചുവരുകൾക്കുള്ളിൽ അപ്പോൾ കൂടുങ്ങും. ആ സമയം മിഥിലയുടെ അസ്ത്രങ്ങൾ അവരെ കൊന്നൊടുക്കും. രാവണന്റെ ഭാഗത്തുനിന്നും ശരങ്ങളുടെ മഴ അവർ പ്രതീക്ഷിച്ചു. അതിൽനിന്നുള്ള രക്ഷക്ക് അവരവരുടെ തടികൊണ്ടുള്ള, പരിചകളുമായി തയ്യാറായിനിൽക്കാൻ നിയമ പാലകരോട് ആവശ്യപ്പെട്ടു. മിഥിലയിലെ ജനത്തിരക്ക് നിയന്ത്രിക്കുവാനാണ് ആ പരിചകൾ സാധാരണ ഉപയോഗിക്കാറുള്ളത്. ശരങ്ങളിൽ നിന്നും അവരവരെ സംരക്ഷിക്കുവാനുള്ള ചില യുദ്ധതന്ത്രങ്ങൾ ലക്ഷ്മണൻ അവർക്ക് പഠിപ്പിച്ചുകൊടുത്തു.

"മലയപുത്രന്മാർ എവിടെ?" ലക്ഷ്മണൻ രാമനോട് ചോദിച്ചു

മലയപുത്രന്മാർ യുദ്ധമുഖത്തേക്ക് വന്നതേയില്ല. അത് രാമനെ അതിശയിപ്പിച്ചു. അദ്ദേഹം മന്ത്രിച്ചു. "എന്നിക്കൂ തോന്നുന്നത് നമ്മൾ മാത്രമേ ഉണ്ടാകൂ എന്നാണ്."

ലക്ഷ്മണൻ തലയാട്ടിക്കൊണ്ട് നീട്ടിത്തുപ്പി. "ഭീരുക്കൾ."

"അതാ നോക്കൂ..."സമീച്ചി പറഞ്ഞു.

സമിച്ചി ചൂണ്ടിക്കാണിച്ച ദിശയിലേക്ക് സീതയും ലക്ഷ്മണനും നോക്കി. അപ്പോഴും രാമൻ മറ്റേതോ ആലോചിക്കുകയായിരുന്നു. സമിച്ചിയുടെ ശബ്ദം വളരെ വിവശമായിരുന്നു. സമിച്ചി അസ്വസ്ഥയായി കാണപ്പെട്ടു. അവർ സീതയെപ്പോലെ അത്ര ധൈര്യശാലി ആയിരിക്കില്ല. രാമൻ തന്റെ ശ്രദ്ധ ശത്രുവിലേക്ക് തിരിച്ചു.

മിഥിലയുടെ കോട്ടമതിലിനെ ചുറ്റിയിരുന്ന തടാകക്കിടങ്ങിനപ്പുറം പന്തങ്ങളുടെ നിര കാണാമായിരുന്നു. രാവണന്റെ സുരക്ഷാഭടന്മാർ സംഭ്രാന്തരായി ഏതോ പണിയിലേർപ്പെട്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. തടാകത്തിന് ഇപ്പുറത്തേക്ക് അവർക്ക് കടക്കുവാൻ വനത്തിൽനിന്ന് അവർ മരങ്ങൾ വെട്ടിയിരിഞ്ഞ് അതുപയോഗിച്ചു തുഴവള്ളങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കിയിരിക്കുന്നു.

അവർ നോക്കിനിൽക്കുമ്പോൾത്തന്നെ ലങ്കക്കാർ അവരുടെ വള്ളങ്ങൾ തടാകത്തിലേക്ക് തള്ളിയിറക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. മിഥിലയുടെ മേലുള്ള ആക്രമണം അവർ തുടങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു.

"ഇതാണ് സമയം" സീത പറഞ്ഞു.

"അതേ", രാമൻ പറഞ്ഞു. അവർ നമ്മുടെ കോട്ട പൊളിക്കുന്നതിന് മുൻപ് നമുക്ക് അരമണിക്കൂർ മാത്രമേ ലഭിക്കൂ.

രാവണന്റെ അടയാളശബ്ദമായ ശംഖു വിളികൾ രാത്രി മുഴുവനും മുഴങ്ങിയിരുന്നു. പന്തങ്ങളുടെ വെളിച്ചത്തിൽ മിഥിലയുടെ പുറം ചുവരിൽ കുറ്റൻ ഏണിപ്പടികൾ താങ്ങിവയ്ക്കുന്ന ലങ്കക്കാരെ അവർ കണ്ടു.

"അവർ ഇവിടെയെത്തി"രാമൻ പറഞ്ഞു. മിഥിലയിലെ ഭടന്മാർക്ക് സന്ദേശങ്ങൾ പെട്ടെന്നു ലഭിച്ചു. രാവണന്റെ വില്ലാളികളിൽനിന്നും ശരമഴ രാമൻ പ്രതീക്ഷിച്ചു. പുറത്തുനിൽക്കുന്ന സമയത്തു മാത്രമേ ലങ്കക്കാർ ശരങ്ങൾ എയ്യൂ. കോട്ടയ്ക്കുള്ളിൽ കയറിയാൽ അവർ അസ്ത്രമെയ്യില്ല.

ഒരു കൊടുങ്കാറ്റിന്റെ വരവുപോലെ, ശരങ്ങൾ വിട്ടയക്കുന്നതിന്റെ ഉച്ചത്തിലുള്ള ഹുഷ് ശബ്ദം കേട്ടുതുടങ്ങി.

"പരിചകൾ" സീത അലറി.

പെട്ടെന്നു. ശരങ്ങൾ തടയാനായി മിമിലക്കാർ അവരുടെ പരിചകൾ ഉയർത്തിപ്പിടിച്ചു. രാമൻ പരിഭ്രാന്തനായിരുന്നു. ആ ശബ്ദത്തിലെ എന്തോ പ്രത്യേകത അദ്ദേഹത്തെ വിഷമിപ്പിച്ചു. ആയിരം ശരങ്ങൾ എയ്യുന്ന ശബ്ദത്തെക്കാളും ശക്തമായ ശബ്ദമായിരുന്നു അത്. ഒരു വലിയ അപകടം സംഭവിക്കുംപോലുള്ള ശബ്ദം. ആ ഊഹം ശരിയായിരുന്നു.

കുറ്റൻ ആയുധങ്ങൾ മിമിലയുടെ പ്രതിരോധനിരയെ തകർത്ത് ശക്തിയോടെ പരിചകൾ കുത്തിപ്പിളരുമ്പോളുണ്ടാകുന്ന വലിയ ശബ്ദത്തോടൊപ്പം നിസ്സഹായതനിറഞ്ഞ നിലവിളികളോടെ മിമിലയിലെ അനവധി ഭടന്മാർ നിലത്തു വീണു.

"അതെന്താണ്?" ലക്ഷ്മണൻ അലറിവിളിച്ചു.

വെണ്ണയിലൂടെ ഒരു കത്തി കടന്നുപോകുന്ന അതേ ലാഘവത്തോടെ അതിവേഗത്തിൽ രാമന്റെ പരിചയും കുത്തിപ്പിളർത്തിക്കൊണ്ട് ഒരായുധം തലനാരിഴ വ്യത്യാസത്തിൽ കടന്നുപോയി. താഴെ വീണ ആയുധത്തെ രാമനൊന്നു നോക്കി.

കുന്തങ്ങൾ!

തടികൊണ്ടുള്ള പരിചകൾക്ക് ശരങ്ങളെ തടയാനുള്ള ശേഷിയെ യുള്ളു. വലിയ കുന്തങ്ങളിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെടാനാവില്ല.

'രുദ്രഭഗവാനെ, ഇത്രദുരത്തുനിന്നും അവർക്കെങ്ങിനെ എറിയാൻ കഴിയുന്നു? അസാധ്യമാണത്.'

ആദ്യ കുന്തവർഷം അവസാനിച്ചെങ്കിലും അടുത്ത ആക്രമണത്തിനു മുൻപുള്ള താത്ക്കാലിക വിരാമമാണതെന്ന് രാമന് മനസ്സിലായി. ചുറ്റുപാടും അദ്ദേഹം ഒന്നു നോക്കി.

'രുദ്രഭഗവാനെ, കരുണ കാണിക്കണേ...'

നാശം ഭീകരമായിരുന്നു. കുന്തങ്ങൾ അവരുടെ പരിചകളും ശരീരവും കുത്തിപ്പിളർന്നു. നാലിലൊന്ന് മിമിലാഭടന്മാരെങ്കിലും കൊല്ലപ്പെടുകയോ മാരകമായി മുറിവേലക്കുകയോ ചെയ്തു.

"ഏതു നിമിഷവും മറ്റൊരു ശരവർഷം ഉണ്ടായേക്കാം, വീടുകൾക്കുള്ളിലേക്ക് പോകൂ. വീടുകളിലേക്കുപോകൂ" സീത

ഉച്ചത്തിൽ അലറി. കൽപ്പന പുറപ്പെടുവിക്കുമ്പോൾ സീതയെ രാമനൊന്നു നോക്കി.

"വീടുകൾക്കുള്ളിലേക്ക്" സേനാനായകന്മാർ അതാവർത്തിച്ചു. എല്ലാവരും വാതിലുകൾ തുറന്ന വീടുകൾക്കുള്ളിലേക്ക് ചാടിയിറങ്ങി. ഏറ്റവും അസംഘടിതമായ ഒരു പിന്മാറ്റമായിരുന്നു അത്. എന്നാലത് വളരെ ഫലപ്രദമായിരുന്നു. നിമിഷങ്ങൾക്കുള്ളിൽ മിഥിലയിലെ ജീവി ചിരിക്കുന്ന എല്ലാ നിയമപാലകരും പടയാളികളും സുരക്ഷിതരായി വീടുകൾക്കുള്ളിലേക്ക് ചാടിയിരുന്നു. അവർ വാതിലടച്ചതും മഴപോലെ കുന്തങ്ങൾ തേനീച്ചക്കുടിന്റെ മേൽക്കൂരയിൽ വന്നു പതിച്ചു. കൂട്ടം തെറ്റിപ്പോയ ചിലർ കൊല്ലപ്പെട്ടു. ബാക്കിയുള്ളവർ സുരക്ഷിതരായിരുന്നു.

രാമനെ നോക്കിനിന്നതല്ലാതെ ലക്ഷ്മണൻ ഒന്നും സംസാരിച്ചില്ല. പക്ഷേ, അവന്റെ കണ്ണുകളിൽ വ്യക്തമായ ഒരു സന്ദേശമുണ്ടായിരുന്നു.

ഇതൊരു ദുരന്തമാണ്.

"ഇനി എന്താണ് ?" രാമൻ സീതയോട് ചോദിച്ചു. രാവണന്റെ പടയാളി കൾ കോട്ടമതിൽ ഉറപ്പായും തകർക്കും. അവർ വളരെപ്പെട്ടെന്നു നമുക്കരികിലെത്തും. അവരെ തടയാൻ അവിടെ ആരുമില്ല."

സീത ദീർഘനിശ്വാസംവിട്ടു നിന്നു. അവളുടെ കണ്ണുകൾ കൂട്ടിലായ ഒരു പെൺകുടുംബത്തോടുപോലായിരുന്നു. അവളുടെ രോമകുപങ്ങളിലൂടെ കോപം അണുപൊട്ടിയൊഴുകി. സീതയുടെ പിന്നിലായി നിസ്സഹായയായി തന്റെ നെറ്റി തടവിക്കൊണ്ട് സമിച്ചി നിന്നു.

"സീതേ?" രാമൻ പ്രതീക്ഷയോടെ വിളിച്ചു.

സീതയുടെ കണ്ണുകൾ പെട്ടെന്നു വിടർന്നു. "ജാലകങ്ങൾ!"

"എന്ത്?" തന്റെ പ്രധാനമന്ത്രിയുടെ വാക്കുകൾ കേട്ട് അതിശയത്തോടെ സമിച്ചി ചോദിച്ചു.

തന്റെ സേനാനായകന്മാരെ വിളിപ്പിച്ച്, തേനീച്ചക്കുട്ടിൽ അടച്ചിരിക്കുന്ന ഭടന്മാരോട് തടികൊണ്ട് അടച്ചു വെച്ചിരിക്കുന്ന അകം ചുവരുകളിലെ ജനാലകൾ തകർക്കുവാൻ അവർക്ക് കൽപനകൊടുക്കാൻ അവൾ നിർദ്ദേശിച്ചു. അപ്പോൾ അവരുടെ

മുറിക്കുള്ളിലെ ജനാലയിലൂടെ കോട്ടഭിത്തിയുടെ ഇടയിലുള്ള നിലം അവർക്ക് കാണാൻ കഴിയും, ആക്രമിക്കാനെത്തുന്ന ലങ്കക്കാരനുമേൽ അതുവഴി ശരങ്ങളെയും കഴിയും.

"ബഹുകേമം", അടച്ചുവച്ച ഒരു ജനാലക്ക് നേരെ കുതിച്ചുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു. അവൻ തന്റെ ആയുധം വലിച്ചെടുത്തു. പേശികൾ ഒന്ന് ഇളക്കി. എന്നിട്ട് ശക്തിയോടെ തടിയിലിടിച്ചു. ആ ഇടിയിൽ ഒരു തടസ്സം തകർന്നു വീണു.

തേനീച്ചക്കൂടിന്റെ ആ ഭാഗത്തെ വീടുകളെല്ലാം ഇടനാഴികൾകൊണ്ട് അകത്തുനിന്നും പരസ്പരം ബന്ധിപ്പിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. സന്ദേശം വളരെ പെട്ടെന്ന് എല്ലായിടത്തുമെത്തി. നിമിഷങ്ങൾ കൊണ്ട് അവരുടെ അടച്ചിട്ട ജാലകങ്ങളെല്ലാം തകർത്ത്, അകത്തെയും പുറത്തെയും ചുമരുകൾക്കുള്ളിലകപ്പെട്ട ലങ്കക്കാരുടെ നേരെ ശരമെയ്തു. അത്രയും വലിയ ഒരു പ്രതിരോധം ലങ്കക്കാർ പ്രതീക്ഷിച്ചതല്ല. ആകസ്മികമായ ആ ആക്രമണത്തിൽ അവർ ശരിക്കും കുഴങ്ങിപ്പോയി. അവരുടെ നേരെ ശരങ്ങൾ തുരുതുരാ വന്നു. അവരുടെ നഷ്ടം കണത്തതായിരുന്നു. മിഥിലക്കാർ ഒരു നിമിഷം പാഴാക്കാതെ ശര മെയ്ത്തു തുടർന്നു. ആകാവുന്നത്ര ലങ്കക്കാരെ കൊന്നൊടുക്കി.

പെട്ടെന്ന് ശംഖ് മുഴങ്ങി. ഇക്കുറി ശംഖധ്വനിക്ക് മറ്റൊരീണമായിരുന്നു. അതുകേട്ട ലങ്കക്കാർ വന്നതിനെക്കാൾ വേഗത്തിൽ തിരിഞ്ഞൊടിപ്പോയി.

മിഥിലയുടെ താവളത്തിൽ സന്തോഷാരവം മുഴങ്ങി. ആദ്യ ആക്രമണത്തെ അവർ തിരിച്ചടിച്ചു.

പ്രഭാതം, പൊട്ടിവിടരുമ്പോൾ തേനീച്ചവസതിയുടെ മുകളിൽ നിൽക്കുകയായിരുന്നു രാമനും ലക്ഷ്മണനും സീതയും, ലങ്കയുടെ കുന്തങ്ങൾ തകർത്ത ഹൃദയഭേദകമായ കാഴ്ചയിലേക്ക് സൂര്യന്റെ ശാന്തമായ കിരണങ്ങൾ പതിച്ചു. ചുറ്റുംകിടന്ന മിഥിലക്കാരുടെ തകർന്ന ശവശരീരങ്ങളിലേക്ക് സീത തുറിച്ചു നോക്കി. ചിലരുടെ തലയിൽ കുന്തങ്ങൾ തുളഞ്ഞ്

സീത തന്റെ നഗരത്തെ ഒന്നു നോക്കി. അകലെ മങ്ങിക്കാണപ്പെട്ട രുദ്രഭഗവാന്റെ കുറ്റൻ ക്ഷേത്രത്തിന്റെ സ്തൂപികാഗ്രത്തിൽ അവളുടെ കണ്ണുകൾ ചെന്നെത്തി. ദൃഢനിശ്ചയം അവളുടെ കണ്ണുകളിൽ നിറഞ്ഞു. അവളുടെ ഞരമ്പിലേക്ക് കടുത്ത തീരുമാനം ഒഴുകിയെത്തി. "ഇപ്പൊഴും അതവസാനിച്ചിട്ടില്ല. എന്നോടൊപ്പം ചേരാൻ എന്റെ നഗരവാസികളോട് ഞാൻ ആഹ്വാനം ചെയ്യും. അടുക്കളയിലെ കത്തികളുമായി പോലും എന്റെ ആളുകൾ ഇവിടെ വന്നാൽ

നമുക്ക് ആ ലക്കയിലെ നിന്ദനമാരെ കീഴടക്കാം. നമുക്കവരോടു യുദ്ധം ചെയ്യാം."

അവളുടെ ആത്മവിശ്വാസത്തിൽ പങ്കുചേരാൻ രാമൻ സാധിച്ചില്ല.

തീരുമാനിച്ചുറച്ചതുപോലെ സീത തലകുലുക്കി. മറ്റുള്ള മിഥിലക്കാ രോട്, തന്നെ പിന്തുടരാൻ ആംഗ്യം കാണിച്ചുകൊണ്ട് തിരക്കിട്ട് അവിടെ നിന്നും പോയി.

ഇരുപത്തിയഞ്ച്

"അങ്ങ് എവിടെയായിരുന്നു ഗുരുജി?" മര്യാദാപൂർവ്വം രാമൻ ചോദിച്ചു. എന്നാൽ, കല്ലുപോലെ ഉറച്ച മുഖവും ശരീരവും അവന്റെ ഉള്ളിലെ കോപത്തെ മറച്ചുവെച്ചു.

പ്രഭാതത്തിലെ അഞ്ചാംയാമത്തിനൊടുവിലാണ് വിശ്വാമിത്രൻ അവിടെയെത്തിയത്. പ്രഭാതത്തിലെ ആദ്യകിരണങ്ങൾ പതിക്കുമ്പോൾ ലങ്കയുടെ താവളത്തിൽ ഭ്രാന്തുപിടിച്ചതുപോലെയായിരുന്നു. നഗരവാസികളെക്കൂടി ഒരു വ്യൂഹം നിർമ്മിക്കുവാനായി സീത ശ്രമിക്കുകയായിരുന്നു. ഒഴിഞ്ഞുനിൽക്കാനുള്ള വിചിത്രമായ തീരുമാനമെടുത്തമട്ടിൽ അവർ പറയുന്നത് കേൾക്കാൻ കഴിയാത്ത അകലെ അരിഷ്ടനേമി മാറിനിന്നു.

"മലയപുത്രഭീരുക്കളെവിടെപ്പോയി?" മര്യാദ അവരോട് ആവശ്യമില്ലെന്ന മട്ടിൽ ലക്ഷ്മണൻ കോപത്തോടെ ചോദിച്ചു.

"ഇവിടെ പക്ഷതയുള്ള ആരെങ്കിലും വേണം. എന്നിട്ട് ചെയ്യുവാനുള്ളത് ചെയ്യുക." ലക്ഷ്മണനെ നിന്ദാഗർഭമായി നോക്കിയശേഷം വിശ്വാമിത്രൻ, രാമനോട് പറഞ്ഞു.

രാമൻ അമർഷംകൊണ്ട് നെറ്റി ചുളിച്ചു.

"എന്റെ ഒപ്പം വരു." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

ലങ്കക്കാർക്ക് ആക്രമണം നടത്താൻ കഴിയാത്ത തേനീച്ചക്കുടിന്റെ മേൽക്കൂരയിലെ രഹസ്യഭാഗത്തെത്തിയപ്പോൾ, മലയപുത്രന്മാരെ തലേ ദിവസം രാത്രിയിൽ കാണാൻ കഴിയാത്തതിനുള്ള കാരണമെന്തെന്ന് രാമന് മനസ്സിലായി. അസുരാസ്ത്രം വിക്ഷേപിക്കുവാനുള്ള ഒരുക്കം നടത്തുകയായിരുന്നു അവർ.

വളരെ കുറഞ്ഞ വെളിച്ചത്തിൽ വിശ്വാമിത്രനും മലയപുത്രന്മാരും രാത്രി മുഴുവനും വിക്ഷേപണായുധവും വിക്ഷേപണത്തട്ടും കൂട്ടിയോജിപ്പിക്കാനുള്ള തിരക്കിലായിരുന്നു. തടികൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ വിക്ഷേപണതട്ടിന് ലക്ഷ്മണനെക്കാൾ കുറച്ചുകൂടി ഉയരമുണ്ട്. വിക്ഷേപണായുധത്തിന്റെ പുറം ഈയംകൊണ്ടാണ് നിർമ്മിച്ചിരുന്നത്. അതിന്റെ ഘടകങ്ങളും, അതിനകത്തെ പ്രധാനവസ്തുക്കളും ഗംഗാ ആശ്രമത്തിൽനിന്നും ഖനനം ചെയ്തെടുത്തതാണ്. വിശ്വാമിത്രനും സംഘവും മിഥിലയിലേക്ക് വന്നപ്പോൾ അതുകൂടി കൊണ്ടുവന്നിരുന്നു. പ്രധാന വസ്തു സ്ഫോടനത്തറയിൽ നിറച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. വിക്ഷേപണായുധം തയ്യാറാണ്. എന്നാൽ രാമന് അതിൽ അത്ര ഉറപ്പില്ലായിരുന്നു.

രാമൻ കോട്ടമതിലിന് അപ്പുറത്തേക്കു നോക്കി.

കാട് വെട്ടിത്തെളിക്കുന്ന കഠിനജോലിയിലാണ് ലങ്കക്കാരെല്ലാം. എന്തോ ഒന്നു നിർമ്മിക്കുകയായിരുന്നു അവരും.

"കാടിന്റെ ആ അവസാന ഭാഗത്ത് ആ മനുഷ്യർ എന്താണ് ചെയ്യുന്നത്" ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

"ശ്രദ്ധിച്ചുനോക്കൂ." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണൻ ആദ്യം കരുതിയത് അവർ തടികൊണ്ട് വള്ളങ്ങൾ നിർമ്മിക്കുകയാണെന്നാണ്. സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയപ്പോൾ അവന്റെ ഊഹം തെറ്റാണെന്നു മനസ്സിലായി. തടികീറിയ പലകകൊണ്ട് ദീർഘചതുരത്തിലുള്ള വലിയ പരിചകളുണ്ടാക്കുകയായിരുന്നു അവർ. വശങ്ങളിലും അടിഭാഗത്തും ബലമുള്ള പിടികളുണ്ടായിരുന്നു. ഇരുപതു പേരെ സംരക്ഷിക്കുവാൻ പര്യാപ്തമായിരുന്നു ആ പരിചകൾ.

"ആമത്തോടുപോലുള്ള പരിചകൾ" രാമൻ പറഞ്ഞു.

"അതെ, അതു നിർമ്മിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ അവർ വീണ്ടുംവരും. നമ്മുടെ ഭാഗത്ത് ഒരു പ്രതിരോധവുമില്ലാത്ത പുറംമതിൽ അവർ തകർക്കും. അവരുടെ പരിചകളുടെ സംരക്ഷണത്തിനുള്ളിൽ നിന്നുകൊണ്ടവർ നമ്മുടെ അകത്തെ ചുമരിലേക്ക് നീങ്ങും. ഇടവിടാതെയുള്ള ആക്രമണ തരംഗത്തിലൂടെ നമ്മുടെ ചുമരുകൾ അവർ പൊളിക്കും. നഗരത്തിലവർ എന്താണുചെയ്യുക എന്നു നിങ്ങൾക്കറിയാമോ?. എലികളെപ്പോലും വെറുതെ വിടില്ല." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

രാമൻ നിശബ്ദനായി നിന്നു. വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞത് ശരിയാണെന്നു രാമനറിയാം. ഇപ്പോൾത്തന്നെ പതിനഞ്ചോ ഇരുപതോ കൂറ്റൻ പരിചകൾ അവർ തയ്യാറാക്കിക്കഴിഞ്ഞു. അത്ര വേഗത്തിലാണ് ലങ്കക്കാർ പണിയെടുത്തത്. വളരെപ്പെട്ടെന്ന്, ഒരു ആക്രമണം ഉണ്ടാവാം. ചിലപ്പോൾ ഇന്ന് രാത്രിതന്നെ. മിഥില ഒട്ടും തയ്യാറെടുപ്പ് നടത്തിയിട്ടില്ലെന്നുറപ്പാണ്.

"അസുരാസ്ത്രം അയക്കുക മാത്രമാണ് ഇപ്പോൾ സാധ്യമായ ഏക പോംവഴി. അത് നിങ്ങൾ മനസ്സിലാക്കണം. അതിപ്പോൾത്തന്നെ ചെയ്യണം. അവർ തയ്യാറായിട്ടില്ല. മാത്രമല്ല നഗരത്തിൽനിന്നും വളരെ ദൂരെയാണവർ. അവർ ആക്രമണം ആരംഭിക്കുകയും പുറംമതിൽ തകർക്കുകയും ചെയ്താൽ നമുക്ക് ഇതും പ്രയോഗിക്കാൻ സാധിക്കില്ല. അപകടം മിഥിലക്കു വളരെ അടുത്തത്തരിക്കഴിഞ്ഞു.

ലങ്കക്കാരെ രാമൻ ഉറ്റു നോക്കി.

'ഇതാണ് ഏക മാർഗ്ഗം'

"അങ്ങ് എന്തുകൊണ്ട് ആയുധം അയക്കുന്നില്ല ഗുരുജി." ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു. അവന്റെ ശബ്ദത്തിൽ രൂക്ഷപരിഹാസം നിറഞ്ഞിരുന്നു."

"ഞാനൊരു മലയപുത്രനാണ്; മലയപുത്രന്മാരുടെ നേതാവ്." വിശ്വാ മിത്രൻ പറഞ്ഞു. "വായുപുത്രന്മാരും മലയപുത്രന്മാരും പങ്കാളിത്തത്തോടെയാണ് പ്രവർത്തിക്കുന്നത്. വിഷ്ണുക്കളും മഹാദേവന്മാരും ആയിരക്കണക്കിന് വർഷങ്ങളായി ചെയ്തുവരുന്നതുപോലെ. വായുപുത്രന്മാരുടെ നിയമം, എനിക്ക് ലംഘിക്കാനാവില്ല."

"അങ്ങനെയെങ്കിൽ എന്റെ സഹോദരനെ അത് ചെയ്യാൻ തെരഞ്ഞെടുക്കുന്നത് ശരിയാണോ?"

"നിനക്ക് മരിക്കുവാനും തീരുമാനിക്കാം. അത് വേണമെങ്കിൽ എപ്പോഴുമാകാം" വിശ്വാമിത്രൻ പുച്ഛത്തോടെ പറഞ്ഞു. "അപ്പോൾ അതെങ്ങനെ വേണം രാമാ?" അദ്ദേഹം രാമനുനേരെ തിരിഞ്ഞു ചോദിച്ചു.

രാമൻ ഒന്നു തിരിഞ്ഞ് മിഥിലയുടെ കൊട്ടാരത്തിന്റെ ദിശയിലേക്ക് നോക്കി. വൈമനസ്യമുള്ള തന്റെ നഗരവാസികളെ യുദ്ധത്തിനു ഒരുക്കുവാൻ സീത അവിടെ കിണഞ്ഞു. ശ്രമിക്കുകയാവും.

വിശ്വാമിത്രൻ അയോദ്ധ്യയിലെ രാജകുമാരന്റെ അടുത്തേക്ക് ചുവടു വച്ചു. "രാമാ. രാവണൻ ഈ നഗരത്തിലെ ഓരോ വ്യക്തിയെയും പീഡിപ്പിച്ച് കൊല്ലും. ഒരു ലക്ഷത്തോളം മിഥിലക്കാരുടെ ജീവൻ ഇപ്പോഴും അപകടത്തിലാണ്. അങ്ങയുടെ പത്നിയുടെ ജീവനും അപകടത്തിലാണ്. ഒരു ഭർത്താവെന്നനിലയിൽ അങ്ങ് പത്നിയെ രക്ഷിക്കുമോ ഇല്ലയോ? മറ്റുള്ളവരുടെ നന്മയ്ക്കുവേണ്ടി ഒരു പാപം അങ്ങ് ചെയ്യുമോ? അങ്ങയുടെ ധർമ്മം എന്താണ് പറയുന്നത്?

'സീതയ്ക്കുവേണ്ടി ഞാനിതു ചെയ്യും.' "ആദ്യം നമുക്കവരെ താക്കീതു ചെയ്യാം. പിൻവാങ്ങാൻ അവർക്കൊരവസരം കൊടുക്കാം. ഏത് ദൈവി അസ്ത്രം എയ്യുന്നതിന് മുന്നോടിയായി അസുരന്മാർപോലും ഈ ഔദ്യോഗികചട്ടം പിന്തുടർന്നതായി ഞാൻ കേട്ടിട്ടുണ്ട്."രാമൻ പറഞ്ഞു.

"നല്ലത്"

"അവർ നമ്മുടെ താക്കീത് കണക്കിലെടുത്തില്ലെങ്കിൽ..." രാമൻ പറഞ്ഞു. രാമന്റെ വിരലുകൾ രൂദ്രാക്ഷപതക്കത്തെ മുറുകെ പിടിച്ചു. "എങ്കിൽ ഞാൻ അസുരാസ്ത്രമെയ്യും."

രാമന്റെ സമ്മതത്തോടെ താൻ വിജയിച്ചിരിക്കുന്നു എന്ന ഭാവത്തിൽ വിശ്വാമിത്രൻ സംതൃപ്തനായി ഒന്നു പുഞ്ചിരിച്ചു.

ആമപ്പരിചകൾ പരിശോധിച്ചുകൊണ്ട് ആ ഭീമനായ കരടിമനുഷ്യൻ ആളുകൾക്കിടയിലൂടെ നടക്കുകയായിരുന്നു. അയാളുടെ പാദം നിലംതൊടുന്നതിനുമുമ്പ് തടിപ്പലകയിൽ വന്നടിച്ച ആ അമ്പിന്റെ ശബ്ദം അയാൾ കേട്ടിരുന്നു. അതിശയത്തോടെ അയാൾ മുകളിലേക്കു നോക്കി.

ഉന്നം പിഴക്കാത്ത കൃത്യതയോടെ, ഇത്രയും ദൂരം സഞ്ചരിക്കാവുന്ന ഒരു അസ്ത്രം മിഥിലയിലെ ആരാകും എയ്തിട്ടുണ്ടാകുക?

അയാൾ അകലെ മതിലിലേക്ക് നോക്കി. അകത്തെ മതിലിനോട് ചേർന്ന ഉയരമുള്ള രണ്ട് മനുഷ്യരും, അവരെക്കാൾ ലേശം ഉയരംകുറഞ്ഞ മൂന്നാമതൊരാളും നിൽക്കുന്നത് കണ്ടു. മൂന്നാമത്തൊരാൾ ഒരു വില്ല് പിടിച്ചിട്ടുണ്ട്. അയാൾ തന്നെ തുറിച്ചു നോക്കുന്നതുപോലെ കുറുകർണ്ണനു തോന്നി.

കരടിമനുഷ്യൻ പെട്ടെന്ന് മുന്നോട്ട് ചുവടുവച്ചു. ആമപ്പരിചയുടെ ഉള്ളിൽ തറഞ്ഞുപോയ അസ്ത്രമെടുത്ത് പരിശോധിച്ചു. അസ്ത്രത്തിന്റെ ദണ്ഡിൽ ഒരു തോൽക്കടലാസ് ചുറ്റിവച്ചിരുന്നു. അയാൾ അത് ഊരിയെടുത്തു. എന്നിട്ട് ആ കുറിപ്പ് അയാൾ കെട്ടഴിച്ചെടുത്തു.

"അവരിതു ചെയ്യുമെന്നു നീ ശരിക്കും വിശ്വസിക്കുന്നുണ്ടോ കുറുകർണാ? കയ്യിലിരുന്ന കുറിപ്പു വലിച്ചെറിയവേ രാവണൻ ചോദിച്ചു.

"ജ്യേഷ്ഠാ... അവർ അസുരാസ്ത്രം എയ്താൽ അതൊരു പക്ഷേ." കരടിമനുഷ്യൻ ശബ്ദംതാഴ്ത്തിയാണ് പറഞ്ഞതെങ്കിലും ഘനമുള്ള സ്വരനാളികളാൽ അയാളുടെ ശബ്ദം മുഴങ്ങുന്നുണ്ടായിരുന്നു.

"അവർക്ക് അസുരാസ്ത്രമല്ല. അവർ പറ്റിക്കുകയാണ്" ഇടയിൽ കയറി രാവണൻ പറഞ്ഞു.

"പക്ഷേ ജ്യേഷ്ഠാ, മലയപുത്രന്മാരുടെ കയ്യിൽ അതുണ്ട്."

"കുറുകർണാ, വിശ്വാമിത്രൻ കബളിപ്പിക്കുകയാണ്." കുറുകർണൻ നിശബ്ദനായി.

"അവർ ഒരടി പിന്മാറിയിട്ടില്ല. നമുക്ക് ആയുധം പ്രയോഗിച്ചേ മതിയാകൂ." വിശ്വാമിത്രൻ തിടുക്കത്തോടെ പറഞ്ഞു.

രണ്ടാം യാമത്തിലെ മൂന്നാം മണിക്കൂറിൽ സൂര്യൻ മുകളിലെത്തി. നല്ല വെളിച്ചം നൽകി. മൂന്നു മണിക്കൂർമുമ്പ് താക്കീതുസന്ദേശം ലക്ഷക്കാർക്ക് അയച്ചതാണ്. അതിനൊരു വ്യക്തമായ അനന്തരഫലവും ഉണ്ടായിട്ടില്ല.

ലക്ഷയുടെ സൈന്യത്തിന്റെ പ്രധാനഭാഗം കാണാൻ കഴിയുംവിധം മേൽക്കൂരയിലേക്ക് മലയപുത്രന്മാർ ആയുധഗോപുരം ഉരുട്ടിക്കയറ്റിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

"ഒരു മണിക്കൂറാണ് നമ്മളവർക്ക് താക്കീത് നൽകിയത്. മൂന്നു മണിക്കൂർ കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. നമ്മളവരെ കബളിപ്പിക്കുകയാണെന്ന് അവർക്ക് തോന്നാനുള്ള സാധ്യതയുണ്ട്." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണൻ വിശ്വാമിത്രനെ നോക്കി " ഇതേക്കുറിച്ച് സീതേട്ടത്തിയെ അറിയിക്കണമെന്ന് അങ്ങേക്ക് തോന്നുന്നില്ലേ? അവരെക്കുറിച്ച് വ്യക്തമായി പറഞ്ഞതാണ്..."

"നോക്കൂ..." ലക്ഷ്മണന്റെ വാക്കുകളെ മുറിച്ച് വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

വിശ്വാമിത്രൻ നോക്കിയ ദിശയിലേക്ക് രാമനും ലക്ഷ്മണനും പെട്ടെന്നു തിരിഞ്ഞു.

"അവർ വള്ളങ്ങളിൽ കയറുകയാണോ?" രാമൻ ചോദിച്ചു.

"അവർ ആ വള്ളങ്ങൾ പരിശോധിക്കുകയാണ്. അങ്ങനെയെങ്കിൽ നമുക്കിനിയും സമയമുണ്ട്." പ്രതീക്ഷയില്ലാഞ്ഞിട്ടും പ്രതീക്ഷയോടെ ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"രാമാ, ആ അവസരം നമുക്കുപ്രയോഗിക്കാമെന്ന് നീ ചിന്തിക്കുന്നുണ്ടോ?" വിശ്വാമിത്രൻ ചോദിച്ചു.

രാമന്റെ ഒരു പേശിപോലും ഇളകിയില്ല.

"ഇപ്പോൾത്തന്നെ നമ്മൾ ഏതുണം." ശക്തമായി വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

രാമൻ തന്റെ വില്ല് തോളിൽനിന്നെടുത്ത് പെട്ടെന്ന് ഞാൺ വലിച്ചു. 'വളരെ കൃത്യം. '

"സബാഷ്."വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണൻ മഹർഷിയെ തുറിച്ചു നോക്കി. അവൻ സഹോദരന്റെ തോളിൽ തൊട്ടു. "ജ്യേഷ്ഠാ..."

രാമൻ ഒന്നു വട്ടംതിരിഞ്ഞു. പിന്നെ നടക്കുവാൻ തുടങ്ങി. എല്ലാവരും അദ്ദേഹത്തെ പിന്തുടർന്നു. വിക്ഷേപണ തട്ടിലുള്ള ലക്ഷ്യത്തിലേക്ക് ജ്വലിക്കുന്ന ഒരസ്ത്രം എയ്തുകൊണ്ടാണ് സാധാരണ ദൈവി അസ്ത്രങ്ങൾ വിക്ഷേപിക്കുന്നത്. അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതിലൂടെ വിക്ഷേപണായുധം വിക്ഷേപിക്കുന്നവരെ സംരക്ഷിക്കും. ലക്ഷ്യത്തിൽ, വളരെ ദൂരെനിന്നു അസ്ത്രം എയ്തുകൊള്ളിക്കാൻ വിദഗ്ധനായ വില്ലാളികുമാത്രമേ സാധിക്കൂ.

അസുരാസ്ത്ര തട്ടിന്റെ ഏകദേശം അഞ്ഞുറടി ദൂരത്തിൽ രാമൻ എത്തിയപ്പോൾ വിശ്വാമിത്രൻ രാമനോട് നിൽക്കാനാവശ്യപ്പെട്ടു.

"അതുമതിയാകും അയോധ്യയിലെ രാജകുമാരാ."

അരിഷ്ടനേമി ഒരു അസ്ത്രം രാമന് കൈമാറി. രാമൻ അതിന്റെ അഗ്രം ഒന്നു മണത്തു. തീ പിടിക്കുന്ന ഒരു പശ അതിൽ പുരട്ടിയിരുന്നു. രാമൻ അതിലെ തുവലുകളെ പരിശോധിച്ചു. അപ്പോൾ അവൻ അതിശയിച്ചു പോയി. രാമന്റെ ഒരസ്ത്രമാണ് അരിഷ്ടനേമി ഉപയോഗിച്ചിരിക്കുന്നതെന്ന വ്യക്തം, അസ്ത്രം ചുറ്റിക്കുന്ന രാമന്റെ രഹസ്യം അരിഷ്ടനേമി പഠിച്ചതാവാനെന്നും അവൻ ചിന്തിച്ചു. അതേക്കുറിച്ച് ആലോചിക്കാനുള്ള സമയമല്ലത്. രാമൻ അരിഷ്ടനേമിയെ നോക്കി ഒന്നു തലകുലുക്കിയിട്ട് വിക്ഷേപണ ഗോപുരത്തിലേക്ക് മുഖംതിരിച്ചു.

"ജ്യേഷ്ഠാ..." ലക്ഷ്മണൻ എന്തോ മുറുമുറുത്തു. അവൻ വളരെ ദുഃഖിതനായി കാണപ്പെട്ടു. കാരണം, നിയമത്തിനുവേണ്ടി നിലകൊള്ളുന്ന തന്റെ സഹോദരനെ ആ പ്രവൃത്തി ഒരുപാട് വേദനിപ്പിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് അവനറിയാം.

"ലക്ഷ്മണാ, പിന്നോട്ടു മാറൂ..." തന്റെ ശരീരം ഒന്നു വിടർത്തുവാനായി മുന്നോട്ടൊന്നു വളയവെ രാമൻ പറഞ്ഞു. ലക്ഷ്മണനും, വിശ്വാമിത്രനും അരിഷ്ടനേമിയും അകന്നുമാറി. രാമൻ തന്റെ ശ്വാസത്തിന്റെ ഗതിയൊന്ന് കുറച്ചു. അത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയമിടിപ്പ് ക്രമത്തിലാക്കി. രാമൻ വിക്ഷേപണ

ഗോപുരത്തെ തുറിച്ചുനോക്കി. തനിക്ക് ചുറ്റുമുള്ള ശബ്ദങ്ങളിൽനിന്നും മനസ്സിനെ ഏകാഗ്രമാക്കി, തന്റെ കണ്ണുകളിറുക്കി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയതാളത്തിനൊപ്പം സമയതാളം പതുകയായി. ചുറ്റുപാടു മുഴുത്തല്ലാം മന്ദഗതിയിലേക്ക് മാറുംപോലെ തോന്നിച്ചു. ഉയരത്തിൽ പറക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നതിനായി തന്റെ ചിറകുകളടിച്ചുകൊണ്ട് ഒരു കാക്ക അസുരാസ്ത്ര ഗോപുരത്തിന് മുകളിലൂടെ പറന്നു. കാക്കയുടെ ചിറകടിയുടെ ചലനം രാമൻ ശ്രദ്ധിച്ചു. ഉയരത്തിലേക്ക് പറക്കുവാൻ ആ പക്ഷി കഷ്ടപ്പെടുന്നത് കാറ്റുള്ളതുകൊണ്ടാണെന്ന് രാമന് മനസ്സിലായി.

ആ അറിവിൽ രാമന്റെ മനസ്സ് പ്രവർത്തിച്ചു. ഗോപുരത്തിന് ഇടതു വശത്തേക്കാണ് കാറ്റുവീശുന്നത്. അദ്ദേഹം തള്ളവിരൽകൊണ്ട് അമ്പിന്റെ അഗ്രത്ത് ഒന്നു തട്ടി. അപ്പോൾ തീനാളങ്ങൾ പൊട്ടിപ്പുറപ്പെട്ടു. വില്ല് മുറുക്കെ പിടിക്കവേ അമ്പിനെ ഇടതുകയ്യിലെ തള്ളവിരലിനും ചുണ്ടുവിരലിനുമിടയിലായി വിശ്രമിക്കുവാൻ അനുവദിച്ചു. അമ്പിന് ആവശ്യമായിവരുന്ന ചലനത്തിനുവേണ്ടി വില്പിനെ കുറച്ചു മുകളിലേക്കു രാമൻ ഒന്നു ചലിപ്പിച്ചു. അത് സാധാരണമല്ലെന്ന് അരിഷ്ടനേമിക്കു മനസ്സി ലായി. അമ്പിന്റെ കോൺ സാധാരണ വയ്ക്കുന്നതിനെക്കാളും താഴ്ന്ന നിലയിലായിരുന്നു. അമ്പും വില്പും ഉപയോഗിക്കുവാനുള്ള രാമന്റെ അസാമാന്യ പാടവം അരിഷ്ടനേമിക്കറിയാം. അമ്പു ചുറ്റിച്ചയക്കുവാനുള്ള അസാധ്യമായ കഴിവും രാമനുണ്ടെന്ന് അറിയാവുന്നതിനാൽ അദ്ദേഹം ഒരു വാക്കുപോലും ഉരിയാടിയില്ല.

രാമൻ ലക്ഷ്യത്തിലേക്ക് ശ്രദ്ധ കേന്ദ്രീകരിച്ചു. ഏകദേശം അഞ്ഞൂറടി ദൂരത്തിൽ ലക്ഷ്യത്തിനരികിൽ അനങ്ങിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന കാറ്റാടി അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഏകാഗ്ര വലയത്തിനുള്ളിൽത്തന്നെയായിരുന്നു. ബാക്കിയെല്ലാം മനസ്സിൽനിന്നകന്നുപോയി. ഇടതുഭാഗത്തേക്കാണ് ആ കാറ്റാടി തിരിഞ്ഞിരുന്നത്. പെട്ടെന്ന് അതനങ്ങാതായി. കാറ്റ് നിന്നിരുന്നു.

ആ നിമിഷംതന്നെ രാമൻ ഞാൺ പിന്നോട്ടു വലിച്ചു; പക്ഷേ വിട്ടില്ല. അങ്ങിനെതന്നെ നിന്നു. വില്പിന്റെ ഭാരം പുറത്തെ

പേശികളിലേക്ക് കൊടുത്തിരുന്നു. കൈത്തണ്ട വളയാതെ ഞാൻ എത്ര വലിച്ചുനീട്ടാമോ അത്രയും വില്ലു വലിച്ചുപിടിച്ചിരുന്നു. കത്തുന്ന അസ്ത്രാഗ്രം രാമന്റെ ഇടത്തുകൈയിൽ ഇപ്പോൾ സ്पर्ശിക്കുന്നുണ്ട്. കാറ്റാടി അനങ്ങാതെ നിന്നു. മുന്നോട്ടു കുതിക്കുമ്പോൾ വേഗം കൂടുന്നതിന് സാധാരണ ചെയ്യുമ്പോലെ തൂവലിനെ ഒന്നുതട്ടി രാമൻ അമ്പു വിട്ടയച്ചു. കാറ്റിന്റെ പ്രതിരോധം കുറയ്ക്കുവാനായി ആ ചുറ്റൽ സഹായിക്കും. ആ ധനുർവിദ്യയുടെ പ്രകടനം അരിഷ്ടനേമി ഒരു കവിത പോലെ ആസ്വദിച്ചു നിന്നു. ചുഴറ്റിപ്പോകുന്ന അമ്പിന്, വേഗത്തിൽ വായുവിനെ തുളക്കാൻ സാധിയ്ക്കും. അമ്പ് വേഗത്തിൽ കുതിക്കുമ്പോൾ അനുവൃത്തം കൂടുതൽ കുർത്തതാകും.

അഗ്നിപോലെ ജ്വലിക്കുന്ന ബാണം ഒരുവില്ലാളി വിട്ടയക്കുന്നത് കുండകർണൻ കണ്ടു. അവന്റെ സഹജവാസന പെട്ടെന്ന് അപായ സൂചന നൽകി. അയാൾ ഒന്നു കറങ്ങിത്തിരിഞ്ഞ് അലറിവിളിച്ചു. "ജ്യേഷ്ഠാ..."

തന്റെ സഹോദരനരികിലേക്ക് അയാൾ കുതിച്ചുപാഞ്ഞു. പുഷ്പക വിമാനത്തിന്റെ കൂറ്റൻ വാതിലിനരികെ നിൽക്കുകയായിരുന്നു രാവണൻ.

അസുരാസ്ത്രഗോപുരത്തിലെ ചുവന്ന ചതുരത്തെ പെട്ടെന്ന് പിന്നോട്ടാക്കിക്കൊണ്ട് അമ്പ് ശക്തമായി ചെന്നുകൊണ്ടു. അമ്പിലെ തീ ആ ചുവന്ന ചതുരത്തിനുപിന്നിലെ സംഭരണിയിലേക്ക് പടർന്നു. അത് വിക്ഷേപണായുധത്തിനു ശക്തിപകരുന്ന ഇന്ധന അറയിലേക്ക് പൊടുന്നനെ പടർന്നു. അസുരാസ്ത്ര വിക്ഷേപണത്തിന്റെ ആദ്യഘട്ടത്തിലെ സ്ഫോടനശബ്ദം കേട്ടു. നിമിഷങ്ങൾക്കകം കനത്ത തീനാളങ്ങൾ വിക്ഷേപണായുധത്തിന്റെ അടിയിൽ ഒരുമിച്ചുകൂടി. പിന്നെ വേഗത ആർജ്ജിച്ചുകൊണ്ട് ഉയർന്നു.

തന്റെ ശരീരഭാരം മുഴുവനുമെടുത്ത് രാവണനെ പുഷ്പക വിമാനത്തിനകത്തേക്ക് കുറുകേറണൻ തള്ളിയിട്ടു.

നിമിഷങ്ങൾകൊണ്ട് മിഥിലയുടെ ചുവരുകളെ കടന്ന അസുരാസ്ത്രം കമാനാകൃതിയിൽ പറന്നു. മിഥിലയിലെ തേനീച്ചക്കുട്ടിലെ മേൽക്കുരയിൽ നിന്ന് ആർക്കും മനോഹരമായ ആ കാഴ്ചയിൽനിന്നും കണ്ണു പറിച്ചെടുക്കാൻ സാധിച്ചില്ല. തടാകത്തിനു മുകളിൽക്കൂടി വിക്ഷേപണായുധം പറക്കവേ ചെറിയ ശബ്ദത്തിൽ ഒരു സ്ഫോടനം നടന്നു.

ലക്ഷ്മണന്റെ വിസ്മയം നിരാശയായി മാറിയത് വളരെപ്പെട്ടെന്നായിരുന്നു. അവൻ മുഖം ചുളിച്ചു. "ഇത്രയേ ഉള്ളോ? ഇതാണോ ഇത്ര പേരുകേട്ട അസുരാസ്ത്രം?"

"വിശ്വാമിത്രൻ വളരെ ചുരുക്കി ഉത്തരം നൽകി." ചെവി പൊത്തു.

രാവണൻ പുഷ്പകവിമാനത്തിനുള്ളിൽ നിലത്ത് നീണ്ടുകിടക്കുമ്പോൾ, കുറുകേറണൻ വാതിലിനരികിൽ കുതിച്ചെത്തി, ലോഹം കൊണ്ടുള്ള ഉരുണ്ടൊട്ടിൽ തന്റെ ശക്തിമുഴുവനും ആവാഹിച്ച ആഞ്ഞിടിച്ചു. ആ ഇടിയുടെ ആഘാതത്തിൽ പുഷ്പകവിമാനത്തിന്റെ വാതിൽ പതക്കെ തെന്നി അടയുവാൻ തുടങ്ങി.

അസുരാസ്ത്രം ലക്ഷക്കാരുടെ മുകളിലൂടെ പറന്ന, മിഥിലയുടെ എല്ലാ ചുമരുകളും കുലുങ്ങുന്നതുപോലെ 'ഭം' ശബ്ദത്തോടെ പൊട്ടിത്തെറിച്ചു. തങ്ങളുടെ ചെവികളെ പൊട്ടിത്തകർന്നതുപോലെ ലക്ഷയിലെ പടയാളിൾക്കുതോന്നി. അവരുടെ ശ്വാസം നിലയ്ക്കുന്നതുപോലെ അവർക്കുതോന്നി. വരാനിരിക്കുന്ന വലിയ നാശത്തിന്റെ ഒരു തുടക്കം മാത്രമായിരുന്നു അത്.

ആ വലിയ സ്ഫോടനത്തിനുശേഷം ഭയാനകമായ ഒരു നിശ്ശബ്ദത അവിടെ നിറഞ്ഞെങ്കിലും മിഥിലയുടെ മേൽക്കുരയിൽനിന്നവർ വിക്ഷേപണായുധം പിളർന്നഭാഗത്ത് ഒരു പച്ച മിന്നൽകണ്ടു. ഉഗ്രമായ ശക്തിയോടെ അത് ലക്ഷക്കാരുടെമേൽ ഒരു മിന്നൽപോലെ വന്നടിച്ചു. താൽക്കാലികമായ മരവിപ്പ് ബാധിച്ച ചലനം നഷ്ടമായതുപോലെ, വേരു പിടിച്ചതുപോലെ അവർ നിന്നു.

പൊട്ടിത്തെറിച്ച വിക്ഷേപണായുധത്തിന്റെ ഭാഗങ്ങളാകട്ടെ അവരുടെ ദേഹത്ത് യാതൊരു ദയയുമില്ലാതെ പൊഴിഞ്ഞുവീണു.

പുഷ്പകവിമാനത്തിന്റെ കിളിവാതിൽ വഴുതി അടയ്ക്കവെ പച്ച നിറത്തിലുള്ള വെളിച്ചത്തിന്റെ മിന്നൽ കുറുകർണൻ കണ്ടു. വാതിലുകൾ സ്വയമേവ അടഞ്ഞ് പൂട്ടുവീണതുകൊണ്ട് വിമാനത്തിന്റെ അകത്തു ഇളവർക്ക് അസുരാസ്ത്രത്തിന്റെ വലിയ ആഘാതത്തിൽനിന്ന് രക്ഷപ്പെടുത്താൻ സാധിച്ചെങ്കിലും കുറുകർണൻ കുഴഞ്ഞുവീണ് ബോധം നശിച്ചു. തന്റെ ഇളയ സഹോദരനടുത്തേക്ക് ഉച്ചത്തിൽ അലറിവിളിച്ചുകൊണ്ട് രാവണൻ കുതിച്ചെത്തി.

'രുദ്രഭഗവാനെ', ലക്ഷ്മണൻ മന്ത്രിച്ചു. ഒരു തണുത്ത ഭയം അവനെ പിടികൂടി. അവൻ ജ്യേഷ്ഠനെ നോക്കി. ആ രംഗത്തിനു സാക്ഷിയായി തന്നെപ്പോലെ പതറിനില്ക്കുന്ന ജ്യേഷ്ഠനെയാണ് അവൻ കണ്ടത്.

"അത് തീർന്നിട്ടില്ല." വിശ്വാമിത്രൻ താക്കീതു നൽകി.

ഭയപ്പെടുത്തുന്ന ഒരു ചീറ്റൽശബ്ദം പെട്ടെന്നു കേട്ടു. ഭീകരനായ ഒരു സർപ്പത്തിന്റെ മുറവിളിപോലെ തോന്നി അത്. ഒപ്പം നിലത്തുവീണു കിടന്ന ആ വിക്ഷേപണായുധത്തിൽനിന്ന് രാക്ഷസ മേഘങ്ങൾ പോലെ പച്ചവാതകം പുറപ്പെടാൻ തുടങ്ങി. അത് മയങ്ങിപ്പോയ ലങ്കക്കാരുടെ മേൽ മൂടുപടം പോലെ പൊതിഞ്ഞു.

"അതെന്താണ്? " രാമൻ ചോദിച്ചു

"ആ വാതകം, അതാണ് അസുരാസ്ത്രം." വിശ്വാമിത്രൻ പറഞ്ഞു.

മാരകമായ, കട്ടിയുള്ള വാതകം ലങ്കക്കാരുടെ മുകളിൽ പൊതിഞ്ഞു. അതവരെ അബോധാവസ്ഥയിൽ കിടത്തും. ആഴ്ചകളോളം ഇല്ലെങ്കിലും ദിവസങ്ങളോളം. ചിലരെ കൊല്ലുവാനും സാധ്യതയുണ്ട്. എന്നാൽ, അവിടെ ഒരു ബഹളവുമില്ലായിരുന്നു. ദയ യാചിച്ചുകൊണ്ടുള്ള മുറവിളികളില്ലായിരുന്നു. രക്ഷപ്പെടാൻ ആരും ഒരു ശ്രമവും നടത്തിയില്ല. അവർ വെറുതെ തറയിൽ കിടന്നു. അനക്കമില്ലാതെ. വിസ്മൃതിയിലേക്ക് അവരെ തള്ളിയിടാനെത്തുന്ന പൈശാചികമായ അസുരാസ്ത്രത്തെയും

കാത്തുകൊണ്ട്. ആ കനത്ത നിശ്ശബ്ദതയിൽ ആകെ കേട്ട ശബ്ദം ആ ചീറ്റൽ മാത്രമായിരുന്നു.

രാമൻ തന്റെ രൂദ്രാക്ഷപതക്കത്തെ സ്പർശിച്ചു. രാമന്റെ ഹൃദയം മരവിച്ചിരുന്നു. ഉത്കണ്ഠയുളവാക്കുന്ന പതിനഞ്ച് നിമിഷങ്ങൾക്കു ശേഷം, വിശ്വാമിത്രൻ രാമനെ നോക്കി പറഞ്ഞു. "അത് കഴിഞ്ഞു."

ഒരു സമയത്ത് മൂന്നു പടികൾ എന്നവണ്ണം തേനീച്ചക്കുടിന്റെ ഏണിപ്പടികൾ സീത ചാടിക്കയറി. ചന്തമൈതാനിയിൽ വച്ചു മിഥിലാനിവാസികളോട് സ്നേഹാന്വേഷണങ്ങൾ നടത്തുന്ന സമയത്താണ് സ്ഫോടന ശബ്ദവും ആകാശത്തു മിന്നൽപ്പിണരും സീത കണ്ടത്. അസുരാസ്ത്രം തൊടുത്തുവിട്ടെന്നു അവൾക്ക് പെട്ടെന്നു മനസ്സിലായി. താൻ എത്രയും പെട്ടെന്ന് അവിടെ എത്തിച്ചേരണമെന്ന് അവൾക്കറിയാം.

സീത ആദ്യംകണ്ടത് കൂട്ടംകൂടിനിൽക്കുന്ന മലയപുത്രന്മാരെയും അരിഷ്ടനേമിയെയുമാണ്. വിശ്വാമിത്രനിൽനിന്നും കുറച്ചകന്നുമാറി രാമനും ലക്ഷ്മണനും നിൽക്കുന്നു. രൂക്ഷമായ മുഖത്തോടെ സമിച്ചി സീതയെ പിന്തുടരുന്നു.

"അതാരാണയച്ചത്?" സീത അധികാരപൂർവ്വം ചോദിച്ചു.

അരിഷ്ടനേമി വശത്തേക്ക് മാറിയപ്പോൾ രാമനെ, സീത കണ്ടു. അദ്ദേഹം മാത്രമായിരുന്നു വില്ലേന്തിയിരുന്നത്.

ഉറക്കെ ശപിച്ചുകൊണ്ട് സീത ഭർത്താവിനരികിലേക്കോടി. അദ്ദേഹം തകർന്നാണു നിൽക്കുന്നതെന്ന് അവൾക്കറിയാമായിരുന്നു. നിയമത്തോടുള്ള അമിതമായ ഇഷ്ടവും കൃത്യമായ ധർമ്മനിഷ്ഠയുമുള്ള രാമൻ, തന്റെ പതിയോടും അവളുടെ ജനങ്ങളോടുമുള്ള കടമയെക്കുറിച്ച് ബോധമുള്ളതുകൊണ്ട് ചെയ്യേണ്ടിവന്ന പാപത്തെ ഓർത്ത് മനസ്സുരുകിയാണ് നിൽക്കുന്നതെന്ന് അവൾ മനസ്സിലാക്കി.

സീതയുടെ വരവു കണ്ടപ്പോൾ വിശ്വാമിത്രൻ ഒന്നു പുഞ്ചിരിച്ചു. "സീതേ, അതൊക്കെ നമുക്ക് ശരിയാക്കാം. രാവണന്റെ സേന

തകർക്കപ്പെട്ടു. മിഥില സുരക്ഷിതമാണ്."

കടുത്ത ദേഷ്യംകൊണ്ട് ഒന്നുപറയാതെ സീത വിശ്വാമിത്രനെ തുറിച്ചു നോക്കിയിട്ട് തന്റെ ഭർത്താവിനരികിലേക്ക് ഓടിപ്പോയി. അദ്ദേഹത്തെ മുറുകെ ആലിംഗനം ചെയ്തു. ആ ഞെട്ടലിൽ രാമൻ കയ്യിലെ വില്ല് താഴെയിട്ടു. അദ്ദേഹത്തെ സീത ഒരിക്കലും ആലിംഗനം ചെയ്തിരുന്നില്ല. തന്നെ സമാശ്വസിപ്പിക്കാനാണ് അവളുടെ ശ്രമമെന്ന് രാമന് മനസ്സിലായി. ഹൃദയമിടിപ്പ് വീണ്ടെടുത്ത് വികാരാധിക്യത്താൽ ശക്തിചോർന്നവനായി ഒരുതുള്ളി കണ്ണുനീർ തന്റെ മുഖത്തുനിന്നും വീണത് അദ്ദേഹമറിഞ്ഞു.

രാമനെ മുറുകെ പുണരവേ അവൾ തന്റെ തല പിന്നോട്ടാക്കി. രാമന്റെ ശൂന്യമായ കണ്ണുകളിലേക്ക് ആഴത്തിൽ നോക്കി. അവളുടെ മുഖത്ത് ഉത്കണ്ഠ നിറഞ്ഞിരുന്നു. "ഞാൻ അങ്ങയോടൊപ്പമുണ്ട് രാമ..."

രാമൻ നിശ്ശബ്ദനായിരുന്നു. വിചിത്രമെന്ന് പറയട്ടെ. പണ്ടെപ്പോഴോ മറന്നുപോയ ഒരു രൂപം അദ്ദേഹത്തിന്റെ മനസ്സിലേക്ക് കടന്നുവന്നു. പൃഥ്വ ചക്രവർത്തിയുടെ ആര്യ സങ്കല്പം. പൃഥ്വി എന്ന് ഭൂമിക്ക് പേരുണ്ടായത് അദ്ദേഹത്തിനുശേഷമാണ്. ആര്യപുത്രൻ ഒരു കുലീനൻ, ആര്യപുതി കുലീനയായ സ്ത്രീ. എന്ന മനുഷ്യരുടെ ആദർശരൂപത്തെക്കുറിച്ച് പൃഥ്വ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ശക്തരായ രണ്ടു വ്യക്തിത്വങ്ങളുടെ ആദർശരൂപങ്ങൾ; അവർ കൃത്യമായ സമത്വത്തിന് വേണ്ടി ഒരിക്കലും മത്സരിക്കുകയില്ല; എന്നാൽ, പരിപൂരകമായി നിന്നുകൊണ്ട് പരസ്പരം പൂർണ്ണമാക്കും. രണ്ട് ആത്മാക്കളും പരസ്പരമാശയിക്കും. പരസ്പരം പ്രയോജനങ്ങൾ നൽകിക്കൊണ്ട്; സമ്പൂർണനായ ഒന്നിന്റെ രണ്ട് അർദ്ധഭാഗങ്ങൾ,

തന്റെ പ്രാണപ്രിയനാൽ താങ്ങിനിർത്തപ്പെടുന്ന, പിന്തുണക്കുന്ന ഒരു ആര്യപുതിയായി സീത, രാമന് അനുഭവപ്പെട്ടു.

സീത രാമനെ മുറുകെ ആശ്ലേഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. "ഞാൻ അങ്ങയുടെ കൂടെ ഉണ്ട് രാമ, നമുക്കിതിനെ ഒരുമിച്ച് നേരിടാം."

രാമൻ തന്റെ കണ്ണുകളടച്ച് കൈകൾകൊണ്ട് തന്റെ പത്തിയെ ഇരുകൈപ്പിടിച്ചു. അവളുടെ തോളിൽ തന്റെ തലതാഴ്ചത്തിവച്ചു.

"സ്വർഗ്ഗം."

രാമന്റെ തോളിനു മുകളിലൂടെ സീത വിശ്വാമിത്രനെ ഭയം ജനിപ്പിക്കുംവിധം ഉഗ്രമായി നോക്കി. കോപിഷ്ടയായ ഭൂമിദേവിയുടേതു പോലെ.

പാശ്ചാത്താപം ലവലേശമില്ലാതെ വിശ്വാമിത്രനും അവളെ നോക്കി.

ഒരു വലിയശബ്ദം എല്ലാവരെയും അസ്വസ്ഥരാക്കി. അവർ മിഥിലയുടെ ചുവരിനപ്പുറത്തേക്ക് നോക്കി. രാവണന്റെ പുഷ്പക വിമാനത്തിനു ജീവൻ വച്ച് പൊങ്ങിയതാണ്. അതിന്റെ കൂറ്റൻ ചക്രങ്ങൾ കറങ്ങുവാൻ ആരംഭിച്ചു. നിമിഷങ്ങൾകൊണ്ട് ആ പറക്കുംവാഹനം ഭൂമിയിൽനിന്നും ശക്തമായ ശബ്ദത്തോടെ ആകാശത്തേക്ക് കുതിച്ചുയർന്നു. മിഥിലയെ പിന്നിലാക്കിക്കൊണ്ട് അസുരാസ്ത്രത്തിന്റെ, സർവനാശത്തിൽനിന്നും അതകന്നുപോയി.

ഇരുപത്തിയാറ്

കുതിരയെ ഓടിക്കുന്ന ഭർത്താവിലായിരുന്നു സീതയുടെ കണ്ണുകൾ, പിന്നിൽ ലക്ഷ്മണനും ഊർമിളയുമുണ്ട്. ലക്ഷ്മണൻ നിർത്താതെ തന്റെ പത്നിയോട് സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. അവളത് താത്പര്യത്തോടെ കേൾക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. തന്റെ ഇടത്തെ ചുണ്ടുവിരലിൽ അണിഞ്ഞിരുന്ന അവളുടെ ഭർത്താവ് സമ്മാനിച്ച വിലകൂടിയ വൃജമോതിരം ഊർമ്മിള ഇയ്ക്കിടെ നോക്കി. അവർക്ക് പിന്നിലായി നൂറോളം മിഥില സൈനികരുമുണ്ടായിരുന്നു. മറ്റൊരു നൂറു പടയാളികൾ സീതക്കും രാമനും മുന്നിലായി പോകുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അവർ സങ്കാശ്യയിലേക്കുള്ള യാത്രയിലാണ്. അവിടെനിന്നും അയോധ്യയിലേക്ക് കപ്പലിലാണ് യാത്ര.

ലങ്കാതാവളത്തെ അസുരാസ്ത്രം തകർത്ത്, രണ്ടാഴ്ച കഴിഞ്ഞപ്പോൾ രാമനും സീതയും ലക്ഷ്മണനും ഊർമിളയും മിഥിലയിൽനിന്നും പുറപ്പെട്ടു. ജനകരാജാവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുജൻ കുശധ്വജരാജാവും, രാവണൻ ഉപേക്ഷിച്ച ലങ്കയിലെ യോദ്ധാക്കളെ തടവിലിടാൻ തീരുമാനിച്ചു. തടവുകാരുമായി വിശ്വാമിതനും മലയപുത്രന്മാരും അവരുടെ തലസ്ഥാനമായ അഗസ്ത്യകൂടത്തിലേക്ക് യാത്രയായി. മിഥിലക്ക് വേണ്ടി രാവണനുമായി ധാരണ ഉണ്ടാക്കാമെന്ന് വിശ്വാമിത്രൻ ഉദ്ദേശിച്ചു. തടവുകാരെ വിട്ടയച്ചാൽ മിഥിലാരാജ്യത്തെ രാവണൻ ആക്രമിക്കാൻ പാടില്ല. അതായിരുന്നു കരാർ. തന്റെ അടുത്ത

സുഹൃത്ത് സമിച്ചിയെ വിട്ടുപോകാൻ സീതയ്ക്ക് പ്രയാസമായിരുന്നു. പക്ഷേ, ആ അവസ്ഥയിൽ നിയമപാലകസേനയുടെ നേതൃസ്ഥാനത്ത് ഒരു മാറ്റമുണ്ടാക്കുക സാധ്യമായിരുന്നില്ല.

"രാമാ..."

രാമൻ ഒരു പുഞ്ചിരിയോടെ തന്റെ പത്നിയുടെ കുതിരയ്ക്കരികിലേക്ക് തന്റെ കുതിരയെ കൊണ്ടുവന്നു.

"ഇതേക്കുറിച്ച് അങ്ങയ്ക്കെന്തുറപ്പുണ്ടോ?"

രാമൻ തലയാട്ടി. അദ്ദേഹത്തിന് ഒരു സംശയവുമില്ലായിരുന്നു.

"ഈ തലമുറയിൽ അങ്ങാണ് രാവണനെ തോൽപ്പിച്ചത്. എന്നാലത് ദൈവ അസ്ത്രമുള്ളതുകൊണ്ടുമാത്രമല്ല. അങ്ങയ്ക്ക്..."

രാമൻ മുഖം ചുളിച്ചു. "അതൊരു സാങ്കേതികകാര്യമാണെന്ന് നിനക്കറിയാം"

സീത ദീർഘമായി ഒന്നു നിശ്വസിച്ചിട്ടു തുടർന്നു. "ചിലപ്പോൾ ഒരു കുറ്റമറ്റ ലോകസൃഷ്ടിക്കായി ആ കാലഘട്ടത്തിനു ചേരുന്ന ചില അനിവാര്യമായ കാര്യങ്ങൾ ഒരു നേതാവിന് ചെയ്യേണ്ടിവരും. ചിലപ്പോൾ അത് ആ കാലഘട്ടത്തിൽ ശരിയായി തോന്നണമെന്നില്ല. ജനങ്ങളുടെ അഭിവൃദ്ധി ആഗ്രഹിക്കുന്ന ഒരു നേതാവ് നല്ല അവസരം വേണ്ടെന്ന് വയ്ക്കില്ല. ജനങ്ങളുടെ നന്മയ്ക്കുവേണ്ടി നിസ്സംശയം പാപം പോലും ഏറ്റെടുക്കുവാൻ യഥാർത്ഥനേതാവ് സന്നദ്ധത കാണിക്കും.

രാമൻ സീതയെ നോക്കി. അയാൾ നിരാശനായിരുന്നു. "ഞാനതു ചെയ്തു കഴിഞ്ഞു. ചെയ്തില്ലേ? എന്നാൽ, ഞാനതിന് പിഴ നൽകേണ്ടി വരുമോ? എന്നാണ് സംശയം. ജനങ്ങൾ നിയമത്തെ പിന്തുടരണമെന്നു ഞാൻ പ്രതീക്ഷിക്കുമ്പോൾ ഞാനും നിമമനുസരിക്കണം. നയിക്കുന്നയാൾ മാത്രമല്ല നേതാവ്. അദ്ദേഹം ഒരു മാതൃക കൂടിയാകണം. അദ്ദേഹം പ്രസംഗിക്കുന്നത് പ്രവർത്തിക്കുകയുമാണ് സീതേ..."

സീത പുഞ്ചിരിച്ചു. "അതെ. 'ജനങ്ങളാഗ്രഹിക്കുന്നതുമാത്രം നൽകുന്ന ഒരാളല്ല നേതാവ്. സ്വയം എന്താകണമെന്ന് ജനങ്ങൾ കരുതുന്നതിനെക്കാളും മികച്ചവരാകാൻ അവരെ

പഠിപ്പിക്കുന്നയാൾ കൂടിയാകണം' എന്നാണ് രുദ്രഭഗവാൻ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത്."

രാമനും പുഞ്ചിരിച്ചു. "എനിക്കുറപ്പുണ്ട്, ഇതേക്കുറിച്ചുള്ള മോഹിനി പ്രഭിയുടെ പ്രതികരണം എന്താണെന്ന് ഭവതി എന്നോടു പറയുമെന്ന്."

സീത ഉറക്കെ ചിരിച്ചു. "അതേ, ജനങ്ങൾക്ക് അവരുടെതായ പരിമിതി കളുണ്ടാകുമെന്നും അവരിലുള്ള കഴിവുകൾക്കപ്പുറം ഒരു നേതാവ് അവരിൽനിന്നും പ്രതീക്ഷിക്കരുതെന്നും ആ പ്രതീക്ഷ അവരെ തകർത്തേക്കുമെന്നും അവർ പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്."

രാമൻ തല കുലുക്കി. കുറച്ചു പേർ പ്രഭി മോഹിനിയെ വിഷ്ണു എന്നു വിളിക്കുന്നതിനോട് യോജിച്ചിരുന്നില്ലെങ്കിലും പലരും വിഷ്ണു വായി കരുതി ആദരിച്ചിരുന്നു. അതിനോട് രാമന് യോജിപ്പില്ലായിരുന്നു. ജനങ്ങൾ അവരുടെ പരിമിതികളിലൂടെ ഉയരണമെന്നും അവർക്ക് അവരെ മികച്ചതാക്കാൻ സാധിക്കണമെന്നും എങ്കിൽമാത്രമേ, ആദർശമുള്ള സമൂഹം സാധ്യമാകൂ എന്നും രാമൻ പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ, തന്റെ വിധോജിപ്പ് അദ്ദേഹം പ്രകടിപ്പിച്ചില്ല.

"അങ്ങേക്കുറപ്പുണ്ടോ? സപ്തസിന്ധുവിന് പുറത്ത് പതിന്നാല് വർഷം?" രാമനെ ഗൗരവത്തോടെ നോക്കി സീത ചോദിച്ചു.

രാമൻ തലയാട്ടി. അയാൾ തീരുമാനമെടുത്തുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. അയോധ്യയിലെത്തി സ്വയം ഏറ്റെടുത്ത നാടുകടത്തലിനായി പിതാവിന്റെ അനുവാദം വാങ്ങണം. "ഞാൻ രുദ്രഭഗവാന്റെ നിയമം ലംഘിച്ചു. അവൻ നിശ്ചയിച്ച ശിക്ഷ ഏറ്റുവാങ്ങണം. വായുപുതന്മാർ എന്നെ ശിക്ഷിക്കുമോ ഇല്ലയോ എന്നറിയില്ല. എന്റെ ആളുകൾ എന്നെ പിന്തുണക്കുമോ ഇല്ലയോ എന്നും എനിക്കറിയില്ല. എന്തായാലും എന്റെ ശിക്ഷ ഞാനനുഭവിക്കണം"

സീത മുന്നോട്ടൊന്നാഞ്ഞിട്ട് അദ്ദേഹത്തോട് മന്ത്രിച്ചു. "ഞാൻ അല്ല. നമ്മൾ."

രാമൻ മുഖം ചുളിച്ചു.

സീത കൈനീട്ടി അവളുടെ കൈപ്പത്തി രാമന്റെ കൈയിൽ വച്ചു

"അങ്ങ് എന്റെ വിധിയും ഞാൻ അങ്ങയുടെ വിധിയും പങ്കുവയ്ക്കും ഒരു യഥാർത്ഥ വിവാഹം അതാണ് അവൾ തന്റെ വിരലുകൾ അവന്റെ വിരലുകളിലൂടെ കൊരുത്തു. "രാമാ ഞാൻ

അങ്ങയുടെ പത്നിയാണ്. നമ്മൾ എപ്പോഴും ഒരുമിച്ചായിരിക്കും. ഏതവസ്ഥയിലും, നല്ല സമയത്തും ചീത്ത സമയത്തും."

രാമൻ അവളുടെ കൈകൾ അമർത്തിപ്പിടിച്ചു. രാമന്റെ കുതിര പെട്ടെന്ന് വേഗത്തിൽ കുതിച്ചു. സീതയുടെ കുതിരയോടൊപ്പം പോകാൻ രാമൻ കടിഞ്ഞാൺ പെട്ടെന്നു വലിച്ചുപിടിച്ചു.

"അത് നടക്കുമെന്ന് എനിക്കുറപ്പില്ല." രാമൻ പറഞ്ഞു.

സരയൂവിലൂടെ അയോദ്ധ്യയിലെ രാജകീയ കപ്പലിൽ യാത്രയിലായിരുന്നു നവദമ്പതികളായ രാമനും സീതയും, ലക്ഷ്മണനും ഊർമിളയും. അവർ ഒരാഴ്ചക്കുള്ളിൽ അയോദ്ധ്യയിൽ എത്തിച്ചേരും.

ഒരു ആദർശസമൂഹം എന്നാൽ എന്താണെന്നും, ഒരു സാമ്രാജ്യം ഭരിക്കേണ്ട രീതികൾ എങ്ങനെയൊക്കെയാണെന്നും കപ്പലിന്റെ മുകൾത്തട്ടിലിരുന്ന രാമനും സീതയും ചർച്ച ചെയ്തു. രാമനെ സംബന്ധിച്ച്, നിയമത്തിനു മുന്നിൽ സർവ്വരേയും തുല്യമായി കരുതുന്ന ഒന്നായിരുന്നു. ഒരു ആദർശരാജ്യം.

സമത്വത്തിന്റെ അർത്ഥത്തെക്കുറിച്ച് സീതയും ആലോചിച്ചു. സമത്വംകൊണ്ടു മാത്രം സമൂഹത്തിലെ പ്രശ്നങ്ങൾ പരിഹരിക്കുവാൻ സാധിക്കില്ലെന്ന് അവൾക്കു തോന്നി. ആത്മാവിന്റെ തലത്തിൽ മാത്രമാണ് യഥാർത്ഥ സമത്വം നിലനിൽക്കുന്നതെന്നവൾ വിശ്വസിച്ചു. ഭൗതിക ലോകത്ത്, എല്ലാവരും തുല്യരല്ല. ഒരുപോലെ സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ട രണ്ടു വസ്തുക്കൾ ഒരിക്കലും ഒരുപോലെ ആയിരിക്കില്ല. മനുഷ്യരിൽ ചിലർക്ക് മികച്ച ജ്ഞാനമുണ്ടാകും. ചിലർക്ക് യുദ്ധമുറകളിൽ, ചിലർക്ക് വ്യാപാരത്തിൽ, മറ്റുചിലർക്ക് കൈവേലകളിലാവും മികവ്. എന്തായാലും ഒരു വ്യക്തി അയാളുടെ കർമ്മത്താലല്ല, ജന്മത്താലാണ് ആരെന്ന് തീരുമാനിക്കപ്പെടുന്നത്. ഒരു വ്യക്തി താൻ ജനിച്ച ജാതിയിലെ തീരുമാനങ്ങൾ പിന്തുടരുന്നതിനേക്കാൾ, കർമ്മത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കി അയാൾ ഇഷ്ടപ്പെടുന്നതുചെയ്യാൻ അനുവദിക്കുമ്പോഴാണ് ഒരു സമൂഹം പരിപൂർണ്ണമാകുന്നതെന്ന് സീത വിശ്വസിച്ചു.

"ഈ കടുത്ത തീരുമാനങ്ങൾ എവിടെനിന്നാണ് വരുന്നത്? അത് മാതാപിതാക്കളിൽനിന്നുമാണ് വരുന്നത്. അവർ അവരുടെ മൂല്യങ്ങളും ലക്ഷ്യങ്ങളും കുട്ടികളുടെ മേൽ അടിച്ചേല്പിക്കും. ബ്രാഹ്മണമാതാപിതാക്കൾ അവരുടെ കുട്ടികളെ ജ്ഞാനത്തിന്റെ മാർഗ്ഗത്തിലേക്ക് പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുകയും അതിനുവേണ്ടി നിർബന്ധിക്കുകയും ചെയ്യും. അവരുടെ കുട്ടിക്ക് ചിലപ്പോൾ വ്യാപാരത്തിനോടാകും താല്പര്യം. ഈ പൊരുത്തക്കേട് അസന്തുഷ്ടിയിലേക്ക് ആ സമൂഹത്തെ നയിക്കും. ഇഷ്ടപ്പെടാത്തതു ചെയ്യേണ്ടിവരുമ്പോൾ സമൂഹത്തിന് സന്തോഷമുണ്ടാവില്ല. ആ രീതിയിൽ ഏറ്റവും കഷ്ടത അനുഭവിക്കുന്നത് ശൂദ്രരാണ്. അവരിൽ പലർക്കും ബ്രാഹ്മണനോ, ക്ഷത്രിയനോ, വൈശ്യനോ ആകാൻ കഴിവുള്ളവരാണ്. ജന്മത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കിയ ജാതിവ്യവസ്ഥ അവരെ തൊഴിലാളികളായി എന്നും കഴിയുവാൻ നിർബന്ധിക്കുന്നു. മുൻയുഗത്തിൽ ജാതി സംവിധാനം കുറെക്കൂടി വഴക്കമുള്ളതായിരുന്നു. വേദവ്യാസൻ എന്നറിയപ്പെടുന്ന മഹർഷി ശക്തി, നൂറ്റാണ്ടുകൾക്ക് മുൻപ് വേദങ്ങൾ തരംതിരിക്കുകയും ചിട്ടപ്പെടുത്തുകയും ഏകോപിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തത്. അതിന് ഏറ്റവും നല്ല ഉദാഹരണമാണ്. അദ്ദേഹം ഒരു ശൂദ്രനായാണ് ജനിച്ചത്. എന്നാൽ, കർമ്മം അദ്ദേഹത്തെ വെറും ഒരു ബ്രാഹ്മണനപ്പുറം ഒരു ഋഷിയാക്കി. ദൈവത്തിന് തൊട്ടുതാഴെ ഒരു വ്യക്തിക്ക് നേടാനാകുന്ന ഏറ്റവും ഉയർന്ന സ്ഥാനമാണ് ഋഷിയാകുക എന്നത്. എന്നാൽ, ഇന്ന് കർക്കശമായ ജന്മാടിസ്ഥാനത്തിലുള്ള ജാതിവ്യവസ്ഥയിൽ ശൂദ്രനിൽ നിന്നും ഒരു മഹർഷി ശക്തി ഉണ്ടാവുക അസാധ്യമാണ്."

"ഇത് പ്രാവർത്തികമല്ലെന്ന് അങ്ങ് ചിന്തിച്ചേക്കാം. നിയമത്തിനു മുൻപിൽ എല്ലാവരും തുല്യരാണെന്നും എല്ലാവരും തുല്യമായ ആദരവ് അർഹിക്കുന്നു എന്നുമുള്ള അങ്ങയുടെ വാദങ്ങളെ ഞാൻ അംഗീകരിക്കുന്നു. പക്ഷേ, അതുമാത്രം പോരാ. ജന്മാടിസ്ഥാനത്തിലെ ജാതി സംവിധാനം നശിപ്പിക്കുവാൻ നമ്മൾ നിയമം കർക്കശമാക്കണം. ഇന്ന് നിലനിൽക്കുന്ന ജാതിവ്യവസ്ഥയെ നമ്മൾ നശിപ്പിച്ചില്ലെങ്കിൽ, അത് നമ്മുടെ

ധർമ്മത്തെയും രാജ്യത്തെയും ദുർബ്ബലമാക്കും. നമ്മൾ വിദേശീയരുടെ ആക്രമണത്തിന് നമ്മളെത്തന്നെ തുറന്നു കൊടുക്കും. നമുക്കിടയിലെ വിഭജനങ്ങൾ നമ്മളെ കീഴടക്കാൻ അവർ ഉപയോഗിക്കും".സീത പറഞ്ഞു.

സീത പറഞ്ഞ കാര്യം വളരെ ശരിയാണെന്ന് രാമനു തോന്നി. എന്നാൽ, നടപ്പിലാക്കുക വളരെ പ്രയാസമാണ്. ഒരു രാജ്യത്ത് ജനിക്കുന്ന എല്ലാ കുഞ്ഞുങ്ങളെയും ജനനസമയത്തുതന്നെ രാജ്യം നിർബ്ബന്ധപൂർവ്വം ദത്തെടുക്കണം. ജനിപ്പിച്ച മാതാപിതാക്കൾ അവരുടെ കുഞ്ഞുങ്ങളെ രാജ്യത്തിന് സമർപ്പിക്കണം. രാജ്യം ഈ കുട്ടികളെ വളർത്തണം, വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്യിക്കണം, ജന്മനാ നൈസർഗ്ഗികമായി ലഭിച്ച കഴിവുകളെ വളർത്തണം. പതിനഞ്ചുവയസ്സിൽ അവർ ഒരു പരീക്ഷ എഴുതണം. അതിലൂടെ അവരുടെ ശാരീരിക, മാനസിക കഴിവുകൾ, പരിശോധിക്കണം. അതിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ കുട്ടികൾക്ക് ചേരുന്ന ജാതി അനുവദിക്കുക. അവർക്കു നൽകുന്ന പരിശീലനത്തിലൂടെ അവരുടെ നൈസർഗ്ഗിക കഴിവുകളെ കൂടുതൽ പരിപോഷിപ്പിക്കാൻ സാധിക്കും. പരീക്ഷയിലൂടെ കൗമാരക്കാർക്ക് നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ട അതേ ജാതിയിലുള്ള നഗരവാസികൾക്ക് കുട്ടികളെ ദത്തെടുക്കുവാനവസരം നൽകും. തങ്ങൾക്ക് ജന്മം നൽകിയ മാതാപിതാക്കളൊരേന്ന് കുട്ടികൾ ഒരിക്കലുമറിയില്ല. അവരുടെ ജാതി മാതാപിതാക്കൾക്കു മാത്രമേ അറിയൂ.

"ഈ സംവിധാനം ന്യായമാണെന്ന് ഞാൻ അംഗീകരിക്കുന്നു." രാമൻ പറഞ്ഞു. "ജന്മം നൽകിയ കുഞ്ഞുങ്ങളെ, ഒരിക്കലും കാണാൻ അനുവദിക്കാതെ, അവരെക്കുറിച്ചറിയാൻപോലുമൊക്കത്ത ആ രീതി മാതാപിതാക്കൾ സമ്മതിക്കുമെന്ന് എനിക്ക് ചിന്തിക്കുവാൻ സാധിക്കുകയില്ല. അത് സ്വാഭാവികമല്ലേ?"

"നമ്മൾ വസ്ത്രങ്ങൾ അണിയുവാനാരംഭിക്കുമ്പോൾ, നമ്മുടെ ഭക്ഷണം പാചകം ചെയ്യുമ്പോൾ സ്വാഭാവികരീതികളിൽനിന്നും മനുഷ്യൻ അകലാൻ തുടങ്ങുകയും സഹജമായ താത്പര്യങ്ങൾക്കുപകരം സാംസ്കാരികമായ പെരുമാറ്റച്ചട്ടങ്ങളെ പുൽകുകയും ചെയ്യും. അതാണ്.

സംസ്കാരം ചെയ്യുന്നത്. പരിഷ്കാരികൾക്കിടയിൽ, ശരിയും തെറ്റും തീരുമാനിക്കുന്നത് സാംസ്കാരിക യോഗങ്ങളും നിയമങ്ങളുമാണ്. ബഹുഭാര്യത്വം വിരുദ്ധമാണെന്നു കണക്കാക്കിയിരുന്ന കാലമുണ്ടായിരുന്നു. അതേ സമയം യുദ്ധാനന്തരം പുരുഷന്മാരുടെ എണ്ണം കുറഞ്ഞതിനാൽ അതാണ് ഒരു മാർഗ്ഗമെന്നു കരുതുകയും ചെയ്തിരുന്നു. ഏകഭാര്യത്വം വീണ്ടും നടപ്പാക്കുന്നതിൽ അങ്ങ് വിജയിക്കുമെന്ന് വിശ്വാസമുണ്ടല്ലോ."

രാമൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. "ഒരു പ്രവണത ആരംഭിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കുകയല്ല ഞാൻ. മറ്റൊരു സ്ത്രീയെ ഞാൻ വിവാഹം കഴിക്കില്ല. കാരണം അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതിലൂടെ ഞാൻ ഭവതിയെ നിന്ദിക്കുകയാകും."

കാറ്റിൽ മുഖത്തേക്കുവീണ നീണ്ടമുടി ഒതുക്കുന്നതിനിടയിൽ സീത പുഞ്ചിരിച്ചു. അങ്ങയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ബഹുഭാര്യത്വം നീതിയുക്തമല്ലായിരിക്കും. എന്നാൽ, മറ്റുള്ളവർ വിധോജ്ഞിച്ചേക്കും. ശരി, അല്ലെങ്കിൽ തെറ്റ് ഇവയിലെ നീതി സങ്കല്പം മനുഷ്യനിർമ്മിതമാണ്. പുതിയ വ്യവസ്ഥയിൽ നീതി എന്തെന്ന് നമ്മളാണ് തീരുമാനിക്കുക. അത് നമ്മയ്ക്കുവേണ്ടി ആയിരിക്കും"

"ങും... എന്നാൽ അത് നടപ്പിലാക്കുവാൻ വലിയ ബുദ്ധിമുട്ടുണ്ട് സീതേ."

"നിയമത്തെ ആദരിക്കുവാൻ ഭാരതത്തിലെ ജനങ്ങളെ തയാറാക്കു ന്നതിൽ വലിയ ബുദ്ധിമുട്ടൊന്നുമില്ല" സീത ചിരിച്ചു. കാരണം അത് രാമന്റെ പ്രിയപ്പെട്ട വിഷയമാണെന്ന് അവർക്കറിയാം.

"ശരിയാണ്"രാമൻ ഉറക്കെ ചിരിച്ചു

സീത, രാമന്റെ അരികിലേക്കുചെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൈകൾ ഗ്രഹിച്ചു. രാമൻ മുന്നോട്ട് കുനിഞ്ഞ് അവളെ ഉമ്മവെച്ചു. പതുക്കെ, മൃദുലമായ ഉമ്മ. അതവരുടെ ആത്മാവുകളിൽ ആഴമുള്ള സന്തോഷം നിറച്ചു. രാമൻ തന്റെ പത്നിയെ ചേർത്തുപിടിച്ചുകൊണ്ട് ദൂരെയുള്ള പച്ചത്തിട്ടുകളും സരയുവിലെ ഒഴുകുന്ന ജലവും നോക്കിനിന്നു.

"ആ സോമരസ ചർച്ച നമ്മൾ അവസാനിപ്പിച്ചില്ലല്ലോ. അങ്ങനതാണ് ചിന്തിക്കുന്നത്?" സീത ചോദിച്ചു.

"ഞാൻ ചിന്തിക്കുന്നത്. ഒന്നുകിൽ അതെല്ലാവർക്കും പ്രാപ്യമാക്കണം അല്ലെങ്കിൽ ആർക്കും പ്രാപ്യമാകരുതെന്നാണ്. പ്രഭുക്കന്മാരിൽ തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടവർമാത്രം മറ്റുള്ളവരെക്കാൾ ദീർഘകാലം ആരോഗ്യത്തോടെ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നത് ഉചിതമല്ല."

"പക്ഷേ, എല്ലാവർക്കും നൽകുവാൻ പാകത്തിൽ സോമരസം നിർമ്മിക്കുവാൻ എങ്ങിനെ അങ്ങയ്ക്കു സാധിക്കും."

"വിപുലമായ രീതിയിൽ അത് നിർമ്മിക്കുവാനാവശ്യമായ സാങ്കേതി കവിദ്യ വസിഷ്ഠഗുരു കണ്ടെത്തിയിട്ടുണ്ട്. അയോധ്യ ഞാനാണ് ഭരിക്കുന്നതെങ്കിൽ!..."

"എപ്പോൾ?" സീത ഇടയിൽ കയറി പറഞ്ഞു.

"ക്ഷമിക്കണം?"

"അങ്ങ് അയോധ്യ ഭരിക്കുമെങ്കിൽ എന്നല്ല. അങ്ങ് അയോധ്യ ഭരിക്കുമ്പോൾ അത് തീർച്ചയായും സംഭവിക്കും. പതിനാലുവർഷം കഴിഞ്ഞാണെങ്കിലും..."

രാമൻ പുഞ്ചിരിച്ചു. "അതുശരി, ഞാൻ അയോധ്യഭരിക്കുമ്പോൾ വസിഷ്ഠൻ രൂപകല്പന ചെയ്ത ഈ നിർമാണശാല പണിയുവാൻ ഞാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. എല്ലാവർക്കും സോമരസം നമുക്ക് കൊടുക്കുവാൻ സാധിയ്ക്കും"

"എല്ലാംകൊണ്ടും പുതിയ ഒരു ജീവിതമാർഗ്ഗം സൃഷ്ടിക്കുവാനാണ് അങ്ങ് ശ്രമിക്കുന്നതെങ്കിൽ അതിനു തീർച്ചയായും ഒരു പേരുവേണം."

"പുതിയ നാമം ഭവതി ആലോചിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു തോന്നുന്നുല്ലോ?"

"ശുദ്ധ ജീവിതമുള്ള ഭൂമി."

"അതാണോ ആ പേര്?"

"അല്ല. അതാണ് ആ പേർ അർത്ഥമാക്കുന്നത്."

"അപ്പോൾ, എന്റെ പുതിയ രാജ്യത്തിന്റെ പേരെന്താകും?"

സീത പുഞ്ചിരിച്ചു. "അത് മെലുഹ എന്നായിരിക്കും."

"നിനക്കെന്തൊ ഭ്രാന്തപ്പിടിണ്ണോ" ദശരഥത്തിൽ ചോദിച്ചു.

കൗസല്യയുടെ കൊട്ടാരത്തിലെ തന്റെ സ്വകാര്യ മുറിയിലായിരുന്നു ചക്രവർത്തി. വായുപുത്രന്മാരുടെ അനുവാദമില്ലാതെ ദൈവ അസ്ട്രം അയച്ച, പാപപരിഹാരത്തിനായി സപ്തസിന്ധുവിൽനിന്നും സ്വയം നിഷ്കാസിതനാകാനുള്ള തീരുമാനം രാമൻ അപ്പോൾ ദശരഥനെ അറിയിച്ചതെയുള്ളൂ. ആ തീരുമാനം ദശരഥന് ഒട്ടും സ്വീകാര്യമായിരുന്നില്ല.

അസ്വസ്ഥയായ കൗസല്യ ഭർത്താവിന്റെ മുറിയിലേക്ക് തിരക്കിട്ട് ചെന്ന് അദ്ദേഹത്തെ ശാന്തനാക്കുവാൻ ശ്രമിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആരോഗ്യം വളരെ പെട്ടെന്ന് വഷളായിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. "എന്റെ തമ്പുരാണേ, ദയവായി ശാന്തനാകൂ."

എത് സ്വാധീനമുപയോഗിച്ചാണ് കൈകേയി ദശരഥനെ കൈകാര്യം ചെയ്തതെന്ന് ഇപ്പൊഴും കൗസല്യക്കറിയില്ല. അതുകൊണ്ടു കരുതലോടെയാണ് ഭർത്താവിനോട് അവരിടപെട്ടിരുന്നത്. ദശരഥന്റെ പ്രിയപത്നിയായി എത്രകാലം തനിക്ക് തുടരുവാൻ സാധിക്കുമെന്ന് അവർക്കറിയില്ലായിരുന്നു. ദശരഥൻ അവർക്കപ്പോഴും 'ആദരണീയനായ' വ്യക്തിയായിരുന്നു. എന്നാൽ, കുട്ടികളെപ്പോലെ തന്നോട് പെരുമാറുന്നത് ദശരഥനെ കൂടുതൽ ദേഷ്യപ്പെടുത്തിയതെയുള്ളൂ.

"കൗസല്യേ, എന്നെ ഇങ്ങനെ അമിതമായി ലാളിക്കുന്നത് മതിയാക്കി പരശുരാമ ഭഗവാന്റെ പേരിൽ, നിന്റെ മകനു കുറച്ചു ബോധമുണ്ടാക്കൂ." ദശരഥൻ ഉച്ചത്തിൽ പറഞ്ഞു. "പതിന്നാല് വർഷത്തേക്ക് അവൻ പോയാൽ എന്താണ് സംഭവിക്കുകയെന്നു നിനക്കുഹിതമുവാൻ സാധിക്കുമോ? അവൻ തിരികെവരുമ്പോൾ പ്രഭുക്കന്മാർ ക്ഷമയോടെ കാത്തിരിക്കുമെന്നു നീ കരുതുന്നുണ്ടോ?"

"രാമാ.., നിന്റെ പിതാവു പറഞ്ഞത് ശരിയാണ്. ആരും നിനക്ക് ശിക്ഷ വിധിച്ചിട്ടില്ല. വായുപുത്രന്മാർ ഒരു കാര്യവും ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടില്ല."

"അവർ ശിക്ഷനടപ്പാക്കും' ഉറപ്പോടെ രാമൻ പറഞ്ഞു. "ഇത് കുറച്ചു കാലത്തെ കാര്യമല്ലേയുള്ളൂ."

"നമ്മളവരെ കാര്യമാക്കേണ്ടതില്ല. അവരുടെ നിയമമല്ല നമ്മൾ പിന്തുടരുന്നത്."

"മറ്റുള്ളവർ നിയമം പാലിക്കണമെന്നു ഞാൻ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നുവെങ്കിൽ അത് ഞാനും പാലിക്കണം."

"ആത്മഹത്യാപരമാകുവാൻ ശ്രമിക്കുകയാണോ രാമാ?" ദശരഥൻ ചോദിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തേക്കു രക്തമിരമ്പി. കൈകൾ ദേഷ്യംകൊണ്ട് വിറച്ചു.

"അച്ഛാ.. ഞാൻ നിയമത്തെ പിന്തുടരുക മാത്രമാണു ചെയ്യുന്നത്."

"എന്റെ ആരോഗ്യസ്ഥിതിയെന്തെന്ന് നിനക്കു കാണാൻ സാധിക്കുന്നില്ലേ? വളരെ പെട്ടെന്നങ്ങു ഞാൻ പോകും. നീ ഇവിടിലെങ്കിൽ ഭരതനാകും രാജാവ്. പിന്നെ, നീ സപ്തസിന്ധുവിന് പുറത്ത്, പതിനാല് വർഷത്തേക്ക് പോകുമെങ്കിൽ നീ മടങ്ങിവരുമ്പോഴേക്കും ഭരതൻ അവന്റെ ഭരണം ഉറപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടാകും. ഒരു ഗ്രാമംപോലും ഭരിക്കുവാൻ നിനക്കു ലഭിക്കുകയില്ല."

"അച്ഛാ... ആദ്യത്തെ കാര്യം, ഞാൻ പോകുമ്പോൾ ഭരതനെ അങ്ങ് കിരീടാവകാശിയായി പ്രഖ്യാപിച്ചാൽ പിന്നെ രാജാവാകുക അവന്റെ അവകാശമാവും. എനിക്കറിയാം, ഭരതൻ നല്ലൊരു ഭരണാധികാരിയാകും. അയോദ്ധ്യക്ക് ക്ലേശിക്കേണ്ടിവരില്ല. അല്ലെങ്കിൽ മറ്റൊരു കാര്യം, ഞാൻ പോയാലും അങ്ങ് എന്നെത്തന്നെ കിരീടാവകാശിയാക്കിയാൽ, ഞാൻ മടങ്ങിവരുമ്പോൾ എനിക്ക് സിംഹാസനം ഭരതൻ തിരികെ നൽകുമെന്ന് എനിക്കുറപ്പുണ്ട്. ഞാനവനെ പരിപൂർണ്ണമായി വിശ്വസിക്കുന്നു."

ദശരഥൻ കാർക്കശ്യപൂർവ്വം പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. "നീ പോയിക്കഴിഞ്ഞാൽ ഭരതനാകും രാജ്യംഭരിക്കുക എന്നു നീ വിശ്വസിക്കുന്നുണ്ടോ? ഇല്ല. അതവന്റെ അമ്മയാകും ചെയ്യുക. മകനെ, നീ നാടുവിട്ടുപോയാൽ നിന്നെ കൈകേയി ചിലപ്പോൾ കൊന്നെന്നും വരും."

"എന്നെ കൊല്ലാൻ ഞാൻ അനുവദിക്കില്ല. കൊല്ലപ്പെട്ടാൽ വിധി അതാകും എനിക്കുവേണ്ടി കരുതിവെച്ചിട്ടുണ്ടാകുക എന്ന് ഞാൻ കരുതും."

ദശരഥൻ മുഷ്ടിച്ചുരുട്ടി നിലത്ത് ആഞ്ഞടിച്ചു. അദ്ദേഹം പുറപ്പെടുവിച്ച ദേഷ്യംകൊണ്ടുള്ള മുരൾച്ചയിൽ നിരാശ കലർന്നിരുന്നു.

"അച്ഛാ, ഞാനുറപ്പിച്ചു കഴിഞ്ഞു." രാമൻ അവസാനം പറഞ്ഞു.

"എന്നാൽ അങ്ങയുടെ അനുവാദമില്ലാതെ പോയാൽ അത് അങ്ങയെയും അയോദ്ധ്യയെയും അപമാനിക്കുന്നതുപോലാകും. രാജകല്പനയെ കീർടാവകാശിയായ രാജകുമാരൻ എങ്ങനെ അനുസരിക്കാതിരിക്കും. അതുകൊണ്ടാണ്, എന്നെ നാടുകടത്താൻ ഞാനാവശ്യപ്പെടുന്നത്."

നിരാശാപൂർവ്വം കൈകൾ കൂടഞ്ഞ് ദശരഥൻ കൗസല്യയെ നോക്കി.

"അങ്ങേക്കിഷ്ടമായാലും ഇല്ലെങ്കിലും ഇതാണച്ഛാ, സംഭവിക്കുവാൻ പോകുന്നത്." രാമൻ പറഞ്ഞു. "അങ്ങ് എന്നെ നാടുകടത്തുന്നതിലൂടെ അയോദ്ധ്യയുടെ അഭിമാനം കാക്കപ്പെടും. ദയവായി അത് ചെയ്യൂ"

കീഴടങ്ങിയത് പോലെ ദശരഥന്റെ തോളുകൾ കുനിഞ്ഞു. "കുറഞ്ഞത് എന്റെ നിർദ്ദേശമെങ്കിലും നീ സമ്മതിക്കണം."

ദുഃഖനിശ്ചയമുള്ളവനെപ്പോലെ രാമൻ നിന്നു.

"രാമാ, ശക്തമായ ഒരു രാജ്യത്തെ രാജകുമാരിയെ നീ വിവാഹം കഴിച്ചാൽ, മടങ്ങിവരുമ്പോൾ നിന്നെ പിന്തുണക്കുവാൻ അവരുണ്ടാകും. കേകയം നിന്നക്കൊപ്പം ഒരിക്കലും നിൽക്കില്ല. മാത്രമല്ല. അശ്വപതി കൈകേയിയുടെ അച്ഛനല്ലേ. ശക്തമായ രാജ്യത്തുനിന്ന് ഒരു രാജകുമാരിയെ വിവാഹം കഴിക്കുകയാണെങ്കിൽ...?"

"അങ്ങ് പറയുമ്പോൾ അതിനിടയിൽ കയറിയതിന് ക്ഷമിക്കണമച്ഛാ. ഒരേ ഒരു സ്ത്രീയെ മാത്രമേ ഞാൻ വിവാഹം കഴിക്കൂ എന്ന നിലപാട് ഞാൻ മുറുകെ പിടിക്കുന്നു. മറ്റൊരു വിവാഹത്തിലൂടെ ഞാൻ അവളെ അപമാനിക്കുകയില്ല"

ദശരഥൻ അവനെ നിസ്സഹായനായി തുറിച്ചുനോക്കി.

അപ്പോൾത്തന്നെ കാര്യങ്ങൾ വ്യക്തമാക്കണമെന്നു രാമന് മനസ്സിലായി. "എന്റെ പത്നി മരിച്ചാൽ, എന്റെ ശിഷ്ടകാലം മുഴുവൻ, ഞാനാ ദുഃഖത്തിൽ കഴിയും. പിന്നീട് ഞാൻ വിവാഹം കഴിക്കില്ല."

അവസാനം കൗസല്യക്ക് അവളുടെ ക്ഷമ നശിച്ചു. "അതുകൊണ്ടു നീ എന്താണർത്ഥമാക്കുന്നത് രാമാ? നിന്റെ അച്ഛൻ, നിന്റെ പത്നിയേ കൊല്ലുമെന്ന് പറയുവാൻ ശ്രമിക്കുകയാണോ നീ"

"ഞാൻ അതല്ലേമ്മേ പറഞ്ഞത്." ശാന്തനായി രാമൻ പറഞ്ഞു

"രാമാ ദയവായി മനസ്സിലാക്കൂ." തന്റെ കോപമടക്കാൻ പണിപ്പെട്ടു കൊണ്ട് ദശരഥൻ അപേക്ഷിക്കുംപോലെ പറഞ്ഞു. "അവൾ ചെറിയ രാജ്യമായ മിഥിലയിലെ രാജകുമാരിയാണ്. നീ ഇനി അഭിമുഖീ കരിക്കേണ്ട കഷ്ടപ്പാടുകളിലൊന്നും അവളെക്കൊണ്ട് ഒരു പ്രയോജനവും നിനക്കുണ്ടാവില്ല."

രാമൻ ശിലപോലെ സ്തബ്ധനായി നിന്നു. എങ്കിലും തന്റെ ശബ്ദത്തിൽ നിയന്ത്രണംപാലിച്ചു. "അവളെന്റെ പത്നിയാണച്ഛാ. അവളെക്കുറിച്ച് ആദരവോടെ സംസാരിക്കുക."

"അവൾ നല്ലൊരു കുട്ടിയാണ് രാമാ." ദശരഥൻ പറഞ്ഞു. "ഞാൻ അവളെ കഴിഞ്ഞ കുറച്ചു ദിവസങ്ങളായി നിരീക്ഷിക്കുകയായിരുന്നു. അവൾ നല്ല ഒരു പത്നിയാണ്. അവൾ നിന്നെ സന്തുഷ്ടനാക്കും. അവളുമായുള്ള വിവാഹജീവിതം നിനക്കു തുടരുകയും ചെയ്യാം. എന്നാൽ നീ മറ്റൊരു രാജകുമാരിയെക്കുടി വിവാഹം കഴിച്ചാൽ, അപ്പോൾ..."

"ഇല്ല. എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ അച്ഛാ."

"നാശം പിടിക്കാൻ" ദശരഥൻ അലറി. "എന്റെ ഞരമ്പ് പൊട്ടും മുൻപ് ഇറങ്ങി പോ ഇവിടുന്ന്."

"ശരി അച്ഛാ. രാമൻ പതുകെ പോകാനായി തിരിഞ്ഞു.

"എന്റെ കല്പന ഇല്ലാതെ നീ ഈ നഗരം വിട്ടു പോകുന്നില്ല." രാമൻ പോകുന്നതും നോക്കി ദശരഥൻ ഉറക്കെ വിളിച്ചുപറഞ്ഞു.

രാമൻ തിരിഞ്ഞുനോക്കി. വളരെ ചിന്തിച്ചുറച്ച ചലനങ്ങളോടെ അവൻ തല കുന്വിട്ടു കൈകുപ്പി പറഞ്ഞു. "നമ്മുടെ രാജ്യത്തെ എല്ലാ ദൈവങ്ങളും അങ്ങയെ എപ്പോഴും അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ അച്ഛാ..." പിന്നെ സംശയലേശമെന്യേ അവൻ തിരിഞ്ഞു നടന്നുപോയി.

ദശരഥൻ കൗസല്യയെ തുറിച്ചു നോക്കി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കണ്ണുകൾ ഇൽനിന്നും കോപം തിളച്ചൊഴുകി. രാമൻ തന്റെ ആ

പ്രകടനത്തിലൂടെ അദ്ദേഹത്തെ പരാജിതനാക്കിയതിലുള്ള ദുഃഖത്തോടെ ക്ഷമാപൂർവ്വം കൗസല്യ നിന്നു.

ഇരുപത്തിയേഴ്

കൊട്ടാരത്തിലെ ഉദ്യാനം സന്ദർശിക്കുവാനായി സീത പുറത്തുപോയതറിഞ്ഞപ്പോൾ രാമൻ അവളുടെ അടുത്തേക്കുപോകാൻ തീരുമാനിച്ചു. അവിടെ ചെന്നപ്പോൾ ഭരതനുമായി അവൾ സംസാരിക്കുന്നതു കണ്ടു. ഒരു കൊച്ചു രാജ്യത്തുനിന്നും തന്റെ സഹോദരൻ വിവാഹംകഴിച്ച വാർത്തയറിഞ്ഞപ്പോൾ എല്ലാവരെയുംപോലെ, ഭരതനും ഞെട്ടിയിരുന്നു. എന്നാൽ കുറച്ചു സമയത്തിനകം സീതയുടെ ബുദ്ധിശക്തിയെ ബഹുമാനിക്കാനുള്ള ആർജ്ജവം ഭരതനുണ്ടായി. പരസ്പരമുള്ള ഗുണങ്ങളോടുള്ള ആദരവ് തിരിച്ചറിയാൻ സാധിച്ചതുകൊണ്ട് രണ്ടാളും ഒരുമിച്ച് സമയം ചെലവിട്ടു.

"അതുകൊണ്ടാണ് സ്വാതന്ത്ര്യമാണ് ജീവിതത്തിലെ ഏറ്റവും പ്രധാനപ്പെട്ട കാര്യമെന്നു ഞാൻ ചിന്തിക്കുന്നത്." ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

"നിയമത്തെക്കൊളും പ്രധാനം? സീത ചോദിച്ചു.

"അതെ. കഴിയുന്നത്ര കുറച്ചു നിയമങ്ങളേ പാടുള്ളുവെന്നു ഞാൻ വിശ്വസിക്കുന്നു. മനുഷ്യന്റെ ക്രിയാത്മകതക്ക് അതിന്റെ എല്ലാ മഹത്വവും പ്രകടിപ്പിക്കുവാൻ സാധ്യമായ ഒരു ചട്ടക്കൂട് സൃഷ്ടിക്കുവാനായിമാത്രം ആവശ്യമായ നിയമം, ജീവിതത്തിന്റെ സ്വാഭാവിക മാർഗ്ഗമാണ് സ്വാതന്ത്ര്യം."

സീത മൃദുവായൊന്നു ചിരിച്ചു. "നിന്റെ വീക്ഷണങ്ങളെക്കുറിച്ച് ജ്യേഷ്ഠന്റെ അഭിപ്രായമെന്താണ്?"

പിന്നിലൂടെ നടന്നുചെന്ന രാമൻ തന്റെ കൈകൾ പത്നിയുടെ തോളിൽ വച്ചു.

"ഭരതൻ അപകടകരമായ സ്വാധീനം ചെലുത്തുന്നുണ്ടെന്ന് അവന്റെ മൂത്ത സഹോദരൻ കരുതുന്നു."

എഴുന്നേറ്റ് ജ്യേഷ്ഠനെ ആലിംഗനം ചെയ്യുവാൻ തുനിയുന്നതിനിടെ ഭരതൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു.

"ജ്യേഷ്ഠാ..."

"നിന്റെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെക്കുറിച്ചുള്ള കാഴ്ചപ്പാട് ഏടത്തിയെ സന്തോഷിപ്പിച്ചതിൽ ഞാൻ നിനക്കു നന്ദി പറയുന്നു."

ഭരതൻ പുഞ്ചിരിച്ചു. "കുറഞ്ഞപക്ഷം ഞാൻ അയോദ്ധ്യയിലെ പൗരന്മാരെ മുഷിപ്പിപ്പിടക്കാൻ മാറ്റുകയില്ല."

"എങ്കിൽ നന്നായി." രാമൻ ചിരിച്ചുകൊണ്ടു പറഞ്ഞു.

ഭരതന്റെ ഭാവം പെട്ടെന്നുമാറി, ദുഃഖം നിറഞ്ഞു. "അങ്ങയെ പോകു വാൻ അച്ഛൻ അനുവദിക്കുകയില്ല ജ്യേഷ്ഠാ. അത് അങ്ങേക്കറിയാം. ജ്യേഷ്ഠൻ എവിടേയും പോകുന്നില്ല."

"അച്ഛന് വേറെ മാർഗ്ഗമില്ല. അതേപോലെ നിനക്കും. അയോദ്ധ്യ നീ ഭരിക്കും. അത് നീ നന്നായി നിർവ്വഹിക്കുകയും ചെയ്യും."

"ഈ രീതിയിൽ ഞാൻ സിംഹാസനാരോഹണം ചെയ്യുകയില്ല." തല കുലുക്കിക്കൊണ്ടു ഭരതൻ പറഞ്ഞു. "ഇല്ല എനിക്കു സാധിക്കില്ല"

ഭരതന്റെ ദുഃഖം കുറയ്ക്കാനായി തനിക്കൊന്നും പറയാനില്ലെന്നു രാമന് മനസ്സിലായി.

"എന്തിനാണ് ഇതിനുവേണ്ടി അങ്ങിത്ര ശരിക്കുന്നത് ജ്യേഷ്ഠാ," ഭരതൻ ചോദിച്ചു.

"ഭരതാ നിയമം അതാണ്. ഞാൻ ദൈവി അസ്ത്രം അയച്ചു." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"നിയമത്തോട് പോയിത്തുല്യാൻ പറ ജ്യേഷ്ഠാ! അങ്ങ് പോകുന്നത് അയോദ്ധ്യയുടെ താത്പര്യങ്ങളെ സംരക്ഷിക്കുവാൻ വേണ്ടിയാണെന്ന് അങ്ങ് ചിന്തിക്കുന്നുണ്ടോ? നമുക്ക് രണ്ടുപേർക്കും. ഒരുമിച്ച് നേടാവുന്ന തെന്തൊക്കെയാണെന്ന് ആലോചിച്ചു നോക്കൂ. അങ്ങയുടെ ഊന്നൽ നിയമങ്ങളിലും

എന്റേത് ക്രിയാത്മകതയിലും സ്വാതന്ത്ര്യത്തിലും. ഒരാൾ തനിച്ചായാൽ അത് കാര്യക്ഷമമാകുമെന്ന് അങ്ങയ്ക്ക് തോന്നുന്നുണ്ടോ?"

രാമൻ തല കുലുക്കി. "പതിനാലുവർഷം കഴിഞ്ഞ്, ഞാൻ മടങ്ങിവരും ഭരതാ. ആ നിയമങ്ങൾക്ക് സമൂഹത്തിലൊരു പ്രധാനപ്പെട്ട സ്ഥാനമുണ്ടെന്നു നിനക്കും സമ്മതിക്കേണ്ടിവരും. ആ നിയമം, ഞാൻ അനുസരിക്കാതെ മറ്റുള്ളവരെ അതനുസരിക്കുവാൻ അവരെ എങ്ങനെയാണ് പറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കുക? ഓരോ വ്യക്തിക്കും നിയമം തുല്യതയോടെ, നീതിയോടെവേണം ബാധകമാക്കുവാൻ. അത് വളരെ എളുപ്പമാണ്." രാമൻ ഭരതന്റെ കണ്ണുകളിലേക്കു നോക്കി. "അതൊരുപക്ഷേ, കൊടും കുറ്റവാളിയെ വധശിക്ഷയിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെടുവാൻ സഹായിച്ചാലും, നിയമം ഒരിക്കലും ലംഘിക്കപ്പെടരുത്."

ഭരതനും രാമനെ തിരിച്ചു നോക്കി. അവന്റെ ഭാവം പിടികിട്ടാത്തതായിരുന്നു.

സഹോദരന്മാർ തമ്മിൽ സംസാരിക്കുന്നതു സീത ശ്രദ്ധിച്ചു. അത്ര സുഖകരമായ കാര്യമല്ലെന്നു കണ്ടപ്പോൾ ചാരുപടിയിൽനിന്നെഴുന്നേറ്റ് രാമന്റെ അടുത്തേക്കുചെന്നു. "സേനാധിപൻ മൃഗാസ്യനുമായി അങ്ങേക്കൊരു കുടിക്കാഴ്ചയുണ്ട്" സീത പറഞ്ഞു.

"എന്റെ ചോദ്യം ശരിയാണോ എന്നറിയില്ല. എങ്കിലും ചോദിക്കട്ടെ, അങ്ങയുടെ പത്നിയും ഇവിടെ വേണമെന്നുണ്ടോ? അയോദ്ധ്യയുടെ സേനാധിപനായ മൃഗാസ്യൻ ചോദിച്ചു.

അവരുടെ സ്വകാര്യമുറിയിലേക്കാണ് രാമനും സീതയും അദ്ദേഹത്തെ ക്ഷണിച്ചത്.

"ഞങ്ങളുടെ ഇടയിൽ രഹസ്യം ഇല്ല." രാമൻ പറഞ്ഞു. എന്തും ഞാൻ അവരോടു പറയുകയും ചർച്ച ചെയ്യുകയും ചെയ്യും. അത് അങ്ങയിൽ നിന്നും അവർ നേരിട്ടു കേൾക്കട്ടെ."

മൃഗാസ്യൻ സീതയെ ഗൃഹമായി ഒന്നുനോക്കി. രാമനോട് സംസാരിക്കും മുൻപ് അയാൾ ദീർഘമായി ഒന്നു നിശ്വസിച്ചു. "ഇപ്പോൾത്തന്നെ അങ്ങയ്ക്ക് ചക്രവർത്തിയാകാം."

അയോദ്ധ്യയുടെ രാജാവു സപ്തസിന്ധുവിന്റെ ചക്രവർത്തിയായി സ്വയമേവ മാറും. രഘുവിന്റെ കാലംമുതൽ കോസലം ഭരിച്ചിരുന്ന സൂര്യവംശത്തിന്റെ അവകാശമാണത്. സിംഹാസനത്തിലേക്ക് രാമനെ അവരോഹണം ചെയ്യാനുള്ള പാത, മയപ്പെടുത്താമെന്ന് വാഗ്ദാനം ചെയ്യുകയായിരുന്നു മൃഗാസ്യൻ.

സീത തെട്ടിപ്പോയി. പക്ഷേ, അവളത് പ്രകടിപ്പിച്ചില്ല. രാമന്റെ മുഖം ഒന്നു മങ്ങി. ചെറിയ കുറ്റമായി മൃഗാസ്യൻ കരുതിയ, ഭൂമി കൈയേറ്റത്തിന് അയാളുടെ സുഹൃത്തിനെ രാമന്റെ ആജ്ഞ അനുസരിച്ച് ശിക്ഷിച്ചതാണ്. എന്നിട്ടും തന്നെ മൃഗാസ്യൻ സഹായിക്കുന്നുവല്ലോ എന്നോർത്താവും രാമന്റെ മുഖം മങ്ങിയതെന്ന് സൈന്യാധിപൻ തെറ്റിദ്ധരിച്ചു.

"ഇപ്പോൾ ഞാനങ്ങക്കായി ചെയ്യുവാൻ പോകുന്നത് ഓർക്കുവാൻ അങ്ങ് ആഗ്രഹിക്കുമെങ്കിൽ, അങ്ങ് എന്നോടു ചെയ്തതെന്തെന്ന് മറക്കുവാനായി ഞാൻ ശ്രമിക്കാം." മൃഗാസ്യൻ പറഞ്ഞു.

രാമൻ നിശ്ശബ്ദനായിരുന്നു

"കുമാരാ രാമാ നോക്കൂ." മൃഗാസ്യൻ തുടർന്നു. "നിയമപാലന സേനയിലെ പരിഷ്കാരങ്ങൾക്ക് ജനങ്ങളുടെ സന്തോഷം സന്തോഷിക്കുന്നുണ്ട്. ധേനുക്കളുടെ വിഷയത്തിലാണ് കുറച്ചുകാലം അങ്ങ് ജനങ്ങൾക്കിടയിൽ അത്ര പ്രിയനല്ലാത്തത്. എന്നാൽ, മിഥിലയിൽ, രാവണനെ അങ്ങ് ജയിച്ചപ്പോളുണ്ടായ ആ പ്രകാശത്തിൽ പഴയതൊക്കെ എല്ലാവരും മറന്നു. കോസലത്തിൽ മാത്രമല്ല ഭാരതമെമ്പാടുമുള്ള സാധാരണ ജനങ്ങൾക്കിടയിൽ അങ്ങി പോൾ അറിയപ്പെടുന്നുണ്ട്. സപ്തസിന്ധുവിലെ ജനങ്ങൾ ഏറ്റവും വെറുക്കുന്ന രാവണനെയാണ് അങ്ങ് തോല്പിച്ചത്. അങ്ങയോടൊപ്പം അയോദ്ധ്യയിലെ പ്രഭുക്കന്മാരെ ഞാൻ കൊണ്ടുവരാം. സപ്തസിന്ധുവിലെ പ്രധാന രാജ്യങ്ങളെല്ലാം ഈ വിജയിയുടെ ഭാഗത്തേക്ക് മാറും. നമുക്ക് അനുകൂലമല്ലാത്തത് കേകയവും

അതിന്റെ സ്വാധീനത്തിലുള്ള രാജ്യങ്ങളും മാത്രമാണ്. എന്നാൽ, അവരുടെ രാജ്യത്തുതന്നെ 'അനു' രാജാവിന്റെ പിൻഗാമികൾക്കിടയിൽ അഭിപ്രായവ്യത്യാസങ്ങൾ നിലവിൽ ലുണ്ട്. അത് നമുക്ക് എളുപ്പത്തിൽ ചൂഷണം ചെയ്യാം. ചുരുക്കിപ്പറഞ്ഞാൽ സിംഹാസനം അങ്ങയുടേതാണെന്നാണ് ഞാൻ പറഞ്ഞുവന്നത്.

"അപ്പോൾ നിയമത്തെക്കുറിച്ച്?" രാമൻ ചോദിച്ചു.

"നിയമം?" ആരോ അപരിചിതമായ ഭാഷ സംസാരിച്ചതുപോലെ മൃഗാസ്യൻ അന്ധാളിപ്പോടെ നോക്കി.

"ഞാൻ അസുരാസ്ത്രം അയച്ചു. അതിനാൽ എനിക്ക് ശിക്ഷ അനുഭവിക്കണം"

മൃഗാസ്യൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. "സപ്തസിന്ധുവിലെ ഭാവി ചക്രവർത്തിയെ ശിക്ഷിക്കുവാൻ ആരാണ് ധൈര്യപ്പെടുക?"

"ഒരുപക്ഷേ, സപ്തസിന്ധുവിലെ ഇപ്പോഴത്തെ ചക്രവർത്തി."

"ചക്രവർത്തി ദശരഥൻ അങ്ങയെ സിംഹാസനത്തിൽ വാഴിക്കുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. അസംബന്ധമായ ഒരു നാടുകടത്തലിന് അദ്ദേഹം അങ്ങയെ അനുവദിക്കില്ല."

രാമന്റെ ഭാവം ഒട്ടും മാറിയില്ല. പക്ഷേ, തന്റെ ഭർത്താവ് കണ്ണുകൾ അടക്കവേ, അദ്ദേഹം വളരെ അധികം അസ്വസ്ഥനാണെന്ന് സീതയ്ക്ക് മനസ്സിലായി.

"കുമാരാ..." മൃഗാസ്യൻ വിളിച്ചു.

രാമൻ വെറുതെ തന്റെ മുഖത്ത് തടവിക്കൊണ്ട് മൃഗാസ്യനെ നോക്കി. മൃഗാസ്യന്റെ വിരലുകൾ താടിയിൽ വിശ്രമിച്ചു. "എന്റെ അച്ഛൻ വളരെ ആദരണീയനായ ഇക്ഷ്വാകുവിന്റെ പിൻഗാമിയാണ്. ശ്രേഷ്ഠമായതേ അദ്ദേഹം ചെയ്യൂ. അതേപോലെ ഞാനും."

"കുമാരാ, ഞാൻ പറഞ്ഞത് അങ്ങയ്ക്ക് മനസ്സിലായിട്ടില്ല."

മൃഗാസ്യന്റെ വാക്കുകളെ മുറിച്ചുകൊണ്ട് രാമൻ പറഞ്ഞു. "സേനാധിപൻ മൃഗാസ്യ, അങ്ങയ്ക്കാണ് മനസ്സിലാകാത്തത്. ഞാൻ ഇക്ഷ്വാകുവിന്റെ പിൻഗാമിയാണ്. രഘുവിന്റെ പിൻഗാമിയാണ്. ഞങ്ങളുടെ വംശത്തിന്റെ സൽപ്പേരിനെ കളങ്കപ്പെടുത്തുന്നതിലും നല്ലത് എന്റെ കുടുംബം മരിക്കുന്നതാകും.

"അത് വെറും വാക്കുകളാണ്."

"അല്ല. അതൊരു ധർമ്മസംഹിതയാണ്. ഞങ്ങൾ പിന്തുടരുന്ന ധർമ്മ സംഹിത.

ലോകപരിചയമില്ലാത്ത ഒരു കുഞ്ഞിനോട് സംസാരിക്കുന്നതുപോലെ മുന്നോട്ടാഞ്ഞിരുന്ന മൃഗാസ്യൻ പറഞ്ഞു. "കുമാരാ രാമാ. ഞാൻ പറയുന്നതു ശ്രദ്ധിക്കൂ. ഈ ലോകം അങ്ങ് കണ്ടതിനെക്കാൾ കൂടുതൽ ഞാൻ കണ്ടിരിക്കുന്നു. ആദരം എന്നത് ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ മാത്രമാണ്. യഥാർത്ഥ ലോകത്തിൽ..."

"നമ്മൾ സംസാ തട്ടെ സേനാധിപാ..." ആദരപൂർവ്വം എഴുന്നേറ്റ് കൈകൾ കൂപ്പി രാമൻ പറഞ്ഞു.

"എന്ത്?" കൈകേയി ചോദിച്ചു. "നിനക്ക് ഉറപ്പുണ്ടോ?"

ദശരഥനോ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഉദ്യോഗസ്ഥരോ ഇല്ലെന്ന് ഉറപ്പുവരുത്തി മന്മര കൈകേയിയുടെ മുറിയിലേക്ക് കുതിച്ചെത്തി. അവളുടെ പരിചാരകരാണ്. അവർ കൈകേയിയോട് അങ്ങേയറ്റം കൂറുള്ളവരും കേകയത്തു നിന്നുള്ളവരുമാണ്. മന്മര പതിവില്ലാത്തവിധം രാജ്ഞിയുടെ അരികിലിരുന്നു. പരിചാരികമാരോട് മുറി വിട്ടുപോകാനും വാതിലടച്ചുപോകാനും മന്മര ആജ്ഞാപിച്ചു.

"എനിക്കത്രെക്ക് ഉറപ്പില്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ ഞാനിവിടെ വരില്ല." ഇരിപ്പിടം ശരിയാക്കിക്കൊണ്ട് മന്മര പറഞ്ഞു." പണം എല്ലാ വായകളും തുറപ്പിക്കും. ഓരോരുത്തർക്കും ഓരോ വിലയിട്ടിട്ടുണ്ട്. രാമനെ രാജാവാക്കി വാഴിക്കുന്നകാര്യം ചക്രവർത്തി നാളെ പ്രഖ്യാപിക്കുവാൻ പോകുന്നു. പിന്നദ്ദേഹം തന്റെ രാജ്ഞിമാർക്കൊപ്പം. വനവാസത്തിന് കാട്ടിലേക്ക് പോകും. ഇനിമുതൽ കാട്ടിലെ കുടിലിലായിരിക്കും നിനക്കും കഴിയേണ്ടിവരിക എന്നുകൂടി പറയട്ടെ"

കൈകേയി കോപംകൊണ്ട് പല്ലുകടിച്ചുകൊണ്ട് അവരുടെ നേരെ മുഖം കനപ്പിച്ചു നോക്കി.

"ഭവതി പല്ല്ഞെരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ദന്തനാശം മാത്രമേ ഉണ്ടാകൂ. പ്രായോഗികമായി എന്തെങ്കിലും ചെയ്യാൻ ആലോചിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അനുകൂലമായ സമയമാണിപ്പോൾ. ഇതേ പോലെ ഒരവസരം ഇനി ഒരിക്കലുമുണ്ടാകില്ല" മന്മര പറഞ്ഞു.

മന്മരയുടെ ശബ്ദത്തിലെ ഭാവം കൈകേയിയെ കോപിഷ്ടയാക്കി. പ്രതികാരം വീട്ടുന്നതിനുവേണ്ടി തന്റെ പണം നൽകിയ അന്നുമുതലാണ് അവളുടെ പെരുമാറ്റരീതി മാറിയത്. പക്ഷേ, ആ കരുത്തുള്ള വ്യാപാരിയെ ഇപ്പോൾ തനിക്ക് ആവശ്യമുണ്ട്. എങ്കിലേ അവൾക്ക് സംയമനം പാലിക്കുവാനാകൂ. "നീ എന്താണ് നിർദ്ദേശിക്കുന്നത്?"

"കരാചപയിലെ യുദ്ധത്തിൽനിന്നും ചക്രവർത്തിയെ തമ്പുരാട്ടി രക്ഷപ്പെടുത്തിയപ്പോൾ അദ്ദേഹം നൽകിയ വാഗ്ദാനത്തെക്കുറിച്ച് ഒരിക്കൽ ഭവതി സൂചിപ്പിച്ചില്ല."

കൈകേയി തന്റെ ഇരിപ്പിടത്തിൽ ചാരിക്കിടന്നുകൊണ്ട് പണ്ട് മറന്നു പോയ ഒരു വാഗ്ദാനം ഓർത്തെടുത്തു. തനിക്ക് ആവശ്യം വരുമെന്ന് അവൾ ഒരിക്കലും കരുതാത്ത ഒരു കടം, രാവണനുമായുള്ള ആ നശിച്ച യുദ്ധത്തിൽ തന്റെ ഒരു വിരലു നഷ്ടമാക്കിക്കൊണ്ട്, ഗുരുതരമായി മുറി വേറ്റ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവൻ അവൾ രക്ഷിച്ചു. ബോധം തെളിഞ്ഞപ്പോൾ നന്ദി സൂചകമായി ദശരഥൻ അവൾക്ക് ഒരു വാഗ്ദാനം നൽകിയിരുന്നു. എന്തും ചോദിക്കാവുന്ന ഒരു വാഗ്ദാനം. അതായത് ജീവിതത്തിൽ എപ്പോഴായാലും കൈകേയിക്ക് രണ്ട് ആഗ്രഹങ്ങളാവശ്യപ്പെടാം. അത് എന്തായാലും അദ്ദേഹം സാധിപ്പിക്കും. "രണ്ടു വരങ്ങൾ, എന്തും എനിക്കാവശ്യപ്പെടാം." അതദ്ദേഹത്തിന് ആദരിച്ചു പറു.

"രഘുകുൽ രീത് സദാ ചലീ ആയി, പ്രാൺ ജായെ പർ വചൻ ന ജായെ "

അയോധ്യ ഭരിച്ച സൂര്യവംശത്തിന്റെ മഹാനായ ചക്രവർത്തി രഘുവിന്റെ ഭരണകാലത്തുണ്ടായിരുന്ന ആപ്തവാക്യം മന്മര ചൊല്ലി. രഘുവംശ മെന്നും പിന്തുടർന്ന പാരമ്പര്യം; പ്രാണൻ പോയാലും ശരി വാക്കു പാലിച്ചിരിക്കും എന്നതാണ്.

"അത് സാധിക്കുകയില്ലെന്ന് പറയുവാൻ അദ്ദേഹത്തിനാവില്ല" കണ്ണു കളിൽ ഒരു തിളക്കത്തോടെ കൈകേയി മന്ത്രിച്ചു. മന്മര

തലയാട്ടി.

"രാമനെ പതിന്നാല് വർഷം നാടുകടത്തണം. രുദ്രഭഗവാന്റെ നിയമ മനുസരിച്ചാണ് ശിക്ഷിക്കുന്നതെന്ന് പൊതുജനങ്ങളുടെ മുന്നിൽ വെച്ചു പറയുവാൻ ഞാനദ്ദേഹത്തോടാവശ്യപ്പെടാം." കൈകേയി പറഞ്ഞു.

"വളരെ ബുദ്ധിപൂർവ്വമായ കാര്യം. രാമൻ ജനങ്ങൾക്കിടയിൽ സർവ സമ്മതനാണെങ്കിലും രുദ്രഭഗവാന്റെ നിയമം ലംഘിക്കുവാൻ അവരാഗ്രഹിക്കുകയില്ല."

"അദ്ദേഹത്തിന് ഭരതനെ കിരീടാവകാശിയാക്കി പ്രഖ്യാപിച്ചെ തീരു"

"വളരെ ഗംഭീരം. രണ്ടു വരങ്ങൾ എല്ലാ പ്രശ്നങ്ങൾക്കും പരിഹാരം"

"അതെ."

—❁❁❁—

വലിയ കനാലിനെ ബന്ധിപ്പിക്കുന്ന പാലത്തിലൂടെ കുതിരപ്പുറത്ത് പോകുമ്പോൾ ആരെങ്കിലും തന്നെ പിന്തുടരുന്നുണ്ടോ എന്നു സീത തിരിഞ്ഞു നോക്കി. സന്ധ്യാസമയത്തെ തണുത്ത കാറ്റിൽനിന്നും തന്നെ സംരക്ഷിക്കുവാനെന്നപോലെ നീളമുള്ള അംഗവസ്ത്രംകൊണ്ട് മുഖവും ശരീരവും അവൾ മൂടിയിരുന്നു.

കോസലത്തിന്റെ നിയന്ത്രണത്തിലുള്ള കിഴക്കൻ പ്രദേശങ്ങളിലേക്ക് ആ പാത നീണ്ടുകിടന്നു. കുറച്ചുദൂരം പിന്നിട്ടപ്പോൾ അവൾ വീണ്ടും തിരിഞ്ഞുനോക്കി. പിന്നെ പ്രധാനപാത വിട്ട്, ഇടത്തേക്കു തിരിച്ച് വേഗത്തിൽ വനത്തിനുള്ളിലേക്ക് കുതിരയെ ഓടിച്ചു. ഒരു മണിക്കൂറുള്ള ദൂരം അരമണിക്കൂർകൊണ്ട് അവൾക്ക് സഞ്ചരിക്കണം.

—❁❁❁—

"എന്നാൽ, ഭവതിയുടെ ഭർത്താവ് എന്തുപറയും?" നാഗൻ ചോദിച്ചു.

സീത വനത്തിലെ ചെറിയ ഒരു വെളിമ്പ്രദേശത്തു നിൽക്കുകയായിരുന്നു. അവളുടെ കൈകൾ ഉറയിലെ കത്തിയുടെ മേലായിരുന്നു. കാട്ടു മൃഗങ്ങളിൽനിന്നുമൊരു സംരക്ഷണം.

അവളപ്പോൾ സംസാരിക്കുന്ന ആളിൽനിന്നും അവൾക്കൊരു സംരക്ഷണവും ആവശ്യമില്ല. അയാൾ ഒരു മലയപുത്രനാണ്. തന്റെ മുത്ത ജ്യേഷ്ഠനെപ്പോലെ അവൾ അയാളെ വിശ്വസിക്കുന്നു. ആ നാഗന്റെ വായുടെ ഭാഗം കട്ടിയുള്ള എല്ലുന്തി ഒരു കൊക്കു പോലെ ഉന്തിനിന്നു. അയാളുടെ തല മൊട്ടയായിരുന്നു. മുഖത്താകെ മൃദുരോമങ്ങളും, കാഴ്ചയിൽ കഴുകന്റെ മുഖമുള്ള ഒരു മനുഷ്യനെപ്പോലെ തോന്നിച്ചു.

"ജടായുജി," സീത ആദരവോടെ വിളിച്ചു. "എന്റെ ഭർത്താവ് അസാ ധാരണനായ ഒരാളാണ്. ആയിരക്കണക്കിനു വർഷത്തിൽ, ഒരിക്കൽമാത്രം ജന്മമെടുക്കുന്ന ഒരാൾ. പക്ഷേ, അദ്ദേഹം തിരിച്ചറിയുന്നില്ലെന്നതാണ് ദുഃഖകരം. സ്വയം നാടുകടത്തലിലൂടെ താൻ ചെയ്തത് ശരിയാണെന്ന് മാത്രമാണ് അദ്ദേഹം ലളിതമായി ചിന്തിക്കുന്നത്. എന്നാൽ അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നതിലൂടെ വലിയ അപകടത്തിലാണ് അദ്ദേഹം സ്വയം വീണിരിക്കുന്നത്. നമ്മൾ നർമ്മദ മുറിച്ചുകടക്കുന്ന നിമിഷം മുതൽ, എന്റെ സംശയം ശരിയാണെങ്കിൽ ആവർത്തിച്ചുള്ള ആക്രമണങ്ങളെ ഞങ്ങൾ നേരിടേണ്ടി വരും. അദ്ദേഹത്തെ കൊല്ലാനുള്ള എല്ലാ മാർഗ്ഗവും അവർ പയറ്റും."

"എന്റെ സഹോദരി, നീ എന്റെ കയ്യിൽ ഒരു രാവി അണിയിച്ചു. നിനക്കോ, നീ സ്നേഹിക്കുന്നവർക്കോ ഞാൻ ജീവിച്ചിരിക്കുന്നിടത്തോളം ഒന്നും സംഭവിക്കില്ല." ജടായു പറഞ്ഞു.

സീത പുഞ്ചിരിച്ചു.

"എന്നാൽ, എന്നേക്കുറിച്ചും എന്നോടു ഭവതി ചെയ്യുവാനാവശ്യപ്പെട്ട കാര്യത്തെക്കുറിച്ചും ഭവതിയുടെ ഭർത്താവിനോടു ഭവതി പറയണം. അദ്ദേഹം മലയപുത്രന്മാരെ ഇഷ്ടപ്പെടുമോ എന്ന് എനിക്കറിയില്ല. അദ്ദേഹം ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ലെങ്കിൽ അത് തെറ്റാണെന്നും പറയാനാവില്ല. മിഥിലയിൽ സംഭവിച്ചതിനെക്കുറിച്ചാർത്ത് അദ്ദേഹത്തിന് ദേഷ്യം കണ്ടേക്കാം"

"അതെക്കുറിച്ച് ഉത്ത്ഭവം വേണ്ട. എന്റെ ഭർത്താവിനെ അനുനയിപ്പി കേണ്ടകാര്യം ഞാൻ ചെയ്തുകൊള്ളാം."

"ഭവതിക്കുറപ്പുണ്ടോ?"

"എനിക്കദ്ദേഹത്തെ നന്നായി മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിച്ചിട്ടുണ്ട്. വനത്തിനുള്ളിൽ സംരക്ഷണം ആവശ്യമാണെന്ന് അദ്ദേഹം മനസ്സിലാക്കിയില്ല. ഞങ്ങൾ പോകുന്നദിക്കിൽ ഏതെങ്കിലും തരത്തിലുള്ള ആക്രമണം ഉണ്ടായാൽ അത് തടയാൻ പാകത്തിൽ ഞങ്ങളെ നിരീക്ഷിച്ചുകൊണ്ട് സ്ഥിരമായി സംരക്ഷണം നൽകുന്നതിന് അങ്ങയുടെ പടയാളികളെ എനിക്കാവശ്യമുണ്ട്."

ഒരു ശബ്ദം കേട്ടതുപോലെ ജടായുവിനു തോന്നി. അയാൾ തന്റെ കത്തി വലിച്ചുരിയിട്ട് മരങ്ങൾക്കപ്പുറമുള്ള ഇരുട്ടിലേക്ക് തുറിച്ചുനോക്കി. നിമിഷങ്ങൾക്കുശേഷം അയാൾ ശാന്തനായി. തന്റെ ശ്രദ്ധ സീതയിലേക്ക് കൊണ്ടുവന്നു.

"അവിടെ ഒന്നുമില്ല." സീത പറഞ്ഞു.

"എന്തിനാണ് ഭവതിയുടെ ഭർത്താവ് ശിക്ഷിക്കപ്പെടാൻ ശഠിക്കുന്നത്? അതിനെതിരെ അദ്ദേഹത്തിന് നിലകൊള്ളാവുന്നതാണ്. അസുരാസ്ത്രം യഥാർത്ഥത്തിൽ കൂട്ടനാശത്തിന് മാത്രമുള്ള ഒരായുധമല്ല. അദ്ദേഹം വിചാരിച്ചാൽ, അതിലെ സാങ്കേതികത്വത്തിൽനിന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് രക്ഷപ്പെടാം." ജടായു പറഞ്ഞു.

"ശിക്ഷിക്കപ്പെടണമെന്ന് അദ്ദേഹം ശഠിക്കുന്നത് നിയമം അതൊന്നു കൊണ്ട് മാത്രമാണ്"

"അദ്ദേഹം അത്രയും." തന്റെ വാക്കുകൾ ജടായു പൂർണ്ണമാക്കിയില്ല. എന്നാൽ, അയാൾ പറയാനുദ്ദേശിച്ചതെന്തെന്നു വ്യക്തമായിരുന്നു.

"എന്റെ ഭർത്താവ് നിഷ്കളങ്കനും അന്ധമായി നിയമത്തെ പിന്തുടരുന്നവനുമാണെന്നു ജനങ്ങൾ കരുതുന്നു. ഇതുവരെ കണ്ടതിൽവെച്ച്, ഏറ്റവും മഹാനായ നേതാവായി, ലോകം അദ്ദേഹത്തെ കാണുന്ന ഒരു ദിനം വരും. എന്നാൽ, അതുവരെ ജീവിച്ചിരിക്കുവാനായി അദ്ദേഹത്തെ സംരക്ഷിക്കേണ്ടത് എന്റെ കടമയാണ്.

ജടായു പുഞ്ചിരിച്ചു.

സീത, അടുത്ത ആവശ്യം ഉന്നയിച്ചപ്പോൾ അവൾക്ക് ജാത്യത തോന്നി. കാരണം, അതൊരു സ്വാർഥമായ ആവശ്യമായി അവൾക്ക് തോന്നി. എന്നാൽ, അവൾക്ക് ഉറപ്പുവേണമായിരുന്നു. "പിന്നെ, ആ ..."

"സോമരസം, നമുക്ക് ശരിയാക്കാം. എനിക്കുറപ്പുണ്ട്, അത് ഭവതിക്കും ഭവതിയുടെ ഭർത്താവിനും ആവശ്യമായിവരും. പ്രത്യേകിച്ചും പതിനാല് സംവത്സരത്തിനുശേഷം മടങ്ങിവന്നു നിങ്ങളുടെ ദൗത്യം പൂർത്തിയാക്കേണ്ടതുള്ളപ്പോൾ,"

"സോമരസത്തിനുവേണ്ടി നിങ്ങൾക്ക് ബുദ്ധിമുട്ടേണ്ടി വരില്ലേ? അതേക്കുറിച്ച്..."

ജടായു പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. "അതേക്കുറിച്ച് ആവലാതിപ്പെടണ്ട."

സീത പറയാനുദ്ദേശിച്ചതെല്ലാം പറഞ്ഞു കഴിഞ്ഞു. ജടായു ഒപ്പമുണ്ടാവുമെന്ന് അവൾക്കറിയാം.

"വീട് തന്നാലും. പരശുരാമ പ്രഭുവിന്റെ വഴിക്കൊപ്പം പോകൂ. എന്റെ സഹോദരാ"

"രുദ്രഭഗവാനൊപ്പം പോകൂ എന്റെ സഹോദരീ."

സീത കുതിരപ്പുറത്തു കയറി, കുതിരയെ ഓടിച്ചു പോകുംവരെ ജടായു അവിടെ നിന്നു. അവൾ പോയെന്ന് ഉറപ്പായപ്പോൾ അവൾനിന്ന ആ മണ്ണ് അയാൾ തൊട്ടു. അവിടെനിന്നും അവളുടെ പാദരക്ഷകൾ സ്പർശിച്ച മണ്ണെടുത്ത് ആദരവോടെ, നെറുകയിൽവെച്ച് ഒരു മഹാനായ നേതാവിനോടുള്ള ആദരവ് പ്രകടമാക്കി സൂചകമായി.

"ചെറിയമ്മ കോപഭവനത്തിലോ..." കൈകേയിയെ ഉദ്ദേശിച്ചുകൊണ്ട് ആശ്ചര്യത്തോടെ രാമൻ പറഞ്ഞു.

"അതെ." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

അടുത്ത ദിവസം അച്ഛൻ സിംഹാസനാരോഹണം പ്രഖ്യാപിക്കുമെന്ന വിവരം രാമന് ലഭിച്ചിരുന്നു. അപ്പോൾ എന്താണുവേണ്ടതെന്ന് രാമൻ തീരുമാനിച്ചിട്ടുണ്ട്. സിംഹാസനം വേണ്ടെന്നുവെച്ച് പകരം ഭരതനെ രാജാവായി വാഴിക്കും. പിന്നെ വനത്തിലേക്ക് അദ്ദേഹം പോകും. എന്നാൽ, അച്ഛന്റെ

ആജ്ഞയെ ജനങ്ങളുടെ മുന്നിൽ അനാദരിക്കേണ്ടിവരുന്നതിൽ രാമന് പ്രയാസമുണ്ടായിരുന്നു.

വസിഷ്ഠൻ ചെറിയമ്മയുടെ കരുനീക്കങ്ങളെക്കുറിച്ച് രാമനോടു പറഞ്ഞപ്പോൾ രാമനതിൽ പ്രയാസം തോന്നിയില്ല.

കൈകേയി സ്വയം കോപഭവനത്തിലേക്കുപോയി. ദേഷ്യത്തിന്റെ വീട്ടിലേക്ക്. ബഹുഭാര്യത്വം നിലനിന്നിരുന്നതിനാൽ നൂറ്റാണ്ടുകൾക്ക് മുൻപ് രാജകൊട്ടാരങ്ങളിൽ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ട മുറിയാണ് കോപഭവനം. ഒന്നിലധികം പത്നിമാരുള്ളപ്പോൾ എല്ലാവർക്കുമൊപ്പം സമയം ചെലവിടാൻ രാജാവിനു സാധിക്കാതെ വരിക സ്വാഭാവികമാണ്. ഭർത്താവും മായി ദേഷ്യമുള്ളപ്പോഴോ, അസ്വസ്ഥതയുള്ളപ്പോഴോ ഒരു പത്നിക്ക് അനുവദിക്കപ്പെട്ട മുറിയാണത്. അത് രാജാവിനുള്ള ഒരു അടയാളമാണ്. അത് പരിഹരിക്കേണ്ടത് രാജാവിന്റെ കടമയാണ്. കോപഭവനത്തിൽ ഒരു രാത്രികുറേയും കഴിയുവാൻ തന്റെ പത്നിയെ അനുവദിക്കുന്നത് ഭർത്താവിനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ശുഭസൂചകമല്ലെന്ന് വിശ്വസിച്ചിരുന്നു.

ദശരഥന് തന്റെ ദുഃഖിതയായ പത്നിയെ സന്ദർശിക്കുക എന്നതല്ലാതെ വേറെ ഒരു പോംവഴിയും ഇല്ലായിരുന്നു.

"അച്ഛനുമേൽ ചെറിയമ്മയുടെ സ്വാധീനം കുറച്ചു കുറഞ്ഞിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അച്ഛനെ നിർബന്ധിക്കുവാൻ ഒരാളെക്കൊണ്ടേ സാധ്യമാകൂ. അത് ചെറിയമ്മയായിരിക്കും." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"നീ ആഗ്രഹിക്കുംപോലെ എല്ലാം സത്യമാകുമെന്ന് തോന്നുന്നു."

"അതെ, കല്പന പുറപ്പെടുവിച്ചാൽ ഞാനും സീതയും ഉടനെ യാത്രയാകും."

വസിഷ്ഠൻ മുഖം ചുളിച്ചു. "ലക്ഷ്മണൻ നിനക്കൊപ്പം പോരുന്നില്ലേ?

"അവനാഗ്രഹമുണ്ട്. അതിന്റെ ആവശ്യമുണ്ടെന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. പത്നി ഊർമ്മിക്കൊപ്പം അവൻ ഇവിടെ കഴിയുകയാണ് വേണ്ടത്. അവളൊരു ദുർബ്ബലയായ കുട്ടിയാണ്. കടുത്ത വനജീവിതം നമ്മൾ അവളിൽ അടിച്ചേല്പിച്ചുകൂടാ."

അത് ശരിയാണെന്ന ഭാവത്തിൽ വസിഷ്ഠൻ തല കുലുക്കി. പിന്നെ വളരെ ആത്മാർത്ഥതയോടെ പറഞ്ഞു. "അടുത്ത

പതിനാലു സംവത്സരം നിനക്കുവേണ്ടി കളമൊരുക്കുവാനായി ഞാൻ പ്രയത്നിക്കും."

തന്റെ ഗുരുവിനെ നോക്കി രാമൻ പുഞ്ചിരിച്ചു.

"നിന്റെ ജീവിതനിയോഗം ഓർക്കുക. ആരെന്തൊക്കെ പറഞ്ഞാലും, അടുത്ത വിഷ്ണുവാകും നീ. നമ്മുടെ ദേശത്തിന്റെ ചരിത്രം നിനക്കു മാറ്റിയെഴുതാനുണ്ട്. ആ ലക്ഷ്യത്തിനുവേണ്ടി ഞാൻ ശ്രമിക്കും. നീ മടങ്ങി വരുമ്പോൾ അതിനായി ഞങ്ങൾ തയ്യാറായിരിക്കുകയും. എന്നാൽ, നീ ജീവിച്ചിരിക്കുമെന്ന് നീ ഉറപ്പ് വരുത്തണം."

"എനിക്കാവുന്ന രീതിയിൽ ഞാനതിനു ശ്രമിക്കും"

ഇരുപത്തിയെട്ട്

പരിചാരകരുടെ സഹായത്തോടെ ദശരഥൻ പല്ലക്കിൽനിന്നും താഴെ ഇറങ്ങി, കോപഭവനത്തിലേക്ക് മടങ്ങി നടന്നു. നൂറുവയസ്സുള്ള ആളെപ്പോലെ അദ്ദേഹം കാണപ്പെട്ടു. കുറച്ചു ദിവസങ്ങളായി അദ്ദേഹം കടുത്ത മാനസിക പിരിമുറുക്കത്തിലായിരുന്നു. ചാരുകസാരയിൽ ഇരുന്നതിനു ശേഷം ആംഗ്യം കാണിച്ച് പരിചാരകരെ പറഞ്ഞയച്ചു.

ദശരഥൻ കൈകേയിയെ രൂക്ഷമായി നോക്കി. അദ്ദേഹം വന്നതറിയാത്ത ഭാവത്തിൽ മുറിയിലെ ഒരു ദിവാനിൽ, അഴിച്ചിട്ട മുടിയുമായി അണിഞ്ഞൊരുങ്ങാതെയും ആഭരങ്ങളണിയാതെയും അവർ ഇരുന്നു. അംഗവസ്ത്രം നിലത്ത് കിടന്നിരുന്നു. വെളുത്ത മുണ്ടും റൗക്കയുമാണ് ധരിച്ചിരുന്നത്. ഉള്ളിൽ കോപം എരിയുമ്പോഴും പുറമെ ശാന്തമായ ഭാവമായിരുന്നു. അവരുടെ സ്വഭാവം ദശരഥന് നന്നായി അറിയാം. സംഭവിച്ചുവാൻ പോകുന്ന കാര്യം അവരോടു പറയാനാകില്ലെന്നും അദ്ദേഹത്തിനറിയാം.

"പറയൂ." ദശരഥൻ ആവശ്യപ്പെട്ടു.

ദുഃഖം നിറഞ്ഞ കണ്ണുകളോടെ കൈകേയി ദശരഥനെ നോക്കി. "എന്നെ അങ്ങ് ഇപ്പോൾ ഒട്ടും സ്നേഹിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ ദശരഥാ, ഞാനങ്ങയെ ഇപ്പോഴും സ്നേഹിക്കുന്നു."

"ഓ..എന്നെ നീ സ്നേഹിക്കുന്നത് എനിക്കറിയാം, എന്നാൽ നിന്നെയാണ് നീ കൂടുതൽ സ്നേഹിക്കുന്നത്."

"അങ്ങും അതിൽനിന്നു വ്യത്യസ്തനാണോ? സ്വാർത്ഥതയെക്കുറിച്ച് എന്നെ പഠിപ്പിക്കുകയാണോ? കൈകേയി കർക്കശമായി പറഞ്ഞു.

ദശരഥൻ വ്യസനത്തോടെ പുഞ്ചിരിച്ചു. "ശരി.."

അവഹേളനം നേരിട്ട ഒരു സ്ത്രീയുടെ കോപത്തോടെ കൈകേയി ആകെ പുകഞ്ഞു.

"എന്റെ പത്നിമാരിലേറ്റവും സമർത്ഥ നീയാണ്. ഒരു യോദ്ധാവുമായുള്ള ഏറ്റുമുട്ടൽപോലെ നീയുമായുള്ള വാക്പയറ്റുകളെല്ലാം ഞാനാസ്വദിച്ചിരുന്നു. ചോരപോലും ചിന്തുവാൻ ശേഷിയുള്ള ആ കഠോരമായ വാക്കുകളെ വല്ലാതെ നഷ്ടപ്പെട്ടതുപോലെ എനിക്കു തോന്നുന്നു."

"അങ്ങയുടെമേൽ, വാളുകൊണ്ടും ഞാൻ ചോര വരുത്താം."

ദശരഥൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു. "എനിക്കറിയാം."

ദിവാനിലേക്ക് ചാരിക്കിടന്ന സ്വയം നിയന്ത്രിക്കാൻ തന്റെ ശ്വാസം പതുക്കെ ആക്കുകയായിരുന്നു കൈകേയി. അവൾക്കേറ്റ മുറിവ് പ്രകടമായിരുന്നു. "എന്റെ ജീവിതം ഞാൻ നിങ്ങൾക്ക് സമർപ്പിച്ചു. അതിനു വേണ്ടി മരണത്തിനടുത്തുവരെ ഞാൻ പോയി. നിങ്ങളുടെ ജീവൻ രക്ഷിക്കുവാനുള്ള ശ്രമത്തിൽ എന്റെ രൂപംപോലും എനിക്കു നഷ്ടപ്പെട്ടു. നിങ്ങളുടെ പൊന്നോമനയായ ആ രാമനെപ്പോലെ പൊതുസദസ്സിൽ ഒരിക്കൽപ്പോലും നിങ്ങളെ ഞാനപമാനിച്ചിട്ടില്ല"

"രാമൻ ഒരിക്കൽ പോലും...."

"അവൻ ചെയ്തു. ഇപ്പോൾ." ദശരഥന്റെ വാക്കുകളെ ഖണ്ഡിച്ച കൈകേയി പറഞ്ഞു. "അവൻ നാളെ അങ്ങയുടെ കല്പന അനുസരിക്കുകയില്ലെന്ന് അങ്ങയ്ക്കറിയാം. അവൻ അങ്ങയെ അനാദരിക്കും. ഭരതൻ ഒരിക്കലും..."

"ഭരതനും രാമനുമിടയിൽനിന്ന് ഒരു തെരഞ്ഞെടുപ്പു നടത്തുകയല്ല ഞാൻ. അവർക്കിടയിൽ ഒരു പ്രശ്നമില്ലെന്നു നിനക്കറിയാം." ഇടയ്ക്കു കയറി ദശരഥൻ പറഞ്ഞു.

"രാമനും ഭരതനും തമ്മിലല്ല, രാമനും എനിക്കുമിടയിലാണ് പ്രശ്നം. അവൻ നിങ്ങൾക്കുവേണ്ടി എന്താണ് ചെയ്തിട്ടുള്ളത്? നിങ്ങളുടെ ജീവൻ അവൻ ഒരിക്കൽ രക്ഷിച്ചു. വർഷങ്ങളായി ഞാൻ നിങ്ങളുടെ ജീവൻ രക്ഷിക്കുന്നുണ്ട്. എന്റെ

ത്യാഗങ്ങൾക്കെന്നോ, തീരെ വിലയില്ലേ?" കൈകേയി മുന്നോട്ട് ആഞ്ഞുകൊണ്ട് ശബ്ദമുയർത്തിപ്പറഞ്ഞു.

കൈകേയി നടത്തുന്ന വൈകാരിക ഭീഷണിക്കു വഴങ്ങുവാൻ ദശരഥൻ വിസമ്മതിച്ച് മൗനമായിരുന്നു.

നിന്ദയോടെ കൈകേയി പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. "തിരിച്ചുനന്നായിക്കാൻ വാദങ്ങൾ ഇല്ലാതാകുമ്പോൾ നിശ്ശബ്ദനാകുക എന്നത് നിങ്ങളുടെ ശീലമാണല്ലോ"

"എനിക്ക് ഉത്തരമുണ്ട്. എന്നാൽ നിനക്കതിഷ്ടപ്പെടില്ല."

കാർക്കശ്യത്തോടെ കൈകേയി പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. "ജീവിതം മുഴുവനും എനിക്കിഷ്ടമില്ലാത്തതൊക്കെ ഞാൻ സഹിച്ചു. അച്ഛന്റെ പരിഹാസങ്ങൾ ഞാൻ സഹിച്ചു. നിങ്ങളുടെ സ്വാർത്ഥത ഞാൻ സഹിച്ചു. എന്നോടുള്ള എന്റെ മകന്റെ അവജ്ഞ അനുഭവിച്ച് ഞാൻ ജീവിച്ചു. ഇത് കുറച്ചു വാക്കുകളല്ല. അതെനിക്ക് സഹിക്കാവുന്നതെ ഉള്ളൂ. പറയൂ..."

"രാമൻ എനിക്ക് അമരത്വം വാഗ്ദാനം ചെയ്യുന്നു."

കൈകേയി ആകെ ആശയക്കുഴപ്പത്തിലായി. അതവരിൽ പ്രത്യക്ഷത്തിൽ കാണാമായിരുന്നു. രാജഗുരു വസിഷ്ഠനോട് ഘോരഘോരം ആവർത്തിച്ചു സംസാരിച്ച് ദൈവങ്ങൾക്കുള്ള ആ ഐതിഹാസിക പാനീയം, സോമരസം വലിയ അളവിൽ ദശരഥനു നൽകാൻ അവൾക്കു സാധിച്ചിട്ടുണ്ട്. അത് ആയുസ്സിന്റെ ദൈർഘ്യം വർദ്ധിപ്പിക്കും. എന്നാൽ, നിർഭാഗ്യം; എന്തോ ചില കാരണങ്ങളാൽ ദശരഥനിൽ വലിയ അർദ്ധതമൊന്നും സൃഷ്ടിക്കുവാൻ അതിന് സാധിച്ചില്ല.

ദശരഥൻ വിശദീകരിച്ചു. "ശരീരത്തിന്റെ അമരത്വമല്ല. എന്റെ പേരിന്റെ അമരത്വത്തെക്കുറിച്ചാണ് ഞാനിപ്പോൾ സംസാരിക്കുന്നത്. എന്റെ ജീവിതവും എന്റെ കഴിവുകളും വെറുതെ പാഴാക്കുകയായിരുന്നു ഞാനെന്ന് എനിക്കറിയാം. മഹാമാരായ എന്റെ പിതാമഹന്മാരുമായി ജനങ്ങൾ, എന്നെ താരതമ്യപ്പെടുത്തി ഗുണത്തിൽ ഞാനവരെക്കാൾ പുറകിലാണെന്നു കണ്ടെത്തി. പക്ഷേ, രാമൻ... അവൻ ഇന്നുവരെ ഉണ്ടായതിൽ വെച്ചേറ്റവും മഹാനാകും. അവനെന്റെ പേർ വീണ്ടെടുക്കും. ഇനി വരാനിരിക്കുന്ന കാലത്ത് ഞാൻ രാമന്റെ പിതാവായി അറിയപ്പെടും. രാമന്റെ മഹത്വമെന്നെയും

മഹാനാക്കും. രാവണനെ അവൻ ഇപ്പോഴേ പരാജയപ്പെടുത്തിക്കഴിഞ്ഞു..."

കൈകേയി പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. "വിഡ്ഢിത്തം, അത് വെറും ഭാഗ്യമാണ്. ഗുരു വിശ്വാമിത്രൻ അന്ന് അസുരാസ്ത്രവുമായി അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നത് കൊണ്ടു മാത്രമായിരുന്നു അത് നടന്നത്."

"അതെ; അവൻ ഭാഗ്യവാനാണ്. അതിനർത്ഥം ദൈവങ്ങളവന് അനുകൂലമാണെന്നാണ്."

ഇഷ്ടമല്ലാത്ത മട്ടിൽ കൈകേയി അദ്ദേഹത്തെ നോക്കി. ഈ സംസാരം എവിടെയുമെത്താൻ പോകുന്നില്ലെന്ന് അവൾക്കു തോന്നി. "എല്ലാം നശിക്കട്ടെ! നമുക്ക് ഇതിവിടെ അവസാനിപ്പിക്കാം. എന്നെ നിങ്ങൾക്ക് തള്ളിക്കളയാനാകില്ല."

ദശരഥൻ പിന്നോട്ടു ചാരിയിരുന്നുകൊണ്ട് വ്യസനത്തോടെ പുഞ്ചിരിച്ചു. "നമ്മുടെ സംഭാഷണങ്ങൾ ഞാനാസ്വദിച്ചു തുടങ്ങിയപ്പോൾത്തന്നെ."

"എനിക്കെന്റെ രണ്ടു വരങ്ങൾ വേണം."

"അവ രണ്ടും?" അതിശയത്തോടെ ദശരഥൻ ചോദിച്ചു. അതിൽ ഒന്നേ ചോദിക്കു എന്ന് അദ്ദേഹം പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്നു.

"സപ്തസിന്ധുവിൽനിന്നും രാമനെ പതിനാല് വർഷത്തേക്ക് നാട് കടത്തണം. അവൻ രുദ്രഭഗവാന്റെ നിയമം ലംഘിച്ചതിനാലാണങ്ങിനെ ചെയ്യുന്നതെന്ന് നിങ്ങൾ സദസ്സിൽ പ്രഖ്യാപിക്കണം. അതിനു നിങ്ങളെ ആളുകൾ പുകഴ്ത്തും. വായുപുത്രന്മാർ പോലും നിങ്ങളെ അഭിനന്ദിക്കും."

"അതെ എന്റെ അഭിമാനത്തെക്കുറിച്ച് നീ എന്തുമാത്രം ഉത്കണ്ഠ പെടുന്നു എന്ന് എനിക്കറിയാം." പുച്ഛത്തോടെ ദശരഥൻ പറഞ്ഞു.

"പറ്റില്ലെന്നു പറയാൻ നിങ്ങൾക്ക് കഴിയില്ല."

ദശരഥൻ ദീർഘമായി നിശ്വസിച്ചു. "രണ്ടാമത്തെ ആവശ്യം?"

"ഭരതനെ കിരീടാവകാശിയായി നിങ്ങൾ പ്രഖ്യാപിക്കണം."

ദശരഥൻ ഞെട്ടിപ്പോയി. അത് അപ്രതീക്ഷിതമായിരുന്നു. അതിൽ താൻ കുരുങ്ങുമെന്ന് വ്യക്തമായി. അദ്ദേഹം മെല്ലെ ശ്വാസമെടുത്തിട്ടു പറഞ്ഞു. "നാടുകടത്തപ്പെടുന്ന സമയത്ത് രാമൻ വധിക്കപ്പെട്ടാൽ ജനങ്ങൾ നിന്നെ പിന്തുടരും."

"രാജകീയരക്തം ഞാൻ ചിന്തിക്കുമെന്ന് നിങ്ങൾ കരുതുന്നുണ്ടോ? അതും രഘുവിന്റെ രക്തം." കൈകേയി ഭയപരവശയായി ഉച്ചത്തിൽ ചോദിച്ചു.

"അതെ, നീ ചെയ്യുമെന്നു ഞാൻ കരുതുന്നു. എന്നാൽ, ഭരതനത് ചെയ്തില്ലെന്ന് എനിക്കറിയാം. നിന്നെക്കുറിച്ച് ഞാനവൻ മുന്നറിയിപ്പു നൽകും."

"നിങ്ങൾക്കിഷ്ടമുള്ളത് ചെയ്യൂ. എന്റെ രണ്ടു വരങ്ങളെയും നിങ്ങൾ ആദരിക്കണം."

കടുത്ത കോപത്താൽ ദശരഥൻ കൈകേയിയെ തുറിച്ചുനോക്കിയിട്ട് പെട്ടെന്ന് വാതിലിനടുത്തേക്കു നടന്നു. "ആരവിടെ...?"

ദശരഥന്റെ പരിചാരകരോടൊപ്പം നാല് ഭടന്മാർ കുതിച്ചെത്തി.

"എന്റെ പല്ലക്ക് കൊണ്ടുവരാൻ പറയൂ." പരുഷമായി ദശരഥൻ കല്പിച്ചു.

"ഉത്തരവ് തമ്പുരാനെ." പരിചാരകർ അതിവേഗത്തിൽ പോയി.

അവർ തനിച്ചായപ്പോൾ ദശരഥൻ പറഞ്ഞു. "നിനക്കിനി കോപഭവനം ഉപേക്ഷിക്കാം. നിന്റെ രണ്ടു വരങ്ങളും നിനക്കു ലഭിക്കും. പക്ഷേ, ഞാൻ നിന്നെ താക്കീതു ചെയ്യുന്നു. രാമനെതിരെ എന്തെങ്കിലും നീ ചെയ്താൽ നിന്നെ ഞാൻ..."

"നിങ്ങളുടെ അരുമ രാമനെ ഞാൻ ഒന്നും ചെയ്തില്ല." കൈകേയി ഉച്ചത്തിൽ പറഞ്ഞു.

രണ്ടാംയാമത്തിലെ രണ്ടാംമണിക്കുറിൽ രാജസദസ്സ് ഉണർന്നു. ക്ഷീണിതനും അസന്തുഷ്ടനുമാണെങ്കിലും അന്തസ്സോടെയാണ് സിംഹാസനത്തിൽ ദശരഥൻ ഇരുന്നത്. രാജ്ഞിമാരിൽ ആരും സന്നിഹിതരായിരുന്നില്ല. രാജഗുരു വസിഷ്ഠൻ, ചക്രവർത്തിയുടെ സിംഹാസനത്തിനു വലതുഭാഗത്തുതന്നെ ഇരിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. ആ വിശാലമായ രാജസദസ്സിന് താങ്ങാൻ സാധിക്കുന്നതിലധികം ജനങ്ങൾ അവിടെ സന്നിഹിതരായിരുന്നു. പ്രഭുക്കന്മാരും സാധാരണക്കാരും അതിലുണ്ടായിരുന്നു.

ആ പ്രഭാതത്തിൽ അവിടെ എന്തോ സംഭവിക്കുന്നുണ്ട് എന്നല്ലാതെ അതെന്താണെന്ന് ആർക്കും അറിവുണ്ടായിരുന്നില്ല. രാവണനെ തോൽപ്പിച്ചതിന്, രാമനെ ശിക്ഷിക്കുന്നതെന്തിനെന്ന് അവർക്ക് ഒട്ടും പിടികിട്ടുന്നില്ലായിരുന്നു. തന്റെ ജനനസമയം മുതലുള്ള കളങ്കം മായ്ച്ചു കളഞ്ഞ് അയോദ്ധ്യയുടെ പ്രൗഢി തിരികെപ്പിടിച്ചതിൽ കിരീടാവകാശിയായ രാജകുമാരൻ വാസ്തവത്തിൽ അഭിനന്ദനമാണ് അർഹിക്കുന്നത്.

"നിശ്ശബ്ദരാകുക" കൊട്ടാരം ഘോഷകൻ അറിയിച്ചു.

തന്റെ പുത്രനിൽനിന്നും ആദരവ് പ്രതീക്ഷിച്ചെന്നപോലെ കഠിനമായ ഹൃദയഭാരത്തോടെ ദശരഥൻ സിംഹാസനത്തിലിരുന്നു. രാജസദസ്സിനു നടുവിൽനിന്ന രാമനെ എല്ലാവർക്കും കാണാമായിരുന്നു. സിംഹരൂപം കൊത്തിയ ഇരിപ്പിടത്തിലെ കൈപ്പിടിയിലേക്ക് ബലമായി പിടിച്ച് ചക്രവർത്തി മെല്ലെ ഒന്നു ചുമച്ചു. തന്റെ മനസ്സിനെ കരുത്തുള്ളതാക്കാനാവശ്യമായ ശക്തി അതിൽനിന്ന് കിട്ടുന്നതുപോലെ, തന്റെ പിടിത്തം അദ്ദേഹം മുറുക്കി. വികാരങ്ങൾക്ക് കീഴടങ്ങുംപോലെ തന്റെ കണ്ണുകൾ അടച്ചു.

'അങ്ങനെ ചെയ്യുന്നത് അനാദരം നിറഞ്ഞ പ്രവൃത്തിയാണെന്നു കരുതുന്ന ഒരാളെ എങ്ങനെയാണ് നിങ്ങൾ രക്ഷിക്കുക'

ധർമ്മനിഷ്ഠയിൽ ഉന്മത്തനായ മകന്റെ കണ്ണുകളിലേക്ക് ദശരഥൻ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കി. "രുദ്രഭഗവാന്റെ നിയമം ലംഘിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അതിൽനിന്നും കുറച്ചു നന്മ ഉണ്ടായി. കാരണം രാവണന്റെ അംഗരക്ഷക സേന നശിപ്പിക്കപ്പെട്ടു. എല്ലാ വിധത്തിലുമുണ്ടായ തന്റെ മുറിവുകൾ ലങ്കയിലിരുന്നു നക്കുകയാണവൻ."

സദസ്യർ ഉച്ചത്തിൽ ആഘോദാരവം മുഴക്കി. എല്ലാവരും രാവണനെ വെറുത്തിരുന്നു.

"എന്റെ പ്രിയപുത്രൻ രാമൻ, അവന്റെപത്നി, രാജകുമാരി സീതയുടെ രാജ്യമായ മിഥിലയെ, ഉന്മൂലനാശത്തിൽനിന്നും രക്ഷിച്ചു."

ആൾക്കൂട്ടം വീണ്ടും ആരവം മുഴക്കി. എന്നാൽ പഴയതിനെക്കാൾ ശബ്ദം കുറഞ്ഞിരുന്നു. കുറച്ചു പേർക്കെ സീതയെ അറിയും. ആത്മീയ മായി വളരെ ഉയർന്നതെങ്കിലും

ശക്തികുറഞ്ഞ മിഥിലയിൽനിന്നും എന്തിനാണ് കിരീടാവകാശിയായ രാജകുമാരൻ ഒരു ബന്ധത്തിന് തയ്യാറായതെന്ന് അധികം പേർക്കും മനസ്സിലായിരുന്നില്ല.

സംഭാഷണം തുടരവേ ദശരഥന്റെ ശബ്ദം വിറയ്ക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു "പക്ഷേ, നിയമം ലംഘിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. രുദ്രഭഗവാന്റെ വാക്കുകൾ ആദരിക്കപ്പെടണം. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗോത്രമായ വായുപുത്രന്മാർ രാമനെ ശിക്ഷിക്കുവാൻ ഇതുവരെ ആവശ്യപ്പെട്ടിട്ടില്ല. എന്നാൽ, ശരിയായകാര്യം ചെയ്യുന്നതിൽനിന്നും അത് രഘുവംശജരെ പിന്തിരിപ്പിക്കുകയില്ല."

സദസ്സിൽ നിശ്ശബ്ദത നിറഞ്ഞു. രാജാവ് ഇനി പറയുവാൻ പോകുന്ന തോർത്ത് ഭയപ്പാടോടെ അവർ ശക്തി സംഭരിച്ചുനിന്നു.

അവൻ ചെയ്ത തെറ്റിനുള്ള ശിക്ഷ രാമൻ സ്വീകരിച്ചുകഴിഞ്ഞു. പതിനാല് വർഷത്തേക്കു സപ്തസിന്ധുവിൽനിന്നും അവനെ ഞാൻ ബഹിഷ്കൃതനാക്കുന്നതിനാൽ അവൻ അയോദ്ധ്യയിൽനിന്നും പോകും. പിഴയുടെ അഗ്നിയിൽ സ്വയം ശുദ്ധീകരിച്ചതിനുശേഷം അവൻ മടങ്ങി വരും. അവൻ രുദ്രഭഗവാന്റെ യഥാർത്ഥ അനുയായിയാണ് അവനെ ആദരിക്കുക."

പ്രഭുക്കന്മാരുടെ തെട്ടലും സാധാരണക്കാരുടെ ആകുലതയും ചേർന്നൊരു മുറവിളി അന്തരീക്ഷത്തിൽ ഉയർന്നു.

തന്റെ കൈകൾ ഉയർത്തി സദസ്സിനെ ദശരഥൻ ശാന്തമാക്കി. "എന്റെ മറ്റൊരു പ്രിയപുത്രനായ ഭരതനാകും ഇനി മുതൽ അയോദ്ധ്യയുടെ, കോസലരാജ്യത്തിന്റെ, സപ്തസിന്ധുവിന്റെ കിരീടാവകാശി."

നിശ്ശബ്ദത. സദസ്സിലെ അന്തരീക്ഷം ദുഃഖഭരിതമായി മാറി.

രാമൻ ഔപചാരികമായി നമസ്തേ പറയുവാൻ കൈകൾ കുപ്പി. എന്നിട്ട് ഉച്ചത്തിൽ വ്യക്തമായി പറഞ്ഞു തുടങ്ങി. "പിതാവേ, ഇന്ന് അങ്ങയുടെ വിവേകത്തിലും നീതിയിലും സ്വർഗ്ഗത്തുള്ള ഈശ്വരന്മാർ പോലും വിസ്മയിച്ചിരിക്കുന്നു."

സാധാരണക്കാരിൽ പലരും അപ്പോഴേക്കും കരയുവാൻ തുടങ്ങി യിരുന്നു.

"അച്ഛാ, മഹത്തായ സൂര്യവംശജൻ, ഇക്ഷ്വാകുവിന്റെ സുവർണാത്മാവ്, സ്വയം അങ്ങയിൽ ശക്തമായി ജീവിക്കുന്നു. ഒരു ദിവസത്തിനകം സീതയും ഞാനും അയോദ്ധ്യയിൽനിന്നും യാത്രയാകും." രാമൻ ഉറക്കെ പറഞ്ഞു.

മുറിയുടെ അറ്റത്തെ മൂലയിൽ ഒരു തുണിനുപിന്നിലായി ഒരുങ്ങി, പൊക്കമുള്ള ഒരാൾ നിന്നിരുന്നു. അയാൾ നന്നായി വെളുത്തിട്ടായിരുന്നു. വെള്ളമുണ്ടും അംഗവസ്ത്രവുമാണ് അയാൾ ധരിച്ചിരുന്നത്. അയാളുടെ വളഞ്ഞ മുകൾ നീണ്ട താടിയും മീശയും കാഴ്ചയിൽ പ്രത്യേകത തോന്നിപ്പിച്ചു. രാമന്റെ വാക്കുകൾ കേൾക്കേ അയാളുടെ ശോഷിച്ച മുഖത്ത് ഒരു പുഞ്ചിരി വിടർന്നു.

'വസിഷ്ഠഗുരു തെരഞ്ഞെടുത്തത് നന്നായിട്ടുണ്ട്.'

"ചക്രവർത്തിയുടെ പെരുമാറ്റം എന്നെ അതിശയിപ്പിച്ചു." രാജഗുരു വസിഷ്ഠന്റെ സ്വകാര്യ മുറിയിൽ ഇരിക്കുകയായിരുന്നു ആ വെളുത്ത മനുഷ്യൻ. തനിക്കത്ര സുഖമായി തോന്നാത്ത മുണ്ട് നേരെയാക്കിക്കൊണ്ട് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു.

"യഥാർത്ഥ അംഗീകാരം ആർക്കൊന്നെന്ന് മറക്കണ്ട." വസിഷ്ഠൻ പറഞ്ഞു.

"അതെ, ഞാൻ പറഞ്ഞത്, തിരഞ്ഞെടുത്തത് വളരെ നന്നായി."

"നീ നിന്റെ ഭാഗം പ്രവർത്തിക്കുമോ?"

വെളുത്ത നിറമുള്ള ആൾ ദീർഘമായി നിശ്വസിച്ചു. " ഗുരുജി, ഒരുപാട് ആഴത്തിലിടപെടാൻ നമുക്ക് സാധ്യമല്ലെന്ന് അങ്ങേക്കറിയാം. അത് നമ്മളല്ല തീരുമാനിക്കുക. എന്നാൽ, നമ്മളെക്കൊണ്ടു ചെയ്യാൻ സാധിക്കുന്നതു മുഴുവൻ നമ്മൾ ചെയ്യും. അത് നമ്മളുടെ വാഗ്ദാനമാണ്. അത് നാം ലംഘിക്കില്ലെന്ന് അങ്ങേക്കറിയാം."

വസിഷ്ഠൻ തലയാട്ടി. "എന്റെ സുഹൃത്തേ നന്ദി. അത്രയേ എനിക്ക് പറയാനുള്ളൂ. രുദ്രഭഗവാൻ സ്വസ്തി, പരശുരാമ ഭഗവാൻ സ്വസ്തി."

ഭരതന്റെ സ്ഥാനാരോഹണം പ്രഖ്യാപിച്ച ഉടനെ, രാമന്റെയും സീതയുടെയും മുറിയിലേക്ക് ഭരതൻ നടന്നു. മരത്തോലുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ സന്യാസിമാരുടെ വസ്ത്രങ്ങൾ അവർ അണിഞ്ഞിരുന്നു. അത് ഭരതനെ ദുഃഖത്തിലാഴ്ത്തി.

"വനവാസികളെപ്പോലെ ഞങ്ങൾ വസ്ത്രം ധരിച്ചതാണു ഭരതാ." സീത പറഞ്ഞു.

അവന്റെ കണ്ണുകൾ നിറഞ്ഞു. അവൻ രാമനെ നോക്കി തലകുലുക്കി. "ഏട്ടാ, അങ്ങയെ അഭിനന്ദിച്ചു കയ്യടിക്കണോ അതോ അങ്ങ് കുറച്ചുകൂടി ചിന്തിക്കണമെന്നു പറയണമോ എന്ന്, എനിക്കറിയില്ല."

"നീ അതൊന്നും ആലോചിക്കണ്ട. എന്നെ ആലിംഗനം ചെയ്ത് ഞങ്ങൾക്ക് നല്ലത് ആശംസിക്കൂ" രാമൻ പുഞ്ചിരിയോടെ പറഞ്ഞു.

ഭരതൻ അവന്റെ സഹോദരനെ കെട്ടിപ്പിടിച്ചു. അവന്റെ കണ്ണുകളിൽ നിന്നും കണ്ണീർ ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരുന്നു. രാമൻ അവനെ മറുകെ പിടിച്ചു.

"വിഷമിക്കണ്ട. കഷ്ടപ്പാടിന്റെ ഫലം മാധുര്യമുള്ളതായിരിക്കും. കൂടുതൽ കാര്യബോധവുമായി ഞാൻ മടങ്ങിയെത്തുമെന്ന് നിനക്കുറപ്പു നൽകുന്നു." രാമൻ പറഞ്ഞു.

ഭരതൻ മെല്ലെ ഒന്നു ചിരിച്ചു. ഞാൻ പറയുന്നതു മനസിലാക്കിയില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ അങ്ങയോട് സംസാരിക്കാതെയാകും."

"അനുജാ, നന്നായി ഭരിക്കൂ..." രാമൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

സ്വാതന്ത്ര്യത്തോടുള്ള ഭരതന്റെ പ്രത്യേക പ്രധാന്യമാകും അയോധ്യയിലെ പൗരന്മാർക്കു കൂടുതൽ ചേരുകയെന്ന് ചിലർ, പ്രത്യേകിച്ചും സപ്തസിന്ധുവിലുള്ളവർ വിശ്വസിച്ചിരുന്നു.

"എനിക്കിതിനോട് ആഗ്രഹമില്ലെന്ന് ഞാൻ കള്ളം പറയില്ല. പക്ഷേ ഈ രീതിയിലല്ല ...ഈ രീതിയിലേയല്ല ..." ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

രാമൻ ഭരതന്റെ കരുത്തുള്ള തോളുകളിൽ തന്റെ കൈകൾ വച്ചു. "നീ ഭംഗിയായി ഭരിക്കും. എനിക്കറിയാമത്. നമ്മുടെ പിതാമഹന്മാരിൽ അഭിമാനം തോന്നിക്കണം."

"നമ്മുടെ പിതാമഹാമാരെന്ത് ചിന്തിക്കുമെന്ന് എനിക്കറിയില്ല."

"എങ്കിലെ എന്നിൽ അഭിമാനമുണ്ടാകൂ."രാമൻ പറഞ്ഞു.

ഭരതന്റെ മുഖം വാടി. വീണ്ടും കണ്ണുനീർ ഒഴുകി. അവൻ വീണ്ടും സഹോദരനെ ആലിംഗനം ചെയ്തുകൊണ്ട് കുറച്ചുനേരം അങ്ങനെ നിന്നു. ആ നിമിഷം രാമൻ തന്റെ സ്വാഭാവിക നില വീണ്ടെടുത്തു. അവനറിയാം തന്റെ സഹോദരന് ഒരു താങ്ങു ആവശ്യമാണെന്ന്.

പിന്നോട്ടു മാറി തന്റെ കണ്ണുകൾ തുടച്ചുകൊണ്ട് തല കുലുക്കി ഭരതൻ സീതയുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു പറഞ്ഞു. "എന്റെ സഹോദരനെ നോക്കണേ ഏടത്തി. ഈ ലോകം അസാമാന്യഗീതമാണെന്ന് നിറഞ്ഞതാണെന്ന് അദ്ദേഹത്തിനറിയില്ല."

"അദ്ദേഹത്തിനറിയാം, പക്ഷേ, കാര്യങ്ങൾക്ക് മാറ്റംവരുത്താൻ ഇപ്പോഴും ശ്രമിക്കുകയാണദ്ദേഹം." സീത പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

ഭരതൻ ഒന്നു ദീർഘമായി നിശ്വസിച്ചു. ഒരു ആശയം ഉദിച്ചുപോലെ അവൻ രാമനുനേരെ തിരിഞ്ഞു. "എനിക്ക് അങ്ങയുടെ പാദുകങ്ങൾ തരു ജ്യേഷ്ഠാ'

തന്റെ പാദത്തിലെ ലളിതമായ സന്യാസിമാരുടെ പാദരക്ഷകളെ നോക്കി രാമൻ മുഖം ചുളിച്ചു.

"ഇതല്ല. അങ്ങയുടെ രാജകീയ പാദുകങ്ങൾ."ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

"എന്തിനാണ്?"

"അതെനിക്ക് വേണം ജ്യേഷ്ഠാ."

രാമൻ താൻ ഉപേക്ഷിച്ച രാജകീയ വസ്ത്രങ്ങൾ വെച്ചിരിക്കുന്ന കിടക്കയുടെ വശത്തേക്കു നടന്നു. തറയിൽ സ്വർണ്ണനിറമുള്ള ഒരു ജോടി പാദരക്ഷകളുണ്ടായിരുന്നു. അതിന്റെ അരികുകൾ ചിത്രപ്പണികൾ കൊണ്ട് അലംകൃതമായിരുന്നു. രാമൻ അതെടുത്ത് ഭരതനു നൽകി.

"ഇതുകൊണ്ട് എന്തു ചെയ്യുവാൻ പോകുന്നു. ഭരതാ." രാമൻ ചോദിച്ചു.

"എനിക്ക് പകരം ഇവയെ ഞാൻ സിംഹാസനത്തിൽ വയ്ക്കും" ഭരതൻ പറഞ്ഞു.

ആ വാക്കുകളിലെ ധ്വനി, രാമനും, സീതയ്ക്കക്കും മനസ്സിലായി. ആ ഒരു പ്രവൃത്തിയിലൂടെ രാമൻ തന്നെയായിരിക്കും അയോദ്ധ്യയുടെ രാജാവെന്നും തന്റെ ജ്യേഷ്ഠന്റെ അസാന്നിധ്യത്തിൽ താനൊരു മേൽ നോട്ടക്കാരൻ മാത്രമാണെന്നും വളരെ കൃത്യമായി ഭരതൻ പ്രസ്താവിച്ചു കഴിഞ്ഞു. അയോദ്ധ്യയിലെ രാജാവിനെ കൊല്ലാനുള്ള ഏത് ശ്രമങ്ങളും സപ്തസിന്ധുവിലെ ചക്രവർത്തിയുടെ ഉഗ്രകോപത്തെ ക്ഷണിച്ചു വരുത്തും. അത് സപ്തസിന്ധുവിലെ നിരവധി രാജ്യങ്ങളുമായിട്ടുണ്ടാക്കിയ ഉടമ്പടിയാണ്. ഉടമ്പടിപ്രകാരം രാജാക്കന്മാരെയും കിരീടാവകാശി കളായ രാജകുമാരന്മാരെയും യുദ്ധത്തിലോ തുറന്ന ഏറ്റുമുട്ടലുകളിലോ അല്ലാതെ കൊല്ലുന്നത് മോശം കർമ്മമാണ്. ഭരതന്റെ പ്രവൃത്തി, അവന്റെ അധികാരത്തേയും ശക്തിയേയും ബാധിക്കുമെങ്കിലും രാമനത് ഒരു രക്ഷാകവചമാണ്.

രാമൻ ഭരതനെ വീണ്ടും ആശ്ലേഷിച്ചു. "എന്റെ സഹോദരാ..."

"ലക്ഷ്മണാ, ഞാൻ നിന്നോടു പറഞ്ഞില്ലേ." സീത പറഞ്ഞു.

രാമന്റെയും സീതയുടെയും സ്വീകരണമുറിയിൽ ലക്ഷ്മണൻ അപ്പോഴെത്തിയതെയുള്ളൂ. തന്റെ മുത്ത സഹോദരനും സഹോദര പത്നിയും ധരിച്ചിരുന്നതുപോലെയുള്ള വസ്ത്രമാണ് അവനും ധരിച്ചിരുന്നത്. വന വാസത്തിനു പോകുന്ന സന്യാസിയുടെ വേഷം.

തന്റെ കണ്ണുകളിലെ ഉറച്ച തീരുമാനത്തിന്റെ തിളക്കവുമായി ലക്ഷ്മണൻ സീതയെ അമ്പരപ്പിച്ചു. "ഞാനും വരുന്നു ഏടത്തി"

"ലക്ഷ്മണാ?" രാമൻ അപേക്ഷിച്ചു

"ഞാനില്ലാതെ അങ്ങേക്ക് നിലനിൽപില്ല ജ്യേഷ്ഠാ. ഞാനില്ലാതെ പോകാൻ അങ്ങയെ ഞാൻ അനുവദിക്കുകയില്ല." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

രാമൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. "എന്നിൽ, എന്റെ കുടുംബത്തിനുള്ള വിശ്വാസം കാണുമ്പോൾ എന്റെ മനസ്സലിയുന്നുണ്ട്. എനിക്ക്

എന്നെ സംരക്ഷിക്കുവാൻ സാധിക്കുമെന്നതിൽ ആർക്കും വിശ്വാസമില്ല."

ലക്ഷ്മണനും പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. പക്ഷേ, തൊടിയിടക്കുള്ളിൽ അവൻ ഗൗരവഭാവത്തിലായി. "അതേക്കുറിച്ച് ചിരിക്കുവാനും കരയുവാനും അങ്ങേക്ക് സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ട്, പക്ഷേ, അങ്ങയ്ക്കൊപ്പം ഞാനുമുണ്ട്."

തന്റെ മുറിയിലേക്ക് കയറിവന്ന ഭർത്താവിനെ സന്തോഷത്തോടെ ഊർമ്മിള വന്ദിച്ചു. ലളിതവും എന്നാൽ പരിഷ്കാരമുള്ളതുമായ വസ്ത്രമായിരുന്നു അവൾ ധരിച്ചിരുന്നത്. മൂണ്ടും റൗക്കയും തവിട്ടു നിറമുള്ളതായിരുന്നു. എന്നാൽ, അതിന്റെ അരികുകൾ സ്വർണ്ണനിറമുള്ളതായിരുന്നു. സാധാരണയിൽനിന്നും വ്യത്യസ്തമായി ലളിതവും ഒരുക്കവുമുള്ള സ്വർണാഭരണമാണ് അവൾ അണിഞ്ഞിരുന്നത്.

"എന്റെ പ്രിയനേ. അങ്ങിതുകണ്ടാലും. ഈ സാധനങ്ങളെല്ലാം പെട്ടിയിലടക്കിവെച്ചത് ഞാൻ തന്നെയാണ്. ഏകദേശം തീർന്നുകഴിഞ്ഞു." കുട്ടിത്തം തുളുമ്പുന്ന പുഞ്ചിരിയോടെ അവൾ പറഞ്ഞു.

"അടക്കിവയ്ക്കുകയോ? സ്നേഹം നിറഞ്ഞ പുഞ്ചിരിയോടെ അതിശയിച്ചുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

"അതെ." ഊർമ്മിള പറഞ്ഞു. അവന്റെ കൈപിടിച്ച് സാധനങ്ങൾ അടക്കിവെച്ച കോപ്പുമുറിയിലേക്ക് കൊണ്ടുപോയി. അവിടെ മുറിയുടെ നടുവിലായി തേക്കിന്റെ തടികൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ രണ്ടു വലിയ പെട്ടികൾ വെച്ചിരുന്നു. ഊർമ്മിള രണ്ടു പെട്ടിയും പെട്ടെന്നു തുറന്നു. "ഒന്നിൽ എന്റെ സാധനങ്ങളും മറ്റൊന്നിൽ അങ്ങയുടെതും."

നിഷ്കളങ്കയായ ഊർമ്മിളയോട് എന്തുപറയണമെന്നറിയാതെ ഇതികർത്തവ്യതാമൂഢനായി ലക്ഷ്മണൻ നിന്നു.

അവൾ അവനെ അവരുടെ കിടപ്പുമുറിയിലേക്ക് കൊണ്ടുപോയി. അവിടെ മറ്റൊരു പെട്ടി നേരത്തെ തയാറാക്കി വെച്ചിരുന്നു. അത് നിറയെ പാത്രങ്ങളായിരുന്നു. മൂലയിൽ വെച്ചിരുന്ന ഒരു കൊച്ചു പാത്രം അവളുടെ ശ്രദ്ധയാകർഷിച്ചു. അതവൾ തുറന്നപ്പോൾ സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങളുടെ കൊച്ചു കൊച്ചു പൊതികളാണ് കണ്ടത്. "നോക്കൂ ഞാനറിഞ്ഞിടത്തോളം കാട്ടിൽ

നമുക്ക് പച്ചക്കറികളും മാംസവും എളുപ്പം ലഭിക്കും. പക്ഷേ, പാത്രങ്ങളും സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങളും കിട്ടുവാൻ ബുദ്ധിമുട്ടായിരിക്കും, അതാണ്... "

അന്ധാളിപ്പോടെ, ലക്ഷ്മണൻ അവളെ തുറിച്ചുനോക്കി.

ഊർമ്മിള സ്നേഹത്തോടെ പുഞ്ചിരിച്ച ഭർത്താവിനെ ആലിംഗനം ചെയ്തു. "ഏറ്റവും ദിവ്യമായ ഭക്ഷണം അങ്ങയ്ക്കുവേണ്ടിയും, സീതച്ചേച്ചിക്കും രാമേട്ടനും വേണ്ടിയും ഞാൻ പാകം ചെയ്യും. പതിന്നാല് വർഷം; ആ ഒഴിവുകാലം കഴിഞ്ഞുവരുമ്പോൾ, നമ്മൾ തടിച്ച് ആരോഗ്യമുള്ളവരായിരിക്കും."

ലക്ഷ്മണൻ തന്റെ പത്നിയെ ആലിംഗനം ചെയ്തു. അവന്റെ നഗ്നമായ വിശാലനെഞ്ചിൽ അവളുടെ തല വിശ്രമിച്ചു. "ഒഴിവുകാലം?"

സംഭ്രമം നിറഞ്ഞ ആ അന്തരീക്ഷത്തിൽ അവളെ ആകാവുന്നത്ര ആശ്വസിപ്പിക്കാനുള്ള ശ്രമത്തിലായിരുന്നു ലക്ഷ്മണൻ. ആനന്ദത്തോടെ നിൽക്കുന്ന പത്നിയെ അവൻ നോക്കി. ജീവിതം മുഴുവൻ രാജകുമാരിയായിരുന്നവൾ ആഡംബരം നിറഞ്ഞ അയോധ്യയിലെ കൊട്ടാരത്തിൽ താൻ കഴിയുമെന്നായിരുന്നു അവളാഗ്രഹിച്ചിരുന്നത്. നല്ലൊരു പത്നയാകണമെന്നേ അവളാഗ്രഹിക്കുന്നുള്ളൂ. എന്നാൽ, അവൾ ആഗ്രഹിച്ചാലും വനത്തിലേക്ക് തന്നെ പിന്തുടരാനുള്ള അവളുടെ ആഗ്രഹം അംഗീകരിക്കുന്നത് ഭർത്താവായ താൻ ചെയ്യുന്നത് ശരിയാണോ? ജ്യേഷ്ഠനെ സംരക്ഷിക്കുന്നത് എന്റെ കടമയാണെന്നതുപോലെ അവളെയും സംരക്ഷിക്കുകയെന്നത് എന്റെ കടമയല്ലേ? വനത്തിൽ ഒരു ദിവസംപോലും അവൾക്ക് സഹിക്കാനാകില്ല.

ഒരു വലിയ ഭാരം ഹൃദയത്തിലേറ്റിയവിധം ലക്ഷ്മണൻ അസ്വസ്ഥനായി, ഊർമ്മിളയുടെ മൃദുലഹൃദയം തകരാതെവേണം അവനതു ചെയ്യാൻ.

അവളെ ഒരു കൈകൊണ്ട് ചുറ്റിപ്പിടിച്ച്, ലക്ഷ്മണൻ അവളുടെ താടി തന്റെ മറുകൈകൊണ്ട് ഉയർത്തി. കൂട്ടിത്തംനിറഞ്ഞ നിഷ്കളങ്കതയോടെ അവൾ സ്നേഹത്തോടെ അവനെ നോക്കി.

അവൻ വളരെ പതുക്കെ സംസാരിക്കുവാൻ തുടങ്ങി.
"ഊർമ്മിളെ, ഞാനാകെ വിഷമത്തിലാണ്."

"സാരമില്ല. നമുക്ക് ഒരുമിച്ച് കൈകാര്യം ചെയ്യാം, വനത്തിൽ ..."

"അത്. വനവാസത്തെക്കുറിച്ചല്ല; ഈ കൊട്ടാരത്തിൽ എന്താണ് സംഭവിക്കുക എന്നോർത്താണ് എനിക്കു വിഷമം."

പൊക്കമുള്ള ഭർത്താവിന്റെ മുഖം ശരിക്കും കാണുവാനായി ഊർമ്മിള തല പിന്നിലേക്കാക്കി അവനെ നോക്കി.

"കൊട്ടാരത്തിലോ?"

അതെ! അച്ഛനാണെങ്കിൽ തീരെ സുഖമില്ല. എല്ലാം ഇപ്പോൾ കൈകേയി ചെറിയമ്മയാണ് നിയന്ത്രിക്കുന്നത്. ഭരതേട്ടന് കൈകേയി അമ്മയെ ധിക്കരിക്കുവാനാകുമന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. എന്റെ അമ്മയുടെ കാര്യമാണെങ്കിൽ അമ്മയെ നോക്കുവാൻ കുറഞ്ഞത് ശത്രുഘ്നനെങ്കിലും കൂടെയുണ്ട്. പക്ഷേ, കൗസല്യാമ്മയെ ആര് നോക്കും? അവർക്കെന്തു സംഭവിക്കും?"

ഊർമ്മിള തലയാട്ടി. "ശരിയാണ്"

"രാമേട്ടനോട് ഇത് ചെയ്യുവാൻ കൈകേയി ചെറിയമ്മക്കു സാധിക്കുമെങ്കിൽ അവർ വലിയമ്മയോട് എന്തുചെയ്യുമെന്ന് അറിയാമോ?"

ഊർമ്മിളയുടെ മുഖം നിഷ്കളങ്കമായിരുന്നു.

"വലിയമ്മയെ സംരക്ഷിക്കുവാൻ ആരെങ്കിലുംവേണം." തന്റെ വാദത്തിലേക്ക് കാര്യമെത്തിക്കുവാനായി ലക്ഷ്മണൻ ആവർത്തിച്ചു.

"അതെ, അത് സത്യമാണ്. കൊട്ടാരത്തിലനേകം ആളുകളുണ്ടല്ലോ. രാമേട്ടൻ എന്തെങ്കിലും സൗകര്യങ്ങൾ ചെയ്തിട്ടുണ്ടോ?" ഊർമ്മിള ചോദിച്ചു.

ദുഃഖത്തോടെ ലക്ഷ്മണനൊന്നു പുഞ്ചിരിച്ചു. ജ്യേഷ്ഠൻ മറ്റുള്ളവരെ പ്പോലെ അത്ര പ്രായോഗികവാദിയല്ല. അദ്ദേഹം കരുതുന്നത് ഈ ലോകത്തെ എല്ലാവരും തന്നെപ്പോലെ സന്മാർഗികളാണെന്നാണ്. ഞാനെന്നതിനാണ് അദ്ദേഹത്തിനൊപ്പം പോകുന്നതെന്ന് നിനക്കറിയാമോ? എനിക്ക് അദ്ദേഹത്തെ സംരക്ഷിക്കണം."

ലക്ഷ്മണൻ എന്താണ് പറയുവാൻ ശ്രമിക്കുന്നതെന്ന് മനസ്സിലായ പ്പോൾ ഊർമ്മിയുടെ മുഖത്ത് ദുഃഖം നിറഞ്ഞു. "ഇവിടെ അങ്ങില്ലാതെ ഞാൻ ജീവിക്കില്ല ലക്ഷ്മണാ."

അവൻ തന്റെ പതിയെ തന്നിലേക്ക് ചേർത്തു പിടിച്ചു. "ഇതൊരു ചെറിയ കാലയളവാണ് ഊർമ്മിയല്ലേ."

"പതിനാല് വർഷം? ഇല്ല, എനിക്ക് ആകില്ല ...." നിസ്സഹായതയോടെ ഊർമ്മിയെ പൊട്ടിക്കരഞ്ഞുകൊണ്ട് അവനെ മറുകെ ആശ്ലേഷിച്ചു.

ലക്ഷ്മണൻ അവളുടെ താടി മെല്ലെ ഉയർത്തി. അവളുടെ കണ്ണുനീർ തുടച്ചു. "നീ ഇപ്പോൾ ഒരു രഘുവംശിനിയാണ്. സ്നേഹത്തിന് മുകളിൽ കടമയ്ക്ക് പ്രാധാന്യം കൊടുക്കൂ. നമ്മൾ സന്തോഷത്തിനു പകരം അഭിമാനത്തെ ഉയർത്തിപ്പിടിക്കും. ഇത് വിട്ടുവീഴ്ചയില്ലാത്ത ഒരു കാര്യമാണ് ഊർമ്മിയെ"

"ദയവായി ഇത് ചെയ്യല്ലേ ലക്ഷ്മണാ, ഞാൻ അങ്ങയെ സ്നേഹിക്കുന്നു. എന്നെ ഉപേക്ഷിച്ചു പോവല്ലേ"

"ഊർമ്മിയെ, നിന്നെ ഞാനും സ്നേഹിക്കുന്നു. നിനക്ക് ഇഷ്ടമില്ലാത്ത ഒന്നുംചെയ്യാൻ നിന്നെ ഞാനൊരിക്കലും നിർബന്ധിക്കുകയില്ല. എനിക്ക് ഒരു കാര്യമേ നിന്നോടപേക്ഷിക്കാനുള്ളൂ. കൗസല്യാമ്മയെക്കുറിച്ച് നീ ഒന്നു ചിന്തിക്കണമെന്നു ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നു. കുറച്ചു ദിവസങ്ങളായി അവർ ചൊരിഞ്ഞ സ്നേഹത്തെക്കുറിച്ചൊർത്തു നോക്കൂ. നീ എന്നോടു പറഞ്ഞല്ലോ. 'ഒരുപാട് കാലത്തിനു ശേഷം കൗസല്യാമ്മയിൽ നിനക്കൊരമ്മയെ വീണ്ടും കിട്ടിയെന്ന്'. പകരം അവർ എന്തെങ്കിലും അർഹിക്കുന്നില്ലേ?"

ഊർമ്മിയെ പൊട്ടിക്കരഞ്ഞുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണനെ മറുകെ പുണർന്നു.

ലക്ഷ്മണന്റെയും ഊർമ്മിയുടെയും മുറിയിലേക്ക് സീത പോയത് മൂന്നാം യാമത്തിലെ അഞ്ചാംമണിക്കുറിലായിരുന്നു. സന്ധ്യാസമയത്തെ തണുത്ത കാറ്റ് കൊട്ടാരത്തിനുള്ളിലൂടെ കടന്നുപോയി. ഭടന്മാർ പെട്ടെന്ന് ഉപചാരപൂർവ്വം എഴുന്നേറ്റുനിന്ന്

സീതയുടെ വരവിനെ വിളിച്ചറിയിക്കാൻ തുടങ്ങുമ്പോൾ മുറിക്കുള്ളിൽനിന്നും വ്യാകുലമായ മുഖത്തോടെ ഇറങ്ങിവന്ന ലക്ഷ്മണൻ അവരെ തടഞ്ഞു. ലക്ഷ്മണന്റെ മുഖം കണ്ടപ്പോൾ സീതയുടെ തൊണ്ടയിൽ ഒരു തേങ്ങൽ കുരുങ്ങിക്കിടന്നു.

"ഇത് ഞാനിപ്പോൾ നേരെയൊക്കാം." അത്രയും പറഞ്ഞുകൊണ്ട് സീത സഹോദരിയുടെ മുറിയിലേക്കു കയറി.

"വേണ്ട ഏടത്തി." അപേക്ഷ നിറഞ്ഞ കണ്ണുകളോടെ സീതയുടെ കൈകളിൽപിടിച്ച് ലക്ഷ്മണൻ അവളെ തടഞ്ഞു.

ദുഃഖിതനായി കാണപ്പെട്ട ഭീമാകാരനായ തന്റെ ഭർത്തൃസഹോദരനെ സീത നോക്കി.

"ലക്ഷ്മണാ, എന്റെ അനുജത്തി എന്റെ വാക്കുകൾ കേൾക്കും."

"അല്ല ഏടത്തി" തന്റെ തല കുലുക്കിക്കൊണ്ട് ഇടയിൽ കയറി ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു. വനവാസം അത്ര എളുപ്പമല്ല. നമ്മൾ എന്നും മരണത്തെ മുഖാമുഖം കാണണം. അത് ഏടത്തിക്കറിയാം. ഏടത്തിക്ക് അതിനെ അതിജീവിക്കുവാൻ കഴിയും. പക്ഷേ അവൾ ..."അവന്റെ കണ്ണുകൾ നിറഞ്ഞു. "ഏടത്തി അവൾക്ക് വരാൻ ആഗ്രഹമുണ്ട് പക്ഷേ, അവളെക്കൊണ്ടു അത് സാധിക്കുമെന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. വരണ്ടാ എന്നു ഞാനവളെ പറഞ്ഞു മനസിലാക്കി. അത് നല്ലതിനാണ്."

"ലക്ഷ്മണാ..."

"ഇത് നല്ലതിനാകും ഏടത്തി ". സ്വയം ഉറപ്പുവരുത്തുന്നതുപോലെ ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു. "ഇത് നല്ലതിനാണ്."

ഇരുപത്തിയൊൻപത്

രാമനും സീതയും ലക്ഷ്മണനും അയോദ്ധ്യ വിട്ടിട്ട സംഭവബഹുലമായ ആനുകാസം കഴിഞ്ഞു. ദശരഥൻ അന്തരിച്ച വാർത്ത അറിഞ്ഞപ്പോൾ, മുത്തപുത്രനെന്നനിലയിൽ പിതാവിന്റെ സംസ്കാര ചടങ്ങു കളിൽ പങ്കെടുക്കുവാനോ കർമ്മങ്ങൾ ചെയ്യുവാനോ തനിക്ക് സാധിക്കാത്തതിൽ തന്റെ വിധിയെ രാമൻ ആവർത്തിച്ചു ശപിച്ചു. പിതാവിനെ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവിതത്തിലെ അവസാനഘട്ടത്തിലേ തനിക്ക് തിരിച്ചറി യുവാൻ സാധിച്ചുള്ളൂ എന്നോർത്തപ്പോൾ രാമന്റെ ഹൃദയം തകർന്നു. അയോദ്ധ്യയിലേക്ക് മടങ്ങുക സാധ്യമല്ല. അതിനാൽ, അച്ഛന്റെ ആത്മാ വിനുവേണ്ടി വനത്തിൽ ഒരു യജ്ഞം രാമൻ ഒരുക്കി. ഭരതൻ തന്റെ വാക്കു പാലിച്ചു. അവൻ രാമന്റെ പാദുകങ്ങൾ അയോദ്ധ്യയുടെ സിംഹാസനത്തിൽ പ്രതിഷ്ഠിച്ചു. സഹോദരന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ രാജ പ്രതിനിധിയായി ഭരണം ആരംഭിച്ചു. അത് സാമ്പ്രദായിക രീതി ആയിരു ന്നില്ല. പക്ഷേ ഭരതന്റെ സ്വതന്ത്രവും വികേന്ദ്രീകരണരീതിയിലുമുള്ള ഭരണം സപ്തസിന്ധുവിലെ രാജ്യങ്ങൾക്ക് തൃപ്തികരമായിരുന്നു.

അത്യാവശ്യമുള്ളപ്പോൾമാത്രം ഉൾനാടുകളിലൂടെയും അല്ലാത്തപ്പോൾ നദീതീരങ്ങളിലൂടെയും നടന്ന രാമനും ലക്ഷ്മണനും സീതയും തെക്കു ഭാഗത്തേക്ക് യാത്ര ചെയ്തു. ഒടുവിൽ അവർ ദക്ഷിണ കോസലത്തി നരികിലുള്ള

സപ്തസിന്ധുവിന്റെ അതിർത്തിയിലെത്തി. കോസലം ഭരിക്കുന്നത് രാമന്റെ മുത്തച്ഛനാണ്.

മുട്ടുകുത്തിയിരുന്ന ആ മണ്ണിൽ തന്റെ നെറ്റി തൊട്ട് തന്റെ അമ്മയെ വളർത്തിയ ആ മണ്ണിനെ രാമൻ നമസ്കരിച്ചു. അവിടെനിന്നും നിവരുമ്പോൾ ഏതോ രഹസ്യം കണ്ടുപിടിച്ചതുപോലെ തന്റെ പത്തിയെ നോക്കി രാമനൊന്നു പുഞ്ചിരിച്ചു.

"എന്താ ' സീത ചോദിച്ചു.

"കുറച്ചാളുകൾ നമെ പിന്തുടരുന്നുണ്ട്. എപ്പോഴാണ് അവരെക്കുറിച്ച് എന്നോടു നീ പറയുക?

സീത തോളൊന്ന കുലുക്കി ദൂരെയുള്ള വനനിരകളിലേക്ക് നോക്കി. ജടായുവും അയാളുടെ പടയാളികളും രഹസ്യമായി അവർക്കൊപ്പം നടക്കുന്നുണ്ടെന്ന് അവൾക്കറിയാം. ആരുടെയും കണ്ണിൽപ്പെടാതെ എന്നാൽ ആവശ്യമുണ്ടായാൽ പെട്ടെന്നു പ്രവർത്തിക്കുവാൻ പാകത്തിന് അടുത്തായിരുന്നു അവർ.

സീത ആഗ്രഹിച്ചത് രഹസ്യമായി പ്രവർത്തിക്കാൻ അവർക്ക് സാധിക്കാത്തതാണോ, അതോ ചുറ്റുപാടുകളെ മനസ്സിലാക്കാനുള്ള തന്റെ ഭർത്താവിന്റെ അപാരമായ കഴിവുകൊണ്ടാണോ എന്തായാലും രാമൻ അവരെ കണ്ടിരിക്കുന്നുവെന്ന് സീതക്ക് മനസ്സിലായി.

"അങ്ങയോട് സമയമാകുമ്പോൾ ഞാനത് പറയും." ഒരു വിടർന്ന ചിരിയോടെ സീത പറഞ്ഞു. "ഇപ്പോഴവർ നമ്മുടെ സുരക്ഷക്കാണെന്നു മാത്രം അറിയുക."

രാമൻ അവളെ സൂക്ഷിച്ചുനോക്കിയിട്ട ആ വിഷയം വിട്ടുകളഞ്ഞു.

"നർമ്മദ് മുറിച്ചു കടക്കുന്നത് മനുദേവൻ നിരോധിച്ചിരിക്കുകയാണ്. നിയമമനുസരിച്ച് നദി മുറിച്ചുകടന്നാൽ നമുക്ക് തിരികെ വരാൻ സാധി ക്കില്ല. ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"ഒരു വഴിയുണ്ട്. കൗസല്യാമ്മയുടെ രാജ്യത്തിലൂടെ തെക്കോട്ടുയാത്ര ചെയ്താൽ നർമ്മദ് മുറിച്ചുകടക്കേണ്ട കാര്യമില്ല. നർമ്മദാനദിയുടെ ഉത്ഭവത്തിന് കിഴക്കായിട്ടാണ് ദക്ഷിണകോസലം മുഴുവനും കിടക്കുന്നത്. അപ്പോൾ

മനുദേവന്റെ നിയമം ലംഘിക്കാതെ ദണ്ഡകാരണ്യത്തിൽ എത്തിച്ചേരുവാനാകും. ശരിയല്ലേ? സീത പറഞ്ഞു.

"അതൊരു സാങ്കേതിക കാര്യമാണ്, ഏടത്തി. അത് എനിക്കും ഏടത്തിക്കും ശരിയാകും. പക്ഷേ, ജ്യേഷ്ഠന് ശരിയാകില്ല."

"ണ്ടും.അങ്ങനെയെങ്കിൽ നമുക്ക് കിഴക്കോട്ട് യാത്ര ചെയ്ത ഒരു വള്ളത്തിൽ സപ്തസിന്ധുവിൽനിന്നും പോയാലോ?" രാമൻ ചോദിച്ചു.

"നമുക്കങ്ങനെ പോകാൻ സാധിക്കില്ല. കടൽ ഭരിക്കുന്നത് രാവണ നാണ്. അയാൾ തുറമുഖ കോട്ടകൾ നിർമ്മിച്ച് ഭാരത ഉപദ്വീപിനെ തന്റെ അധീനതയിലാക്കിയിട്ടുണ്ട്. പടിഞ്ഞാറൻ തീരം അയാളുടെ അധീനതയിലാണെന്നത് എല്ലാവർക്കുമറിയാം. കിഴക്കൻ തീരത്തും അയാൾക്ക് കാവൽപ്പുരകളുണ്ടാവും. കടൽപ്പാത തെരഞ്ഞെടുക്കുന്നത് നമുക്കൊഴിവാക്കാം. എന്നാൽ, ഉൾനാടുകളിൽ രാവണന് അധികം സ്വാധീനം ഉണ്ടാകില്ല. നർമ്മദയുടെ തെക്കുഭാഗത്തുള്ള ദണ്ഡകവനത്തിൽ നമ്മൾ സുരക്ഷിതരായിരിക്കും. സീത പറഞ്ഞു.

"പക്ഷേ, ഏടത്തി, മനുദേവന്റെ നിയമം വ്യക്തമായി പറയുന്നുണ്ട്." ലക്ഷ്മണൻ തർക്കിച്ചു.

"ഏത് മനുദേവൻ?"

ലക്ഷ്മണൻ ഞെട്ടിപ്പോയി. "മനുദേവൻ ആരെന്ന് ഏടത്തിക്ക് അറിയില്ലേ? വൈദികാടിസ്ഥാനത്തിലുള്ള ജീവിതക്രമം രൂപപ്പെടുത്തിയ മനുദേവൻ, എല്ലാവർക്കും അറിയാം."

സീത രസംപിടിച്ച ചിരിച്ചു. "ലക്ഷ്മണാ, മനു ഒരാളല്ല. അനവധി മനുക്കളുണ്ടായിരുന്നു. ഓരോ യുഗത്തിനും ഓരോ മനു ഉണ്ടായിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് മനുവിന്റെ നിയമങ്ങളെക്കുറിച്ച് നീ പറയുമ്പോൾ ഏത് മനുദേവന്റെ എന്നു പ്രത്യേകം പറയണം."

"അതെനിക്ക് അറിയില്ലായിരുന്നു" ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു

ലക്ഷ്മണനെ കളിയാക്കിക്കൊണ്ട സീത തലകുലുക്കി. "നിങ്ങൾ ഗുരുകുലത്തിൽനിന്നും ഇതൊന്നും പഠിച്ചില്ലേ?"

"എനിക്കറിയാം. പഠിപ്പിക്കുമ്പോൾ ഒരിക്കലും ലക്ഷ്മണൻ ശ്രദ്ധിക്കാറില്ല. എന്നെ അക്കൂട്ടത്തിൽപെടുത്തണ്ട്." രാമൻ പ്രതിഷേധിച്ചു.

"എല്ലാമറിയാവുന്ന ഒരാൾ ശത്രുഘ്നനാണ്. എല്ലാത്തിനും അവനെ യാണ് നമ്മളൊക്കെ ആശ്രയിച്ചിരുന്നത്. ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"ഏറ്റവും കൂടുതൽ അവനെ ആശ്രയിച്ചത് നീയാണ്." രാമൻ തമാശയായി പറഞ്ഞു.

ലക്ഷ്മണൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. രാമൻ സീതയുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു. "ശരി, ഞാൻ നിന്റെ വാദം അംഗീകരിക്കുന്നു. പക്ഷേ, നർമ്മദ് മുറിച്ച് കടക്കരുതെന്ന ശാസന പുറപ്പെടുവിച്ച മനു നമ്മുടെ കാലത്തുള്ളതാണ്. അത് ധിക്കരിച്ചാൽ നമുക്ക് തിരികെ വരാനാകില്ല. അതുകൊണ്ട്."

"അതൊരു നിയമമല്ല, അതൊരു കരാറാണ്"

"ഒരു കരാറോ? അതിശയത്തോടെ രാമനും ലക്ഷ്മണനും ഒരുമിച്ചു ചോദിച്ചു.

സീത തുടർന്നു. "ഭാരതത്തിലെ തെക്കുഭാഗത്തെ ഉൾനാട്ടിലുള്ള സംഘംതമിഴ്ച രാജ്യത്തെ ഒരു രാജകുമാരനാണ് മനുദേവനെന്ന് അങ്ങേ ക്കറിയാമെന്ന്, എനിക്കുറപ്പാണ്. സമുദ്രം ഉയർന്നു അവരുടെ സ്വന്തം മണ്ണിനെ വിഴുങ്ങുവേ അദ്ദേഹം തന്റെ സ്വന്തം ജനങ്ങളെയും ദ്വാരകയിലെ ജനങ്ങളെയും നയിച്ചുകൊണ്ട്, ഉത്തരദിക്കിലേക്ക്, സപ്തസിന്ധുവരെ വന്നു."

"അതെ, അതേക്കുറിച്ച് ഞാനും കേട്ടിട്ടുണ്ട്." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"എന്നാൽ, മനുദേവനൊപ്പം എല്ലാവരും പോയില്ല. ഭൂരിപക്ഷം ജനങ്ങളും സംഘംതമിഴിലും ദ്വാരകയിലും തുടർന്നു. ഒരു സമൂഹം എങ്ങനെ സംഘടിപ്പിക്കണമെന്ന് അടിസ്ഥാനപരമായി മനുദേവന് നല്ല ധാരണ യുണ്ടായിരുന്നു. പക്ഷേ, പലരും അതിനോടു യോജിച്ചില്ല. അദ്ദേഹത്തിനും ശ്രമത്തുക്കളുണ്ടായിരുന്നു. ഇനി ഒരിക്കലും തിരികെ വരാൻ ശ്രമിക്കരുതെന്ന കരാർപ്രകാരം സംഘംതമിഴിൽനിന്നും ദ്വാരകയിൽ നിന്നുമുള്ള അനുയായികളെക്കുട്ടി മനുദേവനെ പോകുവാൻ അനുവദിച്ചു. അക്കാലത്ത് ദ്വാരകയുടെ അതിർത്തിയായിരുന്നു നർമ്മദ്. സംഘം തമിഴ് അതിനു തെക്കും. സമാധാനമാർഗത്തിൽ വഴികൾ പിരിയാമെന്ന് അവർ പരസ്പരം ഉറപ്പ് നൽകി. ആ കരാറിനു കീഴിൽ നർമ്മദ് അവരുടെ സ്വാഭാവിക അതിർത്തിയായി. അതൊരു നിയമമല്ല അതൊരു കരാറാണ്." സീതപറഞ്ഞു.

"പക്ഷേ, നമ്മൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിന്മുറക്കാരാണ്, അദ്ദേഹം ഉണ്ടാക്കിയ കരാറിനെ നമ്മൾ ആദരിക്കണം." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ആ പറഞ്ഞത് പ്രസക്തമാണ്. എങ്കിൽ പറയൂ. ഒരു കരാറിന് ഏറ്റവും കുറഞ്ഞത് എന്തൊക്കെ വേണം? സീത ചോദിച്ചു.

"ഒരു കാര്യത്തിൽ തീരുമാനമെടുക്കാൻ രണ്ടുകക്ഷികൾ വേണം."

"അങ്ങനെയെങ്കിൽ അവരിൽ ഒരു കക്ഷി ജീവിച്ചിരിക്കുന്നില്ല എന്നു കരുതുക. എങ്കിൽ ആ കരാറിന് സാധ്യതയുണ്ടോ?"

രാമനും ലക്ഷ്മണനും ഉത്തരം മുട്ടി.

"മനുദേവൻ പോയതോടെ സംഘംതമിഴിലെ മിക്കവാറും ഭാഗം സമുദ്രത്തിനടിയിലായിരുന്നു. ബാക്കിയുണ്ടായിരുന്ന ഭൂമിയും പെട്ടെന്നു സമുദ്രത്തിന് താഴെ ആയി. സമുദ്രജലം വളരെ പെട്ടെന്നാണ് ഉയർന്നത്. ദ്വാരക കുറെക്കാലം കൂടി നിലനിന്നു. സമുദ്രജലം അടിക്കടി ഭൂമിയെ വിഴുങ്ങവേ ഭാരതത്തോട് അടുത്തുനിന്ന ദ്വാരകയുടെ വലിയഭാഗവും നീണ്ട, ഒറ്റപ്പെട്ട ഒരു ദ്വീപായി ചുരുങ്ങി."

"ദ്വാരാവതി?" അവിശ്വാസത്തോടെ രാമൻ ചോദിച്ചു.

പടിഞ്ഞാറൻ ഭാരതത്തിന്റെ തീരത്തിനരികെ ഏകദേശം അഞ്ഞൂറു കിലോമീറ്ററോളം വടക്കുനിന്നും തെക്കുവരെ നീളമുള്ള ഇടുങ്ങിയ ഒരു ദ്വീപായിരുന്നു ദ്വാരാവതി. മൂവായിരം വർഷങ്ങൾക്ക് മുൻപ് ഈ ദ്വീപിനെ സമുദ്രം വിഴുങ്ങിയിരുന്നു. ദ്വാരാവതിയിൽ അവശേഷിച്ചവർ വൻകരയിൽ വ്യാപിച്ചു. സത്യം പറഞ്ഞാൽ യഥാർത്ഥദ്വാരകക്കാരുടെ പിന്മുറക്കാരാണ് തങ്ങളെന്ന് അവർ പറഞ്ഞത് ആരും കാര്യമാക്കിയില്ല. അതിനുള്ള പ്രധാന കാരണം യമുനാതീരത്തെ ശക്തമായ രാജ്യത്തുള്ള, യാദവർ അവകാശപ്പെട്ടത് അവരാണ് ദ്വാരകക്കാരുടെ പിൻഗാമികളെന്നാണ്. സത്യം പറഞ്ഞാൽ ഭാരതത്തിലങ്ങോളമിങ്ങോളമുള്ള വ്യത്യസ്ത ഗോത്രങ്ങളുടെ സമ്മിശ്രണം വളരെ വിപുലമായിരുന്നതിനാൽ തങ്ങൾ ദ്വാരകക്കാരുടെയോ സംഘം തമിഴുകാരുടെയോ പിന്മുറക്കാരെന്ന് ആർക്കും പറയാ മെന്നായി.

സീത തലയാട്ടി. "ദ്വാരകയിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെട്ടവരുടെ വീടായിരുന്നു ദ്വാരാവതിദ്വീപ്. നമ്മിൽ എല്ലാവരിലുമായി

അവരിന്നും നിലനിൽക്കുന്നു."

"ഗംഭീരം!"

"അപ്പോൾ സംഘംതമിഴിലെയും ദ്വാരകയിലെയും യഥാർത്ഥ പിൻ ഗാമികൾ പണ്ടേ പോയിക്കഴിഞ്ഞു. അവരുടെ പൊതു പിൻഗാമികളായവർ നമുക്ക് ചുറ്റുമുള്ളവരും നമ്മളും മാത്രമാണ്. നമ്മൾ നമ്മളോട് ചെയ്ത ഒരു കരാറിനെ മറ്റൊരു കക്ഷിയുമില്ലെങ്കിൽ നമുക്ക് ലംഘിക്കാം."

"അനിഷേധ്യമായ ന്യായവാദം."

"അപ്പോൾ ഏടത്തീ, നമ്മൾ തെക്ക് ഭാഗത്തേക്ക് പോയി ദണ്ഡക വനത്തിൽ കഴിയും? ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

"അതെ, അതാണ് നമ്മുടെ സുരക്ഷിതമായ സ്ഥലം."

നർമ്മദാനദിയുടെ തെക്കൻ തീരത്ത് നിൽക്കുകയായിരുന്നു രാമനും ലക്ഷ്മണനും സീതയും. രാമൻ കുനിഞ്ഞ്, ആദരപൂർവ്വം മണ്ണ് തൊട്ട ഭസ്മംകൊണ്ട് രുദ്രഭഗവാന്റെ അനുയായികൾ ചെയ്യുന്നതുപോലെ അത് തന്റെ നെറ്റിയിൽ മൂന്നുകുറിയിട്ടു. അദ്ദേഹം മന്ത്രിച്ചു. "ഞങ്ങളുടെ പിതാമഹന്മാരുടെ മണ്ണ്. മഹത്തായ കർമ്മങ്ങൾക്ക് സാക്ഷ്യം വഹിച്ച മണ്ണ്. ഞങ്ങളെ അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ"

സീതയും ലക്ഷ്മണനും രാമൻചെയ്തതുപോലെ അവരുടെ നെറ്റിയിലും കുറിയിട്ടു.

സീത രാമനെ നോക്കി പുഞ്ചിരിച്ചു. "ഈ ഭൂമിയെക്കുറിച്ചു ബ്രഹ്മദേവൻ പറഞ്ഞതെന്തെന്ന് അങ്ങേക്കറിയാമായിരിക്കും അല്ലേ?"

രാമൻ തലയാട്ടി. "ഉവ്വ്. 'ഭാരതത്തിന് അസ്തിത്വപരമായ ബുദ്ധിമുട്ടുകൾ നേരിടേണ്ടിവരുമ്പോഴൊക്കെ ഭാരത ഉപദ്വീപിൽ, നർമദയുടെ തെക്കു നിന്നും നമുക്ക് പുനർജ്ജീവൻ ലഭിക്കും എന്നല്ലേ?"

"എന്തുകൊണ്ടാണ് അദ്ദേഹം അങ്ങനെ പറഞ്ഞതെന്ന് അറിയാമോ?"

രാമൻ തല കുലുക്കി.

"നമ്മുടെ വേദങ്ങൾ നമ്മളോട് പറയുന്നത് തെക്ക് മരണത്തിന്റെ ദിശയാണെന്നാണ്? അല്ലേ?"

"അതെ."

പടിഞ്ഞാറുള്ള ചില വിദേശരാജ്യങ്ങൾ മരണത്തെ അശുഭകരമാ യാണ് കാണുന്നത്. അവരെ സംബന്ധിച്ച് മരണത്തോടെ എല്ലാം അവസാനിക്കുന്നു. എന്നാൽ, ഒന്നും ഒരിയ്ക്കലും യഥാർത്ഥത്തിൽ മരിക്കുന്നില്ല. ഈ പ്രപഞ്ചത്തിൽനിന്നും ഒരു വസ്തുവും സത്യത്തിൽ രക്ഷപ്പെടുന്നില്ല. അത് അതിന്റെ രൂപമാറുന്നു എന്നേയുള്ളൂ. അങ്ങനെ ചിന്തിക്കുമ്പോൾ വാസ്തവത്തിൽ പുനർജന്മത്തിന്റെ തുടക്കമാണ് മരണം. പഴയ രൂപം മരിക്കുന്നു. ഒരു പുതിയ രൂപം ജനിക്കുന്നു. തെക്കാണ് മരണത്തിന്റെ ദിശയെങ്കിൽ അത് തന്നെയാണ് പുനർജീവനത്തിന്റെ ദിശയും.

ആ ചിന്ത, രാമനെ അമ്പരപ്പിച്ചിരുന്നു. "സപ്തസിന്ധു നമ്മുടെ കർമ്മ ഭൂമിയാണ്. നമ്മുടെ കർമ്മത്തിന്റെ ഭൂമി. നർമദയുടെ തെക്കുള്ള ഭൂമി നമ്മുടെ പിതൃഭൂമിയാണ്. നമ്മുടെ പിതാമഹന്മാരുടെ ഭൂമി ഇതാണ് നമ്മുടെ പുനർജന്മത്തിന്റെ ഭൂമി'

"അങ്ങനെ ഒരു ദിവസം തെക്കുനിന്നും ഭാരതത്തെ പുനരുജ്ജീവിപ്പിക്കുവാനുള്ള പ്രചോദനവുമായി നമ്മൾ മടങ്ങിച്ചെല്ലും". അതും പറഞ്ഞ സീത കളിമണ്ണിന്റെ രണ്ടു കോപ്പകൾ രാമനും ലക്ഷ്മണനും നേരെ നീട്ടി. അതിനുള്ളിൽ പാലുപോലുള്ള പതയുന്ന വെളുത്ത ദ്രാവകം ഉണ്ടായിരുന്നു.

"ഇതെന്താണ് ഏടത്തി?" ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

ഇത് പുനരുജ്ജീവനത്തിനാണ്. അത് കുടിക്കു സീത പറഞ്ഞു.

ഒരിറക്ക് കുടിച്ചശേഷം ലക്ഷ്മണന്റെ മുഖം ചുളിഞ്ഞു. "അയ്യേ."

"അതങ്ങ, കുടിക്കു ലക്ഷ്മണാ." സീത കല്പിച്ചു.

അതു മുഴുവൻ മൂക്ക് കുട്ടിപ്പിടിച്ചു കുടിച്ചിട്ട് നദിയുടെ നേരെ നടന്നു തന്റെ വായയും ആ കോപ്പയും ലക്ഷ്മണൻ കഴുകി.

രാമൻ സീതയെ നോക്കി. "എനിക്കറിയാം. ഇത് എന്താണെന്ന്, എവിടെ നിന്നാണ് നിനക്കിതു ലഭിച്ചത്?"

"നമ്മളെ സംരക്ഷിക്കുന്നവരിൽനിന്നും."

"സീതേ ..."

"അങ്ങ് ഭാരതത്തിന് വളരെ പ്രധാനപ്പെട്ടയാളാണ് രാമാ! അങ്ങ് ആരോഗ്യവാനായിരിക്കണം; ജീവനോടികരിക്കണം. ഇന്നുമുതൽ പതിനാല് വർഷം കഴിഞ്ഞു മടങ്ങിച്ചെല്ലുമ്പോൾ നമുക്കൊരുപാട് കാര്യങ്ങൾ ചെയ്യാനുണ്ട്. പ്രായമാകാൻ അങ്ങയെ അനുവദിച്ചുകൂടാ. ദയവായി ഇത് കുടിക്കൂ."

"സീതേ." രാമൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. ഒരു കോപ്പ സോമരസംകൊണ്ട് കൂടുതലൊന്നും നേടുവാൻ പോകുന്നില്ല. അത് കാര്യക്ഷമമായി പ്രവർത്തിക്കണമെങ്കിൽ വർഷങ്ങളോളം ദിവസവും അത് കുടിക്കണം. നിനക്കറിയാം സോമരസം ലഭിക്കുവാൻ എന്തു ബുദ്ധിമുട്ടാണെന്ന്, ഒരിയ്ക്കക്കലും ഇത് മതിയാകില്ല."

"അക്കാര്യം എനിക്ക് വിട്ടേക്കൂ"

"നീയില്ലാതെ ഞാനത് കുടിക്കുകയില്ല. എനിക്കൊപ്പം ജീവിതം പങ്കുവയ്ക്കാനായി കൂടെ, നീയില്ലെങ്കിൽ എന്റെ ജീവിതം ദൈർഘ്യമുള്ള താകുന്നതിൽ എന്താണർത്ഥം."

സീത പുഞ്ചിരിച്ചു. "ഞാൻ കഴിച്ചുകഴിഞ്ഞു രാമാ. എനിക്കു കഴിക്കേണ്ടി വന്നു. കാരണം സോമരസം ആദ്യമായി കുടിക്കുന്നയാളിന് സുഖമില്ലാതാകും."

"അതാണോ കഴിഞ്ഞ ആഴ്ച നിനക്കു സുഖമില്ലാതായത്?"

"അതെ. നമ്മൾ മൂവരും ഒരേസമയത്ത് സുഖമില്ലാതായാൽ ബുദ്ധിമുട്ടാകും. എനിക്കു സുഖമില്ലാതായാൽ അങ്ങ് എന്നെ നോക്കും. ഇപ്പോൾ ഞാൻ അങ്ങയെയും ലക്ഷ്മണനെയും ശുശ്രൂഷിക്കും."

"സോമരസം ആദ്യമായി കുടിക്കുന്ന ആൾക്ക് സുഖമില്ലാതാകുന്നത് എന്തുകൊണ്ടെന്നാ ഞാൻ അതിശയിക്കുന്നത്."

സീത തോൾ ഒന്ന് കുലുക്കി. "എനിക്കറിയില്ല. അത് ബ്രഹ്മദേവനും സപ്തത ജ്യേഷ്ഠമാർക്കുമുള്ള ചോദ്യമാണ്. അസുഖത്തെക്കുറിച്ചാലോചിച്ചു വിഷമിക്കണ്ട. എന്റെ സഞ്ചിയിൽ ആവശ്യത്തിന് മരുന്നുകളുണ്ട്."

സീതയും രാമനും കുനിഞ്ഞുനോക്കിയത് ഒരു കാട്ടുപന്നിയെ ആയിരുന്നു. രാമൻ അമ്പയക്കുവാൻ തയ്യാറായി നിന്നു.

"സീതേ." രാമൻ മന്തിച്ചു. എനിക്കിപ്പോൾ ശരിക്കും അതിനെ കാണാം. ഇപ്പോൾത്തന്നെ അതിനെ കൊല്ലാം, നിനക്കതിനെ കൊല്ലണമെന്ന് ആഗ്രഹമുണ്ടോ?

"വേണം." സീത പറഞ്ഞു. "അമ്പും,വില്ലും അങ്ങയുടെ ആയുധമാണെങ്കിൽ വാളും കുന്തവുമാണ് എന്റെ വകുപ്പ്. എനിക്ക് പരിശീലനവുമാകും."

രാമനും സീതയും ലക്ഷ്മണനും രാജ്യംവിട്ടിട്ട് പതിനെട്ടു മാസം കഴിഞ്ഞിരുന്നു. കുറച്ചുമാസങ്ങൾക്ക് മുൻപ്, സീത ജടായുവിനെ രാമന് പരിചയപ്പെടുത്തി. സീതയെ വിശ്വസിച്ചുകൊണ്ട് മലയപുത്രന്മാരെയും അവരുടെ പതിനഞ്ച് പടയാളികളെയും രാമൻ തന്റെ സംഘത്തിൽ അംഗങ്ങളാക്കി. ഇപ്പോൾ അവർ മൊത്തം പത്തൊമ്പത് പേരുണ്ട്. മൂന്നു പേരുള്ള ഒരുസംഘത്തെക്കാൾ ഏതായാലും ശക്തമാണത്. എന്നാൽ, അദ്ദേഹം മലയപുത്രന്മാരെക്കുറിച്ച് ജാഗരൂകനായിരുന്നു.

സത്യം പറഞ്ഞാൽ, സംശയം തോന്നിക്കുന്ന ഒരു പ്രവൃത്തിയും ജടായു ചെയ്തിരുന്നില്ല. എന്നാൽ, ജടായുവും അയാളുടെ ആളുകളും വിശ്വാമിത്രന്റെ അനുയായികളാണെന്ന വസ്തുത രാമൻ അവഗണിച്ചില്ല. നിയമത്തെ അവഗണിച്ച അസുരാസ്ത്രം പ്രയോഗിക്കുവാൻ വിശ്വാമിത്രൻ കാണിച്ച താത്പര്യം രാമനെ നിരാശപ്പെടുത്തിയിരുന്നു.

അവർ ദണ്ഡകത്തിലെ കാടുകളുടെ ഉൾഭാഗത്തേക്കു പോകുമ്പോൾ ചിട്ടയായ നിത്യാനുഷ്ഠാനങ്ങൾ പാലിച്ചു. അപ്പോഴും സൗകര്യമായ ഒരു സ്ഥിരം താവളം കണ്ടുപിടിക്കാൻ സാധിച്ചിരുന്നില്ല. സാധാരണ ഒരു സ്ഥലത്തു രണ്ടോ മൂന്നോ ആഴ്ചകൾ മാത്രമാണ് തങ്ങിയത്. ശരിയായ സുരക്ഷാകാര്യങ്ങളെക്കുറിച്ച് യോജിച്ച് തീരുമാനമാണ് അവരെടുത്തത്. പാചകവും വൃത്തിയാക്കൽ ജോലികളും ഊഴംവെച്ചു പങ്കുവയ്ക്കപ്പെട്ടു. അതുതന്നെയായിരുന്നു നായാട്ടിന്റെ കാര്യത്തിലും. എല്ലാവരും മാംസം കഴിക്കുന്നവരല്ലാത്തതിനാൽ എപ്പോഴും അത്യാവശ്യമായ ഒരു കാര്യമല്ലായിരുന്നു നായാട്ട്.

"ഒരിക്കൽ ഇടഞ്ഞാൽ ഈ മൃഗങ്ങൾ വളരെ അപകടകാരികളാണ്." രാമൻ സീതയെ വളരെ ഉത്കണ്ഠയോടെ നോക്കിക്കൊണ്ടു താക്കീതു ചെയ്തതു.

"അതുകൊണ്ടാണ് അമ്പയച്ചശേഷം എന്റെ പിന്നിൽ നിൽക്കാനായി ഞാനങ്ങയോട് ആവശ്യപ്പെടാറുള്ളത്." തന്റെ ഭർത്താവിന്റെ സംരക്ഷണ ഭാവം കണ്ടു സീത പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് കളിയാടി പറഞ്ഞു.

രാമൻ ഒന്നു പുഞ്ചിരിച്ചു. ഉന്നം പിടിച്ച തന്റെ ശ്രദ്ധ കാട്ടുപന്നിയിലേക്ക് കേന്ദ്രീകരിച്ച പെട്ടെന്ന് അമ്പയച്ചു. അമ്പ പന്നിയുടെ തലയിൽ ഉരഞ്ഞ ഇടതുഭാഗത്ത് ചെന്ന് വീണു. തന്നെ ശല്യപ്പെടുത്താനെന്നെത്തിയ കൈയേറ്റ കാരുടെ നേരെ അത് തല കുലുക്കി ദേഷ്യത്തോടെ മുരണ്ടു. പക്ഷേ, അവിടെനിന്നും മാറിയതേയില്ല.

"ഒരിക്കൽ കുടി." മെല്ലെ പറഞ്ഞുകൊണ്ട സീത പാദങ്ങൾ അകറ്റി വാൾ വശത്തേക്ക് പിടിച്ചുനിന്നു.

രാമൻ പെട്ടെന്ന് മറ്റൊരു അനെയ്തു. അത് സീൽക്കാര ശബ്ദത്തോടെ പന്നിയുടെ ചെവിയെത്തൊട്ട് മണ്ണിൽ പതിച്ചു. പന്നി എതിർപ്പിന്റെ, മുരൾച്ച ഉയർത്തിയതിനൊപ്പം തറയിൽ മാന്തി, അമ്പുവന്ന ദിശയിലേക്ക് തുറിച്ചു നോക്കി ഭീഷണിപ്പെടുത്തുംപോലെ തല താഴ്ചത്തി. അതിന്റെ മുക്കിന് താഴെ ആക്രമിക്കുവാൻ പാകത്തിനുള്ള രണ്ട നീണ്ട കത്തികൾ പോലെ വളഞ്ഞ ദംഷ്ട്രങ്ങൾ തള്ളിനിന്നു.

"ഇപ്പോൾ എന്റെ പിന്നിൽ നിലക്കൂ സീത പറഞ്ഞു.

രാമൻ തന്റെ വില്ല് താഴെയിട്ട് പെട്ടെന്ന് അവളുടെ പിന്നിൽച്ചെന്ന് തന്റെ വാളുരി കയ്യിൽപിടിച്ചു. അവൾക്ക് തന്റെ സഹായം ആവശ്യമായി വന്നാൽ ഒരുനിമിഷംപോലും നഷ്ടപ്പെടുത്താനാവില്ല.

"ഉച്ചത്തിൽ അലറിക്കൊണ്ടു സീത മൃഗത്തിനുമുന്നിൽ ചാടി. ആ മൃഗം തനിക്ക് മുന്നിലേക്ക് വന്ന ആ വെല്ലുവിളി ഏറ്റെടുത്തു. അത് ഭീഷണ മായ വേഗതയിൽ അവളുടെ നേരെ കുതിച്ചു. പേടിപ്പെടുത്തുന്ന വാളു കൾപോലെ അതിന്റെ ദംഷ്ട്രകൾ തള്ളിനിന്നു. ആ കാട്ടുപന്നി തനിക്കു നേരെ വേഗത്തിൽ കുതിച്ചുവരുമ്പോൾ സീത ക്രമമായി ശ്വാസമെടുത്ത് ഉറപ്പോടെ

നിന്നു. അവൾക്കുമേലെ അത് ചാടിവീണ് കുത്തിക്കൊല്ലു മെന്നുതോന്നിയ ആ നിമിഷം, സീത വേഗത്തിൽ പന്നിയുടെ മുകളിലൂടെ ചാടി ഉയർന്ന്, തന്റെ കയ്യിലെ വാൾ ആ മൃഗത്തിന്റെ കഴുത്തിലേക്ക് കുത്തിയിറക്കി. അവളുടെ ശരീരഭാരം കൊണ്ട്. ആ വാൾ പന്നി യുടെ കഴുത്തിലേക്ക് ആഴത്തിൽ ഇറങ്ങി, അപ്പോഴേക്കും ആ പന്നി രാമന്റെ മുന്നിൽ കുഴഞ്ഞു വീണു ചത്തു.

രാമന്റെ കണ്ണുകളിടയിലൂടെ കൊണ്ടു വിടർന്നു. സീത പന്നിയുടെ നേരെ ഓടിപ്പോയി. " വാൾകൊണ്ട് കഴുത്ത് തകർക്കേണ്ട ആവശ്യമേയുള്ളൂ. മൃഗം ആ നിമിഷം ചാകും. ഒരു വേദനയും കാണില്ല." സീത പറഞ്ഞു.

"സത്യം." വാൾ, ഉറയിലിട്ടുകൊണ്ട് രാമൻ പറഞ്ഞു.

സീത കുനിഞ്ഞു. പന്നിയുടെ തലയിൽ തൊട്ട് മന്ത്രിച്ചു. "നിന്നെ കൊലപ്പെടുത്തിയതിന് എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ. കുലീനനായ മൃഗമേ, നിന്റെ ശരീരം എന്റെ ആത്മാവിനെ നിലനിർത്തവേ നിന്റെ ആത്മാവ് ഇനിയും ലക്ഷ്യം തേടട്ടെ."

സീതയുടെ വാൾ ബലംപ്രയോഗിച്ച പന്നിയുടെ ശരീരത്തിൽനിന്നും രാമൻ പുറത്തേക്കുമാറി ശ്രമിച്ചു. അത് അതിൽ കുടുങ്ങിയിരുന്നു. "അത് ആഴത്തിൽ പോയിരിക്കുന്നു." രാമൻ സീതയെ നോക്കിപ്പറഞ്ഞു.

സീത പുഞ്ചിരിച്ചു. "അങ്ങ് അത് പുറത്തേക്കുമാറ്റേണ്ടതല്ല. ഞാനെ നല്ലവൾ എടുത്തുവരാം."

വാള് പുറത്തേക്കുമാറുന്നതുള്ള ചെറിയ ശസ്ത്രക്രിയ രാമൻ ആരംഭിച്ചു. കട്ടിയുള്ള എല്ലിൽകുടുങ്ങിയതിനാൽ വാളിന് കേടുപറ്റാതെ അത് പുറത്തേക്കുമാറി കുറെ ശ്രമം വേണ്ടിവന്നു. വാളുരി ഇലകൾകൊണ്ട് തുടച്ചു വൃത്തിയാക്കി അതിന്റെ അരികുകൾ പരിശോധിച്ചു. അവ അപ്പോഴും മുർച്ചയുള്ളതായിരുന്നു. താൻ എയ്ത അമ്പുകൾ ദൂരെനിന്നും ശേഖരിച്ച സീത തന്റെ നേരെ വരുന്നത് രാമൻ കണ്ടു. അവളുടെ വാൾ ഉയർത്തിക്കാട്ടി അതിപ്പോഴും നല്ല അവസ്ഥയിലാണെന്ന ഭാവത്തിൽ രാമൻ തന്റെ തള്ളവിരൽ ഉയർത്തിക്കാണിച്ചു. സീത പുഞ്ചിരിച്ചു. അപ്പോഴും രാമനിൽനിന്നും കുറച്ചു ദൂരെയായിരുന്നു സീത,

"എന്റെ തമ്പുരാട്ടി."

കാട്ടിൽനിന്നും ഉച്ചത്തിലുള്ള വിളികേട്ടു. സീതയുടെനേരെ ഓടി പ്പോകുന്ന മകരന്തന്നെ മലയപുത്രനിലേക്ക് രാമന്റെ കണ്ണുകൾ നീണ്ടു. അവൻ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ച ദിശയിലേക്ക് രാമൻ നോക്കി. കാടിനുള്ളിൽ നിന്നും സീതയുടെ നേരെ കുതിക്കുന്ന രണ്ടു കാട്ടുപന്നികളെ കണ്ട പ്പോൾ രാമന്റെ ഹൃദയം ഒരു നിമിഷം സ്തംഭിച്ചു. അവളുടെ വാൾ അദ്ദേഹത്തിന്റെ കയ്യിലാണ്. അവളുടെ കയ്യിൽ കത്തിമാത്രമാണുള്ളത്. രാമൻ തന്റെ പത്നിയുടെ നേരെ കുതിച്ചു. "സീതേ."

പന്നികൾ അവളുടെ മേൽ ചാടാനായിരുന്നു. സീത കത്തിവലിച്ചുരി മൃഗങ്ങളെ നേരിടാൻ തയ്യാറായി. അവയിൽനിന്നും ഓടി രക്ഷപ്പെടാൻ അവളെക്കൊണ്ടാകില്ല. അവയെ നേരിടുകയാണ് നല്ലത്. സീത ദീർഘമായി ശ്വാസമെടുത്ത് നിവർന്നുനിന്നു.

"എന്റെ തമ്പുരാട്ടി."

ഉറക്കെ വിളിച്ചുകൊണ്ട് വാളാഞ്ഞതു വീശി ആ സമയത്ത് സീതയുടെ മുന്നിലേക്ക് മകരന്തൻ ചാടി വീണ് പന്നിയുടെ ആക്രമണത്തെ അയാൾ തടഞ്ഞു. ആദ്യമെത്തിയ പന്നി ദൂരേയ്ക്കക്കൂ തെറിച്ച് വീണു. അടുത്ത പന്നിയെ നേരിടുന്നതിനുമുമ്പ് അത് മകരന്തന്റെ മേൽ ചാടിവീണു. അതിന്റെ ദംഷ്ട. അയാളുടെ തുടയുടെ മുകളിൽ തുളഞ്ഞു കയറി.

"സീതേ." രാമൻ അലറി, തന്റെ കയ്യിലെ വാൾ അവളുടെ നേരെ എറിഞ്ഞുകൊണ്ട് തന്റെ വാളുരി മകരന്തനു നേരെ അദ്ദേഹം കുതിച്ചു.

അവൾ വാളെടുത്ത് ആദ്യത്തെ മൃഗത്തിന്നു നേരെ തിരിഞ്ഞു. പന്നിയുടെ കുത്തേറ്റ മകരന്തൻ ദൂരെ തെറിച്ച്വീണു. ഒപ്പം പന്നിയും നിലത്തുവീണു. ആ നിമിഷം രാമൻ അതിനെ ആഞ്ഞു കുത്തി. മൃഗത്തിന്റെ നെഞ്ചിലൂടെ ഹൃദയത്തിലേക്ക് വാള് ആഴ്ന്നിറങ്ങി. അത് കുഴഞ്ഞു വീണു ചത്തു.

ആദ്യത്തെ പന്നി കോപത്തോടെ തലകുലുക്കി സീതയുടെ അടുത്തെത്തിയതും അവൾ ഉയർന്നു ചാടി, ശക്തിയോടെ വാള് വീശി, അതത്ര കൃത്യമായിരുന്നില്ല. പക്ഷേ, ആ മൃഗത്തെ

അശക്തമാക്കാൻ അതുമതിയായിരുന്നു. അത് നിലത്തുകിടന്ന് പിടഞ്ഞു. അവൾ വീണ്ടും ശക്തമായി വെട്ടി, ആ മൃഗത്തിന്റെ തല പൂർണ്ണമായി വെട്ടിമാറ്റി. രാമൻ അപ്പോഴേയ്ക്കും അവളുടെ അടുത്തെത്തിയിരുന്നു.

"എനിക്കു കുഴപ്പമില്ല" സീത പറഞ്ഞു.

സീതയും രാമനും മുറിവേറ്റ മലയപുത്രനരികിലേക്ക് ഓടിപ്പോയി. മുറിവിൽനിന്നും കുതിക്കുന്ന ചോര കുറയ്ക്കുവാനായി ഭടന്റെ അംഗ വസ്ത്രമെടുത്ത് മുറിവ് മുറുകുകെട്ടിയിട്ട് രാമൻ മകരന്തന്നെ താങ്ങി യെടുത്തു.

"നമുക്ക് താവളത്തിലേക്ക് പോകാം." രാമൻ പറഞ്ഞു.

കാട്ടുപന്നിയുടെ ദംഷ്ട്ര, മകരന്തന്റെ തുടയെല്ലിൽ തുളഞ്ഞു കയറിയിരുന്നു. പന്നി തല കുലുക്കിയതിനാൽ ഭാഗ്യത്തിന് മകരന്തൻ തെറിച്ചുവീണതുകൊണ്ട് അവന് ജീവൻ തിരിച്ചുകിട്ടി. അയാളുടെ ശരീരത്തിൽനിന്നും ഒരുപാട് രക്തം പോയിരുന്നു. ഇപ്പൊഴും അപകടനില തരണം ചെയ്തിട്ടില്ല.

മകരന്തൻ സ്വന്തം ജീവൻ പണയംവെച്ചാണ് തന്റെ പത്നിയുടെ ജീവൻ രക്ഷിക്കാൻ ശ്രമിച്ചതെന്ന് രാമന് നന്നായി അറിയാമായിരുന്നു. ആ ഭടനെ ജീവിതത്തിലേക്ക് മടക്കിക്കൊണ്ട് വരുന്നതിന് സീതയുടെ സഹായത്തോടെ ക്ഷീണംമറന്നു രാമൻ പ്രവർത്തിച്ചു. രാമനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഒരാളെ സഹായിക്കുക. സ്വാഭാവികമായ കാര്യമായിരുന്നു. എന്നാൽ, സപ്തസിന്ധുവിലെ ഒരു രാജകുമാരൻ സാമ്പ്രദായികമായി തന്റെ പ്രവൃത്തിമണ്ഡലത്തിലില്ലാത്ത ഒരു ജോലി ചെയ്യുവാൻ സന്നദ്ധത കാണിച്ചത് മലയപുത്രന്മാരെ അത്ഭുതപ്പെടുത്തി.

"അദ്ദേഹം ഒരു നല്ല മനുഷ്യനാണ് ജടായു പറഞ്ഞു.

താവളത്തിലെ പ്രധാന കൂടാരത്തിനുപുറത്ത്, വൈകീട്ടത്തേക്കുള്ള ഭക്ഷണം പാകംചെയ്യുകയായിരുന്നു. ജടായുവും രണ്ടു മലയപുത്രന്മാരും.

"ഒരു രാജകുമാരനായിട്ടു കൂടെ, ഭടന്മാരും പരിചാരകരും ചെയ്യുന്ന ജോലികൾ ചെയ്യാൻപോലും അദ്ദേഹം സന്നദ്ധത

കാണിക്കുന്നതിൽ എനിക്കദ്ഭുതം തോന്നിയിട്ടുണ്ട്." തീക്കുണ്ഡത്തിനടുത്ത് സാധനങ്ങൾ പാകംചെയ്തതുകൊണ്ടിരുന്ന ഒരു മലയപുത്രഭടൻ പറഞ്ഞു.

"നല്ല കാര്യങ്ങളേ അദ്ദേഹത്തെക്കുറിച്ച് എനിക്കും പറയാനുള്ളൂ." ഒരു തടിപ്പലകയിൽവെച്ച പച്ചമരുന്നുകൾ അരിഞ്ഞുകൊണ്ട് മറ്റൊരുഭടൻ പറഞ്ഞു. സപ്തസിന്ധുവിലെ രാജകുടുംബങ്ങളിലെ കുമാരന്മാരെപ്പോലെ താൻ കേമനാണെന്ന ഭാവമൊന്നും അദ്ദേഹത്തിനില്ല.

"ണ്ടും. അദ്ദേഹം മകരന്തന്റെ ജീവൻ രക്ഷിച്ചതിനെക്കുറിച്ച് ഞാനും കേട്ടു." ജടായു പറഞ്ഞു.

"അദ്ദേഹം എപ്പോഴും നല്ലൊരു യോദ്ധാവാണ്. അതിലുപരി അദ്ദേഹം വളരെ നല്ലൊരു മനുഷ്യനുമാണ്" രണ്ടാമത്തെ ഭടൻ പറഞ്ഞു.

"അതെ, അദ്ദേഹം ശാന്തനും നല്ല ധാരണയുള്ളവനുമാണ്. സംഘത്തെ അദ്ദേഹം നന്നായി നയിക്കുന്നുണ്ട്. അതിലും പ്രധാനപ്പെട്ടത് അദ്ദേഹത്തിന് പോന്നുപോലെ ഒരു ഹൃദയമുണ്ടെന്നതാണ്. വസിഷ്ഠ. ഗുരു വളരെ കൃത്യമായിട്ടാണ് തെരഞ്ഞെടുത്തിരിക്കുന്നത്." മലയപുത്രഭടൻ പറഞ്ഞു.

അടുത്തവാക്കു പറയാൻ ആ ഭടനെ അനുവദിക്കാതെ, അയാളെ ഭീഷണിപ്പെടുത്തുന്നതുപോലെ ജടായു ഒന്നു തുറിച്ചുനോക്കി. താൻ പറഞ്ഞത് കുറച്ചു കൂടിപ്പോയതുപോലെ ആ മനുഷ്യനു തോന്നി. അയാൾ നിശ്ശബ്ദനായി, താൻ ചെയ്യുന്ന ജോലിയിൽ ശ്രദ്ധ തിരിച്ചു.

ഈ വിഷയത്തിൽ തന്റെ ആളുകളിൽ ഒരുതരത്തിലുമുള്ള സംശയം ഉണ്ടാകുവാൻ പാടില്ലെന്ന് ജടായുവിന് മനസ്സിലായി. മലയപുത്രരുടെ ലക്ഷ്യത്തോടാണ് അവരുടെ വിശ്വാസ്യത ഉണ്ടാകേണ്ടത്. "രാജകുമാരൻ രാമൻ എത്ര വിശ്വസ്തനായി കാണപ്പെട്ടാലും ഒരു കാര്യം എപ്പോഴും ഓർക്കുക, നമ്മൾ ഗുരു വിശ്വാമിത്രന്റെ അനുയായികളാണ്. അദ്ദേഹം നമ്മളോട് എന്താണോ ആവശ്യപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത് നമുക്കതാണ് ചെയ്യേണ്ടത്. അദ്ദേഹം നമ്മുടെ മുഖ്യനാണ്, അദ്ദേഹത്തിന് എല്ലാം നന്നായറിയാം."

രണ്ടു മലയപുത്രന്മാരും തലയാട്ടി.

"നമുക്ക് അദ്ദേഹത്തെ വിശ്വസിക്കാം. മാത്രമല്ല. ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹവും നമ്മളെ വിശ്വസിക്കുന്നുണ്ടെന്നത് നല്ല കാര്യമാണ്. എന്നാൽ, ഒന്നു മറക്കരുത്, നമ്മുടെ വിശ്വാസ്യത ആരോടായിരിക്കണമെന്നത്." ജടായു പറഞ്ഞു.

"അതേ സേനാപതി" രണ്ടു ഭടന്മാരും ഒരു പോലെ തലയാട്ടി.

രാമനും സീതയും ലക്ഷ്മണനും അയോദ്ധ്യ വിട്ടിട്ട് ആറുവർഷം കഴിഞ്ഞു.

ഗോദാവരിനദിയുടെ പടിഞ്ഞാറെ കരയിൽ പഞ്ചവടിയിൽ അഥവാ അഞ്ച് ആൽമരങ്ങളുടെ ഇടത്തിൽ ആ പത്തൊൻപതാംഗ സംഘം ഒടുവിൽ സ്ഥിരമായി ഉറച്ചു. ഒട്ടും പരിഷ്കൃതമല്ലാത്ത എന്നാൽ സൗകര്യങ്ങളുള്ള ആ ചെറിയ താവളത്തിന് നദി സ്വാഭാവിക സംരക്ഷണം നൽകി. താവളത്തിന് നടുവിലുള്ള മണ്ണുകൊണ്ടുള്ള പ്രധാനകുടിലിന് രണ്ടു മുറികളുണ്ടായിരുന്നു. ഒന്ന് സീതക്കും രാമനും, മറ്റേത് ലക്ഷ്മണനും, വ്യായാമത്തിനും സഭ ചേരുന്നതിനും തുറന്ന ഒരിടവും, വന്യമൃഗങ്ങളിൽനിന്നും മുന്നറിയിപ്പു നൽകുന്നതിന് താവളത്തിന്റെ ചുറ്റുമായി ഒരു അപായ മുന്നറിയിപ്പ് സംവിധാനവും ഉണ്ടായിരുന്നു.

താവളത്തിനു ചുറ്റും വൃത്താകൃതിയിലുള്ള രണ്ടു വേലികൾ തീർത്തിരുന്നു. മൃഗങ്ങളെ അകറ്റിനിർത്താനായി ഏറ്റവും പുറത്തുള്ള വേലി വിഷമുള്ള വള്ളിച്ചെടികൾകൊണ്ട് മൂടിയിരുന്നു. അകത്തെ വേലിയിൽ നാഗവല്ലിച്ചെടികളും അവയ്ക്കക്കുള്ളിൽ അപായസൂചനാസംവിധാനവും സജ്ജീകരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. പക്ഷികളെ നിറച്ച തടികൊണ്ടുള്ള വലിയ കുട ചരടുകൾകൊണ്ട് ബന്ധിപ്പിച്ചതായിരുന്നു അപായസൂചനാ സംവിധാനം. പക്ഷികളെ നന്നായി പരിപാലിച്ചിരുന്നു. പിടികൂടുന്ന പുതിയ പക്ഷികളെ കൂട്ടിലടക്കും, പഴയവയെ സ്വതന്ത്രമാക്കും. പുറം വേലികടന്നു ആരെങ്കിലും അകത്തെവേലി കടക്കാൻ ശ്രമിച്ചാൽ, അപായസൂചനാ സംവിധാനം പക്ഷിക്കുടിന്റെ മേൽക്കൂരയെ ഉത്തേജിപ്പിക്കും.

രക്ഷ പ്പെടാനായി പക്ഷികൾ ബഹളം ഉണ്ടാക്കുകയും താവളത്തിലെ അന്തേ വാസികൾക്ക് അത് മുന്നറിയിപ്പാകുകയും ചെയ്യും. അവർക്കതിന നുസരിച്ച ഒരുങ്ങാൻ കഴിയുമായിരുന്നു.

ജടായുവിന്റെയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭടന്മാരുടെതുമായിരുന്നു. കിഴക്കു ഭാഗത്തുള്ള കുടിലുകൾ, രാമന് ജടായുവിൽ വിശ്വാസം ഉണ്ടായിരുന്നിട്ടും ലക്ഷ്മണൻ ആ മലയപുത്രനിൽ സംശയാലുവായിരുന്നു. മറ്റുള്ള ഭാരതീയർക്കുള്ളതുപോലെ നാഗന്മാരെക്കുറിച്ച് അവനും ശക്തമായ അന്ധവിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്നു. ആ 'കഴുകൻ മനുഷ്യനെ' "അയാൾ കേൾക്കാതെ ലക്ഷ്മണൻ അങ്ങനെയാണ് ജടായുവിനെ വിളിച്ചിരുന്നത് അങ്ങനെ ചുമ്മാ വിശ്വസിക്കുവാൻ അവന് സാധ്യമല്ലായിരുന്നു.

കടന്നുപോയ ആറ് വഷർങ്ങൾക്കുള്ളിൽ അവർ പല അപകടങ്ങളെയും നേരിട്ടിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ, അതൊന്നും മനുഷ്യന്റെ ഇടപെടലുകൾ കൊണ്ടായിരുന്നില്ല. അവരുടെ ദേഹത്ത് കാണപ്പെട്ട പാടുകൾ, വനത്തിനുള്ളിൽ അവർ നടത്തിയ സാഹസികതകളെ ഓർമ്മപ്പെടുത്തി. എന്നാൽ, അവർ കഴിച്ച സോമരസത്തിന്റെ ശക്തികൊണ്ട് അയോദ്ധ്യ വിട്ട സമയത്ത് ഇരുന്നതുപോലെ അവർ ചെറുപ്പമായി കാണപ്പെട്ടു. വെളുത്ത നിറമുള്ള സീതയുടെയും ലക്ഷ്മണന്റെയും നിറം അല്പം മങ്ങിയിരുന്നു. രാമന്റേത് നേരത്തേതെന്ന ഇരുണ്ട നിറമായിരുന്നു. രാമനും ലക്ഷ്മണനും താടിയും മുടിയും നീട്ടിവളർത്തിയിരുന്നതിനാൽ അവരെ കണ്ടാൽ യോദ്ധാക്കളായ സന്ന്യാസിമാരെപ്പോലെ തോന്നി.

ജീവിതം കൃത്യമായി പ്രവചിക്കാവുന്ന ഒരു ക്രമത്തിലായിരുന്നു. അതി രാവിലെ ഗോദാവരിനദിയിൽ കുളിക്കുന്നതിനും കുറച്ചുനേരം സ്വകാര്യമായി ചെലവിടുന്നതിനും രാമനും സീതക്കും ഇഷ്ടമായിരുന്നു. ഒരു ദിവസത്തെ അവരുടെ ഏറ്റവും പ്രിയമുള്ള സമയമായിരുന്നു അത്.

അത്തരം ഒരു ദിവസമായിരുന്നു അന്ന്. അവർ ഗോദാവരിയിലെ നല്ല വെള്ളത്തിൽ മുടി കഴുകി, രാവിലെയുള്ള കാറ്റിൽ മുടി ഉണക്കാൻ നദിക്കരയിലിരുന്ന, അപ്പോൾ പഠിച്ച പഴങ്ങൾ കഴിച്ചുകൊണ്ട സംഭാഷണത്തിൽ മുഴുകി. രാമൻ

സീതയുടെ മുടി ചീകി അത് കെട്ടിവെച്ചു. സീത ഭർത്താവിന് പിന്നിൽ ചെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പാതി ഉണങ്ങിയ മുടിയിലൂടെ തന്റെ വിരലുകൾ ഓടിച്ച ജട കളയുവാൻ തുടങ്ങി.

"ഓ.", തന്റെ തല വലിഞ്ഞപ്പോൾ രാമൻ പ്രതിഷേധിച്ചു.

"ക്ഷമിക്കൂ." സീത പറഞ്ഞു.

രാമൻ പുഞ്ചിരിച്ചു.

"അങ്ങ, എന്താണ് ചിന്തിക്കുന്നത്? ജാഗ്രതയോടെ മുടി ചീകിക്കൊണ്ട അവൾ ചോദിച്ചു.

"ണ്ടും. അവർ പറയുന്നത വനങ്ങൾ അപകടം നിറഞ്ഞതാണെന്നും നഗരത്തിലാണ് നമുക്ക് സൗകര്യങ്ങളും സുരക്ഷയും നേടാനാകുന്നതെന്നുമാണ്. എന്നെ സംബന്ധിച്ചു നേരെ തിരിച്ചാണ്. ദണ്ഡകാരണ്യത്തേക്കാൾ നല്ല സന്തോഷവും സ്വസ്ഥതയുമുള്ള ജീവിതം ഞാൻ ഇന്നുവരെ ജീവിതത്തിൽ അനുഭവിച്ചിട്ടില്ല.

അതംഗീകരിക്കുന്നത് പോലെ സീത മൂളി.

"പരിഷ്കാരികളുടെ ലോകത്ത് നീ കഷ്ടപ്പെടുന്നു എന്നെന്നിരിക്കിയാം." രാമൻ പത്നിയുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞുകൊണ്ട് പറഞ്ഞു.

"അതെ, ശരിയാണ് പറഞ്ഞത്. വൃജങ്ങൾ നിർമ്മിക്കുവാൻ കഠിനമായ സമ്മർദ്ദം വേണം." തന്റെ തോളൊന്നു കുലുക്കി സീത പറഞ്ഞു.

പതുക്കെ ചിരിച്ചുകൊണ്ട് രാമൻ പറഞ്ഞു. "ഞാനൊരു കുട്ടിയായി രിക്കുമ്പോൾ വസിഷ്ഠഗുരു എന്നോടു പറയുകയുണ്ടായി, അനുകമ്പ എന്നത് ആവശ്യത്തിൽ കൂടുതൽ വില കല്പിക്കപ്പെടുന്ന ഒരു നന്മയാണെന്ന്. കടുപ്പമുള്ള തോടു പൊട്ടിച്ചു പുറത്തു വരുന്ന പൂമ്പാറ്റയുടെ കഥ അദ്ദേഹം എന്നോടു പറഞ്ഞു. അതിന്റെ ജീവിതം തുടങ്ങുന്നത് വൃത്തി കെട്ട ഒരു പുഴുവായിട്ടാണ്. അതിന്റെ കുട്ടിയുള്ള ചുവരുകളുടെ പിന്നിലേക്ക് ഒതുങ്ങും. ആ തോടിനുള്ളിൽ ഒന്നും കാണാതെ, ഒന്നും കേൾക്കാതെ ഒരു പൂമ്പാറ്റയാകുമത്. തയ്യാറായി കഴിയുമ്പോൾ അതിന്റെ മുർച്ചയുള്ള കൊച്ചുനഖങ്ങൾകൊണ്ട് ആ കുട്ടിയുള്ള സുരക്ഷാ തോടിൽ ചെറിയ ദ്വാരമുണ്ടാക്കും. ആ കൊച്ചു ദ്വാരത്തിലൂടെ കഷ്ടപ്പെട്ടു ഞെരുങ്ങി പുറത്തേക്കു

പോകുവാനുള്ള വഴി ഉണ്ടാകും. അതൊരു കഷ്ടപ്പാടുള്ള, വേദനാജനകമായ നീണ്ട പ്രക്രിയയാണ്. തെറ്റായ വഴിയിലൂടെ നയിക്കുന്ന അനുകമ്പ കാരണം ആ പൂമ്പാറ്റയുടെ കഷ്ടപ്പാട് കുറയ്ക്കുവാനായി ആ കീടാവസ്ഥയിലെ തോടിൽ വലിയ ദ്വാരമുണ്ടാക്കുവാൻ നമുക്ക് തോന്നും. എന്നാൽ, ആ കഷ്ടപ്പാട് ആവശ്യമാണ്. കാരണം, ആ കൊച്ചു തുള്ളിയിലൂടെ ഞെരുങ്ങിക്കടക്കുമ്പോൾ അതിന്റെ വീർത്ത ദേഹത്തിനുള്ളിൽ ദ്രാവകങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിക്കും. ആ ദ്രാവകം അതിന്റെ ചിറകുകളിലേക്ക് പോകുകയും അവയെ ശക്തിപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യും. അത് പുറത്തു വന്നതിനുശേഷം ആ ദ്രാവകം ഉണങ്ങും. ആ മൃദുജീവിക്ക് പറക്കുവാനുള്ള ശേഷി നൽകും. ആ ദ്വാരം വലുതാക്കി കഷ്ടപ്പാട് കുറക്കാൻ പൂമ്പാറ്റയെ സഹായിക്കുന്നത് അതിനെ ദുർബ്ബലമാക്കുകയേയുള്ളൂ. കഷ്ടപ്പെടാതെ അതിന്റെ ചിറകുകൾക്ക് ഒരിക്കലും ശക്തി ലഭിക്കുകയില്ല. അതൊരിക്കലും പറക്കില്ല."

സീത തലകുലുക്കി എന്നിട്ട് പുഞ്ചിരിച്ചു. "എന്നോടു വ്യത്യസ്തമായ കഥയാണ് പറഞ്ഞത്. കുഞ്ഞുകിളികളെ അവയുടെ മാതാപിതാക്കൾ കൂടുകളിൽനിന്നും തള്ളി വീഴ്ത്തും. എങ്കിലേ അവ പറക്കാൻ ശ്രമിക്കൂ. ആ കഥയിലെ സത്തും ഏതാണ്ട് ഒന്നാണ്."

രാമൻ പുഞ്ചിരിച്ചു. "അതെ, എന്റെ പത്നി. ഈ കഷ്ടപ്പാട് നമ്മളെ ശക്തരാക്കും."

സീത തടികൊണ്ടുള്ള ചീപ്പെടുത്തു രാമന്റെ മുടി ചീകാനാരംഭിച്ചു.

"ആരാണ് ഈ കൊച്ചു കിളികളെക്കുറിച്ച് നിന്നോടു പറഞ്ഞത്? നിന്റെ ഗുരുവാനോ? രാമൻ ചോദിച്ചു.

രാമൻ ദൂരേക്കു നോക്കിയതിനാൽ സീതയുടെ മുഖത്ത് ഒരു നൊടിയിടയിൽ ഉദിച്ച സംശയം അദ്ദേഹം ശ്രദ്ധിച്ചില്ല. "ഞാൻ പല മനുഷ്യരിൽ നിന്നും പഠിച്ചു രാമാ. പക്ഷേ, അവരാരുംതന്നെ അങ്ങയുടെ ഗുരു വസിഷ്ഠന്റെ അത്രയും മഹാത്മാരല്ല."

"അദ്ദേഹത്തെ ഗുരുവായി ലഭിച്ചതിൽ ഞാൻ ഭാഗ്യവാനാണ്."

"അതെ, അങ്ങ് ഭാഗ്യവാനാണ്. അദ്ദേഹം അങ്ങയെ നന്നായി പരിശീലിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അങ്ങ് നല്ലൊരു വിഷ്ണുവാകും."

ജാല്യംകൊണ്ട് രാമന്റെ മുഖത്ത് രക്തത്തുടിപ്പുണ്ടായി. തന്റെ ജനങ്ങൾ ജൂടെ നന്മയ്ക്കക്കുവേണ്ടി എന്ത് ഉത്തരവാദിത്വവും ഏറ്റെടുക്കാൻ അദ്ദേഹം തയ്യാറായിരുന്നു. എന്നാൽ, രാമൻ നേടുമെന്ന് വസിഷ്ഠൻ വിശ്വസിച്ചിരുന്ന ആ സ്ഥാനം അവനെ കൂടുതൽ വിനയാന്വിതനാക്കി. തന്റെ കാര്യ പ്രാപ്തിയിൽ അദ്ദേഹത്തിന് സംശയം തോന്നി. എന്നെങ്കിലും തന്നെ കൊണ്ട് അതിനു സാധിക്കുമോ എന്ന് അദ്ദേഹം സംശയിച്ചു. അത്തരം സംശയങ്ങൾ തന്റെ പത്നിയോട് അദ്ദേഹം പങ്കുവെച്ചിരുന്നു.

"അങ്ങേയ്ക്ക് അതിനു സാധിയ്ക്കുകയും. "എന്നെ വിശ്വസിക്കൂ. എത്ര അപൂർവ്വമായ വ്യക്തിത്വമാണ് അങ്ങയുടേതെന്ന് അങ്ങേക്കറിയില്ല." തന്റെ ഭർത്താവിന്റെ, മനസ്സ് വായിച്ചെന്നവണ്ണം സീത പറഞ്ഞു.

രാമൻ സീതയുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞ് അവളുടെ കവിളുകളെ മെല്ലെ സ്പർശിച്ചു. എന്നിട്ട അവളുടെ കണ്ണിലേക്ക് ആഴത്തിൽ നോക്കി. വിളറിയ ഒരു ചിരിയോടെ അദ്ദേഹം തന്റെ ശ്രദ്ധ നദിയിലേക്കു തിരിച്ചു. രാമനിഷ്ടമുള്ളതുപോലെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ തലയുടെ മുകളിലായി അവൾ മുടി കെട്ടി വെച്ച് ചരടിൽ കോർത്ത മുത്തുകൾ കൊണ്ട് പൊതിഞ്ഞു.

"തീർന്നു" അവൾ പറഞ്ഞു.

മുപ്പത്

നായാട്ടുകഴിഞ്ഞ് നീളൻ വടിയിൽ തൂക്കിയിട്ട ഒരു മാനിന്റെ ശരീരവു മായി രാമനും സീതയും മടങ്ങി വന്നു. പാചകം ചെയ്യുവാനുള്ള ഊഴം ലക്ഷ്മണന്റേതാണ്. സപ്തസിന്ധുവിന് പുറത്തു കഴിയുവാൻ തുടങ്ങി യിട്ട് അപ്പോഴേക്കും പതിമ്മൂന്ന വർഷം പിന്നിട്ടിരുന്നു.

"വെറും ഒരു വർഷംകൂടി മാത്രം രാമാ..."
താവളത്തിനകത്തിരുന്ന സീത പറഞ്ഞു.

"അതെ.അപ്പോഴാണ് നമ്മുടെ യഥാർത്ഥ യുദ്ധം ആരംഭിക്കുക." രാമൻ പറഞ്ഞു.

തന്റെ പിന്നിൽ തൂക്കിയിട്ടിരുന്ന ഉറയിൽനിന്നും നീളമുള്ള ഒരു കത്തി വലിച്ചെടുത്ത് ലക്ഷ്മണൻ മുന്നോട്ട് നടന്നു. "നിങ്ങൾക്കിനി നിങ്ങളുടെ തത്ത്വജ്ഞാനവും തന്ത്രപ്രധാനചർച്ചകളും നടത്താം. ഞാൻ സ്ത്രീ കൾക്ക് പറഞ്ഞിട്ടുള്ള ജോലിചെയ്യാൻ തുടങ്ങാം."

സീത ലക്ഷ്മണന്റെ കവിളിൽ മെല്ലെ ഒന്നു തട്ടി. " ഏറ്റവും മികച്ച പാചകക്കാരായി പുരുഷന്മാരേയാണ് ഭാരതത്തിൽ കണക്കാക്കുന്നത്. അപ്പോൾ പാചകത്തിൽ സ്ത്രീകൾക്കുമാത്രം എന്തു പ്രത്യേകത? പാചകം ചെയ്യുവാൻ എല്ലാവർക്കും കഴിവുണ്ടാകണം."

നാടകീയമായി വണങ്ങിക്കൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു. "അതേ. ഏടത്തി."

രാമനും സീതയും പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു

— ❀ —

"ആകാശം കാണാൻ ഇന്ന് നല്ല ഭംഗിയുണ്ട് അല്ലെ..?" ധ്യായു സ്ത്രീപിതാവെന്ന ആകാശപിതാവിന്റെ കൈവേലകൾ കണ്ട്, അഭിനന്ദിച്ച സീത പറഞ്ഞു. പ്രധാന കുടിലിന്റെ നിലത്തിരിക്കുകയായിരുന്നു സീതയും രാമനും.

അത് മൂന്നാം ധ്യാമത്തിലെ അഞ്ചാം മണിക്കൂറായിരുന്നു. ദുസ്സഹമായ ചൂടുള്ള ആ ദിവസത്തിന് വിരാമമിട്ടുകൊണ്ട് ആകാശത്തുകൂടി സൂര്യഭഗവാന്റെ രഥം പ്രഭചൊരിച്ചു കടന്നുപോകവേ, വിവിധ നിറങ്ങൾ ആകാശത്ത് വിരിഞ്ഞിരുന്നു. പടിഞ്ഞാറുനിന്നും സന്ധ്യാസമയത്തെ കുളിർകാറ്റു വീശി, കാലവർഷം കഴിഞ്ഞ് ശരത്ക്കാലം ആരംഭിച്ചിരുന്നു.

"അതെ. രാമൻ പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് അവളുടെ കൈകൾ എടുത്തു തന്റെ ചുണ്ടിലേക്കടുപ്പിച്ച വിരലുകളെ മെല്ലെ ചുംബിച്ചു.

രാമനെ നോക്കി സീത പുഞ്ചിരിച്ചു. "ഭർത്താവേ എന്താണ് അങ്ങയുടെ മനസ്സിൽ"

"ഭർത്തൃപരമായ കാര്യങ്ങളാണ് ഭാര്യേ."

അവിടേയ്ക്ക് ലക്ഷ്മണൻ പെട്ടെന്നു വന്നപ്പോൾ അവർ അസ്വസ്ഥ രായതുപോലെ അവന് മുന്നിൽ അഭിനയിച്ചു.

"കുടിലിലേക്കുള്ള വഴി അടച്ചിരിക്കുകയാണു നിങ്ങൾ. മുറിയിലിരിക്കുന്ന എന്റെ വാളെടുക്കണം. അതുല്യനൊപ്പം എനിക്കു പരിശീലനത്തിന് പോകണം." ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

രാമൻ വശത്തേക്കുമാറി ലക്ഷ്മണന് സ്ഥലം കൊടുത്തു. ലക്ഷ്മണൻ അകത്തേക്കു കടന്നു.

"അവൻ കുടിലിനുള്ളിലേക്ക് കടന്ന ഉടനെ അപായസൂചന നൽകി കൊണ്ട് ബന്ധിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന കുട്ടിൽക്കിടന്ന കിളികൾ ചിറകിട്ടിച്ച് ഒച്ചയുണ്ടാക്കി. ലക്ഷ്മണൻ പുറത്തേക്കിറങ്ങി ചുറ്റിത്തിരിഞ്ഞു. അപ്പോഴേക്കും രാമനും സീതയും ചാടി എഴുന്നേറ്റിരുന്നു.

"അതെന്താണ്?" ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു.

മൃഗങ്ങളല്ല നുഴഞ്ഞു കയറിയതെന്ന് രാമനു മനസ്സിലായി.

ശാന്തനായി രാമൻ ആജ്ഞാപിച്ചു. "ആയുധങ്ങൾ."

സീതയും ലക്ഷ്മണനും അവരുടെ വാളുകൾ ഉറയിലിട്ട് അരയിൽ ബന്ധിച്ചു. തന്റെ വില്ലെടുക്കുംമുമ്പ് ലക്ഷ്മണൻ രാമന്റെ വില്ല കൈമാറി.

രണ്ടുപേരും വില്ലുകളിലെ ഞാണുകൾ കെട്ടി. രാമനും ലക്ഷ്മണനും അമ്പുകൾ നിറച്ച ആവനാഴികൾ അവരുടെ പിന്നിൽ ബന്ധിച്ചു. അപ്പോൾ തന്നെ ജടായുവും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആളുകളും ആയുധങ്ങൾ ധരിച്ചു തയ്യാറായി കുതിച്ചെത്തി. രാമൻ തന്റെ വാളുറ അരയിൽ ബന്ധിച്ചു. സീത, നീളമുള്ള ഒരു കുന്തം കയ്യിലെടുത്തു. ഒപ്പം എപ്പോഴും കൊണ്ടുനടക്കുന്ന കത്തിയും ഉറയിലിട്ട് അരയിൽ ബന്ധിച്ചു.

"അതാരായിരിക്കും?" ജടായു ചോദിച്ചു.

"എനിക്കറിയില്ല." രാമൻ പറഞ്ഞു.

"ലക്ഷ്മണന്റെ ഭിത്തി?" സീത സംശയഭാവത്തിൽ പറഞ്ഞു.

പ്രധാന കുടിലിന്റെ കിഴക്കുഭാഗത്തായി അവൻ രൂപകൽപന ചെയ്ത അതിവിദഗ്ദ്ധമായ ഒരു പ്രതിരോധ സംവിധാനമാണ് അഞ്ചടി പൊക്കമുള്ള ഒരു ഭിത്തി. ഭാഗികമായി തുറന്ന അതിന്റെ അകവശം പ്രധാന കുടിലിന് മുന്നിലായിരുന്നു. ചുമരിന് അപ്പുറമുള്ള ശ്രത്തുക്കൾക്ക് അവരെ കാണാൻ സാധിക്കാത്തവിധം രണ്ടു യോദ്ധാക്കൾക്ക് ആവശ്യത്തിന് ചലിക്കുവാനുള്ള ഇടം അവിടുണ്ടായിരുന്നു. ഒരു കൊച്ചു തീയടുപ്പം, പാചകം ചെയ്യാനുള്ള തട്ടും തെക്ക് അഭിമുഖമായുള്ള ചുമരിൽനിന്നും പുറത്തേക്ക് തള്ളിനിന്നിരുന്നു.

മുറിയുടെ പകുതിവരെ മേൽക്കൂരയുണ്ടായിരുന്നു. ഒരു പാചകശാല പോലെ രൂപം മാറ്റിയിരുന്നു. ശ്രത്തുക്കളുടെ അമ്പുകളിൽനിന്നും സുരക്ഷ നൽകാൻ അത് പര്യാപ്തമായിരുന്നു. തെക്ക്, കിഴക്ക്, വടക്ക് അഭിമുഖീകരിക്കുന്ന ചുമരിൽ ആവശ്യത്തിന് വലുപ്പമുള്ള ദ്വാരങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. അവ അകത്തുനിന്നു ചെറുതും പുറത്തുനിന്നു വലുതുമായിരുന്നു. കാണുന്നവർക്ക് പാചകത്തിനാവശ്യമായ കാറ്റും വെളിച്ചവും കടക്കുവാനുള്ളതാണെന്നേ തോന്നിക്കുമായിരുന്നുള്ളൂ. എന്നാൽ, അകത്തു ഉള്ളവർക്ക്

പുറത്തുനിന്നും വരുന്ന ശ്രത്തുവിനെ നല്ലവണ്ണം കാണുവാനും അവരുടെ നേരെ അമ്പുകൾ എയ്യുവാനും അതുപയോഗിക്കാം.

മണ്ണുകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയതായിരുന്നു അത്. വലിയ സംഘമാണ് ആക്രമണം നടത്തുന്നതെങ്കിൽ അവരെ പ്രതിരോധിക്കാനുള്ള ശേഷി അതിനുണ്ടായിരുന്നില്ല. തങ്ങൾക്ക് നേരിടേണ്ടിവരിക ചെറുസംഘങ്ങളിൽ നിന്നുള്ള ഭീഷണിയാകുമെന്ന ലക്ഷ്മണൻ സംശയിച്ചിരുന്നു. ലക്ഷ്മണ നാണ് അത് രൂപകല്പന ചെയ്തതെങ്കിലും താവളത്തിലെ എല്ലാവരും ചേർന്നാണ് അത് നിർമ്മിച്ചത്. മകരന്തനാണ് "ലക്ഷ്മണ ചുമർ എന്നു പേരിട്ടത്.

എല്ലാവരും ചുമരിനരികിലേക്കോടി കുനിഞ്ഞുനിന്ന് അവരവരുടെ ആയുധങ്ങൾ തയാറാക്കി കാത്തിരുന്നു.

തെക്ക് അഭിമുഖമായ ചുമരിലെ ദ്വാരത്തിലൂടെ ലക്ഷ്മണൻ കുനിഞ്ഞു ഒളിഞ്ഞുനോക്കി. വളരെ ശ്രദ്ധയോടെ നോക്കവേ ഒരു പുരുഷനും സ്ത്രീയും നേതൃത്വം നൽകുന്ന പത്തുപേരടങ്ങിയ ഒരു ചെറു സംഘം താവളത്തിനുനേരെ നടന്നുവരുന്നത് കണ്ടു.

ഏറ്റവും മുന്നിൽവരുന്ന ആൾക്ക് ശരാശരി ഉയരവും അസാധാരണമാം വിധം വെളുത്ത നിറവുമുണ്ടായിരുന്നു. അയാളുടെ മെലിഞ്ഞു ശരീരഘടന ഒരു ഓട്ടക്കാരന്റേതുപോലായിരുന്നു. അയാൾ ഒരു യോദ്ധാ വല്ല. ശോഷിച്ച തോളുകളും മെലിഞ്ഞ കയ്യുകളുമുള്ള ആളായിരുന്നു. ഭാരതത്തിലെ എല്ലാ പുരുഷന്മാരുടെയുംപോലെ അയാളുടെ കൗത്തിരുണ്ട നീളൻമുടി, കൂടുമയായി പിന്നിൽ കെട്ടിവെച്ചിരുന്നു. അയാളുടെ നീണ്ട താടി ഭംഗിയായി വെട്ടി ഒരുക്കിയിരുന്നു. അതിൽ നല്ല തവിട്ടുനിറവും കൊടുത്തിരുന്നു. വിശിഷ്ടമായ തവിട്ടുനിറത്തിലുള്ള മുണ്ടും ഇളം തവിട്ടു നിറത്തിലുള്ള അംഗവസ്ത്രവും അയാൾ ധരിച്ചിരുന്നു. ആഭരണങ്ങൾ നല്ല വിലയേറിയതായിരുന്നു. പക്ഷേ, മതിപ്പ് കുറവുള്ളതായി തോന്നിപ്പോയി. മുത്തിന്റെ കടുകനും ചെമ്പ് കങ്കണവും കാണാമായിരുന്നു. കാഴ്ചയിൽ അയാൾ ആകെ ക്ഷീണിതനെന്നപ്പോലെ തോന്നിപ്പോയി. ഏറെദൂരം യാത്ര ചെയ്തതു വസ്ത്രം മാറ്റാത്തതുപോലെതോന്നി.

അയാളുടെ കൂടെയുള്ള സ്ത്രീക്കും അയാൾക്കും കാഴ്ചയിൽ സാമ്യം തോന്നിപ്പോയിരുന്നു. ഒരുപക്ഷേ, അയാളുടെ

സഹോദരിയായിരിക്കാം. എന്നാൽ, കാഴ്ചയിൽ ആരെയും മോഹിപ്പിക്കുന്ന രൂപമായിരുന്നു അവളു ടേത്. ഊർമിയുടെ അത്ര പൊക്കമുണ്ട്. അവളുടെ തൊലി മഞ്ഞു പോലെ വെളുത്തതായിരുന്നു. ആ നിറം.കാരണം അവൾ വിളറി അസുഖക്കാരിയെപ്പോലെ തോന്നിപ്പിക്കേണ്ടതാണ്. എന്നാൽ, അവൾ ആരെയും മയക്കുന്ന സൗന്ദര്യമുള്ളവളായിരുന്നു. അവളുടെ കൂർത്ത്, അറ്റം.വളഞ്ഞ മുക്കും, ഉയർന്ന കവിളെല്ലും അവളെ ഒരു പരിഹക്കാരിയെപ്പോലെ തോന്നിപ്പിച്ചു. എന്നാൽ, അവളുടെ മുടിക്കു സ്വർണ്ണനിറമായിരുന്നു. വളരെ അസാധാരണമായ നിറം, മുടിയിലെ ഓരോ ഇഴകളും അത്ര കൃത്യമായി ചീകിവെച്ചിരുന്നു. അവളുടെ കണ്ണുകൾക്ക് കാന്തംപോലെ ആകർഷണീ യത ഉണ്ടായിരുന്നു. ഒരുപക്ഷേ അവൾ ഹിരണ്യലോമാൻ മ്ളേച്ഛന്മാരുടെ സന്താനമായിരിക്കാം. വെളുത്ത തൊലിയുള്ള, ഇളം നീല കണ്ണുകളും ചെമ്പിച്ചനിറമുള്ള മുടിയുമുള്ള വിദേശികൾ ഭൂമിയുടെ പകുതിക്കപ്പുറം അങ്ങ് വടക്കുപടിഞ്ഞാറു താമസിക്കുന്നുണ്ട്. അവരുടെ അക്രമാസക്ത മായ രീതികളും ദുർഗ്രഹമായ സംഭാഷണങ്ങളും കാരണം ഭാരതീയർ അവരെ അപരിഷ്കൃതരെന്നു വിളിച്ചിരുന്നു. പക്ഷേ, ഈ സ്ത്രീയെ കണ്ടാൽ ഒട്ടും അപരിഷ്കൃതയായി തോന്നുകയില്ല. അവൾ വളരെ സുഭഗയും, മെലിഞ്ഞൊതുങ്ങിയ ദേഹവുമുള്ളവളായിരുന്നു. എന്നാൽ, അവളുടെ വലിയ മാറിടംമാത്രം ദേഹത്തിനു അനുപാതമല്ലായിരുന്നു. അവളൊരു വിശിഷ്ടമായ, വളരെ വിലകൂടിയ കരിഞ്ചുവപ്പുനിറം മുക്കിയ മുണ്ടാണ് ഉടുത്തിരുന്നത്. അത് സരയുവിലെ ജലംപോലെ തിളങ്ങുന്നു ണ്ടായിരുന്നു. ഒരുപക്ഷേ, ധനികർക്കുമാത്രം വാങ്ങാൻസാധിക്കുന്ന കിഴക്കുനിന്നുള്ള വിശേഷപ്പെട്ട പട്ടുതുണിയാകും അത്. ആ മുണ്ട് വളരെ പരിഷ്കൃതമായ രീതിയിൽ താഴ്സത്തി അവളുടെ പരന്ന വയറും മെലിഞ്ഞ ആകാരവടിവുള്ള അരക്കെട്ടും പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന രീതിയിലായിരുന്നു. അവളുടെ റൗക്കയും പട്ടുകൊണ്ട് തുന്നിയതായിരുന്നു. ഒരു ചെറിയ ക്ഷണം പട്ടുതുണികൊണ്ട് ഉണ്ടാക്കിയ ആ റൗക്ക് അവളുടെ മാറിട ങ്ങളുടെ സമൃദ്ധി വെളിപ്പെടുത്തുന്നുണ്ടായിരുന്നു. അംഗവസ്ത്രം ദേഹത്തിന്

കുറുകെ ധരിക്കാതെ അവളുടെ ഒരു തോളിൽനിന്നും മനപ്പൂർവ്വം തൂക്കിയിട്ടിരുന്നു. ധാരാളിത്തം പ്രദർശിപ്പിക്കുന്ന രീതിയിൽ ആഭരണങ്ങൾ അവൾ ധരിച്ചിരുന്നു. അവളുടെ അരയിൽ ബന്ധിച്ചിരുന്ന കത്തിയുറ മാത്രമായിരുന്നു. ആകെയുണ്ടായിരുന്ന പൊരുത്തക്കേട്. ആരും അവളെ കണ്ടാൽ ഒന്നു നോക്കി നിൽക്കുമായിരുന്നു.

രാമൻ സീതയെ ഒന്നു നോക്കി. "അവരാണോ?"

സീത തോളു കുലുക്കി.

"ലങ്കക്കാർ' ജടായു മന്ത്രിച്ചു.

കുനിഞ്ഞ് അഞ്ചാറി മുന്നോട്ടുവെച്ച് രാമൻ ജടായുവിനു നേരെ തിരിഞ്ഞു. "നിനക്കുറപ്പുണ്ടോ?

അതെ, ആ മനുഷ്യൻ രാവണന്റെ ഇളയ സഹോദരനായ വിഭീഷണനും ആ സ്ത്രീ അയാളുടെ സഹോദരിയായ ശൂർപ്പണഖയുമാണ്."

"അവരെന്താണ് ഇവിടെ ചെയ്യുന്നത്." സീത ചോദിച്ചു.

അവിടേക്കു വന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന സംഘത്തെ ചുമരിലെ ദ്വാരത്തി ലൂടെ അതുല്യൻ നിരീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയായിരുന്നു. അവൻ രാമന് നേരെ തിരിഞ്ഞു. "അവർ യുദ്ധത്തിനു വരികയാണെന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. നോക്കൂ." അയാൾ ആ ദ്വാരത്തിന് നേരെ ആംഗ്യം കാണിച്ചു.

എല്ലാവരും ആ ചെറുദ്വാരങ്ങളിലൂടെ ഒളിഞ്ഞുനോക്കി. വിഭീഷണന് അരികിൽ ഒരു ഭടൻ ഒരു വെളുത്ത കൊടി മേലോട്ടുയർത്തി. സമാധാനത്തിന്റെ നിറം. അവർ സന്ധിച്ചെയ്യുവാനായിട്ടാണ് വന്നിരിക്കുന്നതെന്ന് വ്യക്തം. പക്ഷേ, നിഗൂഢമായി എന്താകും അവർ സംസാരിക്കുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നത്?

എപ്പോഴത്തെയുംപോലെ സംശയത്തോടെ ലക്ഷ്മണൻ ചോദിച്ചു. "എന്തു നാശമാകും രാവണന നമ്മളോട് സംസാരിക്കുവാനുള്ളത്?

എന്റെ അറിവനുസരിച്ച വിഭീഷണനും ശൂർപ്പണഖയും രാവണനു മായി എപ്പോഴും ഇണക്കത്തിലല്ല. രാവണനാകും അവരെ അയച്ചതെന്ന് നമുക്കനുമാനിക്കാനാകില്ല." ജടായു പറഞ്ഞു.

അതുല്യൻ ഇടയിൽ കയറി പറഞ്ഞു. 'ജടായുജീ, അങ്ങയോട് വിധോ ജിക്കുന്നതിൽ എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ. അവരുടെ സ്വന്തം ഇഷ്ടത്തിൽ ഇങ്ങനെ ഒന്നു ചെയ്യുവാനുള്ള ധൈര്യം വിഭീഷണകുമാരനും ശൂർപ്പണഖ രാജകുമാരികൾക്കും ഉണ്ടാകുമെന്ന് എനിക്കു ചിന്തിക്കാൻപോലുമാകില്ല. രാവണപ്രഭുതന്നെയാണ് അവരെ അയച്ചതെന്നു നമുക്ക് ഊഹിക്കേണ്ടി വരും."

"അതിശയിക്കുന്നത് നിർത്തിയിട്ടു ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിക്കുന്ന സമയമാണിത്. ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു. "ജ്യേഷ്ഠാ."

രാമൻ വീണ്ടും ആ ദ്വാരത്തിലൂടെ നോക്കിയിട്ട് തന്റെ ആളുകളുടെ നേരെ തിരിഞ്ഞു. "നമ്മൾ എല്ലാവരുമൊരുമിച്ചു പുറത്തിറങ്ങും. എന്തെങ്കിലും വിഡ്ഢിത്തം പ്രവർത്തിക്കുന്നതിൽനിന്നും അതവരെ തടയും."

"അത് ബുദ്ധിപരമായ കാര്യംതന്നെ." ജടായു പറഞ്ഞു.

"വരൂ." രാമൻ പറഞ്ഞു. എന്നിട്ട, താൻ ഉപദ്രവിക്കുവാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നില്ല എന്ന അർത്ഥത്തിൽ വലംകൈ മുകളിലേക്കുയർത്തിക്കൊണ്ടു സുരക്ഷാചുമറിന് പിന്നിൽനിന്നും പുറത്തേക്ക് രാവണന്റെ അർദ്ധ സഹോദരങ്ങളെ കാണാനായി എല്ലാവരും രാമനെ പിന്തുടർന്നു.

രാമൻ, സീത, ലക്ഷ്മണൻ, അവരുടെ പടയാളികൾ എന്നിവരുടെ മേൽ കണ്ണുപതിഞ്ഞപ്പോൾ കുറച്ചു പാരവശ്യത്തോടെ വിഭീഷണന നങ്ങാതെ നിന്നുപോയി. അടുത്ത നടപടിയെക്കുറിച്ചുള്ള ആശയക്കുഴപ്പത്തോടെ തന്റെ അടുത്തുനിന്ന സഹോദരിയെ നോക്കി. പക്ഷേ, ശൂർപ്പണഖ രാമനെ മാത്രമേ കണ്ടുള്ളൂ. അവൾ തെല്ലും നാണമില്ലാതെ അദ്ദേഹത്തെ തുറിച്ചു നോക്കി. അതിശയിച്ചുനിന്ന വിഭീഷണന്റെ മുഖത്ത് ജടായുവിനെ കണ്ടപ്പോൾ പരിചയത്തിന്റെ ഒരു തെളിച്ചം മിന്നിമറഞ്ഞു.

ഏറ്റവും മുന്നിൽ രാമനും സീതയും, ലക്ഷ്മണനും അവരുടെ തൊട്ടു പിന്നാലേ ജടായുവും ഭടന്മാരും നടന്നു. ആ വനത്തിൽ കഴിയുന്നവർ ലങ്കക്കാരെ സമീപിക്കുവേ വിഭീഷണൻ തന്റെ പുറം നിവർത്തി, നെഞ്ചൊന്നു വികസിപ്പിച്ചുപിടിച്ചു. പിന്നെ തനിക്ക് കൂടുതൽ പ്രാധാന്യം നൽകി പറയുവാനാരംഭിച്ചു. "അയോദ്ധ്യാ രാജാ, ഞങ്ങൾ സമാധാനത്തിനു വേണ്ടി വന്നതാണ്."

"ഞങ്ങളും സമാധാനമാണ് ആഗ്രഹിക്കുന്നത്." തന്റെ വലം കൈ താഴ്ചത്തിക്കൊണ്ട രാമൻ പറഞ്ഞു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആളുകളും അതേ പോലെ ചെയ്തതു. അയോദ്ധ്യയിലെ രാജാ എന്ന അഭിസംബോധനയെ കുറിച്ച് രാമൻ ഒന്നും പറഞ്ഞില്ല. "എന്താണ് അങ്ങയെ ഇവിടെ കൊണ്ടെത്തിച്ചത് ലങ്കയുടെ രാജകുമാരാ"

തന്നെ തിരിച്ചറിഞ്ഞതിൽ വിഭീഷണന് അഭിമാനം തോന്നി. "നമ്മളിൽ പലരും ചിന്തിക്കുന്നതുപോലെ സപ്തസിന്ധുക്കാർ അത്ര കണ്ട വിവരമില്ലാത്തവരാണെന്ന് തോന്നുന്നില്ല."

മര്യാദാപൂർവ്വം രാമൻ പുഞ്ചിരിച്ചു. അതേസമയം ശൂർപ്പണഖ ഒരു കൊച്ചുതുവാല എടുത്ത് തന്റെ മൂക്ക് മെല്ലെ പൊതിഞ്ഞു പിടിച്ചു.

"നല്ലത്. ഈ ഞാനും സപ്തസിന്ധുവിനെ ആദരിക്കുകയും അവിടുത്തെ രീതികളെ മനസ്സിലാക്കുവാനായി ശ്രമിക്കുകയും ചെയ്യാറുണ്ട് വിഭീഷണൻ പറഞ്ഞു. സീത, ശൂർപ്പണഖയെ സൂക്ഷമദൃഷ്ടിയോടെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. കാരണം, അവൾ രാമനെ ഒരു ലജ്ജയുമില്ലാതെ നോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അടുത്തു കാണുമ്പോൾ ശൂർപ്പണഖയുടെ കണ്ണുകളിലെ മാസ്മരികത അമ്പരപ്പിക്കുന്നതായിരുന്നു. തെളിച്ചമുള്ള നീല. അവൾക്ക് ഉറപ്പായും ഹിരണ്യലോമൻ മ്ളേച്ഛരക്തമാകണം. ഈജിപ്ത്തിന് കിഴക്കുള്ളവരിൽ ശരിക്കും പറഞ്ഞാൽ ആർക്കും നീലക്കണ്ണുകളില്ല. അവൾ വാസനത്തെലത്തിൽ കുളിച്ചുപോലാണ് വന്നത്. അത് പഞ്ചവടി താവളത്തിലെ ഗ്രാമീണമായ, അപരിഷ്കൃത ഗന്ധത്തെ കീഴടക്കി. കുറഞ്ഞപക്ഷം അവളുടെ അരികിൽ നിന്നവർ കൈകിലും അങ്ങനെ തോന്നി. തന്റെ മൂക്കിലേക്ക് അമർത്തിവച്ച് തുവാല കൊണ്ടു തനിക്ക് ചുറ്റുമുള്ള ചൂർ അവളുകറ്റാൻ ശ്രമിച്ചു."

"ഞങ്ങളുടെ എളിയ വീട്ടിലേക്ക് വരാൻ അങ്ങ് ആഗ്രഹിക്കുന്നുണ്ടോ" കുടിലിനെ ചൂണ്ടി രാമൻ ചോദിച്ചു. "

ഇല്ല. നന്ദി പ്രഭോ. ഇവിടെനിന്നു സംസാരിക്കാൻ ബുദ്ധിമുട്ടില്ല." വിഭീഷണൻ പറഞ്ഞു.

ജടായുവിന്റെ സാന്നിധ്യം അയാളെ അസ്വസ്ഥനാക്കിയിരുന്നു. അടഞ്ഞ കുടിലിനുള്ളിൽനിന്ന് അപ്രതീക്ഷിതമായ എന്തെങ്കിലും

ഉണ്ടെങ്കിൽ ഒരു സന്ധി സംഭാഷണത്തിനുമുമ്പ് അതിനെ നേരിടാൻ വിഭീഷണന് താത്പര്യമില്ലായിരുന്നു. എന്തൊക്കെയായാലും സപ്തത സിന്ധുവിന്റെ ശ്രത്തുവിന്റെ സഹോദരനല്ലേ താൻ. തുറസ്സായ ഈ പ്രദേശത്തു താനിപ്പോൾ സുരക്ഷിതനാണ്.

"ശരി." രാമൻ പറഞ്ഞു. "സുവർണ്ണലങ്കയിലെ രാജകുമാരൻ നടത്തുന്ന ഈ സന്ദർശനത്തെ എങ്ങനെയാണ് ഞങ്ങൾ കാണേണ്ടത്?"

"അതിസുന്ദരനായിട്ടുള്ളവനെ, ഞങ്ങൾ വന്നത് അഭയം തേടിയാണ്." വികാരത്താൽ അടഞ്ഞ്, വശ്യമായ ശബ്ദത്തിൽ ശൂർപ്പണഖ പറഞ്ഞു.

എന്താണ് കാര്യമെന്ന് എനിക്കിപ്പോഴും മനസ്സിലായിട്ടില്ല "തനിക്കിന്നുവരെ പരിചയമില്ലാത്ത ഒരു സ്ത്രീ തന്റെ സൗന്ദര്യത്തെക്കുറിച്ചു പുകഴ്സത്തിയതിനാൽ ഒരു നിമിഷമൊന്ന് അമ്പരന്ന് രാമൻ പറഞ്ഞു. "നിങ്ങളെ സഹായിക്കുവാൻ സാധിക്കുമെന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നില്ല. പ്രത്യേകിച്ചും."

"അല്ലയോ മഹാത്മാവേ, പിന്നെ ആരുടെ അരികിലേക്ക് ഞങ്ങൾ പോകും." രാവണന്റെ സഹോദരങ്ങളായതിനാൽ സപ്തസിന്ധുവിൽ ഒരിടത്തും ഞങ്ങളെ സ്വീകരിക്കുകയില്ല. എന്നാൽ, ഞങ്ങൾക്കറിയാം. അങ്ങയുടെ വാക്കുകൾ നിഷേധിക്കാത്ത അനേകംപേർ സപ്തസിന്ധു വിലുണ്ട്. ഞാനും എന്റെ സഹോദരിയും രാവണന്റെ ക്രൂരമായ അടിച്ചമർത്തൽ കുറെക്കാലമായി സഹിച്ചു. ഞങ്ങൾക്ക് രക്ഷപ്പെടണം."

രാമൻ നിശ്ശബ്ദനായി ചിന്തയിലാണ്ടു.

"അയോദ്ധ്യയിലെ രാജാവേ.' വിഭീഷണൻ തുടർന്നു ഞാനൊരു ലങ്കക്കാരനായിരിക്കാം. എന്നാൽ, അങ്ങയുടെ സ്വന്തം ആളെപ്പോലെ അങ്ങയുടെ രീതികളെ ഞാൻ ബഹുമാനിക്കുന്നു. അങ്ങയുടെ പാത പിന്തുടരുന്നു. രാവണന്റെ അളവില്ലാത്ത സ്വത്ത്തിൽ മയങ്ങി അയാളുടെ എല്ലാ രാക്ഷസീയപ്രവൃത്തികളെയും ശരിവയ്ക്കുന്ന മറ്റ് ലങ്കക്കാരെ പോലെയല്ല ഞാൻ, ശൂർപ്പണഖയും എന്നെപ്പോലെത്തന്നെ. ഞങ്ങളുടെ കാര്യത്തിലും അങ്ങേക്ക് കടമയുണ്ടെന്ന് തോന്നുന്നില്ലേ?"

സീത ഇടയിൽ കയറി പറഞ്ഞു. "പണ്ട് ഒരു കവി പറയുകയുണ്ടായി, ഒരു മഴു വനത്തിൽ കടന്നപ്പോൾ, മരങ്ങൾ തമ്മിൽ തമ്മിൽ പറഞ്ഞു. വിഷമിക്കേണ്ട, മഴുവിന്റെ പിടി നമ്മളെപ്പോലെയാണ്."

ശൂർപ്പണഖ പൂച്ചിച്ചു ചിരിച്ചു. "അപ്പോൾ മഹാനായ രഘുവിന്റെ, പിൻ ഗാമിക്കുവേണ്ടി തീരുമാനങ്ങളെടുക്കുന്നത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പത്നിയാണ്. അല്ലേ?"

വിഭീഷണൻ ശൂർപ്പണഖയുടെ കൈയിൽ പതുക്കെ തൊട്ടു. അവൾ പെട്ടെന്നു നിശ്ശബ്ദയായി. "രാജ്ഞി സീതേ, ഭവതി ശ്രദ്ധിച്ചുകാണും; പിടികൾ മാത്രമാണ് ഇവിടെ വന്നിട്ടുള്ളത്. മഴുവിന്റെ തല ലങ്കയിലാണ്. ഞങ്ങൾ ഭവതിയെപ്പോലെയാണ്. ദയവായി ഞങ്ങളെ സഹായിക്കണം" വിഭീഷണൻ പറഞ്ഞു.

ശൂർപ്പണഖ ജടായുവിനുനേരെ തിരിഞ്ഞു. രാമനും ലക്ഷ്മണനും ഒഴികെ സകല പുരുഷന്മാരും അവളെത്തന്നെ ശ്രദ്ധിക്കുന്നുണ്ടെന്ന് അവൾ മനസ്സിലാക്കി. "മഹാനായ മലയപുതാ, ഞങ്ങളെ അഭയാർഥി കളാക്കാൻ അങ്ങേക്ക് താത്പര്യം തോന്നുന്നില്ലേ? ലങ്കയെ കുറിച്ച അങ്ങേക്കറിയാവുന്നതിനെക്കാൾ കൂടുതൽ വിവരങ്ങൾ ഞങ്ങൾ നൽകാം. ധാരാളം സ്വർണം അവിടെനിന്നും അങ്ങേക്ക് ലഭിക്കും.

"ഞങ്ങൾ പരശുരാമപ്രഭുവിന്റെ അനുയായികളാണ്. സ്വർണത്തിനോടു തീരെ അഭിനിവേശമില്ല." ജടായു കാർക്കശ്യത്തോടെ പറഞ്ഞു.

"അതെ, ശരിയാണ്." നിന്ദയോടെ ശൂർപ്പണഖ പറഞ്ഞു.

വിഭീഷണൻ, ലക്ഷ്മണനോടപേക്ഷിച്ചു. "ബുദ്ധിമാനായ ലക്ഷ്മണാ, ദയവായി അങ്ങയുടെ സഹോദരനെ പറഞ്ഞു മനസ്സിലാക്കിയാലും. മടങ്ങി ചെല്ലുമ്പോൾ നിങ്ങളുടെ യുദ്ധത്തിൽ ഞങ്ങളെയും പങ്കാളികളാക്കാ മെന്നുള്ളതുകൊണ്ട് അങ്ങ് സമ്മതിക്കുമെന്ന് എനിക്കുറപ്പുണ്ട്."

"ലങ്കയിലെ രാജകുമാരാ ഞാൻ അങ്ങയോട് യോജിക്കാം. എന്നാൽ, നമ്മൾ രണ്ടുപേരും പറയുന്നതു തെറ്റാണെങ്കിലോ?" പുഞ്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് ലക്ഷ്മണൻ പറഞ്ഞു.

വിഭീഷണൻ, ദീർഘമായി നിശ്വസിച്ചു.

"കുമാരാ, വിഭീഷണാ, എന്നോടു ക്ഷമിക്കൂ. എന്നാൽ. രാമൻ പറഞ്ഞു

വിഭീഷണൻ രാമനെ ഖണ്ഡിച്ചു പറഞ്ഞു. "ദശരഥപുത്രാ, മിഥിലയിലെ യുദ്ധം ഓർക്കൂ. എന്റെ സഹോദരൻ രാവണൻ അങ്ങയുടെ ശ്രത്തു വാൻ. അദ്ദേഹം എന്റെയും ശ്രത്തുവാൻ. അതുകൊണ്ടു എന്നെ അങ്ങ മിതമാക്കേണ്ടതല്ലേ?"

രാമൻ നിശ്ശബ്ദത പാലിച്ചു

"മഹാനായ രാജാവേ, ഞങ്ങളുടെ ജീവൻ അപകടത്തിൽപ്പെടുത്തി ലങ്കയിൽനിന്നും രക്ഷപ്പെട്ടതാണ്. അങ്ങയുടെ അതിഥികളായി ഞങ്ങളെ കുറച്ചുകാലം കഴിയുവാനനുവദിച്ചുകൂടെ? കുറച്ചു ദിവസങ്ങൾക്കുള്ളിൽ ഞങ്ങൾ പൊയ്ക്കൊള്ളാം. തൈത്തിരീയ ഉപനിഷത്ത് പറഞ്ഞത് ഓർത്തു നോക്കൂ. അതിഥി ദേവോ ഭവ'. അനേകം സ്മൃതികൾ പറയുന്നതും ശക്തർ ദുർബലരെ സംരക്ഷിക്കുമെന്നാണ്. ദയയുണ്ടാകണം, ഞങ്ങൾ ആകെ ചോദിക്കുന്നത് കുറച്ചു ദിവസത്തേക്കു ഞങ്ങൾക്ക് ഒരു അഭയസ്ഥാനമാണ്."

സീത രാമനെ നോക്കി. ഒരു നിയമത്തെ പ്രചോദിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. അടുത്തതെന്താണ് സംഭവിക്കുവാൻ പോകുന്നതെന്ന് അവർക്കറിയാം. രാമനവരെ മടക്കി അയക്കുകയില്ല.

"ദയയുണ്ടാകണം, കുറച്ചു ദിവസത്തേക്കു മാത്രംമതി." വിഭീഷണൻ അപേക്ഷ തുടർന്നു.

രാമൻ വിഭീഷണന്റെ തോളിൽ സ്പർശിച്ചു. "അങ്ങയ്ക്ക് കുറച്ചു കാലം ഇവിടെ വിശ്രമിക്കാം, പിന്നെ അങ്ങയുടെ യാത്ര തുടരാം."

വിഭീഷണൻ കൈകൾകുപ്പി നമസ്തേ പറഞ്ഞു. "മഹാനായ രഘുവിന്റെ വംശത്തിന് സ്വസ്തി."

"ആ വൃത്തികെട്ട രാജകുമാരിക്ക് അങ്ങയോട് ആരാധനയുണ്ടെന്ന് എനിക്കു തോന്നുന്നു." സീത പറഞ്ഞു.

നാലാം യാമത്തിലെ രണ്ടാം മണിക്കൂറായിരുന്നു അപ്പോൾ, അവരുടെ വൈകിട്ടത്തെ ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞ് രാമനും സീതയും

അവരുടെ സ്വകാര്യ മുറിയിലായിരുന്നു. ആ ദിവസം സീത ഉണ്ടാക്കിയ ഭക്ഷണത്തെക്കുറിച്ച് വളരെ മോശമായി ശുർപ്പണഖ പരാതി പറഞ്ഞു. അവൾക്ക് ഭക്ഷണം ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ലെങ്കിൽ പട്ടിണി കിടക്കുവാൻ സീത അവളോടു പറഞ്ഞു.

ആ പറഞ്ഞത് നിസ്സാരമായി രാമൻ കരുതുന്നു എന്നത് ആ കണ്ണു കളിൽ വ്യക്തമായിരുന്നു. “സീതേ അതെങ്ങനെ സാധ്യമാകും? ഞാൻ വിവാഹിതനാണെന്ന് അവൾക്കറിയാം. എന്നിൽ അവൾ എങ്ങനെ ആകൃഷ്ടയാകും?”

തന്റെ ഭർത്താവിനരികിൽ പൂല്പുകൊണ്ടുള്ള കിടക്കയിൽ ചേർന്ന് കിടന്നുകൊണ്ട് സീത പറഞ്ഞു. “അങ്ങ് കരുതുന്നതിനെക്കാൾ ആകർഷകത്വം അങ്ങേക്കുണ്ടെന്നു മനസ്സിലാക്കൂ.”

മുഖം ചുളിച്ചു കൊണ്ട് രാമൻ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചു. “അസംബന്ധം.” സീത പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുകൊണ്ട് അവനെ ചുറ്റിപ്പിടിച്ചു.

ഒരാഴ്ചയോളം അതിഥികൾ പഞ്ചവടിയിൽ അവർക്കൊപ്പം കഴിഞ്ഞു. ലങ്കയിലെ രാജകുമാരിയൊഴിച്ചു മറ്റാരും പ്രശ്നമൊന്നുമുണ്ടാക്കിയില്ല. ഏങ്കിലും ലക്ഷ്മണനും ജടായുവും ലങ്കക്കാരെ സംശയത്തോടെയാണ് നോക്കിയിരുന്നത്. ആദ്യദിവസംതന്നെ അവരെ നിരായുധരാക്കി. അവരുടെ ആയുധങ്ങൾ താവളത്തിലെ ആയുധപ്പുരയിൽ വെച്ചു പൂട്ടി. അതിഥികളെ നിരീക്ഷിക്കുന്നതിൽ വിട്ടുവീഴ്ചയില്ലാതെ, കടുത്ത ജാഗ്രത അവർ പുലർത്തി.

രാത്രി ഉറങ്ങാതിരുന്നതിനാൽ ക്ഷീണിതനായ ലക്ഷ്മണൻ മുന്നറിയിപ്പ് നൽകുന്ന ശംഖം തന്റെ വാളും അരികിൽ വെച്ച് പകൽ മുഴുവനും കിടന്നുറങ്ങി. ഉച്ചതിരിഞ്ഞു താവളത്തിൽ ചില അസാധാരണ പ്രവർത്തനങ്ങൾ കണ്ടുകൊണ്ട് അവൻ ഉണർന്നെണീറ്റു.

കുടിലിൽനിന്നും പുറത്തുകടന്നപ്പോൾ ആയുധപ്പുരയിൽനിന്നും ലങ്കക്കാരുടെ ആയുധങ്ങളുമായിവരുന്ന ജടായുവിനെയും മലയപുത്രന്മാരെയും അവൻ കണ്ടു. വിഭീഷണനും അവരുടെ

സംഘവും പുറപ്പെടാനൊരുങ്ങി. ആയുധപ്പുരയിൽനിന്നും ആയുധങ്ങൾ എടുത്തു ഗോദാവരിയിൽ കുളി കുവാനും ഒരുങ്ങുവാനും പോയ ശൂർപ്പണഖയെ കാത്ത അവർ തയ്യാറായി നിന്നു. തന്റെ മുടികെട്ടാനും ഉടുപ്പുകൾ ധരിക്കാനും സഹായിയായി തനിക്കൊപ്പം വരാൻ സീതയോട് ശൂർപ്പണഖ അപേക്ഷിച്ചു. വനത്തിലെ ആ ചെറിയ താവളത്തിൽ ആ അഹങ്കാരിപ്പെണ്ണിന്റെ ആവശ്യങ്ങൾ ഒരിക്കലും തീരാത്തതായിരുന്നു. അതിൽനിന്നും മോചനം ലഭിക്കുമല്ലോ എന്ന സന്തോഷത്തോടെ അവളുടെ അവസാനത്തെ ആ ഒരപേക്ഷ സീത പെട്ടെന്നു സമ്മതിച്ചു.

"കുമാരാ രാമാ, അങ്ങയുടെ എല്ലാ സഹായങ്ങൾക്കും നന്ദി." വിഭീഷണൻ പറഞ്ഞു.

"ഞങ്ങൾക്ക് സന്തോഷമേയുള്ളൂ."

"ഞങ്ങൾ എവിടേക്കാണ് പോകുന്നതെന്ന് ആരോടും വെളിപ്പെടുത്തരുതെന്ന് അങ്ങയോടും അനുയായികളോടും ഞാനപേക്ഷിക്കുന്നു."

"തീർച്ചയായും."

"നന്ദി" കൈകൾ കുപ്പി വിഭീഷണൻ നമസ്തേ പറഞ്ഞു.

രാമൻ നിബിഡമായ വനനിരകളെ നോക്കി. അതിനപ്പുറത്താണു ഗോദാവരി, തന്റെ പത്നി സീതയും വിഭീഷണന്റെ പെങ്ങൾ ശൂർപ്പണഖയും അവിടെനിന്നും വരുന്നതും പ്രതീക്ഷിച്ച രാമൻ നിന്നു.

ഉച്ചത്തിൽ ഒരു സ്ത്രീയുടെ അലർച്ച കാടിനുള്ളിൽനിന്നുമുയർന്നു. രാമനും ലക്ഷ്മണനും പരസ്പരം നോക്കിയിട്ട ശബ്ദംകേട്ട ദിശയിലേക്ക് പെട്ടെന്നോടി, കാടിനുള്ളിൽനിന്നും കടന്നുവന്ന സീതയെക്കണ്ട അവർ സ്തംഭിച്ചുനിന്നു. വെള്ളം ഇറ്റുവീണ ദേഹത്തോടെ കോപാകുലയായി എന്നാൽ രാജോചിതമായ രീതിയിൽ തലയുയർത്തി സീത നിന്നു. പിടയ്ക്കക്കുന്ന ശൂർപ്പണഖയെ യാതൊരു ദയയും കൂടാതെ അവളുടെ കൈയിൽ പിടിച്ച സീത വലിച്ചിഴച്ചു. ലങ്കയിലെ രാജകുമാരിയുടെ കൈകൾ ഭ്രമമായി കെട്ടിയിരുന്നു.

ലക്ഷ്മണൻ പെട്ടെന്ന് തന്റെ വാജൂരി. ഒപ്പമുണ്ടായിരുന്നവരും വാജൂരി, ലക്ഷ്മണൻ വിഭീഷണനെ കുറ്റപ്പെടുത്തുന്നതുപോലെ നോക്കി ചോദിച്ചു. "എന്തു നരകമാണ് ഇവിടെ നടക്കുന്നത്?"

രണ്ടു സ്ത്രീകളിൽനിന്നും വിഭീഷണൻ കണ്ണുകളെടുക്കാനായില്ല. ഒരു നിമിഷം അയാൾ ഞെട്ടിയതുപോലെ തോന്നി. എന്നാൽ പൊട്ടെന്ന് തന്റെ ചുറ്റുപാടുകളിലേക്ക് മടങ്ങി വന്നു പറഞ്ഞു. "എന്താണ് അങ്ങയുടെ ഭർതൃഭാര്യ എന്റെ പെങ്ങളോട് ചെയ്യുന്നത്? അവരാണ് ശൂർപ്പണഖയെ ആക്രമിച്ചതെന്ന് വ്യക്തമാണ്."

"ഈ നാടകം നിർത്ത ലക്ഷ്മണൻ, ഉച്ചത്തിൽ പറഞ്ഞു." നിങ്ങളുടെ പെങ്ങൾ ആദ്യം ആക്രമിക്കാതെ ഏടത്തി ഒന്നും ചെയ്തില്ല."

സീത അവിടെ നിന്നവരുടെ നടുവിലേക്കു നടന്നിട്ട് ശൂർപ്പണഖയെ വിട്ടയച്ചു. ലങ്കയിലെ രാജകുമാരി ദേഷ്യംകൊണ്ട് നിയന്ത്രണംവിട്ട അവസ്ഥയിലായിരുന്നു. വിഭീഷണൻ പെട്ടെന്ന് തന്റെ പെങ്ങളുടെ അരികിലേക്കു ചെന്ന് അവളെ ബന്ധിച്ചിരുന്ന കയറുകൾ കത്തികൊണ്ട് അറുത്തുമാറ്റി. അവളുടെ കാതിൽ അയാൾ എന്തോ ഒന്നു മന്ത്രിച്ചു. എന്താണ് വിഭീഷണൻ പറഞ്ഞതെന്ന് ലക്ഷ്മണൻ വ്യക്തമായില്ലെങ്കിലും "ശാന്തയാകൂ." എന്നു കേട്ടത്തുപോലെ തോന്നി.

സീത രാമന് നേരെ തിരിഞ്ഞ് ശൂർപ്പണഖയുടെനേരെ ചൂണ്ടിക്കൊണ്ടു തന്റെ കൈക്കുള്ളിലെ പച്ചിലകൾ കാണിച്ചു. "ഈ അസത്ത് ലങ്കക്കാരി ഇതെന്റെ വായിൽ കുത്തിനിറച്ചു എന്നെ നദിയിലേക്ക് തള്ളിയിട്ടു."

ആ ഔഷധ ഇലകൾ രാമൻ തിരിച്ചറിഞ്ഞു. ശസ്ത്രക്രിയകൾ ചെയ്യും മുൻപെ ആളുകളെ അബോധാവസ്ഥയിലാക്കുവാനാണ് സാധാരണ ആ ഇല ഉപയോഗിക്കാറ്. "എന്താണിവിടെ നടക്കുന്നത്?" ദേഷ്യത്താൽ ചുവന്ന കണ്ണുകൾകൊണ്ട് വിഭീഷണനെ നോക്കി അദ്ദേഹം ചോദിച്ചു.

"എന്തോ തെറ്റിദ്ധാരണ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്ന് തോന്നുന്നു. അങ്ങനെ യൊന്നും എന്റെ പെങ്ങൾ ചെയ്തില്ല." വിഭീഷണൻ പറഞ്ഞു.

"എന്നെ അവൾ വെള്ളത്തിൽ തള്ളിയിട്ടെന്നു ഞാൻ ഭാവനയിൽ കണ്ടെന്നാണോ താങ്കൾ പറയുന്നത്?" ദേഷ്യത്തോടെ സീത ചോദിച്ചു.

എഴുന്നേറ്റുവന്ന ശൂർപ്പണവയെ നോക്കി മിണ്ടാതെയിരിക്കുവാൻ വിഭീഷണൻ അവളോടപേക്ഷിക്കുന്നുണ്ടായിരുന്നു. എന്നാൽ, അതൊന്നും അവളുടെ അടുത്തു വിലപ്തായില്ല. "അത് കള്ളമാണ്" അങ്ങനെ യൊന്നും ഞാൻ ചെയ്തതില്ല. ശൂർപ്പണവ ഉച്ചത്തിൽ പറഞ്ഞു.

"നീയെന്നെ കള്ളിയാക്കുകയാണോ?" സീത ശബ്ദമുയർത്തി.

ആർക്കും പ്രതികരിക്കുവാൻ സമയം ലഭിക്കാതെ വളരെ പെട്ടെന്നു യിരുന്നു പിന്നെയെല്ലാം സംഭവിച്ചത്. ഭീഷണമായ വേഗതയിൽ ശൂർപ്പണവ അവളുടെ അരികിലേക്ക് ചെന്ന് അവളുടെ കത്തി വലിച്ചുരി, സീതയുടെ ഇടത്തു ഭാഗത്ത് നിന്ന ലക്ഷ്മണൻ പെട്ടെന്നുള്ള ആ നീക്കം കണ്ട അലറിക്കൊണ്ട് മുന്നോട്ട് കുതിച്ചു. "ഏടത്തി."

സീത ആ വെട്ടു തടയുവാൻ വേണ്ടി പെട്ടെന്ന് എതിർദിശയിലേക്ക് മാറി. നൊടിയിടക്കുള്ളിൽ ലക്ഷ്മണൻ മുന്നോട്ടുചാടി, കുതിച്ചുവന്ന ശൂർപ്പണവയെ പ്രഹരിക്കുകയും അവളുടെ കൈകൾ കൂട്ടിപ്പിടിച്ച് തന്റെ ശക്തി മുഴുവനുമെടുത്ത് പിന്നോട്ടു ആഞ്ഞുതുളളുകയും ചെയ്തതു.

ലങ്കയിലെ ആ വികൃതിയായ രാജകുമാരി, തന്റെ പിന്നിൽ പേടിച്ചു നിന്ന ലങ്കയുടെ ഭടനെ ഇടിച്ചു നിലത്തുവീണു. ആ വീഴ്ചയിൽ അവളുടെ കൈയിൽ പിടിച്ചിരുന്ന സ്വന്തം കത്തി അവളുടെ മൂക്കിൽ ആഴത്തിൽ മുറിവേല്പിച്ചിരുന്നു. തനിക്കു സംഭവിച്ച അപകടം തിരിച്ചറിഞ്ഞ് അവൾ തന്റെ മുഖം ഒന്നു തൊട്ടു. ചോര നിറഞ്ഞ കൈകളിലേക്ക് നോക്കി. തന്റെ മുഖത്ത് ആഴമുള്ള മുറിവുണ്ടായെന്ന് അവൾക്ക് മനസ്സിലായി.

പ്രാകൃതമായ വെറുപ്പോടെ അലറിക്കൊണ്ട് അവൾ ലക്ഷ്മണന് നേരെ കുതിച്ചുപാഞ്ഞു. വിഭീഷണൻ പെട്ടെന്ന് അവളുടെ നേരെ കുതിച്ച തന്റെ ഭ്രാന്ത പിടിച്ച പെങ്ങളെ മറുകെ പിടിച്ചു.

"അവരെ കൊല്ല. അവരെ എല്ലാം കൊന്നൊടുക്കൂ. വേദനയോടെ ശൂർപ്പണവ പറഞ്ഞു.

"അടങ്ങൂ." താൻ പ്രതീക്ഷിക്കാത്തതു നടന്നതിൽ ഭയപ്പെട്ട വിഭീഷണൻ അപേക്ഷിച്ചു. അവർ കൂടുതൽ ആളുകളുണ്ടെന്ന് അയാൾ കെറിയാം. മരിക്കുവാൻ അയാൾ ആഗ്രഹിച്ചില്ല. മരണത്തെക്കാൾ മോശമായ മറ്റ് ചിലതിനെ അയാൾ ഭയപ്പെട്ടു. "അടങ്ങൂ."

രാമൻ തന്റെ ഇടംകൈ ഉയർത്തി മുഷ്ടി ചുരുട്ടിപ്പിടിച്ചിരുന്നു. തന്റെ ആളുകളോട് ജാഗരൂകരാകാനുള്ള അടയാളമായിരുന്നു അത്. "കുമാരാ. ഇപ്പോൾ പോകൂ. അല്ലെങ്കിൽ പകരം നാശമാകും ഫലം."

"അവരെയെല്ലാം കൊന്നൊടുക്കൂ." ശൂർപ്പണഖ അലറി വിളിച്ചു.

"കുമാരാ വിഭീഷണാ ഇപ്പോൾ തന്നെ പോകൂ. ഞെട്ടലോടെ നിന്ന വിഭീഷണനോട് രാമൻ പറഞ്ഞു. മല്ലിട്ടുകൊണ്ടിരുന്ന ശൂർപ്പണഖയെ പിടിച്ചുനിർത്താൻ മാത്രമേ വിഭീഷണന് കഴിഞ്ഞൊള്ളൂ.

"പിൻവാങ്ങി." വിഭീഷണൻ പറഞ്ഞു.

അയാളുടെ പടയാളികൾ പിന്നോട്ടു ചുവടുവച്ചു. അവരുടെ വാൾമുന്ന അപ്പോഴും വനവാസികളുടെ നേരെയായിരുന്നു ചൂണ്ടിയിരുന്നത്."

"നീ ഭീരുവാണ്, കൊല്ലവരെ. ശൂർപ്പണഖ സഹോദരനുനേരെ രോഷത്താൽ പുലമ്പി. "ഞാൻ അങ്ങയുടെ പെങ്ങളാണ് എനിക്കു വേണ്ടി പ്രതികാരം ചെയ്യ്"

പെട്ടെന്ന് എന്തുനീക്കവും ഉണ്ടാകുമെന്ന് അറിയാവുന്നതിനാൽ രാമനെ ശ്രദ്ധിച്ചുകൊണ്ടുനിന്ന ശൂർപ്പണഖയെയും വലിച്ചുകൊണ്ട് വിഭീഷണൻ നടന്നു.

"അവരെ കൊല്ലൂ. ശൂർപ്പണഖ അലറി,

വിഭീഷണൻ എതിർത്തുകൊണ്ടിരുന്ന സഹോദരിയെ വിടാതെ പടയാളികൾക്കൊപ്പം പഞ്ചവടിയിൽനിന്നും പോയി.

വേരുപിടിച്ചതുപോലെ രാമനും സീതയും അനങ്ങാതെ നിന്നു. അപ്പോൾ നടന്ന ദുരന്തം ലഘുവായി കാണാൻ അവർക്കായില്ല.

"നമുക്കിവിടെ അധികം നിന്നുകൂടാ. നമുക്ക് വേറെ ഒരു വഴിയില്ല. ഇപ്പോൾ തന്നെ രക്ഷപ്പെടണം." വ്യക്തമായി ജടായു പറഞ്ഞു.

രാമൻ ജടായുവിനെ നോക്കി.

"രാജകുടുംബത്തിലെ വിമതരുടേതാണെങ്കിലും നമ്മൾ ചീന്തിയത് ലങ്കയിലെ രാജരക്തമാണ്. അവരുടെ നാട്ടുനടപ്പനുസരിച്ച പ്രതികരിക്കുക എന്നതല്ലാതെ രാവണന് വേറെ പോംവഴിയില്ല. അതിപ്പോൾ സപ്തത സിന്ധുവിലെ പല രാജകുടുംബത്തിലും അതുപോലെയല്ലേ? രാവണൻ വരും. ഒരു സംശയവും വേണ്ട. വിഭീഷണൻ ഒരു ഭീരുവാണ്. എന്നാൽ, രാവണനും കുന്ദകർണ്ണനും അങ്ങനെയല്ല. ആയിരക്കണക്കിന് പടയാളി കളുമായി അവർ വരും. അത് മിഥിലയിലേക്കാൾ മോശമായിരിക്കും. അവിടെ വൈസന്യങ്ങൾ തമ്മിൽ യുദ്ധം ഉണ്ടായി. എന്നാൽ, ഇവിടെ അത് വ്യക്തിപരമാണ്. അയാളുടെ പെങ്ങളാണ്, കുടുംബാംഗമാണ് ആക്രമിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. പ്രതികാരം ചെയ്യാൻ അയാളുടെ അന്തസ്സ് ആവശ്യപ്പെടും.' ജടായു പറഞ്ഞു.

"ഞാനവളെ ആകമിച്ചില്ല. അവൾ. പറഞ്ഞു.

"രാവണൻ അങ്ങനെയായില്ല അതു കാണുന്നത്." ഇടയിൽ കയറി ജടായു പറഞ്ഞു." നിന്റെ വിവരണങ്ങൾക്കൊന്നും അയാൾ കാത്ത തരില്ല കുമാരാ. നമുക്കിവിടെനിന്നും രക്ഷപ്പെടണം, ഇപ്പോൾ തന്നെ."

ഏകദേശം മൂപ്പതോളം പടയാളികൾ ഒരുമിച്ച് കാട്ടിലെ വെളിമ്പ്രദേശത്തിരുന്ന് ഭക്ഷണംകഴിക്കുകയായിരുന്നു. അവർ അസാമാന്യ തിരക്കി ലെന്നപോലെ കാണപ്പെട്ടു. അവരെല്ലാവരും ഒരേ പോലെ വസ്ത്രം ധരിച്ചിരുന്നു. അവരുടെ ദേഹം നീളമുള്ള തവിട്ടും കറപ്പും നിറമുള്ള മേലങ്കികളാൽ മറച്ചിരുന്നു. അവരെല്ലാം വാള് കരുതിയിരുന്നു. എല്ലാവരും അസാധാരണമായ വെളുപ്പുനിറമുള്ളവരായിരുന്നു. ഭാരതത്തിലെ ചൂടുള്ള സമതലങ്ങളിലത് അസാധാരണ കാഴ്ചയാണ്. അവരുടെ വളഞ്ഞമുക്കും, മണികൾ അണിഞ്ഞ വൃത്തിയുള്ള നീളൻ താടിയും, കൂർത്ത നെറ്റിയും ചതുരത്തിലുള്ള വെളുത്ത തൊപ്പികളും കീഴോട്ട് തുങ്ങുന്ന മീശയും, ആ മനുഷ്യർ

എവിടെനിന്നും വരുന്നവരാണെന്ന് വ്യക്തമാക്കി. പരിഹാസം രാണവർ.

ഭാരതത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറേ അതിർത്തിക്കപ്പുറമുള്ള കല്പിത കഥകളിലെ നാടാണ് പരിഹ, മുൻ മഹാദേവനായിരുന്ന രുദ്രഭഗവാന്റെ വീട് ആ നാട്ടിലായിരുന്നു.

ആ ചെറുസംഘത്തിൽ കാഴ്ചയിൽ ഏറ്റവും കൗതുകം ജനിപ്പിച്ചത് നേതാവായിരുന്നു. അയാളൊരു നാഗനെന്നു വളരെ വ്യക്തമാണ്. അദ്ദേഹം വളരെയധികം വെളുത്ത ആളായിരുന്നു. എന്നാൽ, മറ്റ് കാര്യങ്ങളിൽ അദ്ദേഹം അവരിൽനിന്നും വ്യത്യസ്തനായിരുന്നു. അവരെപ്പോലെ ആയിരുന്നില്ല വസ്ത്രം ധരിച്ചിരുന്നത്. ഭാരതീയ വസ്ത്രമാണദ്ദേഹം ധരിച്ചിരുന്നത്. മുണ്ടും അംഗവസ്ത്രവും കാവിനിറത്തിലുള്ളതായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിൻഭാഗത്ത് വാലുപോലെ ഒരവയവം തള്ളി നിന്നിരുന്നു. അതിന് സ്വന്തമായി ഒരു മനസ്സുള്ളത് പോലെ അത് താളത്തിൽ ഇളകിക്കുളിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. പരിഹയിൽനിന്നുള്ള രോമാവൃതനായ ആ നാഗനേതാവിന് നല്ല ഉയരമായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൂറ്റൻ ദേഹം കാഴ്ചയിൽ അദ്ദേഹത്തിന് ആദരവും സ്വാധീനവും, ഒപ്പം ദൈവികമായ ഒരു പരിവേഷവും നൽകി. തന്റെ കൈകൊണ്ട് വേണമെങ്കിൽ ഒരാളുടെ പുറം അദ്ദേഹത്തിന് തകർക്കാം. മറ്റ് നാഗന്മാരെപ്പോലെ തന്റെ മുഖം, മുഖംമൂടികൊണ്ട് മറയ്ക്കുകയോ ശരീരം മൂടുന്ന അങ്കി ധരിക്കുകയോ ചെയ്തിരുന്നില്ല.

"നമുക്ക് വളരെ പെട്ടെന്നു പുറപ്പെടണം" നേതാവ് പറഞ്ഞു.

അദ്ദേഹത്തിന്റെ മൂക്ക് പരന്നതും മുഖത്തേക്ക് പതിഞ്ഞതുമായിരുന്നു. താടിയും മുഖത്തെ രോമങ്ങളും മുഖത്തിനുചുറ്റും വളരെ കൃത്യത യോടെ വളർന്നിരുന്നു. വിചിത്രമായി തോന്നിച്ചത് വായുടെ മുകൾഭാഗം പട്ടുപോലെ മൃദുലവും രോമരഹിതവുമായിരുന്നു എന്നതാണ്. അത് കുറച്ചു വീർത്തതായും ഇളം ചുവപ്പ് നിറമുള്ളതായും കാണപ്പെട്ടു. ഒരു വരപോലെ കാണപ്പെടുന്നതായിരുന്നു ചുണ്ടുകൾ, മനോഹരവും, ബുദ്ധി പ്രസരിപ്പിക്കുന്നതും ധ്യാനാത്മകവും ശാന്തവുമായ കണ്ണുകളുടെ മുകളിൽ കട്ടിയുള്ള വളഞ്ഞ പൂരികങ്ങളുണ്ടായിരുന്നു. ആവശ്യമെങ്കിൽ കൂരമായ

ആക്രമണത്തിനും താൻ തയ്യാറാണെന്ന് ആ കണ്ണുകൾ വ്യക്തമായിരുന്നു. രോമം നിറഞ്ഞ പുരികങ്ങൾ സ്വാഭാവികമായി ഒരു ബുദ്ധിമാന്റെ രൂപം പ്രദാനം ചെയ്തു. കുരങ്ങനെ തല ഒരു മനുഷ്യന്റെ ഉടലിൽ വെച്ചതുപോലെ കാഴ്ചയിൽ തോന്നിപ്പിച്ചു.

"അതെ തമ്പുരാനെ, അങ്ങ് കുറച്ചു സമയംകൂടി ഞങ്ങൾക്ക് നൽകൂ മെങ്കിൽ. അവർ ഒരിടത്തും നിൽക്കാതെ നടക്കുകയായിരുന്നു. കുറച്ചു വിശ്രമം കിട്ടിയാൽ ..." ഒരു പരിഹസ് പറഞ്ഞു.

"വിശ്രമിക്കുവാൻ നമുക്കൊട്ടും സമയമില്ല !" നേതാവ് മുരണ്ടു. ഗുരു വസിഷ്ഠന് ഞാൻ വാക്കുകൊടുത്തിട്ടുണ്ട് നമ്മൾ കണ്ടെത്തും മുൻപെ അവരെ കണ്ടെത്താൻ രാവണനെ നമുക്കനുവദിച്ചുകൂടാ. ഇപ്പോൾ ഞ്ഞെ നമുക്കവരെ കണ്ടെത്തണം.

"കല്പന നടപ്പിലാക്കുവാൻ പരിഹക്കാരൻ ഓടിപ്പോയി. ഭക്ഷണം കഴിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന മറ്റൊരു പരിഹസ് നാഗനരികിലേക്ക് വന്നു. "എന്റെ തമ്പുരാനെ, നമ്മുടെ ആളുകൾക്കറിയാൻ ആഗ്രഹമുണ്ട്, ആരാണ് പ്രധാന വ്യക്തി."

ഒരു സംശയവുമില്ലാതെ നേതാവ് പറഞ്ഞു. "രണ്ടാളും. അവർ രണ്ടു പേരും വളരെ പ്രധാനപ്പെട്ടവരാണ്."

"മലയപുത്രന്മാർക്ക് രാജകുമാരി സീത വളരെ പ്രധാനപ്പെട്ടവളാണ്. നമുക്ക് രാജകുമാരൻ രാമനും.

"ശരി ഹനുമാൻ പ്രഭു."

മുപ്പതു ദിവസമായി അവർ ഓടിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. ദണ്ഡ കാരണ്യത്തിന് കിഴക്കായി, ഗോദാവരിക്ക് സമാന്തരമായി കുറെദൂരം അവർ പിന്നിട്ടിരുന്നു. അതുകൊണ്ട് അത്ര പെട്ടെന്ന് അവരെ കണ്ടു പിടിക്കുവാനാകില്ല. മൃഗങ്ങളെ വേട്ടയാടുവാനുള്ള അവസരം നഷ്ടമാകുമെന്നതിനാൽ നദിയുടെ കൈവഴികളിൽനിന്നോ മറ്റ് ജലാശയങ്ങളിൽനിന്നോ കൂടുതൽ ദൂരം അകന്നുപോകുവാൻ അവരെക്കൊണ്ടു സാധിക്കുകയില്ല.

ഒരു മാനിനെ വേട്ടയാടി അതുമായി വനത്തിനുള്ളിലെ താൽക്കാലിക താവളത്തിലേക്ക് മടങ്ങുകയായിരുന്നു രാമനും ലക്ഷ്മണനും. ആ കോലിന്റെ നടുവിലായി കെട്ടിത്തൂക്കിയ മാനിന്റെ ശരീരം ആടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. മുന്നിൽ നടന്ന രാമന്റെ തോളിൽ കോലിന്റെ ഒരറ്റവും മറ്റേറ്റം പിന്നിൽ വന്ന ലക്ഷ്മണന്റെ തോളിലുമായിരുന്നു.

ലക്ഷ്മണൻ രാമനുമായി തർക്കിക്കുകയായിരുന്നു. "പക്ഷേ ഭരതേട്ടനാകാം അതിനു പിന്നിലെന്നു ചിന്തിക്കുന്നത് നീതിയുക്തമല്ലെന്ന് അങ്ങ് കരുതാനെന്താണ് കാരണം ..."

"ശൂ." തന്റെ കൈ പൊക്കി ലക്ഷ്മണനോട് നിശ്ശബ്ദനാകുവാൻ ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ട് രാമൻ പറഞ്ഞു. "ശ്രദ്ധിക്കൂ"

ലക്ഷ്മണൻ തന്റെ ചെവികൾ കുർപ്പിച്ചു. ഒരു തണുപ്പ് അവന്റെ നട്ടെല്ലിലൂടെ പാഞ്ഞു. ഭീതി പടർന്ന മുഖത്തോടെ രാമൻ ലക്ഷ്മണനു നേരെ തിരിഞ്ഞു. അവർ രണ്ടാളും അത് കേട്ടു. ശക്തമായ അലറിക്കരച്ചിൽ, അത് സീതയാണ്. വളരെ ദൂരത്തുനിന്നായതിനാൽ അവളുടെ ആ മുറവിളിയുടെ ശക്തി കുറഞ്ഞാണ് കേൾക്കുന്നത്. പക്ഷേ, അത് സീത യാണെന്നതിന് സംശയമില്ല. അവൾ തന്റെ ഭർത്താവിനെ ഉറക്കെ വിളിക്കുകയാണ്

മാനിനെ താഴെയിട്ടു രാമനും ലക്ഷ്മണനും പരവശരായി മുന്നോട്ടു കുതിച്ചു. അവരുടെ താൽക്കാലിക വാസസ്ഥലത്തുനിന്നും ഇപ്പൊഴും അവർ വളരെ ദൂരെയാണ്. അസ്വസ്ഥരായി ബഹളം വയ്ക്കക്കുന്ന പക്ഷി കളുടെ ശബ്ദത്തെക്കാൾ ഉച്ചത്തിലായി സീതയുടെ ശബ്ദം അവർക്ക് കേൾക്കാമായിരുന്നു. "രാമാ..."

ശബ്ദം തിരിച്ചറിയാവുന്നത്ര അടുത്തായിരുന്നു അവർ. കാട്ടിലൂടെ ഭ്രാന്തമായി ഓടുന്നതിനിടയിൽ രാമൻ അലറി "സീതേ."

അങ്കത്തിന് സജ്ജനായി ലക്ഷ്മണൻ തന്റെ വാൾ ഉറയിൽനിന്നും ഉറുരി.

"രാമാ..."

"അവളെ വെറുതെ വിടു" ഓട്ടത്തിനിടയിൽ തടസ്സമായി തഴച്ച പച്ചില പ്ലാർപ്പുകളെ വെട്ടിയിരിഞ്ഞു കുതിച്ചുകൊണ്ട് രാമൻ ഉറക്കെ പറഞ്ഞു.

"രാമാ', രാമൻ തന്റെ വില്ല മുറുകെ പിടിച്ചു. അവരുടെ താമസസ്ഥലത്തിനും അവർക്കുമിടയിൽ കുറച്ചു നിമിഷങ്ങളുടെ ദൂരം മാത്രമേ ഉള്ളൂ .

"Tulgo)."

09. ,,

വിളിച്ച വാക്ക് മുഴുമിപ്പിക്കാതെ പാതിയിൽ സീതയുടെ ശബ്ദം നിലച്ചു. അരുതാത്തത് ഒന്നും ചിന്തിക്കാതിരിക്കാനായി ശ്രമിച്ചുകൊണ്ട് രാമൻ വേഗത്തിൽ ഓടി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയം ഭയപരവശമായി ശക്തിയായി മിടിച്ചിരുന്നു. മനസ്സിൽ ആശങ്കകൾ ഇരുണ്ടുകൂടി.

യന്ത്രപ്പങ്കുകളുടെ വ് വുമ ശബ്ദം അവർ കേട്ടു. അത് രാവണന്റെ പറക്കും വാഹനം, പുഷ്പക വിമാനമാണ്.

"വേണ്ടാ" ഓടുന്നതിനിടയിൽ തന്റെ വില്ല ആകുന്നത്ര മുന്നോട്ടു മുറുകിക്കൊണ്ടു രാമൻ അലറി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുഖത്തു കൂടികണ്ണു നീർ ഒഴുകിക്കൊണ്ടിരുന്നു. സഹോദരന്മാർ അവരുടെ താത്ക്കാലിക താവളത്തിലെത്തിയപ്പോൾ അവിടം മുഴുവനും തകർത്തിരുന്ന കാഴ്ച യാണ് കണ്ടത്. എല്ലായിടത്തും രക്തം തളം കെട്ടിയിരുന്നു.

"സീതേ..."

" രാമൻ മുകളിലേക്കു നോക്കി, ആകാശത്തേക്കു പെട്ടെന്നു ഉയർന്നു പൊങ്ങിയ പുഷ്പകവിമാനത്തിനുനേരെ ഒരസ്ത്രമെയ്തു. അത് നിസ്സഹായത നിറഞ്ഞ കോപത്തിൽ നിന്നായിരുന്നു. ആ വാഹനം വളരെ ഉയരത്തിൽ എത്തിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു.

"സീതേ..."

പരവശനായ ലക്ഷ്മണൻ ആ താവളം മുഴുവൻ പരിശോധിച്ചു. കൊല്ലപ്പെട്ട പടയാളികളുടെ ശരീരങ്ങൾ അവിടെങ്ങും ചിതറിക്കിടന്നിരുന്നു. പക്ഷേ, സീത മാത്രം അവിടെ ഇല്ലായിരുന്നു.

"കു...മാ.....രാ ....രാമ..."

ആ ക്ഷീണിതമായ സ്വരം രാമൻ തിരിച്ചറിഞ്ഞു. അദ്ദേഹം മുന്നോട്ടു കുതിച്ചപ്പോൾ മുറിവേറ്റ് ചോരയിൽ കുതിർന്നുകിടന്ന നാഗന്റെ ശരീരം കണ്ടെത്തി "ജടായു..."

മാരകമായി മുറിവേറ്റ ജടായു സംസാരിക്കുവാനായി കഷ്ടപ്പെട്ടു

"അവനാണ്..."

"എഗ്ഗ്?"

"രാവണ..... ഭവതിയെ തട്ടിക്കൊണ്ടു പോയി..."

അവരിൽനിന്നും ദൂരേക്ക് പൊട്ടുപോലെ വളരെവേഗം അകന്നു പോകുന്ന വിമാനത്തെ കോപത്തോടെ രാമൻ നോക്കി. അദ്ദേഹം കോപത്തോടെ അലറി " സീതേ..!

"കുമാരാ..'

ജീവൻ തന്നിൽനിന്നും ഒഴിഞ്ഞുപോകുന്നുവെന്ന് ജടായുവിന് മനസ്സിലായി, തന്റെ മനക്കരുത്തുകൊണ്ടു ശരീരം ഒന്നുയർത്തി കൈനീട്ടി രാമനെ തനിക്കരികിലേക്ക് വിളിച്ചു.

അവസാന ശ്വാസം വലിക്കുവേ ജടായു മന്ത്രിച്ചു. "അവരെ തിരികെ കൊണ്ടുവരു ... ഞാൻ പരാജയപ്പെട്ടു .... തമ്പുരാട്ടി സീതയെ ... രക്ഷിക്കു . തമ്പുരാട്ടി സീതയെ ... രക്ഷിക്കു ... വിഷ്ണു ..... തമ്പുരാട്ടി സീത....

Your gateway to knowledge and culture. Accessible for everyone.

z-library.se

singlelogin.re

go-to-zlibrary.se

single-login.ru

[Official Telegram channel](#)

[Z-Access](#)

<https://wikipedia.org/wiki/Z-Library>